ROMANUL SECOLULUI XX

EYVIND JOHNSON

răcoarea ţărmurilor

UNIVERS

ROMANUL SECOLULUI

EYVIND JOHNSON

În românește de

ION T. IANCU

Răcoarea ţărmurilor

Editura
UNIVERS
Bucureşti ● 1983

1

La sorocul anilor

NU NUMAI DUPĂ SOARE — MILOSTIVUL şi crudul Helios, una dintre iscoadele zeilor, cunoscut sub alte nume la popoare şi triburi barbare — şi-a socotit numărul anilor, dintre care cîte unul ar fi putut avea durata unei zile, iar altul, cît a zece ani.

Şi-a amintit cu mare mulţumire de unii dintre anii săi, într-adevăr, cu o satisfacţie ce-l putea face să-şi plescăie limba roşie — sau, cel puţin, să-şi plimbe peste buze acel instrument al gustului altădată ascuţit, acum tocit. Mai întîi pe buza superioară, suptă pe stînga, acolo unde lipseau vreo trei-patru dinţi, apoi înapoi, pe cea inferioară, care cădea ieşind puţin în afară. Astfel mişcarea descria un oval orizontal, iar dincolo de acel gest — neîndoielnică expresie a mulţumirii, a mulţumirii de sine, a nemăsuratei satisfacţii — se aflau atît amintirea despre bucatele gustate la mese dreptunghiulare sau ovale din esenţe de lemn parfumat, cît şi despre femei, despre rotunjimile trupului de femeie, despre centrul lui, despre gropiţele lui extrem de importante, acelea prea îndrăgite.

„A fost şi războiul, şi multe altele", rosti în gînd, refuzînd însă să-şi amintească ce anume. Dar din cauza dinţilor care-o părăsiseră sau fuseseră rupţi de lovituri, gura îi era strîmbă. Femeile, pe care le sărutase acea gură, ar fi observat strîmbătura. Ar fi remarcat-o, de asemenea, şi cel care ar fi cunoscut evenimentele din ultimii douăzeci de ani : deosebirea

dintre cel ce se pornise la drum, la douăzeci şi cinci de ani, şi bărbatul de acum, de patruzeci şi cinci. Era un rictus care-l desfigura, care răpea zîmbetului o bună parte din expresia de bunătate, blîndeţe, firească bunăvoinţă şi ascuţită isteţime.

Acum zîmbea. Din cauza gurii strîmbe, zîmbetul era atît de fugar şi lipsit de bunătatea lui, încît era imposibil să-l interpretezi pe loc, dacă nu cunoşteai firea omului sau povestea vieţii lui. Ceea ce apăruse pe acele buze, între mustaţa roşcată, pleoştită şi zbîrlită, şi barba ce i se revărsa pe obraji, părea doar un zîmbet strîmb, un zîmbet prefăcut. Chiar aşa şi era în acea clipă, un zîmbet prefăcut cu intenţie. Dar dacă cineva l-ar fi luat drept un zîmbet crud, însetat de sînge, lacom de război, sadic, ar fi greşit. Căci nu era un zîmbet cu adevărat prefăcut, ci unul fals-prefăcut.

Se afla în captivitate pe o insulă, mai curînd o limbă de pămînt stîncoasă, foarte bogată în izvoare şi păduri, ce se-ntindea în partea de sud-est a acelui loc pe care, după trei mii de ani, navigatori plini de cutezanţă aveau să-l numească — imitînd sunetele cuvintelor arabe şi semite — Strîmtoarea Gibraltar ; la hotarul cel mai îndepărtat al lumii posibile.

Se afla acolo de mai mult de şapte ani.

„Infern, demoni şi alţi draci", rosti în gînd, în timp ce-şi scărpina nasul cărnos de mărime potrivită, acceptabil ca formă, dar rău-încercat. Mîna care scărpina era lată, cu degete scurte. Degetul mic şi al treilea de la mîna stîngă se aflau închircite către cel mijlociu, într-o încremenire care de mulţi ani nu mai cedase, o contracţie musculară, născută din cine ştie ce efort extraordinar. Degetul mijlociu se prezenta bine, dar cutele de piele din jurul articulaţiilor erau cam prea mari şi umflate. Arătătorul era curbat cu modestie către cel mijlociu şi înspre palmă, ca şi cum ar fi căutat în amintire, încercînd cu spaimă să reînvie ora fatală cînd trudise atît de cumplit, alături de cele deformate, încît, niciodată după aceea, nu mai izbutiseră să se îndrepte. Degetul mare era scurt şi gros, totuşi unghia sa degaja un fel de demnitate, o maiestuoasă trufie, mai cu seamă dacă era privită din profil, dinspre încheietură. Dosul mîinii era brăzdat de tăieturi de junghere sau săbii,

probabil tendoanele era vătămate. Al treilea deget de la mîna dreaptă lipsea de la rădăcină. Unora le-ar fi apărut ca un dinte lipsă : mîna rînjea. În alte privinţe, era o mînă zdravănă.

Palmele ambelor mîini, mai ales cea din dreapta, dovedeau că fuseseră cîndva bătătorite şi plesnite ; purtau urmele unor crăpături provocate de apa sărată a mării.

Încheieturile mîinilor erau foarte groase, aşa cum le are un comandant care munceşte el însuşi, un comandant de navă căruia de multe ori i-a fost rîndul la cîrmă. Braţele goale nu erau prea lungi, în schimb se putea vorbi despre munţii lor de muşchi. Avea umeri largi, spinarea era fără tăgadă puternică, dar nu se mai ţinea dreaptă. Cînd se afla în picioare, nu s-ar fi putut spune că-i suplu şi agil, chiar dacă nu era cu adevărat gras ; mai curînd lăsa impresia că este mătăhălos ; imediat însă ce făcea cîţiva paşi — nu primii, ci cînd se deplasa puţin — oricine ar fi avut ocazia să-l observe şi-ar fi dat seama că supleţea lui viguroasă nu se pierduse cu totul. Iar centura înţintată era scurtă ; talia îi era încă suplă.

„Cîţiva ani au fost buni, dar, la drept vorbind, mulţi au fost din cale-afară de grei", cugetă el, îndreptîndu-şi privirile către terenul netezit din faţa casei. Se afla tocmai la ceasul dinaintea amurgului. Valea de la apus, de sub el, era cufundată în umbre adînci. La stînga se înălţau munţii învăluiţi în nori — cele mai înalte piscuri nu se zăreau aproape niciodată din cauza umezelii purtată de vîntul de răsărit, dinspre mare. La ambele capete, valea era închisă de păduri. Înaintea sa se întindea covorul verde de iarbă, după care urmau stîncile ţărmului.

Înălţă capul ascultînd. Printre ţipete de pescăruşi şi rîndunici-de-mare, deslusi zvonul talazurilor, valurile veşnice. De pe malul prăpăstios de deasupra se putea zări lumina soarelui vreme îndelungată : strălucea pe culmile de dincolo de Strîmtoare. În spatele muntelui se afla Insula Grotei, ascunsă de ţărm, la adăpost de înverşunarea furtunilor, unde porneau în excursie ori de cîte ori dînsa se găsea în bună dispoziţie.

Îşi concentră auzul înspre interiorul casei. Se mai afla încă acolo, în sală, ţipînd ca o căţea în călduri, pentru el,

însă, zbieretele ei nu însemnau mai mult decît un îndepărtat murmur, înghiţit de murmurul celor patru izvoare de deasupra. „De mult ar fi trebuit ucisă, gîndi într-unul din dialectele pe care şi le însuşise. Ucisă în bătaie. Atunci..."

Grumazul îi era gros ; ţi-l puteai închipui ca un fragment de catarg — capul în locul velelor nevăzute, înălţate laolaltă cu acelea ale dorurilor, ale dorinţelor încîlcite. Barba blond roşcată îi era zbîrlită după ultimele trei zile şi nopţi de dragoste şi băutură ; dată cu ulei, ar fi putut arăta ca bronzul moale. Ascunsă de ea, bărbia mare îi trăda firea prin forma ei. Cînd nu schiţa zîmbetul acela strîmb, ridurile dimprejurul gurii erau regulate. Mustăţile îi atîrnau atît de jos, încît ar fi putut să şi le sugă, dac-ar fi avut chef.

Păsările mării îşi strigau protestul împotriva nopţii. Adulmecă gîndind că putea desluşi mirosul de sare, de alge şi peşte intrat în putrefacţie, chiar şi de acolo de sus. Un val mic de nesupunere îl năpădi încă o dată. Îşi prefiră barba cu mîna dreaptă, după care se apucă de nas, trăgînd de el cu degetul gros şi articulaţia arătătorului chircit, dinspre rădăcină în jos, studiindu-i conformaţia osoasă ; brusc, însă, îşi împinse mîna în sus, ca şi cum ar fi vrut să-mpingă la loc revolta pe care o scosese la lumină. Se comporta ca anumite persoane, pe care nu le voi numi, care, dorind să-şi disimuleze dezamăgirea sau emoţia, nu fac altceva decît să demonstreze mai curînd că nasurile lor nu sînt prin nimic mai frumoase sau mai urîte decît ale altora. Nările îi erau dilatate, pofticioase, zbîrciturile de pe ele şi dimprejurul lor trădînd viclenie. Iată un bărbat ce nu putea fi tras pe sfoară cu uşurinţă ! Iată un bărbat care se putea stăpîni, fiind, în acelaşi timp, extrem de viclean. Nu era omul ce putea fi dus de nas ; căci, pentru a face o glumă ce poate părea stupidă deşi de fapt este subtilă, s-ar putea spune că, atunci cînd forţele dinlăuntrul său se dezlănţuiau, se conducea după propriul său nas.

La rădăcina nasului se găsea umflătura prudenţei : se desluşea limpede în acel semn încă şi mai multă şiretenie şi iscusinţă a minţii. Fruntea largă, nu prea înaltă, era brăzdată, din tîmplă în tîmplă, de trei cute orizontale. Culoarea sprînceneleor stufoase era mult mai închisă decît

aceea a părului rărit pe creștetul capului, în acea clipă răsfirat pe ceafă, ascunzîndu-i urechile, fără a-i stînjeni auzul. Sub ochii plini de agerime, își făceau apariția pungile. Probabil ca o consecință a destrăbălării. Culoarea ochilor varia între cenușiu și verde, iar albul lor era într-adevăr străbătut de vinișoare sîngerii, așa cum e firesc la vîrsta de mijloc, cînd, datorită lor, expresia de nevinovăție dispare din ochii ce au avut-o ca rezultat al lipsei de experiență sau perversiunii sexuale. Deși istovită, chiar și acum, căutătura îi era iscoditoare, pătrunzătoare, prudentă.

Nu era prea înalt, ci atît cît trebuia, și — așa cum v-am mai spus — ușor încovoiat. Umerii aceia viguroși purtaseră fără îndoială grele poveri ; e posibil ca și necazurile din tinerețe să-și fi lăsat urmele.

Deslușì din nou zvonul talazurilor, protestele răgușite ale pescărușilor, țipetele rîndunicilor-de-mare.

Cînd se răsuci înspre casa ei, casa albă din fața celor patru izvoare de pe munte, a fost nevoit să recunoască din nou că era minunat plasată : „Splendid amplasament", își spuse furios. Casa se înălța în centrul unui crîng de plopi ; îndărătul ei se afla o grotă imensă, mascată de verdeața crescută din munte : vlăstare de stejar și stejar de plută, lăstăriș. Mai sus se aflau viile, apoi urmau pădurile umbroase de stejari, apoi ierburi încîlcite, apoi munții, și dincolo de ei, către miazăzi, deșerturile nesfîrșite. Către apus defilau la nesfîrșit munții, apoi neţărmurita, neștiuta mare, Oceanul Atlanților.

„Iată un loc unde ai putea *rămîne*" ; adeseori îi trecuse prin minte acest gînd, în momente cînd era bîntuit de aceleași sentimente ca acum, fiind însă conștient, în același timp, că nu era un loc unde-ar fi izbutit să stea. Se împlineau acum mai mult de șapte ani ! Avea patruzeci și patru, patruzeci și cinci de ani ; dar au existat clipe cînd și-a spus cu voce tare : „Am treizeci și cinci de ani. Nu pun la socoteală cei zece ani de război". În astfel de momente, nu era departe de a face o criză de isterie.

Ea, femeia, putea zice : „Vai, micuțul meu este din nou bosumflat ? Haide ! Hai să ne iubim ! Haide ! Nu mai pune botul, căci știu că vrei și tu ! Hai, dă-i drumul, haide !",

Cu repulsie și poftă, cu scîrbă și jind, cu un trup ce consimțea și un suflet amorțit de vin, se strecura în încăpătorul ei pat. „Iată pentru ce-am umblat pe la războiul acela, rostea în gînd, după aceea. Zece ani m-am războit acolo. La naiba, nici să număr nu mai sînt în stare!"

În realitate știa, și încă foarte bine. Sau : număratul se făcea de la sine, înlăuntrul său ; ca atunci cînd, după o aversă, picăturile de ploaie cad, una cîte una, într-un butoi pus la colțul casei, numărîndu-se singure pînă ce butoiul se umple și dă pe dinafară. Sau altfel : Butoiul însuși numără. „Acum am să dau pe dinafară", rostește el, pe limba lui de butoi. „Atunci, dă-i bătaie, spun picăturile, și burnița, și umedul acoperiș, pe limba lor, noi ne continuăm numărătoarea : una și cu una și cu una fac în total una : prima picătură ce dă pe dinafară". Butoiul numără și el : „O picătură, și două, și trei, și o sută de mii", și simte numărătoarea în pereții lui, în găvanoșenia lui, în doagele ce țin socoteala picurilor de ploaie, ca și cum el însuși ar număra. Știa prea bine că se afla acolo de șapte ani și jumătate, totuși rostise tare pentru amîndoi :

— Nu știu, nu le-am ținut o socoteală exactă.

— Te simți chiar așa de nefericit aici, iubitule ?

— N-am chef să discut, îi răspunsese, destul de politicos.

— Ți-e gîndul la *ea,* la nevastă-ta — păpușa aia stupidă ?

— Despre asta nu discut, îi replicase el.

— Dar la plodul tău, te gîndești ! Zi și noapte ! Cînd ești în patul meu ! Cînd te afli-n mine, iată la ce-ți zboară gîndul ! Crezi că nu-mi dau seama ? Nuuu... nu-s chiar atît de proastă. Mereu, fără-ncetare, numai la ei ți-e gîndul !

Și se pornise pe plîns.

Odată cu acea discuție, cîștigase un fel de putere asupra ei, și ca urmare virilitatea îi sporise. Și ce se mai întîmplase apoi ? Da, în același timp, i-a sporit și pofta, o poftă pe care gîndul i-o destina *ei,* femeii aflată departe, atît de departe, pe insula lui, dar pofta îi era atît de năvalnică, încît cerea să fie astîmpărată neîntîrziat, pe loc, și cine-l satisfăcea ? Ea, femeia de aici, ea îi satisfăcea poftele plină de bunăvoință ; iar bunăvoința și supușenia ei conțineau un farmec, o încîntare plămădită din parfum

şi participare, care-i frîngea voinţa de mascul, deşi virilitatea îi sporea, anulîndu-i libertatea lăuntrică de care avea să aibă nevoie atunci cînd... Cînd ? În ziua cînd îşi va încheia socotelile, cîndva.

„Într-adevăr, ciudat lucru, a rostit în gînd, după o seară de dragoste, cînd, s-a simţit gol pe dinăuntru şi cu mintea beteagă. Tocmai atunci cînd bărbăţia mi-e mai vîrtoasă ca oricînd, atunci îmi pierd libertatea. Libertatea ? În sfîrşit, libertatea cugetului. Acum mă aflu la o răscruce, îşi spuse, fiindcă se cunoştea. De-aş fi fost tînăr, un adolescent, m-aş fi aflat total în puterea ei, dar nu pentru multă vreme, nu şapte sau opt ani — ci doar pînă-n clipa cînd aş fi descoperit, descoperit cu adevărat, că este mai bătrînă decît mine. M-ar fi ţinut legat, dar pînă la urmă aş fi găsit eu femei mai tinere cu care să fac dragoste, fete de pe aici, poate fete de pe Ostrovul Ascuns, sau de pe alte ostroave, sau de prin munţi. Numai pentru a face dragoste. Să le folosesc doar ca supape. Bărbăţia mea, masculul tînăr din mine m-ar fi descotorosit de ea. Dacă-aş fi fost bătrîn m-ar fi atras, de bună seamă, căci atunci ar fi fost cu mult mai tînără, iar eu aş fi apreciat talentele ei la pat, preţuindu-le din punct de vedere pur teoretic ; dar experienţa şi lipsa tentaţiei carnale mi-ar fi asigurat lungi perioade de libertate. Poate. Acum trupul meu ştie că, în jocul dragostei, ea este neîntrecută, mai bună decît... Ba nu, nu trebuie să-mi intre-n cap aşa ceva. Dar e perfectă. Asta e ! Ştie să facă dragoste, şi cînd o privesc îmi spun : ea *ştie*. Asta-i experienţa înrobitoare a vîrstei de mijloc. Acest amestec de sînge şi spirit mă ţine captiv."

Iată cum îşi cumpănea situaţia. „Antropos este noul meu nume, şopti obosit în noapte. Blestematul Antropos. Iată cum mă văduveşte ea de numele meu adevărat. Iar în clipa următoare, gîndi cu viclenie : Iată ce mă împiedică să mă folosesc de adevăratul meu nume, să mă revolt împotriva robirii mele faţă de ea. Fiziologic vorbind, totul este poftă şi saţietate, dar din punct de vedere psihic, nu-s decît un ştergător de picioare alcătuit din multe şi felurite petice de piei jupuite : de leu, de dragon, de oaie, de ied, de porci şi oameni. În prezent, numele meu este Nimeni, dar Tu Cel-din-ceruri, Tu cel din munţii de departe, Părinte-al-norilor, Părinte-al-universului, pînă

la urmă Tu va trebui să mă ajuți să scap de aici ! O, Zeus, nu mai pot îndura trecerea anilor tăi !"

La apus, munții reținеau acum ultimele rămășițe ale zilei. Verdele se închidea în albastru, în negru ; vîntul, se prăvălea în strîmtoare, împreunîndu-se cu boarea de vară tîrzie de la răsărit. Se înălțau stelele, constelație după constelație. Dinspre casa mare, traversînd curtea interioară, lumina se revărsa prin poarta deschisă, ca o bandă lată, pe zidul exterior. Casa fusese clădită cu mulți, mulți ani în urmă de zei, adică de străini necunoscuți. Lumina purta cu ea zgomotele ; dacă ar fi fost întuneric, tăcerea ar fi fost mai deplină.

Zarva banchetului se strecura afară din casă, alunecînd pe fascicolul de lumină. Sluga și vătaful ei se aflau acolo : doi bețivani. Nu dăduse încă poruncă să fie cărată îndărătul casei, la grota de sus, la cele patru izvoare, acolo unde ea obișnuia să-și răcorească picioarele. Sclavii așteptau de-a lungul pereților. Chefliii din casă cîntau ; chitarele nu se dezacordaseră încă. Peste puțin timp avea să-l cheme — chemarea de toamnă, cum o considera ei acum — și din copacul vieții lui vor mai cădea cîteva frunze, rotindu-se spre pămînt, irosindu-se. „Stearpă, o stearpă ! Vaca !" rosti în gînd. Dar nu i se va împotrivi, gîndurile-i erau legate de clipa de față și nu de ani sau decenii.

Își scutură barba în briza slabă sosind din munți și simți fiorul ce i se iscă în piept. Nu peste multă vreme avea să fie din nou toamnă. Curînd avea să aibă loc marele banchet în grota de pe Ostrovul Ascuns : aveau să vîslească pînă acolo, să bea și să facă dragoste. În astfel de momente, ea îi scurta viața, tăind cu foarfeca încă un an, amputînd timpul, și însemnînd momentul cu încă un banchet ; tîrfa, corupătoarea. După care, complet despuiată, avea să-și joace rolul de tinerică foarte experimentată.

Cu un gest violent, se întoarse cu spatele către casă. În față, valea întunecoasă se prăvălea spre țărmul stîncos. Apoi auzi din nou, lămurit, zgomotul talazurilor lovind plaja. Către nord-vest a deslușit lumini palide, care — din cauza distanței și ochilor săi slăbiți — păreau că se

aprind și se sting. Erau insule pe lîngă care plutise cîndva pe furtună și în bezne.

„Infern și mii de demoni!" blestemă în gînd și, scuipînd pe pămînt, luă pieptiș cărarea ce urca malul înalt, înspre apus. „Nu-mi pasă dac-o să strige după mine, își spuse. Nici cît negru sub unghie. Îmi e într-atîta lehamite de toate, încît simt că plesnesc!"

Vîntul care venea dinspre munte era cald încă, pietrele încă mai păstrau căldura, dar pe el îl trecură fiorii; își apucă strîns cu mîna stîngă kitho-ul, tunica aceea cu mîneci scurte, înfășurînd-o în jurul trupului. Ar fi putut intra în casă să-și ia pelerina. Nu, nu putea intra în casă să-și ia pelerina! A simțit cum îi lunecau sandalele pe pietrele roase. Pe alocuri cărarea lucea albă. Mai sus vîntul sufla un pic mai tare. Traversă un luminiș, o pajiște, și se trezi printre șoaptele frunzelor; călca mai pe moale, dar pe neașteptate laba mare a piciorului drept se lovi de o piatră și trase o-njurătură. Auzi vocea cuiva mai sus pe munte, spre stînga; era un cioban. Un clopot fără rezonanță suna dogit: îi călca pe nervi. Se întrebă — într-o doară — unde se aflau oare cei ce supraviețuiseră dintre oamenii lui, dacă mai trăia vreunul. Își aminti, tot într-o doară, de corăbierii și războinicii al căror comandant fusese.

„Înecați, răzlețiți, duși de pe astă lume. Iar eu mai stau încă aici!"

Pe neașteptate se văzu într-o nouă lumină: se trezi din somnolență și indignarea începu să-și ridice capul din vălmășagul emoțiilor sale, ca bucățile întărite de aluat, ca niște bulgări într-o cocă, se-nteți așa cum se-ngroașă vinul: în asprime și-nverșunare. După care fu cuprins de mînie. Era vechea metamorfoză. Indignarea ieșea la lumină pentru a-l apăra împotriva dorurilor, durerii, disperării. Se opri din mers și se izbi cu pumnul peste coapsa păroasă, despuiată. Durerea îi făcu bine. Își întoarse chipul în întîmpinarea vîntului, îl înălță așa cum își înalță prova o navă, la o bruscă schimbare de direcție: și-l răsuci ridicîndu-l împotriva adierii, meditînd în cuvinte ce se puteau desluși limpede: „Suflă așa, vîntule, naiba să mă ia, suflă-mi gunoaie-n ochi, să dea răul de mare-n ochii mei de bătrîn corăbier ce sînt, să-mi curgă apă sărată din ei!"

Rîse — sau cloncăni — şi satisfacţia, din voce şi de pe chip, adresată beznelor şi muntelui, era forţată. „Să mă ia ciuma, de nu-mi curge chiar apă sărată din ochi!"

N-a scăpat. Îi reveni în minte visul său despre cum se făcea că fusese. Se făcea că ei doi (băiatul şi el, iar băiatul mergea pe cinci ani, tocmai împlinise cinci ani) coborau într-o seară — tot atît de blestemat de neagră ca şi acum — de la păşunile de la nord-est, de pe Insula de Baştină, îndreptîndu-se spre casa princiară ce domina oraşul. „Dacă m-ar interesa cît de cît anii, ar trebui să fiu în stare să precizez că am visat asta în toamna din ajunul plecării mele", şi gîndul de acum alerga asemeni unui cîine collie alături de amintirea visului; îl ciupi pentru a-l face să stea liniştit şi să se integreze docil în înşiruirea visului. Însă acel collie era un cîine nenorocit, nu era în stare de nimic, scoase un lătrat sau două, îşi vîrî coada între picioare şi se făcu nevăzut. Se făcea că el şi băiatul se aflau în drum spre casă, se-ntorceau dintr-o vizită la bătrînul său tată, pe care-l apucase o criză de aversiune împotriva traiului modern şi agitat de la oraş şi se încăpăţîna să rămînă la ţară. („Oare mai există noţiunea de vîrstă pe Insulă, oare mai îmbătrînesc oamenii acolo?") Eumeu, proaspătul supraveghetor al porcilor, sosise de la porcii săi, aflaţi în partea de miazăzi a insulei, aducînd poveşti despre bunic şi bunică, despre tată şi mamă. Şi oare cum trebuia să fi arătat băiatul? Trebuia să fi fost numai urechi, ochii îi erau ca — da, desigur, ascultase şi cu ochii. Cum fusese în vis? Acolo, sus, pe păşuni, copilul fusese înspăimîntat de bezne, iar el îi spusese: „Haide, puiule, micul meu Telemah, şi tăticul tău a umblat prin locurile astea împreună cu bunul tău, şi tăticul era tot aşa de mititel ca şi tine — un băieţel grozav de patru-cinci ani."

Băieţelul (din visul ce n-a izbutit să devină niciodată realitate) îşi ascunsese mîna în pumnul lui, mînuţa umedă de băieţaş, aşa cum făcuse şi el cu tatăl lui, în acele zile de odinioară, cînd acel ceva ce se numeşte timp mai exista, cînd timpul se afla pe pămînt şi nu mînţea.

„Cînd ajungem acasă, o vom ruga pe mama să ne dea o prăjitură cu miere", îi spusese băiatului, în vis, căci la fel îi spusese şi lui propriul său tată, cîndva, într-o

împrejurare a cărei amintire zăcea undeva în străfundurile memoriei, o ciozvîrtă în ceaunul memoriei. „Nu-mi pasă de întuneric dacă tu eşti cu mine, tăticule", spusese Telemah — ar fi spus la vîrsta de patru-cinci ani. O vreme şi-au continuat drumul — în vis — un lucru minunat ce se petrecuse în viaţă, pe pămînt, printre fiinţe vii, înainte de Război. Au mai mers o bucată, apoi copilul rostise :

— Tăticule, nu mi-e frică de întuneric.

— Nu-ţi e frică de întuneric ? Bun lucru ; nimănui n-ar trebui să-i fie. Bezna nu face rău nimănui ; e-ntuneric numai fiindcă Helios şi-a mînat carul de foc departe, se află acum la soare-apune, dincolo de mări, ungîndu-şi roţile carului ca mîine să nu scîrţîie, cînd ne-om duce să tundem oile, care ne dau lîna, din care se torc firele, din care ne facem veşmintele ce ne ajută să nu îngheţăm iarna.

— Nu asta am vrut să spun, Tăticule, se făcea c-ar fi rostit băiatul cînd împlinise cinci ani, iar ei doi străbăteau păşunile înnegrite, îndreptîndu-se către casă. Mi-e frică de-ntuneric, dar nu vreau să-mi fie. Iată de ce, acum, nu-mi mai e frică. Dar de-o fi să pleci departe, atunci mi-ar fi frică. Dar eu vreau să nu-mi fie frică de întuneric, şi aşa o să fie, chiar dacă tu o să pleci departe cu barca cea mare.

În visul lui — de atunci — strînsese în mîna lui mîna aceea mică, umedă, caldă, o strînsese cu grijă, ţinînd-o bine ascunsă în pumnul său cel mare, şi fusese peste măsură de fericit, atît de trist-fericit, fericit că putea fi bun faţă de micuţul său fiu, fericit de încrederea nemărginită a copilului. El...

Acum urca pe cărare, către malul înalt. Îşi lovi coapsa cu pumnul ; senzaţia era dureroasă, dar şi plăcută ; înşfăcă vîrtos tunica, o slăbi, apoi o strînse cît reuşi să cuprindă cu mîna.

„Blestemată pacoste vîntul ăsta", se adresă cu voce tare brizei reci de seară.

Apoi a ajuns pe culme. Pescăruşii ţipau în golful de dincolo de strîmtoare ; la picioarele lui sau altundeva, pe insula cea mică, se aflau oameni. Făcuseră un foc. Rosti în gînd : „Pot suporta orice" — se opri privind, fără să

vadă, licărul valurilor și conturul sumbru al insulei de-acolo, de jos, ascultînd zvonurile apei. Marea nu era agitată ; se revărsa peste malul prundos șopotind tainic. „Pot îndura orice, nu însă goana anilor, existența timpului, faptul că viața se poate preschimba fără ca eu să mă aflu acolo... acum. Nu, nu pot plăsmui gîndurile acelea, pot numai să le simt. Nu există gînd pentru așa ceva. De-acum n-am să mai cuget deloc."

Mirosul de alge se apropiase ; vîntul se prăvălea în golfuleț, culegînd laolaltă miroazna mării, țipetele păsărilor și plescăitul valurilor. Coborî cu luare-aminte cărarea povîrnită. Într-adevăr, mirosul algelor îl ajuta. Răscolea noianul de amintiri din cealaltă viață a sa ; imagini din trecut i se-mprospătau în minte. Îi reveniră în gînd călătoriile sale și călătoria cea-nesfîrșită. Nenumărate erau întîmplările ce ți-ar fi putut stîrni rîsul, care te-ar fi amuzat. A încercat și el.

Cînd ajunse la capătul povîrnișului, acolo unde, îndeobște, trăgeau pe mal luntrea cea mică, era lac de sudoare. Băuseră mult. Simțea efectele băuturii în încheieturi și-n bășică. Ridică poalele tunicii, trecu prin apă, se opri în picioare pe stîncă. Apa se prăvălea, plesnindu-l peste picioare. Stînca avea înălțimea a doi-trei oameni ; la baza ei se afla limanul cel mic ce o despărțea de Ostrovul Ascuns. Acum, acolo jos, se aflau oameni. Bărcile nu puteau fi vîslite pînă sus pe prundiș, peretele frontal al stîncii și marea în creștere nu îngăduiau așa ceva ; locul era însă la adăpost de furtuni. Se-ntoarse pe cărare. „Ar trebui măcar să mă spăl pe picioare", gîndi, și-și scoase sandalele. Călcă prundișul cu luare-aminte ; era înțesat de cochilii de midii. Pe alocuri, nisipul fin încă mai păstra căldura soarelui. Hula se-nghesuia dimprejurul insulei, urcînd și coborînd, ca o îmbrățișare de ape. Talazul se rostogoli peste prundiș, chiar pînă acolo sus, la marginea falezei unde se afla el, îi ajunse la tălpi și la nisip, și, călduță încă, apa i se prefiră printre degetele picioarelor.

Se întoarse pe stîncă, își scoase tunica. Ajungînd la creasta hulei înspumate, se aplecă și cuprinse marea cu mîinile. Abia după ce se îndreptă din șale, i se năzări că gestul său se asemuia cu ritualul unei sacrificări, cu o invocare, o rugă adresată lui Poseidon, Vrășmașul. Înaintă

în apă pînă la genunchi, încercînd să țină pasul cu suprafața coborîtoare a mării, dar rămase în urmă, îi scăpă ; apoi marea se umflă din nou și talazul îl izbi cu putere drept în îmbucătura picioarelor, îl învălui pînă la mijloc și — brusc — pînă la subțiori. Pentru a nu-și pierde echilibrul, a trebuit să se aplece în față. Barba și părul îi erau ude, în gură simți gustul sărat al mării. Se dădu înapoi cîțiva pași pentru a nu fi tîrît de valul ce bătea în retragere. Acum i s-a desprins de piele ; se simțea alt om, curat. Înaintă alergînd cîțiva pași, vînînd valul în descreștere, îl înfruntă la noua pulsație. Cînd îi ajunse la piept, se azvîrli, înotă cîteva brațe, dar aproape imediat, simțind că este tras în larg, se răsuci și înotă înapoi, purtat de următoarea creștere a mării ce răsufla domol. Trupul îi fu ridicat chiar pe marginea înspumată ; se trezi în patru labe, plesnit cu zgomot peste fund de palma umedă a mării. La următoarea creștere a apei, se ridică în picioare, lăsînd valul să-i spele mîinile și genunchii. Porni către uscat, sări peste marginea subțiată a valului istovit, ieșind din îmbrățișarea mării. Sus, la poalele stîncii, smulse o mînă de iarbă și-și frecă mîinile. Pietrele încă mai erau calde ; vîntul captiv mătura peretele gol al muntelui, preluînd ceva din căldura lui. Se scutură, începu să țopăie într-un picior pentru a scoate din ureche o picătură de apă. Nu era nici urmă de apă acolo : doar amintirea unei picături ce-i pătrunse în ureche cu mulți, mulți ani în urmă. Ridică tunica, zvîntîndu-se cu țesătura fină în timp ce, străbătînd tufele, urcă pe stîncă. Acolo își puse sandalele și-și trase tunica umedă peste cap. Desluși voci venind dintr-o parte a insulei.

Barca lor cea mare se odihnea la poalele insulei, îi putea zări silueta îngustă în lumina tremurîndă a focului. Plescăit de vîsle, și pescărușii își luară zborul, țipînd. O căutaseră acolo, pe Ostrovul Ascuns, iar acum soseau aici. Vîslele fură trase la bord cu zgomot, o voce a strigat porunci. Prundișul a scrîșnit sub chilă cînd barca a fost trasă sus, pe mal. Era lungă și strîmtă, dintre acelea rapide ; era mai întunecată decît apa, o barcă smolită cu cincizeci de vîsle [1]. Se auzi pleoscăit de picioare cînd

[1] Pentecontera — vas cu cincizeci de vîsle, dispuse pe cîte un rînd de ambele părți, foarte rapid, folosit mai ales de pirați. (n.t.)

oamenii trecură prin apa mică ; acum își luară zborul păsările de pe această parte.

Se strecură printre tufe, se chinci și așteptă. Doi bărbați urcau pe cărarea de pe cealaltă parte a stîncii, căutîndu-și drumul pas cu pas. Zăngănit de arme ; unul dintre ei purta spadă.

Se auzi o voce tînără :

— Oricum, mai bine rămîi aici, și fii cu ochii pe ei. Dacă li se năzare să umble brambura, spune-le că trebuie să stea potoliți. Fără hoții aci. În noaptea asta nu ne aflăm în expediție.

— Înțeles, Întreit-preaslăvite.

Se ivi de după coama stîncii, profilîndu-se pe cer. Mai întîi îi apăru chivăra cea conică, cea cu două clape proeminente, atîrnînd ca urechile unui măgar. Spada scurtă fulgeră în lumina focului de pe insulă. Purta încălțări cu căpute înalte și gambiere.

Întreit-preaslăvitul se opri pe stîncă, strigîndu-le jos, oamenilor săi :

— Nu uitați ! nu ne aflăm în expediție ! Dacă are lucruri cu el, să nu v-atingeți de nici un fir de păr. Țineți minte ! Și fără incendii !

Murmure răzbind de jos :

— ...preaslăvite...

Bărbatul se codi. Cînd porni mai departe, o făcu orbecăind, căutîndu-și drumul cu piciorul, dar aproape imediat, pasul îi deveni mai sigur și mai ușor ; de-abia i se auzea călcătura.

Îl lăsă să ajungă puțin mai sus, pe cărare, după care se strecură dintre tufe. Oamenii de jos, de pe mal, erau liniștiți. A ghicit cine puteau fi : ba nu, a știut, dar s-a prefăcut că ghicește. De obicei nu se dedau la omor, cel puțin nu atunci cînd Cel-iute-de-picior îi însoțea în timpul expedițiilor. Dar se putea presupune că le venea greu acum, ca și în împrejurările normale, să-și țină labele departe de bunul altora. Comandantul lor, Mesagerul, era faimos, iar ei, bandiți notorii ; în orice caz n-ar fi fost imposibil să se strecoare peste munte și să-i atace casa.

„Blestemați molossieni [1] !“ — rosti în gînd, folosind o insultă obișnuită în Acarnania. Cuvintele erau aidoma anilor : împovărate de amintiri, pe care nu era dispus să le recunoască. „Ciuma să vă ia, bandă de indivizi cu mîna lungă“, li se adresă în șoaptă celor de jos. „Blestemați incendiatori“, șopti iarăși și, apucînd centura cu o mînă, își strînse în jurul trupului țesătura umedă a tunicii ; pe față îi apăru un zîmbet urît, un zîmbet strîmb menit să-l protejeze împotriva efectului debilitant al amintirilor. Afurisiți știmfalieni“ [2], rosti în gînd, după care : „Blestemați pierieni !“ [3]

Odată cu această răbufnire, cuvintele, numele l-au purtat deja departe de acea recapitulare a memoriei care-i pusese un nod în gît. Dar după o clipă, ocolindu-l, memoria își croi un nou drum, luînd conducerea în acel tragic joc de-a v-ați ascunselea. „De bună seamă, ei cunosc o groază de lucruri, care...“

Douăzeci de ani ! Aducerea aminte a fost ca o lovitură de bici peste suflet.

Se ținea pe urmele Celui-iute-de-picior. A și alergat puțin, îndoindu-se din șale pentru a fi mai ușor, dar simțea greutatea trupului, plumbul din picioare și oboseala mușchilor atîrnînd, bălăbănindu-se. Îi apăru din nou zîmbetul acela urît pe chip, strîmbătura bucurîndu-l, căutînd protecție în acel rînjet. „De-ajunge-acolo înaintea mea, o s-o pună într-o situație penibilă, băgărețul ăsta“, își zise cuprins de neliniște.

Cînd ajunse pe culme, celălalt se afla exact în fața lui. Individul avansa cu pas avîntat, sigur, fluierîndu-și molcom o melodie. Arăta caraghios : eroic, divin într-adevăr, ridicul totuși, cu chipiul acela conic și cu urechile de măgar, ca un barbar, ca un saltîmbanc din țările depărtate de la soare-răsare.

Omul se opri, privind casa de la picioarele sale și fîșia largă de lumină ce răzbătea din casă, străbătînd curtea.

---

[1] Molossii — popor din Epir.
[2] Stymphalos — oraș din Arcadia.
[3] Pieria — ținut în Macedonia, în apropierea muntelui Olimp. (n.t.)

Cei dinăuntru făceau o zarvă nebună, cîntînd şi dansînd. Cînd celălalt îi adresă cuvîntul, se opri brusc din fluierat, ridicîndu-şi capul, se-ntoarse rapid, răsucindu-se pur şi simplu pe călcîie ca într-un stînga-mprejur.

— Preaslăvite !

— Da ? veni răspunsul.

Trebui să-şi dreagă din nou vocea ; limba parcă-i paralizase. Iscusinţa şi viclenia de odinioară erau duse pe pustii ; îşi căută cuvintele cu desperare, şi însăşi inerţia glasului a fost un obstacol.

— Ce vînt te-aduce pe-aci, Preaslăvite ? rosti, bîlbîindu-se.

— Ptii ! şuieră Cel-iute-de-picior.

A făcut vreo doi paşi, apropiindu-se de el.

— Aha, iată-te ! Deci dumneata te furişai în spatele meu, domnule Călător ! Îmi închipuiam că...

Lumina ajungea pînă la ei, în chip neplăcut ; le brăzda chipurile.

— Ai crezut, desigur, că e vreunul dintre pungaşii ce te însoţesc, Preaslăvite, grăi rînjind, cu rînjetul acela urît.

Cel-de-trei-ori-slăvit se prefăcu a nu băga în seamă aluzia. Se apropie şi mai mult. În mînă avea toiagul de Mesager, pe care-l ridicase de parcă voia să-şi dovedească identitatea.

— Ei bine, Căpitane, spuse pendulîndu-se ca un eunuc sau iubitor de băieţi, dragă domnule Călător, Amirale ! Deci ai apărut !

— Da, da, am apărut, bîigui cu nerăbdare bărbatul mai vîrstnic. Nu-i nevoie să vorbeşti aşa de tare, aici. Aud perfect. Ce-ţi doreşte sufletul ?

— Păi, desigur, o *discuţie*, rosti Mesagerul zeilor, rîzînd cu satisfacţie. Să discut, firește. Cu dumneata şi cu ea, de bună seamă. Poate-ţi dai seama despre ce poate fi vorba ?

Celălalt ezită să-i răspundă. Cel dinlăuntrul său nu era în stare să hotărască dacă inima lui să simtă mînia, da, o mînie superioară sau mîhnire ; dacă să răspundă cu indiferentă ironie sau cu necruţătoare sfidare. Nici măcar nu se mai putea încrede în vocea sa. Constată cu neliniște că se schimbase. Celălalt stătea acolo pendu-

lîndu-se ca şi cum ar fi fost fericit că se bălăbănea agăţat într-un cuier — o tunică părăsită de trup în bătaia vîntului.

— Cine te-a trimis aici, Preaslăvite ? rosti în sfîrşit, posac. Şi dacă doreşti să mă întrebi ceva, am să răspund numai cu o condiţie : să nu vorbeşti cu ea acum — cu cea care stă acolo jos. Pe doamna o preţuiesc nespus, dar în momentul de faţă, dînsa este... în sfîrşit, o preţuiesc deosebit de mult, şi mi-a făcut importante servicii...

— Ce spui, domnule ! Şi noi care credeam că eşti ţinut în captivitate aici ! Iată cum ne gîndeam noi. Sau poate, după dumneata, locul ăsta este o ascunzătoare ? [1]

Se deslușea zgomotul mării : hula şopotind pe cele două maluri. „Anii, îşi grăi în gînd. Acum curg şuvoaie peste mine."

— Dacă-mi aduci urări de bine sau vreun mesaj, te-aş ruga să mi le predai imediat, Preaslăvit Mesager.

Celălalt se legănă.

— Dumitale, am poruncă să-ţi raportez, iar pentru doamna am un mesaj — adică — în sfîrşit, pentru directoarea refugiului tău.

— N-am poftă s-ascult nici un raport, rosti îmbufnat. În ultima vreme rapoartele nu mă interesează. Acum e prea tîrziu.

Celălalt luă poziţia de drepţi ; ţi-l puteai imagina ciocnindu-şi călcîiele.

— Am poruncă să-ţi raportez, domnule General.

— De la cine, dacă pot să întreb ? grăi, deşi ştia deja de la cine.

— Are vreun rost să-ţi mai spun ?

— Nu, răspunse cu voce sfîrşită. Am să te ascult Preaslăvit Mesager, dacă-mi promiţi că n-ai să vorbeşti cu dînsa acum, imediat.

Celălalt se porni din nou pe legănat. Agită sceptrul cel scurt sub nasul bărbatului cu barbă.

— S-ar putea ca, la urma-urmelor, să nu-ţi mai raportez nimic, spuse, schimbînd tactica. Poate că n-o să-mi mai pese de poruncă. Cine ştie ce-aş fi în stare să

[1] Aluzie la numele nimfei Calipso, care înseamnă ascunzătoare. (n.t.)

fac, de mă supăr pe dumneata, domnule Amiral ! Ce zici ?

Își aminti că cel care se afla în fața lui mai era numit și Cel-nevrednic-de-încredere, așa că se dădu înapoi cîțiva pași, de parcă acolo s-ar fi aflat mai la întuneric. Cugetă : „Anii. Acum se revarsă din nou peste mine și nu mai e scăpare."

— Puțin mai sus, pe munte, se află un bordei, rosti cu toată stăpînirea de sine de care a fost în stare. Ciobanii îl folosesc adeseori cînd plouă. Putem discuta în acel loc, urmează-mă.

Porni înainte. Cel-iute-de-picior l-a urmat, călcînd acum cu zgomot, pornindu-se, din nou, pe șuierat.

2

Slujnica

Fiica lui Dolios a mers mai departe legănîndu-și șoldurile, tot trupul, apoi și-a-nălțat brațele deasupra capului ca și cum s-ar fi aflat în fața unei oglinzi, deși prin apropiere nu se afla nici una. Acum, cînd în casă se aflau o mulțime de bărbați, și-a oglindit sînii și tîrtița legănată în ochii lor ; de-ar fi fost însă și singură, tot s-ar fi reflectat în aroma parfumului ei, în umbra ei ; și-a mai fost oglindită și de vocile celorlalte roabe, voci în care se cumpăneau de minune invidia și admirația.

— Melanto !

— Daaa, doamnă, răspunse ea (și nu : „da, Doamnă", sau „da, Măria-ta", sau „da, Preacinstită-doamnă", sau „da, Înălțimea-voastră", așa cum răspundeau celelalte sclave și doamnele de companie). „Daaa, doamnă", a rostit ; pe un ton, ori de interogație, ca un reproș că fusese deranjată, ori, pur și simplu, de condescendență.

Penelopa aștepta. Sosise vremea pieptănatului. Euriclea, bătrîna dădacă și doică de eroi, îi tampona fața cu prosoape fierbinți și reci pentru a-i împrospăta tenul. După părerea bătrînei, stăpîna avea o piele minunată, dar tînăra cu fața de un cafeniu închis ce se armoniza

cu inelele îndesate ale părului aproape negru, asemeni unui caier de lînă, sclipind de uleiuri înmiresmate, era de părere că Slăvita-doamnă arăta de-a dreptul ofilită. Coafatul stăpînei cădea în sarcina roabei Melanto. Se insinuă în cameră ca un şarpe, oprindu-se chiar dincolo de prag.

— Daaa, doamnă !

— Părul, rosti Cea-de-vîrstă-mijlocie.

— Daaa, doamnă.

Fata şi-a supt abdomenul cît mai mult cu putinţă şi a avansat cu pas uşor, dar sandalele îi tropăiră inutil de tare pe pardoseala poditä din Apartamentul Femeilor.

— Ţi-ai pus sandale de lucru, observă Penelopa pe un ton cam plîngăreţ.

— Daaa, doamnă, recunoscu fata, acum însă vocea îi era supusă, ca un gîngurit slugarnic.

Mîinile-i delicate, tinere, îndemînatice, lucrau cu repeziciune. Mai întîi despleti părul lung, castaniu, divin, dar cam decolorat al prinţesei, apoi îl împleti în trei cozi, pe care le răsuci ca nişte melci. Observă cîteva fire de păr cărunt pe lîngă urechi, pe care avea poruncă să le scoată, deoarece Euriclea nu vedea bine. Erau vreo cîteva. Îşi aminti că se aflaseră acolo şi cu o zi în urmă ; dacă ar fi vrut, şi-ar fi amintit că se aflau acolo de vreo patru, cinci zile, poate şi mai de mult : de zece zile. Nici acum nu le acordă vreo atenţie. Cel puţin două erau pe stînga, cîteva pe partea dreaptă. Penelopa îşi ridică oglinda şi, pe suprafaţa polisată a bronzului, desluşi un chip distorsionat, falsificat. Dar ea însăşi nu izbuti să deosebească nici un fir cărunt.

— Ai găsit vreun fir de prisos ? întrebă, evitînd să menţioneze culoarea.

— Nu zăresc nici unul, răspunse fata.

— Priveşte încă o dată.

Era o poruncă.

Fata se aplecă mai aproape, mai aproape de gîtul alb pe care-l ura, mai aproape de părul femeii de vîrstă mijlocie, păr pe care-l ura. A putut zări prin fereastră cum una dintre pisicile casei traversa curtea interioară,

îndreptîndu-se în direcţia porţii.

— Da, este unul, rosti fata.

— Numai unul ?

În voce a răsunat porunca de a privi şi mai atent.

— Da. Nu-l văd decît pe ăsta. De multă vreme n-a mai apărut nici unul, spuse cu voce slabă.

Penelopa se mai îmbună.

— Bine, spuse, smulge-l.

Cea-de-vîrstă-mijlocie îşi miji ochii adăstînd. Se temea pînă şi de cea mai neînsemnată durere ; încă din copilărie fusese delicată. Strigă „Au !" înainte de a simţi vreo durere. Odată cu firul cărunt, fata a smuls şi unul castaniu. Cînd Cea-de-vîrstă-mijlocie îşi răsuci capul pentru a privi în sus, spre ea, firul cel teafăr aterizase de mult pe podea ; i-l întinse pe celălalt pentru inspecţie. Stăpîna îl luă, îl privi cu tristeţe, îl răsuci ca un inel în jurul degetului mic de la mîna stîngă, îl desfăcu, îl transformă într-o bobiţă. „Ar trebui să-i fac farmece, să-l ard." „Înghite-l, rosti în gînd fiica lui Dolios cea cu coama de păr negru. Înghite-ţi coama."

„Şi acum, urmează interogatoriul", gîndi ea. O nimerise bine. Interogatoriul începea întotdeauna mai înainte ca Cea-de-vîrstă-mijlocie să-şi schimbe neglijeul cu o rochie de dimineaţă. Pînă la vremea coafatului, bătrîna Euriclea epuiza cea mai mare parte a bîrfelor ; de cele mai multe ori îşi petrecea toată dimineaţa pe marginea patului Stăpînei, vorbind în şoaptă şi căinîndu-se. „Dumnezeule ! ce urîtă e", rosti în gînd fiica lui Dolios ; şi gîndise cu atîta intensitate, încît o apucă brusc teama să nu fi fost auzită.

Slabă, încărunţită, cu ochii ageri — deşi adeseori avea crize de miopie, cu sînii sterpi şi căzuţi, cu gîtul strîmb şi mîini pe care venele ieşeau în afară (aşa o vedea fata, cu ochii dezgustului dispreţuitor al tinereţii) bătrîna îşi limpezi vocea. La acest semnal, Cea-de-vîrstă-mijlocie porni imediat interogatoriul :

— Melanto, apropie-te.

Fata făcu doi paşi înainte, se răsuci şi rămase cu faţa la stăpînă-sa, puţin într-o parte. A adoptat o poziţie de defensivă, adică : îşi scutură părul cel aidoma unui caier

de lînă, își rostogoli albul imens al ochilor — ușor injectați în acea zi — își trecu limba peste buze, arborînd un surîs îndatoritor. Dincolo de zîmbetul acela, i se ghicea teama.

— Pari cam adormită azi, fetițo !

— Dacă vă face plăcere să-i spuneți așa.

— Nu dormi bine ?

— Da de unde, Doamnă, răspunse fata cu sinceritate, căci ar fi dormit ca o scroafă, numai să fi avut cînd. Își căscă larg ochii, încercînd să-i facă exagerat de vioi și treji. În vreme ce privirile-i cercetau gura Stăpînei, fruntea, linia coafurii, urechile și bărbia, își răsuci și zvîcni capul de la stînga la dreapta și înapoi. Trăgea cu urechea la zgomotele care răzbăteau de jos, din sala cea mare și de afară din curte ; era pregătită să fie deosebit de vioaie, grozav de sprințară și veselă, cînd aveau s-o lase-n pace și va pleca de acolo. Burta și-o trăgea înapoi cît putea, căci acolo erau ațintite privirile Penelopei.

— Eurimah e vinovatul, nu-i așa ?

Fata emise un sunet mic și foarte ascuțit, care ar fi putut fi un „da", deși nimic nu-l obliga să fie. Nu-și plecă privirile, dar culoarea chipului îi deveni și mai închisă.

— Și Antinou ?

Vocea Penelopei își pierduse în mare măsură stăpînirea vîrstei de mijloc ; acum trăda nesiguranță. Își ridică din nou ochii, fără a o privi pe sclavă drept în față. Îi examină părul negru, sălbatic, de negroidă, smuciturile grumazului, sînii tineri, frumos rotunjiți, care curînd aveau să alăpteze un prunc — privirea îi coborî grăbită spre pîntecul fetei. Nu, nu era de nici un folos ca fata să rostească în șoaptă acel răspuns ce ar fi putut cuprinde singurul nume adevărat ; Penelopei i-a fost teamă de alte nume.

— Da, te ții cu tot felul de indivizi, grăi Stăpîna cu indiferență. De bună seamă, nu mie mi-a ajuns la urechi așa ceva, n-ar fi de demnitatea mea, de rangul meu, ar fi nepotrivit ca urechile mele să asculte astfel de cleveteli, să audă astfel de vorbe. Dar nu pot face pe surda cînd mi se șoptește la ureche. Te strecori noaptea pe-acolo, pe jos, te culci cu ei cînd sînt atît de beți, încît nu mai pot

ajunge pe la casele lor sau la hanurile lor. Știu că așa e, și singurul răspuns potrivit, singura observație pe care aș face-o, dacă aș permite urechilor mele să audă astfel de lucruri, dacă m-aș hotărî să ascult astfel de zvonuri, ar fi o categorică manifestare a dezaprobării. Eurimah este singurul ?

„Lua-te-ar naiba, hodoroagă clevetitoare", rosti fata în gînd, privirea-i fulgerînd destul de departe ca să ajungă pînă la Euriclea.

— Da, răspunse fata, și cuvîntul se auzi clar, sonor, cu toate că nu conținea adevărul în întregime.

— Antinou face multă agitație ?

— Nu știu, zise fata. Nu știu ce vrea să înțeleagă Înălțimea-voastră prin aceste cuvinte. E adevărat că vocea lui se aude cel mai tare, dînșii discută tot felul de lucruri pe care eu nu le pricep, pe care rolul meu de sclavă nu-mi dă dreptul să le pricep (fata accentuă cuvîntul „rol"). E drept, el vorbește mai tare decît toți ceilalți.

Cînd băgă de seamă că fruntea princiară a Doamnei-de-vîrstă-mijlocie se întunecă și încruntă, adăugă, respirînd cu satisfacție.

— Mulți sînt de părere că vocea lui este într-adevăr frumoasă.

Cutele dispărură de pe fruntea celei de vîrstă mijlocie, frunte care, după părerea fetei, era îmbătrînită și ofilită.

„Și totuși e considerată încă frumoasă, bărbații susțin, și vocile lor par sincere, că este încă frumoasă", rosti în gînd, cu dispreț, fiica lui Dolios. După care o cuprinse din nou teama ca nu care cumva gîndurile să-i fi fost deslușite ; inspiră și expiră profund pentru ca următoarele vorbe să-i iasă de pe buze egale și netulburate.

— Dar cel mai tare strigă să vină Doamna, cînd Doamna lipsește din sală, grăi ea, și făcu două reverențe.

Un zîmbet (care, să fim cinstiți, era minunat) înflori pe buzele Doamnei-de-vîrstă-mijlocie ; o rază din lumina lui Helios care urca pe ceruri pogorî pe chipul ei ; clătină din cap a neîncredere :

— Taci tu, proasto !

Cînd tropăitul sfidător al sandalelor, tot mai sfidător pe măsură ce se îndepărta, se auzi traversînd anticamera, apoi coborînd scara femeilor și apoi prin sala de jos, fiind îndeajuns de îndepărtat pentru ca Melanto să mai poată trage cu urechea, nobila doamnă se întoarse către Euriclea. Ochii li se întîlniră într-o sclipire de înțelegere reciprocă, cu atît mai lămurită cu cît nu era niciodată exprimată în cuvinte. Bătrîna ar fi putut interpreta expresia de pe chipul celeilalte cum îi convenea, și niciodată nu interpreta greșit ; dar trebuie să ținem minte că fusese crescută în vremuri de tulburări politice, cînd tatăl Celui-absent, Laerte, o adusese pe insulă. Miopia ei, care într-o oarecare măsură era cel puțin prefăcută, o ajutase în chip miraculos ca, din cînd în cînd, să scape de obligația de a admite că a priceput cutare sau cutare lucru : miopia ei periodic simulată o ajutase să nu cadă în capcane, pe care mulți alții cu vederi prea largi sau prea înguste nu fuseseră în stare să le vadă la propriile lor picioare. Dacă Euriclea ar fi participat pe față la treburile politice, ar fi devenit cu ușurință ministru, poate Ministru cu Informațiile sau Ministru de Finanțe sau Reprezentant al Poporului. Presupunerea este, desigur, doar o speculație. În actuala ei funcție, pe care o ocupa de aproape douăzeci de ani, se angajase — poate că nu atît de discret și disimulat cum își imagina ea — totuși nu fără pricini foarte temeinice, în activități de bărbat de stat, care includeau toate domeniile vieții politice și civile din Itaca, iar influența ei se întindea în întreg grupul de insule, materializîndu-se în șoapte, ghionți, clătinări din cap, hîm-hîm-uri, ocheade, tusete cu subînțelesuri, reverențe și temeneli, din insulele Leucas și Dulichion pînă în Samos și Zachintos, da, da, chiar pînă pe continent. Fără a exagera mai mult decît trebuie, și numai pentru a vă face o idee despre amplitudinea disimulată a personalității ei, putem afirma că miopia o ajuta să sesizeze cu o extraordinară limpezime tendințele economice și politice din părțile cele mai apropiate ale continentului, din Acarnania, acolo unde familia avea la pășunat cirezi de vite pe bogate pășuni închiriate. Influența ei, cea tainică,

se întindea chiar şi mai departe, dar dacă cineva ar fi îndrăznit să sugereze aşa ceva, ea şi-ar fi apăsat mîinile bătrîne, cu venele proeminente, pe sînii secătuiţi şi ar fi vorbit cam aşa : „Nu înţeleg la ce faci aluzie ! Eu ? o bătrînă neputincioasă ? Pesemne nu eşti în toate minţile !“ Sau poate aşa : „Dacă mi-ar plăcea să mă laud, aş spune că sînt prima doamnă de onoare, dar în realitate, cum prea bine se vede, nu sînt decît o bătrînă doică-şefă, o fiinţă care a îngrijit copii, şi cu care Doamna are plăcerea de a schimba, din cînd în cînd, cîte o vorbă.“ Cu toate acestea, era fapt cert că nu Doamna, ci Euriclea însăşi avea agenţi şi informatori pe toate ostroavele din jur şi pe continent ; cine ştie cît de departe ?

Deci privirile li se întîlniră în timp ce în ochii Doamnei-de-vîrstă-mijlocie mai întîrziau încă urmele acelui zîmbet, uşor cochet, de la toaleta de dimineaţă ; zîmbet care părea să spună că o nouă zi o aştepta, o zi care putea fi umplută sau cel puţin condimentată cu întîmplări plăcute. Penelopa era o femeie cu experienţă. Fusese pusă la încercare de plăcerile vieţii şi de singurătate, adică nu făcuse încă pasul care duce de la dorinţă la resemnarea neutră sau la acţiunea rece, energică şi, în anumite privinţe, impersonală. Că poseda forţa de a acţiona se vedea în linia bărbiei, în ridurile din jurul gurii şi ochilor de un căprui deschis, cărora cutele şi încreţiturile superficiale le dădeau o căutătură iscoditoare. Era o femeie cu purtare aleasă, dar, în acelaşi timp, practică şi activă, nu o semizeiţă care supraveghează doar — rol foarte răspîndit printre nobilele şi leneşele doamne de pe continent sau chiar de pe insule, ceea ce se datora oarecum bigotismului şi predicatorilor şarlatani. Era o gospodină competentă. Aparenta indolenţă a trupului împlinit mai degrabă întărea decît slăbea această impresie. Mersul ei era acela al unei femei care cunoştea foarte bine anumite lucruri ; totuşi un psiholog bine instruit ar fi băgat de seamă fără întîrziere că atitudinea ei era lipsită de profunzime. Îşi respecta poziţia socială, dar zîmbind amuzată de ea însăşi, de acea parte din fiinţa ei care era a gospodinei şi a ţărăncii de pe insulă. Privindu-i chipul, trebuia să

recunoşti, aşa cum făcea Euriclea sau fetele în casă şi sclavele, nobilii din sala mare, de la parter, sau muncitorii şi păstorii, deplina justificare a titlurilor care-i erau adresate : Stăpînă, Doamnă, Înălţimea-voastră — nu Prinţesă — nu Regină. Adeseori i se mai spunea şi „Soţia", deşi mai existau pe insulă destule soţii părăsite, dar, firește, ea era *Soţia.* Dacă repovestitorul, slujitor al evenimentelor, cel care le transformă, le amplifică sau le diminuează, unealtă în mîna preaslăviţilor zei şi în aceea a nevrednicilor muritori cu josnice caractere ar face cunoscut — în tonuri sonore sau în inscripţii pe piatră sau pe tăbliţe de ceară — faptul că Penelopa ducea o viaţă conformă rangului, poziţiei de consoartă a unui rege insular, nerenunţînd totuşi la gloria personală, aceasta n-ar vădi o contradicţie de fond a personalităţii sale. Era născută să fie prinţesă, iar în exercitarea politicii să fie regină, consoarta coborîtoare din domni a regatului ; şi totuşi ar fi fost ridicol ca cineva să-i adreseze titlul de Maiestatea-voastră ; şi nici nu îndrăznise cineva să facă acest lucru. Prinţul Telemah, mai era numit şi „Feciorul" sau „Fiul" ; ceea ce sublinia poziţia pe care-o ocupa în comunitate, dovedind în acelaşi timp dispreţul disimulat pentru linguşelile şi titlurile uzitate pe continent : Înălţimea-voastră, *Votre Altesse, Durchlaucht,* sau altele de acest fel ; în uzanţa curentă, astfel de titulaturi ar fi părut comice norodului din Itaca, care se ocupa mai ales cu oile, caprele şi porcii. Cu toate acestea nimeni, niciodată, nu uita nici măcar pentru o clipă că ea era *Stăpîna, Soţia,* prima doamnă a regatului insular ; şi chiar şi atunci cînd torcea sau ţesea ea însăşi pentru plăcerea personală — şi profitul personal — sau cînd dădea o mînă de ajutor la tunsul oilor, sau mulgea o vacă sau o capră, ceea ce făcea nu era numai o acţiune practică, ci şi un ritual, o binecuvîntare, o confirmare plină de graţie, o recunoaştere a valorii muncii, a mîinilor şi trupului care o săvîrşeau.

Mare era frumuseţea ei !

De bună seamă, nu aceasta era opinia unor stricate ca oacheșa fată a lui Dolios, nici a acelora dintre sclavele tinere care, conformîndu-se dictonului că utilul trebuie îmbinat cu plăcutul, se culcau cu mai tinerii sau mai vîrstnicii membri ai bandei de pretendenți, dar un observator serios n-ar fi putut să nu constate cît de fericită era acea îmbinare de Demetră și Afrodită. Chipul ei era deschis și bine modelat, fruntea frumoasă și largă, dar nu prea înaltă pentru a nu lăsa impresia că fața este prea goală ; ochii frumos desenați erau calmi și încă atrăgători, părul — așa cum am arătat deja — era maroniu, aproape castaniu și mătăsos, în ciuda părerii fiicei lui Dolios. Bărbia fermă, dar nu brutală, iar linia gîtului de o perfecțiune afroditană. Avea o siluetă minunată. Nu era nevoie să facă eforturi suplimentare pentru a-și scoate bustul în afară, pentru a-și strînge abdomenul sau pentru a obține efectul unui posterior de o rotunjime plăcută vederii. Curbele trupului se manifestau, ca să spunem așa, în ansamblul delicat constituit. Mersul ei era poate de o gravitate puțin cam prea studiată — de pildă nu ți-o puteai închipui alergînd — deși nu era nici planturoasă ca o matroană. Mîinile și picioarele îi erau foarte îngrijite, folosea o mulțime de cosmetice pentru brațe și față, dar nu în exces. În general, era o femeie demnă și atrăgătoare, o femeie care ar fi înfrumusețat orice cămin, palatul cel mai bine clădit și împărțit, o femeie al cărei calm și a cărei personalitate firesc subtilă, poate mai curînd decît mintea, impresionau sau, în orice caz, impuneau : dacă în încăpere s-ar fi aflat alte femei, ar fi ieșit în evidență în orice împrejurare ea, Stăpîna, Doamna ; nu numai din cauza poziției sociale, ci și datorită — și mai presus de orice — ansamblului alcătuit de fizionomia, ținuta, gesturile sale.

— Așa. Și acum să ascultăm raportul asupra oilor și porcilor, rosti ea. Restul poate aștepta pînă după-amiază.

Stătea în picioare în chenarul ferestrei. O pisică traversa încet curtea interioară, cu un șobolan în bot.

Fără îndoială odrasla lui Dolios, Melanto, se bucura de o bună situaţie ; nu se putea tăgădui acest lucru, chiar dacă ea, sub influenţa fratelui ei Vătaful-caprelor, avea pretenţia că se trăgea dintr-o familie de viţă nobilă dintr-o ţară oarecare din sudul îndepărtat, de dincolo de marea cea mare. Cu toate acestea ea însăşi nu era satisfăcută — ar fi fost nefiresc să fie ; avea totuşi momente cînd zîmbea şi era mulţumită, momente de fericire calmă, cînd sentimentul că era protejată în casa aceea era puternic. Nu se afla în stare de sclavie. Epocile ulterioare vor ajunge probabil la concluzia că era, dar naratorul, interesat în aceeaşi măsură atît de mintea, cît şi de înfăţişarea ei, are de spus doar atîta : sclavia fusese abolită aproape în întregime de Soţul, Călătorul-apelor, de cel căruia îi duceau toţi dorul în acea casă şi pe care, probabil, îl ştiau de frică. Cu toate acestea, el mai păstrase încă sclavii. Melanto făcea parte din inventarul casei după toate legile şi rînduielile omeneşti, şi-n mod sigur ale zeilor, dar familia o trata nu după cum spunea legea, ca pe un lucru stăpînit, ci ca pe o persoană aflată în slujba Familiei.

Melanto a străbătut curtea şi a zărit pisica.

Un povestitor cu o mai profundă cunoaştere a mecanismului vieţii, şi care ar fi deosebit de conştient despre ceea ce este neesenţial şi despre nuanţele neesenţialului, probabil că ar relata scena în felul următor :

Fiica lui Dolios străbate curtea. Sandalele ei tropăie. Soarele străluceşte arzător. Pisica are pete cenuşii, iar între maxilare — sau în bot, sau gură — ea ţine strîns un şobolan. Botul pisicii salivează abundent din cauza şobolanului. Fiica lui Dolios îşi leagănă şoldurile. El se apropie de ea :

— Bună !

— Frumoasă zi !

— Ceilalţi au venit ?

— Da, cîţiva.

El o apucă de braţ.

— Eurimah, hai să mergem. Să ştii că mă umflu de-a binelea.

— Prea puţin îmi pasă. Şi, indiferent că te umfli sau nu, frumos mai m-ai îmbrobodit azi-noapte ? Cine a fost ?

— Nu te priveşte.

— Antinou, bineînţeles.

— Prostule, am fost atît de obosită ! Asta-i motivul, iubitule.

Pisica a ajuns în mijlocul curţii. El o loveşte cu piciorul ; pisica ţîşneşte spre uşa pentru pisici, de lîngă intrarea în bucătărie.

Soarele străluceşte ca nimic altceva pe pămînt. Pieziş, fierbinte, arzător.

În ochii lui negri se pot citi gînduri ucigaşe. Dincolo de ziduri, sus pe deal, oi şi capre se întrec în behăit. Peste puţin timp va începe masa. În curtea exterioară din faţa casei, cîteva oi şi un porc sînt măcelărite. Soarele aruncă, pur şi simplu, flăcări.

— Eurimah, o să ne vedem după-amiază.

— În mod sigur ?

— Sigur.

— Bine. Atunci pe curînd.

Tropăit de sandale depărtîndu-se în direcţii diferite. La poartă se află mai mulţi bărbaţi. Unii între două vîrste, alţii tineri. Zăngănit şi zornăit de arme, pe care oaspeţii le depun în vestibul, se aude dinspre sala mare. Soarele pur şi simplu pîrjoleşte, înainte de amiază.

Firește, este şi aceasta o manieră de a prezenta lucrurile, adevărul ; relatarea directă, redarea viguroasă. Dar lucrurile pot fi înfăţişate şi astfel :

Casa — sau palatul — parţial supraetajată, se înalţa, în mijlocul unui grup de locuinţe mai frumoase, ca o Acropole, dominînd micul golf al portului, în faţa căruia se afla braţul de mare dintre insulă şi Samosul cel stîncos. Mai jos, pe povîrnişuri se înşirau casele oraşului propriu-zis şi viile. Pe platoul de la miază-noapte se afla un fel de bărăgan, unde păşteau oile şi caprele. Porcii erau crescuţi la capul sudic al insulei, unde se putea ajunge

mergînd de-a lungul malului înalt format de dealuri şi tăind un istm foarte strîmt.

În faţa casei se găseau două curţi. Cea exterioară, un simplu patrulater închis de ziduri — unde se înjunghiau şi se jertfeau animale — de cincizeci pe o sută de picioare. Curtea interioară, pe care o străbătea fiica lui Dolios cea cu burta mare, era puţin mai mică şi pavată cu pietre plate : zidurile, de două ori înălţimea unui stat de om, erau construite din blocuri de piatră destul de îngrijit cioplite, puse unul peste altul, fără mortar. Aici se afla o fîntînă adîncă pentru apa de băut. În curtea interioară, în lungul zidurilor, se afla un fel de pergolă, iar în mijlocul ei, altarul familiei şi un bloc de piatră pentru sacrificări. Sala cea mare, în care se intra din curtea interioară printr-un vestibul, era de aproximativ patruzeci de picioare pătrate şi nu avea etaj. În mijlocul ei se găsea vatra înconjurată de stîlpi ; la mică distanţă de pereţi, alţi stîlpi susţineau grinzile acoperişului ; în spaţiul dintre stîlpi se înşirau mesele. Dincolo de această încăpere se afla o altă sală, cam cît jumătate din prima, iar din aceasta, o scară urca la Apartamentele Femeilor, unde-şi ducea traiul Penelopa. Dincolo de această sală, la parter, se găseau cămările cu provizii şi camerele pentru oaspeţi, după care urma curtea din spate cu magazia-arsenal. Tot acolo se aflau şi camerele servitorilor, bucătăria acoperită, ca şi alte încăperi mai mici.

Sala cea mare, folosită zilnic timp de cîţiva ani, de o puzderie de oameni se îndrepta spre ruină. Benchetuiala purta numele de „vizită-de-cerere-în-căsătorie", în realitate însă, era un jaf organizat.

Dincolo de ziduri, de ambele părţi ale palatului, se aflau locuinţe încăpătoare, plantaţii de măslini şi vii. Restul oraşului, dispersat pe coastele ce coborau în port, se compunea din case mici sau mijlocii, iar pe la periferii se găseau colibe. În port se aflau tot timpul multe corăbii, fie trase pe prundiş, fie la ancoră. Numai în amintire şi de la distanţa unui profund dor de casă ar fi putut spune cineva că oraşul era minunat.

Fiica lui Dolios mergea pe dreapta, printre coloane, în umbra de la amiază. Se afla pe aceeaşi parte cu

pisica ; aceasta era în căutarea găurii prin care pisicile intrau în coridorul bucătăriei, expunînd cu mîndrie șobolanul gras, cenușiu. Eurimah își lăsă sulița în vestibul și intră în sala cea mare, dar se întoarse o dată sau de două ori să privească în urma ei. Fără a exagera, se poate spune că fata i-a simțit privirile în spinare.

Făcu înconjurul curții, ieși la lumină, traversă încă o dată fîșia străvezie de umbră, aruncată de coloanele pergolei, și ieși din nou la soare. Se îndreptă cu pași rari prin poartă în curtea exterioară. Doi dintre prinții-șorii din Samos tocmai intrau în curte. În acea zi urma să aibă loc o adunare și o discuție — ce discutau : politică. Pentru Melanto politica se asemuia cu o pisică, cu soarta. Soarta ei. O cunoștea prea bine, dar de fiecare dată cînd se pleca s-o atingă cu palma pe cap, pentru a o mîngîia și pentru a se familiariza mai bine cu ea, politica se retrăgea din fața ei. Politica se-ndeletnicea cu moartea și neîndurarea, cu dinți ascuțiți și gheare. Avea legătură cu visul ei : visul în care fiica lui Dolios cea tuciurie devenea o mare doamnă, o cîrmuitoare repusă în toate drepturile ei : dreptul la libertatea de a face dragoste, de a-și alege mulți bărbați, libertatea de a pedepsi, de a se răzbuna ; nu știa întotdeauna pentru ce, sau pe cine, în orice caz, de a se răzbuna. Ceea ce știa despre Politică — cunoștințe înnăscute sau moștenite — se reducea la ideea că trebuie să ai politica de partea ta, dacă vrei să te-nalți și să devii ceea ce ai *fost* odinioară.

Antinou urma să dea marea lovitură și să schimbe totul. Schimbarea era ceva ce ținea de politică. Ca totul să meargă bine, era nevoie de o nouă formă de cîrmuire. Cînd l-a auzit rostind aceste cuvinte, a știut că ele conțin adevărul.

Abia după ce trecuse de trei ori prin soare și prin umbră, își făcu apariția Liderul Pretendenților. Cineva, Euriclea sau Stăpîna, se afla în cadrul ferestrei privind în jos. Nu se prea sinchisea de asta, îi era frică de ele numai cînd se afla singură. Șopti :

— Antinou... El își întoarse capul în direcția ei, înainte de a se opri. Apoi își răsuci din nou capul pentru a putea privi în sus, către fereastra de la etaj.

— Da, fetiţo, ce doreşti ?

Ar fi putut spune că dorea totul. Şi ar fi fost purul adevăr. Dorea să stea colo în lumina din cadrul porţii, să fie ea însăşi, să aibă lumea la picioare, să fie a lui : sclava lui. Dorea să fie lumina şopotitoare şi mai dorea, firesc şi cu cea mai mare intensitate, să-mpartă cu el totul.

— Stăteam şi eu aici, spuse. Nu vreau altceva decît să stau aici. Şi ai apărut tu, adăugă cu modestie, şi făcu o reverenţă, trecîndu-i prin cap să-şi ridice braţele aşa cum fac păgînii, să se încline pînă la pămînt, dar, în acelaşi timp, îşi aminti că nu era o sclavă adevărată.

Grăi din nou :

— Şi mai doream să-ţi mulţumesc pentru noaptea trecută.

El îşi încruntă sprîncenele stufoase mimînd severitatea. Lanţul de la gît, pe care şi-l atîrnase în dimineaţa aceea, scotea sunete şi sclipiri, iar expresia de pe chip îi deveni binevoitoare.

— Bine, bine, acum intră în casă. Cred că am să mai vin pe la tine de vreo două, trei ori. Poate chiar după-amiază, mai curînd spre seară. A sosit Eurimah ?

— Da.

— Bine, bine, zise eminentul om politic local, fiul lui Eufeites. Melanto, ai aflat ceva despre Telemah ? Are de gînd s-o şteargă ?

Fu învăluită iarăşi de fericire ; întrebarea lui însemna Politică, şi ea îl ajuta să se descurce.

— Vătaful-caprelor a aflat deja cîte ceva, răspunse, făcînd pe misterioasa, aşa cum e bine cînd e vorba de Politică. Nu spusese „fratele meu“ sau „al lui Dolios fiu, Melantius“.

— Bine, bine. Altceva ?

— Nutreşte gînduri ticăloase, adăugă cu emfază. El...

— Bine, bine, o întrerupse Antinou nerăbdător.

— Antinou... ? îndrăzni fata.

— Da ?

— Nu-i aşa că mă placi puţin ? Doar aşa... un pic.

Iradia ca soarele, făcîndu-se mică şi delicată, o umbră de fericire pe pămînt, o creatură plină de dulceaţă şi l-ar fi atins cu mîinile-i delicate, dacă Antinou n-ar fi făcut doi paşi în lături ridicîndu-şi grăbit privirile către

tatacul Soţiei, posibila Văduvă, şi, nu peste mult timp, probabil Cea-fără-de-Fiu.

— Sigur că da, fetiţo, rosti. De bună seamă, firește că da. Dacă-l vezi pe fratele tău, poţi să-i spui că vreau să-i vorbesc.

Se comporta deja ca un om politic grăbit, şi anume, ca unul care speră să formeze un guvern pînă seara, dar care descoperă că ceva nu e în regulă cu lista de candidaţi.

Fiica lui Dolios îl însoţi cu privirile pînă ce dispăru în megaron. Ieşi în curtea exterioară ; aceasta era pustie ; a vomitat într-un colţ.

3

Conversaţie nocturnă

Au urcat, adîncindu-se în beznă ; promontoriul îngust şi insula de la picioarele lor zăceau ca niște umbre întunecate, conturîndu-se pe apa cenuşie, noptatică. Focul ardea pe insulă, dar pe ei nu-i lumina, era un foc uriaş de tabără care începuse să agonizeze. Imaginea lui dansa pe valuri ; lumina ţopăia din creastă în creastă, furişîndu-se în direcţia uscatului. Şi înspre miazănoapte, dincolo de Strîmtoare, ardeau focuri. Lumina dinspre casa ei nu mai răzbea pînă la cei doi.

O bună bucată de vreme nici unul n-a mai rostit o vorbă. Cel-cu-pasul-uşor, Cel-ce-se-leagănă, Cel-nevrednic-de-încredere; se ţinea la cîţiva paşi în urma lui. Îşi mai şuiera încă domol ; era satisfăcut ca un îmblînzitor de animale.

Bărbatul mai bătrîn, aparent mai bătrîn, încercă acum să apeleze la rămăşiţele dispărutei sale viclenii pentru a se ridica deasupra contextului discuţiei care se apropia — aceasta fiind tactica fugii, o verigă în strategia uitării. Încercă s-o facă integrîndu-se în realitatea materială a nopţii, gîndindu-se la şerpi, la tufele ghimpoase ce sfîşie pulpele, la pietrele ce se pot rostogoli şi de care picioarele s-ar putea izbi. Încercarea îi izbuti de minune. Ştia că

dacă vrei să-ţi aminteşti ceva, trebuie să străbaţi de-a-ndăratelea jungla memoriei, mlaştinile memoriei, cu paşi mărunţi de tot, şi că atunci ajungi într-adevăr în ea şi zăboveşti acolo. Dacă vrei să uiţi, ai posibilitatea să fugi în taină, să înaintezi furişat cu atîta luare-aminte, încît nici măcar prezentul să nu se agaţe de veşmintele tale : să te furişezi de-a dreptul în realitatea viitorului, cu paşi atît de muţi, încît memoria să nu-i audă, încît — pur şi simplu — să năuceşti complet memoria. Iată ce a cugetat, şi, ca atare, a făcut atît zgomot — în mintea lui, adică — încît amintirea prinse de veste şi-i luă urma. Şi-a spus, însă, că oricum procedase destul de bine că nu se lăsase ucis pe loc de cumplita durere născută din regretul stîrnit şi că n-o luase la sănătoasa copleşit de zeiasca teroare. Mintea îi era limpede, dar capacitatea ei de a raţiona pe măsura situaţiei era, pe moment, destul de redusă.

Ierburi pitice le ajungeau pînă la genunchi ; înaintau pe un făgaş călcat de oi. Picioarele îi erau iscusite, găseau că totul e în regulă. În şapte ani, învăţaseră lecţia.

Spera. Spera, pe de-o parte, ca bordeiul păstorilor să fie pustiu pentru a nu-i tulbura nimeni în timpul convorbirii ; pe de altă parte spera să găsească înăuntru oameni tăifăsuind despre lucruri lipsite de importanţă sau dormind cu sforăituri, ceea ce i-ar fi stînjenit, făcînd imposibilă conversaţia. De fapt ar fi trebuit să rămînă în picioare afară, la intrare, sprijinit de peretele bordeiului ; poziţia cea mai potrivită pentru o despărţire şi pentru a-i da bineţe unui trecător întîmplător, curios şi pus pe vorbă, şi de care ai dori să te descotoroseşti. În acel caz ar fi fost în stare să spună : „Dragă domnule, se lasă frigul ; din păcate trebuie să intru, să mă duc la culcare. Din nefericire sînt ocupat — un banchet, la care am făgăduit să iau parte. Sper că înţelegi, voi fi ocupat cu sărbătorirea care, într-un fel, a fost organizată în cinstea mea." Sau : „Din nefericire trebuie să respect programul strict al somnolenţei mele fără margini. Îmi pare rău, dar asta-i situaţia. Noapte bună, domnul meu, mi-a părut bine de cunoştinţă ; mi-ar face mare bucurie, zău aşa, să ne mai vedem la o cupă de vin, să discutăm despre cunoştinţele noastre comune, să depănăm vechi amintiri."

„Şarpe !"

— Ţi-e frică ? se auzi vocea din urma lui.

— N-a fost nici un şarpe, îl luă gura pe dinainte, a fost o rădăcină sau o şopîrlă. Şerpii dorm noaptea.

— Tare sînt scîrboase rădăcinile alunecoase şi şopîrlele, vorbi Cel-nevrednic-de-încredere, Cel-iscoditor, însă nimic din tonul vocii sale nu vădea dezgustul afirmat.

— Da, foarte scîrboase, încuviinţă celălalt la fel de indiferent.

— Mai este mult pînă acolo ? întrebă Mesagerul

Ar fi putut răspunde că mai era încă mult de mers — o cale îngrozitor de lungă, atît de lungă, încît un om obişnuit, un antropos aflat în situaţia lui din acel moment ar spera zadarnic s-ajungă vreodată la capătul ei. Iar răspunsul său ar fi putut fi ceva de felul următor : „Se află mult mai aproape, doar ridici piciorul şi te şi trezeşti acolo. Vînturile şi valurile vieţii te aruncă drept acolo." Îi mai rămăsese însă ceva din şiretenia de odinioară : iscusinţa elementară de a-ţi salva pielea în discuţii de care depind viaţa sau moartea, aşa că-i dădu un răspuns pe deplin justificabil ; un răspuns care nu putea fi considerat ieşit din comun, în ciuda faptului că era lipsit de sentiment..

— Depinde total de cum o iei şi de poziţia pe care te afli.

Răspunsul îi îngădui să-şi continue meditaţia aproape fără ocol. „Aproape" este cuvîntul potrivit : el implică faptul că, într-o oarecare măsură, partea dreaptă a minţii sale — orientată către sud-est sau est, în direcţia unde se afla regatul lui Minos — era preocupată de acele insule larg răspîndite, dar inaccesibile, din marea lui Egeu, de Creta, Cnossos, Festos, unde răzbise cîndva, cînd timpul mai exista încă. Limba i se plimbă pe ovalul deformat al buzelor ; se întorsese în timp, amintindu-şi momentul exact cînd pierduse cei trei sau patru dinţi, felul în care Poseidon, Cel-ce-cuprinde-lumea, cel ce se hrăneşte cu stîrvuri, îi văduvise maxilarele de acei colţi.

— Pesemne te-ai plictisit groaznic în locul ăsta, observă Cel-nevrednic-de-încredere, şi tonul vocii suna scîrbos de ipocrit.

— Ştiu eu ce să zic ? răspunse celălalt, făcînd un efort să rămînă politicos. Ai călătorit bine ? Marea a fost favo-

rabilă, vîntul prielnic, Slăvit Mesager ?

— Excepționale, în toate privințele, domnule Amiral.

Amîndoi își pregăteau terenul pentru discuția importantă, abordînd subiectul din direcții deosebite.

— Oricum nu-i cu putință să fi fost fericit aici, domnule Amiral, adăugă Mesagerul Zeilor, după cîțiva pași, recurgînd din nou la unul dintre titlurile celuilat, pentru a-l ademeni încă puțin către subiect.

— Cu toate rătăcirile dumitale și socotind tot ce te-așteaptă acasă — da, curînd se-mplinesc douăzeci de ani.

— Nu e vorba de a fi sau nu fericit, replică celălalt. Iată bordeiul.

— Și bineînțeles, ea nu te lasă să pleci cu nici un preț, sugeră Cel-iscoditor, pe un ton de interogație seacă ce sună complet și exagerat de fals.

— Nu e vorba, cîtuși de puțin, de a mi se-ngădui sau nu să plec, spuse celălalt, evitînd astfel să răspundă întrebării.

Era un adăpost durat din uscături și brazde de pămînt, pustiu și întunecat. Cînd au pătruns prin deschizătura neagră, aplecîndu-se, îi întîmpină o duhoare de capre și oi, de țap și berbec cuprinși de căldurile de toamnă, un iz de lapte acru și urină. Înăuntru nu se putea sta în picioare. Se auzi foșnetul acoperișului de mușchi și vreascuri cînd Chivăra-conică se frecă de ele. Mesagerul întinse brațele pipăind parii povîrniți pieziș ce-i împresurau. Firicele de pămînt și frunze uscate îi căzură pe ceafă.

— Ia loc, îl invită bărbatul mai vîrstnic. Mesagerul se lăsă în capul oaselor și-și sprijini spatele de uscăturile bine închegate ; rămurele îl împungeau în spinare. Cînd celălalt se închinci și el, descoperi că se postaseră de o parte și de alta a intrării. Nu era nevoie să se aplece prea mult în față pentru a deslușî bezna mai puțin deasă dinspre miazănoapte.

În tăcere, curierul și diplomatul nevrednic de încredere repetă ceea ce avea de gînd să rostească. Poseda harul vorbirii și-și dădu seama că era obligat să ajungă la subiect cu grijă, și că efectul pe care-l vor avea predica și porunca — sau sfatul său — trebuia să se-ntemeieze

în întregime pe abilitatea sa în a-şi alege cuvinte potrivite şi pe iscusinţa sa în conducerea interogatoriului.

Bărbatul mai în vîrstă, aparent mai în vîrstă, se aţinea la pîndă. Rînjea urît în întunericul înăbuşitor, ca de Hades, din colibă. Ca s-o spunem de la bun început, bezna îl bucura, dar cînd îşi aminti direcţia în care era îndreptat chipul său — către răsărit — i se păru că bezna avea forţa de pătrundere a celor mai puternice raze de lumină : un Helios negru, un Antihelios scotocea în cotloanele cele mai tainice ale sufletului său, cu degete de întuneric. Înainte chiar de a se porni conversaţia, a ştiut ce voiau de la el, că se va supune poruncii, că va fi înfrînt. Nu ! aici nu era vorba nici de victorie, nici de înfrîngere, era însă conştient că, după acea noapte, avea să pornească la drum spre o altă destinaţie.

— În tot acest timp, ai dus-o bine cu sănătatea ? îl întrebă iscoditorul diplomat din porţia lui de întuneric.

— Foarte bine.

— Bineînţeles ; în fond eşti încă un bărbat tînăr, tot atît de bun ca şi un tînăr, grăi Cel-nevrednic-de-încredere, cugetînd că nimerise o tactică potrivită. Eşti zdravăn şi din punct de vedere fizic. Numai că e imposibil să nu te-ntrebi dacă viaţa de plăceri dusă în locul ăsta n-a fost de aşa natură încît... Vreau să spun că te-ai ocupat mai puţin de mişcarea fizică şi mai mult de dragoste, ceea ce, pînă la urmă, l-ar fi scos din ţiţîni pînă şi pe bărbatul cel mai zdravăn.

— Nu pricep încotro bate Înălţimea-ta, Preaslăvite, minţi cu voce răguşită bărbatul mai vîrstnic.

— Ba bine că nu ! veni răspunsul, însoţit de un hohot de rîs, din bezna de unde era condus interogatoriul. Pot să-ţi precizez un lucru : Noi ştim !

— Ce ?

— Totul despre dumneata, despre vîrsta periculoasă, despre cicluri. Aş putea să-ţi relatez sute de cazuri. Cînd eşti tînăr, te îndrăgosteşti, te însori, soţia devine o obişnuinţă, simţi că-ţi lipseşte ceva. Amorul devine o rutină şi — bineînţeles, apare criza şi... gata ! Se iveşte o femeie plăcută, atrăgătoare — şi te afli atît de departe de soţie ! Iată cum se petrec adeseori lucrurile cu bărbaţii de peste

patruzeci de ani. Ce vîrstă aveai cînd ai sosit aici ? Treizeci şi cinci ? Treizeci şi şase ?

Ar fi putut spune că avusese treizeci şi şapte, aproape treizeci şi opt, dar nu catadicsi să-i răspundă.

— Îţi place locul ăsta ?

Celălalt nu catadicsi să-i răspundă nici de data aceasta.

— Probabil ai o minte de om politic, rosti odrasla lui Zeus, Hermes-cel-nevrednic-de-încredere, schimbînd aproape complet subiectul discuţiei ; astfel apuca taurul de coarne, dar turnura îi aduse la miezul problemei.

— Nu pricep încotro baţi, Preaslăvite, repetă celălalt.

— Ai să pricepi imediat, zise Mesagerul. Cazul dumitale a fost dezbătut în consiliul de familie. Tatăl meu s-a arătat foarte interesat de ceea ce ai de gînd să faci mai departe. Sîntem cu toţii de părere că această — hm — poveste ar trebui să ia sfîrşit cît mai grabnic. Ai răspunderi şi o familie ; nu eşti un om de rînd, care poate proceda după bunul lui plac. Nu-ţi e îngăduit să-ntorci spatele patriei, cînd ai chef. Eu am venit să-ţi aduc o poruncă.

Celălalt a înghiţit în sec ; limba i se plimbă pe buze ; înghiţi încă o dată. Zgomotul a fost atît de puternic, încît l-a făcut să-şi spună în cuget : „Întunericul încearca să mă înghită, înghite în jurul meu." Îşi limpezi vocea. N-a ştiut cum avea să i se audă glasul.

— Nu procedez după „cheful" meu, Preaslăvite. Şi mi-ar face mare plăcere să aflu ce-aţi hotărît în legătură cu mine, în consiliul vostru de familie.

Cel-nevrednic-de-încredere chicoti :

— Au votat în unanimitate în favoarea dumitale. Ar trebui poate să pomenesc faptul că Poseidon se afla dus departe — adesea face politică pe cont propriu. Dacă te interesează unde, pot să-ţi spun că se afla în Hades. Discuţia a fost stîrnită de Atena.

— Tot respectul pentru sora dumitale, grăi bărbatul mai vîrstnic, cu o voce pe care o credea netulburată.

Simţi cum curierul zeilor se legăna în beznă ca un şarpe ridicat pe jumătate.

— Ea a fost aceea care a atacat subiectul politicii lui Agamemnon şi tevatura aceea, veche de douăzeci de ani, în legătură cu Troia. Zicea că după părerea ei, nu e bine ca astfel de lucruri să fie dezgropate. „Papa, i-a spus ea

Celui-preamărit, am aflat, abia acum o zi, că Prințul din Itaca încă n-a ajuns acasă, pe insula sa ; Soția îl așteaptă de atunci, iar băiatul lui, care nu peste multă vreme va fi bărbat de-a binelea, are absolută nevoie de un tată alături de el, mai ales acum, cînd pe insulă sînt atîtea tulburări și greutăți."

— Încă n-ai fost declarat mort, ci doar dispărut, continuă Mesagerul. Casa dumitale este plină de pretendenți, care o calcă zi și noapte. Imaginează-ți, unii dintre ei îți sînt vechi prieteni — și fii ai vechilor prieteni — atît de pe insulă, cît și de pe cele din jur sau de pe continent. Poftesc la puterea și — de bună seamă — la averea dumitale. N-am știre dacă soața dumitale ar vrea să se mărite încă o dată. Cu toate acestea, prințișorii au format o alianță, sau mai degrabă o simplă tovărășie ! Cei ce nu pun mîna pe Penelopa au oricum o parte din profituri ; iar acum lucrează cu sîrg să-și obțină partea în avans.

Făcu o pauză, așteptînd. Știa că celălalt asculta aplecat înainte. Apoi cu o voce foarte indiferentă, adăugă, punînd paie pe foc :

— E nostimă situația, ce zici ? Deși la maturitate, băiatul nu intră practic deloc în schema lor. — Știi ce-a mai spus soră-mea ? „Băiatul n-a avut niciodată un tată", așa a spus. „Nici măcar nu-și amintește cum arăta taică-su", a zis ea. Dar oare cum îl cheamă... Telemah îi e numele, nu ?

— Continuă ! zise celălalt cu voce înfundată.

— Aha, deci vrei să auzi mai multe ? zise Mesagerul. Surprinzător lucru ! Chiar te interesează vorbăria mea ? Asemeni unui șarpe, se balansă înainte și-napoi, ventilînd întunericul.

— Spune-mi care este situația acolo, întrebă celălalt cu vocea răgușită.

— De bună seamă, bineînțeles. Firește c-am să-ți spun cum stau lucrurile pe-acolo. Doar pentru asta am sosit aici.

— Nu mai spune !

— Papa a spus că, de fapt, uitase de această chestiune, dar că, în cazul cînd lucrurile ar evolua spre catastrofă pe ostroavele de la apus, va fi nevoit să intervină. Papa este întotdeauna foarte grijuliu cînd e vorba de

complicații politice, fiindcă totdeauna el e ales țap ispășitor pentru tot ce se petrece. Mi-a dat poruncă să-mi pun iscoadele la lucru, și noi am aflat o groază de lucruri despre dumneata. Răspunde-mi cinstit : n-ai cum să pleci din locul ăsta ?

Un foșnet slab se auzi dinspre barba aspră cînd degetele celuilalt se prefirară prin ea.

— Nu, nu pot pleca de aici. Dar... nici n-am încercat vreodată.

— De-ai avea posibilitatea și ți-ai dori-o, nu te-ar împiedica, n-ar refuza să te lase să pleci ?

— Nu știu ce să răspund, zise bărbatul mai vîrstnic. E ca și cum eu însumi nu mi-aș îngădui. Eu...

Vocea i s-a stins.

Întunericul din gura bordeiului era mai puțin dens acum. Zeii poartă cu ei timpul, manipulîndu-l după bunul lor plac. I s-a năzărit că a fost în stare să audă zvonul mării acolo jos, în depărtare, ca și glasul codrilor de nepătruns ce închideau valea pe ambele părți. I s-a năzărit că a fost în stare să audă șoapta stelelor îndepărtate, a avut impresia că prinde cu urechea pașii prudenți ai unor intruși urcînd pe furiș din vale.

— Oricum însă, de *împiedicat*, te împiedică, nu ? zise Vestitorul-zeilor.

— Da, în anumite feluri mă împiedică, răspunse celălalt.

— Cu ajutorul nostru, greutățile scornite de ea nu pot fi obstacole pentru dumneata, domnule Amiral, rosti Mesagerul, sperînd că folosind acel titlu, i-ar da de înțeles, în chip delicat, că un marinar are multe posibilități de a porni la drum.

Celălalt se plecă încă o dată către bezna mai puțin deasă, ca și cum ar fi urmărit cu urechea prezența vreunei iscoade. Cînd se porni să vorbească, vocea îi fu neașteptat de limpede.

— Niciodată n-am avut chef să mă duc la războiul acela. Mi-am dorit să rămîn în Itaca, fiindcă aveam presimțirea că, odată pornit la drum, trebuia să rămîn departe de casă mult prea mult timp. Și chiar așa s-a și întîmplat : am rămas departe o groază de vreme. Poți pricepe asta ? Îmi doresc să ar, să-nsămînțez ogoarele,

continuă pe un ton mai coborît. Pesemne am fost mai mult ţăran decît prinţ, corăbier şi războinic. Pe cît de tînăr eram pe vremea aceea, mă obişnuisem cu gîndul de a sta acasă toată viaţa.

Bărbatul mai tînăr, mai tînăr în realitate şi în aparenţă, rosti în gînd : „Acum se află pe drumul cel bun. Mai tîrziu, o să-l dirijez eu un pic."

— Au sosit ei, şi mi-au cerut să-i însoţesc, spuse bărbatul mai vîrstnic. Voiau ca eu şi oamenii mei să ne războim alături de ei pentru femeia aceea — acum nu-mi mai amintesc cum se numea.

Era limpede că-şi chinuia mintea să găsească numele, sau se prefăcea.

— Nu-i nimic, o să-ţi aminteşti, rosti Mesagerul.

— Soaţa lui Menelau, zise celălalt.

— Elena, îi sări în ajutor Vestitorul, pe un ton plin de diplomaţie, ce se voia prietenos şi nu stînjenitor.

— Da, ăsta e, sigur că da, spuse mai vîrstnicul, probabil cu ipocrizie. Iar noi trebuia să ne războim pentru ea. Eu însă n-aveam chef de război. Mai tîrziu am fost plin de rîvnă, dar nu *atunci*. Nu voiam să fiu implicat în politică, în politica *lor*, aveam noi şi aşa destule probleme pe insula noastră. N-am vrut să-i însoţesc. Agamemnon şi Menelau se porniseră într-un turneu de recrutare. În sfîrşit, toată chestia aia nu era chiar atît de voluntară cum părea, căci cine este omul care ar putea refuza pe marele rege cînd acesta vine în persoană să ceară. Ştiam cînd trebuiau să sosească. Dar nu voiam să fiu implicat în visurile acelea de mărire ale Micenei şi Spartei. Încă mai cred — dacă mai cred în ceva, dacă-mi mai pasă să am vreo părere despre ceva — că întîmplarea cu femeia aceea — Elena — era doar un pretext.

Cel-nevrednic-de-încredere păstră tăcerea, aşteptînd. O întrebare pusă în acel moment putea strica toată conversaţia, o observaţie o putea da peste cap, o putea azvîrli în mare. A avut impresia că deslueşte zgomot de paşi furişîndu-se.

— Nu din laşitate am făcut ceea ce am făcut, grăi mai departe cel vîrstnic ; poate că a fost un act de curaj, mai curajos decît tot ceea ce făcusem pînă atunci. Am ieşit

pe cîmp, eu... o ! ce primăvară frumoasă era în anul acela, ultima primăvară adevărată de care sînt în stare să-mi aduc aminte !

Cel tînăr plesnea de dorința de a zice și el ceva, dar gîndi : „O poveste frumoasă nu trebuie stricată niciodată. Mai ales că o ascult chiar din gura lui. Va fi o poveste minunată pentru mai tîrziu, la negoț, în expedițiile mele."

— Au sosit, continuă bărbatul mai vîrstnic, m-au căutat acasă, eu însă îi instruisem bine pe oamenii mei — cînd îi întrebau de mine, fiecare clătina doar din cap, arătînd spre cîmp ; iar soția se zăvorise în casă. Cînd au ajuns la ogor — alesesem unul mai apropiat ca să nu umble prea mult — iată-mă și pe mine. De la început trebuie să spun că au rămas cu gurile căscate cînd au văzut ce făceam.

Un zgomot ciudat se auzi în gîtlejul lui, nu exprima numai durere, s-ar fi putut crede că era rîs, sau cel puțin o rapidă și nestăpînită trecere către rîs, un sunet ca un croncănit sau cloncănit ; deși capul îi era mult aplecat în piept.

— De fapt, pesemne că și părea nebunie curată, spuse, după cum și plănuisem. Înhămasem laolaltă un bou și un măgar, la plug. Cum trăgeam o brazdă — pun rămășag că erau oable ca dracu' — o luam din nou pe urma ei și semănam sare dintr-un sac. Era arșiță, și transpiram, dar am ținut-o așa vreo cîteva brazde ; ultima am săpat-o de-a curmezișul celorlalte. Telemah — băiețelul meu — care avea doar doi ani, venea dinspre casă, cu pași mărunți, legănîndu-se și strigînd : „Tăticu, tăticu" — doar atît putea spune. Dar Agamemnon și Menelau au rămas acolo și au vorbit în șoaptă. Mi-am dat seama că n-au crezut o iotă din nebunia mea. Cînd Telemah a sosit, Agamemnon l-a luat în brațe și s-a apropiat de mine. A lăsat băiatul jos, pe pămînt, la mică distanță de atelajul meu. Am cîrmit-o, bineînțeles, mai într-o parte, dar n-am putut face un ocol prea mare căci ar fi părut probabil un gest prea normal. Ca măsură de prevedere, cînd am trecut pe lîngă băiat, am ridicat plugul. Îmi înghețase inima. Au socotit că pesemne înnebunisem de-a binelea. Și oare nu-i semn de nebunie, atunci cînd te faci că ți-ai pierdut mințile ? Cînd Agamemnon m-a strigat,

n-am mai putut să mă prefac şi m-am oprit. „Pentru o clipă ceea ce am văzut a fost distractiv, a grăit Agamemnon, a fost o adevărată distracţie şi trebuie să-mi exprim speranţa că recolta îţi va fi de douăzeci şi cinci sau de şaizeci şi cinci de ori mai bogată decît sarea ce-ai presărat în glie — dar pînă una-alta, noi am sosit, după cum vezi, să te lămurim să vii cu noi. Acum o să arăm alte cîmpuri, şi mai întîi pe acelea ale mării. Situaţia politică este aşa-şi-pe-dincolo, iar atitudinea celăţii Troia este scandalos de provocatoare", a grăit Agamemnon, iar frate-su stătea lîngă el, dînd aprobator din cap. Ştiam bineînţeles că soţia îl părăsise — adică fusese răpită — aşa cum ziceau ei în jargonul lor politic.

Se adînci în tăcere, cugetînd.

— Să arăm alte cîmpuri, cele ale mării, repetă cu o notă de răutate în voce. Da, aşa a şi trebuit să facem. Mai apoi m-au numit Cel-iscusit, Cel-viclean. Nu mi-au plăcut niciodată numele astea. Mai bine mă numeau Cel-desperat. Spuneau că sînt un războinic mult prea bun pentru a mă ocupa cu împrăştiatul sării pe ogoarele de pe insula mea.

Trimisul zeilor adăstă preţ de o clipă-două, cîntărind situaţia.

— Domnule General, ai fost un militar de clasă, rosti el, încercînd să disimuleze nota de linguşeală. Poate că nu un mare strateg, iartă-mi sinceritatea, dar un foarte bun tactician.

Celălalt n-a acordat nici o atenţie spuselor sale.

— Poate că eşti dator să te aperi, zise el. În acea clipă a vorbit către beznele ce deveneau sinilii. Da, dacă eşti atacat, eşti îndreptăţit să procedezi astfel. Dar uneori, un alt gînd s-a cuibărit în sufletul meu, în măduva oaselor, în ficat şi rinichi, un gînd ce a sosit de după fruntea mea sau din burtă. Era cam aşa : „Dacă i s-ar năzări *oricui* că dacă nu se apără, dacă nu se-narmează pentru a se apăra-mpotriva vreunui atac, dacă *oricui*..." nu, niciodată n-am să pot rosti cuvîntul acela, nicicînd n-am ajuns la capătul acelui gînd ; dar este aici. Mai tîrziu poate fiu-meu, sau fiii lui, sau fiii fiilor lui vor fi în stare să conceapă un astfel de gînd. Cineva mi-a spus cîndva că astfel de gînduri sînt plăsmuite în ţările aflate mai la răsărit,

la capătul lumii, la fruntariile ei cele mai depărtate, acolo unde-şi duc traiul barbari şi neamuri neştiute.

Mesagerul a vrut să caşte şi să spună că astfel de vorbe sînt nerozii infantile, dar şi-a dat seama că ar fi fost o lipsă de cumineţenie să vorbească astfel, în acele clipe. Însă ritmul monoton al conversaţiei începuse să-l cam obosească.

— În orice caz, a fost un război frumos, rosti el, ca război a fost absolut nemaipomenit, şi va rămîne, fără-ndoială, în istorie. Ştii, cred, că este deja cîntat peste tot, în cele mai nobile case, în toate localităţile din care s-au pornit eroii : chiar aşa, în cele mai bune familii. Un aed, care n-are în repertoriu un cîntec despre războiul acesta, nu cîştigă nici cît să-i ajungă pe-o măsea.

— Şi sclavii au luptat acolo, grăi cel în vîrstă. Au fost vizitiii carelor de luptă. Ei ne-ascuţeau armele. Îi foloseam ca patrule de recunoaştere, ca detaşamente de sacrificiu, ca vîslaşi, ca ordonanţe de eroi. Îmi închipui că nu mulţi dintre ei s-au întors acasă. Au fost primii căzuţi — pe cîmpul de bătălie, pe mare. Ar trebui să-mi închipui că primii întorşi acasă au fost mai ales generali şi amirali. Pun rămăşag c-au fost purtaţi în tihnă către casă în vîslite corăbii. Am cîştigat o mare victorie. Grozav morman de ruine am lăsat în urma noastră !

Apoi gîndurile sale îşi schimbară într-o oarecare măsură adresa, şi în nenumărate rînduri renunţă la ceea ce se poate numi logica unei discuţii corect alcătuită şi bine compusă şi vorbi despre lucruri din sfera realităţii, ca de exemplu frînturi de gînduri, rostite şi gîndite doar pe jumătate, îndreptate în toate direcţiile.

— Oamenii trebuie să creadă în necesitatea anumitor războaie, rosti el (şi a vorbit astfel pesemne pentru a nu-i stîrni prea tare pe cei-de-sus). Se poate afirma că războiul *lor*, războiul purtat de troieni, a fost un război drept — ei s-au apărat.

— Dinastia noastră, nemuritoarea familie, şi-a impus o linie directoare, ne-am ţinut departe de orice amestec, grăi Mesagerul cu o idee de severitate în voce. Am avut voluntari în ambele tabere, iar în ceea ce mă priveşte, eu mi-am văzut de afaceri, ca de obicei.

Celălalt își înalță capul, aţintindu-și privirile în bezna mai densă în care se afla Trimisul. Exclamă :

— Voi, Olimpienilor ! Voi aţi început războiul, voi aţi fost cei cu ideile. Întreabă-l pe Agamemnon de unde i-au venit ideile ! Noi am luptat pentru interesele voastre. Şi interesele lui Agamemnon s-a-ntîmplat să fie ale voastre, şi interesele lui Menelau au coincis de asemenea, cel puţin în anumite privinţe. Aţi vrut să ne dovediţi că *puterea* reprezintă ceva măreţ şi strălucitor, ceva impresionant de sîngeros şi dificil de suportat pentru altcineva decît cei-de-sus ! Aţi vrut să ne dovediţi că războiul cere sacrificii, prin aceasta fiind divin. Iar Agamemnon şi-a dorit să fie un slăvit rege şi să-şi pună la încercare armata, din moment ce izbutise, cu chiu şi vai, s-adune una, şi flota, avînd în vedere că reuşise să încropească o flotă rezonabilă de aproximativ o sută de corăbii şi cam o mie de vîslaşi şi eroi...

— Pardon, domnule, îl întrerupse Trimisul, şi de data aceasta se simţea după voce că se cam înfierbîntase, nu am de gînd să-ţi ţin o pledoarie în apărarea familiei noastre, ceea ce ar depăşi mult prea mult limitele discuţiei noastre neoficiale, dar în ceea ce-l priveşte pe Agamemnon, care a fost mai degrabă un muritor, el a făcut sacrificii imense. A riscat totul, fiica lui, ştii prea bine a...

— Niciodată n-a sacrificat ceva pentru altcineva decît pentru el însuşi şi pentru gloria personală, replică celălalt pe un ton ce devenise dintr-o dată sec şi la obiect.

„Nu trebuie să ne certăm acum, îşi spuse în gînd Mesagerul zeilor, în cazul de faţă, ar fi o lipsă de diplomaţie, deşi — firește — ştiu că există certuri ce pot fi din cale-afară de diplomatice."

— Istoria va trebui să hotărască în această privinţă, fu tot ce găsi cu cale să răspundă.

— Istoria ! exclamă celălalt. Istoria nu spune nimic altceva decît că dacă o persoană sau alta a încrustat, pe o piatră sau alta, inscripţia asta sau ailaltă, probabil a primit ordine din partea cutărui sau cutărui cîrmuitor ; istoria ne învaţă doar că cel căruia i s-a ordonat să cînte un anume poem eroic sau imn războinic n-a făcut altceva decît să le cînte atît de tare, încît strănepoţii, ascultătorii şi copiii lor să le înveţe pe de rost, şi să le transmită gene-

raţiilor viitoare. Mă prind pe orice că atelierul de fabricat inscripţii al lui Agamemnon sau şcoala lui de osanale lucrează-n draci. Dacă o mai fi în viaţă şi-n stare să se grijească de-aşa ceva.

— S-a sfîrşit din viaţă, zise Trimisul, dar amintirea numelui său va rămîne veşnică.

Celălalt, nesinchisindu-se de considerentele estetice sau logice ale conversaţiei, rosti mai departe :

— Noi ne-am bălăcit în sînge de om pînă la glezne, pînă la călcîie, pînă la piept, pînă la panaşul coifurilor noastre, pentru lucruri de care habar n-aveam. Agamemnon şi-a închipuit că luptă pentru onoarea sa, pentru armată, pentru flota sa, dar... dar el n-a vrut în esenţă decît, pur şi simplu, să defileze în cadenţe de marş, să genereze îndeletnicirea cu moartea şi devastările, astfel încît realitatea înconjurătoare să fie în deplin acord cu propria-i stare sufletească — fiindcă era bîntuit de demoni. Menelau a fost convins că luptă pentru a aduce înapoi o soaţă rătăcită. Şi în scopul de a o aduce înapoi, pentru a fi în stare să şoptească iarăşi, plin de tandreţe, vorbe dulci ca mierea în minuscula ei ureche şi să se desfete cu toate rotunjimile trupului ei, a măcelărit cu inima uşoară femei şi copii, le-a incendiat oraşele şi casele, i-a pîrjolit ca pe nişte purceluşi de lapte. Chiar şi eu...

Vocea îl lăsă, capul i se prăbuşi iar în piept, mormăi ceva încîlcit. Dîndu-şi seama că nu poate desluşi vorbele celuilalt, trimisul zeilor hotărî să readucă discuţia pe planul corect, din punctul de vedere al geometriei şi logicii estetice.

— Da, dumneata însuţi ai fost amestecat în măcel tot timpul ! Şi-ai făcut faţă cu brio ; ai fost un erou ! continuă el.

— Este adevărat, recunoscu celălalt. Şi totuşi, nu prea ştiu exact pentru ce-am luptat, cu toate că, asupra acestei chestiuni, am cugetat o groază în toţi aceşti ani, de cînd mă aflu aici, la Calipso. Bănui că-n parte am luptat pentru a mă afla în treabă, pentru a-mi încerca viclenia, de vreme ce se apucaseră să mă numească Cel-viclean, Chibzuitorul-cel-şiret, Prudentul-plin-de-agerime. Dar în realitate, am luptat mai ales pentru a putea ajunge acasă.

— Cum vine asta ?

— Vreau să spun, grăi bărbatul mai în vîrstă, în aparență mai vîrstnic, că am plecat la război pentru a avea de unde mă întoarce acasă.

— Dar te aflai deja acasă, nu-i așa ? se miră Trimisul.

— Exact, veni răspunsul sec, indiferent. Sînt oameni care pleacă de acasă pentru a evada, nefiind fericiți acolo ; eu mi-am părăsit căminul pentru a mă întoarce la el ; a fost calea cea mai scurtă cu putință.

— Ți-aș rămîne extrem de îndatorat, dacă mi-ai da o explicație mai limpede, spuse Trimisul.

— Am simțit-o ca pe o datorie, îi explică celălalt. Nu, nu față de voi Olimpienii, nici față de Agamemnon, Menelau și soția lui, ci ca o datorie față de neamul meu, față de patria mea. Dacă n-aș fi plecat, m-aș fi văzut vîrît într-un război cu Agamemnon. În ce mă privește, acela ar fi fost un război drept : să aperi ceva ce este mai bun, împotrivă a ceva ce este foarte rău. Ei ne-ar fi atacat pe noi, în loc să se ocupe de Troia, și ne-ar fi venit de hac. Dar acela ar fi fost un război drept, pentru care merita să lupți. După părerea mea. În scopul de a evita ca poporul meu să lupte într-un război de apărare, mi-am luat mica armată și flota neînsemnată pentru a purta un război agresiv. Am crezut că este de datoria mea să cruț Itaca. Am jucat rolul dementului pentru a mă ține departe de război. După care, mi-am dat seama că dacă vreau să mă mai întorc vreodată din rătăcirile mele, acasă și la ogorul acela cu boul, măgarul și sarea, va trebui să apuc pe drumul ce ducea la Troia, Preaslăvite ! Iar această hotărîre a fost un sacrificiu, acum sînt convins de asta.

— Ei bine, domnule Amiral, ți-ai jucat bine rolul, zise cu răceală Mesagerul. Ai fost un soldat cu totul remarcabil. Și un *foarte* remarcabil actor.

— Ultimele cuvinte s-ar putea să nu fie departe de adevăr, replică celălalt pe un ton mai potolit.

Afară bezna începuse să se rărească ; se puteau vedea unul pe altul ; în scurt timp carul îl va aștepta pe Helios să urce în el. Trimisul, reporterul zburător și colecționarul de cleveteli din împărăția Olimpului, protectorul imparțial al hoților și neguțătorilor, simți mușcătura dezamăgirii cînd desluși chipul celuilalt în lumina crescîndă a zorilor.

În beznă, îi atribuise omului, pe care-l văzuse cu zece sau doisprezece ani înaintea războiului, absolut alte trăsături ; şi-l imaginase ca pe o persoană complet distrusă de tragicul dor de casă. Crezuse că timpul petrecut de el la Calipso fusese o scurgere de zile pline de dezgust şi de chinurile dorului de casă. Bărbatul pe care-l avea acum în faţă era maturizat, dar nu sfîrşit ; nici măcar în atitudinea sa, aşa cum şedea acolo, îndoit din şale, nu se putea observa vreun semn de îmbătrînire sau nevolnicie. Se afla în bună condiţie, oarecum mai gras decît în perioada Războiului, o anumită rotunjime a obrajilor şi a abdomenului era evidentă : un aer de resemnare placidă, dar nu tragică. După ce digeră toate acestea, grăi :

— Înţeleg c-ai să te-ntorci acasă acum, cu mine ?

A trebuit să zăbovească o clipă sau două, în care timp se lumină de ziuă încă şi mai mult. Celălalt nu se mişcă, nu-şi schimbă poziţia : închincit, cu braţele în jurul genunchilor, cu fruntea odihnindu-se pe ei. Părul i se rărise pe creştetul capului ; într-un an-doi avea să fie pleşuv. Umerii şi muşchii braţelor se vădeau din cale-afară de puternici.

— Ce face tatăl meu ? întrebă, fără a-şi înălţa capul.

— Se află la ţară, zise Mesagerul, şi profită de ocazie pentru a mai adăuga : Iată cum stau lucrurile : casa-i plină de pretendenţi, iar situaţia politică este explozivă. Vrem pe cineva cu mînă forte în acel loc. Telemah nu poate face faţă.

— Nu mai vreau să ucid, spuse celălalt, adresîndu-se pămîntului.

— Gîndeşte-te la neamurile dumitale, spuse Trimisul, încercînd să pună puţin patos şi nelinişte în voce. Gîndeşte-te la lunga aşteptare a soţiei dumitale ! Şi la fiul dumitale care aproape nu şi-a văzut tatăl ! Îţi poţi imagina situaţia ?

— Foarte limpede, îi răspunse celălalt.

— Gîndeşte-te la gloata aceea de pretendenţi, căreia trebuie să-i facă faţă o femeie singură !

— În sfîrşit, aşadar Agamemnon a murit, rosti celălalt. Păi bine, asta nu-i nici o garanţie de pace. N-am nici o încredere în aşa ceva. Cum a murit ?

— A fost un asasinat politic, îl lămuri Mesagerul, pe tonul cel mai oficial cu putință. Și pe deasupra, o dramă pasională. Viața fiului este amenințată. Trăim într-o epocă de asasinate politice. Nu ți-e dor de fiul dumitale ? Chiar dacă ai o slăbiciune pentru cea de aici, ar trebui cel puțin să te gîndești la fiul dumitale. Nu-ți e dor de el ?

— Mi-e dor de un copil care nu mai există, spuse celălalt, adresîndu-se pămîntului. Mi-e dor de lucruri ce nu mai sînt.

Și brusc își înălță capul.

— Dacă ții neapărat să știi. Dar de ucis, n-am să mai ucid.

— E puțin probabil să fie nevoie de omor sau război sau astfel de chestii, spuse Trimisul. E vorba doar ca ordinea să fie restabilită pe insula dumitale. Atîta doar ; nimic mai simplu.

— Știu eu cum este, replică Cel-somat. Va trebui să pornesc din nou la război. Știu că asta-i porunca ; dar nu-mi face nici o bucurie. Pe acesta l-aș putea numi un război de apărare — dar n-ar fi adevărul-adevărat. În orientul îndepărtat, la fruntariile lumii, popoarele barbare de acolo au un alt nume pentru acest tip de război, un nume ce conține adevărul, dar nu-mi pot aminti cum...

Tăcu brusc, cu mîinile ciuntite pipăi orbecăind împrejur, ca și cum el — orbul — căuta, pe pămînt, ceva ce nu se afla acolo. Zîmbetul său, pînă atunci schimonosit și răutăcios, avea în clipa aceea o expresie de jenă ; se ridică și ieși din colibă frînt din șale. Trimisul celor-de-sus îl urmă.

Bărbatul în vîrstă rămase în picioare, privind spre răsărit, valea de jos, marea de sub el. Helios își mîna carul înălțîndu-se pe cer. Păsările și pădurile se treziseră, pescărușii își clamau foamea matinală acolo, jos, dimprejurul ostrovului. Oi și capre behăiau din toate puterile pe pășuni. Marea se lepăda de paloarea noptatică, luminîndu-se înspre trandafiriu, apoi albastru.

— Atunci mă vei însoți fără preget ? îl îmboldi Trimisul zeilor. Imediat după ce vom vorbi cu dînsa ?

— Am nevoie de cîteva zile pentru mine însumi, îi răspunse celălalt.

— Dar eu am o barcă în locul acesta.

— Nu mă grăbesc, rosti celălalt. Cu transportul meu am să aranjez eu. Şi dacă trebuie neapărat să discuţi cu ea, te-aş ruga să aştepţi pînă după-amiază.

— Cum doreşti, încuviinţă Trimisul conciliant ; cu bunăvoinţa celor care duc la bun sfîrşit anumite sarcini. Dar mă pot încrede în dumneata. Da ?

— Ştii doar în puterea cui mă aflu, îi răspunse celălalt.

Trimisul se înclină ; pe chipul său apăruse zîmbetul diplomatului bine şcolit ; un zîmbet care ar fi putut însemna multe lucruri.

— Păi, atunci, bună dimineaţa şi mulţumiri pentru discuţie, Odiseu.

— Bună dimineaţa, rosti celălalt dînd din cap într-o doară ; rămase însă în picioare, pe loc, şi-l urmări din priviri pe Hermes — una dintre numeroasele vlăstare ale cîrmuitorului pămîntului şi cerului — cum cobora către corabia sa.

4

Afaceri

Penelopa insinuă, cu toată delicateţea de care era în stare, că, după opinia ei, Melanto — fiica lui Dolios — îşi cam luase nasul la purtare. De bună seamă, nu vorbise pe şleau ; ar fi fost prea vulgar pentru ea, ci în felul următor :

— Ne apropiem acum de un fel de criză politică, Euriclea. Simt cum pluteşte în aer. Ce atitudine crezi că va lua Melantius, fratele fetei ?

În aparenţă, întrebarea era nevinovată şi presupunea un răspuns simplu. Amîndouă cunoşteau faptul că Şeful-caprelor era aservit Partidului Pretendenţilor. Cu toate acestea, femeia mai vîrstnică, slujnica ei de sfat, făcu tot ce-i fu în putinţă pentru a oferi un răspuns la fel de nevinovat.

— Dacă-mi e îngăduit, atunci şi eu simt acelaşi lucru.

Slăvita doamnă își înălță bărbia, al cărei contur deveni astfel pur și frumos. Privirile îi erau ațintite prin fereastră. Fata străbătea curtea interioară; pe urmele ei călca pisica de la bucătărie, ducînd ceva în bot.

— Euriclea, s-au înrăit din nou șobolanii ?

Bătrînica iscodi cu ochi miopi în direcția în care privea cealaltă. În clipa aceea, pisica străbătea oblic, cu pași mici și repezi, curtea interioară, șobolanul atîrnîndu-i dintre maxilare ca o limbă sură.

— Fata asta n-a avut de lucru, rosti bătrîna. D-aia are acum burta mare.

— Pesemne c-a fost prea bine crescută în casa noastră, observă Stăpîna.

Îl văzură pe Antinou stînd de vorbă cu fata în cadrul porții dinspre curtea exterioară.

— Nu știu de ce, dar niciodată nu m-am împăcat ca lumea cu pisicile, grăi Cea-însingurată. Cînd ți se freacă de picioare... pfui ! Și-n plus, aud tot timpul că poți căpăta de la ele un fel de spuzeală — sau lepră.

Euriclea, care iarna obișnuia să ia o pisică în pat să-i încălzească șalele, nu dădu nici un răspuns întrebării referitoare la șobolani, în schimb rosti :

— Da, firește, au crescut fetițele.

Cuvintele ei intenționau să accentueze faptul că, în ciuda sarcinii sale, fiica lui Dolios, cea care semăna cu o pisică, deși devenise o tînără femeie, nu însemna că se și maturizase, așa că Soția, Cea-ce-așteaptă, ar mai fi putut trăi sentimentul, cel puțin din cînd în cînd, că și dînsa mai era încă tînără.

Despre Antinou, liderul pretendenților și speculanților, nu rostiră un cuvînt, deși ochii le erau ațintiți asupra persoanei sale. În vreme ce el străbătu curtea în drum către megaron, pisica cea lăudăroasă își continuă plimbarea de-a lungul șirului de coloane dinspre bucătărie.

Penelopa exclamă :

— Pfui, *scîrboase* mai sînt și pisicile astea. N-am putea folosi altceva în locul lor ? De pildă, curse. Și oare de ce naiba nu-și mănîncă șobolanul ?

— Ascultă de natură, Măria-ta, grăi Euriclea, disociindu-se în acest chip de pisicofobia absolut deplasată a Penelopei.

Au revizuit (după opinia bătrînei, mult prea la repezeală) dările de seamă. Numărul oilor şi porcilor de pe insulă era în descreştere, pînă şi turmele de capre se împuţinau : pur şi simplu se evaporau. Cirezile de pe Leucas, ca şi cele de pe continent, de la fermele de pe ţărmurile Acarnaniei, plăteau şi ele un greu tribut.

— E de necrezut cît pot băga în ei bărbaţii ăştia, Euriclea.

— Nu trebuie să uităm că am mai şi vîndut cîteva, vorbi bătrîna. Oricum, însă, Măria-ta are dreptate, o mare cantitate se consumă în casă.

— Crezi că Melantius este... Ce părere ai ?

Bătrîna nu auzea întotdeauna bine, iar uneori nu răspundea ; de data aceasta însă bîigui ceva.

— Euriclea, ai auzit ce te-am întrebat ?

Se dovedi că bătrîna auzise exact ceea ce trebuia să audă.

— Facem cercetări, Măria-ta.

— Cine face cercetări ?

— Eu, Măria-ta, oricît de netrebnică par a fi.

De vreo patru-cinci ani nu mai avusese loc nici un furt mai însemnat. Şi chiar şi atunci nu fusese vorba decît de piei de capre, capre şi lînă.

Acum Penelopa zise :

— Cel puţin ne-am putea descotorosi de piei, vînzîndu-le, mai cu seamă de blănile de oaie şi, pe urmă, de pieile boilor mîncaţi de ei. Lînă avem destulă pentru a da de lucru războaielor de ţesut încă jumătate de an. Zîmbi. Cu toată miopia ei de circumstanţă, bătrîna nu putea trece cu vederea zîmbetul acela fugar ; şi ea era amestecată, aşa că zîmbi şi ea cu gura-i văduvită de dinţi :

— Da, cu ţesătoria totul merge strună.

Aici aveau un secret al lor, care, după scandalul monstru provocat de povestea cu ţesătoria, nu mai reprezenta nici un secret ; era însă o înţelegere între femei, ceva ce le dădea dreptul să-şi facă reciproc cu ochiul.

În al şaptesprezecelea an de la plecarea soţului, imensele domenii, viile şi plantaţiile de măslini, turmele de capre, de porci şi de oi de pe insulă, cirezile de vite ca şi alte interese materiale pe care le aveau pe insula Leucas şi pe continent, se transformaseră în Marca-afacere din Itaca. Pretendenţii, adică numai proprietarii de pămînturi de pe insulă, alcătuiseră aşa-zisul Partid Progresist, şi primeau sprijin din afară. Partidul devenise un instrument de acumulat putere. Prin „progres", mica nobilime funciară subînţelegea introducerea sclavagismului şi militarizării în forme mai severe, aplicînd procedeul : „ce ochiul nu vede, inima nu crede", în scopul de a aboli Agora, adunarea-poporului, care oricum nu se mai ţinuse de la izbucnirea războiului troian. În locul acesteia, Consiliul Nobililor, Camera Superioară, urma să devină singura putere politică. Partidul Progresist reclama reforme pentru mai bine, iar prin reforme pentru mai bine, se înţelegea ca extrem de importantele întreprinderi agricole şi neguţătoreşti ale Soţiei (inclusiv influenţa lor politică) să fie conduse de un bărbat mai tînăr, de cineva cu care dînsa s-ar fi căsătorit a doua oară.

Desigur că frumuseţea maturizată şi-ntreţinută cu graţie a Penelopei jucase şi ea un rol. Dînsa era o podoabă a casei, a nobilimii şi a cetăţii. Erau cuviincioşi faţă de ea, dar îşi exercitau presiunile pe ocolite, folosind multe stratageme şi înşelăciuni ; iar Euriclea cea credincioasă izbutea să le dibuiască manevrele prin legăturile pe care le avea pînă departe pe continent. Şi atîta vreme cît sănătatea economică a proprietăţilor se menţinea, şi nu se putea vorbi nici despre neglijenţă sau proastă administrare, Progresiştii n-o puteau ataca pe Soţie prin Adunarea Poporului. N-ar trebui pierdut din vedere nici o clipă — nici măcar într-o clipă de divin-inspirată retorică sau eroică fluturare a armelor — că era vorba de un conflict economic, o problemă de avantaje practice, de profit şi acaparare.

Programul politic al Partidului Progresist putea fi formulat, în linii mari, cam aşa :

Era necesară o nouă ordine. Se vorbea prea mult şi se făcea prea puţin. Zeilor li se făcuse lehamite de indolenţa abrutizată a muritorilor, îndeosebi a norodului

din Itaca. Reformele pe care Cel-absent şi bătrînul său tată încercaseră şi, parţial, izbutiseră să le aplice, pe parcursul celor douăzeci-treizeci de ani din urmă, se dovediseră absolut nepractice : singurul lor rezultat fusese neglijarea credinţei şi indiferenţa manifestată faţă de Onoare şi Renume. Mai departe Progresiştii doreau să acrediteze ideea că războiul purtat împotriva cetăţii Troia fusese o soluţie potrivită pentru multe dintre problemele politice domestice, dar că Soţul, Dispărutul, Pieritul, Dusul-de-acasă, nu exploatase politic minunatele ocazii oferite de război : la urma-urmelor, cert era că nu se întoarse acasă încărcat de glorie şi pradă, aşa cum făcuseră Nestor din Pilos şi Menelau din Sparta.

Programul lor real, care n-a fost înscris niciodată, şi nici dezbătut pe faţă la întrunirile lor, cu toate că-i preocupa foarte serios pe pretendenţi şi speculanţi, suna astfel :

Control comun — exercitat adică de liderii Partidului Progresist — asupra pămîntului prost administrat (culturi de cereale, vii şi plantaţii de măslini) şi asupra cirezilor de vite decimate. Forma cea mai potrivită de control ar fi fost preluarea Soţiei, pe care mulţi începuseră s-o numească Văduva. Ea nu se putea căsători cu toţi, din moment ce poliandria era interzisă. Şi nici proasta administrare nu fusese încă dovedită pe căi legale ; pentru a rezolva problema în această direcţie era necesară modificarea legilor. Aceasta ar fi fost o soluţie. Cealaltă putea fi metoda înşelăciunii, un procedeu foarte omenesc, şi anume : ruinarea Soţiei sau aducerea ei în starea de a se simţi ruinată, trezind astfel, în sufletul ei, nevoia sau dorinţa mai arzătoare de a se căsători, sau teama de sărăcie ; şi atunci ei ar fi putut împărţi prada cu cel pe care ea l-ar fi ales ca al doilea soţ.

Dintr-un anumit punct de vedere, era un joc de afaceri. Urmăreau s-o sărăcească, pentru a se apropia de bogăţiile ei ; se grăbeau s-o bea şi s-o mănînce pentru a o aduce la sapă de lemn, acaparîndu-i astfel bogăţiile şi băutura ; o sărăceau în scopul de a se îmbogăţi ei prin ceea ce înfulecaseră şi băuseră.

În acel an, al şaptesprezecelea de la plecare, adică al şaptelea de la sfîrşitul oficial al Războiului şi de la acea

strălucită, dar în toate privinţele rău mirositoare victorie asupra Troiei, situaţia era atît de critică, încît Soţia, Cea-calmă, pe care unii o numeau, pe jumătate în ascuns şi pe nedrept, Cea-ruinată, avu sentimentul că este o captivă, sau aproape o captivă. Zeul, cel adesea invocat pe numele de Melichios, Zeus cel blînd şi plin de dulceaţă, era evident că devine tot mai mult Brontaios, cel-ce-adunănorii, şi Brotoloigos, cel-asemeni-lui-Ares, Nimicitorul omului, Bătrînul-tunător, Pricinosul-barbă-lungă ; devenea violent şi îndărătnic. Oile şi caprele o duceau bine ; era limpede că se bucurau de protecţia Zeilor sănătăţii, dar pe continent îşi făcuse apariţia o febră aftoasă care decima turmele, iar pe insulă apăruse pesta porcină. Aduceau cu rîvnă prinoase, dar nu le erau de nici un folos ; şi în tot acest răstimp, Progresiştii prelucrau opinia publică. Cam în felul următor : „Iată, vedeţi ce se întîmplă cînd femeile se ocupă de afaceri ! Vedeţi ce înseamnă să n-ai în casă un bărbat ca lumea ! Iată, vedeţi cum poate fi risipită o avere !" Bătrîna Euriclea primea rapoarte de la informatorii ei asupra stării de spirit a locuitorilor de pe continent — şi despre felul cum erau ticluite zvonurile acolo — iar prin intermediul slugilor se informa cum gîndeau cei de pe insula Leucas şi de pe insula de baştină. Cînd toiul arşiţei trecuse, în pragul toamnei, la vremea tunsului oilor, Euriclea se adresă stăpînei sale, Celei-calme :

— Nu ştiu ce se-ntîmplă cu mine, pesemne ceva nu-i în regulă cu stomacul meu, căci am nişte vise îngrozitoare, noaptea.

Penelopa o invită să-şi repovestească visele, ceea ce Bătrînica şi făcu, nu fără o întreagă demonstraţie de repulsie.

— Se făcea că eram roabă, adică roabă adevărată.

— Îngrozitor cum poţi să te subestimezi, grăi Măritadoamnă, izbucnind în rîs. Dacă nu mă-nşel, socrul meu a plătit pentru tine douăzeci de boi cînd erai tînără. Ce spuneai că ai visat ?

— Am visat că noi aveam zece mii de oi şi că a trebuit să le tund pe toate. Poţi să-ţi închipui ceva mai cumplit ? !

— În orice caz, ai avut măcar sentimentul că aparţii unei familii înstărite ?

Bătrînica nu dădu nici un răspuns ; continuă :

— Şi apoi se făcea c-am fost nevoită să dărăcesc toată lîna, se umpluse un hambar.

— Măcar de-am avea noi atîta lînă, zise Stăpîna.

— Apoi am visat c-am fost obligată să torc toată lîna, continuă bătrîna.

— Măcar de-ai avea atîta ! rosti Penelopa, rîzînd.

— După care am visat c-a trebuit să urzesc tot tortul !

Bătrîna stătea în picioare cu palmele încleştate, cătînd drept în faţă, cu o expresie de mioapă naivitate.

— Într-adevăr, ar fi fost cam mult de ţesut, grăi Penelopa care de astă dată n-a mai rîs. Ce altceva ai mai visat ?

— Am visat cel mai uriaş război de ţesut care poate fi pe lume, continuă bătrîna. Sulul lui era cît catargul celui mai mare vas din port, iar suveicile ca nişte delfini, sau vulturi, care zburau înainte şi-napoi toată ziua şi toată noaptea.

Pe Cea-calmă începu să o obosească stilul tainic şi elaborat de a spune basme de adormit copii folosit de bătrînică, şi rosti brusc :

— Euriclea, dacă ai ceva de spus, vorbeşte ca lumea !

Bătrîna n-a vrut însă să renunţe la stilul ei ; şi s-ar putea presupune că îi trebuiseră multe zile pentru a plăsmui un vis atît de complicat : reprezenta o straşnică mostră de ţesătură.

— Apoi am visat că a trebuit să cos haine pentru războinici, din aproape toată ţesătura, spuse, ridicîndu-şi privirile care nu mai păreau atît de mioape.

— Şi ?

— Pe urmă am visat că am fost nevoită să mă descotorosesc de haine şi de sulurile de stofe care prisosiseră.

— Şi ?

— Mai departe am visat că am pornit într-o călătorie de negoţ, pe continent, şi am vîndut şi am făcut troc cu toate veşmintele şi toate sulurile de pînzeturi, şi cu ce-am primit în schimb am cumpărat zece mii de porci, toţi în stare bună şi sănătoşi, şi zece mii de capre, şi zece mii de oi, pe care am început să le tund din nou. Era de-a dreptul îngrozitor.

— Şi aşa s-a terminat visul ?

— Da, ăsta a fost sfîrșitul visului, slavă zeilor, încheie bătrîna ațintindu-și privirile către pardoseală.

Asta se întîmpla dimineața, după ce părul îi fusese pieptănat. După-amiază Cea-părăsită a grăit :

— Cred că am să mă duc să văd cîtă lînă o să adunăm.

Euriclea o însoți. Țarcurile pentru tuns se aflau pe terenurile de pe colinele ce dominau casa, pe drumul care ducea la limanul aproape niciodată folosit, care mușca adînc din insulă. În locul acela se retrăsese socrul ei, Laerte, la o mică fermă, dar ocoalele nu se aflau chiar așa de departe. Foarfecele lucrau din plin, multor oi le sîngerau spinările ; lîna se afla adunată în coșuri ca niște nori cenușii.

— Euriclea, dac-am toarce amîndouă toată lîna asta, am avea în casă destul de mult tort.

— Se poate'bănui c-așa ar fi, încuviință bunicuța.

La doar cîteva zile după această întîmplare, cincizeci de fete de pe moșie și din oraș au început dărăcitul. Burlacii, nobilii pretendenți, dintre care unii de-abia se dezlipiseră de fustele mamelor lor, bombăneau din cauza serviciului de proastă calitate la masa zilnic pusă. Săptămîna următoare, fetele se porniră s-o toarcă. Fruntașii cei mai de seamă din Partidul Pretendenților porniseră o delegație la Apartamentele Femeilor. Purtători de cuvînt, au fost aleși doi nobili, Antinou și Eurimah. Penelopa se afla în picioare la capătul superior al scării, delegația, la picioarele ei. S-au plîns și bineînțeles au lingușit-o, lăudînd frumusețea Soției, prezumtiva Văduvă, adresîndu-i rugămintea de a se hotărî grabnic.

— Toate-s anapoda în casa asta, grăi Antinou. Nici urmă de servicii. Doar cîteva slugi, iar fetele, atît cele de aici, cît și cele din oraș, sînt complet sfîrșite seara.

— Dragă domnule, eu însămi am nevoie de fete !

— Halal ospitalitate ! observă cu sarcasm Antinou.

— Spune-i cum vrei, îi replică Soția, stăpînindu-și vocea foarte bine — prezența lui o încînta ca întotdeauna. Dar am nevoie de fete. Trebuie să mă îngrijesc de afacerile mele.

— De fapt, afacerile sînt pentru bărbați, o ironiză Antinou. Acum noi am hotărît că Înălțimea-voastră trebuie să ne dea un răspuns, să aleagă pe unul dintre noi. Sîn-

tem pe listă o sută opt, și încă cincizeci și doi se află în oraș, în prezent. Depinde numai de domnia-ta, Doamnă !

— Tinere, rosti ea pe un ton amical, va trebui să aveți răbdare. Sînteți oare ahtiați cu toții după femeie, toată banda voastră ? Și oare nu e mai bine să luați o soție înstărită, decît o cerșetoare sărăcită, ca mine, pe care chefurile voastre o vor da afară din casă ? Stăpîniți-vă ! Cînd voi izbuti să-mi redresez averea, astfel încît să fiu vrednică de unul sau altul dintre voi, atunci veți afla răspunsul meu.

— În orice caz, avem nevoie de niște fete care să ne servească ! completă Eurimah, care, dealtfel, rareori rostea vreun cuvînt.

Penelopa le repartiză douăsprezece fete.

Însă în ziua următoare, o porni pe Euriclea în oraș, să găsească douăsprezece înlocuitoare.

Imediat după isprăvitul coafatului, se porniră să toarcă lîna. După șapte zile, o altă delegație, adică aceiași doi, Antinou și Eurimah, sosi din sala mare. Penelopa stătea chiar în capul scării de la Apartamentele Femeilor, iar ei adăstau în holul interior.

— Ce mai doriți de data asta ?

— Același vechi lucru, răspunse Antinou, ce altceva am putea dori ?

— Sînt foarte zorită, grăi ea. Toarcem lîna. Sînt ocupată pînă peste cap cu redresarea situației economice a casei. E musai doar să fiu în stare să le dau ceva de mîncare și de băut preastimaților, preaonoraților, nobililor mei musafiri.

— Trebuie să vă hotărîți, Doamnă ! Cît mai grabnic !

— Mîine veți primi un răspuns, zise, și le întoarse spatele, în vreme ce ei se înclinau.

În noaptea aceea, a avut o convorbire cu Euriclea, bătrîna tare de ureche, mioapă și — pentru moment — complet doborîtă de vîrstă și cu mintea aiurea. Cînd delegația reveni, a doua zi, a fost în stare să le răspundă astfel :

— Să cred oare că doriți o femeie sărăcită ? Doar nu vreți să luați de nevastă o femeie fără para chioară, care, pe deasupra, a mai fost măritată și încă nu-i văduvită, nici repudiată, ci își mai așteaptă încă soțul — în fiecare

zi, în fiecare oră ? Doar nu vreţi să preluaţi o casă în ruine, cu pivniţele şi cămările goale, o casă fără vin, fără bucate, fără veselie şi strălucire ? Ceruri sfinte ! e sigur că n-o să vă apucaţi să-i faceţi curte unei femei de rînd, care n-are decît o duzină de oi, o sărmană femeie-cerşetoare, cu vreo zece capre şi de-abia patru porci, o creatură ce nu stăpîneşte decît cîţiva măslini, şi aceia piperniciţi şi uscaţi, şi o mînă de butaşi nerodnici.

La rîndu-le, au exagerat şi ei în stilul lor, dar în sens contrar. Purtător de cuvînt a fost sarcasticul Antinou, junele şi sfruntatul bărbat politic.

— Noi ştim că regatul domniei-tale se întinde de la cele mai depărtate ostroave pînă la miazănoapte şi aproape pînă în Acarnania, pe continent. O Regină, O Preaslăvită Văduvă, vorbi el, ca un actor de teatru. Ne este cunoscut faptul că nenumărate-ţi sînt turmele ca şi gîndurile ! Şi oare toate astea să fie sortite ruinei din lipsa unei mîini sigure care să salveze totul, fără ca ţara să profite din toate astea ? Căci, Slăvită-abandonată, ia aminte, noi — cel puţin noi, cei de pe insulă — sîntem patrioţi ! Îngăduie unuia dintre noi să salveze de la ruină şi tragică decădere bogăţiile nemaiauzite ale preaputernicului tău regat.

A fost nevoită să le rîdă în nas.

— Aşteptaţi pînă aflu cît tort voi obţine, zise ea, şi cu aceste cuvinte, în loc de răspuns, au fost obligaţi să se retragă. Nici nu îndrăzneau să-ntindă prea mult coarda, deoarece, pentru a grăi adevărul, acei pretendenţi şi chibzuiţi politicieni jucau un joc foarte îndrăzneţ.

Imediat după aceea, Penelopa porni Ţesătoria. Nu este vorba de ţesătură, de renumita Urzeală, datorită căreia numele ei a rămas posterităţii ; este vorba de o întreprindere menită să-i redreseze bugetul.

Bineînţeles a fost nevoie de ceva timp pînă ce treaba s-a pus pe roate. Mai întîi, ajutată de Euriclea, încropi un curs de ţesătorie, care, într-adevăr, a fost aproape o adevărată şcoală de ţesătoare. Se părea că, datorită valului de pretendenţi care năpădise insula, fetele, fiicele acelei *petite bourgeoisie* şi sclavele îşi pierduseră obişnuinţa de a presta cum se cuvine muncile domestice şi menajere.

Pretendenţii plecau şi soseau fără răgaz de pretutindeni din regatul insular, din Dulichion, Samos, din pădu-

rosul Zachintos, din Leucas şi de pe continent, în căutarea plăcerilor, nu numai în casa Soţiei. Alcătuiau o gloată numeroasă, unii fiind însoţiţi de mijlocitori, crainici, fraţi, veri, unchi ; mulţi defilau însoţiţi de slugi şi purtători de arme. Trăgeau fie la cunoştinţe, fie la hanul lui Noemon, în Oraşul de Jos, şi era destul de normal ca prezenţa lor să-şi lase pecetea pe viaţa de acolo, aceasta devenind uneori principala ei trăsătură. În anumite perioade rămîneau la ei acasă, spre binele viilor, măslinilor sau recoltelor de cereale sau pentru înjunghierea animalelor, dar o hoardă de astfel de indivizi se putea afla, oricînd, în oraş sau în megaron — şi presupun că nu-i necesar să vă spun eu ce se petrece cu fetele cînd marinari sau soldaţi străini sosesc într-un oraş ! Cu toate că moravurile nu s-au deteriorat atît de catastrofal în ceea ce priveşte viaţa sexuală, totuşi ele s-au modificat în mare măsură pe durata celor patru sau cinci ani de existenţă în condiţii marcate de prezenţa pretendenţilor, de cînd fusese abandonată speranţa că mult aşteptatul şi oarecum defăimatul Călător-al-mării avea să se mai întoarcă vreodată.

Cu toate acestea, fetele au fost dispuse să deprindă meşteşugul — sau arta — de ţesătoare, dar multe dintre ele erau tari de cap şi lipsite de îndemînări pentru aşa ceva. Primele războaie de ţesut, destinate instruirii, au fost montate într-un depozit, un hambar pentru cereale şi lînă, şi în perioada toamnei, cînd vîntul a suflat de la apus şi miazănoapte, însoţit de ploaie, au făcut toate cursul complet. În primăvară au izbutit să mai monteze încă zece războaie într-un depozit puţin mai încăpător, pe care Stăpîna pusese să fie renovat. Cele două ateliere, pe care ele două le considerau excelente, dădeau de lucru la peste şaptezeci şi cinci de femei : văduve de război, cîteva fostepreotese de pe continent, care se cam dedaseră la băutură, cîteva tîrfe de port, pe care Soţia dorea să le salveze, restul fiind tinere între patrusprezece şi optsprezece ani. Nu se poate afirma că moralitatea s-a îmbunătăţit, dar nici că s-a deteriorat, deoarece subiectul acesta se află dincolo de limitele la care vrea să se restrîngă repovestitorul, în schimb s-a petrecut o schimbare orientată către ceea ce este mai folositor din punct de vedere social şi

practic. Bigotismul fostelor preotese și sectarismul fostelor hetaire n-au dat nici un semn că slăbesc, după cum nici tinerele nu s-au lepădat de noptaticele plăceri la care se dedau împreună cu micii nobili de țară străini sau cu slugile lor ; dar beneficiau toate de un venit statornic, pe care, cea mai mare parte dintre ele, mai ales sclavele și chiar și cele pe jumătate eliberate, l-au considerat ca o participare la beneficiu. Cînd s-au pus pe treabă, rezultatul muncii lor a produs proaspete capitaluri în avantajul Celei-ce-așteptă, Antreprenoarea.

Timp de trei ani, rezervele de lînă și piei au fost îndestulătoare, iar agenții pe care Euriclea îi avea pe insulă și pe continent și-au condus trocul cu istețime și onestitate. În taină, fără știrea mărunților nobili, cirezile de vite din Acarnania și Leucas s-au înmulțit, ca și numărul de porci și oi de pe insule, exceptînd Itaca. Euriclea, fosta doică, Intendenta, sclava pe care socrul Penelopei, Laerte, o cumpărase pe douăzeci de boi, pe vremea cînd amîndoi erau tineri, manevra totul. Euriclea, odrasla lui Op, nepoata lui Pisenor, suferinda, greu-încercata Euriclea, preacinstita, se trezi pe neașteptate cu o groază de rubedenii ce trebuiau vizitate și cu o predispoziție spre o mulțime de boli, pentru tratarea cărora era obligată să umble pe la băi și altare aflate în străinătate. Se procopsi cu o mătușă dinspre mamă în Micene, mătușă pe care a fost obligată s-o viziteze, și care trebuia să fi fost foarte bătrînă, aproape tot atît de bătrînă ca zeii ; și tot atît de fără veste își aminti de o altă mătușă de mamă, aflătoare la fruntariile cele mai depărtate ale răsăritului, își aminti de o mătușă de tată ce-și ducea traiul departe, dincolo de Sparta, undeva pe lîngă golful Argosului. Lungi erau călătoriile pe care le întreprindea bătrîna. Își află un ortac de drum și gardă-de-corp : un mut, dar nu surd, un libert care se bucurase de instrucție militară și, după toate aparențele, și de una politică, un bărbat cu umeri largi, bărbos și, în general, foarte păros, de vreo patruzeci de ani, care răspundea la numele de Dacriostatos, fiindcă ochii săi se porneau să curgă ori de cîte ori bătea o adiere oricît de neînsemnată ; limba îi fusese retezată pe tărîmul unde trăiau Cei-cu-chipuri-arse, cu mulți ani înainte de a fi fost cumpărat de Laerte. Cînd călătoreau, vorbeau într-o

limbă pe care numai ei o pricepeau, și aceasta îi creă Euriclei reputația, pe continent, de a fi posedată de forțe vrăjitorești.

Cînd bătrîna era apucată de vreuna dintre crizele ei de boală, mai întîi rătăcea de colo-colo vreo cîteva zile, tușind sau scărpinîndu-se sau apăsîndu-și o mînă pe partea moale a spatelui, incapabilă să se țină dreaptă din cauza gutei; pînă și auzul îi era mai prost decît de obicei. În scopul de a se-nzdrăveni, o pornea la drum cu un zdravăn curaj și cu o zdravănă călcătură, deși cu multe gemete și văicăreli, rătăcind pe anevoioase — și pentru alții, istovitoare — drumuri călătorindu-se pe căi de ape bătute de furtuni, cățărîndu-se prin munții de dincolo de Pilos; și, lucru de mirare, chiar se înzdrăvenea. Și totuși, după o scurtă perioadă, sau anul următor, se simțea din nou mai suferindă ca oricînd; sau își descoperea alte rude în locuri necunoscute, aflate la distanțe imense. Odată a fost dusă departe atît amar de vreme, încît lumea a socotit că se prăpădise, uitînd-o aproape cu desăvîrșire; dar un corăbier bine informat, care făcea negoț cu tot felul de oameni, răspîndi zvonul că fusese văzută atît în Creta, cît și în Delos. Ea însăși a susținut, la întoarcere, că fusese în Nisiposul Pilos, că apoi coborîse prin părțile sudice ale continentului, prin Pelops, și pe insula Cythera — și cum că acolo aflase că un nepot, de care-și uitase complet, trăia la Cnossos, în Creta și, de bună seamă, traversase grabnic strîmtoarea pentru a-i face o scurtă vizită. A adus o mulțime de bagaje cînd a revenit din acea călătorie; susținea că-s daruri, și au fost grabnic purtate în cămara-tezaur a Penelopei. Se aflau acolo cratère pentru amestecat vinul, urne aurite, potire și cupe lucrate din aur și argint: probabil rubedeniile ei își imaginaseră că bunicuța, care, dealtfel, nu pusese nicicînd un strop de băutură pe limbă, era o adevărată sugativă.

Ceea ce lumea de pe insula de baștină n-a observat niciodată, după aceste călătorii întreprinse în căutarea plăcerii și sănătății, era foarte observabil la cirezile de vite, ținute cu chirie pe continent și la turmele de oi aflate pe ostroavele din jur, unde Penelopa stăpînea păsuni: numărul lor creștea cu o repeziciune incredibilă.

Cea-ce-aşteaptă acumula capital, şi nu încape îndoială că Euriclea a fost aceea care, fie personal, fie prin intermediul unui agent, punea pe piaţă stofe din lînă şi piei, achiziţionînd vite de peste tot, din arhipelag şi chiar din locuri aflate tocmai în Marea lui Egeu.

Şi era şi nevoie. Uneori numărul peţitorilor, curtezanilor şi speculanţilor depăşea o sută : 108 este numărul la care se fac referiri. Sclavele şi chelarii care serveau îşi ridicau uneori mîinile cu degetele răsfirate, mirosind a usturoi, a grăsime de oaie şi carne de porc, pe care le preparau în variate feluri, spunînd : „de zece ori atît şi încă două mîini ! Şi mănîncă, şi mănîncă !"

Se poate afirma că, de cel puţin două ori pe zi, luau loc, la masa din megaronul Celui-absent, minimum cincizeci de oaspeţi. Presupunînd că toţi erau bărbaţi, fie tineri, fie de vîrstă mijlocie, avînd o sănătoasă şi zdravănă poftă de mîncare, un mic calcul mintal de aritmetică elementară vă va da o idee despre cîţi porci, oi, capre şi boi de import, cît vin şi pîine ar putea fi consumate într-o casă atît de ospitalieră, în decursul a patru sau cinci ani : cantităţile sînt departe de a fi neglijabile. În afară de pretendenţi, nu uitaţi, mai erau cei care-i serveau, slugile, sclavele şi ajutoarele, care trebuie să fi atins numărul de o sută, iar acestora le trebuie adăugaţi cei o jumătate de duzină de rapsozi, care locuiau permanent în casă, şi cerşetorii. Dacă o persoană consumă o livră de carne într-o singură casă, unde se îndestulează, să zicem, timp de două sute de zile pe an, cîtă carne consumă persoana aceasta în acel lăcaş ospitalier ? Două sute de livre ? Atunci, de cîtă carne ar fi nevoie pentru, hai să spunem, cincizeci de persoane, în aceleaşi condiţii ? Patru tone şi jumătate : adică, un bou sau o oaie sau un porc cîntărind, fiecare în parte, patru tone şi jumătate ; dacă vă puteţi imagina un astfel de animal. În patru sau cinci ani, asta totalizează, rotunjit, douăzeci şi trei de tone. Acum dublaţi numărul, pentru a include slugile suplimentare, purtătorii de arme, servitorii şi alţi peţitori care nu locuiau permanent în casă, şi iată-ne apropiindu-ne de cincizeci de tone. S-ar putea socoti, de pildă, în oi. Putem considera că un leş de oaie, bine măcelărit, jupuit şi golit de măruntaie, cîntăreşte patruzeci şi patru de livre :

ceea ce ne dă cifra de două mii cinci sute de oi. Transformaţi-le în porci, socotind că, în cel mai bun caz, fiecare porc folosit la îndestularea pretendenţilor cîntărea optzeci şi nouă de livre, şi obţinem două mii două sute şi cincizeci de porci şi scroafe. Acum, să zicem că toată carnea era de bou : socotind că fiecare bou asigură cinci sute de livre de carne macră, obţinem numărul de două sute de boi, pe care Penelopa trebuia să-i sacrifice numai pentru că era peţită. Ce părere aveţi despre toate acestea ?

Să luăm vinul, de pildă. Vinul negru şi gros era, firește, îndoit cu foarte multă apă, dar era consumat în mari cantităţi la adunările care nu de puţine ori durau întreaga zi şi jumătate din noapte. Dacă fiecare oaspete consuma o jumătate de litru de vin din rezervele Soţiei, la fiecare masă, asta face aproape şaizeci de litri pe zi, adică o mie două sute de litri în douăzeci de zile, douăsprezece mii de litri în două sute de zile ; oare cît face asta pentru cei cinci ani de peţit ? Bunul simţ comun răspunde, indicînd cu limba încleiată, îmbătat, smiorcăindu-se, răcnind, îmbălonat, certăreţ numărul de şaizeci de mii de litri de vin ce se scurgeau din amfore, din burdufuri, din cratèrele de amestecat, din pocale şi cupe în gîtlejurile carnivorilor pretendenţi.

Apoi urmează dulciurile din miere, dulciurile din fructe care nu pot fi calculate : mintea se sperie la acest gînd. Dar se poate ocupa de pîine. Să spunem că se consuma o livră per persoană-zi ; oare cît obţinem dacă ne raportăm la armata de pretendenţi nesătui ? Pentru o sută de persoane asta face o sută de livre pe zi. Pentru cinci ani de peţit, fiecare an de două sute de zile — totalizînd o mie de zile de ospitalitate — obţinem un codru zdravăn, cîntărind cam cincizeci de tone. Preschimbaţi aceste cifre în costuri de semănat, recoltat, morărit, brutărit şi servicii, şi veţi băga de seamă pe loc că gospodăria Penelopei era o întreprindere foarte vastă, un uriaş concern pe care, Cea-obişnuită, Cea-ce-aşteaptă, trebuia să-l administreze cu trudnică muncă a creierului şi neliniştitoare adiţionări, ajutată de Euriclea.

Ce casă îşi poate permite o astfel de ospitalitate ? Casa Celui-absent izbutea pînă la un punct. Călătorul nu era, cîtuşi de puţin, un sărăntoc atunci cînd plecase de acasă,

dar se poate deduce cît de împovărătoare trebuie să fi fost această risipă pentru economia familiei — şi se poate vedea cît de utile erau ţesătoriile şi călătoriile de afaceri întreprinse de acea preacinstită administratoare.

Peţitorii şi lingăii nu erau atît de idioţi încît să nu fie, cel puţin parţial, conştienţi de întreprinderile neguţătoreşti în care se lansase Soţia. Şi nici nu aveau nimic împotriva lor, în principiu, dar îşi dădeau seama că dacă Penelopa avea să izbutească să se menţină deasupra liniei de plutire, în ciuda poverii pe care o reprezentau ei, aceasta nu le-ar fi mărit deloc şansele. Însemna că ea îşi va păstra libertatea. Din această cauză s-a produs o scindare de interese în minţile mai chibzuite ale celor mai vîrstnici şi mai bogaţi în experienţă, cu tradiţie neguţătorească în familie : pe de o parte doreau să pună mîna pe acel concern foarte profitabil, atît potenţial, cît şi real, mai înainte de a se duce de rîpă, şi, pe de altă parte, voiau să slăbească puterea economică a Stăpînei, încît aceasta să fie nevoită să se căsătorească în scopul de a realiza, cît de cît, un acord între debit şi credit.

Ei urmăreau, de fapt, să pună mîna pe puterea economică ; totuşi cel deseori venerat, cîteodată din inimă, alteori doar din respect, fără tragere de inimă, Zeus Furtunosul — care odinioară fusese numit acolo, pe insulă, Melichios, Cel-blînd — el nu părea să se sinchisească de acest amănunt. Veneraţia slugarnică pe care o acordau zeităţii unii dintre pretendenţii molipsiţi de nonconformismul pietist nu l-a împiedicat, în nici un fel, de a considera în continuare problema acelui regat insular cu cea mai cumplită indiferenţă. În răstimpul săvîrşirii acelor ani, gîndurile Stăpînei se îndreptară de mii de ori către El şi Familia sa, către Hermes şi, firesc, către Atena şi Demetra, adusese prinoase şi încercase, prin Euriclea, să intre în legătură cu Centrul Stimfalian-Pierian, unde se hotăra totul, dar fără succes. A fost obligată să se bazeze numai pe forţele proprii.

O zorea, de asemeni, şi tatăl ei. Bătrînul, venerabilul rege, Icarius, îşi ducea traiul, retras la o moşie de ţară, în Acarnania, fiind unul dintre proprietarii delegaţi ai turmelor de vite. Teoretic, mai avea încă puterea de a o remărita pe Penelopa. Avea totuşi îndoieli în această pri-

vință. Respectul lui pentru Călător era mare, și nu fusese niciodată în stare să se obișnuiască cu gîndul că e dus de pe acea lume, înecat, ars, sau putrezind aiurea. Dar era neîndoielnic că asupra lui se exercitau presiuni, iar în mesajele pe care le compunea fără istov, cu ajutorul unui scrib importat din Beoția, și pe care i le trimitea fiicei mai mari, neliniștea pe care i-o provocau problemele economice era atît de clar perceptibilă, încît ele erau împînzite de ofuri de genul acestora : „Zorește-te !", „Dă-i bătaie !", „Nu mai amîna !" și alte astfel de expresii ceremonioase și ușor arhaice ; și oare ce voia să transmită prin ele ? Nimic altceva decît că nu voia să aibă o fată nemăritată (cealaltă fiică trăia în Pherai cu soțul și copiii) — că nu-i făcea nici o plăcere gîndul că avea o fată care se codește între două căsătorii, o fiică văduvă și soție doar pe jumătate, și că resursele materiale, influența politică și, firește, economică care i-ar reveni din partea unui ginere palpabil îi erau mult mai prețioase decît onoarea ce stăruia încă în jurul numelui Celui-dispărut.

Una dintre epistolele sale era redactată după cum urmează :

„Preacinstită și admirabilă Fiică, remarcabilă Copilă pe care Zeii o proteguiesc atît de bine !

Multe mulțămiri pentru scrisoarea din urmă, primită de mine de la sclavul cel mut. Sînt încîntat că atît tu, cît și Telemah, se pare, vă bucurați de o bună sănătate. Mă bucură în aceeași măsură că atîți bărbați îți acordă atenția lor ; asta-i dovadă că, în ciuda tuturor lucrurilor, bărbații mai vîrstnici și cei mai necopți, aflați în Regatul Ostroavelor, mai pun încă preț pe adevărata feminitate. E firesc să fii împovărată de muncă. După părerea mea, povara-i mult prea mare pentru tine. Ce dulce-ar fi fost să ai alături un soț într-o situație ca aceasta. Un Tată pentru Fecior, un Purtător-de-lance, un Purtător-de-Pavăză, un bărbat care să țină sceptrul și să supravegheze pășunile. A, da ! Timpul se petrece, se scurge grabnic, se zorește pe căile sale, presărîndu-ne nea pe păr sau răpindu-ne și puținul ce ne-a mai rămas. Frumusețea feminească se veștejește, pe drept cuvînt, se veștejește mult prea grabnic. Da, iubită Fiică, situația politică este labilă. Și ăsta-i cel mai neînsemnat lucru ce se poate spune des-

pre ea. Ce curs vor lua viitoarele evenimente, nimeni nu știe. Aș pofti să te afli în bune relații cu persoane influente, adică, vreau să spun, prin căsătorie. Așa cum spuneam, timpu-i scurt."

Scrisoarea se termina cu o flecăreală despre vreme și vînt și despre recolta viitoare, despre prețul vitelor, iar paragraful final era scris pe un ton încă prietenos, dar de o părintească autoritate :

..Atît în locul ăsta, cît și în Regatul Ostroavelor, legea ne dă dreptul de a face ce poftim cu fiicele noastre. Știu că relațiile dintre tine și dispărutul tău soț au fost bune. Se poate spune că mariajul tău a fost întemeiat pe dragoste. Dar nimeni nu poate trăi numai din amintiri. Nu am ajuns încă la nici o hotărîre în legătură cu situația ta și viitorul tău, dar adeseori cuget cît de iute trece timpul, ce zorit se duce mai departe. Mi-ar plăcea să te văd fericită și protejată pînă nu mi-oi închide ochii pornind către Hades. Mă gîndesc la tine în fiecare zi dăruită de Helios, și poți fi încredințată că-mi fac planuri în legătură cu tine. Am să mă străduiesc din toate puterile să-ți aranjez situația."

Stăpîna, marea femeie de afaceri își clătină umerii, colțurile gurii lăsîndu-i-se în jos, grăind pe un ton pătruns de respect filial :

— Euriclea, indivizii lucrează și pe linia asta !

Bătrîna îi răspunse :

— Măria-ta este încă foarte tînără. Toți bărbații bat drumurile, cu toate acestea, adeseori se-ntorc acasă, de mai sînt în stare s-o facă. Bănui că așa se petrec lucrurile în cele mai multe cazuri. Am auzit de bărbați care au fost duși de-acasă timp de douăzeci, treizeci de ani, după care s-au întors. Marea-i nemărginită. Nesfîrșite sînt căile ei. Și nu toate-s prielnice călătoriilor.

Dar toate acestea nu se petreceau acum, cînd își aruncau ochiade fără ca măcar să admită în sinea lor așa ceva ; se întîmplase pe vremea cînd fiica lui Dolios mai era încă atît de tînără și atît de puțin vampă, încît era probabil neprihănită.

Ccalaltă

— Este o poruncă, stimată doamnă, rosti purtătorul sceptrului, Mesagerul, Picior-înaripat, cum îi plăcea uneori să se autointituleze cu lăudăroşenie. Este o poruncă de la Cel-atotputernic.

Arăta încîntat de sine şi satisfăcut diplomatul p în de izbînzi, cînd o privi pe Calipso şi aşteptă ca ea să dea un răspuns hotărîtor. Dacă ar fi fost în întregime pămînteană, un privitor complet pămîntean cercetînd-o cu privirile ar fi spus : „Între treizeci şi cinci, patruzeci de ani. Poate că între patruzeci şi patruzeci şi cinci." Avea ochi negri, şi în jurul lor se adunaseră îndesat ridurile experienţei, riduri pe care masajele nu reuşiseră să le îndepărteze. Era genul de oacheşă molatică, semănînd cu o femeie din oazele ascunse ale deşertului din sudul îndepărtat : chipul brun, cu contur oval, braţele subţiri de aceeaşi culoare, pe care nici măcar teama de Helios nu le-ar fi putut albi ; ca să spunem adevărul — pielea ei era de un cafeniu strălucitor. Era mică de statură. Îţi putea aminti foarte bine de o păpuşă, o jucărie pufoasă ; pentru mai vîrstnicii şefi de trib proprietari de multe femei : tipul de amantă perfectă.

Şi totuşi era o cîrmuitoare, nu putea fi nici o confuzie în această privinţă. Curierul recunoscu faptul în sinea sa şi încercă să ascundă aceasta în spatele unui zîmbet indulgent. Erau înrudiţi de departe, şi o posibilă interpretare a zîmbetului său ar fi putut fi aceasta : „Noi cei din casta superioară a Familiei, noi crema, elita lumii şi a zeităţilor, cunoaştem noi cîte ceva despre tine. O mulţime de chestii. Îţi cunoaştem aventurile deocheate, atitudinea sfidătoare, exilarea. Dar sîntem îngăduitori, captivitatea ta este blîndă, potrivită pentru o suverană, şi nu-ţi cerem prea multe. Noi sîntem înţelegători."

Se aflau aşezaţi amîndoi în salon. Mesagerul zeilor observă că sclava care o răcorea cu evantaiul fusese aleasă cu grijă : o negresă urîtă, bătrînă, cu părul încărunţit şi albul ochilor injectat rotit cu mişcări rostogolite, cu buze vineţii, aproape albastre — ca şi cum acolo, pe ele, se mai

aflau încă resturi de vin violet, acrit. N-ar fi putut ispiti nici un bărbat.

Mesagerul ședea picior peste picior, cu un cot sprijinit de genunchiul piciorului drept, odihnindu-și bărbia în palmă. Atitudinea sa era de o nonșalanță care mergea aproape — însă nu complet — pînă la ignorarea ei, sau poate pînă la dispreț. Cu toate acestea, în vocea sa se simțea lingușeala, un respect forțat.

— Deci asta-i situația, stimată doamnă.

Amîndoi se aflau astfel așezați, încît puteau privi prin ușa deschisă și peste cele două curți, puteau deslușI golful dinspre nord-est. Era după-amiaza, și în valea de jos umbrele începuseră să crească. Cîteva siluete se mișcau în preajma stîncilor din dreapta. Pe colina din stînga se înălța o siluetă nemișcată.

— A fost atît de fericit aici, rosti ea, încercînd să-și stăpînească vocea.

Piciorul Curierului începu să se balanseze.

— Există fericire și fericire. Depinde cum o iei, cum o tălmăcești. Trebuie să mă ierți, nu vreau să rostesc nimic necuviincios, dar a stat mult prea mult timp departe de casă.

Îi zîmbi lingușitor, apreciindu-i farmecele.

— Da, înțeleg întreaga situație, spuse. Și totuși...

— Stimată doamnă, a fost la Război aproape zece ani. Apoi a rătăcit pe mare încă vreo trei ani, înainte de a debarca aici. Și cîți ani a zăbovit în locul ăsta ? Șapte, opt ?

Nu se deranjă să-i răspundă. Ceea ce a urmat s-ar fi putut numi o scenă, un fragment dintr-o piesă de teatru ; un monolog debordînd de persuasiune și amărăciune. Ea grăi :

— Acolo jos sînt oameni din echipajul dumitale, Preaslăvite, Întreit-preaslăvite. Nu trebuie să se îmbarce ? Nu trebuie să înalțe pînzele ? Nu dai fuga să-l convingi să vă însoțească atît timp cît mai dorește să pornească la drum ? Se poate ca-n seara asta să nu mai dorească să plece ; îl știu eu.

Se ridică, poalele rochiei albastre căzură, atingîndu-i sandalele roșcate. În acea postură apăru încă și mai zveltă, mai delicată și mai oacheșă. În timp ce el o examina

cu un zîmbet de cunoscător, Calipso continuă să-şi joace rolul :

— O, voi cei ce vă credeţi mai presus de alţi zei, voi atotputernicilor, pizmaşilor ! Voi cu plăcerile voastre, cu traiul vostru pe continent... *nu, nu* şi iarăşi *nu*, nu pricepeţi o iotă ! Ei bine, în acest caz luaţi-l ! Imediat, mă auzi, zoreşte-te, urcaţi-vă împreună pe corabie, chiar în această clipă ! Iată, se află acolo în aşteptare ! Aşteaptă acolo, în picioare ! Profitaţi cîtă vreme-i nehotărît ! Mai pe seară, poate n-o să mai fie atît de lesne de ademenit. Întreit-preaslăvite !

În timp ce-şi interpreta mult prea teatrala scenă, Mesagerul şi-a conceput replicile. Cînd ea se opri, inspirînd adînc — şi doamne, cît aer putea inhala trupul acela miniatural ! — el rosti :

— Am mai spus că nu va pleca împreună cu noi.

— Şi asta-i tot politică, se grăbi ea să intervină.

O cîntări, cu un zîmbet încă şi mai prefăcut, era doar un diplomat bine informat şi discret, iar chipul său părea (aşa îşi imagina ea) idiotizat în mod lamentabil.

— Nu avem nici un motiv să ne amestecăm în treburile interne ale insulei sale, grăi el. Nu poftim altceva decît să-i oferim ocazia de a se întoarce acasă. Dar nu ne putem asuma răspunderea de a sprijini o insurecţie — dacă sosirea lui în Itaca ar fi considerată, în acest moment, o încercare de insurgenţă împotriva partidului care deţine, în mare măsură, puterea politică pe insulă.

— Şi ? zise ea, şi cu toate că se afla încă în mijlocul încăperii, cu amîndouă picioarele pe pardoseala de mozaic, el avu impresia că îşi ridicase un picior pentru a urca o scară invizibilă.

— Doreşte şi *trebuie* să-şi pregătească singur transportul. Noi n-am făcut altceva decît să-l îmboldim.

— Şi ? repetă ea pe un ton mai ascuţit. Voi îl împingeţi din nou la război. La aşa ceva e bun, nu ? E pe potriva lui ! Dar voi înşivă nu vreţi să riscaţi nimic !

Începu să joace teatru din nou, continuîndu-şi scena :

— Mă pizmuiţi pentru orice ! Iar eu trebuie să stau aici, într-o fermă aflată la capătul pămîntului, eu, fiica lui Atlas ! — într-o fermă veche cu pămînt neroditor, care nu poate fi făcut rentabil, să stau în locul acesta, între-

bîndu-mă ce-o să mănînc la următoarea masă, izolată, ca o exilată în propria mea țară ! Vreți să mă țineți aici ca punct politic — uitat, dar bun de scos la iveală cînd aveți chef să vă amintiți de existența-i utilă — un stîlp indicator pe lîngă care trec corăbii fără să oprească, dar care *există acolo.* Ani de-a rîndul m-ați lăsat în pace. Și ce pace ? Departe de tot ce este distractiv, interesant și captivant, zeiesc. Însă după aceea a sosit el. Și a rămas aici. Eram foarte fericiți, de asta garantez eu. Era mulțumit. Nu tînjea să plece. Uitase totul, da, da, vă uitase, îl uitase pînă și pe Cel-atotputernic. Nu-și mai dorea nimic altceva.

— Da, ne-am închipuit noi că situația-i foarte gravă, rosti el, cu neașteptată brutalitate, pe șleau.

Calipso continuă să joace teatru.

— Iar atunci cînd trebuie să plece, cînd voi îl obligați să plece, cînd i-ați poruncit să plece, atunci nici urmă de corabie ca să-l ducă ! Nici măcar una pe toată marea, nu pe teribila nețărmurire a mării lui Poseidon — nici măcar o ambarcațiune ! În schimb, *eu* trebuie să-i rostuiesc una ! *Eu* trebuie să mă-ngrijesc de asta ! *Eu* trebuie să vă fiu și agent de turism, și mesagerie, și agenție de-nchiriat corăbii ! S-auzim dorința voastră — poruncile voastre vor fi satisfăcute prompt și ieftin ! O, nu-i nevoie decît să faceți un...

— Aș dori să vă atrag atenția, stimată doamnă, că voi fi nevoit să înaintez un raport despre toate cele rostite de domnia-ta.

Își schimbă tactica, reușind un final foarte delicat. Arboră un zîmbet înghețat, de amfitrioană, își repezi înainte mîna dreaptă cu toate degetele răsfirate și întinse atît de tare, încît i se arcuiră :

— Voi plăti eu transportul. Va fi o adevărată plăcere pentru mine să vă fac, dumitale și Atotputernicei Familii, un mic serviciu. Te rog să transmiți urările mele de bine Celui-preamărit și să-L asiguri de statornicia credinței mele și de supunerea mea.

— Îți sîntem recunoscători pentru oferta plină de bunăvoință, spuse Trimisul, ridicîndu-se. Va fi... cum să spun ? a, da — va fi mai firesc dacă ajunge acasă în acest chip. Noi am adoptat următorul principiu : tot ajutorul nostru celor care au nevoie de el într-o anumită situație politică

delicată — dar nici o luare de poziție fățișă. Dacă-ți amintești de Războiul Troian, poate vei înțelege ? Sper să-ți dai seama că noi sîntem neutri.

— Îmi dau seama cît se poate de limpede, Întreit-preacinstite, răspunse ea, întinzîndu-și brațul. Transmite urările mele.

— Și va pleca cît mai *curînd* cu putință, da ? zise Mesagerul. Dacă am înțeles bine, pot lăsa aici vreo doi dintre oamenii mei — vreau să spun așa, ca observatori, îi vom rechema cam peste aproximativ două săptămîni. Sper că n-ai nimic împotrivă ?

— Vai, absolut nimic ! exclamă ea. Cum aș putea ? !

Cît timp a străbătut curtea exterioară, patru dintre gărzile sale de corp își făcură apariția, de după zid, și au călcat pe urmele sale pe clinul coborîtor către Portul de Răsărit, unde își mutase barca în cursul dimineții. Fiecare dintre ei purta două lăncii, un arc, o tolbă cu săgeți și, în afară de acestea, o spadă și un scut lung. La jumătatea coborîșului, le porunci ceva : se îndepărtară mărșăluind în monom către colina din stînga, unde silueta se mai afla încă în picioare.

Atitudinea ei deveni mai relaxată. Ca și mai înainte, se afla în picioare, în mijlocul camerei, cu spatele spre cămin, dar se împuținase, devenind mai lipsită de importanță. Își ascunse chipul în căușul palmelor.

— Pleacă, i se adresă roabei, care o mai răcorea încă, folosind un evantai din pene de struț. Și, brusc, Calipso bătu din picior, își luă mîinile de pe chipul cu privirea pierdută, de pe ochii negri, orbiți de lacrimi, și strigă :

— N-ai auzit, maimuță neagră ! Pleacă, am spus, dispari !

6

Se toarce firul

Pînă la urmă, recurgînd la interminabile delegații, alcătuite invariabil din Antinou și Eurimah și, mai tîrziu, Amfinom, pretendenții i-au smuls făgăduiala de a le da un

răspuns hotărît și numele celui pe care l-a ales. Cîte amenințări disimulate și în ce măsură a fost folosit Icarius, nu este limpede, dar se poate imagina prea bine că pretendenții au folosit energic armele pe care le aveau la dispoziție. Probabil au amenințat-o că vor provoca tulburări pe continent și o răzmeriță a populației pe insule. E posibil să fi folosit și alte metode de constrîngere în afară de cele de natură economică și financiară.

Oare ce-i acordase Penelopa cîndva, în anul al șaisprezecelea, la începutul perioadei de peţitorie, lui Antinou, cel tînăr, puternic și plin de energie ? Fusese oare ceva mai mult decît atingerea buzelor ei ? Care dintre roabele ei știa ce anume ? Oare nu se pornise deja Melanto, chiar pe vremea aceea, să aibă, noaptea, perioade de nesomn, cînd se furișa prin casă tăcută, fără sandalele-i zgomotoase ? Cine știe ce poate simți o femeie pe jumătate-văduvă, soția unui bărbat care lipsește de multă vreme, cînd mirosmele naturii renăscînde plutesc în aer, iar împrejurul ei se află mirosul masculin, de virilă tinerețe ? Ce primise Eurimah, fermecătorul, de la dînsa ? A fost ceva mai mult decît atingerea buzelor pe buze, aceea a pielii, a epidermei masculine de cea femeiască ?

Multe dintre urme au fost, mai tîrziu, îndepărtate : ea luptase pentru libertate. Dar cum s-au petrecut lucrurile ?

Le făcuse o promisiune : că atunci cînd avea să toarcă toate caierele de lînă din magazii, transformîndu-le în tort, iar tortul în urzeală, atunci avea să aleagă. Firește, n-a avut intenția să tragă obloanele țesătoriilor — ei înșiși și-au dat seama cît de neeconomic ar fi fost gestul — însă a socotit că astfel va izbuti să cîștige răgazul în care să aleagă și să se hotărască, o pauză în care să-și tragă sufletul pentru noua viață care avea să înceapă. Puteți fi siguri că peţitorii erau în culmea fericirii, chiar prea siguri de ei !

Ei socotiseră că un an era de ajuns. Totuși, cantitatea de lînă era enormă, deși (prin serviabilitatea lui Melantius, șeful caprelor, izbutitul vlăstar al lui Dolios) au încercat să se asigure că lîna proaspăt tunsă de pe spinările și coastele flenduroase ale oilor nu fusese dărăcită pentru depozitul țesătoriei, ci vîndută definitiv pe insule și continent. Țesătoria își continua activitatea fără răgaz ; una după alta țesăturile erau cărate de la războaie și încredințate agen-

ţilor. Dar rezervele de lînă continuau să fie incredibil de mari. A existat probabil o anumită legătură între crizele de boală ale Euriclei şi faptul în sine. Că bătrîna era suferindă se vedea de la o poştă : strănuta, avea frisoane, friguri, îşi ridica braţele căinîndu-i-se soarelui, îşi sufla întruna nasul în poala rochiei, se deplasa cu mare dificultate, pufnind şi respirînd din greu, vorbea de boli şi moarte, strănuţa, tuşea — şi... se pornea la drum pe continent să beneficieze de miraculoasele tratamente de pe acolo, după care, într-o noapte, revenea acasă ; iar cantitatea de lînă părea suficientă pentru un fir atît de nesfîrşit de lung, încît ar fi putut ajunge de la o margine de lume, din Marea de la Răsărit, pînă la celălalt ţărm, la Marea de la Apus. Firul acela a dăinuit mai mult de trei ani.

Melantius, acel păzitor de capre şi de multe alte lucruri, a descoperit înşelăciunea. Cu toată mărginirea minţii sale, se tot minuna de întîmplare ; şi se poate presupune că soră-sa îi aruncase vreo vorbă. Este iarăşi adevărat că doi fraţi şi tatăl său erau angajaţi ca păstori, dar nu prea erau ei oameni să umble cu vorbe, nefiind de acord cu faptul că fratele lor era amestecat în tărăşenia aceea. S-a întîmplat cam aşa : într-o noapte sosiră patru păstori, trudind din greu de-a lungul zidului din Oraşul de Jos, cărînd, pe o targă, un greu balot. Se opreau frecvent pentru a-şi schimba locul la braţele tărgii. Cîinii nu i-au lătrat cînd au trecut prin poarta deschisă, şi-şi continuară drumul către atelierul de tors, care se înălţa tăcut în lumina slabă a stelelor.

— Am început să mă cam satur de munca asta de noapte, se auzi o voce.

— Dar Eumeu spune că trebuie s-o facem, rosti altă voce.

— Ce ne dau în plus e prea puţin, interveni o a treia.

Cel de al patrulea n-a scos o vorbă. Deschise uşa, cîinii îl urmară ; unul dintre ei începu să mîrîie. Brusc, se porni pe lătrat.

Dinăuntru se auziră voci strigînd :

— Staţi pe loc ! Ce faceţi aici ?

Trei dintre cărăuşi o luară la sănătoasa : paşii lor grăbiţi se auzeau de-a lungul zidului ; cît ai zice peşte, se făcură nevăzuţi, cîinii urmîndu-i în tăcere. Cel de al pa-

trulea rămase unde se afla : cîinele se oprise odată cu el, lătrînd înverşunat. Din interiorul atelierului de tors îşi făcură apariţia doi bărbaţi ; purtau săbii şi lăncii.

— Hei, tu de colo !

Omul stătea în acelaşi loc.

— Lînă ! exclamă Melantius, pipăind balotul. Aş fi putut s-o jur.

Însoţitorul lui Melantius îl apucase de braţ pe cel tăcut şi a încercat să-i afle identitatea la lumina stelelor, dar simţind calitatea mîşchilor celuilalt, îl eliberă pe loc ; în plus, cîinele omului se arunca asupra lui cu furie, şi trebui să sară cîţiva paşi înapoi.

— Este Dacriostatos, creatura aia mută a bătrînei Euriclea.

Mutul rămase pe gînduri, luă apoi balotul, îl rostogoli înăuntru şi închise uşa atelierului de tors. Îşi văzu de drum însoţit de cîine ; cei doi nu îndrăzniră să se atingă de el.

— Nu vreau să folosesc armele, zise Antinou. Dar va trebui să plătească pentru fapta asta !

A doua zi, Antinou a avut o discuţie cu Soţia, dîndu-i de înţeles că erau la curent cu faptul că ciobanii coborau în oraş în timpul nopţii, cu baloturi de lînă.

— N-am văzut aşa ceva, i-o reteză scurt Penelopa, şi grăia adevărul : nu văzuse nici un balot de lînă care să fi fost adus în oraş.

— Dar am să discut cu Euriclea, adăugă ea.

Trei zile mai tîrziu, Antinou şi Eurimah sosiră să-i pretindă un pact lămurit în legătură cu lîna ; i-au explicat că la una dintre adunări se hotărîse ca lîna aflată în acel moment în depozit să fie toarsă şi ţesută, dar că asta însemna sfîrşitul. După părerea lor îşi dovedeau astfel generozitatea.

Penelopa grăi :

— Euriclea s-a simţit destul de rău, aşa că a plecat — cred că pe continent. Primăvara e atît de minunată la Delfi ! E vorba de guta aceea care o apucă uneori.

— În ce ne priveşte, poate călători după pofta inimii, a declarat Antinou (Partidul Progresist) în alocuţiunea sa, noi însă pretindem un control asupra lînii Statului. Ştim cum a fost adusă, aici, lîna de pe continent, prin contra-

bandă ; am obținut cifre de la ciobani și de la proprietarii de corăbii.

— Asta-i o problemă pe care n-am urmărit-o îndeaproape, grăi Stăpîna (Partidul Independent) drept replică la întrebare. Și grăia adevărul : ea nu se ocupase de mărunțișuri.

— Am hotărît ca depozitul și țesăturile să fie păzite de soldații noștri, adăugă purtătorul de cuvînt al Partidului Progresist mai tîrziu, în timpul discuției. Eurimah a vorbit în sprijinul acelei decizii.

— Nu mai am nimic de adăugat în legătură cu această chestiune, le-a spus Penelopa.

Astfel luă sfîrșit importul de lînă, iar torsul trebuia să înceteze imediat ce depozitul se golea. Euriclea se întoarse curînd din călătoria care, de data aceasta, fusese de scurtă durată : se dusese să-i facă o vizită lui Laerte, pe moșia aflată în zona ce domina orașul. Arăta mai prăpădită decît oricînd, ceea ce trăda o mulțime de lucruri, dar nu plecă la Delfi pentru cura de ape. În schimb, bîntui prin atelierul de tors și țesătorii, străduindu-se din răsputeri, ca s-o spunem pe șleau, să saboteze lucrul, deși, de bună seamă, nu se foloseau astfel de expresii pe vremea aceea. Le căută nod în papură torcătoarelor ; le considera pe multe dintre fete nepotrivite pentru acea muncă, ori surmenate, iar pe acestea le trimise acasă pentru cîteva zile de odihnă. Cu toate acestea, firul se aduna neabătut, deși oarecum zăbavnic, în gheme, iar lîna se consuma văzînd cu ochii. Apariția bătrînei în țesătorii a avut un efect similar : războaiele de țesut creau multe probleme, țesătoarele lucrau cu arțag și fără tragere de inimă, iar munca își încetinise ritmul. Totuși tortul își urmă drumul devenind stofă. Străjile nu erau mai somnoroase decît era normal, în timpul nopții, iar diferitele încercări de a introduce, prin contrabandă, mici cantități de lînă proaspătă se dovediră zadarnice. Atelierul de tors a fost închis. În curînd și țesătoriile aveau să fie obligate să se închidă o perioadă, în timpul pauzei în răstimpul căreia Penelopa avea să cugete și să-și *facă alegerea*. Într-o noapte Euriclea a avut un nou vis, iar dimineața îl povesti în timp ce ședea pe marginea patului Stăpînei.

— Se făcea că Laerte era foarte bolnav. Trebuie neapărat să mă duc să-l văd din nou.

— Îngrozitor, spuse Stăpîna ca o bună noră ce se afla. De fapt cum se simte ? Știi cumva ?

— Cînd am fost acolo data trecută, se afla ca de obicei, răspunse bătrîna. Vrea să fie lăsat în pace și să-și irosească timpul în grădina și în viile lui.

— Și tot nu vrea să se întoarcă aici, la noi ?

— Nu atîta vreme cît aceste — hm — aceste persoane ne trec pragul, vorbi acrită Euriclea.

— Ce altceva ai mai visat ?

— Păi, așa cum am spus, am visat că era foarte bolnav. *Foarte.* Atît de bolnav, încît ar cam trebui să ne gîndim la giulgiu și alte asemenea.

— Brr ! exclamă Penelopa, cutremurîndu-se. Trebuie neapărat să-i trimitem niscaiva delicateţuri. Și s-avem grijă de el cum se cuvine ! Și altceva, ce-ai mai visat ?

— Păi, am visat că noră-sa a fost nevoită să-i ţeasă un giulgiu dintr-un in de cea mai bună calitate, și că a durat o groază de vreme pînă l-a isprăvit.

— Foarte curios vis, grăi Stăpîna, căzută pe gînduri. Altceva ?

— Am visat că — hm — persoanele nu i-au putut refuza dreptul să facă pînzătura. Pur și simplu n-au îndrăznit s-o refuze. Din pricina poporului, pricepi. Ar fi fost ceva păgîn și barbar să-i refuze dreptul de a împlini acest lucru.

— Un vis cît se poate de neobișnuit, rosti Penelopa.

— Da, oricît de nefiresc ar suna, dar a fost într-adevăr interesant că l-am visat, replică bătrîna, și acum pînă și vocea îi părea mioapă.

— Ai face mai bine să porneşti la drum, să-l vezi din nou, să te întorci și să ne povesteşti tuturor cît de *prost* o duce cu sănătatea, *cît* de slăbit și nenorocit este, vorbi Stăpîna.

După o vreme, cînd se isprăvi coafatul și micul dejun, bătrîna însoţită de Dacriostatos cel mut și cu ochiul plîngător s-au pornit la drum.

S-au întors a doua zi. Bătrîna o porni în excursie pe la ţesătorii, făcîndu-le pe toate să se simtă prost ; le cicăli, le bodogăni, făcu tot felul de observaţii pînă ce fetele, și chiar și femeile mai în vîrstă, își pierdură tot cheful de a mai lucra, suspinau și cugetau că viaţa este o povară și că ele n-au fost niciodată în stare să se bucure așa cum se

bucurau altele ; și așa mai departe. Bătrîna le transmise tuturor deznădejdea. După care bîntui prin toată casa și în jurul casei, fiind, în chip neașteptat, din cale-afară de vorbăreață. Le povesti tuturor în ce stare desperată se afla sărmanul bătrînel, domnul Laerte ; pesemne nu mai avea multe zile de trăit. Ce păcat de venerabilul și părăsitul bărbat — el care a fost odinioară un cîrmuitor ! — zace acolo și are nevoie de un giulgiu. Stăpîna, Soția, Doamna, se părea că-i făgăduise cîndva că îi va țese cu mîna ei giulgiul — și iată că acum nu i se-ngăduia să-și respecte făgăduiala. Nu peste multă vreme avea să se întrerupă țesutul, din moment ce tortul din țesătorii se isprăvise. Vai ! vai ! și iar vai ! Își poate închipui cineva o astfel de soartă ? Dar bătrînica nu s-a mulțumit numai cu tîrcoalele făcute în jurul uriașei case ; a coborît și în oraș, s-a dus în Piață, a rătăcit prin port, a intrat prin case și a făcut vizite unor cunoștințe cu care nu mai schimbase un cuvînt de ani de zile — văicărelile ei au putut fi auzite pretutindeni. Iar lumea începuse să mediteze asupra tristei ursite a moșului Laerte, care, la vremea lui, fusese un bărbat extraordinar. Închipuiți-vă numai, să zacă el acolo, suferind și nefericit, și totuși să nu fie în stare să se consoleze la gîndul că se va procopsi cu un giulgiu minunat, de la noră-sa, cînd va da ortul popii ! Viața — zău așa ! — poate fi curios de cîinoasă pentru unii, în vreme ce alții nu fac altceva decît să înfulece, să se bețivească și să se distreze.

Și odată declanșate, văicărelile bătrînei Euriclea s-au propagat, în virtutea inerției, răspîndindu-se prin tot orașul, pînă departe la țară, ajungînd atît la crescătoriile de porci aflate în partea de miazăzi a insulei, cît și la micii fermieri, la păstorii de capre și de oi, pînă la marinarii din partea de miazănoapte ; peste strîmtoare, la bordul corăbiilor, chiar pînă pe continent, și încă și mai departe, în largul mării

Bătrîna a devenit sursa oricărei informații referitoare la boala lui Laerte. Pretendenții nu s-au putut stăpîni să n-o întrebe despre sănătatea moșului ; procedau astfel ori de cîte ori o întîlneau, iar acum Euriclea le ieșea în cale foarte lesne, ca din întîmplare. Cunoștea amănunțit chipul în care se stingea bătrînul ; se afla într-o neîntreruptă legătură cu

el. Aţi putea zice că Laerte făcea din moartea lui o afacere extrem de zgomotoasă.

Penelopa a lovit exact la momentul potrivit.

Printre pretendenţi, candidaţi, printre cei plini de speranţe, de calcule, printre cei ce veneau din ostroavele muntoase, din păduri sau din satele de pe ţărmuri, din Dulichion, Samos, Zachintos şi din alte direcţii, se aflau mulţi boiernaşi neciopliţi, ignoranţi, necruţători speculanţi a căror singură slăbiciune în existenţa lor politică era teama de stafii, superstiţia. În anumite privinţe, erau genul de oameni cu frica de zei. Nici Antinou, nici Eurimah — şi nici Amfinom cel sosit din Dulichion — nu erau superstiţioşi, dar au fost nevoiţi să-şi desfăşoare activitatea politică în aşa fel încît să poată trage foloase de pe urma acestor aşa-zise forţe populare, ceea ce însemna să şi le aserveaască, speculîndu-le slăbiciunile, apoi folosind brutalitatea, superstiţia şi teama pe care o aveau faţă de duhurile din ei. Aceste făpturi rudimentare constituiau artileria grea a partidului pretendenţilor, berbecele liderilor lui. Nu prea excelau în timpul dezbaterilor, dar, pe de altă parte, erau excelenţi în rolul de cor, ca *partid,* ca majoritate. Erau înfricoşaţi de Zeus-detunătorul, Cel-ce-adună-norii, dar nu ştiau nimic despre Zeus-cel-blînd, Melichios-Zeus.

Într-o dimineaţă, după o lungă discuţie cu Euriclea, Penelopa se porni să coboare treptele de la Apartamentele Femeilor şi, la capătul de jos, îi ieşi în întîmpinare delegaţia obişnuită, întărită de prezenţa lui Amfinom. Cei trei presimţeau că anumite lucruri erau pe cale să se întîmple.

— Domnilor, rosti Stăpîna, Amfitrioana, nu poftesc să discut cu dumneavoastră. Doresc să mă adresez adunării.

— Dar noi sîntem comitetul permanent, răspunse Antinou, dîndu-şi puţin peste cap ochii duri. Noi trei, Doamnă, sîntem slujitorii umili şi instrumentul voinţei poporului de pe insulă şi al sindicatului pretendenţilor.

— Prostii, grăi Penelopa, cu demnitate, cu o semeţie aproape maiestuoasă. Doresc să discut şi cu ceilalţi. Fii atît de drăguţ şi condu-mă în salonul Soţului meu, în megaronul Celui-absent. Poftesc să le adresez cîteva cuvinte.

Au fost obligaţi să-i respecte dorinţa. Zgomotoşii pretendenţi, aşezaţi la mesele întinse între stîlpii din jurul pereţilor, amuţiră, îşi lăsară pe farfurii bucatele şi cupele

neatinse, în vreme ce dînsa, cu pasul intenționat rar, pasul care o prindea atît de bine, înaintă către jilțul Soțului, aflat lîngă vatră, unde rămase în picioare.

— Înălțimea sa pofteşte să facă o declarație, articulă purtătorul de cuvînt în exercițiu, Antinou, pe un ton oficial parlamentar, deşi oarecum strident : se simțea în el nervozitatea.

Penelopa li se adresă direct :

„Domnilor, n-am avut absolut deloc intenția de a încălca sfintele legi ale ospitalității, importunîndu-vă astfel în discuția dumneavoastră, care fără îndoială este extrem de importantă. Gîndurile mele, cele mai intime, vă sînt cunoscute tuturor (de bună seamă era o minciună sfruntată, o eludare a adevărului) iar părerile mele despre religie şi moralitate nu vă vor rămîne necunoscute nici ele."

Nu era deloc uşor ; nu era pregătită. Şi în anumite clipe, a încercat-o simțămîntul că tinerețea lor, dorința-le sinceră sau prefăcută pentru ea, pofta acelor trupuri virile pentru trupul ei şi lăcomia din sufletele acelor fermieri, păstori şi piraţi pentru jaf şi pradă au fost pe punctul de a-i tăia respirația. Exact acum, la începutul discursului, îşi îndreptă privirile către Amfinom, care de obicei era atît de drăguț şi plăcut. Vocea o părăsi chiar din start, tremură, dar se stăpîni în orice caz destul de bine pentru a da alocuțiunii un final iscusit.

Mai întîi făcu un rezumat al situației în care se afla : cu care noi sîntem la curent. Le spuse ceea ce ei cunoşteau deja : cum că soțul ei pornise într-o foarte glorioasă acțiune militară, că după cîntecele aezilor şi zvonuri el fusese unul dintre cei mai remarcabili luptători, în ce priveşte amăgirea şi zdrobirea crudului şi necruțătorului vrăjmaş, că se afla pe drumul întoarcerii de zece ani, şi că nu era cunoscut locul unde se afla în acea clipă. Deşi la urechile ei nu ajunsese nici o veste despre moartea lui. Totuşi, nu despre asta dorea ea acum să le vorbească, ci despre iminenta moarte a altuia. Iubitul ei socru, Laerte, pe care-l venerau toți pînă la unul, zăcea, aşa cum probabil ştiau şi ei, grav bolnav, de multă vreme. Se bănuia că sfîrşitul ar fi putut surveni în orice clipă. Cîndva îi promisese acestui slăvit şi unanim-respectat bătrîn că-i va urzi ea însăşi giulgiul, un linţoliu de in de o mărime vrednică de

nobila-i alcătuire, de slăvitele și respectatele sale oase. Și care era situația în acel moment ?

Făcu o iscusită și artistică pauză. Oaspeții ședeau la mesele lor, ațintindu-și privirile solemne și înghețate în față.

Apoi se porni să le vorbească despre Moarte, despre Infern, acolo unde ne ducem cu toții — despre tot ce se întîmplă cu cei izbăviți de această lume, atunci cînd afacerile și strădaniile lor între cei vii, pe fața pămîntului, au ajuns la sfîrșit. „Imaginați-vă următoarea situație : Laerte sosește pe tărîmul morții, și, pe neașteptate, îi iese-n cale o mulțime de vechi cunoștințe — cîțiva dintre părinții celor prezenți de pildă, vechi prieteni ai celui dus de pe astă lume, de pe stîncoasa insulă Samos, din pădurosul Zachintos, din Dulichionul cel-de-vis — eroi cu toții ca și dînsul. Și unul dintre ei grăiește : «Eu nu te recunosc, bătrînă haimana». La care el e nevoit să răspundă : «Pesemne nu mă recunoști fiindcă n-am fost giulgiuit cum trebuie, cînd i-am lăsat pe cei vii acolo, sus. Noră-mea îmi făgăduise cîndva că-mi va urzi cu mîinile ei giulgiul, dar din nefericire nu s-a ținut de cuvînt». Și atunci ce ar fi în cugetul celorlalți eroi duși de pe astă lume, decît gîndul că noră-sa trebuia să fi fost o ființă îngrozitoare de nu și-a ținut făgăduielile. Poate că atunci Laerte ar apăra-o zicînd : «N-a fost vinovată numai dînsa. Ea a vrut, firește, să-l urzească, dar feciorii voștri, nepoții voștri și frații voștri nu i-au îngăduit, au votat o interdicție asupra țesutului».“

O altă pauză iscusită. Acum privirile lor, mai mohorîte, mai pline de vinovăție, căutau cu insistență asupra farfuriilor și cupelor cu vin. Cîțiva dintre cei mai vicleni, Antinou, Eurimah și alții păreau și ei cuprinși de neliniști ; își dădeau seama încotro bătea Penelopa, dar nu prea aveau cum s-o stăvilească. Chipeșul Amfinom părea profund mișcat. Își aruncau ocheade unul altuia, încruntînd din sprîncene, clătinîndu-și capetele, făcînd ca buclele bretoanelor să tremure și să danseze.

Penelopa își continuă alocuțiunea :

„Ei bine, asta-i situația. E limpede că Laerte va fi nevoit să se ducă-n Hades înveșmîntat în țoale de lucru, poate chiar gol-pușcă. Se pare că nu-i nimic de făcut.“

O nouă pauză. Dar își reluă cuvîntarea mai înainte ca Antinou să aibă timp să se ridice.

„Zeii care cîrmuiesc ursitele oamenilor cu atîta înțelepciune și care țin socoteală de fiecare ofrandă și de fiecare faptă bună săvîrșită de noi, ei care au puterea de a asculta pînă și cea mai mică șoaptă rostită de buzele noastre — probabil au cugetat că a fost o manieră stranie de a cinsti un mort, care, în multe privințe, a fost aidoma celor fără de moarte, coborîtor din domni. Iar cei-de-sus se asemuiesc oamenilor, răzbunarea lor este firească și zdravănă."

Cei veniți de pe insulele mai depărtate cătară unul la altul, înspăimîntați și cutremurați. Cei mai simpli dintre nobilii de la țară păreau vizibil afectați.

„Acum aș dori să-ntreb, dacă vreunul dintre voi ar avea ceva împotrivă de-aș urzi un lințoliu pentru socrul meu, Laerte, încît să poată coborî în Hades giulgiuit cum se cuvine și pe măsura rangului său. Cel ce se împotrivește să se ridice și să grăiască, iar eu îi voi face cunoscut socrului meu numele, el care va fi întrebat de multe lucruri cînd va ajunge în gloriosul lăcaș al nemuritorilor eroi."

Sfîrșitul fu mai curînd solemn, dar pînă și pe ea o fuseră cuvintele ; nu jucase numai teatru.

Antinou și-a căscat gura, dar a închis-o la loc. Fierbea de furie, dar nu s-a-ncumetat să cîrtească.

— Atunci pot începe țesătura cînd vreau eu ? a întrebat Penelopa.

În acea clipă, Antinou își adunase destule forțe pentru a fi în stare să vorbească ; totuși glasul i-a fost strident și mînios :

— Sîntem forțați să ne supunem, Doamnă.

— Trebuie să mă zoresc, rosti ea. Își poate da duhul în orice clipă.

— Preacinstită Doamnă, interveni Eurimah, îndreptîndu-și chipul smead și inteligent, ochii ageri și prietenoși către dînsa, cinstită Doamnă, vă admir istețimea. Am reținut însă că făgăduiala domniei-tale mai stă încă în picioare ?

— Îmi respect totdeauna făgăduielile, după cum este voia zeilor, sună rece răspunsul.

— Să-mi fie cu iertare, grăi el, nu mă îndoiesc de aceasta, dar cînd lîna se va fi isprăvit în țesătorii, va trebui ca domnia-ta să-și aleagă drept soț pe unul dintre noi.

Cu brațul descrise o mișcare circulară în care era inclusă întreaga societate.

— Nu-mi calc niciodată făgăduielile, grăi încă o dată, iar zîmbetul adresat lui Eurimah și Amfinom a fost atît de neașteptat și atît de cald, un surîs ademenitor de femeie experimentată, încît cei doi tineri se îmbujorară.

— Nu ești de acord, domnule, i se adresă ea lui Eurimah, că socrul meu trebuie să-și capete giulgiul ? Trebuie ? Sau nu trebuie ?

— Este limpede că trebuie să-l urzești, Preacinstită Doamnă, replică el, oarecum încurcat. Voiam să spun însă că trebuie să dați răspunsul *acum*, cînd prima țesătură se termină, după ce toată lîna va fi fost folosită.

— Se pare c-ai tălmăcit absolut greșit toată chestiunea, tinere, rosti pe un ton atît de trufaș, încît el se îmbujoră iarăși — un val de roșeață răspîndindu-i-se pe chip.

— Da, rosti el șovăielnic, însă...

Penelopa nu-i acordă nici un răspuns, își înclină doar capul și părăsi înțepată sala — Cea-demnă, Mărita-doamnă, Cea-cu-experiență.

Rămaseră blocați. De-abia ieșise din hol cînd începură să-și arunce unul altuia cuvinte nedeslușite. Antinou, înverșunatul, furiosul, strigă :

— Pe rînd, vă rog, pe rînd, domnilor !

*

Zvonul, care nu întotdeauna luptă pentru Renume, Cinste sau Decență, se prelinse ca dintr-o amforă de vin spartă, își luă zborul ca un stol de păsări înspăimîntate, șoptit, se furișă tainic mai departe. În preajma după-amiezii se răspîndise în oraș, și mai spre seară, în întreaga insulă, iar după cîteva zile întîmplarea devenise cunoscută în tot regatul ostroavelor și pe coasta Acarnaniei. Liderii Partidului Progresist erau indignați, furioși, dar ar fi fals să pretindem că toți pretendenții sau pretinșii pretendenți, adică cei sosiți în Itaca doar pentru concediile lor, pentru a-și întîlni prietenii sau, pur și simplu, ca să se ghiftuiască, regretau cele petrecute. Toți își dădeau seama că lovitura îndrăzneață a Penelopei, despre care mulți credeau c-ar fi trebuit pusă pe seama Euricleei, va prelungi perioada de așteptare și — drept urmare — și ocaziile de a se ghiftui

pe socoteala altora, iar experiența lor în ce privește metodele de a se război ale Soției era de-acum destul de bogată pentru a-și da seama că giulgiul pe care ea avea să-l urzească va fi destul de lung. Cei mai înverșunați dintre pretendenți, ca și cei mai plini de speranțe dintre acei lingeblide, vorbeau, primii cu acreală, ceilalți cu o bucurie prost disimulată, că perioada de așteptare se va prelungi cu încă șase luni.

Atelierul de tors, care fusese închis, și țesătoriile, care acum de-abia mai lucrau, deveniră chestiuni secundare : nu mai prezentau nici o semnificație politică, și nici asupra evenimentelor nu mai aveau vreo influență acum. În schimb, interesul se concentrase în jurul persoanei Penelopei și asupra țesăturii de in.

Urma să urzească ea însăși țesătura, acasă, în salonul de la etaj, în Apartamentele Femeilor. Era limpede că urma să se ridice problema inului, o problemă de aprovizionare și de tărăgănare ; și era straniu să vezi cum această chestiune avea repercusiuni pretutindeni. Antinou se oferi primul să facă rost de in în cel mai scurt timp ; in exista chiar și acolo. Eurimah prezentă o ofertă similară, iar frumosul Amfinom, liderul peților de pe insula de vis, insula grîului, îl trimise acasă pe Moskarion, slujitor și crainic, să facă rost de in de cea mai fină calitate, fie de pe insula cea cu iarbă și grîu, fie de oriunde altundeva, dar fără zăbavă.

Într-o bună zi sosi și inul, dar Penelopa i-a lămurit că-i acordase Euricleei puteri depline să cumpere in de calitatea dorită de pe continent, și că bătrîna se afla deja în drum spre acea destinație. Un popas de vreme lucrurile au rămas în acel stadiu. Cînd, în sfîrșit, Euriclea a revenit, după o absență de patruzeci de zile, s-a aflat că zăcuse bolnavă într-un orășel rural din Elida [1], în casa unei surori absolut necunoscută pînă atunci, și că fusese dificil să găsească in la un preț cît de cît rezonabil în Acarnania, dar cumpărase, oricum, o cantitate care urma să sosească. Folosise de asemenea împrejurarea de a cumpăra puțină lînă, fiind, cu certitudine, foarte bine ca torcătoria și țesătoriile să fie repuse în funcțiune pentru a le împiedica pe fete, pe fostele

[1] Regiunea de nord-vest a Peloponesului (n.t.).

preotese și pe hetairele de port să recidiveze în viciile născute din lene, luînd în considerație faptul că fabricarea stofei nu mai putea face rău nimănui, nici prelungi perioada de așteptare. Mîna de lînă pe care o adunase așa, ca din întîmplare, se dovedi a fi formată din patru baloturi învelite în piei de animale ; iar zece zile mai tîrziu, în Golfulețul Orașului, pătrunse o corabie — venea dintr-un loc aflat pe coasta de miazăzi a continentului — aducînd un supliment de zece baloturi de lînă : un rezultat deloc rău pentru o femeie bătrînă, bolnavă și mioapă, care nici de auzit nu mai auzea ca lumea. A fost întărită părerea că lîna nu trebuia lăsată în părăsire vreme îndelungată, așa că s-au pornit pe tors fără zăbavă, și cu această ocazie au aflat că erau mult prea puține femei la tors și prea puține țesătoare. Au fost angajate noi torcătoare, au fost aduse chiar și de pe alte insule, ca și de pe continent, și peste puțin timp țesătoriile lucrau la întreaga lor capacitate.

Dar inului i-a trebuit mult pînă să ajungă la destinație. Membrii de frunte ai Partidului Pretendenților au bombănit și au făcut multe vizite pînă cînd, în sfîrșit, inul sosi de pe continent. Penelopa știa ziua. Și cînd corabia cea burduhănoasă își coborî vela afară, în strîmtoarea dinspre Samos, și a fost purtată de vîsle în Limanul Orașului, localnicii s-au adunat în mare număr s-o întîmpine, de parcă ar fi fost corabia cu aur din Argolida, cea care hrănise în nenumărate rînduri închipuirea norodului.

În ceea ce privește inul — nu se aflau decît cîțiva saci ușori. Și cînd a fost urcat sus, în apartamentele Stăpînei, Euriclea descoperi, cu toată miopia ei, că nu era de calitatea dorită, fiind aspru și prost pieptănat. În acea zi, în megaronul Celui-absent, a fost cît pe ce să izbucnească pe față o revoltă. Să nu uităm că cei care știau că fuseseră prostiți, cărora li se luaseră ochii cu lîna, nu erau niște copii, niște băieței, niște tinerei necopți, care puteau fi duși de nas cu basmul cu cocoșul roșu — nu, mulți dintre ei erau oameni în toată firea, personaje de frunte ale comunității. Cîțiva au refuzat să mănînce. Cîțiva își băură mințile și se luară la harță împrejurul altarului lui Zeus, în curtea din față. Doi dintre cerșetori au fost izgoniți, iar un bărbat din stîncosul Samos a fost purtat jos, în port, la barca-i lungă și dus acasă pentru îngropăciune. Antinou a amenințat că va

convoca, în piață, Adunarea Poporului, dar n-a cutezat să ajungă atît de departe, mulțumindu-se doar cu o întrunire a Consiliului Nobililor, care a fost organizată în casa unui pretendent între două vîrste, negustător și căpitan de corabie localnic.

Euriclea i-a șoptit Stăpînei la ureche. Începuse să viseze din nou — de data aceasta despre un arc ce se frînge, despre limita supremă a răbdării unui bărbat care face curte unei femei, despre zeiescul tînăr care și-a legat niște aripi de ceară și a încercat să zboare, dar ceara s-a topit la căldura soarelui. „Și oare nu-i ciudat că tînărul avea aproape același nume ca tatăl Măriei-tale, Icarius ?“ N-a putut pricepe ce-ar fi putut însemna un astfel de vis.

— Deci dorești să-i împac ? o întrebă Penelopa, fără ocolișuri.

— Am cercetat inul mai îndeaproape, grăi Euriclea, scuturîndu-și mioapă degetele veștejite.

— Și de bună seamă e mai bun decît am crezut noi la început ?

— Exact, aprobă bătrîna, dînd din cap.

Soția repezi un mesaj către Consiliul Nobililor, prin care le-a comunicat că ar dori să ia legătură cu o delegație. În scurt timp, delegația celor trei s-a aflat la picioarele scării de la Apartamentul Femeilor.

Penelopa le aduse la cunoștință cu amabilitate că ele două examinaseră inul cu mai multă luare-aminte.

*

Inul l-a tors singură. A vorbit, îngăduind și altora să vorbească, despre cît de mult se dezobișnuise să facă o astfel de muncă : cît de grele-i deveniseră mîinile din cauza necazurilor. În plus, era nevoită să se ocupe și de mersul țesătoriilor, în așa fel încît să încaseze suficienți bani pentru a le asigura masă și casă tuturor oaspeților ce soseau și plecau fără răgaz, care beau și mîncau, onorîndu-i casa. Și nici ei nu i-au interzis să folosească lîna adunată de la oile Celui-absent, oi aflate pe ostrov sau pe insulele din arhipelag ; nu au împiedicat-o să-și vîndă stofa pe continent, nici să facă afaceri cu piei și blănuri. Nu i-au pus nici o stavilă în nici o direcție, în afară de stăvilirea tentativelor

ei de a pune stavilă țesăturii, adevărata țesătură, pe scurt: Țesătura.

Torcea un răstimp în cursul dimineții după ce îi era pieptănat părul, și încă un răstimp după-amiaza. Era un fir delicat din inul cel mai fin, un fir regesc, un fir pe măsura unui preamărit personaj, și povestea la nesfîrșit despre încetineala mîinilor ei, mîini ce aparțineau unei femei altminteri îndemînatică; mîini ce țineau furca cu o demnitate calmă, lăsînd firul să se încropească.

Au întrebat-o:

— Cînd crede Doamna că va porni urzeala?

Ea a dat următorul răspuns:

— Sînt nevoită să mă gîndesc și la fiu-meu.

Privirile aproape imperceptibile — absolut imperceptibile celor ce trăiesc în zilele noastre — pe care le-a schimbat cu Euriclea, cînd oacheșa fiică a lui Dolios, cea ce semăna cu o pisică, a străbătut curtea din față, au conținut, printre alte lucruri, și amintirea acelei întîmplări.

1

Captivii

Cînd a văzut barca Mesagerului, cea lungă, neagră-smolită, cu cincizeci de vîsle, pornind cu spatele și îndreptîndu-se către gura golfului în bătaia energică, zgomotoasă a vîslelor, s-a pornit într-o lungă plimbare de-a curmezișul strîmtei peninsule și pieptiș către dealuri. Cei patru gardieni lăsați pe insulă l-au urmat de la distanță. Vremea era frumoasă; începuse să sufle o boare domoală de la apus cînd barca a ieșit în larg și și-a înălțat vela: în lumina aceea, părea scăldată în sînge.

Orbecăind, a căutat să-și analizeze simțămintele. Dar era ca și cum ai încerca să culegi fragmente din coaja unei răni încă nevindecată: cum ești neatent, se și inflamează. Făcu un efort să-și reprezinte imaginea de *acum* a Penelopei, dar nu izbuti. „Într-adevăr am îmbătrînit și eu", își spuse în cuget. L-a durut cel mai mult

cînd s-a gîndit la băiat, o tinerețe străină, un tînăr bărbat — despre care nu știa absolut nimic. Ce fel de ins era ? În a cui limbă grăia ? La ce cugeta și visa ? Oare avea vreun vis ? Întrebări fără răspuns.

Ceea ce l-a mirat cel mai mult a fost faptul că începuse să simtă un soi de febră a plecării. Firește, nu era la fel cu cea din tinerețe, cînd se pornise pe drumuri de ape pentru prima dată, către Pilos, Sparta și apoi spre Creta ; sau ca atunci cînd, oțărît că fusese forțat să pornească la drum, jinduind totuși după aventură, îl urmase pe Agamemnon la asediul Troiei. De data aceasta nu-și dorea aventura. Dar s-a întrebat oare ce-ar fi simțit de-ar fi călcat din nou pe puntea unei corăbii — ba nu, ar trebui să fie un fel de plută — de s-ar fi aflat pe mare, să-ncerce traiul pe mare, înfruntîndu-l pe Poseidon. Și departe, la Soare-răsare, se afla un țărm unde-ar urca pe mal, peste prundiș, rătăcind pe stîncile povîrnite, îndreptîndu-se către propria-i casă. S-a temut la acel gînd, a fost cuprins de emoție, curiozitate, șovăială și frică.

Un răstimp l-a lăsat în mutenia lui, în vreme ce-și mîncau cina. De cîte ori a băut — și a băut deseori — a iscodit-o peste buza potirului. Era frumoasă, de o frumusețe respingătoare, atrăgătoare, și rece ca gheața și fierbinte, și minunată. Vinul l-a făcut trist și melancolic.

— Înțeleg că vrei să pornești la drum cît mai grabnic cu putință, rosti ea, în sfîrșit.

— Calipso, grăi el, am fost fericit aici, alături de tine.

— Tot timpul ai fost foarte bănuitor, zise ea. Nu, nu, nu tăgădui, știu că așa e. Și într-o oarecare măsură am izbutit să te înțeleg. Ai fost bănuitor numai pentru că n-ai avut niciCînd un rival.

— Nu te prea înțeleg, rosti el, cu un zîmbet pocit, coborîndu-și privirile.

— Nu-i nevoie de lămuriri, spuse ea. Dar m-ai bănuit fiindcă ți s-a năzărit că vreau să te rețin aici, cu orice preț și-n orice chip. Fiindcă eram atît de însingurată, izgonită de Atotputernica Familie, ți-ai spus : „Acum c-a pus mîna pe-un individ destoinic, în stare să se culce cu ea în fiecare noapte, n-o să-i mai îngăduie să plece". Așa ți-ai închipuit, nu ? Asta nu-i o întrebare, ci o afirmație.

— Ce facem noi nu-i decît un joc intelectual de societate, remarcă el, însă, în mare, ai dreptate. Şi de ce n-aş fi fost bănuitor ? În locul ăsta nu găseşti o barcă — în afară de luntrea cea mică cu care trecem dincolo, la Insula Grotei — nu însă bărci adevărate, fiindcă lumea bună nu mănîncă peşte, iar sclavii pot pescui de pe ţărm. Chiar dacă aş fi vrut să fac pe dulgherul, n-aş fi avut scule de dulgherit — căci aici, în acest colţ de ţară, nu există alte scule decît cele folosite la masă sau săbii cu care să-i spintecăm pe cei bănuiţi c-au sosit cu gînduri vrăjmaşe. Tu însăţi nu te duci nicăieri, niciodată, pur şi simplu fiindcă eşti captivă. Şi cînd un captiv ţine în robie un...

— Cine joacă acum un joc de societate ? rosti ea. Vei porni curînd la drum ?

— Cînd voi avea o barcă să mă poarte dincolo de mare.

— Curioasă făptură mai eşti, zise ea. Mereu ai fost aşa, în fiece clipă alături de tine se petrece ceva straniu. Se plecă, peste masă, către el. — Sînt în stare să-ţi ghicesc gîndurile, continuă ea. Vrei să pleci, dar ţi-e teamă ca nu cumva lumea ce vei afla să nu mai semene cu cea părăsită de tine de atît amar de vreme. Sau că va fi atît de schimbată, încît nu vei mai fi în stare să faci parte din ea, nu vei mai putea trăi în acel loc. Aici ai parte de certitudinea a ceea ce nu se schimbă. Eu pot să te fac nemuritor, aidoma mie, să trăieşti mulţi ani, să fii etern. Preţul este nestrămutarea. Şi nu vrei să-l plăteşti. Socoteşti că-i de datoria ta să pleci. Ai vrut să rămîi aici deşi nu mi-ai spus-o niciodată. De ce n-ai vrut să pleci cu Hermes ? Nu ţi-a propus să porneşti la drum odată cu el, fără-ntîrziere ?

— Nu mi-a oferit o călătorie, ci doar să mă ducă dintr-un loc într-altul, ca pe o marfă sau ca pe o unealtă folositoare, Calipso. Mă bucur că l-am refuzat. Acum ai prilejul să faci cu mine ce pofteşti.

— Mă supun poruncii, rosti ea. Eu mă aflu în captivitate, eu, idioata de mine. Poţi face cu mine ce vrei. De rămîi, voi fi pedepsită fiindcă-s o proastă. Îmi poţi zdrobi inima, făcîndu-mi serviciul de a pleca.

— Cuvinte foarte mari, grăi el, cu ironie.

— Pe moment sînt singurele ce-mi stau la-ndemînă pentru a rosti un dram de adevăr ! rosti ea, cu înflăcărare. Te îndrăgesc Bărbat Muritor ! Nespus de mult. De vrei să ştii, dacă mi-ar sta-n putinţă, nu ţi-aş îngădui să pleci.

— De mi-ar sta mie în putinţă... vorbi el.

— Da ?

— Nu ştiu. De fiecare dată mă-ncearcă simţămîntul c-am primit o poruncă de la ei, Cei-atotputernici, şi mai simt că săvîrşesc o greşeală, supunîndu-mă. Şi totuşi n-am încotro. În schimb se poate pune întrebarea : oare cum ocîrmuiesc ei omenirea ? Sînt liber să întreb, ei înşişi mi-au sădit în suflet sămînţa întrebărilor. Dar de i-aş răspunde aş fi pedepsit.

— Numai dacă ai da un răspuns greşit, zise ea.

— Calipso, răspunsul este întotdeauna greşit, dacă-i rezultatul experienţei personale.

După care a vorbit ea :

— Întreabă-mă pe mine. Dacă ţi-aş pune următoarea întrebare : „Poţi oare dirija viaţa — sau Marea, poţi fi Poseidon ? — am luat un nume la întîmplare — mai bine decît Poseidon ?“ Poţi răspunde cu da sau nu.

— Aş fi în stare, rosti el. Să presupunem că răspunsul este „da“. Nu-i decît o supoziţie. Tot aşa de bine aş putea spune „nu“. Dar de-aş răspunde afirmativ, atunci aş fi obligat, cel puţin, s-o fac în şoaptă, astfel încît el să nu mă audă.

— Acolo, sus, nu ne-ncumetăm să ne jucăm cu vorbele, îi spuse ea.

— Într-adevăr, acolo sus, nu. Eu însă aş putea spune : „*Dacă* Zeus mi-a pus gînduri în cap, atunci sînt ale *Sale* gîndurile mele.“ Să zicem acum că nu mi-a dăruit gîndurile, ci numai putinţa de a cugeta. Mi-a dat un instrument. Pot să interpretez la el numai ce-s în stare, şi nimic mai mult. Sau să zicem altfel : El mi-a dăruit un caleidoscop. Acesta poate alcătui nenumărate forme, dar nici una dincolo de posibilităţile sale. Iar tu poţi replica : „Numai cel ce-a construit caleidoscopul este răspunzător de posibilităţile sale.“

— Eşti într-adevăr Cel-viclean, grăi Calipso.

— Experiența mea despre oameni și zei este foarte bogată, spuse el.

— Nu cu vorbe-ai să-l amăgești pe Cel-atotputernic, prietene, rosti ea, aruncîndu-și privirile dimprejurul sălii.

Roaba cea bătrînă, negresa cu buzele groase și vineții, se afla în picioare în ușa dinspre apartamentele interioare.

— Niciodată n-am încercat să-L amăgesc. Nu-s decît un fir de puf în suflarea Lui. O coajă de ou în mîna Sa. Experiențele mi-au fost dăruite de El. Presupun că El dorește să mă folosesc de darul Lui.

— Ai fi în stare să cîrmuiești lumea ? întrebă încă o dată, grăindu-i pe față.

— În anumite momente, toți ne-nchipuim că am fi în stare.

— Ai putea-o cîrmui mai bine decît Cel-atotputernic ?

— N-am să rostesc asemenea cuvinte, ar fi o blasfemie, rosti, căutînd dimprejur, iscoditor. Aș putea să-ți răspund astfel : Cu experiența mea și cu nesfîrșita mea neștiință, în adînca mea orbire, aș cîrmui lumea altfel. Și-i de la sine înțeles : altcumva. Cine oare ar izbuti s-o cîrmuiască asemeni Celui-atotputernic ?

Bău din nou zdravăn, scrutînd-o peste buza potirului.

— Am dus-o bine cu tine. Am găsit multă pace alături de tine. Ai multă dragoste de dăruit. Mi-aș dori să fiu două ființe : o jumătate din ființa mea să rămînă aici. Dac-ar exista suflet în mine, în pieptul meu, o adiere de suflet, un duh însuflețit în jurul inimii mele, atunci o parte din el ar rămîne aici. Ca o amintire : a mea și a ta. Și mi-aș mai dori să am două trupuri, și acela care ar fi mai bine dăruit cu scula bărbăției, cu acea întrupare a voinței sale de zămislire, instrumentul cu care noi bărbații căutăm dragostea și o aflăm — atunci aș dori ca trupul cel mai bun să rămînă cu tine.

— Mi-ar plăcea să am un bărbat mult mai tînăr, rosti ea, și bău odată cu el. Bărbatul acela ar trebui să aibă scula ta, și greutatea ta, și-nflăcărarea ta nocturnă, cu ceea ce are ea mai bun ca echilibru și iscusință, cu priceperea ta și cu măsura din mersul tău, din graiul tău, din somnul sau trezia ta, cînd te drăgostești cu mine. Însă, așa cum am spus, ar trebui să fie mult mai tînăr.

— Tu nu îmbatrînești deloc, zise el. Acesta-i temeiul puterii tale de femeie și slăbiciunea ta de ființă divină, de egală a zeilor, coborîtoare din zei. Te maturizezi, dar nu înaintezi în vîrstă dincolo de hotarul stabilit de Cel-slăvit ; acum te-ai oprit la această vîrstă. Da, îmbătrînești într-adevăr, dar sporul vîrstei tale este o creștere lăuntrică spre înțelepciune, o îmbătrînire fără de moarte. Vei trăi mult, atît de mult cît vor exista zei : probabil veșnic. Cînd voi fi dus de pe astă lume, cînd voi fi ars, cînd voi fi cenușă sau o movilă de oase într-un cavou, tu vei mai fi încă în ăst loc, vei fi aceeași ființă ca acum sau aproape aceeași, dar mai înțeleaptă, și vei jindui după tinerețea ta. Atunci, poate, eu voi întruchipa tinerețea ta. Și vei rîvni să ai tineri. Dacă ți-i dorești, îi vei avea, vor sosi singuri, îți vor fi aduși aici, dar nu vor avea nici o valoare fiindcă vei fi matură și plină de experiență. Maturitatea și experiența vor fi amarul din cupa ta. Îți va fi sete și vei bea, dar pe limbă vei simți un gust scarbăd.

— Pesemne spusele tale sînt adevărate. Cîndva știam mai puține lucruri decît acum. Posedam ceea ce muritorii numesc fericire. Totuși mai am o viață, foarte asemănătoare cu viața voastră de muritori. Sînt în stare să sufăr. Pot să plîng. Imediat ce încerc aceste simțăminte, sau imediat după aceea, la hotarul dintre trăirea în sine (da, da, trăirea în sine ! rosti a doua oară) și gîndul, inspirația ce urmează sentimentului, atunci trăiesc desfătarea de-a putea suferi. Dar, cîndva, am cunoscut o astfel de desfătare, cea a tinerei, a tinereții, a pămîntenilor. Asta s-a întîmplat înainte de a fi adusă în acest loc și preschimbată într-o matroană divină sau aproape divină.

— Și cu toate acestea, trăiești o viață de muritor, remarcă el.

— Da, o viață de ființă muritoare, cu copilărie, tinerețe și îmbătrînire, dar fără de sfîrșit, în afara timpului pămîntenilor. O viață de muritor inclusă în timpul fără de sfîrșit al Celui-preamărit și-al zeilor, ce este atît de nesfîrșit, încît e atemporal.

— Calipso, vorbi el, înălțîndu-și iar cupa, privind-o, printre pleoapele mijite, peste muchia ei, cuprins de curiozitate, poate înspăimîntat, probabil cucerit : Calipso

de ce nu renunți ? De ce te-neăpățînezi să te agăți de acea parte pămînteană din existența ta cînd te afli în eternitatea Celui-atotputernic ? De ce nu evadezi în ceea ce-i divin, de ce să cauți trecătoarea bucurie și nesfîrșita durere a muritorilor — pe care niciodată nu le vei avea în deplinătate și profunzime ?

— Dar tu, atunci tu ce cauți ? rosti ea și bău cu neglijență. Începuse să fie puțin amețită, o furase apa, cum se spune. Oare nu cauți și tu fericirea nemuritorilor, viața lor, pacea nemuritorilor ?

— Pacea muritorilor, o corectă. Pesemne trebuie să te străduiești să-ți redecorezi sufletul pentru a-l face să semene cu sufletul din pieptul unui zeu. Nu știu ce caut. Ce va trebui să caut. A fost minunat aici.

Cu gestul unei școlărițe de vîrstă mijlocie își înclină capul pe un umăr, își sprijini coatele pe masă, străduindu-se să-l iscodească din priviri.

— Au fost însă și împrejurări cînd fericirea ta n-a fost deplină ! Nu ? Îți spuneai că-s mult prea indiscretă. Nu ? Îți satisfăceam prea repede poftele. Nu-i așa ? Nu-ți dădeam pace pînă ce nu-ți stîrneam din nou foamea și setea. Ți-am dăruit iubire nu cu lingura, ci cu polonicul. Ți-ai spus — nu-i așa ? — că vărsam dragoste peste tine ca dintr-un butoi. Nu ? Te afundam în infernul unei iubiri fatale de femeie părăsită, între două vîrste, iată ce ți-ai spus în cuget, nu-i așa ? Prea mă asemuiam cu o muritoare pentru gusturile tale ? Ce părere ai ?

— Calipso, îi rosti numele cu tandrețe. Calipso, așa se stîrnește cearta între muritori. Tu nu ești...

— O, rosti ea, cu dispreț, te sperie o ceartă de muritori ? Vrei să porți cu mine o discuție divină, nu ? Și altceva nu mai poftești ? O conversație elevată despre-neremenirea timpului, despre repausul din neant, despre plescăitul valurilor : o conversație de o divină indiferență, ca între zei, despre cum se-nșiră toamna după vară, și cum plouă un răstimp pentru oameni, și sosește primăvara, cu renăscuta viață a vegetației, și proaspete speranțe în inimile oamenilor, pînă ce-i apucă pofta să se ucidă între ei, și că totuși acestea nu ne prea interesează

pe noi, făpturile preaslăvite. Şi aşa mai departe. Ei, ce zici ?

— Calipso, eu..

— Vreau să mă cert ca o fiinţă omenească, şi cu asta basta ! strigă ea, cu o voce, în care porunca ţipată, isterică, se împletea cu implorarea scîncită. Eu ar trebui să mă-ndrept către lumea omului — eu, fiindcă eu o *doresc !* Tu ce doreşti ? Să rămîi aici socotindu-te un captiv ? Iar în clipa cînd vine un oarecare şi-ţi şopteşte la ureche că poţi pleca oricînd pofteşti, doar să te caţeri pe puntea unei corăbii şi să porneşti la drum, atunci ai chef să rămîi unde te afli, îţi convine sentimentul că eşti lepădat în lume împotriva voinţei tale — da ! numai cerul ştie ce vrei ! N-ai vrea să-mi spui şi mie ? ! Sau să-ţi spun eu ? Că ţi-e frică ! Nu erai aşa cînd ai sosit aici, acum şapte ani, dar acum ţi-e frică. *Ţi-e frică, mă auzi ?* Ţi-e frică de oraşul tău, de găoacea aia, de avortonul ăla de ostrov al tău, de moviliţa-aceea de bolovani, pe care pasc oi şi capre, ţi-e teamă că nevastă-ta s-o fi schimbat, şi-ţi mai e teamă că, în mod cu totul întîmplător, din pură întîmplare, din cauza timpului care, din nefericire, s-a dus — vai, cum se poate ? — fiu-tău să fi învăţat să-şi sufle nasul şi singur, să nu mai vrea să stea pe genunchii tăi. Ţi-e frică, ţi-e frică de viaţă ! Dar...

Se aplecă mînioasă înspre el, cu grumazul întins ; inelele cele negre ale părului rostogolindu-i-se pe faţă, şi, în vreme ce-şi ridică pumnul încleştat la frunte, cu un gest violent, lovi ulciorul cu cotul, repezind vinul ca un torent, împroşcînd scîndura mesei.

— Dar ce-ai zice ca eu să nu te mai vreau !

— Acum ne gîlcevim ca nişte muritori, rosti el. Acum trăieşti în timpul pămîntenilor, Calipso. Bucură-te, fii fericită !

Privi în sus cu iuţeală, ochii îi erau larg deschişi, iscodindu-i chipul. Căută acolo sarcasm sau mînie, dar nu află decît liniştea. După care, capul îi căzu pînă ce fruntea i s-a oprit pe pumnii încleştaţi ce se odihneau pe masa mînjită cu vin. Păru-i negru se rostogoli, într-o mută tasare, cufundîndu-se în băltoaca de vin. El îşi spuse că era aproape aidoma muritorilor acum, cînd plîngea.

— O, şopti ea, iartă-mă ! iartă-mă ! nu mai ştiu ce vorbesc.

Privirile îi erau aţintite pe părul ei cel negru, păr buclat de etiopiană, pe umerii bruni. În tăcerea care a urmat exploziei, îşi întinse dreapta cea schilodită, odihnindu-şi, răsfirate, cele patru degete pe grumazul ei, în culcuşul mătăsos al părului.

— Calipso, povesteşte-mi despre tinereţea ta, cînd ai fost aproape muritoare.

Ea a vorbit către masă, cu o voce în care se desluşeau înfocarea tinereţii şi, în mare măsură, cochetăria vîrstei înaintate. El cunoştea deja povestea ; se afla în cîntece.

— Tatăl meu a fost unul dintre cei mai mari cultivatori de fructe de pe acest continent, rosti, cu un zvîcnet aproape imperceptibil îndărăt, pe care mîna lui îl simţi totuşi. Merele sale erau renumite pe toată coasta, chiar şi pe ţărmurile celor-de-sus, pe celălalt continent. Odată l-a izgonit pe un pribeag care a sosit la vremea înserării şi a cerut găzduire peste noapte. I s-a năzărit că-i vor fi furate merele ; era cam ţicnit. Cei-preaslăviţi au vrut să-l pună la încercare.

— Despre asta am auzit, Calipso. E-n cîntece. Pribeagul a fost...

— Da, a fost un zeu, zise ea. Un mare zeu în ospeţie pe la zeii de rang inferior. A vrut să ne-ncerce. Ne-a blestemat casa, şi după aceea tatăl meu s-a preschimbat parcă într-o stană de piatră. Ochii i s-au prefăcut în nişte pietre lipsite de lumină. Cînd ne atingea, era ca şi cum ne-am fi răzuit de o piatră aspră. Era nalt şi mătăhălos ; un munte fără simţire. Iată care i-a fost boala.

— Am auzit de el, a rostit încă o dată.

— Dar nu despre mine, bîigui către masă. Nu despre mine. Nimeni n-a auzit. Nu de adevărata Calipso, tînăra muritoare.

— În asta a fost amestecat alt bărbat, nu-i aşa ?

— Da, a sosit şi m-a răpit. M-a deflorat ; mi-a dăruit pofta trupească şi bucuria născută din poftă. „Nimfă, mi-a grăit el. Nici un muritor n-a ajuns mai departe decît noi în dragoste."

— Era un muritor ?

— Da, era un fermier ; nici măcar nu era liber. A fost liber numai cu mine. Fusese tîrît în război ; asta s-a întîmplat cu mult înainte de vremea ta şi a lui Agamemnon, cu mult înainte de vremea lui Peleu şi Atreu, înainte de Atrizii cei-blestemaţi, cu mult înainte de vremurile în care au trăit Laerte, bunicul tău şi tatăl bunicului tău. A fost capturat, şi l-au jertfit zeilor ; i-au tăiat scula bărbăţiei şi i-au aruncat-o cîinilor, iar eu n-am izbutit să-i salvez viaţa. Atunci i-am blestemat pe zei. M-am ridicat împotrivă-le şi împotriva vieţii-fără-de-moarte. Le-am cerut viaţă şi moarte de pămîntean. Dar nu le-am căpătat, iată cum m-au pedepsit.

— Şi aşa ai ajuns aici ?

— Nu dintr-o dată, i se desluşi şoapta în balta de vin. Mai întîi am trecut prin multe. Am vrut să am bărbaţi muritori, şi nu nemuritori. Căutam trupurile bărbaţilor muritori pentru a descoperi paroxismul fericirii şi descătuşării ei, dar arareori l-am găsit. Bărbaţii cădeau în urma mea ca frunzele veştejite, îmbătrînind sau pustiiţi de viaţă prin moarte brutală, pămînteană. Se iubeau pînă la moarte ; alergau după parfumul meu de nimfă, dar nu mi-au dăruit nici un dram de fericire. Ştii ce-nseamnă să te afli în munţi şi să tînjeşti după mare. Înaintezi mereu, mereu, pînă la următoarea culme, şi iarăşi pînă la următoarea, crezînd că marea odihnitoare se întinde după fiecare culme. Dar, iată, nu se află acolo.

— De ce ai fost adusă aici ?

— Preaslăviţii zei au avut nevoie de bărbaţi muritori pentru alte scopuri. Şi cînd sosi porunca, am cerut să mi se îngăduie să mor de moarte pămînteană. Şi le-am blestemat războiul, cel ce le răpea femeilor bărbaţii, cel ce despărţea trupuri împreunate şi guri îngemănate. Războiul — virilitatea nevolnicului membru. În loc de membre de masculi, din carne şi zgîrci, Cei-de-sus au vrut să vadă membre de lemn şi bronz, au vrut să vadă lăncii şi spade în mîinile bărbaţilor.

— Dar, Calipso, războinicii sînt mari iubăreţi ; se culcă pe rupte cu femeile, rosti el cu buzele lipite de părul ei.

— Nu, şopti ea. Nu fac altceva decît să se descarce. Nu-s în căutarea sînului de femeie pentru alint. Iată cum

e războiul. Iată de ce războiul este atît de frumos și de ademenitor pentru Cei-preaslăviți. Ei nu au nevoie de bărbați nobili și delicați, ci de o specie de indivizi care se descarcă în grabă și fug de la sînul femeilor, unde și-ar putea afla repausul.

— Nu cutez să mai pun vreo întrebare, rosti el.

— Cînd vei fi plecat, am să fiu pedepsită pentru spusele mele de-acum.

— Dar eu nu-s atît de-nfricoșat precum poate crezi, a liniștit-o el.

— Știu că nu ești chiar atît de speriat. Numai că vrei să-ți păstrezi viața, pentru cine știe ce scop pe care ți l-ai propus acum, cînd trebuie să pornești la drum.

— Așa așa e, Calipso.

— De cînd sînt eu, mulți bărbați s-au rătăcit pe-aici. Cei-preaslăviți au îngăduit corăbierilor să naufragieze pe insula asta. Au rămas la mine pînă-au murit sau au fost îndepărtați de Cei-de-sus. Ei mi-au păstrat vie pofta. Dar numai în tine am aflat eliberare și repaus. Cu răbdarea ta trupească și sufletească ai izbutit să-mi dărui cea mai desăvîrșită și mai deplină dintre desfătările muritorilor. Tu ai avut experiența trupească și tăria voinței de a zăbovi pînă ce mă descătușam, fiind astfel în stare să adorm și să mă odihnesc. Așa s-au petrecut lucrurile cu noi. Dar te-am pus la grele încercări.

— Multe desfătări am trăit alături de tine, grăi el.

Își înălță capul, așa că-i putu zări în ochi scînteierea lacrimilor ; a așteptat continuarea. Dar gura-i era pecetluită. Capul îi căzu din nou.

— În viața muritorilor sînt lucruri mai presus de-așa ceva, vorbi ea. Nu atît de importante pentru fericire, ci mai înalte, mai reci. Nu mă pot ridica pînă acolo. Numai într-un singur fel : să fiu un lăcaș de repaus pentru bărbații muritori, care-mi aduc repausul. După aceea le pot asculta gîndurile. În mulți dintre ei, gîndurile se trezesc imediat ce sămînța membrului li se golește în mine. Altora nu le vine nici un gînd, ci doar somnul sau pofta de a vîna. Dorința de a vîna animale sau oameni este pesemne rezultatul faptului că nu și-au aflat femeia

— Calipso, nu-i nevoie să-mi mai spui alte lucruri.

— Nu vorbesc numai pentru tine, rosti ea, vreau să-i scandalizez pe Cei-de-sus. Acum că pornești la drum, mi-ar plăcea să am un bărbat asemeni ție, dar mai tînăr. Aș fi încîntată să-l am pe fiul tău.

Și-a ridicat palma de pe grumazul ei, și-a retras-o.

— Calipso, sînt un muritor cu simțăminte de muritor. Vorbele astea te fac ori prea tînără, ori prea bătrînă pentru mine. Îți schimbă mirosul pielii. Te face să miroși fie a sugar, fie a babă. Înseamnă că tu te afli la vînătoare, că tu gîfîi, că tu ai iz de trudită sudoare.

Cu o voce calmă, limpede, dar adresîndu-se încă mesei, Calipso grăi :

— Îți stă la dispoziție lemn, scule și toate cele de trebuință. Așa că poți să te apuci de barca ta cînd poftești.

•

8

Fiul

Băiatul avea doi ani cînd Generalul-de-armate, Amiralul-năvilor-de-război, cum avea să fie numit mai tîrziu în cîntecele aezilor — vînjosul și iscusitul în viclenie rege-fermier, se pornise pe drumuri de ape să salveze regatul ahean al lui Agamemnon de amenințarea troiană. Acum, la vîrsta de douăzeci și doi de ani și jumătate, Telemah mai avea încă trăsături de băiat, încă mult din ceea ce-i specific unui adolescent la șaptesprezece-optsprezece ani. Era înalt și zvelt, cu oase frumos formate, se purta încă stîngaci ca un copil, vocea i se codea, parcă i se frîngea ; iar pe față mai avea coșuri, deși fusese la femei. Bunicul Laerte, pe la care se abătea adeseori, îl școlise în teoria mînuirii armelor, iar Mentor și alți vechi ortaci de-ai tătîne-su îl deprinseseră cu practica mînuirii lor, aceasta nedepășind o instrucție obișnuită ; și ar fi greșit să se afirme că era luptător sau sportiv de frunte. Telemah era genul de tînăr care, de i s-ar fi îngăduit să

aleagă fără constrîngere, ar fi devenit rapsod, scriitor sau ar fi urmat o altă carieră intelectuală.

Penelopa l-a văzut crescînd de la adolescenţă la maturitate, odată cu urzeala ei — Ţesătura.

În răstimpul celor trei ani de cînd se-ndeletnicea cu urzitul, Telemah s-a ţinut departe de mamă-sa, cît mai adesea cu putinţă. Totuşi, ea fusese în stare să-l aibă sub ochi. După şaizeci de zile de tors, după instalarea războiului de ţesut în catul de sus, se părea că, între mamă şi fiu, fusese tras un nou hotar, ridicată o nouă barieră. El a înţeles destul de bine că scopul urmărit de maică-sa era să îndepărteze sorocul, să tergiverseze, să acorde Norocului o şansă, dar comportarea sa a trecut de la toanele copilăreşti — cînd senine, cînd triste — la bănuitoarea scrutare a viitorului, specifică bărbatului şi regelui în devenire. Penelopa n-avea cum să-i spună : „Năd[illegible]duiesc să le smulg, prin înşelăciune, încă un an sau doi." La urma-urmelor, un tînăr n-ar trebui să aibă o mamă care înşală, trage-pe-sfoară sau jonglează cu adevărul. Şi-n plus, ea era regina lui, Doamna-mamă şi prinţesă. Un tînăr care crede în forţa de izbîndă a adevărului nu poate tolera şiretenia în politică, chiar dacă cel-şiret este propria sa mamă. Felul său de a fi este cumplit de sincer, se simte obligat să-şi afirme identitatea şi gîndurile, nu-şi dezvăluie pe şoptite adevăratele ţeluri, vorbind beznelor tăinuitoare de intenţii ; ci şi le proclamă cu fervoare, deschis, în faţa adversarului. Îndoielile sale referitoare la purtarea Penelopei erau tot atît de limpezi ca şi protestele-i făţişe împotriva Partidului Progresist. Degeaba i-ar fi spus ea : „Mă strădui să mai salvez vreo cîţiva ani pentru noi doi, multe se pot petrece în acest popas de vreme." La aceasta, el ar fi fost în stare să răspundă : „Le-ai promis în chip oficial. Cînd linţoliul o să fie gata, cînd Ţesătura îşi va fi primit ultimul fir, atunci războiul de ţesut se va odihni. Şi oare ce va-nsemna această odihnă a lui ?" — „Ei bine, ar fi putut replica dînsa, înseamnă c-am ajuns la ultima limită în traiul ce mi l-am trăit pîn-acum. Însă am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca ultima zi de ţesut să nu sosească niciodată. Cînd va sosi această zi, nu voi mai putea face nimic : atunci voi fi

iarăşi Prinţesa Penelopa, fiica unui oarecare Icarius, celce-o-ncredinţează unui soţ; şi-atunci, n-am să mai fiu Soaţa, ci Mireasa." El ar fi putut întîmpina aceste vorbe în felul următor: „Dar ai tors, ai urzit Ţesătura, ai împletit-o fir cu fir. Tu, cu mîna ta, ţi-ai vîslit barca; n-ai fost purtată în lanţuri într-o barcă neagră-smolită, într-o corabie de sclavi, pentru a fi vîndută oricui ar pofti să plătească pentru tine, ci fiecare lovitură de vîslă a fost de tine dată." Temeiul vorbelor sale ar fi fost simplu, mult prea simplu, dar nemilos ca tinereţea, în firea lucrurilor. Dînsa ar fi putut replica: „De n-aş fi — tărăgănat — vîslit eu însămi barca, atunci aş fi fost — şi încă fără zăbavă — purtată departe la unul sau altul. Aşa cum stau lucrurile, mai pot încă face o alegere, de va veni o vreme cînd va trebui făcută o alegere, pot alege aşa cum cineva îşi alege moartea." La asta el ar fi putut răspunde: „Poţi alege o moarte mai rea sau mai bună; poţi vîsli pe talazul furtunos, lăsîndu-te dus de el drept într-un mal prăpăstios, în care, izbindu-se, barca se face ţăndări, sau poţi vîsli într-un liman liniştit, unde se poate muri din plictiseală. Ei îţi forţează mîna să-ţi alegi un alt bărbat. De vreme ce-ţi duci mai departe urzeala, înseamnă c-ai ales deja. O să-l alegi pe ăl de-l consideri cel mai bun." — „Aşa-i, ar fi fost ea obligată să admită atunci, căci nu mai putea fi vorba de un răspuns îndoielnic. Eu mi-am închipuit că *dacă* va veni o vreme cînd aş fi forţată, atunci l-aş alege... nu, nu, fără nume!" — „Ştii tu prea bine care-i numele, ar fi fost el în stare să-i spună, cu necruţătoarea-i sinceritate. Nu-s decît trei — nu se mai pune problema de a decide pro sau contra unui nou bărbat, nu! este o alegere dintre trei pretendenţi Antinou, Eurimah şi Amfinom. Nu-i nevoie să le rosteşti numele. Iată-le! Cu fiecare fir urzit în Ţesătură, te apropii şi mai mult de cei-trei, te apropii mai mult de unul dintre ei. Într-o bună zi, vei fi ţesut şi firul de pe urmă. Atunci te vei afla faţă-n faţă cu aceştia. Ei sînt la pîndă. Unul din ei va fi alesul tău. Chiar în clipa de faţă, mintea-ţi este ocupată cu alegerea. Îl alegi în fiecare noapte, în cugetul tău. Cînd îţi zboară gîndurile la ei,

pesemne suveica-i slobozită cu mai mare iuțeală, și nu-ți dai seama."

Într-adevăr, dreptatea ar fi fost de partea lui, dacă i-ar fi vorbit astfel. Și-n același timp ar fi greșit. Uneori avea impresia că-și vîslea barca direct către țărmul de care se va zdrobi. „Cu cît mai repede, cu-atît mai bine", îi grăia o voce lăuntrică. Totuși, dincolo de acea idee a abandonului, se afla la pîndă, iscusita gospodină, Stăpîna. Trebuie evitați brizanții, iată una din legile debarcării. Era silnică la vîslit ; se lenevea cu suveica, țesătura atîrna somnolentă cînd firul cel nou se strecura pe furiș. Se așeza pe scaunul înalt și visa — visul ochilor deschiși, cel-zăbavnic, născut în limanul adăpostit, cel cu ape liniștite. În fiecare zi pofta trupurilor de masculi, aflate la parter, în megaron, în holuri și-n cele două curți din față, urca spre femeia ocupată cu Țesătura. Cînd cugeta la felul cum pofteau să-nhațe bogățiile-i ,i puterea-i legiuită, țesea cu liniștită socoteală. Și cînd își amintea că împletea, odată cu țesătura, propria-i ursită de femeie, hotărînd lungimea sau scurtimea singurătății impuse, era absolut stăpînă pe sine. Dar cînd își aducea aminte că ei voiau să se culce cu ea, să conceapă împreună copii, vlăstarele-ntîrziate și pline de riscuri ale femeii de vîrstă mijlocie, atunci se străduia să-și disimuleze simțămintele în spatele acestui gînd : „Este o necesitate, o făgăduială, iar eu fac tot ce-mi stă-n putință pentru a-ntîrzia deznodămîntul."

Fir după fir, suveică după suveică. Adevărata ei luptă cu dorința se stîrni de-abia în al doilea an de cînd lucra la Țesătură.

Telemah crescuse, depărtîndu-se tot mai mult de vîrsta Băiatului, a Adolescentului, devenind — fără ca mulți alții să bage de seamă, deși mama remarcase cu durere — Fiul, Moștenitorul. Penelopa avea cunoștință că se antrena cu arcul și la aruncatul suliței. L-a văzut aproape zilnic, exersînd acolo, jos, în curțile din față. Transpirînd, plin de zel, totuși cu amărăciunea întipărită pe chipu-i fraged, plin de coșuri, înstruna unul din vechile arcuri ale tatălui ce-și pierduse o parte din elasticitate, ațintindu-și săgețile într-o pavăză lepădată, pe care și-o anina pe zid drept țintă, într-un colț pentru

a obține o distanță cît mai mare. Trupul zvelt vibra, brațele lungi, subțiri se-ncrîncenau, mîinile i se încurcau nervoase în strună ; îl auzea suduind, după care slobozea săgeata neascultătoare : țintă greșită ! Îi părea rău pentru el, o cuprindea durerea privindu-l ; ar fi vrut să se aplece în afara ferestrei, să-i spună că nimerise într-adevăr mai aproape de data aceea ; sau ceva asemănător, ceva încurajator, dar își dădea seama că erau lucruri în care, cu nici un preț, nu trebuia să se amestece. S-a repezit la zid, a cercetat punctul lovit de săgeată, s-a chiorît la scut, s-a aplecat să-și culeagă săgeata sărită, oleacă mai la o parte, pe pietriș, a cercetat-o, privind în lungul ei cu ochii mijiți să vadă cît de dreaptă era, și, abătut, a revenit cu pasul rar, la vechiul loc ; și-a luat poziția de tragere, a mutat un picior mai înainte, atît cît fusese învățat, a încovoiat un pic arcul, înainte de a-l înstruni, a țintit îndelung, a slobozit o altă săgeată. Penelopa și-a întors capul. Cînd, imediat după aceea, s-a grăbit să privească afară, Telemah se afla cu arcul în mîna stîngă, cercetînd un semn proaspăt — invizibil de acolo, de unde se afla ea — pe zidul din piatră. L-a atins cu arătătorul. De data aceasta, se afla mai aproape de țintă. Mai tîrziu, l-a auzit alergînd înainte și înapoi, și-și spuse : „Numai de n-ar privi ei pe-afară, să-l surprindă — de se-ntîmplă așa, își vor rîde și mai mult de el, batjocorindu-l."

A izbutit să-l urmeze cu auzul : cum alerga înainte și înapoi, de parcă se luase la întrecere cu el însuși, cu propria sa umbră, cu viitoarea lui destoinicie, cu lipsa de îndemînare și tinerețea sa.

„Ahaaa !"

Străbătu alergînd treizeci-patruzeci de pași în diagonala curții, pînă la țintă. Săgeata se afla înțepenită în partea inferioară a pavezei, Penelopa ajunse tocmai la timp pentru a o vedea țintuită, înainte de a se desprinde de la sine și de a cădea la pămînt. El se aplecă, ridică săgeata, o cumpăni în mînă, o introduse în orificiul puțin adînc pe care-l făcuse, apăsînd-o tare : și iat-o ! Se retrase cîțiva pași, delectîndu-se la vederea ei ; satisfăcut de lovitură, de zi și clipă ; Penelopa îi deslușì răsuflarea adîncă — după care, săgeata căzu iar la pămînt. Fără grabă, cu o și mai mare seriozitate, mai matur parcă, păși

înainte, culese săgeata, fluierînd, în acelaşi timp, începutul unei melodii. Penelopa o recunoscu : era marşul pe care obişnuiau să-l cînte cei ce reveneau de la Troia ! Asta era !

Exact cînd fu pe punctul de a le rosti, îşi dădu seama de prostia vorbelor ei, dar nu se putu stăpîni şi se aplecă în afara ferestrei, strigîndu-i acolo, jos :

— Ai făcut o *muscă,* Telemah ?

Chipul său, cînd l-a-ntors în sus, către ea — strălucea de mîndrie şi fericire, dar chiar în clipa cînd o văzu la fereastră, lumina obrazului său se topi.

— Da, am nimerit din întîmplare. Baftă curată.

Îşi dădu seama de gafă, dar acum trebuia s-o ducă pînă la capăt. Cu o voce în care nota de încîntare era forţată şi cu lacrimi în ochi, a rostit :

— Vai, ce minunat !

— Hm, mormăi Telemah cu indiferenţă, ridicînd din umeri. Cu mîna dreaptă apucă arcul şi săgeata, iar pavăza, cu stînga, şi se-ndepărtă străbătînd curtea din faţă. Acum spinarea i se ţinea mai mîndră. În cursul după-amiezii, Penelopa privi de mai multe ori prin fereastră, dar Telemah n-a mai sosit să-şi slobozească săgeţile.

Euriclea îi aduse la cunoştinţă că se antrena la aruncarea lăncii şi la lupta cu spada, la ţară, la bunicul Laerte. Îi ajunse la ureche că-şi petrecea o mulţime de timp cu păstorii în partea de miazănoapte a insulei, iar cu Eumeu, porcarul-şef şi cu oamenii acestuia, în cea de la miazăzi. Află că începuse să se intereseze de administrarea moşiei, şi zvonul îi ajunse la ureche cum că deseori cobora în Oraşul de Jos şi în Golful Oraşului. Auzi cum că se afla înamorat de o tînără roabă, o etiopiană corcită de vreo cincisprezece-şaisprezece ani, cu păr de negroidă şi ochi ca tăciunele dar că, de bună seamă, nu-l costase decît cîteva suspine cînd s-a hotărît să renunţe la ea — sau să pună mîna pe ea.

Într-o zi, în al doilea an de cînd începuse Ţesătura, sosi la ea într-o vizită de curtoazie. De data aceasta se anunţase singur, nu mai era demult băiatul, cînd vesel, cînd îmbufnat, ce alerga la ea, intrînd sau ieşind în orice clipă a zilei. Aceasta o făcu să-şi dea seama cît de mult se schimbase. Cel sosit în vizită era un tînăr cu tuleie pe

obraz. A simţit că fiul ei ştia acum ce erau femeile. Coşurile nu dispăruseră complet, dar erau pe cale de dispariţie, rărindu-se tot mai mult. Privirea îi era limpede, expresia din ochi îi era nouă, mai conştientă, mai voluntară, îşi stăpînea mai bine mişcările trupului. Se apucase să poarte sabie, şi a sprijinit-o cu mult zgomot de peretele vestibulului de la etaj. A salutat-o cu o plecăciune.

— Am vrut doar să aflu ce mai faci, Mamă.

— Mulţumesc, foarte bine. Şi tu ?

— O, bine, răspunse el. Nu mă pot plînge. Tocmai mi-am petrecut cîteva zile pe la Bunicul Laerte, şi ştii ce bine se-ngrijeşte de mine.

— Cum o duce cu sănătatea ? întrebă Penelopa.

— O, bine, spuse. Trăieşte, dar, fireşte, nu mai e ca altădată.

Privirile îi rătăciră prin încăpere : zăboviră asupra Linţoliului atîrnat de stativul războiului de ţesut.

— Dar să schimbăm subiectul : cum merge cu Ţesătura ?

Penelopa le vorbise o groază despre Ţesătură tuturor celor ce-o vizitau, celor ce-i ieşeau în cale. Zilnic, discuta cu bătrîna Euriclea despre Ţesătură. Se obişnuise într-atîta să vorbească despre îndeletnicirea ei, încît a purta această discuţie nu avea nimic deosebit în sine. De această dată, însă, întrebarea i-a stîrnit, din senin, un sentiment de jenă şi neplăcere.

— O, bine, răspunse, pe un ton la fel de indiferent ca şi al lui. Sporeşte — puţin cîte puţin. Vrei să-i arunci o privire ?

— Mulţumesc, nu vreau să te deranjez tocmai acum, spuse Telemah cu o gravitate proaspăt însuşită. Doar n-au intrat zilele-n sac. Pot veni şi altădată. De data asta am vrut numai să aflu ce mai faci.

— Cum ţi-am spus : foarte bine, grăi ea, dîndu-şi seama că nu mai avea nimic de adăugat. Simţi că Telemah vedea în sufletul ei, şi lucrul cel mai ciudat, fu conştientă că el deslusise ceea ce nu-şi închipuise că există înlăuntrul ei : că era jenată de ceea ce făcea. Nu pentru că se afla ocupată cu Ţesătura de-atît amar de vreme — de asta era mîndră — ci fiindcă împinsese toată

povestea atît de departe. Şi-a dat seama cît de bine era pentru ea, cît de grozav de bine, că Telemah n-a vrut să cerceteze mai îndeaproape urzitura.

Îi despărţeau vreo şase paşi. I-ar fi plăcut să se apropie, să-l mîngîie pe obraz şi să rostească : „Cu ce se mai ocupă acum, toată ziua, băieţelul meu ?“ dar anii copilăriei şi adolescenţei fiului se duseseră — brusc se irosiseră cu toţii ! Cel ce se afla înaintea ei în acea clipă era un tînăr bărbat, cunoscuse lucruri la care ea nu mai putea avea acces acum. Tuleie îi răsăriseră pe bărbie ; o barbă timidă, nu era cîtuşi de puţin puful sfios al pubertăţii ; nu, ai fi putut, de bună seamă, cu un dram de bunăvoinţă, cu o idee de exagerare, să-i spui barbă de-a binelea.

Nu era de nici un folos, dar îşi grăi în gînd : „La douăzeci şi unu de ani, Odiseu avea o barbă adevărată şi fusese în Creta, la douăzeci şi patru s-a pornit către Ilion.“

Adăstă, în picioare, acolo unde se afla. „În cîteva bătăi de inimă, în zece clipe, va pleca,“ îi spuse gîndul înfricoşat.

— Am auzit că-ţi petreci o mulţime de timp prin port. În tinereţe şi pe tatăl tău îl interesau extraordinar de mult bărcile.

Şi-n gînd rosti : „Tinereţe ? Ce-am spus ? Ce-i rău în spusele mele ?“

— Poate că-l mai interesează încă, o corectă fiul.

„Acum pleacă, îşi spuse ea. Acum, în clipa asta o să plece !“

Se pregătea să se încline, ea însă îi stăvili gestul.

— Trebuie să fie amuzant să te ocupi de bărci, cînd eşti tînăr. Să porneşti pe mare, — să vîsleşti — să le mînuieşti. Şi cît de sănătoasă este viaţa în strîmtoare, în largul mării...

„Oare ce-aş mai putea înşira ? gîndi ea. Acum are să plece, în chiar clipa asta !“

— Atît amar de vreme s-a scurs de cînd am fost ultima dată cu barca, rosti. Dar, să ştii, că-ntotdeauna am fost de părere că bărcile sînt atît de... atît de interesante.

— La urma-urmei, toţi ar trebui să ştie cum se cîrmeşte o barcă, rosti el, concis, bărbăteşte.

Apoi carapacea ei se sparse, nu de tot, dar apăru o fisură în ea ; porni cîţiva paşi către fiu. Era conştientă că trebuia să fie gravă, să păşească rar, să se comporte ca o Doamnă, ca o Mamă inteligentă şi discretă, care nu se lasă pradă valului de emoţii, o mamă care ştie cum să strunească o velă, să cîrmească barca şi să simtă mişcările valurilor ; dar, în acelaşi timp, trebuia să facă tentativa de a se apropia de el.

— Telemah, ai de gînd... te-ai... adică, ţi-ai pus în gînd să porneşti *departe*, pe mare ?

— *Eu* ?

Îşi înălţă sprîncenele (într-adevăr, chipul lui era altul !) într-o uimire mult prea evident prefăcută. Tonurile vocii îi erau încă destul de stridente ; îi mai trebuiau încă vreo cîteva luni pînă avea să izbutească să fie diplomat.

— Încotro aş putea *eu* porni pe mare ? N-am încotro să pornesc pe mare, nu-i aşa ? Nici măcar o barcă nu am, nu-i aşa ? Avem noi, în momentul ăsta, vreo barcă, ce zici ? Şi, după cîte ştiu eu, nici măcar echipaj n-am.

Vorbise mult prea mult ; replica sa fusese mult prea împovărată de neiscusite semne de întrebare. De data aceasta, el a amuţit, iar Penelopa a fost învăluită de un sentiment de uşurare cînd a văzut cît de prost îşi juca rolul. Cînd îşi aşează palma pe braţul cu muşchi încordaţi, el păşi scurt, de-a-ndăratelea.

— Telemah, băiatul meu, zise ea, apucîndu-l şi de celălalt braţ, ţinîndu-l pe loc cu amîndouă mîinile (acum îl apucase zdravăn !), spune-mi ce te necăjeşte ?

— Dar, Mamă dragă, *eu*, pe mine nu mă necăjeşte nimic, nu pe mine ! N-am vrut decît să văd ce mai faci. Acum n-am să-ţi mai răpesc din timp.

Se smulse din mîinile ei, îşi făcu şi plecăciunea ; Penelopa rămase cu mîinile goale. După ce înaintă cîţiva paşi în direcţia uşii, Telemah se opri, rămase pe loc un scurt popas de vreme, cu spatele către ea, cugetînd, se răsuci brusc pe călcîie ; probabil ar fi putut deveni diplomat mai curînd decît îşi imaginase mamă-sa :

— A, da. Aş vrea să te-ntreb ceva.

— Da ? rosti ea, şi-şi înălţă bărbia, împungînd aerul cu pieptul, arătînd foarte bine a Stăpînă şi Doamnă. Despre ce-i vorba ?

Telemah își frecă un picior, hîrșiindu-l pe pardoseala din scînduri de stejar, asupra căreia îi erau ațintite privirile— ea știa însă că juca teatru, și încă destul de bine.

— Mamă, știu că ești foarte ocupată, rosti el. Adică, ocupată cu treburile casei, cu administrarea moșiei și celelalte. Și mai ești ocupată și cu... oaspeții noștri. Mi-a trecut prin minte c-aș putea, poate, prelua complet îndatoririle de gazdă acolo, jos.

Cu degetul arătă direct către parter.

— Dar, dragul meu băiat, exclamă ea. Aia or să...

Nu-și duse gîndul mai departe.

— Vrei să spui că-și vor bate joc, spuse el cu indiferență.

Și Penelopa își recîștigase stăpînirea de sine.

— Pricepi, este o chestiune importantă. Ar trebui să aibă loc un fel de ceremonie, Telemah !

— Eu cred că nu-i nevoie de nici un fel de ceremonie, spuse, cătînd drept în ochii ei. Și pe deasupra, nu va fi pentru prea multă vreme.

Acum se răsuci, părăsi iatacul. Se auzi un zăngănit de la spada de afară cînd a ridicat-o și și-a încins-o în jurul mijlocului. Ecoul pașilor săi urca scara : „trop-trop, trop-trop, iată-mă, priviți, sosește Fiul."

Penelopa se sprijini de scaunul înalt, ațintindu-și privirile prin fereastră : Odrasla lui Dolios traversa curtea interioară din față, sandalele-i tropăiau.

A doua zi, Fiul a luat loc în jilțul tatălui său. Penelopa s-a aflat și ea acolo, jos, pentru a da temei gestului : își făcu simplu apariția, după ce se adunaseră cu toții, cu aerul de Stăpînă, Soție, Doamnă. Jilțul Celui-absent se afla în punctul cel mai îndepărtat al sălii, în preajma vetrei : un jilț cu spătarul înalt și cu o blană de leu roasă de molii.

— Domnilor, grăi ea, așezîndu-se în propriul ei fotoliu aflat lîngă jilț, îndatoririle mele de stăpînă a acestei case nu-mi îngăduie să-mi îndeplinesc obligațiile de gazdă sau să-i țin locul soțului meu cel-absent, atît de des cum aș dori. Iată de ce, fiul meu îl va reprezenta, în locul meu.

Cînd a urcat scările ce duceau la Apartamentele Femeilor, a deslușit zgomotoasele lor hohote de rîs.

Telemah însă nu și-a părăsit locul. Nu l-au recunoscut, dar nici nu-l puteau izgoni. Nu erau o bandă de tîlhari : ceea ce însemna că erau obligați să respecte eticheta. Stăpîna, însă, și-a dat seama că va veni ziua cînd vor înceta să se mai comporte astfel.

El însă își păstră jilțul. Acceptă toată batjocura lor cu răbdare și în tăcere. „Băiețică, n-o chemi și pe doică-ta ? Sau pe doica Tăticului tău ? De ce nu te-a adus ea în brațe, după ce-ți va fi șoptit cîteva vorbe ? Sau poate că Mămica-ta ți le-a șoptit ? Chiar n-a fost Euriclea ? Ei bine, flăcăule, iată-te așezat printre eroi și-ai ajuns un erou tu însuți ! Povestește-ne despre expedițiile la care ai luat parte, și bătăliile navale la care ai luat parte ! N-ai vrea să ne povestești și nouă cîte ceva despre nesfîrșitele tale călătorii ; de pildă cînd i-ai izgonit pe fenicieni din Creta ! Povestește-ne cîte ceva despre cum a fost cînd ai transformat cetatea lui Priam în cenușă ! A fost o treabă grea ? Trebuie să fi fost rănit de nenumărate ori ? desigur ! Nu, nu și iarăși nu ! Nu-i dați vin îndoit cu apă eroului, și campionului băutorilor, Telemah, faima și gloria Euricleei ! Să vină doica să-i aducă băutura aia groasă, albă, neamestecată, ce-o are în sînii ei ! Sau vinul negru și gros pe care l-au băut eroii la porțile Troiei ! În cinstea ta, Glorie a patriei tale !“

A îndurat batjocura. Le-ar fi putut răspunde : „Cîți dintre cei tineri dintre voi s-au aflat alături de eroii de la Troia ? Vorbește-mi tu despre Troia, tu ăl de colo, venit din Samos ! Sînt numai urechi ; respectul m-a amuțit. Haide, povestește-ne și nouă despre Troia !“ Noaptea, în dormitorul său, așezat pe marginea patului, a vărsat lacrimi, firește însă că oaspeții n-aveau nici o știre despre așa ceva.

Antinou a grăit :

„Domnilor, există ceva special contra coșurilor : rugăciuni și seu de oaie.“

De atîta rîs li s-au cutremurat țestele.

„Cum o cheamă ? Este o negresă ? Se trage din familia lui Dolios ? E bună la pat ?“

Sau :

„Ştie careva vreun leac potrivit pentru creşterea bărbii ?“

Sau :

„Băiatul ăsta a-nceput s-arate slab şi jigărit. Oare nu mai are lapte Euriclea ?“

N-a răspuns prea des, dar şi-a păstrat locul şi a băut doar cu măsură. A rămas aşezat în acel loc. Au început să se deprindă cu prezenţa lui. Arareori a luat parte la discuţii, se afla acolo doar în timpul meselor, iar ei nu s-au sinchisit să se ridice nici cînd intra, nici cînd ieşea. Îşi aţintea privirile drept în faţă, întristat, şi arareori invita pe cineva la masa lui.

Ār fi greşit să credem că discutau tot timpul despre el, despre Soţie sau despre Cel-absent. Mai aveau multe subiecte de discuţie. Discutau politică şi făceau afaceri, se întîlneau cu prieteni care veneau din alte insule, iar cei care erau din Itaca se ocupau de problemele oraşului. Formau laolaltă un parlament în afara Adunării Poporului ; reprezentau Partidul Progresist, un instrument politic în mîinile celor însetaţi de putere. Telemah a ascultat cu atenţie ceea ce se discuta, şi pentru cîţiva dintre ei a simţit stimă şi respect. Unii dintre pretendenţi au început să-l considere ca pe un revendicator, cum şi era în realitate, Cel-ce-vine, Cel-periculos, un martor stînjenitor, un ascultător ce chibzuieşte, o persoană ce cumpăneşte lucrurile. Alţii au fost de părere că el a vrut să rămînă printre ei pentru a avea în faţa ochilor un exemplu strălucit de modul cum se comportă eroii şi de geniu politic. Şi mai erau din aceia care îl considerau pur şi simplu un prostănac inofensiv.

Într-o noapte, din lungul şirag de nopţi, fiica lui Dolios, cea molatică, sosi la el. Probabil se juca de-a politica, pe cont propriu, sau este posibil ca cineva să-i fi inspirat o idee, pe care acel cineva dorea s-o exploateze : că exista o scurtătură pe drumul către putere şi că acea scurtătură trecea prin el.

Timp de cîteva luni, Telemah a suportat-o ; iar tăcerea în care a fost învăluită legătura lor a fost mai adîncă decît bezna însăşi.

Despărțirea de nimfă

Calipso a anunțat mobilizarea resurselor micului ei regat. Bătrînul soldat din el a zîmbit — și-a zîmbit în sine — la vederea rîvnei furioase și precipitate cu care s-a pus pe treabă. Vînătorul, grădinarul și cele patru ajutoare, bucătarul, cei doi băieți ai bucătarului și încă vreo șase păstori au primit porunci de la ea să se apuce să-i construiască o navă, dar în graba-i a uitat aproape complet de dulgherii ei, doi tîmplari de mobilă, care-și duceau traiul acolo de mulți ani : iată cît de departe s-a aflat de realitățile dulgheritului. I-a pomenit de cei doi.

— Știu, știu, a rostit ea. Și eu m-am gîndit la ei.

I-a adunat pe toți în curtea exterioară, din față, și le-a ținut o cuvîntare, lătrînd la ei pe un ton de mare autoritate — așa și-a închipuit ea. În realitate, lacrimile au sufocat-o și din această cauză vocea i-a fost stridentă.

— E mare zor și trebuie să-i dați bătaie, rosti ea, și-și îndreptă trupul, împunse aerul cu bărbia și făcu un gest impetuos cu brațul.

— Cinstitul oaspe ne părăsește. Au sosit porunci. Preacinstitul oaspe a primit permisul de călătorie, adăugă ea, absolut inutil — erau cu toții la curent. Preacinstitul a desenat o navă, iar acum trebuie construită. Apucați-vă de lucru fără preget.

Habar n-avea despre ce mai era de făcut. Ba da, a avut impresia că auzise cîndva că lemnul trebuia să fie uscat.

— Puteți lua din pinii noștri de-acolo, de jos, din preajma promontoriului, rosti ea.

Micul pîlc de bărbați a rămas pe loc și a urmărit-o cu privirile cum intra în casă. Un val de pofte masculine s-a năpustit pe urmele ei, pe sub pasajul boltit.

I-a strigat pe cei doi dulgheri, doi bărbați cu bărbi încărunțite, cîndva oameni liberi în acel Sidon al fenicienilor, cel aflat departe, la soare-răsare. Calipso le dăduse alte nume cînd au fost aruncați de valuri pe mal,

în urmă cu mai mult de patruzeci de ani, şi pentru răstimpul cît i-a folosit întru îndestularea poftelor : Brotosides, acum un bătrîn cîrcotaş şi nemulţumit, şi Elpisticos, optimistul peninsulei. Au privit chiondârîş schiţa pe care-o desenase în cărbune pe o tăbliţă de lemn.

— O să iasă ceva minunat, spuse Elpisticos. Pentru o plută, este un proiect deosebit de frumos, unul dintre cele mai bune pe care le-am văzut vreodată. Plutele sînt nişte chestii grozave. Sînt foarte sigure, nu se răstoarnă şi plutesc minunat de bine, dacă vîntul este cît de cît statornic. Asta de pe schiţă mi se pare o capodoperă, Preacinstit domn.

— O să se ducă la fund imediat ce-om da-o la apă, On-r-abile, mîrîi Brotosides. Şi în orice caz, o să se deznoade, şi o să se facă ţăndări pe o mare cît de cît agitată. Iar o furtună o s-o dea peste cap. N-ai să izbuteşti s-o cîrmeşti niciodată, On-rabile, nicicum să mai şi navighezi cu ea. Dar, după cum ţi-e dorinţa, On-rabile, mie mi-e egal !

Le-a îngăduit să discute.

— Cîţi sînteţi cu toţii ? i-a întrebat el.

Împreună cu băieţii bucătarului şi cu cele două ajutoare ale măcelarului casei, doi negri tăcuţi care rînjeau cu gura pînă la urechi, erau în total vreo două duzini. A aşteptat ca ei să ia iniţiativa, dar cînd a văzut că stăteau acolo, buluciţi, holbîndu-se la el şi la schiţa din mîna lui, se îndepărtă, şi atunci îl urmară. Se gîndi că nu aveau nici o încredere în toată povestea. „Dar eu am încredere ? Acum sînt la discreţia Zeilor-atotputernici."

Acolo, pe promontoriu, povîrnişurile colinelor erau acoperite cu arbori prăbuşiţi şi alţii care muriseră de mult, dar mai stăteau încă în picioare arini negri, mai la poale, şi apoi plopi şi pini : furtunile nu-i doborîse pe toţi, dar Helios îi uscase, le secătuise seva, după cum se exprima preacuviosul măcelar — el oficia ca preot în timpul sacrificărilor. Le arătă douăzeci şi cinci de pini morţi pe care i-au doborît ; treaba le-a luat toată ziua, căci în afară de învechitele unelte ale dulgherilor, nu mai aveau decît două topoare ascuţite — unul mare, mai mult sau mai puţin utilizabil, iar celălalt un baltag ornamental, greoi, cu două tăişuri. Măcelarul-preot îl

repezi pe unul dintre băieți să aducă de acasă o secure din bronz strălucitor, bine șlefuită, care era folosită la sacrificări. Și cînd se dovedi că tăișul era de proastă calitate, bontindu-se la repezeală, Brotosides, împreună cu patru dintre băieți, s-a pornit către casă și l-au dat la tocilă. S-au întors toți cinci, însă foarte pesimiști, și nu după mult timp, grădinarul se izbi peste piciorul stîng cînd se-ncercă să demonstreze cum se curăță un trunchi de copac și cum trebuie cioplit pentru a-și cîștiga numele de bîrnă. Elpisticos a fost de părere că rana se va vindeca în două zile ; Brotosides a spus că omul mai avea de trăit cîteva ore. Era o rană în carne, în partea moale a gambei stîngi, și nu fusese tăiat nici un tendon. Băiatul grădinarului trase un răcnet, cît despre grădinar, el rosti deja ceva despre o ofrandă de vin, fiindcă îi era sete — se făcea de prînz — Brotosides a socotit accidentul o neagră prevestire, iar Elpisticos a vestit că grinda părea să fie străşnică, și că era o bucată de lemn nemaipomenită, și că va pluti ca o coajă de plută, și că era tare ca bronzul.

În vreme ce a luat masa împreună cu nimfa Calipso au fost tăcuți aproape tot timpul. Noaptea, însă, a fost a ei.

A doua zi au tîrît trunchiurile de copaci pînă la Golful de Răsărit. A fost nevoit să strige o groază pentru a-i face să-și pună fundul la bătaie. Trunchiurile erau de lungimi diferite. Unele începuseră să putrezească și a fost necesar să le scurteze cu cîteva picioare pentru a da de partea sănătoasă. Sub coajă se-ncrustau șanțuri contorsionate, umplute cu rumeguș maroniu, lăsate de carii. Un nor de păsări de mare și-a fluturat aripile în jurul lor, batjocorindu-i și blestemîndu-i cu țipete ascuțite — acesta era zgomotul diurn. Multe dintre lemne erau strivite, și Brotosides a întărit faptul că aveau să se îmbibe cu apă după două zile de stat pe mare. „Dar apa sărată este nemaipomenită, ea conservă și închide toate găurile, nimic nu-i mai potrivit pentru lemn", a grăit Elpisticos. „Lemnul va deveni tare ca bronzul". „Și la fel de greu", a spus Brotosides.

I-a observat — ființe mărunte, sclavi. Dispoziția sa acum în cea de a doua zi, era de așa natură încît a

izbutit chiar să rîdă. Nu era fericit, nu era liber, dar singura scăpare era rîsul — altfel ar fi trebuit să-i ucidă pe toţi, era conştient de asta. A trudit laolaltă cu ei. A mînuit securea greoaie cu două tăişuri ; stăpînea în mîinile sale iscusinţa tăietorului de lemne, a dulgherului, n-a ratat nici o izbitură, dar bucuria lăuntrică a meseriei, bucuria dulgherului, dispăruse de multă vreme şi nu s-a mai întors. N-a vrut să şi-o reamintească. Şi totuşi cu mîinile acelea durase corăbii.

În seara celei de a doua zile, Calipso a grăit :

— Vezi că fac totul pentru tine. Vezi că ţi-am pus la dispoziţie oameni, unelte şi cherestea. Poţi să depui mărturie în faţa Celor-de-sus că nu încerc să-ţi fac greutăţi, că n-am încercat să-ţi sabotez nici măcar o oră de muncă. Ai observat pesemne că fac tot ce-mi stă-n putinţă să-ţi scutesc trupul de cîteva din eforturile obositoare în afara muncii tale, că nu-ţi cer prea mult noaptea ? Ai băgat de seamă ?

În acea noapte, ea îi spuse :

— O să-mi lipseşti foarte mult. Vigoarea ta bărbătească este printre cele mai deosebite din cîte-am cunoscut vreodată, eşti dăruit cu tot ce trebuie pentru a desfăta şi împlini dorinţele femeilor-muritoare sau nemuritoare. Eşti dotat cu răbdare şi rezistenţă. Nu ţi-e dor de nevastă-ta ?

Stătea întins pe spate alături de ea. Îşi spuse că de-ar fi avut chef, i-ar fi putut răspunde. Era momentul cel mai potrivit. În acea clipă, mintea ei pustie putea cuprinde orice. Era istovit şi conştient că nu-l putea face răspunzător, că putea spune orice fleac ce nu-l afecta.

— Ei, ce spui ?

— Lemnul pe care l-am dus astăzi în golf este foarte bun, zise, în sfîrşit.

Se deslușea zvonul vîntului în pădurea de deasupra, zgomotul îndepărtat al talazurilor izbind ţărmurile.

— Vîntul se abate către apus, rosti el după un răstimp. M-am rugat pentru asta.

— Îţi sînt foarte recunoscător pentru ceea ce faci pentru mine, rosti mai departe.

— De-acum o să ai de-a face cu alte femei, cu femei muritoare, grăi ea. Sper să fie tot atît de bune şi de darnice cu tine cum am fost eu. Haide !

În a treia zi se porniră să netezească trunchiurile. Stătea cu toporul în mînă, simţind cît de sigură îi era strînsoarea în jurul cozii, cum supravieţuise acolo ştiinţa sa despre topoare şi lemnărie, cum aveau să se transforme curînd băşicile în bătături — bătături aparţinînd acelei mîini, aflîndu-se la locul lor acolo. A avut senzaţia că pînă şi degetele cele mutilate, vătămate, s-au încleştat în jurul cozii din lemn de măslin. Totuşi desfătarea lăuntrică pe care i-o provoca cioplirea unor stinghii subţiri, păstrarea liniei drepte de-a lungul firului bine întins, dispăruse. Mîinile sale îşi mai aminteau încă, dar fiinţa lăuntrică, bărbatul din inima şi capul său, cel ce sălăşluia în pielea lui, în pieptul său, dincolo de ochii lipsiţi de însufleţire, nu se mai afla acolo. Îi veni în minte o amintire : Construise un pat minunat, un pat de mireasă, iar stîlpul patului era susţinut de trunchiul unui copac, ale cărui rădăcini mai erau încă în pămînt. Îşi mai aminti ceva : „Ah, da, vicleşugul acela de dulgher, la care noi am recurs la Troia, cînd mîinile mele au durat un cal găunos, o jucărie pentru un uriaş. Cu ajutorul lui am introdus şi zei în cetate, pe mulţi dintre cei Preaslăviţi, întocmai cum i-am păcălit pe oamenii cei proşti ai lui Priam."

„Proşti ?" se miră, evitînd să-şi ducă gîndul mai departe. „Oare mai cred că erau proşti ? Au strigat, au tot vorbit de o moarte glorioasă, dar au murit atît de iute, încît n-au mai aflat niciodată dacă au avut sau nu o moarte glorioasă. Au fost arşi de vii, şi nu văd nimic glorios în asta."

— Nenorocite sfredele ! i-o trînti lui Brotosides, care nu răspunse, ci se aplecă doar peste trunchiul de copac, pe care-l blestemă în şoaptă.

Sfredeleau găuri pentru cepuri în bîrnele acum cioplite şi netezite. Tocmai se gîndise dacă nu cumva sfredelele erau proaste şi dacă n-ar fi fost mai bine să facă găurile cu bare din aramă înroşite în foc ; dar, cum apucase să spună că erau proaste, era musai să fie mizerabile. Au făcut un foc pe ţărm, şi pentru a avea spor

făcură majoritatea găurilor prin ardere. Au introdus în găuri cepuri de lemn groase de trei degete, consolidînd trunchi după trunchi. În capetele cepurilor au bătut pene ; cu cît cepurile intrau mai adînc, cu atît s-au întepenit mai zdravăn. Suprafaţa plutei era de cinci paşi lăţime pe cincisprezece lungime. Pe partea care avea să fie sub apă, au legat şi-mpănat zdravăn şapte bîrne, de travers, pentru a înălţa nivelul de plutire. Apoi au răsturnat-o pe cealaltă parte, ceea ce a fost o treabă anevoioasă, şi au înălţat un podeţ la pupă, din scînduri cioplite, de trebuinţă pentru vîsla de cîrmit. Au sfredelit găuri în care au înfipt ţăruşi verticali, şi au durat o bancă şi un suport despicat pentru cîrmă. La mijloc, puţin mai către prova, au sfredelit şi lărgit o gaură pentru catarg, dimprejurul căreia au bătut ţăruşi pentru straiuri. În faţa catargului, au întocmit o ladă pentru provizii şi pentru balast, iar în jurul laturilor au înălţat un parapet alcătuit din ţăruşi groşi şi funii. De la prova la pupa au fost legaţi cu otgoane, iar în jurul băncii au construit un fel de ţarc, aproape ca o cutie, cu vedere nestingherită în toate direcţiile. Lung de trei paşi, lat de doi, îi ajungea pînă la jumătatea pieptului ; şi avea posibilitatea să-l acopere cu o tendă ; banca de la cîrmă era destul de lungă pentru a putea servi drept laviţă de dormit.

Elpisticos s-a declarat pe deplin satisfăcut cînd, cu fruntea îmbroboniţă de sudoare, ridicîndu-se din şale, adresînd un rînjet mării ce vibra în aerul încins, îşi dădu cu părerea că pluta era divină. Brotosides se adresă pămîntului, mirîndu-se dacă era oare într-adevăr util să trudeşti la nesfîrşit pentru a doborî o juma' de duzină de pini putreziţi, să-ţi tai picioarele şi să mînjeşti cu sînge tot ţinutul rural, neurmărind altceva decît să-ţi oferi prilejul de a te îneca. Elpisticos a botezat ceea ce construiseră *barcă*. Brotosides a fost de părere că aşa-zisa barcă va băga spaima în peşti şi-n păsări, izgonindu-le de pe mare, că va zămisli noi religii pe ţărmurile toate, că, oricum, departe nu avea să răzbească, nefiind altceva decît o blasfemie la adresa Celor-fără-de-moarte.

Nu i-a răsplătit, dar nici nu i-a pedepsit, ci i-a lăsat să vorbească şi să bombăne. După-amiază au lansat pluta la apă, în golful cel mic, unde se ridica şi cobora odată

cu talazurile, și i-au echipat catargul cu o bucată pătrată de pînză groasă, de culoare roșie, cît pluta de lată și de două ori mai înaltă decît un stat de om. Catargul urma să fie fixat la plecare.

Vîsla pentru cîrmit avea șase picioare lungime și un orificiu pentru funia ce-avea s-o fixeze, pala fiind lungă cît brațul și lată de patru palme.

Despărțirea a fost mai ușoară decît își imaginase el. Amîndoi știau că el plecase deja, că se afla pe drumul lui înainte de a se fi urnit. Calipso îl aprovizionă din belșug. Primi veșminte noi, rufărie de corp din pînză de in, mantale de lînă și cîteva pături, să-l ferească de răcoarea nopților. I-a trimis cîteva feluri de merinde — carne friptă, pastramă de oaie, pîine, miere, ulcioare cu vin și apă, și-n plus, smochine, curmale și mere. Nu știau cît de mult avea să dureze călătoria, dar ceva le spunea că o să fie o călătorie îndelungată.

Pe peretele vestibulului de dincolo de megaron se afla atîrnată o centură de salvare, alcătuită din bucăți mari de plută cusute pe chingi. Fusese aruncată de valuri pe mal, cîndva, cu mult în urmă, totuși pluta nu putrezise încă, și chingile erau încă destul de trainice. Calipso i-a povestit ceva despre o nimfă a mării, care i-o trimisese tocmai în acel scop : pentru ca o persoană pe care ea o îndrăgea să nu se înece. Pomeni și de numele nimfei : Ino, o tînără pămînteană ce fusese promovată la rangul de zeitate.

— Ia centura cu tine, îi spuse. Iar atunci cînd vei ajunge la liman, zvîrle-o în mare : poate va pluti din nou pînă aici, aducînd-mi urarea ta. De-o fi vrerea Celor-preaslăviți.

În acea ultimă seară au pornit pe cărarea ce tăia de-a curmezișul culmea muntelui și cobora pe malul cel mai îndepărtat. Numai ei doi. A dus-o dincolo, la Ostrovul Ascuns, vîslind împotriva curentului puternic ce-i tîra către larg. În jurul lor, păsările țipau în crepuscul. Luase cu el niște cărbuni încinși într-o urnă din aramă ; Calipso a suflat asupră-le, în răstimpul cît au vîslit dincolo de fîșia de apă. Au urcat pieptiș cărarea povîrnită pînă la groța dublă de pe partea de răsărit a ostrovului, șezînd pe jos și zăbovind un răstimp acolo, scrutînd depărtă-

rile mării. Calipso trăise acolo, pe acel buric de mare, mai înainte ca Cei-preaslăviți să-i îngăduie să se mute pe limba de pămînt, de dincolo. Culmile înzăpezite aflate de cealaltă parte a Strîmtorii străfulgerau în ultimele raze ale lui Helios. La căderea amurgului, a făcut un foc la gura grotei, semnalizînd astfel Preaslăviților zei că era pregătit de plecare. Lumina focului se răsfrîngea pe pereții înalți ai grotei, înalți cît trei staturi de om.

— Chiar în acest loc, a fost primul meu palat, rosti ea. Pe atunci inspiram mai multă venerație. Eram mult mai aproape de zei, în acele zile.

Au așteptat în răstimpul cît focul s-a consumat. Cu o piatră plată, el a pisat cărbunii încinși.

— În realitate toate acestea nu există, vorbi el, pe cînd au vîslit înapoi. Împărăția ta se află la capătul lumii, și nu este reală. Și cu toate acestea există ; e vie, se află aici, în sufletul meu.

Mai tîrziu, acea ultimă noapte petrecută cu ea avea să-i apară ca un vis, pe care-l încurca cu visele ochilor deschiși și cu cele ale somnului ce-l bîntuiau adeseori, și multă vreme a făcut din visele sale o harababură de fapte reale, minciuni și cuvinte zămislite de dor. Pluta sălta și cobora pe apele din Golful de Răsărit, catargul avea greementul pregătit, și în noaptea blîndă, cei doi negri tăcuți ai preotului-măcelar, împreună cu Elpisticos, au fost de strajă la adăpostul colinelor limanului ; oamenii Mesagerului-zeilor iscodeau vigilenți de pe celelalte coline. Somnul nu li s-a prins de gene. În acea seară Calipso băuse mai puțin ca de obicei.

Se aflau lungiți în patul ei larg ; ușile erau deschise ; noaptea era caldă.

— Mi-ai povestit atît de puține lucruri despre ceea ce ți s-a întîmplat înainte de a sosi aici, începu ea.

— Ți-am povestit tot ce era interesant, grăi el, lăsînd-o să-și sprijine ceafa pe palma lui. Lucrurile cele mai importante au fost războiul, călătoriile și naufragiul.

— În anumite nopți, cînd nu puteam dormi, te-am auzit cum vorbeai prin somn.

— Atunci înseamnă că ai aflat o mulțime de lucruri, spuse el, încercînd să facă pe indiferentul.

Dar senzația era neplăcută : pătrunsese într-o taină ce-i aparținea numai lui și pe care o zăvorîse cu măiestrie încuietori, zăvoare și noduri — o zăvorise *împotriva lui însuși și nu dorea să intre și să afle.* Îi purta pică pentru ceea ce făcuse. Pofta trupească i-a fost sporită *de ceea ce-i provoca durere,* stimulată de ceea ce era amărăciune, era pătrunsă de un soi de ură față de ea. Ba nu, nu era ură ; nu dorea ca ea să lipsească de lîngă el, voia totuși ca rămășițele viselor, amintirea celor rostite în somn, să nu se afle înlăuntrul ei. Ceva în el grăise cu voce tare, bărbatul taciturn, cel adeseori sacrificat și reînviat, „eul" său lăuntric șoptise prin gura lui.

— În vis grăiești tot felul de aiureli, zise. Nu ești cîtuși de puțin răspunzător de spusele tale. Ce-am spus ?

Ceafa ei alunecă puțin mai în jos, în căușul palmei sale, părul îi foșni, frecîndu-se de bășicile dureroase din palmă. Emana un nou parfum, ceea ce-l făcu să-și strîngă pleoapele și să-și stăvilească respirația. Îi simți răsuflarea pe obraz și știu că buzele îi erau întredeschise.

— Taci, șopti el, și fără a-și deschide ochii, își puse mîna pe bărbia ei, o lăsă să alunece de-a lungul gîtului, zăbovi o clipă pe umăr și sîn, înainte de a-și continua drumul. Săvîrși ceea ce începuse tot cu ochii închiși.

Simți cum îl cuprinde somnul, în timp ce se aflau întinși alături, încă o dată, coapsă lîngă coapsă, într-o pace profundă. Somnul se apropie, mîngîindu-i pleoapele, văzîndu-și de drum.

— Ce-am spus ? întrebă după un răstimp. Ochii ei au scăpărat în lumina stelelor ce pătrundea prin fereastra aflată sus, pe zid. Buzele-i de-abia se mișcară :

— Nnî ?

— Cînd am vorbit în somn.

— Nu-mi aduc aminte, rosti ea, pe jumătate adormită. Apoi cu o voce mai deslușită :

— Nimic deosebit ; niște vorbe despre....

Tăcerea era atît de profundă, încît a fost în stare să audă trosnetul stelelor prin freamătul codrilor de pe colină și din vale, printre zvonurile talazurilor ce izbeau țărmurile.

— Nu-mi mai aduc aminte, grăi ea.

— Nu-i nimic ; nu prezintă nici un interes, rosti el. De fapt tot ce spunem în vis e lipsit de importanţă. Întotdeauna am fost de părere că cei ce-ncearcă să tălmăcească visele sînt proşti de-a binelea.

Din nou tăcere.

— Nu poţi să-ţi aminteşti nimic din ce-am spus ?

Vîntul, brizanţii, stelele. „Curînd începe noul an, gîndi, de dragul de a se gîndi la ceva. Atunci Hélios va fi mai aproape. Iarba ofilită va fi spulberată de furtuni sau va fi preschimbată-n ţărînă cînd va-ncolţi cea nouă".

— Nici măcar un cuvînt ? insistă el.

— Ai spus ceva, odată, în dialect, îi răspunse. Ceva în graiul tău de departe, cel aspru. În legătură cu oraşe, case, ceva despre domnie şi cîrmuire. Ai rostit : *Asti... Astianax.*

Se ridică într-un cot ; a vrut s-o lovească. Cealaltă voce, cea lăuntrică, îl preveni : „Este o zeiţă. Nu poate fi ucisă ! N-a avut nici o intenţie rea. Şi-apoi eu... *eu nu ştiu nimic despre aşa ceva !*"

Se lăsă din nou pe spate. Tuşi uşor, îşi încercă vocea : era netulburată.

— Nostim, zise el. Ce *amuzant !*

— Acum te-ai indispus. Te-au indispus vorbele mele.

— Pe mine ?

Izbucni în rîs.

— Nu, dar tocmai mi-am amintit o istorie hazlie, zise el.

Cum pot fi ucişi zeii ? Lăsîndu-i pradă uitării. Rămase lungit lîngă ea, uitînd-o. Încercă să uite totul, să uite că este treaz. Cu mintea perfect trează, îşi spuse că doarme, că se află cufundat într-un somn adînc.

— Ei, care-i istoria aia amuzantă ? întrebă ea. E vorba de felul cum ai păcălit pe cineva ?

Ei l-au luat pe copil, pe Astianax, moştenitorul tronului, fiul Andromacăi, ei... Ei l-au ucis. „Oare eu l-am ucis ? Nu, nu eu ! Dar cine-a fost oare cel ce-a prevăzut atît de limpede, cu atîta nemaipomenită viclenie, atîta inteligentă previziune şi cu atîta vrednică de laudă clarviziune, că de i se va-ngădui copilului să trăiască..."

— A, da, zise, cu vocea foarte netulburată, o istorie despre împrejurarea cînd l-am păcălit pe Cel-cu-un-ochi

— Într-adevăr grozav l-ai mai păcălit.

— Nu, zise, nu eu l-am păcălit ; era cît pe ce să grăiesc un neadevăr, s-o-nfăţişez ca şi cum mi s-ar fi întîmplat mie. E vorba de altcineva. Numele lui era Outis.

— Iar vorbeşti în dialect, spuse ea. Ce nume ciudat ! Ce înseamnă ?

După tonul vocii se putea spune că era curioasă, rostise cuvintele ca un gîngurit ; nu peste mult timp, avea să se lipească strîns de el şi să-l asculte cu tot trupul.

— *Nimeni*, îi răspunse el.

„L-au zvîrlit peste zid, iar copilul a căzut pe dalajul din piatră, în faţa porţilor, s-a izbit de pămînt cu o bufnitură, o bucată de carne în care viaţa se mai zvîrcolea încă. Nu eu am săvîrşit fapta ! Ci războiul."

„Poţi scorni oricînd o minciună amuzantă. Cîndva ştiam să mint atît de bine ; m-au numit Cel-hazos, Cel-bogat-în-închipuire, Cel-ce-are-oricînd-o-istorie-hazlie-de-povestit. Dar nu eu i-am făcut-o copilului, eu doar..."

Putea să-i spună o poveste lungă, să brodeze ; oricum, pînă în zori, mai era încă un lung popas de vreme. Închise ochii şi aşteptă să-i revină pofta şi, odată cu ea, uitarea. Desluşi zgomotele mării, ale malurilor.

Nu era nevoie să-i istorisească ceva real, nu adevărul şi-l dorea ea. Putea fi orice i-ar fi plăcut lui. „De povesteşti prea zorit, atunci — atunci s-ar putea crede că tu însuţi faci parte din ea, c-ai fost înghiţit de povestire."

— S-a întîmplat cu mult înainte de a veni la tine, rosti el. Era pe vremea cînd ne întorceam de la Război — de la un război oarecare.

Aici se poticni.

— Şi ? întrebă ea, după un răstimp de cîteva minute.

— Nu-mi vine în minte, Calipso. Se pare că am uitat cum a fost. Dar îmi amintesc foarte bine că era ceva foarte hazliu !

În minte cuvintele se repetau : „...o istorie foarte amuzantă !"

„Trebuie să-i povestesc ceva, îşi spuse în gînd. Îi sînt dator o anecdotă hazlie, la amintirea căreia să nu sufere."

— Odată, Outis — aşa-l chema — a încercat să-l păcălească pe Cel-preamărit, se porni el. Este o poveste foarte hazlie.

— Cîndva, cu mult în urmă, mi-ai povestit ceva asemănător, grăi ea. Îmi aduc aminte că era ceva foarte nostim; dar nu mai știu cum a fost.

Nici el nu-și aminti. În primul an al șederii sale în acel loc își amintise de toate — a fost în stare să-și aducă aminte că așa a fost. „Se află aici, înlăuntrul meu, știa asta ; știu că așa e, doar să mă pornesc pe povestit, și-mi voi aminti totul."

— Într-adevăr, e foarte hazlie, zise. Despre cirezile lui Helios... despre Caribda și... și despre Scila.

— Și despre sirene ? întrebă ea.

— Da. Este o istorie foarte amuzantă.

— Am uitat cum era, zise ea. Spune-mi-o.

„Are să fie o noapte foarte lungă, gîndi el. Nu se va sfîrși niciodată."

— Da, toată chestia a fost foarte hazlie, spuse. Noi... ăăă, un ins cu numele de Outis din... din Samos se afla pe mare... erau laolaltă o ceată-ntreagă. Nu mai știu de unde veneau sau încotro se îndreptau. Mi se pare că se aflau în drum către patrie, și veneau de la un război. Nu știu cu ce să-ncep.

— Cu sirenele, îi sugeră Calipso.

— Nu, n-au fost sirene. Au fost fete, niște fete foarte frumoase — ba, nu, vreau să spun că au fost zeițe, stăteau pe mal, ne făceau semne cu mîna și...

— Au cîntat, nu-i așa ? rosti ea, și-și frecă dosul palmei de barba lui.

— Da, o, desigur ! spuse el. Au cîntat într-adevăr ! Dar istoria nu începe în acel loc. A fost la... la altcineva.

— O femeie ?

— Da. Sau o zeiță, dacă vrei.

— Și-ai stat cu ea ? Multă vreme ?

— Nu eu, zise el. Ci bărbatul cu numele de Outis. El s-a aflat la ea, dar nu-mi pot aminti cum a ajuns acolo. Probabil sosise de la vreun război. A stat cu ea o iarnă întreagă.

— Se pare că atunci cînd bărbații rămîn mai multă vreme cu o femeie, totdeauna se-ntorc de pe la vreun război.

— Nu întotdeauna.

— Nu, poate că nu, zise ea. Așa, acum, spune-mi povestea.

— Sălașul ei se afla pe o insulă numită — bănui că era ceva în legătură cu un vultur sau o plantă, vulturică — Insula-cu-Vulturică. Se află pe-aproape de țărmul-cel-lung de la răsărit, țara-cea-lungă de dincolo de Sardus, dincolo de Marea Sardului. Știa să facă farmece și tot felul de vrăji. Dar nu-mi amintesc întreaga poveste, nu de la începutul începutului.

— Cu ani în urmă, acum șapte ani cînd ai sosit aici, o știai.

Simți că rostise adevărul. De-ar fi avut chef, și-ar fi amintit-o și acum, pînă la ultimul cuvînt.

— Am să-ncerc să-mi amintesc părțile esențiale, rosti, în grabă. Outis și ortacii săi, tot rătăcind, au ajuns în locul acela, și cînd au trebuit să plece, după jumătate de an, zeița le-a dăruit mare belșug de provizii să aibă pe drum, corabia lor gemea de-atîtea provizii.

— Era zeiță ca și mine ?

— Ceva asemănător, poate — în orice caz, cobora dintr-o familie foarte nobilă. Și pe deasupra putea face farmece.

— Cum adică ?

— Nu-mi aduc aminte prea bine, dar îmi pare că nu putea săvîrși minuni zeiești ca Cei-preaslăviți, ci numai un soi de semi-vrăjitorie, așa cum faci tu. Cu ierburi și-alte chestii d-astea. Bărbații, rătăcitori pe mare, au adăstat la ea atît de multă vreme, încît au ajuns... foarte intimi. Eu cred că bărbații au băut în așa hal, încît au avut vedenii cu șoimi, șobolani, și s-au tăvălit în mocirlă precum porcii. A avut niște fierturi ce le provocau uneori crize de megalomanie, făcîndu-i să se socotească mai puternici și mai frumoși decît alți bărbați, iar cîteodată mergeau în patru labe și lătrau ca niște cîini, urlau ca leii deșertului și grohăiau ca porcii. Însă după aceea, le administra un întăritor. Creștea pe insula aceea o plantă, moly sau molo, un fel de algă, pe care a folosit-o ca medicament, amestecînd-o în pîine sau vin, și cu asta i-a și vindecat și i-a făcut chiar mai rezistenți. Obișnuia să se distreze vrăjind vinul, astfel

că oaspeții cădeau sub masă și se purtau ca niște animale ; dar dacă ar fi luat preventiv doar o picătură din antidotul acela simplu, atunci vinul n-ar fi avut nici un efect asupra lor. Era ceva nemaipomenit, rosti el, gînditor.

— Ei ? și după aceea ?

— După aceea — după aceea lui i s-a întîmplat ceva, adică, lor — ceva ce nu-mi mai amintesc.

— Ce știi despre ea ? S-a culcat cu el — cu Outis ? Era frumoasă ?

— Semăna foarte mult cu tine, zise el. Adică din descrierile ce mi-au fost făcute, îmi închipui că trebuie să fi semănat cu tine.

— Și apoi ce s-a mai întîmplat ?

S-a tulburat așa de tare, încît inima-i bătea cu putere, i-a putut auzi bătăile înfundate : tic-tic-tic-tic. Se auzeau ca atunci cînd cineva aleargă pe un sol aspru, pietros.

— Este o poveste de corăbier, a spus el.

A vorbit rar, căutîndu-și cuvintele, din cînd în cînd a făcut cîte o pauză, ascultînd : inima, pădurea, marea, trosnetul stelelor din ceruri. Uneori o oaie speriată sau rătăcită behăia înspre coline, sus, către islazuri. Cîte-odată i s-a năzărit că deslușește pași ce se retrăgeau, stingîndu-se în depărtare.

— Avea o casă mare, unde și-au petrecut un răstimp, iar zeița i-a aprovizionat din belșug, la plecare. Erau o ceată de războinici și vîslași, cam vreo cincizeci de bărbați. Se aflau pe drumul întoarcerii în patrie, coborînd înspre miazăzi, pe lîngă țărmul-cel-lung. Au fost nevoiți să plutească pe lîngă insula aceea mare, de formă triunghiulară, ca un trident, Trinachia sau Trinácria, printr-o strîmtoare unde se afla o vîltoare înfricoșătoare. I-a prevenit să se păzească de sirenele pe lîngă care ar fi trebuit să treacă mai întîi. Erau roși de curiozitate dar și-nspăimîntați, dar, după aceea, și-au dat seama că-și bătuse joc de ei.

Bătăile inimii i se mai domoliseră : ieșise pe un teren mai puțin accidentat.

— A fost un fel de gelozie, pricepi. Sirenele nu erau altceva decît niște fete drăgălașe, care stăteau pe mal undeva, pe o insulă oarecare, făcîndu-le cu mîna și cîntînd. Dar, în orice caz, strîmtoarea a fost plină de capcane ; se bucura de un prost renume.

— S-au dus pe mal, la sirene ?

— Era o zi cu arșiță, continuă el. Și s-au comportat ca niște copii. Și-au îndesat în urechi dopuri de ceară pentru a nu fi ademeniți — el, Outis, a fost singurul care n-a procedat astfel. Dar și el era înspăimîntat. A poruncit ca doi dintre oamenii săi să-l lege de catarg, încît să nu izbutească să sară peste bord și să-noate spre mal, sau să-ncerce să-i convingă pe ortacii lui să se abată către insulă. Mai tîrziu m-a bătut gîndul că trebuia să fi fost o școală de canto, că acolo, învățau coruri : fete de familie bună ce erau trimise acolo, la o școală cu internat pentru cîteva luni, în perioada cea mai prielnică a anului.

— A vrut să sară pe mal ?

El s-a codit să-i răspundă.

— Într-un fel da. Fetele erau frumoase și se putea presupune că aveau voci gingașe. Și-apoi, mă-nțelegi, erau tinerele. S-a străduit să le explice oamenilor, dar, totuși, aceștia au fost atît de înspăimîntați, încît n-au înțeles nimic, și pe deasupra mai aveau și dopurile de ceară în urechi. Ei au socotit că el fusese deja fermecat de sirene, adică de fete și de cîntecele lor. Situația nu era chiar așa de disperată. A vrut să-i lămurească despre ce era vorba, cum că spaima lor era absolut de prisos — dar a trebuit s-o lase baltă.

— Și ce s-a mai întîmplat după aceea ?

A fost obligat să facă o pauză, să cugete.

— Da, semizeița îi prevenise împotriva unor pericole. Mai tîrziu și-au dat seama că o făcuse din pur egoism. Mă refer la fete, nu la vîrtejul de apă. Așa cum ți-am spus, acel drum al apelor era plin de primejdii. Se aflau două rute. Dac-o luau pe drumul cel lung, însemna să ocolească uriașa insulă, către apus ; pe cel scurt, însemna să plutească prin strîmtoarea dintre partea de răsărit a insulei și continent. După multe parlamentări, au luat-o pe calea mai scurtă, se grăbeau să ajungă acasă. Mînată de obiceiul ei cunoscut de a exagera, semizeița — care se numea Circe — acordase realității dimensiuni supranaturale și le descrisese canalul ca fiind populat cu vrăjitoare antropofage și alte chestii de soiul ăsta. Pe una o numea Caribda iar pe cealaltă Scila. Oamenii fuseseră destul de înspăi-

mîntaţi la început, dar acum erau şi mai rău. Pricepi, se aflau acolo grote submarine şi vîrtejuri şi un curent atît de înverşunat, încît apa fierbea. Au ajuns acolo într-o seară, în amurg, după o lungă călătorie. Oamenii lui Outis au pierdut mai întîi cîteva vîsle, încercînd să treacă printre Stîncă şi Gaura Dracului. Nici Outis nu scăpase netulburat de atmosfera sinistră, cîtuşi de puţin. A stat pregătit cu două lăncii în caz că... dar toată povestea a fost atît de stupidă.

A aşteptat, după care :

— Cum adică, stupidă ?

— Păi să vezi, pînă la urmă a crezut şi el, aşa cum credeau şi ceilalţi, că de fiecare parte a strîmtorii stăteau două vrăjitoare ce voiau să-i înghită. Dar realitatea era mult mai ameninţătoare. Strîmtoarea era cumplit de greu de străbătut. Au izbutit să treacă. Atît el cît şi vreo cîţiva din echipajul său au avut impresia că zăriseră vrăjitoarele. A pierdut cu totul vreo doisprezece oameni — vîrtejurile şi rafalele de vînt au fost atît de puternice, încît oamenii au fost azvîrliţi, pur şi simplu, peste bord, ca şi cum o mînă nevăzută i-ar fi smuls de pe corabie.

Din senin, îşi dădu seama că felul în care povestea îl trăda ; doar anevoie putea păstra un ton impersonal. Oamenii se aflau în apă, ţipînd ; curentul i-a înghiţit. Unii erau de pe insula lui de baştină, alţii erau din Argos, insula lui Agamemnon — biruitori în marele război, aflaţi pe drumul întoarcerii cu încărcătura lor de trufie şi faimă, şi s-au dus la fund ca nişte nimicuri ; şi-au pierdut echilibrul şi s-au prăvălit — sau au fost măturaţi de valuri — peste bord ; de-abia de-au avut timp să scoată cîteva strigăte înainte de a se îneca. Încercă, încă o dată, să izgonească vedeniile, dar imaginile se-ntorceau neîncetat. Şi adînc, înlăuntrul sau, în fiinţa-i lăuntrică, se afla un alt chip, un alt nume : Astianax.

— Şi apoi ce s-a mai întîmplat ? întrebă Calipso.

— Poftim ? Apoi ?

— Adică, unde te-ai dus după aceea ? spuse, necruţătoare. S-a căit imediat :

— Vreau să spun, ce i s-a întîmplat lui — lui Outis şi celorlalţi, după aceea ?

— Cea cu care trăiseră îi mai prevenise să se ferească şi de altceva, grăi el. Să se ferească de vite.

— De vite ?

— Da, de cirezile lui Helios.

— Da ce, Helios s-a apucat de zootehnie ? întrebă, hulind.

Era noapte ; mai avea mult de depănat din poveste.

— Aşa le-a numit : cirezile lui Helios. Pe ostrovul din strîmtoare se afla un promontoriu, o limbă de pămînt ce se ţtea ca un cîrlig ; într-adevăr, creşte în afară ca o mînă închircită, ca o gheară cu vîrful îndreptat către ţărm. În interior, în limanul de la picioarele vulcanului, ea sau rubedeniile ei aveau o cireadă de vite. „Dacă vă veţi atinge de ele, ne prevenise zeiţa, veţi avea parte numai de nenorociri, căci însuşi Helios este proprietarul lor. Şi, la urma-urmei, aveţi destule merinde, şi vă puteţi descurca fără să-i măcelăriţi vacile şi boii. De veţi face astfel, închipuiţi-vă doar cum o să sfîrşiţi : nicicînd nu veţi mai afla drumul întoarcerii acasă." Iar ei i-au făgăduit : „Cu siguranţă, de bună seamă că nu, pe viaţa noastră că nu."

— Au ajuns la promontoriul stăpînit de Helios într-o seară ; între timp, aerul începuse să se răcească. Un vînt prielnic, suflînd dinspre miazănoapte şi apus, îi purtase pe valuri toată ziua, şi cu toate că pierduseră pe cîţiva dintre ortacii lor, erau cum nu se poate mai bine dispuşi cînd au fost împinşi de vînt pe sub ţărmul abrupt şi au zărit cirezile imense de vite şi au auzit, pe păşunile înalte, mugetele vacilor cu ugere îmbelşugate. Erau o rasă minunată, de culoare brun-arămie, în afară de picioare ; pe urmă oamenii au observat că mai toate aveau pe frunte o pată albă, un fel de efigie a lui Helios. Înainte de a se pogorî noaptea, au aruncat ancora în golful încăpător, cu simţămîntul că ajunseseră chiar pe meleagurile Celor Preaslăviţi. N-au avut de gînd decît să-şi petreacă noaptea acolo. În ceea ce-l privea pe Outis, el ar fi plutit bucuros mai departe, ocolind marginea cea mai depărtată, cea în formă de călcîi, din Ţara-cea-Lungă, către miazăzi, pornind mai departe către răsărit, peste mare, pînă la ţărmurile patriei sale. În timp ce debarcau pe malul limanului, el le-a amintit făgăduiala de a nu se atinge de vacile lui Helios.

Acum, în sfîrşit, se afla pe drumul cel bun : povestea lui avea să fie hazlie. Calipso se îndesă încă puţin în el ; mîna îşi ocupă vechiul loc, mîngîindu-i barba cu degetele.

— Aveau merinde din belşug, îşi urmă el firul. Însă în acea noapte unul dintre ei, pe nume Euriloh, şi încă vreo doi n-au izbutit să doarmă : un neastîmpăr le tulbura trupurile, şi au dat o raită de-a lungul limbii de pămînt şi pe sus, pe la păşuni ; acolo au dat peste o grotă. Au revenit în zori ; păreau nedormiţi, dar satisfăcuţi.

— Fuseseră după femei ? întrebă ea, cu gura apropiată de urechea lui.

— Ajungem şi la asta, zise el. Nu ştiu în ce măsură Cei-de-sus şi-au băgat coada în tărăşenia asta, dacă măcar s-au gîndit, cît de cît, la Outis şi oamenii săi, oricum însă, în ziua dintîi, s-a pogorît o linişte de mormînt. S-au hotărît să mai adaste o zi-două, să nu fie nevoiţi să vîslească pe arşiţă. Au urcat la grotă şi s-au întins înăuntru ; locul era plăcut şi răcoros. „Grozav ar fi să rămînem aici cîtva timp, le spuse Euriloh. În jurul nostru hrană-i din belşug." Şi le povesti cinstit cum el laolaltă cu cei doi se depărtaseră urcînd promontoriul către interiorul însulei în timpul nopţii şi cum speriaseră două fete, probabil mulgătoare, care au luat-o la sănătoasa din toate puterile, aşa că n-au putut să le violeze. Dar zeii fuseseră îndurători şi le-au arătat, în schimb, viţeii graşi din vecinătate. Outis, care intenţionase cu adevărat să-şi ţină făgăduiala, le-a împrospătat aducerea-aminte, dar acum ceilalţi nu mai promiteau nimic sigur. „În orice caz, eu cel puţin n-am să mă ating de vaci", îşi spusese el în cuget.

— Şi fetele ?

— Seara, cîţiva dintre oameni au părăsit grota pornind în căutarea mulgătoarelor ; poftele crescuseră în ei datorită inactivităţii din timpul zilei. Dar fetele dispăruseră. Animalele mai umblau încă pe afară, şi cînd oamenii au pipăit ugerele vacilor au constatat că fuseseră mulse. Dimineaţa vîntul începuse să sufle din nou, dar acum venea dinspre miazăzi şi răsărit, după care începu să bată drept către miazăzi. Au tras barca pe mal în mare grabă şi au dus toate proviziile în grotă. În acea seară aproape toţi şi-au dat seama aţîţaţi de mirosul de femeie tînără ce zăbovea în locul acela.

— Şi au trebuit să rămînă acolo ? şopti ea. În izul acela de femei tinere ?

— Au rămas acolo timp de treizeci şi cinci de zile, a grăit el.

— Au pus mîna pe fete ?

— Promiseseră să nu se atingă de vaci, dar nu făgăduiseră nimic în legătură cu fetele. Nu mai am nimic de adăugat în această privinţă.

— Povestea a fost amuzantă, zise ea. Outis a ieşit şi el serile şi noaptea ? A prins vreo fată ?

— Nu mai am nimic de adăugat, spuse el. Nu cunosc toate amănuntele.

— Dar ei au pus mîna pe fete ?

— Pe una dintre ele, răspunse. Cineva care ieşise într-o noapte a dat peste ea în pădure. Şi acolo s-a-ntîmplat ce s-a-ntîmplat.

— Acel cineva era Outis ?

— Nu mai vreau să adaug nici un cuvînt, zise el. La urma-urmelor, nu erau nişte babalîci nevolnici, şi se-ntorceau acasă de la un război. Iar cel ce-a aflat-o a fost obligat să fie cinstit cu tovarăşii săi. Fata i-a mulţumit pe toţi.

— Ce i s-a-ntîmplat fetei, după aceea ? şopti ea.

Vocea îi scăzu foarte mult, şi cînd grăi, glasul i se-ngemănă cu şoapta pădurilor, cu zgomotul valurilor şi trosnetul stelelor.

— A fost prea mult pentru ea.

O ura pentru că-şi mai manifesta încă interesul. „Vrea să *ştie*. Vrea să *vadă*. Trebuie să continui povestea, să mă-ndepărtez de partea asta, rosti în gînd. Trebuie să scornesc ceva."

— De fapt întîmplarea a fost de-a dreptul comică, rosti el, cu vocea coborîtă, groasă, răguşită.

— Pentru cine, pentru fată ?

— Oamenii fuseseră la război şi apoi pe mare. A fost ceva omenesc. N-a fost decît un episod.

— Dar cu cealaltă fată ce s-a-ntîmplat. N-ai prins-o ?

— Ei n-au prins-o, preciză el. Fugise să-l aducă pe stăpînul ei sau pe cel ce administra Peninsula-încîrligată, Insula cea Mare.

— El trăia pe insulă ?

„Trebuie să scornesc ceva hazos, își spuse în gînd, de data asta trebuie să găsesc ceva cu adevărat comic."

— Era Helios, grăi el. De fapt zeița — Circe — nu le spusese minciuni. Cine altul ar fi putut fi decît Helios.

Vorbea repede, cu bășicuțe de salivă în jurul buzelor, cu capul abătut într-o parte pentru ca ea să nu le observe.

— Sînt sigur că era Helios. Vîntul s-a transformat în furtună și a continuat să bată către miazăzi ; au trebuit să rămînă pe loc, ceea ce a dus la secătuirea merindelor. Într-o zi, în răstimpul cît Outis dormea, Euriloh a părăsit peștera și a hăcuit un taur. Cînd s-a trezit, Outis și-a dat seama că erau pierduți.

— Nu puteau să pescuiască ? Nu aveau nici o plasă ?

— Erau războinici și eroi, nu erau sclavi ; nu mîncau carne de pește.

— Nu mîncau, într-adevăr, spuse ea, nu erau robi, erau muritori de neam aristocratic, nobili aflați într-o călătorie de nobili, întorcîndu-se de la un război purtat de nobili. Erau niște preanobili războinici.

— Așa e, confirmă el.

— N-au prinosit nimic ?

— Da, dar vinul se isprăvise ; au prinosit apă în loc de vin, și apoi, n-ar fi avut cum să-i aducă ofrande lui Helios din propriile sale vite. Apoi au mîncat și au dormit în timpul cît a durat furtuna. Din cînd în cînd, părăseau peștera s-o caute pe cealaltă fată.

— Oricum însă ar fi putut vîna, zise ea.

— N-aveau chef de așa ceva și apoi nu prea aveau ce vîna acolo. Și pînă la urmă și-au zis că vitele le fuseseră dăruite de zei, atunci cum să vîneze iepuri sau păsări ? Apoi, într-o zi, au isprăvit toți boii și vacile și toate oile pe care le-au putut prinde. Atunci furtuna s-a domolit ; s-au gîndit că ar fi putut porni din nou la drum. Aici începe partea nostimă.

A fost nevoit să se oprească și să cugete ce trebuia să facă pentru ca relatarea să fie amuzantă, să accentueze latura ei comică și absurdă, aceea care să stîrnească zdravene și violente hohote de rîs.

— Poți să-ți închipui cum se-nfățișa locul după plecarea lor, spuse. Animalele nu fuseseră măcelărite cum se cuvine,

căsăpeau doar un bou şi luau bucăţile cele mai bune, înşfăcau o oaie şi alegeau bucăţile cele mai potrivite pentru a fi fripte. Au mîntuit multe, nenumărate animale ; nu ştiu cît de multe. Pretutindeni zăceau ţeste, piei şi oase intrate-n putrefacţie. Ştii ce s-a-ntîmplat cînd au lăsat barca la apă şi-au încercat să urce în ea ?

A fost nevoit să facă o pauză, să scornească ceea ce se petrecuse, şi Calipso îl lăsă în voia lui.

— Craniile s-au nălţat în văzduh şi s-au pornit pe mugete şi urlete, începu el, cu titlu de încercare. Piciile au filfîit peste noi ca nişte păsări străine, scheletele...

— Noi ? se miră ea.

— Adică : deasupra oamenilor lui Outis, spuse, cu o notă de severitate în voce. Nu trebuia să mă întrerupi tocmai cînd am ajuns la poantă.

— Nu, spuse ea, şi buzele ei îi atinseră uşor urechea. N-am vrut asta. Şi scheletele... ?

— Au început să danseze împrejur. Privelişte trebuie să fi fost în acelaşi timp comică şi-nfricoşătoare. Zeii se răzbunau. Oamenii erau aşa de îngroziţi, încît au făcut pe ei, pînă să dea barca la apă, să-i nalţe catargul şi să iasă din liman. Şi oricum, n-au ajuns prea departe că o nouă furtună s-a dezlănţuit. Cale-ntoarsă nu mai puteau face. S-au îndreptat către miazănoapte, înapoi la vîrtejuri şi la Scila şi Caribda. Vijelia a-nceput să bată către apus, apoi s-a frînt catargul, iar pentru ce s-a mai petrecut, ajung două vorbe : s-au dus la fund. Au fost patruzeci.

— Toţi s-au dus la fund ?

— A rămas în viaţă doar Outis, a zis el.

— Ce ciudat sună, spuse ea. Outis — A rămas în viaţă *Nimeni*.

— Ai dreptate, grăi el. Outis a supravieţuit ; Zeus i-a trăsnit cu fulgerul său. Asta s-a întîmplat în trecătoarea periculoasă de lîngă Scila ; curentul apelor îi mînase pînă în acel loc. Outis a izbutit să scape ; s-a agăţat de catarg, şi, după ce a trecut prin strîmtoare, a fost purtat de curent pe după partea de miazănoapte a insulei Trinacria şi pe lîngă insulele cele mici. Apoi furtuna a-nceput să sufle dinspre răsărit. A fost împins către apus vreme de nouă zile.

A amuţit ; rămase lungit cu privirile către acoperiş. Boarea zorilor se făcu simţită ; a sosit dinspre apus, în curînd avea să se facă lumină. Întinse mîna, alintîndu-i chipul.

— M-am simţit bine aici, alături de tine, Calipso, îi spuse din nou. N-am să te uit niciodată — orice mi se va întîmpla.

L-a mîngîiat şi ea pe chip, apoi pe trup.

— O să-mi lipseşti foarte mult.

S-au strîns unul într-altul. Exact în clipa cînd era pe punctul de a aţipi în lumina slabă a zorilor, fu trezit de vocea ei, aproape de obrazul lui ;

— Unde s-a dus după aceea... Outis, cel pe care valurile l-au împins către apus ?

„Am spus totul şi-mi pare bine că s-a terminat, rosti în gînd, pe jumătate adormit. Am spus-o fără cuvinte, şi sînt bucuros că a mers bine."

— Nu ştiu, bîigui el. Cum aş putea s-o ştiu *eu* ?

•

Pluta a alunecat afară din golf, şi el o dată cu ea, ca într-un vis ; s-a petrecut în zori, înainte de a se pogorî arşiţa, iar el era încă adormit. Proviziile fuseseră aduse la bord ; pluta se clătinase şi se cufundase nu mai mult de lăţimea unei unghii ; a simţit-o sigură şi neclintită. Înălţase catargul şi-l fixase, desfăşurase vela, şi se instalase pe banca de la cîrmă. Briza de la apus o umflase. Cînd s-a abătut pe după limba de pămînt, îşi întoarse iarăşi capul. Acolo, sub coasta colinei, Calipso se mai afla încă în picioare, conturîndu-se pe fundalul stîncii, rochia îi strălucea albă în bătaia soarelui ; deasupra ei, valea cea verde se aburca drept în sus, către Atlas, aşa i s-a năzărit lui. Calipso îşi înălţă mîna, se răsuci şi se porni pieptiş pe clinul colinei. Avu părelnica impresie că fiinţa ei se topea în verdele colinei. Îşi flutură braţul deasupra capului de vreo două-trei ori şi poate a băgat de seamă. Pînza roşie şi grea a fluturat ; acolo, pe mare, pulsa hula ; marea respira ; s-a odihnit la pieptul ei. L-a încercat o nouă senzaţie : încîntarea că se afla din nou pe mare. În răstimpul orei dintîi, a ţinut cîrma neabătut către Helios.

Ţesătura

Incidentul cu Ţesătura a fost cît pe ce să provoace un scandal. Dar, de ce incident ? Căci a foşt un lung proces, atît fizic cît şi mintal, un conflict neîntrerupt între dorinţa Celei-ce-aştepta de a întîrzia clipa cînd avea să se hotărască şi năzuinţa gospodinei şi iscusitei ţesătoare de a duce la bun sfîrşit o frumoasă lucrătură, de a izbuti să-ntindă, la soare, o ţesătură, să-i dea albeaţa fără pată a lui Helios, aşa cum s-ar spune într-un limbaj mai elegant — cu alte cuvinte, s-o înălbească, să simtă cu mîinile ei minunata calitate a pînzei desăvîrşite şi netezimea fără cusur a inului.

Şi cu toate astea a urzit cu sîrg. Se apuca de treabă înainte de amiază, imediat ce isprăvea taina de dimineaţă cu Euriclea, coafatul şi frugalul mic dejun. Continua să ţească cu spor diferit pînă către masa de prînz, în care răstimp îşi primea musafirii în ceea ce se putea prea bine numi audienţă, căci chiar asta era. Nu întreţinea o curte a ei, dar se asemăna foarte mult cu o *cour*, o primire cu public. Doamnele de calitate din oraş soseau în vizită, şi nu numai pentru a flecări la nesfîrşit despre cum stăruia vremea frumoasă, cum arşiţa părea a fi nesfîrşită sau cum începuse sezonul ploilor : „slavă Domnului ! — sau : Ce groaznic lucru ! Oare cît o mai ţine potopul ăsta nesfîrşit şi furtuna ; oare cînd s-or porni din nou corăbiile pe mare ? Doamna îşi mai aminteşte toamna aceea, de-acu doişpe ani ? Dinainte de a se isprăvi Războiul ? Dar toamna aceea, de odinioară, căreia bunică-mea îi tot spunea toamna Foametei-celei-mari, cînd Itaca a fost invadată de neguţătorii sălbatici de la miazăzi, şi i-au fost prădate bucatele. Adică, la drept vorbind, asta se întîmplase în timpul verii. I-au dus pe oameni în robie, au năruit casele, punîndu-le foc. Aceasta s-a petrecut pe vremea domniei lui Laerte ; era dus departe la acea vreme. Nu atît de mult timp ca Înălţimea sa, Preaslăvitul Absent, totuşi, în orice caz, nu s-a aflat aici." Era

dus într-o călătorie de afaceri, cum se spunea cînd întîmplarea era pomenită de față cu cei mici.

Penelopa nu întreținea relații apropiate cu nici măcar una dintre ele, totuși, vreo cîteva aveau permisiunea de a vorbi mai fără perdea, fiindcă le cunoscuse pe vremea cînd sosise de pe continent, ca mireasă. Acestea puteau spune : „Dragă Penelopa, n-am intrat decît pentru cîteva clipe !" Nu au vizitat-o numai pentru a bîrfi sau pălăvrăgi despre starea vremii, cu toate că fiecare conversație începea cu acest subiect. Veneau cu treburi. Și Penelopa se bucura să le vadă, pe de o parte pentru ceea ce afla de la ele despre ce se petrecea în oraș și pe insulă, despre evenimentele de pe continent ; și pe de altă parte fiindcă în acele împrejurări putea să le spună multe, în așa fel, de parcă n-ar fi avut nevoie să rostească un cuvînt. Pălăvrăgeau mai ales despre lucruri frivole : „Ce rochie încîntătoare, draga mea !" — „O, dar nu-i decît una din vechiturile de anul trecut." — „De cînd o știu, mi-a plăcut materialul. Dar acum *trebuie* să ne arăți și nouă Țesătura !"

Au privit-o. Fetele, cele sosite laolaltă cu mamele lor, s-au înghiontit, au chicotit și s-au îmbujorat ; mamele le-au privit cu severitate și-au clătinat capetele ; au pipăit urzitura și...

— Vai, dar ce mult ai lucrat ! *Chiar* că avansează ! Dar de unde a făcut rost Domnia-ta de inul acesta atît de *minunat !* N-am să scap prilejul să-i spun bărbatului meu că, data viitoare cînd se duce în Acarnania, *trebuie* neapărat să-mi facă și mie rost.

— L-a descoperit Euriclea, din întîmplare, a spus Penelopa.

— Ah, da ! Euriclea, Euriclea asta !

Priveau Pînza, pipăiau Pînza, și cu asta vizita lor lua sfîrșit. Ar fi putut să le trimită la plimbare cu două-trei vorbe rostite ca și cum n-ar fi fost articulate, cîtuși de puțin, de o gură omenească, ci se aflau întîmplător în aer : cum că Pînza sporea încet. Dar vizitatoarele n-ar fi dobîndit impresia că sporea încet fiindcă era sabotată, ci că zăbava sporului era doar atît cît trebuie ca nici uneia dintre ele să nu-i treacă prin minte

că ea *ardea* să se mărite din nou. „Încet, atît cît se cuvine", își spuse-n gînd, cînd se află iar așezată pe scaunul cel înalt, de una singură, în fața războiului de țesut.

Cu toate acestea nu era sigură că ritmul în care țesea era întru totul cel potrivit. Vreme de doi ani urzeala avansase destul de repede. Împletea un fir, după care cugeta cît de subțire era, cît de fin și cît de puțin adăuga la lungimea lințoliului făgăduit; aproape nimic, ba nu! absolut nimic. Apoi, visînd cu ochii deschiși, era în stare să urzească o bucată zdravănă. Și cînd își dădea seama cît de sîrguincioasă fusese, cît de mult izbutise să țească, pierzînd complet din vedere necesitatea de a urzi cu-ncetineală, mîinile îi cădeau — sau mai curînd, nu! își îngropa chipul în căușul palmelor și se-mbujora ca tinerele ce-și însoțiseră mamele dimineața. Cea-de-vîrstă mijlocie, Cea-abandonată, Cea-plină-de-dor șoptea în cupa mîinilor: „O, nu! O, nu se poate!"

*

Antinou, laolaltă cu tovarășii săi de delegație, se afla la picioarele scării dinspre Apartamentele Femeilor.

— Preastimată Doamnă, noi am vrea să știm ce se mai aude cu țesătura? Mai e mult pînă se isprăvește? A sosit vremea de tuns oile și pe celelalte ostroave; se însămînțează și se strîng bucatele și acolo; și mulți dintre admiratorii Domniei-tale voiesc un răspuns hotărît înainte de a se porni la drum, către casă, să-și grijească de moșii. Iar noi, cei din Itaca, nici noi n-avem chef să adăstăm aici toată viața. Se spune că o bucată de pînză ca asta — spusele nu-s ale mele, ci eu le repet doar, cu deplină imparțialitate și smerenie, grăi el sfruntat, etalîndu-și dantura magnifică și buzele sîngerii — ar putea fi țesută de orice sclavă în răstimp de două săptămîni, de-ar fi ținută doar în fața războiului de țesut. Eu, unul, repet doar ce se vorbește, ce se șoptește; părerile pe care le rostesc nu-mi aparțin cîtuși de puțin.

Nu-l întrebă care-i era părerea; ci îi replică:

— Domnilor, vă voi da de știre cînd pînza se va fi isprăvit.

— Şi de asemeni, ne-ar face mare plăcere să auzim, chiar din gura Domniei-tale, cum mai stau lucrurile cu preacinstitul Laerte, cel-demn-de-ntreaga-compătimire, grăi Antinou. Nicicînd nu poţi dobîndi îndestule fapte, îndestul adevăr, cînd faci parte dintr-un important comitet. Umblă vorba că Euriclea, femeia aceea nemaipomenită, a aflat un prea minunat leac pentru boala lui, în Acarnania sau Pilos. Cu toţii am fi încîntaţi de s-ar adeveri zvonul că acum aleargă şi zburdă de-a binelea, şi că a scăpat de tuse.

— Vă voi da de ştire cînd se va isprăvi cu lucrul, i-o reteză scurt Penelopa.

— Zău aşa, domnia-ta este din cale-afară de bună, şi serviabilă, rosti el, cu nedisimulat sarcasm.

— Domnul meu, replică Penelopa, şi vocea-i tremură de indignare, aşa cum v-am mai spus, veţi fi înştiinţaţi cînd voi avea vreo ştire plăcută sau, hai să zicem, nu prea neplăcută pentru urechile domniilor-voastre.

— Vai, Doamnă, grăi el, fiecare vorbă ce scapă de paza încîntătoare a dinţilor domniei-tale este ca o melodie pentru urechile noastre, dulce ca mierea pentru simţirile noastre.

După acea discuţie, Penelopa a fost atît de tulburată, încît — un lung popas de vreme — n-a mai fost în stare să pună mîna pe suveică.

•

Euriclea se afla în picioare, în încăpere, cercetînd cu privirile-i mioape Ţesătura. Deşi era atît de uscată şi nevolnică încît mai că scîrţîia din toate balamalele, se-ndoi totuşi din şale, chiorîndu-se la ceva aflător în urzeală.

— Ei bine, ce părere ai, Euriclea ?

— La ceasul ăsta ochii mei sînt foarte betegi ; văd din ce în ce mai prost, rosti bătrîna. Şi pe deasupra, nici în vîrfurile degetelor nu mai am nici o simţire.

— Şi-apoi, nici de visat n-ai mai visat în ultima vreme, nu-i aşa ?

— Aşa-i. Visele mele s-au isprăvit, zise bătrîna. Se spune că atunci cînd ai încetat să mai visezi noaptea,

viaţa ţi se apropie de sfîrşit. Că ţi-ai golit sacul cu amintiri. Şi că atunci viitorul nu te mai stîrneşte. Te-ai dus pe copcă.

— Groaznic, spuse Penelopa, zîmbind. Rău trebuie să te mai simţi. La ce te uiţi acolo ?

— La un fir, răspunse bătrîna. Nu vreau să bîrfesc, rogu-te să mă crezi, căci pe cine-aş putea bîrfi *eu,* o nefericită epavă, fără minte ! Eu care nu mă pot bizui pe propriii mei ochi, nici pe buricele degetelor ? Dar am impresia, mi se pare destul de prosteşte, că aici se află un fir mai gros decît celelalte. Ciudate gînduri îţi mai pot trece prin cap la bătrîneţe, nu-i aşa ?

Stăpîna, în picioare alături de ea, se aplecă în faţă şi cercetă suprafaţa uniformă, alb-cenuşie.

— Unde vezi tu firul ăla ?

— „Vezi ?“ se miră bătrîna. Eu nu văd nimic. Eu nu simt nimic. Dar mi s-a năzărit, mi-a venit aşa din închipuire. Vai, Doamnă ! Vai, Preaslăvită Doamnă, pesemne c-am dat în mintea copiilor ; izgoneşte-mă vinde-mă, trimite-mă la munca cîmpului sau la vii ; nu mă mai poţi păstra în casă ; Pesemne că mintea mea a luat-o razna !

— Dar unde-ai văzut tu firul ?

Degetul arătător, noduros, al bătrînei indică un loc aflat aiurea pe pînza ce atîrna întinsă.

— Acolo ; dar cred că-nchipuirea mi-a jucat un renghi. Izgoneşte-mă, pune-mă să spăl scările, de ce să mă bucur eu, o sărmană fiinţă, de încrederea Măriei-tale, alungă-mă-n port, la munca cea mai istovitoare, numeşte-mă hoaşcă bătrînă, lasă-mă s-ajung roabă la o roabă adevărată ; s-a terminat cu mine !

Penelopa n-a reuşit să desluşească nimic greşit în Urzitură.

— Da, cred că ai dreptate. Unul dintre fire arată într-adevăr mai gros decît celelalte, rosti ea. Se desluşeşte limpede. Visează-mi un vis frumos la noapte, visează că te-ai făcut bine din nou, sărmană bătrînică, oarbă şi suferindă !

— Măria-ta este mult prea bună cu mine, vorbi bătrîna, cu recunoştinţă. Am să jertfesc ceva şi voi invoca Visul, ca să vină la mine.

Stăpîna, Cea-ce-zăboveşte, Cea-ce-aşteaptă, n-a mai ţesut în acea zi. Rămase însă în faţa Ţesăturii, cercetîndu-i suprafaţa alb-cenuşie, alintînd urzeala cu palmele : era netedă şi uniformă.

*

Clipe de forţă, clipe de slăbiciune. Dar ce sînt forţa şi slăbiciunea ?

„Să-nchizi ochii şi să iei hotărîrea de a lăsa soarta să hotărască ? Ori să-ţi strîngi pleoapele şi să hotărăşti tu însăţi : «Mă voi încăpăţîna pînă la ultima limită, pînă chiar în Pragul unei noi căsătorii ?» Şi să mă decid să cred că El, Soţul, Cel-absent, se va întoarce, că nu zace pe fundul mării în corabia lui, că n-a fost mîncat de peşti, că nu zace într-un mormînt stîncos, că nu-i pus sub o cupolă îngropată-n pămînt, pe meleaguri străine, barbare, că n-a fost prefăcut în cenuşă şi-mprăştiat în cele patru vînturi ? Ce reprezintă clipele de forţă ? Sau să-ţi spui : «Nu, nu cred că se va-ntoarce ; trebuie să-mi orînduiesc propria viaţă, propriul viitor ?» Sau să spui : «Se va întoarce, aşa că trebuie să fii Cea-statornică ?» Ce sînt momentele de slăbiciune ? Cît de mult îmi mai place el ? În ce măsură amintirea trupului său îl mai atrage încă pe-al meu ? În realitate cît de tare mi-e dor de el ? Dorinţa din mine, cea ce mă vizitează noaptea, nu e pur şi simplu poftă de *bărbat* ? Oare ar fi atît de ciudat ca, după toţi aceşti ani, să am aceste simţăminte, eu care mai sînt încă tînără ?"

Iată cum slăbiciunea devine forţă, iar forţa slăbiciune — şi care-i adevărul sub aceste ceruri ?

Se trezi la o nouă zi de ţesut. Stătea întinsă cu ochii închişi şi o auzi pe bătrîna Euriclea intrînd în iatacul ei, păşind peste pardoseala cu plăci de gresie, care trosni uşor, furişîndu-se la fereastră pentru a trage draperiile, cele-făcătoare-de-bezne, dătătoare-de-odihnă. Bătrîna se deplasa cu pas uşor, zorit, mişcările îi erau uimitor de tinere. Inelele de lemn, de pe vergeaua perdelei, zuruiră. Bătrîna desfăcu obloanele, dar lumina nu se revărsă înăuntru. Cea-de-vîrstă-mijlocie deschise pleoapele, le închise la loc. Tocmai în momentul trezirii, numele îi răsăriseră din nou în gînd : probabil că

le adusese la lumină odată cu trezirea ei. Era o listă lungă.

Antinou, Eurimah, Amfinom — aceştia se mai aflau încă în rîndul din faţă, dar ar fi fost la fel de uşor să şi-i imagineze înşirîndu-se unul după altul.

Demoptolem, Euriade, Elatus, Pisandru, Euridamas, Amfimedon, Polib, bogatul Ctesip din Samos, Agelaos, Leocrit, Leodes — preotul-pretendent.

„Ce-ar fi să fiu nevoită să fac alegerea?" rosti în gînd.

„Pînă la urmă, va trebui să aleg. Va fi de datoria mea să aleg." Le rosti numele în gînd, iar cugetul le invocă trupurile, chipurile. „Antinou", rosti gîndul, cu subită mînie, o mînie ce-nsemna dorinţă. „Anfinom", rosti gîndul, cu molcomă căldură, cu abia bănuită tulburare. Imediat după care — sau după un scurt răstimp — rosti în cuget: „Eurimah", cu o liniştită simpatie. „Este un om minunat", ar fi spus, dacă gîndul ei s-ar fi materializat în cuvinte. „Este bun şi statornic, în ciuda tinereţii sale, iar legătura lui cu una dintre tinerele roabe pesemne a luat sfîrşit. Este absolut demn de încredere, din punctul de vedere al castei noastre." Imediat după aceea, gîndul rosti: „Antinou. Şi el a avut legături cu fetele." Şi încă un timp, ce nu trebuia neapărat să fi fost îndelung, cugetă că aceea era o chestiune ce n-o privea; ea era mai presus de aşa ceva. Ce legătură avea ea cu viaţa particulară a lui Antinou? O interesa pe ea aşa ceva? Nu era bărbatul ei. „Nu-i deloc simpatic", îşi spuse, şi odată cu această constatare, se trezi de-a binelea.

Euriclea se afla în picioare între fereastră şi pat. Cînd Ţesătura începuse să crească, odată cu primul fir, Penelopa se mutase din celălalt dormitor şi din patul Soţului, cel sprijinit pe ciotul de măslin, cel înţepenit în pardoseală; acum stătea întinsă în patul adus de ea, de pe continent, cu mulţi ani înainte. Băgă de seamă că ziua era cenuşie, cerul mohorît.

— Apropie-te, măicuţă! Bună dimineaţa!

Bătrîna făcu vreo doi paşi înspre ea. Părea a fi într-o stare jalnică.

— Ce ai, eşti bolnavă?

— Bună dimineața, Doamnă. Ca să spun adevărul, mă aflu într-o stare foarte proastă. Am început să cred de-a binelea că nu mai sînt răspunzătoare de ceea ce fac.

Penelopa îi zîmbi, clipind din cauza luminii cenușii.

— Da, s-a isprăvit cu tine, sărmana, rosti cu o voce proaspătă și odihnită. De data asta ce mai e, stomacul sau capul ?

Ochii bătrînei au strălucit puternic ; își răsuci posteriorul veștejit cu tinerească vioiciune.

— Visez lucruri atît de îngrozitoare, încît, zău, am început să cred că am intrat în anul morții, spuse cu veselie. Adică, vocea părea amărîtă și distrusă, dar dincolo de aceste accente, în interiorul a ceea ce era posomorît și jalnic, vocea deborda de voie bună.

— Cred că va trebui să te lichidăm curînd, să ne lipsim de tine, grăi Penelopa. Dar nu știu cum ar trebui să procedăm. Să-ți scoatem sufletul. Să te măritățm din casă. Poate că o să te dăm după rapsodul Femiu ; o să-ți cînte, pîn' te-o băga-n groapă. Sau să te sacrificăm așa cum erau sacrificați oamenii în vechime ? Ca o oaie, ca o juncă ? Tatăl meu mi-a povestit cîndva cum că auzise că în vremurile bune de odinioară se obișnuia ca, ori de cîte ori un om de soi bun își dădea sufletul, cei nevolnici, rău bolnavi sau nenorociți să fie lichidați. Erau obligați să-l însoțească pe mort pe rugul funerar sau în groapă — tot așa cum umblă vorba c-au făcut cu prizonierii de război după năruirea Troiei. Adînc în mormînt sau sus pe rug, așa erau sacrificați — pfui !

Rîse. Euriclea chicoti molcom, totuși chipul îi rămase îmbufnat.

— Ce-ai visat, măicuță ?

— Măria-ta, am visat ceva atît de groaznic, încît nu mă-ncumet să rostesc un cuvînt.

— Păi, atunci, nici nu-i nevoie, rosti înveselită Penelopa, hohotind cristalin.

Bătrîna chicoti din nou, scrutînd-o printre pleoapele mijite. La acea oră din zi Penelopa era încă tînără și foarte frumoasă : ziua încă nu avusese răgazul să-i sporească vîrsta.

— Totuşi, mă simt obligată să vorbesc despre vis, zise bătrîna. În vremurile de-odinioară, în barbare timpuri, cu mult înainte ca oamenii să ştie atîtea cîte ştim noi acum, pe-atunci sclavia era într-adevăr cum se cuvine — pe-atunci stăpînul casei stăpînea totul, pînă şi cel mai neînsemnat lucru ce se afla pe sclavi sau în sufletul lor. Stăpînea toate gîndurile ce erau gîndite în casa lui. Stăpînea aerul pe care-l respirau sclavii; gustul de pe limbile lor, le stăpînea lacrimile şi rîsetele. În zilele noastre el este stăpîn doar peste trupurile lor; în zilele noastre mare-i libertatea de pe pămînt. În multe privinţe, libertatea este mult prea neîngrădită pentru gusturile mele.

Cea-de-vîrstă-mijlocie se ridică într-un cot, îşi scutură un smoc de păr castaniu de pe frunte, îşi oblici privirile spre sfîrcurile sînilor, spre curba delicată a coapsei rotunde ce se ghicea sub pătura subţire şi o lăsă pe Euriclea în mijlocul camerei, în aşteptare. Dar nici bătrîna nu se grăbea deloc : rămase tăcută.

— Atunci... ce consideri tu că este prea mare libertate, Euriclea ?

— Eu nu-s politiciană, zise bătrîna, făcîndu-se mică, aproape îngenunchind. Nu mă ocup cu astfel de treburi. Dar cred cu străşnicie că stăpînul sau stăpîna unei case are un drept asupra tuturor viselor care intră în casă, noaptea sau în timpul zilei. Căci, la urma-urmelor, visele sosesc în casă. Şi dacă-ar da peste o sclavă nevrednică, ce se-ntîmplă să-i zacă-n cale, ca să spunem aşa, dacă se-mpiedică de ea, asta nu schimbă cîtuşi de puţin lucrurile. Asta nu face ca visul să-i aparţină sclavei ; el este visul casei. Şi cine stăpîneşte casa ? Sclava, sau proprietarul ? Dacă cineva aduce un ulcior cu vin, din oraş, sau o oaie tăiată, de pe păşuni, şi le lasă în megaron sau afară, în curtea din faţă — se duc sclavii sau slugile să bea vinul şi să mănînce carnea ? Oare nu spun în schimb : „Iată ceva pentru stăpînul nostru. Am face bine să-l ducem în casă sau să-l punem în pivniţă, ca nu care cumva soarele sau ploaia să-i fie cu stricăciune."

— Într-adevăr, este un anumit temei în ce spui, rosti Penelopa-Proprietăreasa. Ai perfectă dreptate. Dă-mi ce-ai visat azi-noapte, căci mie îmi aparţine ; hai, dă-i drumul,

scoate la iveală visele casei ; nu încerca să le furi ! Scoase un hohot de rîs tinerești și, din nou, își scuturâ capul pentru a îndepărta de pe frunte o meșă de păr — nu că i-ar fi căzut vreuna pe frunte, dar, pentru orice eventualitate, își smuci capul pe spate.

— Consider că-s datoare s-aduc la cunoștința Măriei-tale ce-am visat, zise bătrîna cu voce gravă, deși ochii îi luceau și iscodeau ; deborda de veselie. Și asta cît mai curînd cu putință, înainte de a se rîncezi și de-a se strica. Să știi însă că este un vis oribil, și zău că nu se poate asculta așa ceva înainte de micul dejun ; n-ai vrea, Măria-ta, să mănînci ceva, mai înainte ?

— Să mănînc ! Aici în pat ! exclamă Cea-de-vîrstă-mijlocie. Să mă fac mai grasă și mai grea la minte. Zău că ești o adevărată pacoste, o persoană ce calculează la rece, o intrigantă, cel mai mare dușman al meu ! rosti cu voce foarte severă, mult prea severă pentru a putea păstra tonul, rîsul izbucnindu-i pe buze ca niște balonașe.

— Cred că am să pun să te taie, să ți se scoată toate visele, fie că le ai ascunse în stomac, ori în inimă sau în... dar firește, dacă e vorba de tine nu se pot afla decît în capul tău. Am să-i pun să-ți reteze capul după-amiază și să le caute acolo înăuntru. I se va da această sarcină, ca favoare suplimentară, lui Melantius, pe care-l adorăm și admirăm amîndouă nespus de mult. Iar el va proceda exact cum obișnuiau barbarii de acolo, de la miazăzi, dincolo de marea-cea-mare, asemeni celor de la răsărit ; îmi va aduce capul tău pe-o tipsie, iar eu voi...

Izbucni în hohote, nestăvilite, minunate hohote de rîs.

— Euriclea, bătrînă nebună ce ești, să-mi spui imediat ce-ai visat. Dă-mi visul tău, altminteri — altcumva, n-am să-l mai ascult ; nu fi toantă, dă-i drumul cu visul tău, pe loc !

— A fost ceva oribil, spuse bătrîna. În vremurile de-odinioară aș fi fost, și încă pe drept, arsă de vie, de-aș fi cutezat să visez un astfel de vis. Dacă am îndrăzneala să-l povestesc, o fac doar fiindcă eu cuget că Măria-ta stăpînește tot ce se visează în casa asta, aici. Nu-s altceva decît crainicul nevinovat al visului, totuși pot fi pedepsită ; zeul visului, de bună seamă, n-a vrut s-o tulbure pe Doamna noaptea trecută cu un astfel de nerușinat și

prostesc vis. Am visat despre... Nu ! Pur şi simplu, nu îndrăznesc să scot un cuvînt.

Penelopa se înalţă în capul oaselor pe marginea patului, lăsîndu-şi picioarele albe, picioarele bine îngrijite, de vîrstă mijlocie, să se bălăbăne.

— Ei ?

Bătrîna îşi adună gîndurile. Era multă prefăcătorie în spaima ei, parţial însă era reală.

— Se făcea că Doamna nu mai era-n stare să urzească.

Ultimul cuvînt fu şoptit şi-şi înturnă chipul, înşurubîndu-şi gîtul subţire, ofilit, către pardoseală.

— Eu ! Eu nu mai eram în stare-a *urzi !*

Stăpîna, Ţesătoarea, grijulia expertă a inului, marea doamnă a regatului insular, în acea clipă arătînd foarte mult a fi Cea-de-vîrstă-mijlocie, se plecă înainte cu o mişcare bruscă, violentă. Sîngele îi inundă treptat faţa albă, îngrijită. Mînia i se ridică din diafragmă pînă la sîni, îi străbătu pieptul şi gîtul pînă-n obraji, înăsprindu-i gura, ridicîndu-i spîncenele, brăzdîndu-i fruntea. Pesemne că bătrîna se speriase de moarte, se înspăimîntase de-a binelea ; exprima o spaimă uriaşă. Mîinile-i bătrîne, cu vene proeminente, se înălţară tremurînd uşor către chipul îmbătrînit pentru a-l feri de lovitura ce n-a fost slobozită. Tăcerea din încăpere era atît de imensă, da, întreaga casă îşi ţinea suflarea cu atîta încordare, încît deslușiră behăitul oilor şi caprelor sus, pe păşuni, şi valul repezit de mare în Golful-cel-mic-al-Oraşului acolo, jos, în depărtări ; dar valul se frînse brusc, oprindu-se să tragă cu urechea.

Un vas de metal, scăpat din mîinile vreunei roabe, zăngăni pe dalele de piatră, prin preajma intrării în bucătărie. Oraşul îşi desfăşură mai departe ocupaţiile-i matinale, cele obişnuite. Valul stăvilit îşi continuă tălăzuirea în adîncul golfuleţului, susurînd pe ţărmul prunduit şi pe nisip, plescăind dimprejurul stîncilor. Patul trosni cînd Stăpîna îşi schimbă poziţia. Valul de purpură se retrase. Cea-de-vîrstă-mijlocie fu descătuşată din încremenirea zămislită de mînie.

— Bătrînă neghioabă ce eşti !

Bătrîna inspiră atît de grabnic, încît se auzi ca un icnit ; mîinile-i încetară să mai tremure, iar ochii, ce iscodeau furişat dindărătul lor, străluciră.

— Tu... bătrîn sac cu oase ! zise Penelopa. Tonul vocii suna prietenos, dar vocea însăşi încă nu se limpezise complet. Ai de gînd să-ţi baţi joc de mine, chiar de la primele ore ale zorilor ? Să-mi povesteşti visul neîntîrziat, dar fă-o repejor căci simt cum m-apucă foamea.

— Măria-ta, se porni Euriclea, bătrînica-cea-arhicunoscută, cea-de-credinţă, cea-iscusită şi plină de resurse. Măria-ta, crede-mă, visul a fost unul prost, dar de doreşti să-l auzi de pe buzele-mi ofilite, iată cum era : Se făcea că mă aflam în preajma Ţesăturii. Cu nevolnicii mei ochi, nu puteam desluşi nimic, dar am pipăit-o. Şi eu, nătîngă măgăriţă, bătrînă cioară gureşă, cugetam cît de aspră era pînzătura, cît de neregulată. Mi-am spus că nu se poate, că-i o greşală, că în clipa cînd voi vedea iarăşi, am să văd că Pînza-i regulată, şi netedă, şi fină, aşa cum trebuie să fie o urzeală. În clipa aceea, zeul Helios a prefăcut lumina, nu ştiu cum, şi sărmanii mei ochi s-au făcut foarte ageri. Am izbutit să cercetez Urzitura. Dar — iertat să-mi fie visul prost ! — Urzitura era la fel de aspră şi neregulată. Adică... de bună seamă că nu era, dar în vis mi-am închipuit c-am pipăit-o şi am băgat de seamă că era aspră şi neregulată, la drept vorbind chiar zgrunţuroasă. Totuşi, să nu-ţi închipui c-aşa era toată, visul nu s-a-ncumetat a fi chiar atît de necuviincios ; din toată Urzitura, numai o bucăţică era astfel, era aspră pe o lungime de aproape un picior — sau cel mult două picioare, în nici un caz mai mult de două şi jumate, pe cinstea mea.

— Într-adevăr, visul tău a fost nemaipomenit de necuviincios ! exclamă Penelopa-Ţesătoarea, şi cu toate că pe buze îi răsărise un zîmbet, în voce i se simţea totuşi reproşul. Nu-i vina ta că visul a fost atît de nerusinat, dar pot să nu-l iau ca atare. Şi-atunci tu ce-ai făcut ; ce soluţie ai aflat, Euriclea ?

— Eu să găsesc soluţie ! exclamă bătrîna, cu indignare. Cum să izbutesc eu, cu mintea mea de găină, să găsesc o soluţie ! ? Cum aş putea măcar să cuget ? Nu, eu

am fost victima visului, am fost atacată, da, da, mă-ncumet chiar să spun c-am fost siluită de vis.

La aceste cuvinte, Stăpîna hohoti din inimă, vocea fiindu-i din nou cristalină.

— Aşa-i, ţi-a răpit fetia, fata mea. Ăsta zic şi eu vis savuros ! Acum spune-mi, ce s-a mai întîmplat ?

Euriclea îşi îndreptă privirile către picioarele desculţe ; era şi jignită şi jenată.

— Mi-am spus că nu-i decît un vis. Îmi amintesc că mi-am zis : „Visul ăsta a venit să mă mînie şi să mă nefericească. Ştiu că Ţesătura-i fără cusur ; sînt pe deplin încredinţată de asta ; ăsta-i unul dintre puţinele lucruri pe care eu, cu mintea mea de muscă, în inima mea stearpă, îl ştiu cu-adevărat, şi totuşi cred că pe o lungime de un picior — sau cel mult două, cinstit, nu mai mult de două-jumate — este prea grosolan. Giulgiul va arăta ciudat cînd o să fie terminat", mi-am zis eu, în vis. Adică, vreau să zic, se făcea c-am rostit în cuget vorbele astea.

— Şi apoi, ce s-a-ntîmplat ?

— Am rămas pe loc, zise bătrîna. Am rămas pe gînduri. Ştiu că eu nu pot rămîne pe gînduri, dar în vis mi se părea că puteam. Se făcea c-am cugetat astfel : „Atîta trudă zadarnică." — În vis, firește, completă ea, ţinîndu-şi ochii pironiţi pe pardoseală.

— Şi pe urmă, ce-a mai fost ? o întrebă Expert-a-Ţesătoare.

Picioarele ei, mult-preţuitele şi mult-admiratele ei picioare bîjbîiau în căutarea papucilor. Se ridică, începuse ziua pentru ea, chipul îi era liniştit şi destul de radios. Euriclea înaintă degrabă cîţiva paşi, se-ndoi cu o mişcare lină, suplă, graţioasă chiar, şi o încălţă pe Stăpînă cu papucii din piele roşie. Cînd încă se mai afla în poziţia aceea, pe jumătate îngenunchiată, se adresă picioarelor :

— Apoi am visat că eu eram Măria-ta, că eram Doamna. Iată cît de necuviincios poate fi un vis nerușinat atunci cînd ţine el morţiș să fie aşa. Absolut smintit. M-a făcut să visez că m-aflam aşezată la stătiv şi c-am început să trag afară firele de grosime diferită, vreau să zic firele pe care visul mincinos le făcuse inegale şi groase, firelealea neadevărate, smintite şi obraznice, din vis. Cu mîinile mele nevolnice şi bătrîne, am distrus lucrătura aceea

divină, și-mi amintesc limpede c-am visat că-mi spuneam : „Iată-mă stînd și sfîșiind țesătura asta care este poate grabnic dorită. Din cauza asta lucrătura o să zăbovească îngrozitor, dar nu-i nimic de făcut.“ Iată ce mi-a trecut prin minte c-am visat c-am rostit în gînd.

— Cum te simțeai în pielea Penelopei ? o-ntrebă Penelopa, privind-o, cu un nou interes în ochi, pe bătrîna ei semisclavă — Ministru de Interne.

— Era minunat, zise bătrîna sec. Absolut nemaipomenit.

Bătrîna se ridică suspinînd, de parcă începuse să oboseacă din cauza lungii scene, din cauza efortului depus pentru interpretarea rolului. Lumina din încăpere se schimba ; sus pe cer, norii se alergau către carul urcător al soarelui — uneori erau îndesați, cîteodată mai subțiați, alteori turmele lor se-mprăștiau. Zeus, cu mintea absentă, își căuta Zămislirile pe bîjbiite. Helios încercă să-i ocolească norii, să-și mărească iuțeala, adeseori izbutind să-i lase-n urmă — el, vînătorul și, în același timp, cel-vînat.

— Am despletit Țesătura, continuă Euriclea, cea bătrînă și arhicunoscută. Îmi amintesc că-n vis era noapte și că cineva ținea o torță, să-mi facă lumină, și-mi mai amintesc că-mi era un pic rușine, deși era un minunat sentiment de rușine, nu simțirea aceea păcătoasă, vulgară, de rușine, ci un sentiment de rușine demn de Preaslăvita Doamnă ce mă-nchipuiam a fi. Îmi vine-n minte că-n vis mi-am spus că nu voiam să afle cineva că țesătura mea — adică preamărită și slăvita Țesătură a Măriei-tale, pe care închipuirea visului meu păcătos o înjosise-ntr-atîta ! nu voiam ca cineva s-ajungă să afle că-mpletisem în ea, cu bună știință, niște fire prea groase. Am visat că zăbava lucrăturii era un lucru îngrozitor, dar n-aveam încotro. Nu prea aveam cum — așa am visat că mi-am zis în cuget — să stau și să desfac Țesătura pe lumina zilei, cînd tot felul de persoane vin s-o privească, nicidecum, trebuia s-o-nfăptuiesc noaptea. Am visat că gîndeam astfel : „Nu-i nici o cale să-mi calc făgăduiala și să-mi stăvilesc țesutul ; am făgăduit să-i urzesc lui Laerte un lințoliu ; și-am mai făgăduit să le dau un răspuns — hm — persoanelor ce mă pețesc, să-l aleg pe unul dintre ei cînd se termină Pînza — dacă Cel-absent, cel-

preaslăvit nu se-ntoarce pîn-atunci. Dar dacă Pînza iese de proastă calitate, aspră şi neregulată, atunci, sînt obligată, de bună seamă, s-o desfac, s-o urzesc mai bine, să fac din ea un giulgiu demn de venerabilul Laerte. Aşadar, de-oi ţese cîte-un pic în fiecare zi, oricum îmi ţin făgăduiala, şi la urma-urmelor n-o despletesc decît ca toată Pînza să fie fină şi netedă. Am să-mi ţin făgăduiala, aşa-mi ziceam în vis, dar e musai ca noaptea s-o desfac, căci altminteri Ţesătura se va duce de rîpă, şi atunci înseamnă că nu mi-am ţinut cuvîntul."

— Iată ce-am visat că-mi spuneam în gînd, şi-a fost un vis înfiorător !

Stăpîna, Ţesătoarea, se ridică, traversă camera ; papucii lipăiau şi foşneau pe pardoseală ; trecu pe lîngă bătrînă, şi rămase în picioare lîngă fereastră. Seninătatea, gingăşia şi tinereţea zorilor erau duse de pe chipul ei, arăta acum ca o prudentă, probabil o foarte nehotărîtă femeie între două vîrste.

Afară, traiul zilnic al gospodăriei îşi intra în ritmul normal, de fapt era în plină desfăşurare pentru animalele sortite înjunghierii, pentru sclavii ce aveau să le măcelărească. Iar acolo, jos, Oraşul şi Golful Oraşului se scăldau într-o lumină împîclită, o citadelă proaspăt trezită la viaţă, într-un golf din Strîmtoarea Samosului — iar dincolo de stîncosul Samos se-ntindea neţărmurita mare, cu bărbaţi şi corăbii ce pluteau departe, cu bărbaţi şi corăbii ce se întorceau — poate ? — acasă.

— Visul tău a fost din cale-afară de ciudat, rosti Penelopa, fără a se-ntoarce.

Şi apoi, caustic, cu o voce aproape mînioasă :

— Este o idee tîmpită, ticăloasă bătrînă ! Acum, şterge-o ! Părul încă nu mi-l pieptăn. Voi trimite pe cineva, dacă o să am nevoie de ajutor.

În aceeaşi seară a convocat-o pe Euriclea.

— Astăzi am aruncat o privire Ţesăturii, grăi ea, şi am aflat acolo o porţiune ce nu-mi place deloc, cam de vreo două picioare, ba nu, poate trei, poate între două şi trei picioare. Şi mi-a venit o idee. Să urci la noapte, cînd toată lumea doarme, în camera mea. Şi adu cu tine nişte torţe.

Iar Euriclea, bătrîna cea de pomină, urcă în acea noapte la stăpîna-sa.

*

Firește, trebuiau să prindă de veste. S-a petrecut în al treilea an al Țesăturii. Repovestitorul din vremurile ce aveau să vină, plecîndu-se sub povara povestirii sale, cumpănind-o astfel într-o oarecare măsură de dedesubt, este înclinat să creadă că pretendenții au aflat de întîmplare mai din timp și au bănuit legătura. Se poate presupune cu certitudine că Eurimah, care nu era un prost, și a cărui privire fusese ascuțită de nu mai mult decît o idee de gelozie pe Antinou, din cauza coapselor legănate ale fiicei lui Dolios, altminteri atrăgătoare persoană, a fost primul dintre pretendenți și speculanți ce descoperi înșelăciunea. Se poate bănui că Melanto le-a șoptit ceva despre tărășenie lui sau fratelui ei, Melantius, căprarul-șef, și că a ajuns după aceea la urechile lui Antinou și Amfinom. Și tot așa se poate presupune că aveau motive temeinice de a o lăsa pe Soție să tărăgăneze : mulți dintre pretendenți se săturaseră deja să lase anii să se scurgă, deși se scurgeau laolaltă cu vinul minunat îndulcit cu miere sau amărît cu sacîz, laolaltă cu bucatele ieșite dintr-o excelentă bucătărie și în tovărășie plăcută. Era de așteptat o slăbire a concurenței pentru Mînă și Pat, pe măsură ce se lungea Țesătura. Să presupunem că mulți dintre speculanții cu capete pătrate și dintre acei pretendenți care erau doar prea puțini amorezați nu doreau deloc scurtarea sorocului ; ba din contra, doreau să se-ndoape cu proviziile ei cît mai mult cu putință, înainte ca ei să se însoare cu alte femei. Și să mai admitem că mulți dintre prințișori și eroi se temeau, în taină, că Soțul, Cel-absent avea să se-ntoarcă acasă. Da, da, să facem presupuneri în această direcție și ne vom găsi pe drumul cel bun, apoi, prin metoda ipotezelor, vom fi în stare să înțelegem de ce — în afară de cîteva aluzii glumețe — se vorbea prea puțin despre sporirea mult prea înceată a Țesăturii.

Fiul a aflat de întîmplare pe cînd se afla la masă, în jilțul Soțului, plin de tristețe. „Mumă-ta, Domnia-sa, Înălțimea-sa, Mama ta cea-iscusită ș.a.m.d., se pare că spo-

reşte-n vîrstă şi-n înţepeneala degetelor, ce zici ? Pesemne că-i prea preocupată de gîndul măritişului şi-şi uită să mînuiască suveica ?“ Asta le-a plăcut : hohotele de rîs au dănţuit în jurul pereţilor, s-au încolăcit împrejurul stîlpilor, s-au rostogolit afară, prin uşi, s-au înălţat pînă la acoperiş. Sau : „Preaslăvită, Cea-sîrguincioasă este aşa de grăbită încît îşi uită de fir, nu-i aşa ?“

Era limpede că ştiau ce se petrece. Nu se poate crede că ar fi izbutit să-i prostească pe pretendenţi mai mult de doi ani — pe cel mai tîmpit dintre ei, poate, dar nu în majoritate. Şi este încă şi mai de neconceput că le-ar fi putut înşela pe nobilele doamne care au vizitat-o sau pe slujnicele ei. Ele ştiau totul despre ţesătorie. Ştiau că aproximativ cinci sute de fire făceau cît lungimea degetului gros, de la articulaţie la vîrf ; că în urzeală erau aproape o sută şi şaizeci de fire la o lungime totală de un deget. Că lucrînd într-un ritm tihnit o nobilă şi interesată ţesătoare ar fi putut urzi cel puţin trei lungimi de deget pe zi, ceea ce am numi azi patruzeci şi unu de centimetri ; giulgiul era destinat să înfăşoare ceea ce urma să fie cadavrul lui Laerte cînd, după răstimpul de vremelnică sănătate, avea s-o pornească spre Infern ; sau puteau fi cusute laolaltă două sau trei lungimi, cap la cap, pentru a se obţine un giulgiu încăpător. Dacă Ţesătoarea ar fi urzit trei lungimi de deget timp de trei sute de zile pe an, în doi ani ar fi izbutit să dobîndească o lungime de o mie opt sute de degete, adică ceea ce o posteritate uimită, căzută-n admiraţie, ar ajunge să numească şaptezeci de metri. Ar fi izbutit astfel să împletească între cincisprezece şi optsprezece, poate chiar douăzeci de giulgiuri pentru Laerte, şi asta numai în primul an de lucru. Repovestitorul, slujitor al evenimentelor, nu poate spune decît atît : „Oare ce-au gîndit doamnele care o vizitau pe Penelopa ?“

Au văzut ţesătura, au privit cum se strecurau firele în urzeală, cum rămîneau în ţesătura spînzurată, totuşi pînza finită, înfăşurată pe sulul războiului de ţesut, nu lăsa deloc impresia să fi sporit în chip apreciabil. În timpul sezonului uscat, în fierbinţeala verii, praful, pe care rătăcitoare vînturi îl purtau cu ele, se strecurase probabil prin fereastra deschisă ; în timpul ploilor şi în

perioade de joasă presiune, funinginea de la bucătării și din megaron a intrat în cameră și s-a depozitat pe Pînză. Devenea tot mai neagră pe măsura încetinelii cu care se tîra pe sul. Acolo jos, în Oraș, de multă vreme gurile șopteau : „Șoția despletește Urzitura !"

*

O despletea. Nu există decît o singură explicație care rezistă, din punct de vedere moral, și care a fost folosită de dascălii Atenei anilor ce-aveau să vină, și chiar și mai tîrziu, prin alte locuri : Țesătoarea voia să tărăgăneze. Deși El, cel-ce-presupune, cel-ce-și-imaginează, Căutătorul-de-Motive de mai tîrziu, ar putea prea bine să afirme că nu acela era adevărul-adevărat. Era evident că dorea să tergiverseze. O parte din ființa ei era Cea-zăbavnică, Cea-ce-lupta-cu-credință. Pentru a-și cîștiga Pacea, asculta de o voce lăuntrică, de un demon ; dar vocea aceea lăuntrică semăna uluitor cu vocea Euricleei. Bătrîna nu i-a spus pe față : „Deșir-o ! Urzește ziua, despletește noaptea, și totuși o să-ți ții cuvîntul dat : căci o ții cu țesutul ! N-ai făcut nici o făgăduială care să te-mpiedice s-o desfaci. Ai promis să urzești, și asta faci. Fapta ta nu-i minciună, ci politică. Asta-i o parte din drepturile tale de cîrmuitoare, de Doamnă. Nu te dai-napoi din fața făgăduielii de a țese, ci o despletești fiindcă asta nu intră-n conflict cu obligațiile tale." Euriclea n-a povățuit-o : „Saboteaz-o !" Euriclea i-a spus : „Am impresia că mai sînt încă fire prea groase. Iartă-mi obrăznicia, știi, ochii-s de vină !" Țesătoarea i-a răspuns că ea însăși a avut impresia că Pînza nu era uniformă. Era un drept al ei de a gîndi astfel. Nu era absolut sigură, dar pentru mai multă siguranță o deșira : pentru ca Laerte să aibă un giulgiu potrivit și neted. Și ca Noră putea spune : „Oare nu-i vrednic de-un giulgiu de cea mai bună calitate ? Doar a fost cîndva primul bărbat din Itaca !"

Noaptea stăteau acolo și deșirau. Chipul Penelopei, Țesătoarea-Adormită, purta o expresie îndurerată : ea desțesea o parte din viitorul ei, din fericirea ei poate, din pacea pe care o putea găsi alături de un nou soț. Se poate interpreta și în felul acesta.

Dar Euriclea, umila, prearemarcabila Bătrînă, zîmbea în lumina nesigură dată de torţele fumegînde. Nu în fiecare noapte ; totuşi, din cînd în cînd, Ţesătoarea despletea. Pînza se lungea, creştea neîndoielnic, însă fără spor.

Aşa cum s-a mai spus, n-au prins-o decît în al treilea an.

*

Într-o dimineaţă, la picioarele scării de la Apartamentele Femeilor, Comitetul şi-a făcut apariţia, iar Penelopa le ieşi în întîmpinare coborînd pînă la jumătatea scării.

— Doamnă, Înălţimea-voastră, preaexcelentă Ţesătoare, se porni Antinou, după ce cei trei se-ndreptară din şale. Nu ne-ndoim de nevinovăţia gîndului Măriei-tale, dar am fost delegaţi, prin vot unanim, să venim cu o întrebare pe care-o aşezăm la picioarele domniei-tale. Luminăţia-ta poate nesocoti întrebarea noastră care, totuşi, în forma ei cea mai primitivă sun-aşa : „Oare Domnia-ta are ştire de faptul că, prin oraş, toată lumea vorbeşte cum că războiul domniei-tale ţese noaptea d-a-ndăratelea ?"

— Domnule, la urechile mele n-au ajuns niciodată asemenea vorbe, replică Penelopa, şi pe bună dreptate.

— Noi avem o umilă rugăminte către Măria-ta, rosti Antinou, şi încă o dată el, Eurimah şi Amfinom se frînseră din şale, pînă aproape de pămînt ; în acele plecăciuni ale lor se afla multă ironie, chiar batjocură.

— Sînt numai urechi, replică ea.

— Deoarece sănătatea venerabilului Laerte se pare că se-mbunătăţeşte în chip fericit şi suspect, şi cum giulgiul ce-i este hărăzit şi care cu siguranţă este foarte mare, cu toate că probabil nu-ndestulător de mare, nu prea are la ce servi pentru următorii cîţiva ani, am hotărît s-o rugăm pe Măria-ta să-şi cruţe puterile şi să nu-şi irosească strălucita frumuseţe feminină cu ţesutul, ci, în schimb, să-şi aleagă un soţ dintre noi.

— Am făgăduit să ţes mai întîi Giulgiul, răspunse, cu semeţie. Sînt obişnuită să-mi ţin făgăduielile.

— Nu punem deloc la-ndoială aşa ceva, zise Antinou, plecîndu-se a treia oară. Nu vrem altceva decît s-o uşurăm pe Înălţimea-voastră de o activitate istovitoare.

— Sînt nora lui Laerte, replică Penelopa.

— El este coborîtor din zei ; după toate aparențele va trăi cît pămîntul, grăi Antinou. Dorința noastră fierbinte este ca cerești le mînuțe ale Înălțimei-voastre să nu se istovească cu astfel de lucruri, din moment ce Înălțimea-voastră își va alege, fără zăbavă, un soț dintre noi.

— Am făcut o făgăduială și am de gînd să mi-o țin.

— Știm, știm, vorbi el, cu un rînjet de batjocură absolut sfruntată. Nimeni nu se-ndoiește. Cu toții avem încredere în Domnia-ta. Dar, temători fiind ca nu cumva munca plină de sîrg să istovească peste măsură strălucita minte a Luminației-tale, am discutat chestiunea cu venerabilul Icarius, tatăl Domniei-tale.

În acea clipă a-înțeles — vai, nu ! pricepuse încă de mult — că o prinseseră, că o ajutaseră să fie prinsă.

Le-ntoarse spatele și urcă trei-patru trepte pe scară. Ei au fost manierați, nu i-au tălmăcit gestul ca o concediere, ci rămaseră în așteptare. Se prea poate ca scena aceea, care în anumite privințe era opera lor, creația și lucrătura lor, să-i bucure.

Cînd se răsuci din nou, aruncîndu-le priviri disprețuitoare, cei trei se-ndoiră din șale ascultîndu-i cu atenție cuvintele.

— Cîte zile am la dispoziție ?

Știau că oricum avea să ridice prețul.

— Ne-am gîndit la zece, rosti Antinou.

— Acum mai faceți și pe glumeții, spuse și zîmbi. Domnilor, zău că aveți simțul umorului !

— Așteptăm toți cu nerăbdare, consumați de flăcările dragostei, adăugă Antinou. Cîte zile propune Înălțimea-ta ?

— Cincizeci de zile, zise ea.

— Nici una peste douăzeci, replică Antinou.

— Aș putea coborî la patruzeci, spuse ea.

— Iar noi, trădători ai misiunii ce ne-a fost încredințată, îi acordăm Doamnei douăzeci și cinci, îi răspunse Antinou.

Penelopa își dădu seama că ajunsese la limită. „De mi-o merge, bine, de nu..." își spuse-n gînd, cu un dublu sentiment de disperare — și hai să zicem — de bucurie.

— Treizeci de zile, rosti ea.

Se înclinară în tăcere şi rămaseră pe loc pînă ce Penelopa urcă toate treptele.

Şi acolo s-a oprit războiul de ţesut al Penelopei.

II

Purtat de vînt şi valuri

Vîntul sufla de la apus ; curentul îl purta tot către soare-răsare. Nu s-a putut plînge de vreme. Pentru a se pune bine cu Cei-puternici şi pentru a le arăta recunoştinţă, a spus cu voce tare :

„Nu te poţi plînge de vreme."

În primele cîteva ore nu s-a mişcat prea mult. Şedea destul de confortabil în micul ţarc, cu mîna încleştată pe vîsla de cîrmit. A ascultat murmurul apei, veşnica bolboroseală se prelingea de-a lungul plutei, începînd cu plescăituri şi plesnituri la capătul retezat al provei, şopotind şi clipocind pe laturi, sporovăind dimprejurul palei late a cîrmei. Plănuise la început să-şi dureze o cîrmă mai bună, mai sigură, dar i-ar fi răpit mult prea mult timp. Era zorit ; un imbold lăuntric îl mîna din urmă, ca şi cum tot ce se-ntîmplase în ultimii şapte ani — puţinul ce se-ntîmplase — i se-ngrămădea în faţă. Trebuia să-şi croiască drum cu forţa prin grămadă, să răzbească dincolo, acolo unde fiinţe muritoare îşi duceau traiul.

„Nu te poţi plînge de vreme", rosti încă o dată, cătînd pieziş la soarele dimineţii. Mai tîrziu, în cursul zilei, avea să-l aibă de-a dreapta lui.

„Ar fi cu păcat să te plîngi de vreme", rosti el.

Marea era pustie. Ştia că oamenii aveau corăbii sprintene, că rătăceau îndelung pe apele mării, pornindu-se din insulele de la miazănoapte şi miazăzi şi din limanurile ţărmurilor stîncoase cu golfuri adînci. Probabil se mai aflau încă pe mare, călătorind în scopuri neguţătoreşti sau de alt soi, cu toate că anotimpul prielnic navigaţiei se apropia de sfîrşit. Urcau plutind prin Strîmtoarea rămasă-n urmă, apoi către Ţara Cositorului şi Ţărmul Negurilor, tărîmul Atlanţilor din basmele corăbierilor.

Cînd își răsuci capul, văzu că promontoriul Ei dispăruse deja ; se afundase sub orizontul apelor, dar dincolo de orizont se-nălțau munții părintelui ei, cu crestele argintii învăluite în nori. Drept în față și pe ambele laturi, se desfășurau noianuri de ape necunoscute și uitate, totuși, în urma lui se mai afla încă o fîșie îngustă de gînduri, de amintiri, și se întindea ca seva unui copac de care auzise că nu se-ntărea niciodată pe de-a-ntregul — se lungea în fire fine ca o zdravănă pînză de păianjen. Poate că în curînd avea să se frîngă, iar realitatea palpabilă a celor șapte ani, colina, valea, nimfa, avea să se afunde în lumea viselor, printre lucruri ce nu se petrecuseră niciodată. În față se-ntindea cealaltă realitate, zorii unei realități, aceea ce urma să i se-ntîmple lui și lumii muritorilor, către care se îndrepta acum.

Își aminti că, odinioară, cînd vîslașii cei-neînrobiți își schimbau locurile la vîsle într-o corabie cu care călătorea el, unul dintre marinari s-a prăvălit în apă și s-a-necat. Mai avea încă în fața ochilor chipul omului. A strigat, apa i-a umplut gura, a-nțepenit și s-a dus la fund, înainte ca ei să aibă timp să-l ajute. Dac-ar fi dorit, și-ar fi amintit numele lui într-o clipă. Nu fusese un om bun. Acum se afla în Împărăția Nălucilor : o nălucă neputincioasă. Îi trecu prin minte că, de fapt, avea în locul ăla o grămadă de cunoscuți.

La amiază mestecă o bucată din carnea friptă și dădu pe gît cîteva guri de apă. Briza suflă fără răgaz, umflînd vela, fîlfîind tenda pe care o-ntinsese deasupra capului. Briza se statornici suflînd dinspre apus ; hula de-abia se simțea. Pluta urca și cobora molcom ; din cînd în cînd, apa țîșnea printre trunchiuri pleoscăind, împroșcînd în sus, umezind cordajul parapetului. Încinse de soare, bîrnele plutei emanau aburi. Stătea pe jumătate culcat pe banca de la cîrmă, iscodind cu grijă palonierul și vela ; era umflată bine, era ca stomacul unui bărbat bine hrănit, plin de speranțe ; se bomba către viitor. Legase strîns școtele de țăruși de la ambele capete ale băncii ; chingile scîrțîiră, un sunet îndepărtat aparținînd trecutului, alte scîrțîituri s-au auzit de la despicătura pentru vîsla de cîrmit. L-a furat somnul, s-a trezit brusc în clipa cînd chinga vîslei i se-nfășură strîns în jurul brațului. Înde-

lungi popasuri de vreme şi le-a petrecut moţăind. Cînd Helios se pogorî şi mai mult către apus, trase tenda în jos puţin mai către pupa. Pescăruşi s-au rotit deasupra lui, scoţînd ţipete ascuţite ; aveau să-l însoţească multă vreme pe căile lor, printre marile insule şi nenumăratele meleaguri. Un banc de toni îi reteză calea, prin faţă, îndreptîndu-se către miazăzi, vreme îndelungată a rămas cu ochii pironiţi pe scînteierea lor.

*

— Eu sînt Anticlea, mama ta, a spus ea.

— Ştiu, Mamă, răspunse, solemn. În pieptul său, o voce a strigat : „Mamă ! Nu pleca ; rămîi aici, cu mine. Sînt atît de singur în împărăţia morţii tale !"

— Trebuie să mă laşi să beau din ofranda de sînge, fiule.

A încercat s-o împiedice. A îmbrîncit-o şi ea a dispărut ca un fum. Trupuri de abur se îngrămădiră în juru-i şi pe marginea gropii în care se afla sîngele animalului jertfit ; era învăluit în norul de umbre. S-a aflat în picioare în mijlocul norului şi a apărat balta de sînge negru.

— Ne e sete, a grăit norul.

Dar sîngele jertfei îi aparţinea, era sîngele recoltat de el, izbînde adunate-ntr-o mică baltă neagră. El era stăpînul sîngelui ; avea putere asupra acelui sînge.

— N-are voie să bea decît Prorocul, a grăit el. Numai Tiresias are voie să bea ca să poată rosti adevărul.

— Cum ai ajuns aici ? se auzi vocea cuiva. Aici la porţile Infernului ?

N-a putut spune că-i mort, dar nici că era viu. Era pe cale de-a muri sau de-a fi adus pe lume. Se afla acolo ; într-o vizită la hotarul unui ţărîm.

— Voi da răspuns altădată, cînd voi afla cum s-a-ntîmplat, li se adresă el umbrelor. Acum doresc să cunosc viitorul. Acum vreau să aflu de petrecute întîmplări.

Atunci Tiresias se desprinse din nor şi dobîndi înfăţişare de muritor. Barba bătrînului era de muritor ; ochii pustii erau de muritor şi mîinile-i tremurînde i-au fost de muritor cînd se aplecă la pămînt şi bău cu sorbituri îmbăloşate.

Carul lui Helios străbătuse o bună bucată de drum şi se afla mai jos, pe cer. Pluta îşi păstra direcţia. Desluşi doar anevoie ţărmurile muntoase de la miazăzi. Îmbucă din nou şi sorbi puţin vin îndoit cu apă. Cînd se porni către prova, la cutia de alimente, simţi şi mai limpede unduirea plutei. Existenţa îi era mărginită de suprafaţa plutitoare. Cum lenevea aşa, cu mintea goală de după-masă, îi veni un gînd : „De-ar fi fost să mi se facă rău de mare, ar fi trebuit să fiu deja bolnav. Sînt atîţi ani de cînd n-am mai fost pe mare." Încercă să-şi ocupe mintea cu gînduri despre mare, despre truda corăbierului ; cercetă vela, înstruni şcotele, lăsînd vîsla de cîrmuit să se tîrîie în chinga ei. Încercă să stabilească dacă vîntul îşi schimbase cît de cît direcţia. Dar nu a fost în stare să izgonească visul. Rosti în gînd : „N-o să-ncerc să-l tălmăcesc." Şi cu voce tare : „Briza se menţine. Astăzi a fost o vreme straşnică pentru navigaţie. Absolut straşnică."

Puse direcţia pe sud-est şi, avînd de-a dreapta soarele amurgului, se porni să coboare oblic, în direcţia ţărmului, în întîmpinarea brizei continentale. Nu intenţiona să debarce în noaptea aceea, ci următoarea. Piscurile munţilor străluceau ca argintul, apoi deveniră galben-roşietice ca aurul din Pont sau Creta, după care se-ntunecară spre roşu, iar Helios se cufundă în mare, departe, îndărătul lui. Vela fîlfîi în bătaia brizei dinspre uscat ; cîrmi din nou către răsărit, către beznele nopţii. Stelele se aprinseră una după alta şi în grupuri ; îşi aţinti privirile în sus, către uluitoarea lor reţea, aşa cum făcuse în timpul anilor petrecuţi cu Ea, repunînd încetişor formele de zeităţi şi animale pe poziţiile corecte. Îl izolă pe Văcar [1], cel cu steaua strălucitoare la capul toiagului îndreptat către marea de jos. Mult deasupra lui se afla cîrdul Pleiadelor. Readuse Ursa Mare în stînga : urma s-o ţină acolo pe toată durata călătoriei. Deschise lada şi-şi aşeză pe umeri o manta din lînă ; acum frigul se înteţise, noaptea şi toamna fiind prin preajmă. Îmbucă nişte carne şi bău cîteva guri de vin.

[1] *Bootes* — numit şi Arcturos, „păzitorul Ursei" (n.t.).

Timp de cîteva ore adăstă aproape nemișcat. Mîna stîngă i s-a sprijinit pe vîsla de cîrmit, dreapta îi era așezată pe genunchi. Din cînd în cînd își îndepărtă părul de pe frunte și-și înfășură mai strîns mantia în jurul pieptului și picioarelor. Un curent de aer cobora către el de la velă. „Poate m-aleg cu o durere de cap ca atunci la..."

Se afla sus pe zidul Troiei, privind către ulițele de la picioarele sale.

Atunci, în acea seară, l-au ucis pe copilul Astianax.

„Nu, nu eu, rosti în cuget, Războiul l-a ucis pe copil ; Ares i-a ucis pe toți. Noi am fost armele puse în slujba Războiului. Războiul a făcut din noi ce-a vrut. Ne-a folosit pentru a dobîndi biruința, pentru a asalta și ocupa orașe prin forță și viclenie, pentru a ucide copii."

Își înălță capul. Stelele se aflau la locul lor. Luna răsărise la miazăzi ; lumina ei se întindea într-o fîșie lată, aurie, de-a curmezișul mării și strălucea alb pe stîncile țărmului. Briza începu să sufle din nou chiar dinspre apus. Căscă o gură imensă înghițind aer ; căscatul îi umplu toracele însuflețindu-i mădularele. Își întinse picioarele. Urechile îi vîjîiau ; oboseala îi apăsa fruntea. Un răstimp a rămas astfel întrebîndu-se oare cum era în realitate acolo, în apusul depărtărilor, cel aflat la mare distanță, dincolo de Strîmtoare, în țara Hesperidelor, Ispanica, în Țara Cositorului cu țărmuri neguroase și curente stîrnite de maree. Și încă și mai departe înspre întinderile oceanului, și către miazănoapte, spre țărmurile înspăimîntătoare ale lui Boreas, de care se povestește numai în străvechi basme. N-avea cum să mai ajungă acolo, acum era mult prea bătrîn.

„Niciodată n-am să fiu în stare să le povestesc despre toate prin cîte-am trecut. N-ar crede în adevărul spuselor mele. Ar fi adevărat numai pînă la Troia. Ar fi adevărat numai pînă la cearta iscată între Agamemnon și Menelau cu privire la-ntoarcerea în patrie. Restul n-ar mai fi adevărul. Acasă ? Poate că eu nici nu mai exist pentru ei. Într-adevăr, ei mă consideră cel-dus-de-acasă, cel mult căutat și-ndelung așteptat. Dar nu un bărbat ce se-ntoarce acasă, așa ceva nu vor crede. De-ai fi nevoit să le povestești petrecutele întîmplări, ar trebui să le prefaci în ceva

hazliu şi de mirare! Ce bine-ar fi să poţi evita năucile trecutului. Şapte ani am fost cu Ea. Înrobit ? «Într-adevăr am fost înrobit ; n-am izbutit să scap de-acolo ; nu m-ar fi lăsat să plec.» Aşa ceva le poţi spune. Iată cum poţi să le povesteşti. Însă nu le poţi grăi astfel : «Şapte ani am fost înrobit trupului ei, coapselor, parfumului ei». «Am fost eliberat» — asta ai putea să le spui. Zeii Atotputernici voiesc să mă aflu departe de acel loc, întors în toiul harţelor politice. Iar ceea ce se află dincolo de dorurile mele, gîndul din cugetul meu îmi spune c-ar fi bine şi folositor pentru mine să mă-ntorc acasă, să fiu din nou cîrmuitorul Itacăi. De-aş fi întrebat, aş putea grăi : «Cei-de-sus mi-au dăruit libertatea». Dar n-am cum să le spun : «Eu voiam să rămîn cu ea. N-am vrut să fiu eliberat. De fapt, ea a fost obligată să mă izgonească». Totuşi aş putea să le povestesc c-am fost înrobit Înainte de-a ajunge acolo, am trecut şi prin aşa ceva. «Domnilor, de-aţi şti prin ce aventuri am trecut ! de toate soiurile !» În schimb n-aş fi-n stare să le spun : «Am fost în împărăţia Morţii şi Desperării. După care am ajuns la ea. Alături de ea, am fost fericit. Înainte de-a ajunge la ea, am fost pe Tărîmul Nefericirii şi-al Morţii, la fruntariile Infernului, la năluci». «O, ce aventură, ce straşnică poveste de corăbier ! ar zice ei. Trebuie neapărat să ne povesteşti ! Mai bea o cupă şi povesteşte-ne !»...“

*

Înţeleptul din Teba se desprinse din norul de năluci, prinse formă, înaintă tîrşindu-şi picioarele şi se aplecă peste balta de sînge. Trosnind şi scîrţîind din mădulare ca un greement uscat. Adulmecă nectarul lăptos, vinul dulce pentru sacrificii şi făina albă pentru ofrande ce se afla presărată pe marginile gropii ; îşi apucă barba şi se porni să lipăie din baltă.

— Acum vorbeşte-mi despre viitor, Tiresias.

— Mulţam, rosti bătrînul, straşnic sînge.

— Da, am sacrificat un berbec negru şi-o oaie neagră. Dacă-mi spui tot ce-are să mi se-ntîmple, am să-ţi jertfesc o vacă stearpă, din vitele mele cele mai bune cînd mă voi fi-ntors acasă.

— A fost un sînge strașnic. Ce vrei să știi ?

— Totul, bărbat înțelept din Teba.

Bătrînul fu foarte măgulit ; barba îi tremură. Înghiți hulpav acel : „bărbat înțelept din Teba", cum înghițise prinosul de sînge.

— Da, da, zise, ridicîndu-și neputincios chipul livid, subțiat, de nălucă ; ochii săi cei încețoșați n-au văzut nimic, și nici n-au reflectat altceva decît sînge și năluci.

— De fapt, tu știi totul, pribeag itacan, nu-i așa ?

— Da. Totuși vreau să-mi adeverești ce știu eu. Vreau s-ascult prorocirea rostită de vocea ta, care-i vocea zeilor.

— Ho-ho, chicoti bătrînul înghițind acel : „care-i vocea zeilor." Prea exagerezi, grăi el cu modestie. Ce vrei să-ți adeveresc ? Și cum ai ajuns la această nenorocită văgăună, dincolo de viața muritorilor ?

El a căutat să se exprime cu vorbe alese.

— Trebuie să-ți spun, se porni el, că Ea, slăvita zeiță Circe, pe la care-am ospețit împreună cu marinarii mei, viteji și eroi fără seamăn, ne-a trimis la fruntariile Infernului, ne-a adus aici, aproape de Împărăția Morții, doar de probă. Ne-a încărcat în barca neagră-smolită. („Acum trebuie să mint, să sune dramatic", rosti în gînd, cu viclenie, cu sînge rece.) Unul dintre camarazii noștri, un tînăr — Elpenor, pe nume — s-a-mbătat în ultima zi a ședерii noastre acolo și s-a urcat pe acoperiș, pe casa ei cea-primitoare, cea-tihnită, a călcat alături de scară, a căzut și și-a frînt gîtul. A fost un regretabil accident. Dar slăvita zeiță care locuia în acea vestită și frumoasă casă, pe minunata Insulă-cu-Vulturică, fermecătoarea Circe a fost vrăjită de tînăr. I-a folosit trupul pentru a și-l desfăta pe-al ei. L-a devorat cu trupul ei zeiesc, l-a sorbit cu ochii ei divini. Cînd tînărul a căzut de pe scară, după ce băuse prea mult vin — sau poate din cauză că i se năzărise că putea să meargă prin aer ? — atunci n-a mai fost în stare să-i potolească nici foamea trupului, nici setea ochilor. Mînia zeiței s-a ridicat în patru labe, ca un leu de pe Țărmul Depărtat, o sălbatică fiară a Depărtării, cu fălci nemiloase, labe puternice și ascuțite gheare. Ne-a expediat pe toți aici — pe mine și pe tovarășii mei :

„...căraţi-vă fără preget!" Ştiu însă că nu trebuie să rămînem în ăst loc. Soţii mei se află în aşteptare, nu prea aproape de Hotar. Am primit poruncă să o-ntreb pe cea mai înţeleaptă dintre toate nălucile de soarta ce m-aşteaptă, despre care poate că ştiu deja cîte ceva. Ce vreau eu să-mi povesteşti din nou, Tiresias, este ursita mea. Am coborît pe fluviu într-o barcă ce-i învoită să se-ntoarcă, să facă drumul îndărăt, la viaţa cea pămînteană. Poţi să ne socoteşti drept morţi-de-probă.

— În ce-l priveşte pe Elpenor, minţi, grăi bătrînul ghicitor din Teba. Sînt mort de-atît amar de vreme, încît pot deslusi din văzduh minciuna cuiva : văzduhul capătă un gust amar. Trebuie să mai trag o duşcă, să scap de gustul ăst-atît de-amar.

Se frînse din şale pînă la pămînt, trosnind din toate-ncheieturile, înghiţind hulpav cîteva guri de sînge. Cînd îşi îndreptă spatele şi-şi linse barba, se porni să proorocească. Vorbele profetice curgeau de la sine, i se scurgeau din gură ca balele, i se prelingeau din barbă — precum o salivă amarnică.

— Te vei învrăjbi cu Soarele, Călătorule. Cirezile de boi ce le are Helios în Trinacria vor fi una dintre căile pe care te-o ajunge nefericirea. Îi vei pierde pe toţi soţii tăi, şi ai s-ajungi cea mai însingurată făptură de pe faţa pămîntului. Călătoria ta va dura o veşnicie, ai să fii silit să te rătăceşti adînc înlăuntrul tău, împotriva voinţei tale. Pic cu picătură va trebui să bei sîngele tuturor bărbaţilor şi copiilor pe care i-ai risipit, şi gustul n-o să-ţi placă. Toate trupurile pe care le-ai deschis cu lance şi spadă, cu săgeată şi cuţit, cu ghioagă şi piatră, te vor scălda în sîngele lor. Te-or pîrjoli pe tine, sclav al lui Ares. Ai să te-ascunzi la sîn de femeie şi-n îmbrăţişarea Basmelor şi Vorbelor-neadevărate, şi atunci cînd ai să uiţi totul, se va-nălţa din adîncimile tale un fel de poruncă, şi o poruncă va să-ţi vină şi din afară, stîrnindu-ţi aducerile-aminte despre tot şi toate. Ai să fii trimis acasă cu poruncă tocmai atunci cînd nu vei mai voi să-o iei pe drumul întoarcerii. Iată-ţi Ursita.

— Ştiam, rosti el. N-am vrut decît să mi-o adeveresti.

— Eşti vîndut oamenilor, te afli în puterea lor ca şi-n aceea a Celor-de-sus. Da, te afli în puterea zeilor, şi ei se folosesc de pămînteni pentru a te ţine în lanţurile lor. Te leagă cu sînge ; picioarele tale vor împroşca sînge de muritori.

— Ştiam şi asta, rosti. Voiam doar să mi-o adevereşti. Şi oare nu voi mai cunoaşte fericirea ?

— Cînd îţi vei fi pus la o parte lancea, şi spada, şi securea cu tăişuri îngemănate într-un cotlon întunecat, unde să le-ngroape pulberea, atunci vei apuca o vîslă cu pala lată şi vei rătăci fără zăbavă pînă vei ajunge la un neam ce n-are nici o ştire despre mare — adică, un neam de oameni ce nu pun sare-n bucatele ce le mîncă, şi care nu ştiu nimic despre navele cu-obraji-de-purpură, mînjite de sînge, despre negre şi sprintene corăbii şi despre vîslele ce dau avînt navei peste talazurile mării. Dacă-atunci te-o-ntîmpina un bărbat ce-o să te-ntrebe de-i cazma ce porţi pe umăr, ai să-i răspunzi că este, şi-ai să te porneşti să scurmi pămîntul cu vîsla ta. Atunci poate afla-vei fericirea. Poate că fericirea zace ascunsă în chiar acel loc. Atunci poate ai să te ridici din însingurarea ta şi-ai să soseşti printre fiinţele ce sapă pămîntul cu cazmale simple, în căutarea fericirii, ce nu-şi croiesc fericirea cu săbii sau lăncii în trupurile altor oameni. Atunci poate vei deveni un om cu desăvîrşire nou, primul dintr-o nouă rasă.

— Cu mult, mult în urmă, grăi el, şi eu am cugetat la aşa ceva. Dar înainte de a mă porni să bat drumuri peste văi şi dealuri, în căutarea pămîntului fertil, cel potrivit pentru lopata mea de lemn, înţeleg că n-am încotro şi trebuie să mă-ntorc acasă ?

— Trebuie şi iarăşi trebuie ! vorbi bătrînul, trosnind ca pergamentul.

— Adică începutul trebuie să-l fac cu oamenii de pe glia ce-mi este cunoscută ?

— Chestiunea nu mă mai interesează, rosti venerabilul Tiresias. Mulţumesc pentru sînge, a fost un sînge straşnic. Nu uita de vaca stearpă şi de oaia ce trebuie să le jertfeşti cînd ajungi acasă. Viaţa-i mai uşoară cînd primeşti ofrande ; pentru noi este o neînsemnată distrac-

ţie. Să cugeţi că cineva le-aduce ofrande zeilor întru pomenirea numelui tău ! Că oamenii te pomenesc !

— Cum am să mor, cînd voi muri cu-adevărat ?

— Ştii tu cum. Moartea, cel puţin, nu-ţi va sosi de la Poseidon. Nu de la mare ţi se va trage moartea.

— Da, ştiu — nu de la mare ; cu toate-astea, de multe ori am să trăiesc experienţa morţii pe mare. Aş dori să-mi adevereşti şi asta.

— De-ţi vei purta de grijă, vei spori-n greutate şi-ai să te-ngraşi. Gîndul de nu-ţi va zăbovi prea-ndelung asupra celor de-tine trăite, poate te vei ferici. Într-o zi ai să te trezeşti aici, rîvnind după sacrificii, să poţi bea sînge jertfit, la fel ca noi toţi ceilalţi.

Bătrînul se mistui printre celelalte năluci. Din depărtare răzbi vuietul unui fluviu. Ortacii lui, cei ce zăboveau în picioare pe malul fluviului, îl strigară. Auzea zgîrciurile moşneagului scîrţîind asemeni unor chingi din piele uscată, în mijlocul norului de năluci. O suflare îngheţată se stîrni dinspre sălaşurile zeului Hades, o piezişă şi ticăloasă suflare : pînă şi asta trosnea de la reumatismele bătrîneţii.

*

Somnul l-a furat de cîteva ori în timpul nopţii, scurte răstimpuri de somn între semnale de alarmă fluturate de velă. Vînturile dinspre uscat şi dinspre insulele cele mari se-nvălmăşeau în acel loc, scurgîndu-se laolaltă către soare-răsare. Mută transversal vîsla de cîrmit, de la stînga la dreapta, iscodi cerul rătăcitor, alunecă în lungul indicatorului nestatornic format de fîşia luminii de lună. Se trezi a doua oară cînd soarele răsărise în faţa lui izgonind vînturile dinspre miazăzi şi miazănoapte, mînîndu-le mai departe, către insulele cele mari din depărtări ; apoi soarele întîmpină briza statornică de la apus, învăluri uşor apa, dezvăluind berbeci ca neaua, luminînd-o palid, apoi auriu, apoi sîngeriu — şi astfel purpura zorilor începu să se preschimbe în albastrul zilei. Viră pluta pentru a avea carul soarelui suitor-pe-cer drept în faţă.

Pescăruşi, rîndunici-de-mare şi păsări mai mari zburau deasupra somnolenţei sale. Cînd s-a ridicat în picioare să-şi dezmorţească oasele şi să-şi uşureze băşica, iscodi

îndelung ţărmul aflat mult mai aproape decît noaptea trecută.

„Astăzi va fi o vreme minunată, fără cusur, rosti el, cu voce tare. Te salut umil şi plin de recunoştinţă, Helios. Pe sub arcul blînd al rătăcirilor tale, îmi urmez mai departe călătoria cea tihnită. Cu fiecare bătaie de inimă, gîndul mi se-ndreaptă către tine, Helios. Chibzuiesc la nişte minunate jertfe cu care te voi cinsti cînd voi avea prilejul. Cînd voi fi ajuns pe pămînt, după tihnita mea călătorie."

Imediat ce rosti cuvintele, simţi pe limbă gust de cocleală. A fost nevoit să facă puţină agitaţie în legătură cu ei, chiar dacă, probabil, nu aveau timp de tras cu urechea. Se îndoi din mijloc, îşi umplu căuşul palmei cu apă, frecîndu-şi-o peste frunte ; apa i se prelinse pe obraji şi-n jos, în barba deja ţeapănă de la sare. Cu o dimineaţă în urmă, făcuse ultima baie fierbinte în casa Ei. Orice adiere de parfumuri şi uleiuri mirositoare se evaporase. „Nu miros decît a mare, miros ca un corăbier, în curînd gustul de ulei de peşte va fi singurul pe limba mea." Îşi scoase tunica şi se spălă. Apa era înviorătoare, nu rece, totuşi răcoroasă ; se regăsea în ea prospeţimea mării din nopţile de vară tîrzie. Priponi vîsla-cîrmă cu chinga şi, gol-puşcă, se plimbă pe plută înainte şi-napoi, în sus şi-n jos, verifică straiurile, struni vela, se aşeză pe lada cu alimente, îmbucă iscodind piscurile de la sud-vest, pe care zăpada strălucea galbenă în lumina zorilor, daurită-de-Helios, ca şi culmile poleite cu aur de la miazăzi. Atît ruta cît şi harta locurilor se afla în mintea sa. Trebuia să-mbrăţişeze coasta pînă ce marea avea să i se deschidă către miazăzi, într-o curbă uriaşă. Apoi avea să-şi croiască drum pieziş, urcînd către insula Trinacria, îmbrăţişîndu-i ţărmul de la miazăzi, să se-abată pe după pintenul de la miazăzi al ostrovului cu-trei-colţuri, făcînd, în acelaşi timp, cu gîndul şi cu trupul o adîncă plecăciune întru cinstirea lui Helios şi a multor altora dintre Cei-atotputernici, după care avea să vireze aproximativ către nord-est, ieşind în larg să străbată Marea Ionică, cea-

înfricoşătoare, în drum către insulele aflate în faţa coastelor Acarnaniei.

— Nemaipomenit noroc am avut cu vremea, rosti, cu voce tare.

12

Palas Atena

Euriclea încetase să mai viseze sau, cu alte cuvinte, fura visele ce-i soseau noaptea şi care, în realitate, erau proprietatea casei. În schimb, a remarcat anumite lucruri neînsemnate, ceea ce, lucru destul de uimitor, nu mai făcuse niciodată pînă atunci. De pildă a observat că Fiul se maturizase în perioada anilor de ţesătorie şi-i aduse la cunoştinţă stăpînei descoperirea ca şi cum ar fi fost o noutate.

— Cum se mai duc anii !

— Ce vrei să spui cu asta, Euriclea ?

— Firește, ştiu că nu-s decît o femeie proastă, de fapt nu-s în stare nici să gîndesc, nici să chibzuiesc ; nu-s în stare nici măcar să rostesc, aşa cum se cuvine, vorbele, şi m-au lăsat atît urechile, cît şi ochii — nu-s altceva decît un bătrîn sac cu oase ! Şi totuşi, azi dimineaţă, mi s-a-ntîmplat — din senin, cu totul neprevăzut, fără nici o intenţie din partea mea, şi numai din cauza nefericitelor mele picioare bolînde şi istovite — mi s-a-ntîmplat să mă aşez pe-o bancă, în curtea interioară, şi să-i cercetez pe cei ce soseau şi plecau. Şi iată că-l văd pe Telemah în poartă. Nemaipomenit cît de nalt şi bărbat s-a făcut. De stai să chibzuieşti ce băieţel era nu cu mult în urmă — da, acum cîţiva ani.

— Şi eu am băgat de seamă, rosti Penelopa, cu prudenţă. Ce-ţi mai trece prin minte, acum ?

De cînd încetase să mai urzească, Penelopa era capabilă să fie destul de prost dispusă ; acum, pînă şi suprave-

gherea activităților industriale — torsul și țesătoriile — se părea că o plictisește.

Îngrozită, bătrîna respinse cu un gest sugestia Penelopei.

— Să-mi treacă prin minte ? Ca și cum aș avea vreun dram de minte ! Nu-s în stare să gîndesc nici două gînduri ; în sfîrșit, două, poate, în nici un caz patru sau cinci. În sfîrșit, poate că de m-aș forța zdravăn, aș putea scorni șapte-opt, cel mult douăsprezece, însă numai cu-ndelungi răstimpuri între ele.

— Și-acum ce pofțești să-mi spui ? o-ntrebă Stăpîna, cu răceală.

— Umblă vorba că Telemah s-a pornit pe cuvîntări, da, da, s-a pornit să discute fel de fel, în acest chip jucîndu-și rolul. Va ajunge o persoană foarte importantă.

— Prostii ! a rostit Penelopa.

— Ah, da, zise bătrîna. Mult timp nu prea are la dispoziție.

La auzul acestor cuvinte, Penelopa fu cuprinsă de mînie, oricum i-o reteză :

— Zeilor, ce baborniță nătîngă și știrbă poți fi, zise.

— Da, sînt o neghioabă, așa e, rosti bătrîna. În clipa de față de-abia de-s stăpînă pe cugetul meu. Ar trebui să mi se ferece gura-n curele, cu noduri zeiești. Și-apoi, chiar la noduri m-a dus gîndul. Mi-a trecut prin cap că-n zilele noastre iscusința de-a lega noduri e în declin ; acum oamenii poftesc ivăre de lemn, cîrlige de aramă și tot soiul de bazaconii ; acum nu se mulțumesc cu ce-i vechi.

— Ce vrei să spui ? grăi Stăpîna, pe un ton mai îngăduitor.

— Laerte era-n stare să-ntocmească noduri pe care nimeni — în afară de el și *(un suspin)* fiul său, Preaslăvitul Absent — nu izbutea să le desfacă. Acelea erau noduri deprinse în Creta sau la fenicienii din Sidon sau din Tir, sau cine știe de pe unde. Și fiu-său dobîndise de la el iscusința de-a le face. Dar acum ? De pildă, cunoaște Telemah măcar un nod mai acătării ? Nu, tineretul din zilele noastre umblă mult prea puțin pe căi de ape. Parcă

n-ar avea nici o plăcere să călătorească. Cînd eram eu junǎ...

— „În zilele noastre", „în zilele noastre" — altceva decît „în zilele noastre" şi ce minunăţie a fost lumea odinioară ! nu mai ştii, exclamă Cea-de-vîrstă-mijlocie. Îmi imaginez că n-a fost chiar aşa de distractiv pe-acea vreme !

Euriclea nu era persoana căreia să i se-nchidă gura cînd voia să dea glas părerii personale despre o chestiune, care fu următoarea :

— Firește, multe sînt mai bune acum. Să cugetăm numai la o roabă nevrednică aşa ca mine ! În zilele noastre mi-e îngăduit să grăiesc absolut — sau aproape absolut — pe faţă cu Măria-ta ; limba mea cea poticnită, buzele mele cele-plesnite, vocea cîrîită au învoire să se facă auzite. Odinioară îi retezau pur şi simplu — vşt ! — capul pe laviţa măcelarului, i se scoteau inima, ficatul şi rinichii, şi la groapa de gunoaie cu ele ! Nu dura decît o clipă.

— Pfui ! ce lucruri poţi să rosteşti ! exclamă Penelopa, rîzînd. E de-ajuns să te cutremuri !

— Da, era groaznic, într-adevăr, recunoscu bătrîna. Totuşi, orice-ai zice, oamenii învăţau anumite lucruri. Iar eu, în ce-o priveşte pe umila mea persoană, cuget că tinerii obişnuiau să călătorească mai mult. Îmi amintesc prea bine... nu, n-am să rostesc nici un nume. Însă, oricum, ei au plecat de-acasă şi-au avut norocul să deprindă folositoare lucruri. S-au călătorit pe la prietenii părinţilor — pe continent, de pildă. Tinerii din zilele noastre nu fac altceva decît să şadă la masă, sau se duc în curte să slobozească vreo două săgeţi, sau să vîslească vreo bărcuţă prin Golful-cel-mic sau în Strîmtoare ; închipuindu-şi că altceva de-nvăţat nu mai au !

— Vrei să spui că, în acest caz, Telemah ar trebui să plece de-acasă, să călătorească ? o întrerupse Stăpîna.

Mîinile bătrînei, cele subţiri, izgoniră din nou sugestia.

— Zeilor, nu ! Cum să cutez eu să-mi port gîndul atît de departe ? !... Dar acum că Doamna a rostit-o... *(Lovită parcă de un gînd.)* Dar ştii că-i o idee ? găsesc că-i o idee foarte bună.

— Şi, de bună seamă, i-ai şi vorbit de-aşa ceva ? zise Penelopa.

— Eu ? Nu, cum să mă-ncumet la aşa ceva ? *(Codindu-se).* Adică, atunci cînd am dat peste el, în curte, mi s-a-ntîmplat, într-adevăr, să-i pomenesc de-un bărbat din Tafos, aflător cu treburi prin locurile astea, şi că...

— Nici vorbă de călătorie ! i-o reteză Stăpîna, a doua oară. Auzi ! să plece, *El,* de-acasă şi să pornească pe mare ! De cînd sînt n-am mai auzit aşa ceva. Încă nu-i decît un băieţel şi oricum am nevoie de el aici. Încetează să-i mai bagi în cap idei prosteşti !

Euriclea încetă. Dar în ziua următoare avu, într-adevăr, şansa de a-l întîlni pe Fiu în curte — sau poate chiar în aceeaşi zi — şi nu scăpă ocazia de a-l întreba de nu-l întîlnise cumva, din întîmplare, pe bărbatul din Tafos.

Este posibil ca bătrîna să se fi cunoscut deja cu bărbatul acela ce susţinea că sosise din Tafos. În orice caz, se poate bănui — fără a micşora cu nimic rolul jucat de zei în ursita lui Telemah, că Euriclea l-a convins pe străin să stea în chenarul porţii dinspre curtea interioară, într-o dimineaţă, cînd pretendenţii se distrau aruncînd discul sau, aşezaţi pe piei de bou, jucau pietricele [1]. Străinul era un bărbat înalt, între două vîrste, cu o barbă aurie, mătăsoasă, elegant înveşmîntat, purtînd gambiere albe, o spadă scurtă şi lance. Dacă-l priveai din spate, te izbea marea asemănare cu bătrînul Mentor. Oaspeţii făcură presupunerea că era un proaspăt competitor, un pretendent sau un speculant. Îi urmă pe ceilalţi în casă, dar adăstă în vestibul. Fiul se afla deja aşezat la masă, dar cînd îl zări pe străin se ridică, îi ieşi întru întîmpinare, întrebîndu-l care-i era vrerea. Purtarea lui Telemah fu, întrucîtva, neobişnuită.

— Numele meu este Mentes din Tafos, Prinţul Mentes, rosti bărbatul. Aş vrea foarte mult să vorbesc cu Telemah.

— Eu sînt, spuse Fiul.

Bărbatul din Tafos îl iscodi cu luare-aminte, ochii săi, cei-verzi-albaştri, cercetîndu-l din creştet pînă-n tălpi.

---

[1] Pietricele ovale cu care se juca un joc asemănător celui de dame. (n.t.)

— Într-adevăr, îi semeni foarte mult.
— Cui, adică ? îl întrebă fiul.
— Tatălui tău, replică bărbatul din Tafos.
Buzele lui Telemah se mișcară ca și cum ar fi rostit ceva în șoaptă, și, abia după cîteva clipe, vorbi tare și netulburat.
— Chiar l-ai cunoscut ?
Bărbatul ce pretindea că sosește din Tafos, încuviință, dînd din cap.
Buzele lui Telemah se mișcară din nou, încă o dată, vocea îi zăbovi cîteva clipe ; pesemne șoptea, cine poate ști ?
— Mi-ar face o mare cinste, dacă ai lua loc la masa mea, rosti el, preluînd lancea străinului și luîndu-i-o înainte. Așează lancea — o armă foarte frumoasă, cu vîrful cizelat, cu o coadă ușoară, ornamentată și lustruită, o lance aproape divină — în rastelul pentru lancii al Celui-absent, aflat lîngă stîlpul din interiorul vestibulului. Făcu un semn, și un slujitor așează un jilț cu spătar înalt alături de-al său, acoperindu-l pe fund cu o învelitoare de in.
— Ia loc, rogu-te.
Unul cîte unul sau în grupuri, pretendenții intrară, așezîndu-se cu mult zgomot pe locurile lor obișnuite. Priviră către ei, însă Telemah nu se sinchisi să-i prezinte : îl încercă, brusc și definitiv, sentimentul că bărbatul acela era numai oaspele *lui.*
Bărbatul din Tafos privi în jur plin de curiozitate. Odrasla lui Dolios, cea cu burta umflată acum — pesemne era în luna a șaptea — se afla în picioare, în preajma scaunului lui Antinou, și cînd Fiul și Oaspetele au luat loc, apucă un ulcior cu apă din mîna unei roabe și se porni să străbată sala către cele două jilțuri cu spătar înalt. Cei doi își spălară mîinile în tăcere. Și nici atunci cînd le-au fost puse-n față, pe masă, merindele, pîine și carne de vier proaspăt friptă, n-au scos un cuvînt. Telemah reteză o bucată din pulpa suculentă, din care grăsimea picura, și o așeză în fața Oaspetelui. După ce vinul a fost amestecat cu apă în vasul de lîngă ușă și-n vreme ce cupele erau umplute, Fiul a vorbit :

— Te afli într-o lungă călătorie, Nobile Mentes ?

— Da, poți să-i spui așa.

Bărbatul zîmbi ; brusc chipul i se făcu tînăr și gingaș, aproape feminin.

— Putem vorbi fără a fi stingheriți ?

Privirea lui Telemah făcu înconjurul sălii. Înapoia lui se afla odrasla lui Dolios, cea-prea-borțoasă.

— Melanto, dorim să discutăm netulburați.

Roaba făcu o mutră acră și se-ndepărtă cu pași tîrșiți, sandalele-i plesnind cu năduf pardoseala, legănîndu-și provocator, trupul, coapsele, de parcă și le mai închipuia încă ispititoare. Traversă sala pînă la Eurimah și se opri în picioare atît de aproape, încît coapsa îi atinse cotul. Au vorbit în șoaptă. Apoi Eurimah s-a aplecat către Antinou, aflat la masa din coasta lui ; acum discutau în șoaptă.

— Așadar l-ai cunoscut pe tatăl meu ? i se adresă Fiul Oaspetelui.

— Da, l-am întîlnit, dar cu mult în urmă. O dată înainte de Război, apoi în timpul războiului.

— Călătorești cu treburi ? întrebă Fiul.

— Da, răspunse Străinul. Am ceva fier pe care-ncerc să-l vînd pe aramă în lungul țărmului ; mă gîndeam să navighez pînă în Argos.

În răspuns se afla o minciună, dar minciuna era învăluită într-un suflu divin. Telemah a avut sentimentul că n-ar trebui să pună prea multe întrebări în legătură cu astfel de probleme pentru eventualitatea că Oaspetele nu avea chef să mintă. Departe, la celălalt capăt al sălii, aproape de ușă, aedul Femiu, un om bun, se porni să cînte la forminx și din voce. Cîțiva dintre tineri, aflați deja sub influența vinului, începură să urle cuvintele ; alții au încercat să le impună tăcerea. Fiul se aplecă într-o parte, peste masă, către Oaspe :

— De bună seamă ești la curent cu cele ce se petrec aici ?

Cel ce-și spunea Prințul Mentes din Tafos încuviință dînd din cap.

— Pot să te-asigur că nu e prea plăcut, continuă Telemah, care acum nu mai era cîtuşi de puţin Gazda curtenitoare, stînd în jilţul de onoare, ci mai curînd ceea ce fusese pînă nu demult : un băiat însingurat. Un tremur i se simţi în voce, colţurile gurii i se răsuciră, poate că n-a fost departe de a izbucni în hohote de plîns.

— O ţin aşa de cîţiva ani. Ne duc la sapă de lemn, şi n-au nici un respect pentru mama sau pentru mine. Nici după ce le-a făcut un fel de făgăduială nu se poartă mai bine. În douăzeci de zile trebuie să se hotărască asupra unuia dintre ei. Numai dacă... Nu ! zise el. Nu cred cu-adevărat în aşa ceva. Că el se va-ntoarce. Aşteptăm de prea multă vreme. Uneori cuget că mama ar trebui să aleagă repede, să pună capăt la toate astea. Aş vrea şi eu să m-apuc de ceva.

— Adică ? întrebă cel din Tafos, zîmbindu-i.

— De propria mea viaţă, zise Fiul, coborîndu-şi privirile pe suprafaţa lustruită a mesei.

O dată-n plus străinul îl privi intens, cu prietenie, apoi privirea acelor ochi verzi-albaştri se rătăci dimprejurul sălii. Cîţiva dintre pretendenţi îşi făcuseră deja plinul şi aveau să fie curînd căraţi, conduşi sau purtaţi de propriile lor picioare împleticite pe la casele lor, încît să fie în stare să-şi revină la forma cea mai bună pentru masa de seară ; alţii se apucaseră să-şi încerce puterile braţelor peste masă, şi, în mijlocul acestei harababuri, Femiu cînta în silă, cu umilinţă, dar cu chipul mohorît. Nici interpretarea lui nu era dintre cele mai bune.

— Ştii ce-aş face eu, de-aş fi în pielea ta ? rosti bărbatul din Tafos.

— Pur şi simplu, nu-i nimic de făcut, răspunse Fiul, totuşi îşi înalţă chipul şi ascultă, sorbind, în acelaşi timp, din cupa sa.

— Nu ţi-a trecut niciodată prin minte să porneşti la drum ? Să pleci şi... da, da, să te duci undeva ?

— Da, într-adevăr, uneori mă gîndesc la aşa ceva, zise Telemah. Dar nu cunosc pe nimeni... adică... personal nu cunosc pe nimeni unde m-aş putea duce.

— În locul tău aş convoca, mîine chiar, Adunarea Poporului şi le-aş cere celor ce se află aici să se-ntoarcă

pe la casele lor, îi zise bărbatul din Tafos. — Iar mama ta poate oricînd să se ducă la tatăl ei, Icarius, parc-așa-l cheamă ?... și s-aștepte acolo. Apoi pornești la drum către Pilos, la Regele Nestor, și-l întrebi de are vreo știre despre călătoria tatălui tău, și dacă nu știe nimic, du-te mai departe, la curtea lui Menelau, în Sparta. Dacă, după această vizită, se poate adeveri în mod hotărît că tatăl tău s-a prădădit într-adevăr, atunci poți să te-ntorci acasă. Mama ar putea fie să se căsătorească din nou — în care caz tatăl ei trebuie să facă aranjamentele pentru măritiș — fie, de asemeni...

Străinul iscodi împrejur cu luare-aminte. Fata lui Dolios se afla prin preajmă.

— Dorim să discutăm netulburați, Melanto, rosti Telemah cu asprime, fără s-o privească.

Tîrtița fetei se legănă, îndepărtîndu-se. Acum Eurimah și Antinou vorbeau pe șoptite cu Amfinom.

— Fie ?

Telemah era palid din cauza nervilor.

— Așa ! rosti bărbatul din Tafos. Ai auzit vreodată de Oreste, fiul lui Agamemnon ? Bineînțeles că da, nu-i așa ?

— Da. Numai că eu nu am oameni, iar *ei* formează o hoardă întreagă. Și pe urmă, nici corabie n-am, în care să pot aduce războinici.

— Acum trebuie să plec, rosti bărbatul din Tafos. Dar voi rămîne în oraș pînă mîine.

Se aplecă înspre Telemah.

— Cît despre vas, asta aș putea aranja eu. Ai încercat să vorbești cu... cu cei de-o vîrstă cu tine ? Cele mai măreție lucruri se realizează atunci cînd bărbații au aceeași vîrstă. Și încă ceva : eu am tras la hanul lui Noemon, acela de jos, din port. Corabia și oamenii mei se află în golful cel mic al limanului, pe partea de la răsărit. Și mai e încă ceva. Eu cred că tatăl tău este-n viață. Poate că-i pe drumul spre casă, cine știe ? Acum însă trebuie să te porți ca și cum n-ar fi. Trebuie să te porți ca și cum mama ta, cea-venerată, n-ar mai avea altă soluție decît s-aștepte scurgerea celor douăzeci de zile.

Fiul se ridică şi-l însoţi prin sală, neprezentîndu-l nici acum, nimănui. A avut sentimentul că prin chiar acea omisiune, prin faptul că ieşea din sală alături de un asemeni bărbat, săvîrşea un important gest de autoafirmare. Luă sulița din suport şi o încredinţă Oaspetelui. Era o piesă atît de minunat măiestrită, încît nu se putu abţine să nu întrebe — făcînd astfel paradă de cunoştinţe :

— Cretană ?

— De undeva de pe acolo, răspunse cu un zîmbet bărbatul care susţinea că se trage din insula Tafos.

Fiul îl conduse prin cele două curţi din faţă. La poarta exterioară rămase pe loc urmărindu-l cum cobora către oraş şi port. Umbla cu pas uşor şi delicat, alunecînd ca o zeitate. Umbra îi era luminoasă, poleită cu aur în bătaia soarelui.

Cînd se-ntoarse, Femiu se pornise să cînte, acompaniindu-se, o altă suită. Îl îndopaseră cu vin şi asta-l făcea întotdeauna să cînte ca un tenor eroic. Era una dintre vechile şi răsuflatele istorii despre expediţia la Ilion şi despre Război, pe care Fiul le ascultase în întreaga-i copilărie şi adolescenţă, pînă i se făcea lehamite. Femiu era fidel familiei şi introducea adeseori părţi laudative la adresa Soţului, Cel-absent ; iar atunci cînd era prea băut era în stare să exagereze : laudele sale la adresa faptelor săvîrşite de eroi n-aveau măsură.

Toţi cei prezenţi erau ameţiţi bine.

Telemah îşi reluă locul. Îşi ridică pocalul, îl duse la buze, dar se răzgîndi : „Nu, nici o picătură în plus astăzi !“ Era doritor să-şi vădească puterea, maturitatea, să arate că în casa lui, el *era* stăpînul ; şi încercă în mod inconştient să-l imite pe bărbatul din Tafos în gravitate, ţinută şi purtare. Aşeză cupa pe masă şi domol — fără zorul adolescentului mîniat sau al celui ce se-ncearcă să fie autoritar fără nici un rost, ci cu o gravitate vrednică de un bărbat, de un nobil din Tafos sau de pe unde-o fi sosit, şi oare cine o fi fost el ? — îşi ridică încet ochii şi-l privi pe aed. Femiu zbiera, aproape lătra, iar chitara i se dezacordase. *Acum*, nu acum, ci într-o clipă, Stăpînul Casei, Fiul şi Moştenitorul, avea să-şi deschidă buzele, cu o poruncă pe limbă, avea s-o savureze şi s-o rostească,

dacă avea chef. Poate că o să aibă chef. Nu se hotărîse încă. Putea hotărî dacă voia sau nu ; putea hotărî dacă s-o lase baltă. Era un om liber. Şi s-a hotărît să pună capăt zgomotului îngrozitor. Imediat va porunci : „Încetează, omule, mi-e silă de moarte de cîntatul tău. Acum du-te acasă. Doresc să stau de vorbă cu aceşti domni."

Oaspeţii îşi întoarseră chipurile către uşa dindărătul lui, el însuşi îşi răsuci capul privind într-acolo. În afară de sunetele ce mai soseau încă de la Femiu, în megaron se pogorîse tăcerea. Penelopa, Soţia, Cea-ce-aşteaptă, se afla în picioare în chenarul uşii ; înapoia ei le zări în treacăt pe Euriclea şi două slujnice cu chipurile înspăimîntate. Au urmat-o cu sfială cînd Penelopa pătrunse în sală. Buzele-i vibrau, expresia de pe chipul fardat ar fi putut fi ori mînie, ori durere. Ar fi putut fi enervare. Ar fi putut fi o lovitură de teatru, o lovitură iscusită : dar buzele-i tremurau, ochii îi pluteau în lacrimi. O priveau cu toţii înmărmuriţi. Singurul care n-a observat nimic a fost beţivanul de Femiu :

„...ridică spada şi lovi, eroul cel-neuitat,
izbi şi iar izbi, şi sîngele a curs năvalnic,
capete retezate, piepturi sparte, pîntece sfîrtecate,
şi precum ştiţi : Cel-neuitat izbîndi !
Ca Taurul, zdravăn în spete,
Ca bronzul de Creta braţele-i,
Sfîrşitul îl ştiţi cu toţii,
El birui, el izbîndi, el..."

— Tăcere ! strigă strident Penelopa. Altceva nu ţi-ai găsit de cîntat în casa asta ; eu... eu... de ce ţi-ai găsit să cînţi despre El ! Îţi interzic să mai scoţi un sunet !

Lui Telemah îi păru îngrozitor de rău pentru ea, dar, în acelaşi timp, îl cuprinse ruşinea. Îl invadase simţămîntul puterii, dorinţa de a porunci, trebuia să spună ceva : şi mai înainte ca paza gurii să pună stavilă cuvintelor, se porni :

— Dar, Mamă, lasă-l să cînte ! *Eu* nu i-am cerut să se oprească.

Își întoarse privirile către el ; Telemah își dădu seama de imensa ei uimire. Femiu încetă brusc ; un țiuit slab se mai auzi încă dinspre chitara sa ; era ori prea beat, ori prea înspăimîntat de uitase să-și așeze palma pe strunele ei.

— Dar... Telemah !

Telemah a simțit nevoia să zdrobească ceva, dar și să izbucnească în lacrimi.

— Oare tatăl meu nu mai poate fi slăvit în propria-i casă ! strigă el, cu vocea la fel de stridentă ca și a ei.

— Dar, *Telemah !*

Pe chipul ei se așternuse o expresie de disperare, ceea ce stîrni în el o mînie năucitoare.

— Mamă, în casa asta poruncesc doar *Eu !*

Penelopa se străduí să rostească ceva cu buzele tremurînde ; își ațintise privirile pe chipul, pe trupul său ; sprîncenele îi erau arcuite încredibil de înalt pe fruntea albă, ridată (pînă la muchea năframei). Rămase astfel în încremenirea timpului. Singurul lucru ce-i dăinui multă vreme în amintire după aceea fu înfățișarea ei : parcă dispăruse, parcă se topise, ca și cum se prăbușise în sine, îmbătrînind cu mare iuțeală — fără ca altcineva decît Fiul să fie în stare să observe transformarea. Și-și mai aminti de asemeni : gurile căscate ale pretendenților celor mai săraci cu duhul, cum își întornase privirile Eurimah, zdrobit de penibilul situației, căutătura lui Amfinom ațintită asupra mesei, ochii lui Antinou în care străluceau curiozitatea stîrnită precum și expresia lui de încîntare. Un foarte scurt popas de vreme, tăcerea cea mai deplină a plutit peste lume, după care Penelopa se răsuci și, cu pas încetinit, șovăielnic, părăsi încăperea, și urcă treptele ce duceau la Apartamentele Femeilor.

Primul care și-a recăpătat glasul a fost firește, Antinou :

— Ia te uită, și-a dat drumul băiatul !

Și absolut toți au cutezat să hohotească.

Furtuna

Pe acel drum de ape către soare-răsare a avut umbră de la velă pînă dimineaţa tîrziu. După aceea a stat sub tendă cît mai mult cu putinţă ; pe durata curselor îndelungi şi neabătute, se lungea pe bancă şi moţăia.

Oare ea, Femeia-pe-care-o-părăsise, îi ducea mult dorul ? Găsise oare pe cineva să-i satisfacă poftele ? Sclavi şi slugi, avea. Cei-preaslăviţi aveau să-i trimită o furtună şi un naufragiu, în care caz, trocul urma să fie desăvîrşit. „N-am nimic de spus", bolborosi el.

Totuşi, cu voce înjumătăţită, a spus tot ce-a avut de spus. Se afla lungit, cu capul sprijinit de un perete al ţarcului, iar palmele îi erau apăsate pe scîndura caldă, mirosind a răşină, a băncii. A gîndit despre ea, a spus despre ea că adeseori umblaseră împreună prin pădure. Cam la atîta se redusese traiul lor laolaltă.

„Adevărul-adevărat e că mi se cam făcuse lehamite de ea."

Acum trupul nu-i mai era secătuit de forţe. Se ridică şi escaladă marginea adăpostului şi parîma parapetului, se cufundă uşurel în apă. Se ţinu agăţat cu ambele mîini, rămase în apă pînă la gît, lăsîndu-se remorcat un scurt răstimp, în vreme ce amintirile trupului alunecau rămînînd în urmă.

O perioadă de cîteva ore rămase lungit leneş şi fără vlagă pe banca de la pupa. De cîteva ori se ridică pentru a verifica direcţia. În depărtare, în largul mării, către miazănoapte, deslusi o galeră plutind cu vîslele trase la bord. Era o navă lungă şi neagră ; socoti că numărul vîslaşilor purtaţi de ea trebuia să fi fost de treizeci şi cinci, patruzeci. Îi tăiase calea înainte de a o fi observat ; în acea clipă înainta năvalnic către nord-est : o cocă joasă, cu pupa şi catargul înalte şi cu o pînză întunecată, dreptunghiulară. Dacă erau piraţi, atunci probabil îşi făcuseră plinul ; ori erau prea obosiţi şi se-ndreptau către casă, ori se zoreau către cine ştie ce obiectiv de pe Ţărmul-cel-Lung. Cîteva ore mai tîrziu o pîntecoasă navă de negoţ

trecu pe lîngă el, la o distanță de cîteva stagii, mai aproape de pămînt. „Mama a sosit în Itaca adusă de una din navele de mărfuri ale lui Autolicos. Moartea mamei mi-a fost vestită de către Mesager."

Un răstimp a dormit.

*

— Și eu mă aflu aci, printre cei morți, a grăit mamă-sa fără să-și mişte buzele. El nu și-a amintit cine-i adusese vestea, dar știuse dinainte. Înapoia ei, înapoia nălucii ei, se ridica imaginea reginei, înfloritoare, puternică, plesnind de sănătate, cu lapte din abundență, ceea ce-și alăptase singură fiul cîtva timp. Ședea pe jos, alături de ea, la balta ofrandei de sînge.

— Te afli doar în vizită ? îl întrebă, după ce băuse, iar el fu în stare să cate în ochii înceţoșați.

— O scurtă vizită. Am venit aici cu oamenii mei oarecum din întîmplare. M-am gîndit c-aș putea să-l iscodesc pe Tiresias despre vreo două sau trei lucruri.

— Acum cîteva clipe se afla pe-aici, zise ea.

— Ce mai e pe-acasă, Mamă ?

— Știi tu, spuse ea.

— Și totuși te întreb ; nu vreau decît să-mi adeverești.

— Cu toții trebuie să ne ducem traiul pe temeiul presupunerilor, zise ea, iscodindu-i chipul. Ai îmbătrînit.

— Vreau să știu ce-i cu Penelopa și băiatul.

— Ești îngrijorat, zise. Însă îmi închipui că Penelopa n-are probleme. O să se descurce ea, n-ai grijă.

Vechea animozitate se mai simțea încă în vocea ei.

— Cînd m-am călătorit aici, veneam direct de la țară, grăi ea. Taică-tu își duce-acum traiul în casa de la țară. Ne-am mutat acolo acum cîțiva ani. Insula nu mai are stăpîn. Ar trebui să vină și el aici. De ce să fiu singură în locul ăsta ? Aici n-ar mai avea griji, nici necazuri.

— De nici un fel ?

— Da, rosti ea cu voce aspră. S-a isprăvit totul. De nici un fel.

El se aplecă și privi fix în balta de sînge.

— N-ar fi trebuit să pleci de-acasă, adăugă ea. Ar fi trebuit să li te-mpotrivești. Am ajuns aici pentru că ai

plecat. Mi-a fost tare dor de tine după ce ne-ai părăsit. Ai fost atît de iscusit la minte şi atît de bun !

— Şi Telemah ? întrebă el, din nou.

Îşi fîlfîi mîinile de nălucă ; se unduiau în suflul fierbinte izvorînd din Hades.

— Pot să-mi închipui că numai bine nu-i e.

— Mamă, nu-ţi face plăcere că am venit aici şi că-ţi pun întrebări ?

— Nu !

— Dar vreau să vorbesc cu Prorocul.

— N-are rost, rosti ea. Ţi-e teamă să te-ntorci printre muritori şi gîndeşti c-ai să primeşti ajutor aici. E lipsit de noimă.

— Nu vreau decît să-mi adeverească ce ştiu şi eu, se tîngui el, încercînd să-şi aşeze capul în poala ei. Îşi întinse braţele după ea, cea mirosind a lapte, în timp ce mumă-sa se feri topindu-se. O pală de foc linse balta de sînge, secînd-o. Cînd braţele i se-mpreunară într-o deşartă îmbrăţişare se mistuiră unul pe altul ca două limbi de foc, ca două vergele de aramă încinse.

Ortacii îl strigau de pe malul fluviului. Se întrebă oare ce cuvinte îi strigau, se întrebă dacă nu era cumva ecoul cuvintelor „fără noimă" ; dar nu reuşi să le deslueşască.

*

La căderea înserării se îndreptă către coasta de miazăzi şi căută pînă ce descoperi un golf potrivit. Scoase catargul şi vîsli într-un canal strîmt ; dincolo de care se-ntindea o lagună mică împresurată de crînguri încîlcite : apa se ridica şi cobora pompată de hula din exterior. Legă pluta de rădăcina unui copac, se căţără pe mal în căutarea unei pietre suficient de mari pentru ceea ce urmărea, îşi alcătui o ancoră cu funia, o slobozi în apă şi îndepărtă puţin pluta de mal. Acolo unde aruncase ancora, apa avea vreo doi stînjeni. Îmbucă în semiobscuritate şi bău vin, mai mult decît în seara precedentă.

„A fost o zi cu-adevărat minunată, şi sînt foarte recunoscător că mi-a fost dat s-o trăiesc, rosti, cu jumătate de voce. O zi din cale-afară de tihnită pentru o călătorie. Acum trebuie să mă odihnesc cum se cuvine, să fiu pregă-

tit pentru următoarea zi frumoasă ce-mi va fi dăruită de Helios."

Se întinse pe banca din adăpostul cîrmei, cu o mantie dedesubt şi una peste el. Pluta se legăna ; asculta clipoceala apei de-a lungul malurilor. Căscă şi rosti pe şoptite :

„Sînt foarte obosit. Trebuie să dorm bine, zdravăn, altminteri iar îmi voi face rău cu visele."

*

Încă şase zile pluta fu mînată şi purtată de vînt prielnic către soare-răsare. A mai tras la mal încă de două ori, pe coasta de miazăzi, în golfuri şi canale nisipoase. Într-o dimineaţă ieşi doar anevoie afară : valurile umflate împinseseră pluta grea — acum îmbibată într-o oarecare măsură de apă — sus pe ţărmul prundos ; a trebuit să muncească pînă tîrziu, spre amiază, pentru a o repune pe apă şi a o pregăti de drum.

Pierduse timp. Îi sporise senzaţia de grabă, totuşi visele erau, în general, mai blînde. În ultima noapte petrecută pe coasta de la miazăzi a avut un vis rău. Se gîndi că-i era deranjat stomacul ; şi într-adevăr a avut necazuri cu stomacul şi, de cîteva ori, a trebuit să se aşeze pe vine, de fiecare dată stînd foarte mult timp. Resturile de carne friptă le aruncase de mult în mare ; din pastramă îi mai rămăsese doar un picior de oaie ; în celălalt intraseră viermi. Din fructe mai putea mînca doar merele ; smochinele nu erau decît o masă întărită. Vinul se păstrase, atît cel din burduf, cît şi cel din ulcior, şi într-o seară descoperi un izvor şi-şi refăcu rezervele de apă. Irosi o groază de timp cugetînd serios la ce ar fi putut să-i strice stomacul. E adevărat că scăpase de diaree în douăzeci şi patru de ore, dar îi cam secătuise puterile. Încercă să calculeze distanţe pe hărţile din mintea sa, încercă să ţină seama de curenţi şi derivă ; totuşi, de nenumărate ori protestă — cu voce tare — împotriva faptului că era complet la discreţia Celor-de-sus. Cînd ţărmul a dispărut în depărtare, către miazăzi, vînturile au devenit mai nestatornice, mai schimbătoare, fiind cînd mai reci, cînd mai fierbinţi. Apoi, coasta insulei Trinacria se ivi drept la răsărit. Timp de două zile şi două nopţi, cînd a fost nevoit să rămînă treaz, pluti

în acea direcție. Spre miazănoapte, în strîmtoare, pe partea de răsărit a Insulei-cu-trei-colțuri, se-nălța Muntele Focului și promontoriul ca un cîrlig al lui Helios. Trase la mal pe-nserate, pe țărmul de la miazăzi și rosti cu voce tare : „Nu mă dau în vînt după carne ; am provizii la mine, mănînc mai ales carne uscată ce n-a fost furată de la nimeni." A făcut tentativa de a se pune bine cu Cei-atotputernici, aducîndu-le ca prinos cîteva picături de vin împroșcate-n grabă, închinîndu-le o rugă bolborosită. Rosti numele cîtorva dintre Cei-de-sus, dar nu-l pomeni pe Poseidon.

După cîteva ore de somn a pornit din nou, zorindu-se pe sub faleza abruptă, către punctul de miazăzi al Insulei Triunghiulare. Știa că în Trinacria trăiau multe neamuri ; a deslușit fumuri și focuri pe țărmuri, iar prin golfuri a zărit nave iuți, joase, lungi, smolite și altele largi, burduhănoase, cu chila purpurie : nave de război și de negoț. Într-o după-amiază atinse punctul cel mai sudic al promontoriului. Acolo trase la mal, își verifică ambarcațiunea, proviziile și trupul. Genunchiul stîng îl durea și-și aminti că-l lovise. La apus, la răsărit și la miazăzi, noian de ape cît putea cuprinde cu privirile. A aruncat ancora într-un golf și s-a îmbăiat în valuri, trecîndu-și mîinile prin apă, fără a rosti numele lui Poseidon, încercă să rîdă talazurilor, să fie îndatoritor. Apoi se-ndestulă, se lungi pe colină, îndreptîndu-și privirile către nemărginirea palidă-sinilie de la miazăzi, către nedeslușite contururi de insule. Își cercetă mîinile. Bășicile din palme deveniseră acum bătături gălbui, dure. Părul răvășit de pe frunte și barba înțepenită de sare miroseau a mare. Cîțiva delfini, plutind în licărul purpuriu al lui Helios, arătau ca niște fanioane de flăcări. Înapoia sa se aflau codri de nepătruns, dincolo de ei, munți înalți cu prăpăstii în care bolborosea din belșug focul izvorît din Hades. Își închise ochii, întinzîndu-se pe spate, cu privirea ațintită în bezna pîlpîindă, înrobită de pleoapele închise.

*

Cu năluci filfiind dimprejur asemeni unui abur de puciosă, Agamemnon a susținut cu toată seriozitatea că fu-

sese ademenit sau invitat în casa lui Egist, și că regina lui se aflase acolo, ceea ce contrazicea desigur celelalte versiuni, conform cărora fusese asasinat în propriul său palat. „N-am să mă deranjez să iscodesc problema, și nu vreau să discut cu Agamemnon care se află în fața mea ; totul s-a-ntîmplat de-atît amar de vreme, și eu am chestiuni mai importante de rezolvat decît s-adun informații despre fiul tău, Mărite Rege. Eu nu-s un vas în care torni apă, dobîndind vin mai apoi."

— Bună seara, Agamemnon.

— Seară-bună, Odiseu, să-mi spui însă, acum, și fără să-ndepărtezi prin farmece nimic din cele întîmplate, să-mi spui acum de se află fiu-meu în Orhomenos sau în nisiposul Pilos sau cu Menelau în Sparta. Și de ce oare lui Menelau i s-a îngăduit să trăiască ? Oare nu pentru el a trebuit să murim cu toții, pentru blestemata-i, divina-i soție ? — nu-i așa ? ! Răspunde-mi !

— Noapte bună, Agamemnon. Nu știu nimic. Problema nu mă interesează.

— Pesemne te interesează mai mult o anumită persoană pe numele... să-ți vorbesc despre ea ?

— Nu, știu despre ce-i vorba. Fă-te nevăzut !

— Nici tu n-ai fost mai breaz, Odiseu. Îți amintești ?

— Fă-te nevăzut !

— *Și tu ai ucis copii, și tu. Sau vrei să spui că n-ai ucis ?* Și poate că răul cel mare abia te-așteaptă... pe tine, cel căruia i s-a-ngăduit să se-ntoarcă printre muritori.

— Dispari ! Sînt foarte zorit să te izgonesc din amintire.

— Nu, Odiseu, nu mă-ndepărta din amintire.

— O să am eu grijă de asta. Dar fă-te nevăzut.

— Oamenii mă țin minte. Iar tu vei duce Hadesul cu tine, și pe toți cei ce se află aici, îi vei purta în amintirea ta.

— Gata, s-a făcut vremea să dispari definitiv.

*

Se trezi învăluit în beznă. Își căută un alt loc, unde să-și poată odihni oasele mai bine. Se lungi într-o scobi-

tură de stîncă şi-şi înalţă privirile către stele. „Voi încerca să chem în minte toate femeile cu care-am avut de-a face, gîndi, în vreme ce, d-a-npicioarelea, îşi uşura băşica. Micuţul ăsta a fost băgat în toate ; ce-ai zice să s-apuce să povestească tot ce ştie ! Încercă să rîdă — ieşi un zgomot ; era un fel de rîs. Încă mai e plin de forţă şi sevă, rînji el. Ah, blestematele de femei pe care le-ai cunoscut şi avut, rosti în gînd. Ce mai poveste-aş putea depăna, dac-aş avea chef !“

Se simţi cuprins de desperare. Poziţia în care se afla lungit era incomodă ; somnul nu se lipea de el ; împrejur, iarba foşnea, deasupra capului, frunzele copacilor şopteau, pluta a trosnit frecîndu-se de plaja prundoasă a limanului. „Voi dura o corabie cu patruzeci-şaizeci de vîsle. Pe mare n-am să mai pornesc nicicînd. Am să călătoresc pe căi de ape pînă la Creta, să văd şi eu palatul cel minunat. Voi fi oaspetele lui Minos, dintre cei ce nu trebuie să se-mbăieze în lăcaşul de despăduchere, cel aflat dincoace de porţile de-aramă. Cînd voi fi acasă îmi voi duce traiul pe bărăgane, în pădure, pe dealuri ; am să mă lungesc în lanuri, sub cerul liber, să ascult freamătul copacilor şi murmur de tufişuri, ce-or să-mi aducă somnul.“ Se ridică, se plimbă de colo-colo pe coama dealului. „Nici un muritor n-a-ndurat cîte-am îndurat eu. Odinioară, timp de cîţiva ani, toate-au mers strună. Alături de dînsa.“ Adăstă un răstimp scurt, îndreptîndu-şi privirile către valurile sclipinde, adăpostite de malul înalt. Bîrnele plutei scrîşneau, chingile scînceau. „Cel mai mult mă voi ocupa de creşterea oilor. Voi face negoţ cu cei de pe coaste. Insula nu va avea nicicînd un judecător mai îngăduitor, căci eu înţeleg totul. Dacă vreunul s-a purtat urît cu Penelopa sau cu Telemah va fi vai şi-amar de el. Raşi de la rădăcină, numai astfel te scapi de ei. Să le tai capul. Dar cu copiii am să fiu bun. Copiii sînt tot ce-i mai bun din ce cunosc pe lume. Copilaşii pe care-i duci în braţe şi care încă nu ştiu să vorbească. Care nu ştiu ce li se spune. Nu, la copii n-am să mă gîndesc.“ Se strădui să-şi amintească numele tuturor cîinilor pe care i-a avut. Aproape imediat îşi aminti cum Telemah fusese cît pe ce să fie muşcat de un cîine ; o enormă bestie cenuşie. Se repezise la el, probabil era pe cale să-l muşte. După ce l-au ucis le-a părut rău de el. Încercă să-şi amin-

trască poeme pe care le auzise cu mult în urmă, poeme născute pe îndepărtate meleaguri străine, care ajunseseră pe ostroave străbătînd marele continent. «Glasul lui Humbaba-i ca pe furtună marea, de foc îi e gura, de moarte suflarea.» „Voi încerca să-mi aduc aminte numele tuturor femeilor cu care m-am culcat, rosti din nou în gînd. Mă-ntreb, oare cum va fi vremea mîine dimineaţă, oare austrul va sufla întru ajutorul meu, să pornesc grabnic la drum ?" Coborî la plută şi luă o gură de vin.

„*Astianax*", a rostit pluta, scrîşnind.

A mai băut puţin vin, din cel ne-ndoit, din cel tare.

*

Pentru prima dată după cîţiva ani l-a simţit în dimineaţa aceea : dorul de casă. Nu atît din cauză că rostise cuvîntul însuşi în timp ce, stînd în picioare pe stînca lui, încerca să se trezească. *Atunci* şi-a spus că vremea era într-adevăr prielnică, că briza era mai vioaie şi că o luase puţin cam prea spre miază-noapte, „dar dacă ai primi o mînă de ajutor din partea Persoanei Interesate — nu pomeni numele lui Poseidon — şi de la soare, atunci probabil că ţi-ar fi de ajutor şi nu ţi-ar face nici un rău." *Atunci* şi-a spus că nu dorea cîtuşi de puţin să-şi îngăduie libertatea de a critiţa binecalculata şi inteligent-folosita vreme prezentă, dar că ar fi fost de dorit, totuşi, un alt fel de vînt ; era în natura fiinţei omeneşti să nutrească tot felul de dorinţe, Judecînd după harta pe care-o avea în minte, era posibil să fi fost împins — probabil din pricina nepriceperii sale întru ale navigaţiei şi gafelor făcute în calculul derivei şi efectelor curenţilor — împins probabil mult prea în sus, dincolo de marea Ionică, înspre ţărmurile de care avea ştire numai din basme de groază şi alean. *Atunci* şi-a spus că totul era minunat şi bine ticluit, că se afla în mîinile Celor-de-sus, ce-l înconjurau cu-ntreaga grijă a lor.

Totuşi, sub acel sentiment de satisfacţie şi recunoştinţă rostit în gînd sau pe şoptite, datorat faptului că ajunsese atît de departe, pînă în acel loc, că pluta încă mai plutea, că-şi împrospătase rezervele de apă, că vela şi straiurile rezistaseră încercărilor, că durerea din genunchiul

stîng nu se înrăutățise, că acum stomacul îi era sănătos și măruntaiele în stare normală — dincolo de toate acestea se afla îngrijorarea și, dincolo de îngrijorare, dorul după celălalt țărm, cel cuvenit. Se afla mult prea departe pentru a se-ntoarce la Calipso ; chiar dacă Cei-atotputernici ar fi îngăduit o astfel de călătorie — ar fi existat un lăuntric vînt potrivnic și un curent contrar care să-l împiedice să se-ntoarcă. Pofta după ea mai persista, desigur, și-o amintea încă destul de limpede, dar în amintirea parfumului ei se insinuase amintirea mirosului de alge din Itaca. Alte femei își croiseră drum în imagine : aduse de vînt, de valul amintirilor. Tinerețea dusă pentru totdeauna se tînguia și scîncea acolo. „Nu-i nici un secret că nevasta-mbătrînește odată cu tine, rosti în gînd. Dar siguranța plină de tihnă alături de o soție nu ți-o poate da nici cea mai perfectă dintre nimfe ; obișnuința unei vieți ce și-a urmat drumul *chiar dacă* ai fost departe, obișnuința unui trai ce te-a însoțit pe drum sau pe mare ; o obișnuință invizibilă. Nu-i necesar să te cațeri peste culmi de munți sau s-alergi împins de tot felul de vînturi peste înspăimîntătoare mări pentru a o dobîndi. Te-nsoțește pretutindeni. Faci un pas în lături, și ea se desfășoară asemeni unei cărări alături de cealaltă, alături de calea ta : te-ntorci înapoi pe vechea cărare, vă regăsiți, nedespărțiți."

Și dincolo de toate aceste gînduri se afla ascunsă năzuința fierbinte : *„După această îndelungată absență, o groază de lucruri mă așteaptă să le pun din nou în ordine."*

Își aminti țărmul : cum ți se-nfățișa la întoarcerea acasă dintr-o călătorie, purtat de vînt sau de vîsle în strîmtoarea dintre insula-de-baștină și Samosul cel-stîncos. Insula se ivea din apă prin pîcla zorilor sau în lumina piezișă, dătătoare de umbre alungite, a soarelui în amurg : era roșie. Îi răsări în minte cum, bărbat matur fiind, își amintise cum căzuse-n mare, în copilărie, în Golful-cel-mic-al-Orașului, și cum obișnuia să-și spună, cutremurîndu-se : „Dacă Mentor nu te-ar fi tras afară, dacă Tata nu s-ar fi aflat la fața locului, dacă celorlalți băieți nu le-ar fi trecut prin cap să arunce o scîndură, atunci n-ai mai fi stat aici, să-ți depeni amintirile." Și țărmurile cu măslini prăpădiți și clinurile colinelor cu viile, și bărăganul, și pădurea, și

Oraşul cu casele sale pe povîrnişul dominat de megaronul princiar. Şi aerul. Aer ca acela nu exista niciunde. Că era mai bun sau mai rău, asta nu conta : era altfel, aşa cum se obişnuise cu el, uşor de respirat. În acel aer plutea siguranţa. Aproape în fiecare zi de care-şi putea aminti acum, o siguranţă liniştitoare plutise în atmosfera Itacăi.

„Bineînţeles, în primele zile va fi greu, rosti, cu voce tare. Şi nu vor fi nici surle, nici fanfare în cinstea întoarcerii mele acasă. Vor fi nevoiţi să te ia aşa cum eşti. Ţi-ai făcut datoria. Tot timpul ai fost pe drumul spre casă. Din război ai ieşit biruitor. Domnul Apelor — nu rosti numele lui Poseidon — şi-a însuşit prada... Nu-i nici un reproş la adresa Celui-ce-cîrmuieşte-peste-ape, nu, absolut deloc, dreptatea a fost de partea lui. Şi eşti profund fericit de a fi fost în stare să-i cedezi Lui prada. I-ai lăsat-o ca ofrandă fiindcă a fost atît de bun şi te-a ţinut departe de casă vreo cîţiva ani de studiu şi călătorii, ani ce s-au scurs pe nesimţite."

Dor de casă a fost acel neaşteptat simţămînt.

A fost cuprins de-ngrijorare cînd a montat catargul, l-a fixat, a slobozit pluta şi a ieşit în larg. Marea avea să fie atît de nesfîrşită, traversarea lungă cît o mie de mii de valuri. A fost conştient că ziua putea deveni dificilă, cu o mare frămîntată, cu fel de fel de vînturi şi curenţi. A ocolit promontoriul la mare depărtare de uscat, fixîndu-şi direcţia puţin mai la stînga de Helios. Iuţeala i-a fost bună de la bun început : catargul, vela şi şcotele de piele trosneau, scîrţîiau şi plesneau ; apa împroşca peste marginile plutei mai mult decît înainte. Te puteai zbici repede în soare şi-n suflarea caldă încă a vîntului, dar acum era posibil ca nopţile să fie mai reci.

Oameni şi nave oricît de uriaşe erau reduse la dimensiuni piticeşti pe acea mare. Privită din direcţia lui Helios, pluta se vedea ca o pată încă şi mai neînsemnată decît înainte pe o mare şi mai vastă, şi de-ai fi încercat s-o priveşti cu ochii Domnului Apelor, atunci n-ar fi apărut decît ca o ţandără de lemn, pe o suprafaţă de o nesfîrşire înspăimîntătoare, o coajă de copac cu velă ; şi-ndărătul velei o insectă cu membre de muritor şi voce de muritor. Ţărmurile se cufundară, devenind mai curînd o fîşie de

lumină. Deasupra-le, păduri urcau către spinările argintii ale munţilor dinspre miazănoapte, cu piscuri ce vărsau nori de miasme. Deriva curentului era mai puternică. Odată, cu mult înainte, el cu oamenii săi navigaseră în lungul ţărmului dinspre soare-răsare al insulei Trinacria, prin gîtul de apă de la miazănoapte, între Scila şi Caribda ; măcelăriseră şi mîncaseră nişte animale ce puteau fi numite vacile lui Helios. Aceasta putea constitui o izbutită poveste de corăbier deşi conţinea şi un dram de adevăr. „Aşa ceva nu se poate povesti", cugetă el.

Acolo, în larg, vîntul sufla mai puternic, apele mării erau mai întinse, vremea mai furtunoasă. Totuşi, în vreme ce soarele cobora, pe cer nu se aflau decît fîşii subţiratice de nori, către apus şi miazăzi. Noaptea i-a dat mai puţin de furcă decît se aşteptase. Din cînd în cînd aţipea pe banca de la cîrmă. Cînd a fost trezit întîia oară de plesnitura velei pustiite de vînt şi de ghiontul dat de vîsla strunită-n chingă, se legă cu o curea, pe care o trecu pe după unul dintre straiuri. Roti stele pe cer, aşezîndu-le la locul lor, şi se îndreptă în aşa fel încît să aibă răsăritul mai către stînga sa, mai aproape de Ursa Mare. Îi reveni în minte visul : trecea peste muntele de la capătul de miazăzi al insulei de baştină, îndreptîndu-se către Oraşul de la miazănoapte ; sufla un vînt rece, era iarnă.

A doua zi vremea frumoasă reveni, şi izbuti să aţipească un răstimp, cu întreruperi. O dată fu trezit de o navă ce-l depăşi ca un fulger, o corabie neagră ca noaptea, cu treizeci de vîsle, plutind în aceeaşi direcţie, cu vela ridicată şi vîslele la lucru. Sub soarele de după-amiază nu se aflau pe albastrul mării neţărmurite decît vîslaşii de pe ea şi el pe pluta lui. Vîslaşii îi strigară ceva cînd corabia trecu pe lîngă el, spumegînd apa ; chipuri brune lucind de sudoare şi dinţi albi dezgoliţi într-un rînjet ; tocmai se aflau într-o pauză, şedeau cu vîslele ridicate, picurînde, în vreme ce nava, cufundată adînc, trecu mai departe ; la anumite intervale, au dat cîteva lovituri de vîslă la comanda unui războinic cu coif, ce se afla pe podeţul de la pupa. Îşi imaginâ că se putea vedea pe sine şi ambarcaţiunea sa cu ochii lor : ce spectacol comic trebuia să le fi oferit celor de pe falnica navă : un cerşetor al mărilor, o haimana a

mării. N-a deslușit ce i-au strigat, cu toate acestea, își ridică mîna fluturînd-o, iar ei i-au răspuns la fel. „Nu se ocupă cu negoțul de sclavi, cugetă el, sau poate că arăt mult prea mizerabil, nevrednic de-nrobire.“ Veșmintele sale cele bune se aflau atîrnate pe catarg, la uscat ; cele două tunici de corp și cele două pelerine erau încă întregi, dar murdare. „Ce intrare falnică voi avea, rosti în gînd : armele-s coclite și știrbite, pavăza cu pielea roasă-mi scîrțîie.“

Avea vreo două cuțite, o spadă cu finisajul învechit, două vîrfuri de lance și un coif învechit și prea strîmt ce zăceau în lada de la prova. „Un erou biruitor, rosti el cu voce-njumătățită. Iată dar ce sînt. Firește, le e frică de mine, iată de ce-au luat-o la sănătoasa, cît mai repede cu putință.“

La căderea serii mîncă pe pofta inimii și grăi cu voce tare ; „Am un stomac zdravăn, nici înlăuntrul lui, nici în piept sau în gît, nu mă-ncearcă răul de mare, capul nu mă doare, nu simt nimic neplăcut nicăieri în trup.“ Aduse laude lui Helios, care era pe punctul de a apune, și adăugă :

„Purtarea mării este într-adevăr minunată. Călătoria este mult mai lesnicioasă decît mi-am închipuit. Am credința hotărîtă că la noapte voi călători în tihnă.“

A furat din coada ochiului către Helios, făcîndu-se că nu vede bancul de nori îngrămădindu-se la sud. Către apus, cerurile erau de un roșu încins. „Iată un apus nemaipomenit de frumos în roșeața lui, zise, cuprins de panică. Este o culoare de care nu trebuie să ne fie rușine ! Știu ei, doar, ce pun la cale Cei-de-sus cînd fac combinații de culori. Helios este un mare pictor, unul dintre cei mai pricepuți din văzduh și de pe fața pămîntului.“ S-a codit, dar după o vreme, a acceptat existența acelei îngrămădiri de nori, recunoscînd cu voce tare cît de minunat și echilibrat era alcătuită. „Și la urma-urmei se-ntîmplă foarte des, rosti el, extrem de des, ba chiar tot timpul, ca norii să se îngrămădească în așa fel încît corăbierii cei umili, cei neînsemnați și — da, da — cei aproape nevăzuți, ca și ceilalți aflați pe căi de ape, în drum către patrie, să-și dea seama cît de iscusiți sînt Cei-de-sus întru alcătuirea norilor.“

„Oare cînd se va stîrni ?" cugetă el.

Se ridică pe picioare, sări peste marginea ţarcului şi se duse, pe lîngă velă, la cutia cu provizii pentru a lua centura de salvare.

14

ADUNAREA POPORULUI

Nobilimea civică a fost de acord să permită convocarea Adunării Poporului. Se poate presupune că, pur şi simplu, au dorit să-l lase pe Fiu să se facă de rîs.

Adunarea a avut loc în Piaţa oraşului, dar n-a fost un succes. Părerile au oscilat ; parţial, aceasta s-a datorat fără îndoială înfiinţării ţesătoriilor, cruzimii dovedită de Euriclea în afaceri şi străduniilor ei de-a crea un monopol ; bătrîna s-a ţinut tot timpul în culise, iar vina a fost atribuită în întregime Stăpînii. De asemenea, propaganda Partidului Pretendenţilor a avut, bineînţeles, consecinţele ei. Căci, cu tot respectul acordat Celei-ce-aşteaptă, populaţiei începuse să i se cam facă lehamite de toată acea poveste ; prea fusese trasă de păr. Nu hangiilor, ci populaţiei în general. Pe deasupra, Oraşul nu profita cine ştie ce de pe urma pretendenţilor : în parte fiindcă pretendenţii permanenţi, cei proveniţi din afara insulei, se făcuseră mai strînşi la pungă — nu mai erau toţi chiar atît de tineri — şi-n parte, din cauză că mulţi dintre ei se apucaseră să-şi aducă, de acasă, toate cele de trebuinţă pentru răstimpul cît nu locuiau în casa cea mare. Şi-n plus, autorităţile civice nu prea erau încîntate de viaţa de noapte a urbei care, ca urmare a vitalităţii pretendenţilor, căpăta uneori proporţii uriaşe. Sclavele se alegeau cu prea multe progenituri pe care taţii nu le recunoşteau : în acest sens, profiturile economice s-au transformat într-o evidentă pagubă pe planul moralităţii. În plus, mai circula şi opinia că nobila semivăduvă, care fusese pînă nu demult ţesătoarea, ar fi fost cazul să se mărite a doua oară.

Cu toate acestea Telemah a izbutit să-i adune laolaltă pe cei din Adunarea Poporului, iar începutul n-a fost deloc rău. A sosit însoţit de doi dulăi superbi, aduşi de la bunicul Laerte ; erau singurii săi însoţitori. Ideea nu era rea deloc. A vrut să stîrnească mila, demonstrînd că singurii săi prieteni, în acele clipe, se aflau printre animale. Dar zăvozii nu erau dresaţi deloc, şi mulţi au fost de părere c-ar fi trebuit să fie ţinuţi în lesă. Nu erau fioroşi, precum sînt dulăii de pază, ci din soiul acela nesuferit care au obiceiul să te lingă pe faţă, pe picioare şi în tot felul de locuri, iar atunci cînd s-au scuturat, au făcut-o pentru a slobozi purici uriaşi în toate direcţiile : după părerea multora ar fi trebuit spălaţi, pieptănaţi şi ţesălaţi.

A fost un spectacol nemaiîntîlnit : mica nobilime parlamentînd în Piaţă ; nu se mai întîmplase de cîţiva ani. Soseau în mare număr din toate direcţiile, ocupîndu-şi locurile, copleşiţi de gravitate, în timp ce locuitorii oraşului, pretendenţii sosiţi de pe alte insule, ca şi curioşii lor însoţitori se aflau în picioare de jur împrejur, formînd un cerc. Pisenor, care pe vremuri jucase întotdeauna rolul unui fel de Purtător-de-cuvînt şi Crainic, ţinea pregătit în mînă sceptrul scurt al celui-ce-cuvîntă. Primul care a dorit cu-nflăcărare să vorbească, şi căruia a fost nevoit să i-l încredinţeze, a fost un preacunoscut şi venerabil cetăţean, un prietenos, dar cam flecar, pirat-ieşit-la-pensie, care nu scăpa nici cel mai neînsemnat prilej de a repeta că unul dintre fiii săi, Antifos, fusese în expediţia de la Troia, dar că nu se mai întorsese niciciînd. Alt fiu al său, Eurinom, era membru al Partidului Pretendenţilor, deşi nu putea fi considerat una din minţile luminate ale partidului.

— Ce se petrece, dar ce anume se petrece ? se miră moşneagul. Adunarea Poporului nu s-a mai ţinut de cînd a plecat pe mare Odiseu cu fiul meu Antifos...

Deja lacrimile i se rostogoleau în barba lungă, căruntă.

— Mai departe ! Dă-i drumul ! strigară nerăbdătoare cîteva voci.

— Domnilor, ce chestiuni arzătoare se află la ordinea zilei ? întrebă bătrînul. A sosit vestea că mi se-ntorc acasă ? Fiul meu, Antifos mi-a zis la plecare : „De nu mă-ntorc la anu', mă-ntorc sigur în celălalt an.“ Îmi aduc aminte de parcă era azi ; noi ne aflam prin preajma navei,

urmau să iasă-n larg cu vîslele şi să rămînă îndărătul limbii de pămînt, în aşteptarea brizei de seară. Era o după-amiază atît de frumoasă, şi toţi se minunau de spectacolul măreţ... dar ascultaţi ce vă zic, Adunarea Poporului este o treabă nemaipomenită, este o adevărată mîngîiere, de-mi îngăduiţi o umilă părere...

Începu să se joace cu sceptrul celui-ce-cuvîntă, iar Pisenor i-l luă din mînă fără ca bătrînul să bage de seamă ; însă cînd a observat că mîna îi era goală, se aşeză zăpăcit pe piatra lui, se trase de barbă şi clipi buimac.

Telemah îi făcu semn lui Pisenor, iar acesta îi încredinţă sceptrul. Cînd s-a ridicat în picioare era plin de nervi şi n-a fost în stare să-şi amintească introducerea răsunătoare pe care o învăţase pe dinafară şi cu care intenţionase să înceapă :

— Iubite Unchiaş Egiptiu (cu vocea tremurată la început, apoi revenindu-şi), eu sînt cel ce-a avut îndrăzneala de a vă convoca pe toţi în locul acesta. N-am primit nici o veste că tată-meu s-ar afla pe drumul spre casă, nici că cei ce l-au însoţit şi au dispărut sosesc încoace. Se-ntîmplă numai că toţi cei ce se prefac a-şi fi pierdut minţile după mama ne duc la sapă de lemn cu banchetele lor.

— Las' că te-oi descurca tu, rosti pe şoptite careva, chiar înapoia sa. Telemah nu izbuti să-l descopere, însă întreruperea îi veni întru ajutor ; îi stîrni mînia.

— Ei socotesc casa noastră drept bun al tuturor ; sosesc şi pleacă după pofta inimii ; înfulecă şi beau ca şi cum s-ar afla la ei acasă — sau poate ca şi cum nu s-ar afla la ei acasă şi n-ar trebui să plătească, vorbi el. Mama spune că nu vrea să aibă nici o legătură cu ei (La aceste cuvinte se auzi rîsul cuiva, iar lui Telemah i se năzări că a zărit un zîmbet fugar pe chipul lui Antinou.)

— Boi şi oi, porci şi capre — totul, măcelăresc toate animalele şi le-nfulecă, rosti răguşit, nefiind prea departe de a izbucni în lacrimile copilăriei.

Cîţiva dintre bătrîni au dat din cap, cîţiva dintre cei de vîrstă mijlocie au privit în văzduh sau către sol. Brusc, Telemah a ştiut că-l ascultau.

— Puteau — nu ? — să ceară pe faţă ajutorul bunicului meu, rosti el. Puteau să se ducă la dînsul, să-i încre-

dinţeze darul de nuntă, cel hotărît de el, şi să rînduiască toate cele împreună — nu-i aşa ? Dacă el ar fi vrut să-l declare mort pe tata pe răspunderea lui. Însă nu se-ncumetă el să facă aşa ceva. Se-ncumetă careva dintre domnii aflaţi aici să susţină aşa ceva ?

Se auziră cîteva şoapte pe la periferia adunării, totuşi membrii Partidului Pretendenţilor n-au scos un cuvînt.

— Ştiţi cu toţii cum stau lucrurile, grăi el. Nu mă pot apăra împotriva voastră ; sînteţi prea numeroşi.

În clipa aceea se auzi o voce batjocoritoare :

— Cum se poate, un erou ca tine ?

Asta a fost prea de tot.

— Ar trebui să vă fie ruşine, strigă el. Şi puteţi fi siguri c-am să vă cer să-mi înapoiaţi tot ce-aţi...

Lacrimile îl orbiră ; izbi de pămînt sceptrul cel scurt, al celui ce cuvîntă, strigînd :

— Într-adevăr, ar trebui să vă fie ruşine ! Iată ce-am vroit să vă spun !

Îşi dădu seama că unii erau jenaţi. Şedeau pe pietrele lor, cu privirile aţintite drept în faţă sau la pămînt. Publicul se îmbulzi împrejur ; scena i-a delectat. Cei aflaţi tocmai la margine se buluceau călcîndu-se în picioare, încercînd să vadă. Pisenor se-ndoi din şale, apucă sceptrul, rotindu-şi privirile împrejur. Antinou sări în picioare şi i-l smulse din mînă.

— Nu-i nevoie să faci atîta tărăboi, grăi el, stăpînindu-şi vocea. Stai aici şi ne insulţi, deşi ar trebui să ştii cum stau lucrurile în realitate. Mamă-ta, Cea-venerată, ne-a dat numai jumătăţi de făgăduieli, după care ne-a mai cerut un răgaz pentru a ne da un răspuns, pe urmă a venit la rînd povestea cu Ţesătura, şi ce-a mai urmat. Iar acum am căzut la învoială că nu vom pleca pînă nu se va hotărî. Şi asta-i o chestiune politică, băieţaş, o problemă în care comunitatea este interesată, şi oraşul... pe scurt, este o chestiune în care e vorba de a avea o mînă forte la cîrmă. Aşa cum stau lucrurile în prezent, totul zace la voia întîmplării. Şi de ţi-ai părăsit scutecele şi-ai devenit într-adevăr un bărbat cu minte, ai trimite-o fără preget la Icarius, şi l-ai lăsa pe el s-o încredinţeze celui ce trebuie s-o ia de nevastă.

Telemah nu se aşezase încă ; de data aceasta strigă :

— Oare eu să fiu cel ce-o izgonește pe mama din casă, acum, cînd e posibil ca tatăl meu să mai fie încă-n viață ! Dacă asta-ți e intenția, spune-o pe față. Nu, zău așa ! asta n-o să se-ntîmple niciodată ! Dacă ea dorește să plece la Icarius, din proprie voință și nesilită de nimeni, atunci s-o facă, dar...

„Priviți !"

„Priviți ! Priviți !"

Toate chipurile se-ntoarseră către cer. Exact deasupra orașului, în slava cerului, două păsări uriașe veneau planînd dinspre mare.

— E sigur că-s vulturi ?

„Sînt vulturi ! Sînt vulturi !"

— Eu unul nu-i zăresc. Unde-s ?

„Acolo !"

„Iată-i acolo ! Iată-i acolo ! Acolo !"

Păsările-și dădeau tîrcoale ca și cum s-ar fi luptat. Un bătrîn, pe nume Aliterse, se-nvîrtea ca un titirez pe măsură ce păsările se roteau, cu barba fluturîndu-i, lăsînd impresia că e pe calc să-și frîngă grumazul, împungînd aerul cu barba, mîinile scuturîndu-i-se, saliva picurîndu-i din gura știrbă : un ghicitor.

— Știu ce-nseamnă ! Eu știu ce-nseamnă !

„Știe ce-nseamnă ! Ăsta-i Aliterse. Se pricepe să citească-n semne !"

— Și ce-nseamnă ? întrebă Eurimah, sceptic. Bineînțeles, o nenorocire ! Tu care poți prevesti nenorociri atît de bine !

„Că el poate prevesti nenorociri atît de bine ! Dar ce ? Dar ce anume ?"

— Nenorocire chiar ! croncăni moșneagul. Pricepeți, se-ntoarce, și, pricepeți, veți avea de dat socoteală pentru multe, netrebnicilor ! Pricepeți ? este exact ce vor s-arate păsările, ce mai vreți s-aflați ?

„Cică se-ntoarce ! Pricepeți ! El !

— Cine se-ntoarce ? întrebă Amfinom, cu răceală. Și el se ridicase ca toți ceilalți.

— *El!* rosti Aliterse. Pricepeți, așa desluşesc eu!

— Ce prostie! rosti Amfinom, întorcîndu-i spatele şi privindu-i pe ceilalți.

„El? Da, El! Care „el“? De bună seamă că El!“

Vulturii s-au înălțat, îndepărtîndu-se către munți, s-au întors, au plutit încă o dată deasupra orașului şi s-au făcut nevăzuți în largul mării, în direcția insulei Samos.

S-au bulucit împrejurul lui Aliterse, iar moşneagul a tropăit de jur împrejur, călcînd plin de fală.

— Ce v-am spus eu? Oare nu asta v-am spus-o-ntotdeauna?

„Că aşa a spus întotdeauna!“

— Adică ce-ai spus, Unchiaşule!

— Că-n mod sigur se va-ntoarce în al douăzecilea an!

„C-o să se-ntoarcă în al douăzecilea...“

— Pfui, ce prostii! De unde ştii tu ce-nseamnă păsările?

„Că de unde ştie el ce-nseamnă păsările!“

— Unii ştiu *într-adevăr*, rosti moşul, făcînd pe misteriosul. *Nu* voi mai rosti un cuvînt.

„Cică unii ştiu, într-adevăr!“

Eurimah, altfel cunoscut pentru calmul său, pentru firea sa potolită, se apropie amenințător de unchiaşul care bătu în retragere.

— La drept vorbind ai merita o scărmăneală zdravănă, moşule!

„O scărmăneală zdravănă!“ repetă corul.

— Dar eu chiar pricep semnul, iubite Eurimah! vorbi bătrînul, cu vocea înspăimîntată.

„Cică el chiar pricepe semnul!“

— Prostii, grăi Eurimah, nu pricepi mai mult decît alții! Dar vrei să stîrnești zăpăceală; crezi că eu nu văd asta, ce zici?

„Cică vrea să stîrnească zăpăceală!“

— Dar, iubite, bunule Eurimah, e prorocit dinainte că-n anul douăzeci...

„E prorocit dinainte că-n anul douăzeci...“

Eurimah își clătină umerii ; apoi, cum tot se afla în picioare, le rosti celor adunați un mic discurs :

— Toată povestea asta cu „Adunarea Poporului“ nu-i altceva decît o prostie. La fel ca și tălmăcirea semnelor și-alte asemenea ! N-au alt rost decît ca Telemah să izbutească s-amîne rezolvarea firească a Problemei ! Ca și cum noi, cei din Partid, n-am ști ce i se potrivește mai bine orașului ! Dar avînd în vedere că Telemah a făcut cum a crezut de cuviință, și cum tot ne aflăm aici laolaltă am putea foarte bine să hotărîm odată pentru totdeauna ca el să-i ceară mamei sale, Cea Prearespectată, să se ducă la preastimatul ei tată, Icarius, și să rămînă acolo pînă va hotărî el cine să fie alesul. În ce privește alegerea, chiar dînsa îi poate da o mînă de ajutor, iar noi o să ne respectăm toate făgăduielile — mai are încă multe zile la dispoziție. Atunci toate formalitățile necesare vor fi împlinite, iar Icarius va putea hotărî căsătoria, și astfel dînsa se va înapoia aici și va fi cîrmuitoare.

Prin răspunsul dat, Telemah nu s-a achitat prea onorabil de sarcina sa ; s-a purtat din nou ca un băiețaș cu voce scîncită.

— Nu-mi puteți face rost de o galeră rapidă să pot pleca în Pilos și Sparta, să-ncerc să aflu ce se știe acolo despre tatăl meu ? strigă el cu voce răgușită, înghițind în sec, fără întrerupere.

— Eu...

După care tăcu.

— Cred că-i puteți îngădui prea bine un astfel de lucru, a intervenit Mentor, unul dintre vechii prieteni ai Celui-absent, cel ce fusese de asemeni, oficial, dacă nu în practică, tutorele lui Telemah. Se pare că nu vă dați prea bine seama cine este El — Cel-absent ! Luați-aminte, fiindcă de se-ntoarce într-adevăr, *atunci...*

„Ce ? Da, a spus : să ia aminte că dacă Cel-absent se-ntoarce într-a...“

— De s-o-ntoarce, îl vom primi, ce mai — cum ne-o veni mai bine, strigă tînărul Leocrit, fiul lui Evenor, privind împrejur în căutarea încurajărilor.

— Nici noi nu sîntem niște ageamii !

— Gata, să punem cap farsei ăsteia ! grăi, cu autoritate, Antinou.

„Ce spune ? Da, că-l vor primi cum le-o veni mai bine, iată ce-a spus !"

Adunarea s-a dizolvat în murmure de conversație. A fost o înfrîngere clară pentru Telemah.

Cu dulăii țopăind împrejuru-i, coborî agale îndreptîndu-se către port.

*

Tot ce se știe despre evenimentele ulterioare, din acea zi, este faptul că Telemah s-a-ntîlnit cu așa-zisul Mentes din Tafos, la hanul lui Noemon, aflat exact deasupra portului, și că au discutat ceva împreună. După care el și bărbatul din Tafos și-au petrecut cîteva ore afară, în diferite părți ale orașului și în satele din imediata vecinătate. Telemah s-a întîlnit cu tovarăși de joacă și prieteni pe care se putea bizui. Încerca să alcătuiască nu un partid, ci un echipaj. Cînd — singur împreună cu cei doi cîini — se-ntoarse acasă, cam vreo două duzini de pretendenți ședeau în sala megaronului, jucînd jocuri de societate în așteptarea mesei. Antinou își înălță către el chipul smead rînjind și-i strigă împăciuitor :

— Haide, nu mai fă pe umilitul ! De ce nu iei loc să joci, să mănînci, să bei, și să fii om !

S-a deranjat chiar să se ridice și să-și așeze palma pe umărul Fiului.

— Haide, liniștește-te, băiete !

Telemah se eliberă.

— Sînt de părere că te porți copilărește, rosti el, cu răceală. Bună seara.

Se duse în camera sa și trimise după Euriclea. Un lung popas de vreme l-au petrecut vorbind despre toți și toate. Mai tîrziu, pe-nserate, după masa de seară, cînd oaspeții erau suficient de băuți și zgomotoși, bătrîna și Fiul s-au strecurat în cămară.

Bătrîna își repezi brațele către ceruri.

— Auzi idee ! Nu mai am nimic de spus ! De unde-ți veni ? Să pornești pe mare... tu ! Jur că nu mă voi băga în așa ceva ! Du-te, dacă nu se poate altfel !

O dojeni așa, într-o doară :

— Dar, tu nu *vrei* să pornesc la drum ?

Bătrîna cloncăni :

— De ce să vreau ? Eu socot c-ar trebui să stai acasă. În sfîrșit, ce vrei să iei ? Nu ai prea multe zile la dispoziție.

Cînd atmosferă se-ncinse și mai mult în megaron, iar afară beznele nopții se adînciseră, au sosit patru bărbați, urcînd din port, și au dus proviziile jos. Barca se afla în spatele promontoriului, iar ceilalți îl așteptau acolo. Aveau să vîslească în taină pînă la Promontoriul-de-miazăzi, iar acolo aveau să prindă austrul, boarea noptatică a ostrovului.

Telemah i-a spus Euricleei :

— După cîteva zile poți să-i spui mamei că nu mă aflu la bunicul. Dacă te va întreba. Ceilalți pot gîndi ce le poftește inima.

Euriclea a grăit :

— Poate că Nestor nu-i ceea ce-ți închipui tu. Nu uita că-i bătrîn, foarte bătrîn. Deși este încă un bărbat foarte puternic.

Nava era din cele cu douăzeci de vîsle. Îi aparținea lui Noemon și era construită pentru viteză. La adăpostul promontoriului. au înălțat vela. Tafiotul Mentes se afla cu ei ; barca sa trebuia să-l urmeze mai departe.

*

Iar în acea dimineață — cîteva zile mai tîrziu — Cea-ce-așteaptă, Cea-de-vîrstă-mijlocie, exact după ce fusese pieptănată de perfida și mereu mai umflata odraslă a lui Dolios, a aflat noutatea. Și dealtfel se poate presupune că deja bănuise destule. Oare a vrut ca el să întreprindă călătoria ? Este imposibil de dat un răspuns după atît amar de vreme.

Se afla la fereastră privind în jos, către Melanto, care tocmai îl întîlnise pe Antinou în portic, și a văzut-o traversînd curtea interioară din față. Pisica a urmat-o, cu șobolanul atîrnîndu-i din bot.

— La drept vorbind nu mi-au plăcut niciodată pisicile, i se adresă Stăpîna Euricleei, ce se afla în picioare, exact îndărătul ei.

15

Poseidon

„Oare cînd se va stîrni ?" se-ntrebă cînd trecu pe lîngă velă, îndreptîndu-se către lada cu provizii pentru a lua centura de salvare. Calipso folosise mai cu osebire termeni pedanţi numind-o „năframa nimfei, în care dacă te-nfăşori eşti salvat." Tocmai se afla pe punctul de a se îndoi din şale, cînd i se năzări că desluşeşte linia pămîntului, drept la răsărit — ca o umbră conturată pe o umbră mai densă. Privirea-i încordată izbuti doar anevoie s-o izoleze. Şedea chircit, cu ochii înlăcrimaţi, iscodind cu intensitate, încercînd să vadă ceva ce dispărea, apărea, dispărea din nou. Acum îşi făcu din nou apariţia ca imediat să dispară, iar bezna se ridică spre ceruri. Alergă înapoi la banca de la cîrmă, se aşeză, se aplecă pe o coastă în afară pentru a privi pe lîngă velă, iscodi îndelung, dădu fuga înapoi la prova, dar acum conturul dispăruse de-a binelea. Vela plesni ca un bici. Reveni la vîsla de cîrmit. „Zeus ! Atena ! dacă erau Stîncosul Samos şi Pădurosul Zachintos !" Încercă să reînvie amintirea umbrei dispărute. Reconstitui în minte insulele aşa cum şi le amintea, modifică imaginea instabilă — şi a înţeles c-ar fi *putut* fi ele — de ce nu ?

La miazăzi, vîntul se istovise complet. Primul val izbi pluta de-a curmezişul, iar aceasta trosni, cutremurîndu-se. Se-ncinsese cu centura de salvare. Plutea neabătut către miazănoapte. De fiecare dată cînd a încercat să modifice direcţia puţin către răsărit, pluta s-a ridicat pe o parte.

Toată noaptea alergă înaintea vîntului. Către zori, furia vîntului se mai domoli iar cînd Helios — el însuşi invizibil — îşi împrăştie lumina-i palidă, se porni burniţa. Vizibilitatea era redusă ; în toate direcţiile creste palide de valuri rămîneau în urma lui. Încercă să menţină direcţia plutei către răsărit, mereu către răsărit ! Rămase toată ziua pe banca de la cîrmă, cu pleoapele zbătîndu-i-se de somn, cu braţele istovite, groaznic de îngheţat, sub

ploaie, pătruns de apă pînă-n măduva oaselor, fiind împins în cine ştie ce direcţie, probabil către nord-est. Odată. a zărit o insuliţă, un recif, de care se spărgeau valurile. Trecu pe lîngă ea, continuîndu-şi drumul în dezolanta mare a înserării.

Timp de cîteva ceasuri valurile se mai potoliră. Erau încă masive, dar ritmul lor era uniform. Cînd lumina lui Helios se topi în negura dinspre stînga lui, îşi dădu seama încotro se-n-drepta : către miazănoapte ; apoi vremea fu cam la fel cu cea din seara din ajun.

„Oare cînd se va stîrni furtuna cea mare ?“ cugetă el.

Încercă pe pipăite bucăţile de plută şi chingile centurii de salvare, rostind în şoaptă :

„Nu că m-aş teme de ceva. Mă aflu în mîinile unor forţe vrednice de încredere, care nu-mi vor decît binele. Totuşi un brîu ca acesta ţine grozav de cald la burtă. Nu-i rea invenţia. Mi-a spus că o nimfă a mărilor l-a slobozit pe malul promontoriului. Nu-i pun la-ndoială vorbele, cîtuşi de puţin deşi astfel de brîie se puteau vedea cîteodată — cel puţin odinioară — peste tot, de-a lungul coastelor. «Prin mîna mea, Sirena-ţi dăruie năframa, aşa mi-a spus. Este o podoabă. Cînd va fi furtună, trebuie să te-mpodobeşti cu ea».“

Îl deznodă, îşi ridică tunica încingîndu-şi-l dimprejurul trupului despuiat.

„Îţi ţine de cald şi-i atît de plăcut“, rosti cu voce tare.

Intensitatea vîntului spori. Cu mare greutate a redus din velă. Iscodi cu privirile după lună ; era mică şi aproape invizibilă, norii se tîrau peste ea, izbuti totuşi să-şi stabilească ruta. Majoritatea constelaţiilor pieriseră de pe firmament, dar încă mai era îndrumat totuşi de Cele-şase-stele. [1] Acum vîntul se-nteţise în mare măsură şi bătea de la sud-vest, în vreme ce talazurile se-nălţau şi ele. Pluta avea încă o bună stabilitate. „Numai de nu s-ar desface“, gîndi, cînd, în repetate rînduri, creste de valuri îl împroşcară cu pulberi de apă. „Merindele se vor strica fără-ndoială“, rosti în cuget, cu un anumit soi de foame, cu un fel de regret neînfometat, stîrnit de faptul că nu

[1] Probabil constelaţia „Ursa-mare“, care nu apune niciodată. (n.t.)

mîncase mai mult, mai devreme, în toate acele zile ce se scurseseră. Sentimentul, se agăța de zei, de ceea ce era divin între bolta cerească și străfundul mării. Într-o bîiguială de cuvinte lipsite de noimă, dădu expresie unor imnuri de laudă, rugăciuni și făgăduieli de ofrande deprinse în copilărie, o rugă de seară pentru a fi folosită pe mare, al cărei nume era Supliciu. Furtuna se porni din sufletul său, de nestăpînit : crescu din pieptul său și se transformă într-o scenă de groază interpretată de vînturile bolții cerești ce se năpustea laolaltă asupră-i, din toate direcțiile, contopindu-se și alcătuind un soi de ic, un vîrf de sfîntă, divină forță, într-adevăr întreaga povară a unei piramide egiptene sprijinindu-se pe vîrful ei, un regesc mormînt cu susul în jos, un invizibil foc iute, un *pyr Dios*, o străfulgerare, văzduhul comprimat într-o serie de fulgere ce revărsau asupră-i torente de apă șfichiuitoare ; și o *piramidă* de apă crescînd din chiar adîncurile mării pînă la suprafață, o piramidă urcînd din străfunduri, ținîndu-l cu extraodinară iscusință, pe creștetul căreia se sprijinea mica și aproape invizibila sa plută, așa cum era izbită de deasupra de vîrful piramidei vînturilor năpustite asupra lui : *se afla în cleștele Forțelor, între colții Puterilor !* Necuprinsele puteri ale cerului împreună cu cele ale mării loviseră exact în el !

În bolboroseala lui, în imnul de laudă lipsit de noimă, în nechibzuita-i rostire de sunete, se mai afla și uimire. Repovestitorul, ascultînd și interpretînd după cîteva mii de ani, le poate tălmăci după cum urmează : Călătorul, pe durata celor șapte ani din care evadase, căpătase deprinderea de a se considera o făptură neînsemnată. Acum, în toată neodihna sa — a vîntului, a mării, a groazei de moment — a fost uimit de faptul că puterile cerului și ale apelor, sau numai puterile apelor ajutate de sălbăticia vînturilor bezmeticite, puteau fi atît de interesate de făptura lui : la început n-a fost decît un simțămînt, după care deveni gînd rostit. Era uimitor faptul că se ocupau de el cu acea sălbatică măiestrie și iscusință, cu o violență a cărei inventivitate era nemaiîntîlnită, încît alcătuiseră laolaltă două piramide, a Cerului și a Mării, ale Naturii, făcînd ca cele două vîrfuri să-și dea întîlnire exact acolo unde, întîmplător, se afla pluta sa, în clipa

cea neprevăzută. El reprezenta un centru, un punct ce devenise dintr-o dată atît inima furtunii, cît şi a acelui *pyr Dios*. Un răstimp de cîteva clipe se simţi năpădit de orgoliul de a fi disperat, victimă a groazei : *nimeni*, niciodată pînă la el, nu mai fusese înfruntat de astfel de forţe ! Şi pe limba lui, în acea încîlcită bolboroseală dialectată, a alcătuit cuvinte ce conţineau groaza-ce-stîrnea-orgoliu, cea pe care panegiriştii săi, cei ce s-au aplecat cel mai mult asupra sa şi l-au înţeles cel mai bine, au tălmăcit-o prin *Omoi ego* ! „O, nefericitul de mine ! Vai mie, nefericitul ! eu care am avut atît ghinion, de ce să mi se prelungească suferinţa, ce mi se va întîmpla acum ; unde voi ajunge ?"

Puhoaiele mării se năpustiră tot mai furioase. Apa a lovit acolo unde şedea el. Nu se încumetă să se lege de ţăruşii de la cîrmă sau de bancă, totuşi se cramponă din toate puterile de ea şi de vîsla de cîrmit. Din cînd în cînd un val izbea de dedesubt — sec, ca o puternică lovitură dată de teribila palmă a mării — şi pluta încremenea o clipă, vibrînd. Şcota de la babord a fost sfîşiată cînd pluta s-a ridicat dintr-un hău, întîmpinînd întreaga tărie a furtunii ; se auzi o pocnitură de parcă ar fi plesnit o strună de arc. Rosti în gînd : „De m-ar fi lovit în ochi capătul curelei, s-ar fi dus pe copcă ochiul acela." Strigă, imploră, stîrnind curajul plutei : „Haide ! Ţine-o aşa ! Nu te desface, prietena mea ! O să trecem noi şi prin asta !" — dar nici măcar acele cuvinte n-aveau alt scop decît să toarne spaima în sunete, în zgomote...

Omoi ego...

Nu a auzit cînd s-au desprins legăturile şi penele în faţă, la prova, dar cînd bîrnele se porniră să danseze, din senin, sub el, şi-a dat seama că în următoarele cîteva clipe avea să se petreacă totul, întregul lui destin. „Mă aflu în mîinile forţelor prielnice, blînde, minunate", îi rosti împleticit limba în clipa în care pluta fu răsucită în suflarea vîntului şi straiurile se slăbiră, iar catargul şi vela s-au prăbuşit pieziş peste partea din faţă. Ulcioarele cu vin şi apă se auziră trosnind în lada cu provizii, care s-a desprins, iar în clipa următoare pluta s-a dat peste cap, bîrnele, ţinute laolaltă de legăturile de la pupa,

se răsfirară ca degetele de la o mînă, cînd o întorci pe o muchie ; a sărit din ţarcul său cînd pluta s-a răsturnat.

Gura i se umplu de gust de sare, strănută, tuşi, călcă apa ; în clipa următoare fu acoperit de un nou val. În timp ce se ridica la suprafaţă, fu izbit zdravăn în umărul drept — *„acum o să mă duc la fund“* — era vîsla de cîrmit, o înhăţă. A simţit că brîul de plută îl susţinea la suprafaţă ; cu un efort îl împinse pînă la subţiori, punîndu-şi coatele peste vîslă. Noul val îl săltă şi pe el, dar ridică şi vîsla drept în sus, totuşi cu un zvîcnet al braţului stîng izbuti să se mute mai spre mijlocul ei, silind-o să plutească la orizontală : se cramponă cu toate forţele de vîslă. „Oasele-mi sînt în regulă, nu s-a rupt nici unul“, rosti în gînd. Totuşi resimţi durerea. „Probabil m-am ales cu o zgîrietură neînsemnată“, gîndi. Izbuti să deslușească pluta, nu prea departe, şi lîngă el o bîrnă răzleţită. Următorul val îl purtă mai aproape ; au fost săltaţi laolaltă peste creasta unui val ; dădu drumul vîslei şi înhăţă bîrna. Izbuti să ajungă mai sus şi să se aşeze mai comod pe ea.

Omoi ego...

Sus-jos, sus-jos, într-o neîntreruptă monotonie. Îşi dădu seama cît era de istovit. Din cauza apei sărate, ochii îi ardeau, umărul şi genunchiul îl dureau, apa era mai rece decît cu cîteva clipe mai înainte. Sus-jos, sus-jos. Un talaz s-a prăvălit peste el, era cît pe ce să alunece departe de bîrnă ; brusc, se trezi complet, se aruncă înainte, agăţîndu-se din nou de lemn. Izbuti să-şi descheie centura aflată peste tunica de corp, îşi lepădă ţoalele, trecu centura peste bîrnă şi împrejurul mijlocului, era îndeajuns de lungă pentru a putea introduce cuiul în ultima gaură a curelei.

Omoi ego...

„Vreau să mă duc acasă, vreau acasă. Vreau să mă duc acasă !“ Bolboroseala a dobîndit sens, vorbele au servit de hrană voinţei. „Mă aflu în mîini bune, gîndi prostește, vreau să ajung acasă“, a repetat gîndul, dînd astfel de mîncare şi băutură voinţei. Îşi închise pleoapele abandonîndu-se leagănului lichid ; sus-jos, sus-jos ; valurile îl ridicară, spuma, apa învolburată din crestele va-

lurilor îi zbici urechile și nările, totuși talazurile nu se mai răsturnau peste el. În dese rînduri se trezi departe, pe meleaguri străniі ; „se îmbătau ca porcii și vărsau", cugetă în vorbe, nu în imagini, într-o monotonă rezonanță de basm povestit, păstrînd în urechi resturi despre ceva deja auzit. „Am mințit că am orbit un vulcan", își aminti, fără a avea în memorie altceva decît un nume : Polifem, un lucru ce avusese o anumită legătură cu viața sa. Sus-jos, sus-jos. „Vreau să ajung acasă." Și voința-i dobîndi o îmbucătură de hrană, o cupă de hrană. În clipa aceea dorințele sale nu aveau decît o singură țintă, fie că se afla pe creste de valuri, sau în hăuri. O dată, aflat sub o violentă împroșcătură de ape, rosti în cuget : „N-are importanță cum se va-ntîmpla. N-are importanță cum arată ea. Cît de neghiobi sînt ei. Cum arată Telemah. Cît de istovit și jerpelit sînt eu. Vreau s-ajung acasă !"

Într-o lungă clipă din acea limpezire a minții ce urmează ostenelii, ridică osanale zeilor, în viu grai — a fost o chestiune de utilitate practică — articulînd multe nume : „Atena, tu ești dreaptă, săritoare și-ai minte iscusită. Helios, tu rătăcitor al depărtărilor, tu cel-ce-pîrjolește, gonaci al beznelor, tu dai palmei întinse a gliei căldura minunată și necesară ca să se acopere de verdele copacilor, al lanurilor și-al firelor de iarbă, să ne dăruie carne friptă și fructe, și lumina ca să-i putem vedea toate minunile de tine zămislite. Zeus, pe tine te iubesc, tu sălășluiești în inima și-n toate gîndurile mele, îți admir forța, iscusința minții și puterea. Hermes, călătoria asta a fost plăcută. Am deplină încredere în tot ce spui. Ești un Mesager straşnic, întotdeauna rostești numai adevărul, și nici unul dintre soții tăi n-a fost pîrît vreodată c-ar fi pus mîna pe ceva. Tu ești patronul Cinstei, tu ești Onestitatea însăși. Și mai ești și foarte iute de picior. Cel mai iute din cîți există."

Și din senin, numele lui Poseidon îi răsări pe buze. „Poseidon, tu-mi dorești tot binele din lume. Brațele tale, blîndele tale talazuri mă leagănă plăcut. Mă copleșești cu imensa ta prietenie. În neghiobia mea, în prostia mea de muritor, am spus și săvîrșit lucruri pe care le pedepsești pe bună dreptate, deși cu nesfîrșită milostenie. Tu ești — da, în multe privințe așa ești — cel mai de

frunte. Unul dintre cei mai de frunte zei. Eşti şi frumos şi mintos."

„Vreau s-ajung acasă!" a rostit în gînd, a strigat, a urlat — ceea ce era totuna pe marea aceea fără ascultători — şi s-a ales cu gura năpădită de apă sărată. A simţit cum i se-ncleştează limba, cum i se strînge gîtlejul.

Sus-jos, sus-jos. Pînă şi groaza îi fu adormită de ritmul acela monoton.

Într-un alt moment de luciditate, chiar înaintea zorilor, a cugetat : „Asta va fi a optsprezecea sau a nouăsprezecea zi, de l-anceput. De douăzeci de ani rătăcesc pe ape. Ba nu, de şaptesprezece sau optsprezece zile, lungi cît douăzeci de ani. Nu-i drept, dar nu-mi pasă."

Pe măsură ce se lumina de ziuă, desluşi pămîntul. La început nu-şi dădu seama ce era. Răsări din mare pe neaşteptate, sfîşiind monotonia ca dîra unei lovituri de bici : simţi un soi de durere îndărătul ochilor cînd îşi dădu seama de realitate : pămînt. Stîncă. Glia neclintită pe care să te lungeşti. Ţărmul.

Imediat după care îşi dădu seama că se afla la mare depărtare.

Un răstimp rămase cu ochii închişi. Sus-jos, sus-jos, sus-jos. Cînd îşi redeschise pleoapele şi fu săltat din hău, observă că nu se apropiase. Se legăna neîncetat. Sus-jos, sus-jos. Picioarele-i erau ţepene, centura de sub braţe-i provoca dureri. Îşi ridică din nou pleoapele. De pe creasta valului, văzu că se apropiase. Multe ore a fost purtat de valuri către uscat.

Se trezi cînd chipul i se cufundă sub apă ; a tras o-nghiţitură zdravănă, era rece, şi multă vreme a stat, tuşind, cu obrazul pe partea cioplită, plană, a bîrnei ce se legăna. Trupul îi era tîrît pieziş, picioarele şi le simţea inerte, fără viaţă. Nu simţea răceala apei, nu era o amorţeală, nu plutea, ci atîrna în apă, legănîndu-se ca un fruct pe un ram. În urechi, înlăuntrul capului, simţea un fel de apăsare. Partea aspră a bîrnei îi zgîria pieptul şi antebraţele ; şi se gîndi că marea se domolise ca şi cum s-ar fi aflat departe de ea.

Voi să-şi deschidă ochii, dar nu izbuti decît să-şi deslipească foarte puţin pleoapele. Lumina-i pătrunse-n ochi, avea gust de sare, îl durea, îl ustura. Cînd privi

încă o dată, *auzi* cum lumina se revărsa torențial, cum exploda înlăuntrul său ; își închise din nou pleoapele ca să se apere de ea și se trezi în beznele unui *pyr-Dios*, o beznă sfîșiată de fulgerări, scăpărări, de roșu violent și auriu. Cînd izbuti să-și deschidă din nou ochii, își dădu seama că era purtat de curent drept către o faleză stîncoasă. Coline înalte, întunecate, verzi, sclipitoare. Îl așteptau acolo în față. „Trebuie să apreciez", rosti în gînd. Izbuti să articuleze propoziția într-o clipă sau două, exact la limita extremă a capacității de a raționa, pe care zeii prietenoși, dătători-de-siguranță, i-o dăruiesc bărbatului purtat la întîmplare de valurile mării : „Trebuie s-apreciez distanța."

Îl încercă din nou neplăcuta durere din ochi, dar o răbdă pînă ce văzu. Păsări, rotindu-se amețitor, se apropiau și depărtau de el. Ca o fîșie din stropi și spumă ca neaua, apa se năpustea asupra stîncilor întunecate și ascuțite. Îl cuprinse groaza înainte de a o fi conceput. „Trebuie să mă-ndepărtez. Sînt aproape, trebuie să mă-ndepărtez". Valul umflat ca o spinare *lunecă* înspre uscat, se-nălță explodînd brusc într-o spumă albă ca inul. Cînd își întoarse capul și *privi* din nou împrejur, nu mai deslușì nimic altceva decît zidul acela de spumă albă șerpuind de-a lungul țărmului abrupt, pînă hăt-departe, la dreapta și la stînga sa — o garnitură de dantelă din apă spulberată izbindu-se de stînci. „Bîrna !" îi rosti gîndul. Da, picioarele i se mișcau. Fiecare lovitură de picior îi stîrnea durere. Dreptul, stîngul, dreptul, stîngul. Nu picioarele și le simțea, ci ceva ce se afla acolo, ceva ce-l înțepa, ceva dureros — deci se aflau la locul lor. Își mișcă mîinile, antebrațele. Cînd se mută mai încolo, pe bîrnă, simți durerea din umăr. Gîndi : „E aproape. Trebuie să-not în larg. Trebuie să izbutesc să văd."

Era supt înspre stînci. „Bîrna", rosti și fu în stare să vadă din nou. Izbutise să scoată cuiul cataramei, centironul rămase moale pe bîrnă, alunecă, se duse la fund. Cînd sosi noul val, lăsă bîrna, o împinse mai încolo și se depărtă cu cîteva lovituri de brațe. Zăcea adînc în apă, acum numai capul i se mai afla deasupra, dar centura de salvare îl susținea, dîndu-i odihnă.

Înotă încă vreo cîteva braţe, răstimp în care ochii i s-au scăldat în beznă. Cînd îşi răsuci capul şi iscodi către ţărm, deslușì bîrna săltînd la mică distanţă de bordura de spumă. Cînd izbuti să vadă din nou, bîrna se afla sus pe creasta înspumată, alunecă înapoi şi se făcu nevăzută. Soarele se afla şi el acolo, strălucea. Înotă din răsputeri, cu soarele în spate. Acum era mai lesne să vadă. Cînd era supt către ţărm, trupul i se mişca cu lovituri stîngace, rigide, încete.

În faţa lui era un golfuleţ, o posibilitate. Cînd valul îl purtă către stîncă, o înhăţă cu mîinile, le-ncleştă de suprafaţa rugoasă, izbutind să rămînă agăţat de muchia ei, în acest răstimp apa se năpusti peste el cu violenţă. Simţi cum i se jupuia pielea de pe genunchi şi din palme din cauza cochiliilor de midii. Detunînd, marea i se prăvăli toată peste umeri, peste cap, simţi ura Mării. „N-am să-i dau drumul, n-am să-i dau drumul." Totuşi, nu fu în stare să rămînă acolo, fu supt din nou, îndepărtat şi tras spre larg, apoi azvîrlit înapoi către stîncă. Fu ridicat, lovi cu braţele, izbi cu picioarele, se zvîrcoli, plonjă, acum aflîndu-se dincolo de muchea stîncii. Simţi prundul sub genunchi, se rostogoli, dar se ridică din nou pe picioare ; iar cînd valul se retrase grăbit, izbuti să facă vreo cîţiva paşi împleticiţi. Cînd se rostogoli următorul val, spuma slobozită de stînca din preajmă-i trecu peste el ca un nor ; era susţinut de centura de plută, lovi încă de cîteva ori apa cu braţele, lăsîndu-se purtat către mal. Cînd apa fu suptă din nou înspe mare, se trezi în genunchi, cu mîinile pe prund ; se ridică, se împletici cîţiva paşi, se prăbuşi. Valul următor îl acoperi cu spumă, îi ajunse pînă la umeri, fu săltat cîţiva centimetri de pe prundiş, simţi încă o dată fundul prundos, se ridică, apa îi linse picioarele. Mai făcu cîţiva paşi, căzu, se ridică, făcu tentativa de a alerga, se prăbuşi. Încă o dată fu purtat în sus de valul în retragere, care, în ura-i faţă de om, voia să-l tragă în largul mării. Se rostogoli în cerc, o dată, încă o dată, izbuti să afle un punct de sprijin, se aruncă înainte, ţinîndu-se acolo. Cînd apa îi ajunse doar pînă la genunchi fu în stare să alerge, căzu, se ridică, mai alergă vreo cîţiva paşi, se prăbuşi. Stropi de spumă căzură peste

el ; cînd sosi, valul îl izbi în tălpi şi pe spinare, totuşi rămase lungit în locul unde se năruise. Gemea ; era orb, sleit de puteri, zdrobit. Nici următorul val nu răzbi mai departe. Se ridică în genunchi şi se tîrî prin spumă. Vuietul mării se mai îndepărtase.

Simţi fragmente de alge, cochilii şi pietriş mai fin ; sub palme şi genunchi, simţi nisipul. Nisip : cugetă la moliciunea de sub palmele sale. „Ăsta-i nisip." Rămase lungit un răstimp, pompîndu-şi aer în plămîni ; în gîtlej avea un hîrîit. Apa îi şiroia din nas şi gură. S-a ridicat pe genunchi şi în coate cînd a vomitat.

Se afla la vărsarea unui fluviu.

Privi în lungul apei, licărea galben şi verde. „Iarbă, gîndi el, iarbă, copaci." Rămase întins, nemişcat, lăsînd pămîntul să se clatine. A fost nevoit să scuipe şi să vomite din nou. Coatele i se aflau mai sus în nisipul uscat, era cald : era acoperit pînă la bîrîu de apă, care se făcuse mai rece. „E rece, îşi spuse-n gînd, apa e rece."

Se tîrî puţin mai în sus, izbuti să se răsucească pe spate, în nisip. Apa îi astupase o ureche ; ceva îi cînta înăuntru ; simţi cum îl apasă. Îşi înclină capul pe-un umăr, dar apa nu s-a scurs afară. Mai privi o dată, a putut desluşi arborii cu mai multă claritate. Fluviul, un larg torent, dispărea printre arbori. Pe malul dinspre faleză se aflau iarbă şi frunze. Frunze ce cad toamna din copaci. „Nu trebuie să zac aici. Marea mă caută Marea mă urmăreşte. Marea o s-ajungă pîn-aici sus." Se tîrî încă şi mai sus. De la nisip pînă la iarbă şi frunze, drumul a fost nesfîrşit de lung. Marea-l vîna, se afla la doi paşi şi-l căuta, încerca să pătrundă în ascunzişul lui şi să-l tîrască înapoi. A atins peretele de stîncă. Era mai cald decît nisipul. „Căldura, rosti în gînd. În stîncă se afla căldură."

Izbuti să se ridice în genunchi. Pămîntul se legănă şi fu nevoit să se proptească de stînca ce se porni să se clatine voind să se răstoarne peste el. Reuşi să i se-mpotrivească, s-o ţină pe loc. După un răstimp, se ridică pe picioare, rămase în acea poziţie, dar numai o clipă, după care se răsturnă din nou, rămase lungit. Mîna i se răzui de piatră. „Probabil m-am zdrelit, cugetă el. Dar n-are nici o importanţă."

„Nimic periculos", încercă să articuleze cu voce tare.

O clipă mai tîrziu zăcea lungit în acel loc, plîngînd. „Sub palmele mele este pămînt", rosti în gînd. Şi cu limba umflată fu în stare să articuleze cuvintele :

„Sub palmele mele se află pămîntul."

*

I-au răsucit braţele la spate, amenințîndu-l că aveau să-l spînzure cu mîna lor, dacă nu le spune. „Ştii tu ce-nseamnă să fii biciuit la tălpi ? Poate te vom spînzura de picioare, cu capul în jos, noi, oamenii lui Poseidon, nu ne sinchisim prea mult de ceea ce făptuim." Erau oameni din depărtările de la miazăzi, de la răsărit şi de la miază-noapte. Voiau să afle. „Vorbeşte, dă-i drumul, altfel o să-ţi frîngem degetele." Şi s-a-mpotrivit tot timpul. „Sîntem în stare să-ţi zdrobim boaşele : poţi să-ţi închipui ce simţi ? Halal erou ai să fii după-aceea !" El a urlat : şi doar îl atinseseră, nu l-au bruscat cîtuşi de puţin. „Dar degetele o să ţi le luăm, asta pentru că sîntem atît de buni cu tine. Cei aflaţi la răsăritul cel depărtat smulg unghiile una cîte una, noi însă vom fi buni cu tine, dacă ne spui." S-a străduit să găsească o cale să nu rostească o vorbă. I-au strîns mîinile între două bucăţi de lemn. „Nu te ucidem pentru că sîntem buni cu tine. Eşti viu şi poţi striga. Cînd te lovim în burtă poţi să te smiorcăi şi să verşi. Să zicem că ţi-am spinteca burta astfel încît să-ţi poţi vedea maţele cu toată murdăria din ele. Dar noi sîntem buni cu tine. Trebuie să ne spui cîte corăbii au fost, cîţi aţi fost în ele, unde ţi-ai ascuns comoara, unde-ai dus vasele de argint şi tipsiile de aur ; ai voie să păstrezi jumătate din comoară, numai dacă rosteşti adevărul. Deci nu vrei. Acum o să-ţi retezăm prima falangă de la degetul mijlociu de la dreapta. Iată, priveşte. Am fi putut tăia tot degetul, dar sîntem buni cu tine ; sîntem oameni buni, sîntem plini de *omènie*." Chipurile lor îl împresurau din toate părţile, tuciurii, cafenii, galbene, albe. „Acum o să-ţi luăm alt deget, unul de la mîna stîngă ; sîntem buni, priveşte, ai să vezi. Hai, mărturiseşte totul. Acum vom arde cioturile să oprim sîngele ; ne purtăm frumos cu tine. Hai, vorbeşte odată, încrede-te în noi, nu-ţi dorim decît

binele." A țipat. Atunci i-au îndesat în gură o bucată de cîrpă. „Pentru c-ai țipat am fi putut să-ți zdrobim maxilarele, dar n-am făcut-o. Sîntem buni cu tine. Acum o să-ți rupem un dinte." După care au adăugat : „De nu vei vorbi desluşit, atunci te vom azvîrli în Mare. Noi sîntem oamenii lui Poseidon." Atunci le-a spus : „Mă numesc Odiseu. Sînt din Itaca. Am fost împreună cu regele Agamemnon în expediția împotriva Troiei, pe care-am cucerit-o şi-am năruit-o. Eu l-am ucis pe Astianax, eu, sau altul dintre noi a săvîrşit fapta, şi nici măcar n-a fost greu, cîntărea mai nimic, l-am aruncat peste zid, pe urmă eu am coborît, sau altul, şi l-am apucat de-un picior şi l-am bubuit cu capul de dalele de piatră : a fost treabă uşoară, cîntărea mai nimic. De multă vreme mă aflu pe drumul spre casă, acum sînt în mîinile voastre, Zeilor, Muritorilor, iar aurul se află în gîtlejul mării, în pîntecul lui Poseidon ; s-a scufundat odată cu navele noastre ; aurul nu mai există."

„Atunci te vom azvîrli în Mare, căci noi sîntem oamenii lui Poseidon", au vorbit ei. „Nu, nu, nu, strigă el. Voi făptui tot ce-mi cereți, vă voi spune totul, numai nu mă azvîrliți în Mare..."

„Să m-azvîrle-n Mare, nu, nu, nu", rosti gura-i bolborosită, limba-i umflată, otrăvită de sare.

*

S-a trezit cu o senzație de frig. Îl usturau ochii, din cauza pleoapelor umflate erau închişi aproape complet, îl durea peste tot. Se lăsase înserarea, soarele zăbovind încă într-o strălucire pe faleza de peste gura rîului. În larg, talazurile detunau ; ascultă zvonul valurilor uriaşe ; brizanții înspumați se prelingeau pe prundişul aflat la picioarele sale. „Mă aflu lungit pe pămînt, pe glie", rosti în gînd

Centura de salvare îi intrase în carne. Se ridică în capul oaselor şi încercă să desfacă nodurile. A sfîşiat-o de cîteva ori mai înainte ca legăturile să cedeze. Gîfîia din greu, se lăsă pe spate şi se odihni. Dar începuse să-nghețe. „Dacă mai stau aici multă vreme, am să răcesc." Se ridică în capul oaselor, în picioare, cu centura de sal-

vale în mînă. Se-mpletici în susul rîului, către pîlcul de arbori. Acolo, malurile erau mai înalte, mai în față, la cotul rîului, se afla un fel de ponton, o platformă pentru spălat, sau cine știe ce. „Oameni, își spuse în gînd. Pe-aici sînt oameni."

Azvîrli centura de salvare în apă, urmărind-o cum se-ndepărta, plutind către talazurile înspumate. „Năframa unei sirene", spusese cineva. Nu-și mai amintea limpede cine rostise cuvintele. Cineva o numise astfel. „A fost o strașnică centură de salvare, cugetă mintea sa cea practică. Grozav de bună. De-o rătăci, plutind pe mare, s-ar putea să ajungă la cineva, fiindu-i de trebuință. Sau va fi aruncată pe-un țărm, unde-o fi nevoie de ea. În ce mă privește, eu nu mă aflu pe mare. Mă aflu pe uscat, eu am pămîntul sub picioare. Mă aflu pe pămînt și-s un muritor în viață."

Pătrunse în crîng împleticindu-se. Dimprejurul gleznelor și sub tălpi îi foșneau frunze veștejite. Se lungi pe spate, sub arborele uriaș. Își acoperi trupul cu frunze, măturîndu-le, luîndu-le în căușul palmelor îndurerate. Se înveli în frunze, se cufundă în frunze, simțind în trup căldura pe care o degajau. „Sînt un om culcat în căldura pămîntului. Sînt un om sosit din depărtările mării. Mă aflu-n viață."

16

În Pilos

Tînărul a călătorit ca un colet, și multă vreme s-a simțit astfel. După ce emoția de început a plecării se potolise, totul fusese foarte simplu. Imediat ce s-au abătut pe după promontoriul sudic al insulei de baștină, au avut vînt neîntrerupt dinspre nord-est. Ortacii săi erau foarte zgomotoși, în parte, deoarece îi înșelaseră pe pretendenți, pe cei din Partid, și în parte, deoarece felul cum se porniseră pe mare constituia o grandioasă aventură : într-adevăr, cei mai romantici dintre ei făceau comparații cu

plecarea eroilor la Troia, cu douăzeci de ani în urmă, călătoria la război pe care-o făcuseră taţii şi bunicii lor, cînd ei înşişi erau nişte băieţei sau nici măcar nu se născuseră încă. Fiul Soţiei, vlăstarul Celui-absent, lăsase de-nţeles că se gîndea nu numai să-l viziteze pe Gerenianul[1] Nestor, regele oraşelor din ţara celor trei popoare, adevăratul cîrmuitor al confederaţiei din care făceau parte nisiposul Pilos, Arene, Thrion, Aipy, Cyparissos, Amphigeneia şi Helos ; s-ar fi putut să-şi continue călătoria pînă la Menelau, în Sparta şi — poate — chiar pînă în Creta. Din senin, Fiul dobîndise mulţi prieteni. Mentes, bărbatul acela ciudat de distrat din Tafos, cel care, privit din spate, aducea cu Mentor, dar la chip era mult mai tînăr, desfăşurase o propagandă susţinută în favoarea Moştenitorului cît timp fusese în Itaca. (Îşi făcuse apariţia neaşteptată în ultima clipă, exprimîndu-şi dorinţa de a-i însoţi în barca lor : nava sa urma să-i întîmpine undeva.)

Prietenii l-au înconjurat ca o pavăză, ca un parapet : se aflau în barcă, laolaltă, douăzeci şi două de persoane. Era camaradul lor, şi se simţea ca un om bogat cînd se gîndea la cele douăsprezece amfore cu vin, la carnea, pîinea, făina şi mierea pe care bătrîna Euriclea i le dăruise pentru călătorie. Da, nava lui era o cămară plutitoare, corabia unui tînăr nobil deşi, din nefericire, orfan de tată pe moment ; iar în jurul lor se-ntindea libertatea, aerul tinereţii, călătoria !

Pe durata traversării nocturne către continent s-a simţit ca un colet, dar un colet deosebit de preţios, o nobilă căpetenie. S-au îndreptat aproape drept către miazăzi — pilotarea navei a fost lăsată mai cu seamă în grija acelui navigator extraordinar de priceput, Mentes din Tafos — pînă la promontoriul din dreptul insulei Zachintos. Pe la revărsatul zorilor plutiseră atît de departe, încît au putut vedea cum se-nălţa carul lui Helios dincolo de munţii din Arcadia, aruncînd beteală sclipitoare peste laguna aflătoare imediat la miazănoapte de nisiposul Pilos : au atins ţărmul nisipos de lîngă rîul Alpheios mai înainte ca vîntul dinspre uscat, briza matinală a apusului, cea care-l urmă-

[1] De la Gerenos, oraş în Messenia. (n.t.)

rea pe Helios ca un uriaş evantai de aer, să aibă răgazul de a se înteţi.

— Asta a fost, rosti Mentes. „Asta a fost", repetară cîţiva dintre ceilalţi, şi au tras barca într-un golfuleţ cît mai departe de locul unde se spărgeau valurile.

Era limpede că Poseidon avea acolo un altar sau cel puţin un loc pentru jertfe, iar urmele unui recent vast tîrg de vite şi ofrande erau vizibile pretutindeni. Pe malul golfului zăceau corăbii, vilegiaturiştii şi oamenii de afaceri se aflau sus, în cetate, la odihnă ; în multe locuri încă mai fumegau focuri, şi primele lucruri peste care-au dat au fost grămezile de oase, coarne şi cranii de la vitele măcelărite. În grabă şi fără tragere de inimă şi-au adus şi ei prinosul ; erau nervoşi, şi cîţiva dintre tineri se apucară din senin să privească în jur în căutarea cailor, de care se spunea că erau atît de numeroşi în acele locuri, dar nu văzură nici urmă de cal.

— O să vină şi asta, o să vină şi asta, fiţi pe pace, rosti Mentes.

Cel ce preluă acum comanda, pe faţă, fu Telemah. Cînd le-a adus la cunoştinţă că trebuiau să aştepte în acel loc, tinerii au fost şi dezamăgiţi şi furioşi. Îşi închipuiseră probabil că li se va face o primire fastuoasă — după toată reclama pe care Mentes o făcuse în ultimele zile — îşi amintiră tot ce auziseră despre jertfirile în masă de boi negri cu coame poleite, şi alte asemeni ; şi cînd colo au fost întîmpinaţi doar de atmosfera nespus de tristă ce stăruie pe scena unor festivităţi de curînd încheiate, la care, trist de constatat, ajunseseră prea tîrziu. Să rămînă acolo ? Să aştepte acolo ? Şi ei care se gîndeau la basmele despre minunatele potire aurite ale lui Nestor, la splendidul său palat, la poveştile de călătorie, ei care se gîndeau la excursia în Sparta şi la Menelau şi — mai grozav decît orice, la Ea, la cea pe care o visaseră, despre care vorbiseră toată noaptea — la Elena. Au cîrtit, s-au indispus, dar nu le-au fost de nici un folos lamentările şi bosumflarea : au trebuit să rămînă şi s-aştepte.

— Distraţi-vă şi voi cît mai bine cu putinţă, un scurt popas de vreme, pînă urcăm în oraş, le grăi Mentes — şi cu asta discuţia fu încheiată. O dimineaţă puteţi rămîne

și liniștiți, nimeni nu știe ce se poate întîmpla pînă seara, domnilor !

Telemah era și el destul de nemulțumit. Suspină. Se înveșmîntase în cele mai bune straie înainte de a coborî pe uscat, iar acum fu copleșit din senin, de sentimentul de inferioritate al insularului venit, pentru prima dată, în locuri aflate pe continent, cum era Elida, cu belșugu-i imens de cai și vite. Avea bănuiala că veșmintele sale vor arăta puțin cam prea provinciale și rustice acolo, în Pelopsul cel de-atîta vreme zeiesc. În plus, personalitatea și purtarea lui Mentes i-au făcut, pe el și pe ceilalți, să se simtă intimidați ; le inspira o venerație aproape înfricoșătoare. După ce, cu o zi sau două mai devreme, îl supraestimase pe cel din Tafos, aproape ridicîndu-l la rangul de divinitate, Fiul se descoperea acum luînd-o pe panta alunecoasă a îndoielii. Telemah auzise vorbindu-se atît de mult despre jocul intrigii politice — fără a-nțelege prea mult din el — încît, pentru cîteva secunde, cochetă cu ideea că bărbatul din Tafos ar fi putut fi un agent în serviciul unor puteri străine și ostile.

Pînă la urmă, însă, firea sa inocentă și de o nobilă naivitate a biruit.

— Mă simt ca ruda de la țară, declară sincer. Iar acum nu știu ce să-i spun lui Nestor.

Mentes își prefiră degetele subțiratice, din cale-afară de feminine, prin barba lungă, aurie, iar Telemah a simțit un parfum de ambră. Îndărătul său au zăngănit armele de paradă, încă nefolosite, ale prietenilor săi ; unii purtau paveze lungi împrumutate în taină de la tații lor, ca și cum aveau de gînd să se ducă la război. Telemah era abătut, șovăielnic, indecis.

— Fii pe pace, a grăit tafiotul. Cunosc prea bine sentimentul ! E ca răul de mare ; te simți moale și fără vlagă. Dar răul de mare posedă acea minunată însușire, că trece imediat ce pui piciorul pe pămîntul țeapăn. Adu-ți aminte al cui fiu este Telemah și țelurile călătoriei sale ! Gata, hai s-o pornim !

Un scurt răstimp au călcat de-a lungul plajei nisipoase, apoi pe clinul unui drum de căruțe ce ocolea și traversa terenul mlăștinos, searbăd ; dar peste puțină vreme răz-

bină la drum mai larg și mai bun. Mai sus de terenurile mlăștinoase, se aflau colibe, apoi urmau case mici din piatră, iar mai departe au zărit zidurile înalte ale cetății. Drumul îmbrățișa colina într-o domoală jumătate de spirală. La poarta deschisă în zidul orașului, se adunase o mică gloată de curioși. Locuitorii orașului se holbau, mai ales la Mentes, care arăta măreț, învești mîntat în tunica albă cu fireturi de aur, cu înaltul coif poleit cu aur, cu spada minunată, cu gambierele albe, sandalele roșii și părul auriu : peste braț purta o pelerină albă cu fireturi de argint. Pe de altă parte, Telemah se simțea prost îmbrăcat, iar chipul îi era împurpurat, mîinile, asudate de căldură și nervozitate. În nenumărate rînduri încercă să-și adune curajul ; își îndreptă umerii, păși cu bărbătească seriozitate, rostind în gînd : „Știu al cui fiu sînt ! Nu-i el mai prejos decît cei de pe-aici ! Or fi auzit ei de el ! Doar e cîntat în cîntece ! Nu-i nevoie să mă umilesc în fața nimănui !"

Cu toate astea, teama nu l-a părăsit.

— Mergi mai departe ! îl îmboldi bărbatul din Tafos.

Mergea cu cel puțin trei pași în fața lui Telemah. De fapt atitudinea sa părea cam arogantă ; era probabil snob, te făcea să te simți ca și cum ai fi fost sluga lui. Telemah se avîntă cîțiva pași și merse alături de el. Mentes îi aruncă o privire întrebătoare din ochii verzi-albaștri.

— Tot nervos ?

— Nu-s obișnuit cu orașele acestea de pe continent, spuse Telemah. Au urcat mai departe pe o uliță largă, străbătură o piață vastă, printre case scunde și înalte și vile. Se aflau acum atît de sus, încît puteau vedea dincolo de zidurile orașului.

— Aruncă-ți ochii la priveliștea asta, grăi bărbatul din Tafos, și se opri. De obicei te calmează.

Puteau deslușî zgomotul îndepărtat al talazurilor urcînd de la picioarele lor, dar nu vedeau decît o porțiune a golfului. Privirea îi deveni ageră, ca și cum îi fuseseră dăruiți ochii unui zeu. La dreapta, către miazănoapte, se-ntindea laguna, dincolo de ea, se împlînta în mare Promontoriul Ascuțit. La stînga, stîncosul și pădurosul Zachintos, deasupra lui se putea deslușî conturul puterni-

cului Samos, iar dincolo de el, Itaca, aproape topindu-se în pîcla aerului încins. Insula de baştină arăta strîmtă şi neînsemnată, un ostrov al caprelor aflat între Samos şi Leucas. Înălţimile-i păreau atît de mărunte ; arăta ca un recif, o umflătură, o-ncreţitură pe urzeala strălucitoare a mării albastre.

O navă neagră şi lungă, cu pînza coborîtă şi catargul scos, era împinsă de vîsle în direcţia portului din Pilos.

— Asta-i nava mea, grăi Mentes.

— Se vede minunat de aici, vorbi Telemah, şi i se puse un nod în gîtlej.

— Aşa-i, totul devine atît de diferit cînd priveşti de la distanţă, rosti bărbatul care susţinea că-i din Tafos. Priveşte, acolo, drept în faţa noastră, se află palatul.

Deşi gîndul îi trecuse prin cap mai devreme, Telemah nu-l întrebase pînă în acea clipă :

— Ai mai fost deseori pe aici, nobile Mentes ? Se pare că toate-ţi sînt cunoscute.

— Da, în general le cunosc. Am călătorit mult.

Palatul era o construcţie înaltă, albă, mai mare decît casele şi vilele printre care trecuseră ei. O trupă de soldaţi ieşi mărşăluind din curtea din faţă : stîng-drept, stîng-drept ; probabil efectuau un exerciţiu de dimineaţă. Pe Telemah îl încercă un sentiment de dezamăgire şi plăcut dispreţ cînd observă că ţinuta bărbaţilor nu era atît de corectă cum ar fi trebuit să fie ; constată în gînd că lucrurile mergeau mai bine cu membrii asociaţiilor militare din Itaca. Soldaţii mărşăluiau neglijent şi greoi ; îşi cărau pavezele — scurte, moderne într-adevăr — ca pe nişte tăvi goale, iar suliţele, de parcă aveau de gînd să salte pietre cu ele ; iar săbiile şi arcurile li se tîrau şi zdrăngăneau ca şi cum ar fi fost gonaci pe cale de a goni iepuri.

„Stîngul-dreptul, stîngul-dreptul — şş-şş-şş-şş — la dreapta ! la stînga ! înainte... marş !"

Sandalele tîrşîiau, din pămînt se-nălţau nori de praf. Dincolo de trupă doi bărbaţi tineri, eleganţi îşi făcură apariţia sub portalul din curte. Soldaţii îi priviră tîrşindu-şi picioarele mai departe, cu respect. Mentes se opri şi aşteptă.

Cei doi nu erau cine ştie ce înalţi, dar arătau vînjoşi şi bine hrăniţi. Cînd au ajuns aproape la nivelul lor, Mentes făcu o ceremonioasă plecăciune.

— Mă-ntreb dac-ar fi cu putinţă să-l vedem pe Regele Nestor ?

Cei doi tineri se opriră. Puteau să fi avut vreo douăzeci de ani. Chipul unuia exprima prudenţă, s-ar fi putut spune o trufaşă neîncredere, celălalt, mai lat în spate, părea mai curînd apatic, privea cruciş, ceva nu era-n regulă cu ochii săi, într-adevăr, era saşiu, cu siguranţă.

— Nu trebuie decît să intraţi, rosti cel ce părea prudent. De bună seamă sînteţi străini ?

— Da, tocmai am sosit cu barca din insule, răspunse Mentes, cu reticenţă.

Numele meu este Pisistrate, rosti deschis cel prudent. Nestor este tatăl meu. În clipa asta tata se află acolo, la masă, n-aveţi decît să intraţi. Vă însoţesc. El este fratele meu Trasimede.

Trasimede îi privi cruciş, clipind intermitent, cu gura căscată, nasul îi era obturat ; buza inferioară îi atîrna. Se scărpină apatic după ureche. Părea cam prost şi simplu, dar cumsecade, ceea ce îl făcu pe Telemah să se simtă un pic mai sigur de sine. Schiţă o plecăciune şi un zîmbet.

— Astăzi vremea este minunată şi briza plăcută, vorbi el, dar se-mbujoră imediat, pierzîndu-şi cumpătul, cînd observă căutătura ironică, dar prietenoasă a nobilului Mentes.

— Într-adevăr, nu-i aşa ? confirmă Trasimede, şi cu asta conversaţia lor luă sfîrşit.

— Ieri am sărbătorit ceva acolo, jos, îl lămuri Pisistrate, arătînd în jos, către port. Toată lumea-i cam ostenită astăzi.

Pe măsură ce străbăteau curtea exterioară, Telemah făcu eforturi sporite pentru a prinde curaj. Înlăuntrul capului, la hotarul tăcerii răsunară nişte vorbe pe care i le spusese Euriclea în vara trecută : „Întotdeauna să te gîndeşti *cine* eşti. Şi ceilalţi se tem de... alţi oameni. Şi dacă, întîmplător, dai peste ceva oribil, să-ţi aduci aminte că-ntotdeauna se află ceva încă şi mai oribil. Cînd vei fi

răzbit dincolo de tot ce-i oribil, de ceea ce-i respingător, chiar în miezul a ceea ce-i îngrozitor, astfel încît vei sta acolo precum înapoia unui perete subțire ca o coajă de ou — atunci sparge peretele. Ce-o să ai înaintea ochilor este poate mai oribil decît orice. Dar e de datoria ta să privești — căci dincolo de ce vezi, se află posibilitățile pe care ți le oferă viața. Dincolo, începe o nouă viață. Să nu-ți închizi ochii în fața a ceea ce-i oribil, băiatule!" Nu pricepuse morala decît sentimental. Acum se străduia să prindă putere din acea lecție. „Să nu uiți că nu ești cine știe cine", grăise Euriclea prefăcîndu-se că vorbește cu ea însăși, totuși el pricepuse îndeajuns de bine că i se adresase lui, „nu uita că nu ești cine știe ce personalitate, dar să ții minte că-i posibil ca și ceilalți să țină minte că nici de capul lor nu-i mare scofală. Și dacă nu prezintă un real pericol pentru viața ta, ai face foarte bine să le dovedești că *știi* acest lucru."

Traversară o curte interioară care avea, pe latura stîngă, un depozit sau niște dormitoare, iar pe dreapta, un altar cu rug și o laviță pentru tăierea animalelor și o masă pentru prinoase, probabil un altar închinat lui Poseidon, căci oamenii de prin acele locuri aveau un cult deosebit pentru Poseidon, sau cel puțin așa-și închipuia el. Păși peste pragul înalt, intrînd în sală. Și, brusc, teama îl părăsi. Îl zări pe cel ce probabil era Nestor.

Oare cum și-l imaginase pe acel vestit bătrîn? Nu izbuti să-și amintească. Ieșise dintr-o găoace de ou și nimic nu-i mai împiedica privirea, în nici o direcție, nici măcar către necunoscut. Și-l închipuise oare ca pe un uriaș și zeiesc războinic, ca pe un păstor de Bărbați, un Leu de pe continent, un armăsar sălbatic cu cap de bărbat, ca pe un comandant suprem ce conducesc nouăzeci de măreațe nave contra Ilionului? Își imaginase oare zăngănit de spade și o voce ca o trîmbiță, tunetul lui Zeus și răcnetul lui Poseidon răspîndindu-se de la miazănoapte la miazăzi? În acea clipă n-a mai avut nici o importanță. A văzut.

Nestor era un bătrînel împuținat, cu o barbă de un alb-gălbui și grozav de murdară. După ce primise un

ghiont de la Mentes, în vreme ce înainta către bătrîn, alături de tafiot — ba nu, la un pas în urma lui — și în timp ce bărbații din megaron îi fixau cu privirile, Telemah avu senzația certă că iese din găoacea lui cu fiecare pas. Bătrînul ședea într-un fotoliu cu spătarul înalt, acoperit cu o pînză de in, aflat dincolo de vatra împresurată de patru stîlpi. Pe masa din fața lui se aflau o cupă și un cratèr de o frumusețe fabuloasă. Ochii săi iscodiră miopi, iar în privirile-i fixe se aflau bunătatea și curiozitatea șovăielnică și zîmbitoare a bărbatului aflat la vîrsta nesigură a senectuții. În Itaca se vorbea că trăise patru generații și că fusese în deplinătatea puterilor pînă în urmă cu zece ani. Arăta ca și cum trăise zece generații și nu mai era potent de cincizeci de ani. Ceea ce îi dădu lui Telemah un sentiment de încredere acum, în această clipă importantă, a fost evidenta zăpăceală a moșneagului față de tot ce se petrecea în juru-i. Încă mai înainte ca Regele din Pilos să deschidă gura, își dădu seama că, uneori, bătrînul era în stare să bată cîmpii cu mintea tot atît de rătăcită ca și o bătrînă îngrozită.

— Înălțimea-voastră, rosti Mentes, înclinîndu-se afabil.

— Înălțimea-voastră, rosti Telemah, îndoindu-se adînc, din șale.

Bătrînul dădu din cap, iscodind neajutorat în jurul său. Doi tineri ce se aflau așezați în jilțuri cu spătar înalt, de-a dreapta și de-a stînga moșului, se ridicară, dîndu-se cîțiva pași la o parte.

— Bună ziua, luați loc, domnilor, aici, dar luați loc, rogu-vă, aici, nu, aici, grăi el cu o grabă politicoasă, înălțînd către ei privirile ochilor cenușii, spălăciți, injectați.

În timp ce se așezau de-o parte și de alta a Regelui, Telemah simți cum siguranța i se așeza în suflet, devenind parte din făptura lui. Curajul și puterea voinței îl pătrundeau așa cum un burete suge vinul vărsat. La început privi pe furiș, apoi privi deschis, în jurul său. Megaronul era doar puțin mai mare decît cel de-acasă. Pe pereți se aflau atîrnate paveze demodate din lemn învelit în piele de bou, ferecate în metal, unele frumos

pictate în verde, galben și roșu ; într-un colț, lîngă ușa ce ducea în curte, atîrnau lăncii și spade scurte. Peste toate, praful se adunase-ntr-un strat gros ; nu mai fuseseră mînuite de multă vreme. În sală se simțea miros de carne friptă ; un foc mărunt își trăia ultimele clipe în vatră. La mesele dintre stîlpii din jurul pereților ședeau cam o duzină de tineri și bărbați între două vîrste, păreau a fi rude cu toții, care ori locuiau acolo, ori veniseră în vizită să aducă prinoase sau să ia parte la tîrg ; genul de negustători și agricultori, nici unul nu lăsa impresia că ar fi proaspăt sosit de la vreun război. De deasupra, de la etaj, se auzea vocea certăreață a unei femei, o voce de mamă, care se-ntrerupse brusc. „Absolut pe neașteptate — gîndi Telemah — te trezești într-o atmosferă de o banalitate dintre cele mai obișnuite : adică, într-un cămin înbelșugat, dar — probabil — un cămin mult prea venerabil."

În toată copilăria, și chiar pînă-n acel prezent, visase atît de multe despre măreția, bogăția, forța și puterea politică ale lui Nestor, Cîrmaciul-de-care, încît ceea ce-l înconjura, în acea clipă, nu putea fi acceptat decît ca vis. Era, firește, conștient că nu visează, dar nu poseda nici o facultate mintală cu care să poată transforma imediat ceea ce vedea într-o realitate. Și, cu toate acestea, îl mai încerca încă senzația că scena era de o banalitate ordinară, sau, hai să zicem, o scenă banală ce se desfășura după un tîrg de vite și o sărbătoare cu prinosiri.

— Euridice ! strigă bătrînul, ridicîndu-și ochii spălăciți către acoperiș. Euridice !

— Da-aa ! răspunse o voce iritată, de la catul de deasupra. Ce-i ?

— Oaspeți ! strigă el de parcă faptul în sine era o izbîndă ; dar nu primi nici un răspuns.

Lighenașe cu apă le-au fost așezate înainte, își cufundară mîinile și le zvîntară. Vasele erau foarte frumoase, din argint sau poleite cu argint. Casa părea îmbelșugat înzestrată cu vase, ulcioare, amfore și carafe pictate în chip straniu și primitiv, cratere pentru amestecat vinul frumos lucrate, pocale și cupe. Telemah își aminti că lumea vorbea mereu despre prada imensă pe care regele

din Pilos o dobîndise la război. De asemeni, moşneagul însuşi lăsa impresia a fi din cale-afară de mîndru de podoabele casei, iar cînd roabele le aşezară în faţă pocale din aur şi argint scump şi cupe de forme neobişnuite, fin cizelate, bătrînul le spionă cu mioapę şi iscoditoare priviri, ca şi cum i-ar fi fost teamă ca nu cumva fetele să le zgîrie sau să le deformeze. Şi-a răsucit capul în toate direcţiile, ascultînd numai cu jumătate de ureche banalităţile politicoase şi lipsite de sens pe care Mentes le-a rostit cu voce potolită. Adăstînd pînă ce oaspeţii au gustat din friptura de oaie, amestecă el însuşi vinul sîngeriu, aproape negru, cu apă într-un crater mare, aurit ; apoi cupele fură umplute, iar el îl scrută miop pe Mentes.

— Îţi place vinul ?

Mentes îl degustă.

— Caimac, nu alta ! rosti el.

— Cum adică ?

— Este un vin absolut nemaiîntîlnit, zise Mentes.

Bătrînul chicoti :

— Da, da ! Aşa şi trebuie să fie ; e vechi de unsprezece ani.

Bău el însuşi, adînc, delectîndu-se. Pocalul său era de un soi ciudat. Era durat din aur, iar pe dinăuntru argintat. Din talpa-i circulară urca un picior care susţinea cupa, aceasta avînd două perechi de toarte cu bare între ele. Barele se sprijineau, în partea inferioară, pe proptele de argint care ajungeau pînă la talpă. Pe fiecare bară se afla un porumbel de aur, cu coada răsfirată şi aripile întinse. Umplută cu vin, era probabil foarte grea. Telemah îşi dădu seama că aceea era cupa despre care le vorbise odată cineva care fusese la Troia, era pomenită şi-n cîntece, dar se spunea că un bărbat obişnuit de-abia de-o putea ridica. În acea clipă, moşneagul săltă cupa cu mîini tremurînde ; şi nu era nici mai mare, nici mai grea decît aceea pe care-ai fi izbutit s-o ridici de pe masă cu o singură mînă — nu era mai înaltă de două lăţimi de palmă.

Moşul aşează cupa pe masă, o alintă cu privirile şi se răsuci către Mentes.

— S-ar putea să ţi se pară o indiscreţie, rosti el iscoditor, dar m-aş bucura să aflu cum vă numiţi şi-n ce scop

călătoriți ? Cu treburi, nu ? Sau sînteți pirați ? În zilele noastre pirateria este o treabă plină de riscuri, ce ziceți ? Călătoriți în lungul coastei, în sus sau în jos ?

Telemah prinse o ocheadă din partea lui Mentes. Luă o-nghițitură din vinul de unsprezece ani și gîndi că era acru la gust, dar simplul fapt că ținea în mîini una din cupele acelea și că era un oaspe onorat într-o țară străină îi dădu curaj. Intenționase să răspundă el, dar Mestes i-o luă înainte.

— Numele meu este prințul Mentes din Tafos, grăi el. Nu sîntem pirați, și oricum îndeletnicirea asta nu prea mai e rentabilă acum, în ultima vreme, cînd fiecare oraș și aproape ultima vizuină de pe toată coasta au fost prădate de fenicieni și barbari. În ce mă privește, călătoresc cu treburi, iar pe tînărul acesta l-am cunoscut în Itaca, unde mi-am petrecut cîteva zile.

— Itaca ? rosti bătrînul. A, da, de bună seamă, insulița aceea de-acolo. Unde... unde locuiește Euriclea... da, Euriclea, așa-i. O bătrînică plină de neastîmpăr, nu-i așa ?

Cercetă frumoasa cupă de pe masă, o mîngîie cu buricele degetelor tremurînde.

— Ce zici, nu-i așa că-i o elegantă piesă de artă ? întrebă el. Am pus mîna pe ea într-o călătorie, pe care-am făcut-o acum cîțiva ani. Am mai avut una din lut ars, cu rozete și flori de lotus, o cupă cu adevărat deosebită, dar, într-o zi, Trasimede, ăsta de-aici, a spart-o. S-a-ntîmplat demult de tot ; cred că pe atunci mă aflam dus la război. Asta însă-i făcută dintr-un material mult mai durabil. Am luat-o cu mine la Marele Război. Toți au socotit că-i minunată. Veți afla de ea în cîntece.

— Este foarte frumoasă, grăi Mentes. Într-adevăr este foarte neobișnuită. Tînărul acesta se numește Telemah.

— Telemah, repetă bătrînul. E un nume foarte frumos, foarte bun. Ce părere ai de Trasimede ? Și Pisistrate ? Nu-s și astea niște nume frumoase ?

— Foarte drăguțe, foarte frumoase, admise Mentes, politicos.

În acea clipă Telemah a profitat de ocazie. La o înclinare de cap din partea lui Mentes, şi cu trupul înfiorîndu-se de mîndrie, izbuti să articuleze :

— *Eu sînt fiul lui Odiseu !*

Lumea în care se afla moşneagul nu păru să se modifice cîtuşi de puţin, toţi ceilalţi însă îşi întoarseră capetele către Telemah.

— Odiseu ! rosti bătrînul, gînditor. Dar dintr-o dată, se învioră mai mult, vocea-i dădu în falseto, se aplecă în faţă, înspre Fiu :

— Dar eu... e sigur că-l cunosc ? Îl cunosc, băieţi ?

— De bună seamă că da, Tată, vorbi Pisistrate. El a fost vechiul tău tovarăş de arme, la Război !

— Dar desigur ! zise bătrînul, am fost vechi amici. Aha, păi da, pe vremea aceea era tînăr. Un tînăr cu-adevărat elegant. Era plin de cutezanţă, şi mai era şi viclean, un bărbat adevărat. Cum o mai duce-n ultima vreme ?

— Tată... începu Pisistrate, dar se înfrînă.

— Încă nu s-a-ntors acasă, rosti Telemah. Nu ştim pe unde-o fi.

— Ceee ? exclamă bătrînul, frămîntîndu-şi cu degetele barba pătată de vin şi sosuri. Este plecat într-o călătorie ?

— Tată... încercă din nou Pisistrate, dar bătrînul îi făcu semn să tacă.

— Păi, cum vine asta ! zise el. Şi nu ştiţi nimic despre el ? A dispărut cu totul ? Curios lucru. În văzduh, păi cum se poate ?

Încetă să se mai tragă de barbă, ochii miopi îi încremeniseră pe cupa din mîinile lui Mentes. Cupa nu avea picior înalt, dar în jurul ei se afla un motiv frumos cizelat, o vînătoare de lei.

— Şi asta-i o lucrătură frumoasă, spuse el. Este din Micene, ştiu sigur că-i de-acolo. Sau din Creta ? Foarte rar se vede o piesă de argint atît de frumoasă.

— Foarte rar, într-adevăr, recunoscu Mentes. Este foarte frumoasă. Da, tatăl tînărului, Odiseu, încă nu s-a-ntors de la Troia.

— De la Troia ? spuse bătrînul privind întrebător de la Mentes la Telemah, apoi clătină din cap, pironindu-şi privirea pe cupa lui Telemah.

— Sînt din ce în ce mai rare în zilele noastre, rosti el. Aia (era o cupă ca şi cea din care bea Mentes, numai că din aur, deşi placată cu argint şi cu un desen ce înfăţişa o caracatiţă), cea de colo este tot din Creta, mi se pare... sau din Cipru... ah ! nu le mai pot ţine urma de unde sînt toate, am atîtea. Dar am să v-arăt colecţia mea, mai tîrziu, poate după-amiază, o să vedem. Am cîteva din aur frumos cizelate, cu cele mai fantastice animale pe ele, dar cele de argint, cele cu adevărat frumoase, se află într-un bufet special, în dormitor. Nu vă puteţi închipui ce trudnică treabă-i să le ţin socoteala la toate, şi să fiu în stare să spun pe loc cînd le-am obţinut şi de unde provin.

— Este o manie foarte distinsă, pentru un amator, vorbi politicos Mentes. Dar, fiindcă veni vorba de Odiseu...

— Ce-i aia ? se miră moşul. Auzi, manie !... Ei, în sfîrşit, bîigui el împăciuitor. Cred că poţi să-i zici şi-aşa, dar nu vă puteţi închipui cîtă bătaie de cap îmi dau toate cupele şi pocalele şi vasele şi... da, da, şi multe alte lucruri pe care le posed, pe care-am fost în stare să le-adun cu sudoarea frunţii şi sacrificii. Eu...

— Soseşte direct din Itaca, insistă Mentes.

— Itaca ? se miră bătrînul. Ai spus că vii din Itaca ? O bătrînă de-acolo vine adeseori pe-aici, are-o limbariţă de te calcă pe nervi, şi cumpără in şi lînă, şi oi, şi vite... cum o cheamă ?... acum cîteva clipe am numit-o... Euri... staţi aşa *(triumfător)* Euri... Euri...

— ...clea, completă Telemah, cu o plecăciune politicoasă, în el însă fierbea mînia.

— Tinere, rosti Nestor, îndreptînd spre el un arătător bătrîn de trei sau patru generaţii, tinere, să nu mă-ntrerupi ! Aşa... unde rămăsesem ? Da, a încercat să cumpere vite, bunuri făcute-n casă, şi cupe, şi pocale, şi vase din aur şi argint, pe pînză, sau cam aşa ceva, nu-mi amintesc precis. Închipuiţi-vă doar... să vină aici şi să ceară... aţi privit *într-adevăr* cupele mele ? Dacă nu, priviţi-le acum ! Ce părere aveţi ?

Bău pînă la fund, cu o înghiţitură deloc nevolnică, şi-şi înălţă cupa cu porumbei către orificiul-fereastră amplasat sus, pe zidul de la stînga sa.

— *A-ncercat să-mi cumpere, să cumpere cupa lui Nestor !...* Puteţi să vă-nchipuiţi aşa ceva ? Cum spuneai că te cheamă ?

— Telemah, rosti, scurt, Fiul.

— Odiseu este tătîne-su, Mentes folosi ocazia să adauge, împăciuitor. Telemah a pornit în căutarea lui.

— În căutare ? grăi Nestor, lăsînd cupa pe masă.

Pisistrate îi adresă lui Telemah o ocheadă cu subînţeles, pe chipul lui se putea citi compasiune cînd se apropie şi umplu renumita cupă a lui Nestor. Pînă şi placidul Trasimede, cel cu ochii încrucişaţi, părea destul de însufleţit. S-ar fi putut crede că cei doi fii doreau să-l vadă beat pe tatăl lor.

— Încă nu s-a-ntors acasă, continuă Mentes. Telemah este singurul său fiu. Pe mama lui o cheamă Penelopa Ei locuiesc în Itaca.

— Da, da, da, bîigui Nestor, trăgîndu-se din nou de barbă.

— Troia, Tată, Troia ! insistă Pisistrate.

Trasimede rînji.

— Ce gălăgie faci ! spuse Nestor. Trasimede !

— Da, Tată, rosti supus fiul, obişnuit cu cearta, apatic deprins cu dojana, sătul pînă-n gît de-a fi dojenit.

— Nu se pune o cupă atît de aproape de marginea mesei, dacă nu ţi-am spus de-o mie de ori, nu ţi-am spus niciodată !

Trasimede împinse cupa mai departe de marginea mesei.

— Aşa, unde-am rămas ? zise Nestor mai calm. Ah, da... Euri... Euri... clea, o chema... da, da, ea voia...

— Troia, Tată, spuse Pisistrate.

— Da, Troia...

— Odiseu, adăugă Pisistrate.

— Aha, el, zise Nestor şi chipul i se lumină. Acum îmi amintesc. Că a fost cu noi la Troia, asta voiam să zic. Iată, vedeţi, nici memoria bătrînilor nu-i de lepădat !

— S-a rătăcit, Tată, insistă Pisistrate. Nu-ţi aminteşti c-am mai vorbit despre asta şi altădată ? Cînd a fost Euriclea aici ?

— Euriclea... reîncepu bătrînul.

— El s-a rătăcit, insistă Pisistrate.

— Cum adică s-a rătăcit ? Ba nu, a fost cu noi la Troia, şi-mi amintesc atît de limpede de parcă-a fost ieri că el... da, da, avea necazuri cu nasul. Sau cu mîinile, nu mai ştiu cu care. Dar ceva nu era-n regulă cu el. Ş-apoi niciodată nu te puteai bizui pe el, el...

— Tată !

Barba lui Nestor zvîcni către fiu-său, ochii îi erau larg deschişi, pielea de pe frunte i se-ncreţise în brazde orizontale.

— Ce-i ?

— Sînt... începu Pisistrate.

— Avea nişte idei trăsnite, spuse Nestor, amintindu-şi. El... nu-mi amintesc totul. Dar, era un ciudat...

— E cîntat în cîntece, grăi Pisistrate, a fost un erou.

Cu mîini tremurătoare Nestor se frecă pe bărbie sub barbă. Nu se scărpina, ci freca delicat, cu partea exterioară a unghiilor ; n-a rîcîit, ci a scos un foşnet.

— Eroi ! strigă el. Pfui ! Ce mare scofală să fii erou ! ? Şi eu sînt un erou, nu-i asa ? Şi despre mine sînt cîntece, dacă-i vorba pe-aşa. Aezii nu trebuie luaţi în seamă, mint cît pot pentru o bucată de pîine şi pentru un os cu carne. Îmi amintesc limpede de parcă era ieri... staţi aşa ! acum ştiu : da, un aed numit... era din... cred că era de prin părţile Spartei, şi-nvăţase să compună şi să cînte de la unul numit... numit *(triumfător)* Automedon din Micene, care fusese învăţat să mintă şi să cînte de un aed ce se numea Perimede, iar ăsta era din Argos... aha, acum mi-am amintit ! Pînă la urmă, s-au săturat de el în aşa hal... adică, de primul... cum naiba-l chema, sau d-ălalt, în sfîrşit, n-are importanţă, aşa că l-au părăsit pe-o insulă, şi-acolo a murit de foame. Şi cu asta s-a terminat cu cîntatul lui !

Bătrînul plescăi cu satisfacţie şi privi în jur.

Trasimede rînji. Pisistrate îi aruncă lui Telemah o privire rapidă, jenată. Ceilalţi — oaspeţi sau rubedenii — au băut în tăcere, holbîndu-se iscoditor.

— Şi-n plus, el se afla cu Clitemnestra cînd Agamemnon era la război, rosti Nestor dintr-odată neaşteptat de limpede. Egist, tîlharul, l-a ucis pe Agamemnon, cînd... aha, păi sigur, aţi mai auzit asta, de bună seamă ?

— Am auzit povestea asta, grăi Telemah, silindu-se să fie politicos. Dar au fost atîtea zvonuri, şi în realitate nu prea cunoaştem amănuntele. Vreau să spun, la noi, în Itaca.

— Zău că-i o poveste foarte frumoasă, zise Nestor.

Expresia unei plictiseli cumplite apăru pe chipul lui Pisistrate. Trasimede începu să se joace cu pocalul său.

— Trasimede !

— Da-a-a, Tată ?

— Nu aşa de-aproape de margine, am spus ! Pune-l în mijlocul mesei.

Fiul a executat docil porunca. S-a aşternut o pauză.

— Nu trebuie să mă tot întrerupeţi, zise Nestor. Unde-am rămas acum ?

Trasimede îşi ridică privirile neaşteptat de repede, luşînd ; ochii îi sclipeau, era un eveniment.

— Clitemnestra, spuse grăbit, şi se-mbujoră.

— Odiseu, zise Pisistrate. Fiul său — cel ce se află aşezat aci — a-ntrebat despre el.

— Voiam să ştiu... începu Telemah.

— Cotcodăciţi toţi ca nişte găini şi mă-ntrerupeţi tocmai cînd vreau şi eu să spun ceva, se căină Nestor. Unde-am rămas acum ?

— Discutam despre rapsozi şi eroi, interveni Mentes, îndatoritor. Ştim desigur că şi Înălţimea-ta eşti un mare erou. Numele Înălţimii-tale este cunoscut de orice copil, atît pe continent, cît şi pe insule. Ar fi interesant să auzim chiar din gura Înălţimii-tale cum v-aţi întors de la Troia. Flota Înălţimii-tale s-a aflat mult timp laolaltă cu Odiseu şi oamenii lui ? Unde s-a despărţit Înălţimea-ta de el şi-ai lui ?

— Tocmai asta vă spuneam şi eu, zise Nestor, cu mai multă blîndeţe, aşezîndu-şi mîinile tremurînde, cu vene albastre, pe masa din faţa lui şi iscodindu-le cu privirea.

— A avut un necaz cu mîinile, spuse. Cred că două sau trei degete i-au fost retezate.

Telemah se plecă în față. Pe neașteptate, ochii i se umplură cu lacrimi. Valul de căldură din inimă urca tot mai sus, era ca și cum inspira venerație și eroism. Dintr-o dată, simți că-i place moșneagul.

— La care mînă ? întrebă.

— Asta nu-mi amintesc, zise bătrînul. Și de fapt nu i-au fost retezate. Mi se pare că i-au fost zdrobite. Noi am clădit un fel de scări de asalt și un cal de lemn — da, un fel de cal, un turn de asalt ce semăna cu un cal, și pe care l-am numit Calul, și unii s-au cățărat peste zid și ne-au deschis porțile. Pesemne că atunci să se fi-ntîmplat să-și zdrobească degetele.

— Și atunci ați izbîndit, apoi ați pornit pe mare, grăi Mentes.

Nestor alintă pocalul cu amîndouă mîinile : îl ridică de parcă era foarte greu, ostentativ greu, și-l goli încet, îmbătoșat, îl puse din nou pe masă și-și supse mustățile.

— Firește, mai întîi și-ntîi am ucis pruncii, a grăit el.

17

Antifonic — I

Într-un fluviu de delfini și foșnitoare frunze, a plutit departe, a fost legănat departe, a fost săltat fără istov pe înalte culmi de val, i-au străfulgerat prin minte imagini din trecut, din trecutul îndepărtat, din cel imediat, din cel recent, și s-a cufundat în copăi de apă caldă ce se strîmtau fără-ncetare, ce se preschimbau în grote pline cu apă de căldura trupului, ce deveneau pîntece materne — apoi a fost adus încă o dată pe lume de un val, legănat în sus, către lumină, gaura s-a lărgit, a ieșit din scobitură, săltat pe o nouă coamă de val. Mișcarea s-a repetat fără răgaz, trupul l-a durut din cauză că era purtat de ape că se afla dureros de închircit ; apoi, la un moment dat, mișcarea a încetat cînd a ajuns sus, la cea mai mare înălțime, pe muchea valului, și s-a pogorît tăcerea. Și

exact în clipa cînd ochii se aflau pe punctul de a i se deschide, au fost acoperiți de proaspete și grele frunze, și se prăbuși încă o dată în căldură și beznă, în neființa dinaintea venirii pe lume, în vreme ce...

În vreme ce Nausicaa își mîna catîrii, senzația de grabă din suflet i se înteți. „A fost doar o neliniște", rosti ea, atît în vorbe pe care celelalte roabe au fost în stare să le deslușească, cît și în tăcere, numai pentru sine. „A fost doar o neliniște", repetă în gînd, rezultatul faptului că sarcinile ce-i reveneau în casă le săvîrșise de mîntuială și că visase prea mult. „Mama nu mi-a spus nici un cuvînt. Ba da, a spus : «Trebuie să te îngrijești de rufăria aia, a-nceput să se adune grămezi prin toate colțurile», a spus ea, acum vreo șapte sau zece zile, și ieri seara pe tata l-au apucat pandaliile fiindcă dorise o cămașă curată, o tunică brodată și curată, iar după ce sclava i-a adus două, a cerut trei, să aibă de unde : ege, și sclava a adus trei, apoi patru, atunci tata a cerut șase să aibă de ales, și chiar atunci nu s-au găsit atîtea."

În răstimpul cît a mînat căruța, a meditat la cantitatea de rufărie a familiei, la îmbelșugata ei rufărie.

Și în intervalul cît a stat în căruța hurducănată, în căruța femeilor, cu acea imensă legătură de straie înapoia ei, aflată atît de aproape de spatele ei, încît ar fi putut să se sprijine de sacii în care se aflau rufăria ei, a tatălui, a mamei, rufăria fraților, tunicile lor, pelerinele din pînză subțire, vopsite și nevopsite, pelerinele grele din lînă și postav, și în răstimpul în care sclavele și-au tirît picioarele, unele moțăind, altele nemulțumite, și altele încercînd să cînte cu voci răgușite, în norul de praf stîrnit de căruța și de copitele catîrilor, un gînd i-a trecut prin minte, o idee nelămurită, în momente foarte scurte, în fulgerări, un gînd de care a fugit fără-ncetare și la care a revenit mereu — gîndul despre El, cel ce-ar fi putut sosi de data aceea, odată cu toamna sau la vremea sezonului ploios de iarnă ; sau la primăvară ; și a mai cugetat că arareori sosea acolo vreunul dintre cei Prea-respectați, poate doar după furtuni, și că pe durata ultimei furtuni de la apus, gărzile aflate sus, prin munți, nu văzuseră pe mare nici țipenie de corabie.

În răstimpul cît a mînat căruța a simțit în străfulgerări, în frînturi de clipe, în presentimente de scurtă durată, că trebuia să se zorească să-și înceapă viața, viața Nausicăi de pe insula feacilor, cea plină de bărbați, dar de pe care lipsea Bărbatul. Mama și Tata erau veri — sau mai degrabă frate și soră, numai că nu se putea rosti așa ceva cu voce tare — ea, totuși, nu și l-ar fi dorit de bărbat pe nici unul dintre frați, chiar dac-ar fi fost transformat în văr. Nu știa de ce. Ba, da, știa de ce. Nu se gîndise la ei ca la niște bărbați, nici nu-ncercase să și-l imagineze pe vreunul dintre ei ca pe soțul ei. Ba, da, încercase, dar nu fusese-n stare să conceapă așa ceva, asta era. Într-o zi, cîndva, avea să sosească un alt bărbat, un străin. Încă din copilărie știuse următorul lucru : că nu-l va lua de Bărbat pe nici unul dintre frații ei.

În răstimpul cît și-a mînat căruța, soarele se-nălțase repede, cu toate că se porniseră atît de devreme ca să nu le apuce arșița pe drum, pentru a se bucura de boarea dimineții.

Pe cînd cobora din căruță, și în răstimpul cît sclavele au descărcat legăturile cu tot felul de straie, urzite din in și lînă, grele sau ușoare, și pelerine, și tunici pătate de vin și murdare, și cearșafuri roșii, cenușii și albe, și pături, și în vreme ce fetele s-au bulucit în juru-i ca delfinii în mare, asemeni peștilor într-un fluviu, ca frunzele căzînd învîrtejite, așezîndu-se, acoperind, apoi spulberate în vîrtejuri din nou...

...din nou se află pe creasta unui val, unde totul amuțise, într-o tăcere sonoră care-i poate spune celui trezit că exact în acea clipă se aud rîsete, țipete îndepărtate, strigăte potolite în văzduh, dar nu celui ce se cufundă înapoi în pîntecul somnului și este acoperit de frunze grele ce-i cad pe pleoape — dormi, dormi, dormi —, în vreme ce...

...ea, după ce le readuse la ordine pe fete, cugetă : „acum o să gătăm degrabă cu spălatul și apoi ne vom juca. Cine știe cîtă vreme ți se va mai îngădui să te hîrjonești, cît de mult ți se va-ngădui să fii fată !“ rosti în gînd, cu un suspin, un suspin ce putea fi deslușit perfect, și-n care se afla de asemeni plăcere, dulceața

mierii, dor şi tulburare, iar cînd fetele se porniră să înmoaie rufele murdare acolo, jos, în preajma plutei spălătoreselor, a rostit hotărîte porunci, a supravegheat, şi-a îndeplinit sarcina.

Şi-a făcut datoria ; era şi ea o spălătoreasă, o spălătoreasă-şefă. Nu că ar fi participat personal la spălat altfel decît dînd instrucţiuni de care fetele se puteau lipsi, fiind ele în stare să moaie, să frece, să spele, şi singure, dar oricum, se află acolo, îngenuncheată, laolaltă cu ele, pe platforma cea întocmită de sclavi după instrucţiunile personale ale fraţilor ei : o bîrnă sau două care să plutească ; o bîrnă sau două înfipte zdravăn în nisipul de la cotul rîului, iar peste ele, scînduri ; o plută pentru spălat, bine ancorată, pe care viitura ploilor din munţi să n-o poată duce în mare, firește, o jumătate-de-plută, pe care te puteai visa plutind departe, săltat de...

...un nou val, şi atunci a auzit, peste crestele valurilor, deasupra vîrtejului de spumă din crestele valurilor, strigătul cuiva. Amintirea unui strigăt zăbovi în juru-i, şi cînd se prăbuşi din nou, o fiinţă care era tot el a ştiut că era pe cale de a se trezi sub lumina pestriţă ce năvălea asupră-i de la Helios, aflat în picioare pe zidurile Ilionului, săgetîndu-l cu sprintene săgeţi ascuţite, tot aşa cum şi el, Acelaşi El, îl săgetase pe cîrmaciul unei corăbii pe care Nestor, cu multă vreme în urmă, sau Menelau cu multă vreme în urmă, sau cineva odinioară, plutise către Troia, sau de la Troia către patrie — şi încercă să strige : „eu sînt cel ce zace aici, adînc, în căldura lichidului matern, sau în scobitura unui val, sau înecat în frunze, eu sînt, Helios, deşi nu mă mai recunoşti..."

...deşi se porniseră atît de devreme, Nausicaa a băgat de seamă că Helios se afla deja în tării, înainte ca spălatul rufelor să se fi isprăvit măcar pe jumătate. Le boscorodi. Le spuse : „Fiică a lui Dimas, fiice ale Egiptului, copile ale Tesprotidei, verişoare ale lui Ekeneu, trebuie să ne zorim, dacă vrem să se usuce pînă deseară !" — iar fetele i-au răspuns cu hohote de rîs sau priviri îmbufnate : „De bună seamă, odraslă a Aretei, firește, fiică a lui Alcinou, da, prinţesă-mică... dess-sigur ! (şuieră careva, o ironiză, şopti careva) firește, prostuţo, tu Zvîrlugo, tu

Sprintenă-spălătorcească, ne zorim cît ne stă în putinţă !“ — „Prea bine, prea bine, rosti ea, grăbiţi-vă şi-atunci vom izbuti să ne jucăm.“ — „Numai de-om putea, au răspuns ele, sau una, sau unele dintre ele, cu toată treaba pe care-o avem aici, n-o să izbutim nici să ne jucăm, nici să facem treaba ailaltă.“ Ea a deslușit numai frînturi. „Păi da, treaba ailaltă, rîse, dar se şi îmbujoră, simţindu-se tulburată — păi cum să nu, treaba cealaltă, pun rămăşag că-n toate serile aveţi forţe suficiente să vă hîrjoniţi cu băieţii şi pesemne să le îngăduiţi să-şi facă mendrele — pentru asta vă mai rămîn destule forţe, aşa că acum daţi-i bătaie !“ Unele s-au aplecat peste ochiurile de apă unde spălau. Altele, mai vînjoase, care erau şi cele mai tuciurii dintre fete, se aflau îngenuncheate la capătul cel mai îndepărtat al platformei ce se legăna sub greutatea lor. Acestea au repezit în apă păturile şi pelerinele îmbibate, au limpezit stofele frecate cu înverşunare în fluviul curgînd domol, şi-au privit chipurile oglindite, au zîmbit, dezvelindu-şi, în rînjete, dinţii albi, au săltat anevoie stofa umedă, trîntind-o pe scînduri cu un plesnet, cu un trosnet şi cu o împroşcătură ; au stors apa şi au trecut, înapoia lor, pînzeturile, lînăria şi păturile celorlalte fete, care le-au preluat şi le-au atîrnat pe chingi şi funii, între copaci — în bătaia soarelui şi a slabei adieri — iar atunci cînd funiile nu erau îndestulătoare, şi cînd au socotit că nu le mai puteau încărca au întins veşmintele, cearşafurile, şi păturile, şi pelerinele pe iarbă. „Să fiţi cu luare-aminte să nu călcaţi pe ele, să nu se păteze cu verde.“ Şi fetele au grăit : „Atîta lucru ştim şi noi, nu-i nevoie să ne spui ! O să facem treaba cum se cuvine !“ Şi au luat-o în derîdere pe una care avea pete verzi pe cămaşă — însă petele fuseseră dobîndite primăvara, şi nu mai puteau fi scoase la spălat, a constatat careva, iar acum, el, băiatul, tînărul, este bărbat şi dus pe mare — sau oare unde-o fi şters-o seducătorul ? şi acum fata avea pete şi pe faţă — firește, căci iată ce se-ntîmplă din primăvară pînă-n toamnă ! După care Nausicaa le strigă : „Haide, zoriţi-vă, să ne ospătăm mai repede...“

...şi gura i se mişcă, gura-i îndurerată, sărată, iar acolo sus, pe coama valului, înainte de a plonja din nou, cu o

bruscă revărsare de frunze peste el, simți foamea. Foamea își croi drum prin somn, i se strîrni în mădulare și stomac, îi străbătu pieptul și i se așeză în gîtlej, și încercă să-i răzbească în conștiință, iar în clipa cînd el se cufundă iară, buzele-i șoptiră...

„...Mîncare", strigă Nausicaa, chiar în clipa cînd fetele întinseseră ultima pătură grea pe iarbă, în preajma stîncii încinse. Soarele pîrjolea, în acel loc de-abia se simțea boarea. Pînă și mugetul mării, hula însăși emanau dogoarea soarelui. Ca niște fulgere albe, păsări de mare treceau peste ele, ducîndu-se către și venind dinspre stînci, iar fetele au hîșîit, și au strigat pentru a-i împiedica pe pescărușii să-și lase cărțile de vizită pe rufăria spălată : „Hîș ! hîș !" — „Fiți atente, le strigă ea. Nu mai tropăiți așa pe-acolo !" Nu peste multă vreme ar fi trebuit să-ntoarcă rufele pe cealaltă parte. Grasa și tuciuria egipteană, despuiată pîn-la brîu, ceea ce se afla la capătul îndepărtat al platformei-de-spălat, își ridică din apă rufăria de corp, cămașa ei, ceă cu petele de nedescris din partea din spate, o frecă, o stoarse, se ridică în picioare și se-ndreptă agale către Nausicaa. Își scutură cămașa în fața ei, apa împroșcată s-a pulverizat ca picăturile fine de ploaie. „Dar mai întîi să facem o baie", strigă stăpîna. Apa din ochiurile unde fuseseră lăsate la muiat rufele murdare, în primele ore, și unde fuseseră, mai apoi, superficial spălate, n-a ispitit-o pe nici una. S-au ațînut în preajma malului mai scund, unde se găsea nisip fin, apoi prundiș, unde se aflau în mijlocul respirației mării, la marginea valurilor înspumate. Au chiuit, s-au împroșcat cu apă, au chicotit, au strigat. Nausicaa se ținea dreaptă în unda fluviului ce i se scurgea peste picioare, avansă cu luare-aminte, pînă cînd apa mării îi ajunse la genunchi, simțind nisipul ferm, dar mătăsos, sub tălpi. Acum călca pe pietriș. În acel loc apa era mai rece, soarele însă pîrjolea ; a rîs împreună cu celelalte, și — din senin — fu cuprinsă de simțămîntul straniu și extraordinar că erau surori, că toate femeile erau surori. Ba nu, nu, celelalte erau încă sclave, totuși se afla printre ele, chiar în mijlocul lor, asemeni unei surori. Își spălă brațele, își umplu căușul palmelor cu apă, și-o turnă peste trup, ca din

două ulcioare, apa i se prelinse în pîriaşe pe piele, picură de pe sfîrcurile sînilor ; hohoti, tulburarea îi dispăruse. Îşi frecă sînii şi abdomenul moale, se închinci şi-şi spălă partea cea mai intimă, cea care aparţine Bărbatului ; îşi retrase degetele în grabă, îşi spălă coapsele, se aşeză în genunchi în apă, spălîndu-şi posteriorul, se răsuci, spălîndu-şi spatele ; acum era o Spălătoreasă-de-trupuri. Puţin mai în amonte, sclavele făceau tumbe în apă, cea grasă laolaltă cu celelalte ; borţoasa rîdea, striga şi chiuia în apă. Fetele o împresurară, iar ea le îngădui să-i pipăie abdomenul, să simtă cum se afla aşezat fătul. — „Trebuie să isprăviţi curînd !" le strigă Nausicaa, retrasă şi totuşi încă printre ele, printre sclave, surorile ei. Ieşi din apă. Mi-e foame ! Sînt la fel de-nfometată ca un lup din munţii continentului ! Şi curînd o să fie după-amiază !"

...în acea după-amiază lupii se furişau sus, prin munţi şi prin codri de jos, şi cînd fu săltat pe culmea unui val, în marea de frunze, sub potopul săgeţilor lui Helios, şi se strădui să le-ndepărteze cu mîinile boturile sîngerii, cu colţi ascuţiţi, unul dintre ei îi sări în trup, în stomac. Ceilalţi îl muşcară de picior şi de umăr, iar el îl strigă pe Helios, cel de pe zidurile Ilionului, să-i săgeteze, dar chiar atunci valul de frunze se-nvîrteji, învăluindu-l, inundîndu-l, iar el se cufundă în val cu lupul înlăuntrul său ; totuşi cugetă : „ceilalţi înoată sus la suprafaţă, aşteptîndu-mă, dar nu voi..."

„...iar eu nu voi mai aştepta nici o clipă !" le strigă Nausicaa, şi atunci ele sosiră agale în umbra copacilor. Fetele au aşternut merindele pe un cearşaf deja uscat. Se aşeză în cercul lor, nu ca o egală, ci precum copca unui şirag de mărgele, a unei brăţări, şi au mîncat carne rece, fructe şi pîine albă, bună. Aduseseră vin într-un burduf din piele de capră şi una dintre sclave coborî la rîu să aducă apă într-o oală de lut. Cînd a amestecat vinul negru şi tare, Nausicaa l-a diluat mult şi nu s-a sinchisit de ceremonialul religios ; puţinele picături pe care le-a risipit, în vreme ce-l amesteca, puteau servi drept ofrandă pentru toţi zeii. Cu toate acestea, roabele deveniră, în chip limpede, mai însufleţite, mai voioase şi mai sprinţare decît cu cîteva clipe mai înainte,

din senin se porniră toate să pălăvrăgească aiurea. Cele mai tinere, lungite pe spate, dădeau din picioare în aer, chicotiră şi-şi aruncară ocheade cu subînţeles, erau doritoare să-şi divulge secretele ; mai vîrstnicele lor se aflau lungite într-o rînă sau pe burtă, sprijinite în coate, vorbeau cu mai multă gravitate. Întotdeauna afli multe lucruri dacă nu pui întrebări, ci asculţi doar, cu privirile rătăcite aiurea. Două sau trei urmau să nască în curînd ; sclavele erau întotdeauna însărcinate. Nu erau atît de borţoase şi greoaie ca acea tuciurie fiică a Egiptului, Enoinia, care-ntotdeauna — cu rîsul pe buze — se-mbăta de cîte ori putea pune mîna pe vin şi — tot cu rîsul pe buze — rămînea gravidă, cît ai zice peşte, şi cu oricine-ar fi avut chef s-o lase borţoasă. Avea deja patru puradei. Dar şi celelalte erau însărcinate, purtau în ele sămînţă de slujitori, de sclavi ai casei, de bucătari, chiar şi de fraţi de os domnesc : cam prin toamnă sau iarnă aveau să rodească. În cîteva luni, încă vreo cîteva aveau să se rotunjească şi să se umfle din cauza sarcinii. Pentru ele era o treabă foarte uşoară. Ele nu trebuiau să se mărite cu Cel-unic, cel ce reclama drepturi exclusive, firește că nu, ele urmau să fie-mperecheate cu alţi sclavi, după pofta Stăpînului Casei sau a unuia dintre stăpîni, şi trebuiau să aibă tot mai mulţi copii, să se afle atît la discreţia Demetrei, cît şi a Afroditei : ogoare pentru noi recolte de sclavi. Ea însă trebuia să-l aştepte numai pe unul, cel deosebit, Cel-ales, iar tatăl ei urma să spună cine era cel potrivit. Sămînţa lui trebuia să fie sămînţă de rege, de bazileu, acela trebuia să aibă o sculă princiară, un instrument domnesc va ţinti către ea, precum o săgeată slobozită către soarele dimineţii, pogorînd apoi pe arcul după-amiezii, către orizont ; firește, ea îşi va întoarna trupul către el, ca o floare ce-şi îndreaptă petalele în direcţia săgeţii lui Helios. Izbuti astfel să-şi exprime gîndurile în cuvinte nevăduvite de evlavie. Dar gîndurile-i cele mai pline de taină, acelea ce-i vin pe-nserate, în clipa ce precede somnul, sau la vremea arşiţei de la amiază, cînd se află întinsă moţăind la umbră, cu o gură-două de vin în trup, erau cu totul altfel, mai despuiate, mai

pline de dorinți nedisimulate, se aflau acolo, în palma cu care și-a alintat sînii sau abdomenul.

— Te lovește des, Enoinia ? întrebă una.

— O, da ! zise cea grasă, și fericirea îi strălucí pe chipul tuciuriu, pielea îi luci de la uleiurile cu care se pomădaseră. Ba nu, adăugă, nu prea des, însă, din cînd în cînd, lovește.

— Doare ?

— Să doară ?

Chipul radios al grasei egiptene exprimă uimire.

— De ce să doară ? Se mișcă numai !

— Credeam că doare, spuse cealaltă sclavă.

— Dar al meu mă doare ! spuse alta, o fată mică și uscățivă de pe coasta Tesprotidei, și se aplecă înspre cealaltă.

— Atunci, înseamnă că nu vrei să-l ai ?

— Tu vrei să-l ai ?

— Să-l am ?

Pe chipul grăsanei uluirea strălucí și mai tare.

— Dar se află acolo. De ce să nu vreau să-l am, de mi-i îngăduit să-ntreb ?

— Totuși multe femei de pe continent nu vor să aibă copii, interveni alta.

— De unde știi ? întrebă cea grasă, jignită. Te pomenești c-ai fost tu pe-acolo ?

— Mama-i din Tesprotida și a sosit aici pe cînd era copilă.

— Mama mea era de pe un mare continent de la miazăzi, din țara cea mare a Egiptului, spuse, cu mîndrie, cea grasă. Dar n-am auzit-o spunînd, niciînd, cum că femeile de pe-acolo nu vor să aibă copii !

— Eu m-am născut pe continent, rosti cea mică și firavă.

— Bunica mea a sosit aici odată cu Bătrînul Rege, grăi una dintre cele mai tinere.

— Și-ai auzit-o și pe ea spunînd că femeile de pe continent nu-și doresc copii ?

— Nu chiar așa... răspunse fata.

Nausicaa asculta cu ochii închiși.

— Să nu-ți dorești copii ? Iată cel mai curios lucru ce-mi fu dat s-aud vreodată, grăi cea grasă. De ce nu vor să aibă copii ?

— Nu știu, zise fata din Tesprotida. Numai că așa am auzit. Ele spuneau că din cauza prea multor războaie.

— Dar tocmai atunci e nevoie mai mare de copii ! zise Enoinia.

Nausicaa își deschise ochii. Grăsana ședea în capul oaselor, ținîndu-și amîndouă palmele pe abdomen, protejînd făptura care lovea cu picioruşele și care-i aparținea pentru moment.

— Ce mai tevatură faceți ! interveni Odrasla Cîrmuitorului. Știți foarte bine că adevărații eroi nu ucid copii.

— Într-adevăr, Nausicaa-prințesă, rosti Enoinia, adevărații eroi nu ucid copii.

— Nu, de bună seamă că nu, întări cea mică, cea firavă, eroii adevărați nu ucid copii.

— Nu, eroii nu ucid copii, bineînțeles că nu, vorbi sclava cea tînără, încîntată, cu ochi scînteietori.

— Și-apoi războiul este așa de elegant, adăugă uscățiva.

— Firește, ar fi distractiv s-avem un război, să putem vedea războinici adevărați, grăi cea grasă.

— Numai cei mai buni dintre tineri ajung războinici, rosti cea mai tînără dintre ele, cu sfiiciune, înțelèapta-îndevenire. Aici pe insulă...

La aceste vorbe, își presă palma lată pe gură, nemaicutezînd să vorbească mai departe.

— Dar, spuse cea grasă, într-un fel e bine că n-a mai fost război aici, pe insulă, de multă vreme. Fără război e mai multă liniște. Și nu fiindcă eu aș fi de părere că eroii adevărați, cei eleganți, cu lăncii ascuțite, și spade, și grele paveze, cu coifuri, și care de luptă, și cai, ar ucide copilași. N-am cîtuși de puțin această credință. Totuși copiii pot fi speriați și pot muri — adică, pot nimeri sub roțile carelor, sau pot fi loviți de copitele cailor, sau să nimerească în calea unei lăncii sau săbii — știți și voi cît de curioși sînt copiii, cum își bagă ei nasul peste tot. Oricum însă războiul e ceva foarte elegant.

— Nu cred că-ai văzut vreun război, Enoinia !

— Nu-u, n-aș spune c-am văzut. Dar auzi atîtea lucruri... În orice caz, eroii sînt eleganți, rămîn la părerea asta.

— Da, sînt într-adevăr eleganți, au fost de acord fetele. „Acum, rosti ea în gînd, în clipa asta, am să mă scol". Dar continuă să rămînă lungită, pe loc, și să le-asculte. Pînă și acolo, la umbră, era arșiță. Din senin, îi veni în minte povestea sosirii familiei ei pe insulă, pe vremea bunicului Nausitou : cum se pribegiseră și el și-ntreg neamul său din cauza războiului. „Tata nu vrea să vorbească niciodată despre asta, nici mama, dar băieților le treceau adesea prin cap visuri de război și..."

„...și eu sînt repezit în sus pe un val, într-un vîrtej de frunze, cugetă cînd se trezi cîteva clipe. Am fost aruncat de apă afară din război, pe un val de apă sărată, acum sînt lungit într-o..."

„...dacă se jucau, întotdeauna se jucau numai de-a războiul, își aminti ea, dar, în același timp, n-au putut găsi niciodată un dușman pe care să-l atace și..."

„...mare de frunze, am eșuat într-o mare de frunze puțin adîncă." Cînd își mișcă mîna dreaptă, palma începu să-l usture. Era în așa hal de-nsetat și-nfometat, încît își spuse că niciodată nu va mai fi îndestulat și neînsetat. Acum, peste puțin timp, avea să se răsucească, să zacă pe o coastă un scurt, foarte scurt popas de vreme, înainte de a se ridica și...

„...să-l distrugă, nici un vrăjmaș pe care să-l întîmpine asemeni unor războinici." Sclavele încă mai trăncăneau cît le ținea gura. Aveau dreptate, războinicii erau eleganți, erau mai plini de vlagă decît acești sfetnici și feciorii lor de-aici, de pe la noi, care n-au făcut altceva decît să pună pe ei tot mai multă grăsime imediat ce s-au căsătorit și s-au căpătuit cu propriile lor turme de porci, cu livezi și sprintene corăbii de marfă. „Bărbatul meu trebuie..."

...înainte de a sta pe picioare și de a privi împrejur. „Numai de-ai izbuti să faci rost de hrană, te-ar durea mai puțin, probabil mădularele nu ți-ar mai fi atît de încremenite." Rămase întins un lung răstimp și încercă să-și adune forțele în jurul acestor gînduri : „Trebuie să izbutesc să mă urnesc, trebuie să fiu în stare să umblu după

merinde și apă, trebuie să izbutesc să mă urnesc." Pămîntul nu se mai legăna, totuși, în urechi, desluși un zumzet, iar durerea din țeastă o mai simțea încă. „Acum, gîndi el. Acum o să mă mișc, acum mă voi răsuci pe-o coastă, acum am să mă ridic. Voi număra pînă la..."

„...ba nu, n-o să-mi bat eu acum capul gîndindu-mă cum trebuie să fie bărbatu-meu. Voi număra pînă la nouă și atunci voi sări în picioare." Numără rar, pînă la nouă, apoi încă o dată pînă la nouă, deschise ochii, își înălță capul, se propti în coate, se ridică-n picioare :

— Mai avem timp să ne jucăm un pic cu mingea, pînă plecăm, vorbi ea.

Săriră toate în picioare. Enoinia se porni, călcînd agale, legănat, către funiile cu haine și pipăi stofele și pînzeturile. Lucrurile erau aproape uscate. Celelalte fete au întors hainele aninate pe tufe. Cearșafurile, pelerinele din țesătură de in și cămășile erau uscate, nu însă și tunicile, pelerinele de lînă și păturile. Două dintre sclave s-au dus să vadă de catîri, iar Nausicaa a adus ea însăși mingea din căruță. Le împărți în două echipe, cîte patru în fiecare. Enoinia se așeză la umbră, pe frunzele de sub copaci, sus pe deal, și deveni spectator. Helios ajunsese departe, la apus. Sclava cea însărcinată ședea în umbra de sub arbori și în aceea aruncată de colina caldă, ședea acolo, într-o pace profundă. În tării, deasupră-i, nori albi lunecau către răsărit și miazănoapte, cerul era așa de curat după furtuna stîrnită dinspre apus, norii înalți, subțiri *curgeau* ca un fluviu. Se simțea fericită. „Sînt fericită, gîndi tuciuria egipteană, nimic rău n-o să mi se-ntîmple în acest loc. Aici nu există război : este după amiază." — „Pare fericită, își spuse Nausicaa în clipa cînd pătrunse în umbra copacilor și a colinei. Ea a trecut prin acea experiență. Știe cum e cu bărbații. Cînd vom rămîne doar noi două, o voi iscodi cum e cînd un bărbat te face să rodești. Dacă-ntr-adevăr te doare cînd ești cu un bărbat. Ba nu, n-am s-o-ntreb ; știu cum e, cu toate că n-am trăit această experiență. Doare și..."

— Sînteți gata ? le strigă ea fetelor.

— Da. Da. Da. Aruncă !

— Atenție, acum voi arunca mingea !

Mingea pe care o ţinea în mîna stîngă era croită din piele de capră, burdușită cu iarbă uscată și puțin mai mare decît un măr. O trecu în mîna dreaptă, mută înainte piciorul stîng și se îndoi în față. Cealaltă echipă se afla aliniată la treizeci de pași mai încolo, între jucătoare fiind o distanță de cinci pași, ca un șir de arcași la manevrele militare.

Se făcu că o ţintește pe cea din extrema dreaptă, simulă că aruncă mingea la cea din extrema stîngă ; fetele se-ncovoiară așa cum fac alergătorii înainte de-a lua startul într-o cursă, mișcîndu-și picioarele cu nervozitate, chiuiră ; Nausicaa repezi mingea drept în față, fetele se îmbulziră laolaltă, iar una dintre ele a prins-o sus, în aer. Și dintr-o dată mingea se porni și...

...și după ce numărase pînă la zece, de două ori, își dădu seama că ceea ce auzea erau voci omenești, voci de femei. A auzit un țipăt strident. Se răsuci pe o parte ; îl duru, deodată se află în picioare, se clătină, frunzele căzură de pe trupul său...

...se-napoie către echipa ei, nu izbuti s-o prindă, sclava cea mică și firavă de la stînga ei o prinse cu foarte multă ușurință.

— Mi-o dai ? strigă ea înciudată. Dă-mi-o !

De data aceasta simulă că o ţinteşte pe cea din mijloc, apoi că o aruncă, mingea îi zbură din mînă...

...și din nou foamea și sfîrșeala îl năpădiră ; se propti de trunchiul unui copac, împrejur totul dansa. „Strigăte, strigăte de femei, gîndi, au de mîncare. Gîfîi din greu. Oare-s în stare să vorbesc ?“ Își trecu limba pe buze, simțindu-le solzoase, crăpate. Era încă dificil să-și țină ochii deschiși, îl usturau din cauza fîșiilor de lumină de sub copaci, ca și cum ar fi avut în ei fire de nisip, grăunțe de sare. Își închise ochii, se odihni, îngăduind lumii să se oprească pe loc. De data aceasta izbuti să vadă din nou. Rupse un ram : îi stîrni durerea în palme.

...zbură, zbură, alergară după ea, mîna cuiva o atinse, mingea își schimbă direcția, zbură în dreapta

— „va-a-ai!“ — zbură departe, căzînd la dreapta, și pleosc ! acum plutea pe suprafața apei.

Țipetele lor izbucniră în același timp, în vreme ce se apropia împleticindu-se de ele.

13

Amintiri

„Da, de bună seamă mai întîi i-am ucis pe vreo cîțiva dintre cei mai primejdioși copii, a grăit Nestor. Pe aceia pe care nu puteam risca să-i luăm ca sclavi. Parcă-mi amintesc că Odiseu a fost cu ideea — politică, vă dați seama ! Altfel ne-am purtat cum se cuvine și nu i-am ucis decît pe copiii de peste patrusprezece ani — sau treisprezece ? — pe cei ce nu meritau să-i luăm cu noi, adică să-i vindem. Date fiind, împrejurările, Agamemnon a fost generos pe măsura dorinței tuturor și un desăvîrșit domn tot timpul. Am primit de la el patruzeci și două de potire, unele niște piese cu adevărat magnifice. Tărășenia aia cu plozii a fost ideea lui Odiseu — sau oare a lui Menelau ? — oricum, a unuia dintre ei. Pentru a-i împiedica pe cei din familia regală a Troiei, înțelegeți, pe priamizi, de a ne mai da și alte bătăi de cap. Nu cred că vom mai auzi de ei de-acu-nainte !“

Bătrînul strunitor de cai scoase un fel de nechezat și se scărpină iarăși pe bărbie ; de această dată producînd un hîrșîit puternic.

„Și eu sînt cîntat de rapsozi, așa că n-am de ce să mă plîng. Aha, de data asta mi-a venit !“

Memoria sa repurtase o nouă izbîndă.

„Umpleți cupele, zise. Și după asta să nu mă mai întrerupeți.“

Euridice, regina lui, coborîse ; un scurt răstimp a rămas în picioare, în cadrul ușii deschise dinspre apartamentele interioare, îndărătul lui Nestor. Era cu mult mai tînără decît el, o femeie oacheșă, zveltă, la vîrsta de mijloc, cu riduri adînci în jurul gurii și cu ochi obosiți ; obrajii îi

erau pudrați, dar cu modestie. Înapoia ei se ivi chipul unei fete ; Telemah izbuti să le zărească în fugă, înainte ca cele două femei să se retragă pe tăcute. Bătrînul își răsuci capul ; simțise prezența soației sale în spate și păru buimac de-a binelea cînd nu văzu pe nimeni în acel loc.

— Ce spuneam ? întrebă el. Ah, da, turnați vin. După care să nu mă mai întrerupeți.

Pisistrate se ridică în silă și-și servi tatăl ; slujitorii umplură cupele celorlalți. Trasimede se ridică pe jumătate ; un fel de val se răspîndi printre bărbații așezați de-a lungul pereților, cînd s-au ridicat și s-au așezat la loc, pe scaune și bănci, obicei des întîlnit prin casele unde se află fii mai tineri și mai ales gineri, în casele cu tradiții mult prea învechite.

— După cîte știu eu, călătoria spre casă a fost foarte anevoioasă, rosti Mentes, tafiotul.

— Parcă-am spus să nu mă mai întrerupeți, rosti Nestor pe un ton plîngăreț. Vedeți, acum am pierdut din nou firul !

Rămase bosumflat cîteva clipe, savurînd plăcerea de a fi bosumflat, răstimp în care ceilalți au așteptat tăcuți.

— Egist l-a ucis pe Agamemnon ! rosti bătrînul, ridicîndu-și capul, mîndru de această proaspătă izbîndă a memoriei sale.

Ceilalți au primit vestea fără tulburare.

— Și Egist l-a abandonat pe-un aed de care se săturase pe-o insulă numită Corfu, și l-a lăsat să moară de foame !

Telemah deschise gura, intenționînd să-l îmboldească pe moșneag, dar își înghiți întrebarea asemeni unui om pe punctul de a scăpa dintre buze o picătură de vin, a scos un sunet ca un smiorcăit. Mentes îi aruncă o privire încurajatoare ; Pisistrate îl privi compătimitor, Trasimede, cu gura căscată de curiozitate.

— Ați auzit vreodată de Frontis ?

Nu s-au încumetat să-ntrebe cine a fost acela.

— A făcut insolație ! exclamă bătrînul, înregistrînd un nou triumf.

*

Au rămas așezați la masă multă vreme, iar Nestor a avut într-adevăr multe de povestit. Dar n-au fost decît

niște fragmente, ca și cum ar fi cioplit un invizibil trunchi de copac pentru a obține o bîrnă, și dinlăuntrul nesfîrșitei, ridiculei și impresionantei bezne a înaintatei sale vîrste, ar fi aruncat surcelele printr-o deschizătură, unde au strălucit în bătaia soarelui. Dacă ei le-ar fi cercetat mai îndeaproape, ar fi izbutit să ghicească forma bîrnei.

„Troia" a fost cuvîntul-cheie ; apoi a urmat altul : Capul Suniu, unde cîrmaciul lui Menelau fusese lovit de insolație. Locul acela a devenit un punct geografic, o aschie mare din bușteanul amintirii, un blocaj pentru memorie : surcelele, frînturile, luate laolaltă au dat o imagine neclară despre călătoria lui Menelau la întoarcerea din Ilion. Cu toate acestea n-a fost limpede pe unde umblase Menelau după ce trecuse de capul Suniu. Oaspeții n-au întrebat. Bătrînul rege, căpitan de navă, strunitor de cai și proprietar de pămînturi, a bălmăjit un lung răstimp în barba-i murdară despre faimoșii eroi Aias și Ahile, despre Patroclu, chiar și despre propriul fiu al lui Nestor, Antiloh, care făcea parte dintre cei căzuți, și despre care auziseră cu toții cu mult înainte ; treptat însă, aschie după aschie, a ajuns la capătul acelui interminabil buștean al istorisirii și la călătoria către casă. Un amănunt pe care nici Telemah și, evident, nici Pisistrate, care asculta acum cu un interes mai mare, nu-l mai auziseră pînă în acea clipă, a fost faptul că Agamemnon, comandantul suprem, se certase cu fratele său înainte de a se porni la drum. Păstorul de Bărbați, Regele-regilor-de-armate, cum l-a numit Nestor, folosind cuvinte de vîrsta lui, la auzul cărora ceilalți schițară zîmbete, iar Pisistrate zîmbi pe față, voise să mai zăbovească o vreme și să țină niște festivități pe țărm sau sus, în cetatea incendiată și prădată, în scopul, cum se spunea, de a-i „împăca pe zei" și de a se asigura de vreme prielnică întoarcerii în patrie, dar Menelau, recuperîndu-și nevasta, a vrut să pornească la drum fără zăbavă, cunoștea el înclinația fratelui său pentru banchete, și era pe deplin conștient că astfel de slujbe-de-mulțumire, celebrări de lăudăroase izbînzi și întruniri de închinăciune s-ar fi putut dovedi interminabile. „Adevărul-adevărat a fost, zise Nestor, cu nasul băgat adînc în potirul cu porumbeii, că Agamemnon era departe de a ignora viața pe care Clitemnestra o ducea acasă, în Micene și Argos, și pur și simplu

n-a avut chef să revină în patrie, sau, în orice caz, a vrut să se distreze mai întîi de unul singur. Și apoi nici cetatea lui Priam, cea atît de glorios biruită și-ncendiată, nu fusese, cîtuși de puțin, prădată total sau arsă pînă-n temelii, la acea vreme. Mulți dintre soldați și ofițeri, chiar și cîțiva dintre eroi au folosit prilejul de a-și continua bețiile sub pretextul victoriei. A fost mare tărăboi între aheeni. Spartanii lui Menelau și argienii lui Agamemnon au urlat unii la alții, și era cît pe ce să se-ncaiere între ei. Pînă la urmă însă, la crăpatul zorilor, prada a fost încărcată pe nave : vase și obiecte de preț, argint și aur, perle, femei și sclavi ; vreau să spun că jumătate din armată s-a pornit la drum, ceilalți au rămas pe loc, deocamdată." Cînd grupul aflat pe căile întoarcerii a trecut de insula Tenedos, Zeus-Nemilostivul, Cel-necruțător, Schetlios, după cum l-a numit Nestor, folosind chiar și un cuvînt ce-ar fi putut fi luat prea bine drept insultă : Skevos — și-a băgat coada, împrăștiindu-i în cete și mai mici ; Tenedos a fost alt cuvînt-cheie, și cînd bătrînul îl rosti, se agață de un alt cuvînt, ce nu avea nici o legătură cu insula, ci se trăgea din *tendos*, adică cel-ce-gustă-vinul (la care bătrînul plescăi din buze) sau probabil de la *tendrenion* — cuib de viespi — iar aici ascultătorii primiră, ca supliment, așchii proaspete, deseori puternic strălucind : imaginea unei alte vrajbe, ce-ar fi putut prea bine avea o anumită legătură cu gustul ; sau poate a fost aceeași vrajbă, același viespar din pieptu-rile bărbaților — chestiunea a rămas nedeslușită. La Tenedos au adus ofrande, dar în zadar. Iar acolo Odiseu a făcut cale-ntoarsă cu navele sale și probabil a navigat înapoi, la Agamemnon, sau în altă direcție, pe care bătrînul absorbit din ce în ce mai mult de frumusețea potirului său, n-a mai lămurit-o.

Vinul, atmosfera povestirii au produs o schimbare în Telemah. Acum își spuse că pocalul era minunat. Pe neașteptate îi trecu prin minte că pocalul putea fi privit și astfel : chiar dacă faci tentativa de a îneca în el durerea, aleanul, necazul, grija și cruzimea lumii, pocalul își poate păstra încă frumusețea. Nu era frumos decît în sine, luat ca atare. „Faptul că eu consider frumoasă cupa bătrînului este o nelegiuire din partea mea, arată cîtă perfidie zace-n

mine", cugetă el. Pocalul cu porumbei era din argint, dar dublat cu aur de dragul reflexelor rubinii. Cînd ajungea pînă la buza pocalului — unde nu i se-ngăduia să zăbovească prea îndelung — vinul suferea o ciudată transformare : își pierdea culoarea, devenea mai deschis, dobîndind lumina mierii.

Privi cu încordare mîinile tremurînde ce ridicau cupa, ducînd-o pînă în barba argintie, murdară. „E minunată", rosti în cuget Telemah, cu amărăciune, cu suferință, dar și cu acea bucurie ce poate însoți o descoperire.

Moșneagul dădu peste un alt cuvînt-cheie, și, din bezna fără fund a memoriei sale, proaspete așchii fură învîrtejite afară, la lumină.

Lesbos.

Harta începu să prindă formă ; căile apelor se adunară într-o circumnavigare. La Lesbos, Menelau-Strălucitul, Divinul, cum îl numi moșneagul cu emfază — îl ajunsese din urmă pe Nestor, și acolo cei doi comandanți de flote au discutat dacă să-și schimbe direcția spre stînga și să plutească drept către miazăzi, coborînd către Chios, și de acolo, pe lîngă Naxos, către apus, în direcția coastei Argosului, sau dacă să ia calea apusului către Eubeea, iar apoi s-o țină strîns pe sub coasta meleagului natal. Povestea bătrînului era plină de goluri și departe de a limpezi aceste puncte, a cugetat Telemah. Nestor a încurcat denumiri și destinații, ca și cum și-ar fi plasat narațiunea cînd în Eubeea cea îndepărtată, cînd acolo, unde se afla așezat în acea clipă, în Pilos, cînd aiurea, în arhipelag, către Creta sau pe coasta Ilionului sau în jos, pe la fenicieni, sau în posesiunile lui Poseidon de pe meleaguri egiptene. Dar pe neașteptate — urmînd întortocheata cale a cuvintelor-cheie, sărind peste aschiile smulse din bușteanul amintirilor — iată-l acolo, în Pilos, ajunsese acasă prin furtuni, prin sacrificări de cîte trei zile, prin miros de mare, miros de alge, prin mirozna de friptură de oi și boi, animale jertfite pe altarele Celor-fără-de-moarte. Se afla în acel loc, se aflase acolo de multă vreme. Mîinile și gîndurile-i erau preocupate de potirele sale, iar buzele-i au bălmăjit învechita noutate cum că adusese cu sine, în patrie, mai mult de optzeci de corăbii încărcate cu pradă. Iată-l șezînd în acel loc : era atît

de bătrîn, antic, cu neţărmurita-i înţelepciune şi experienţă în ale războaielor, oamenilor, bogăţiilor şi zeităţilor — experienţă pe care însă n-o putea reda în cuvinte. Se afla înlănţuit în matusalemica-i vîrstă. Sentimentul pe care-l încerca Telemah faţă de el se afla exact la graniţa dintre veneraţie şi căldura dragostei filiale : un respect afectuos, cu o nuanţă de tineresc dispreţ. Nu-l dispreţuia pe Nestor, pentru care simţea un fel de dragoste ; dispreţuia neputinţa venerabilului moşneag faţă de imensitatea amintirilor sale, faţă de zdrobitoarea cantitate a amintirilor, faţă de tot ce *era* de amintit. În acea clipă, Telemah dispreţuia bătrîneţea-i săracită de amintiri.

— Vă sîntem recunoscători, rosti curtenitor Mentes, tafiotul. A fost o poveste strălucită, un magnific poem epic ; firește, dacă pot să mă exprim astfel, a fost o poveste vrednică de zei. Şi după aceea, ce s-a-ntîmplat după aceea ? Încotro s-a-ndreptat Odiseu ?

— Odiseu ? se miră bătrînul. Adineauri v-am spus să nu mă mai întrerupeţi, pentru că asta mă scoate din fire ! Odiseu ? Păi da, tocmai ajungeam la el cînd m-aţi întrerupt. A... a fost un pungaş viclean, de asta mi-amintesc limpede. Şi... şi s-a petrecut ceva cu mîinile sale, sau cu nasul lui ; ba nu, cu mîinile. A fost unul din cei mai buni dulgheri din toată armata. În privinţa asta, a fost aproape asemenea zeilor.

Aici, Fiul, căutătorul Celui-absent, ar fi putut pune o altă întrebare. Ar fi trebuit să-i dea glas pentru a împiedica valul de neliniște să-i invadeze sufletul pentru a şaptea oară în acea zi. Dar pe durata povestirii se maturizase îndeajuns pentru a şi-o înăbuşi, cunoştea deja răspunsul.

„Tata s-a prăpădit, ştia acest lucru. Şi dacă şi-o duce traiul ca rob, pe meleagurile Celor-tuciurii, celor-negrica-noaptea, ca un războinic părăsit, cu nasul zdrobit şi mîinile mutilate, atunci nu-i decît un om sfîrşit ca şi acest drag bătrînel, asemeni acestui murdar, împuţit, cîrcotaş, înfumurat bătrîn nătîng, pe care-l iubesc din adîncul sufletului meu, ca acest colecţionar de potire, adorator de argint şi beţivan... iar de-o fi aşa, oricum pentru noi este mort."

Își înclină capul către masă. Pisistrate se ridică tăcut, traversă sala și se așeză alături de el. Scaunul său zgîrie cu zgomot pardoseala de piatră cînd și-l apropie de masă. Se simțeau cu toții ca într-o după-amiază petrecută la țară, după o zi istovitoare.

— Odiseu, rosti Nestor, și se scărpină aproape cu furie sub bărbie, pe deasupra era și spaima femeilor. Păi cum *(amintindu-și)* încă nu s-a-ntors acasă ? A, păi, mereu voia să pornească-n tot felul de aventuri. Aventuri adevărate, ca-n vremurile de demult...

Ei n-au rostit nici un cuvînt, au adăstat cu urechile deșerte, fără a asculta cu-adevărat, nu mai erau dispuși s-asculte ; au așteptat ca Nestor să nimerească un nou cuvînt-cheie, de care să se anine un șirag de așchii din Bușteanul amintirilor.

Dar bătrînul își golea cupa, dinăuntrul căreia i se auziră sorbiturile.

— Mulți s-au întors, rosti Mentes, bărbatul din Tafos, care, gîndi Telemah, lăsă neașteptata impresie că știa curios de multe lucruri. Idomeneu din Creta s-a-ntors acasă.

— Agamemnon s-a-ntors acasă, vorbi, grăbit, bătrînul. Agamemnon s-a-ntors acasă ! Ați auzit istoria hazlie a întoarcerii sale ? Știți, Clitemnestra și-a făcut de cap cu un bărbat, Egist pe nume, după care, amîndoi l-au abandonat pe-un rapsod... stați așa, se numea Demodoc !... pe-un ostrov ce se chema... Corfu ! Și... și Egist ăsta a ajuns rege în Argos, dar acum vreo cîțiva ani a murit ; l-au ucis ! Auzita-ți povestea *ăstei* întîmplări ? Lucrurile s-au petrecut de curînd, nu-i de-atunci decît doi sau trei ani. Mare și nesfîrșită tulburare a fost printre geambașii de cai de pe-acolo !

Amîndoi aveau privirile pogorîte pe masă. Afară lumina scădea : în sală, întunericul sporea tot mai mult.

Îi privi neputincios, precum un miop, căutătura-i încremenită rătăcind de la unul la altul.

— Trasimede !

Trasimede își ridică ochii goi de expresie și-și mută cupa mai către mijlocul mesei.

— Curînd va trebui să ne gîndim la plecare, vorbi Mentes din Tafos, golindu-şi cupa şi aşezînd-o pe masă cu o bufnitură.

Bătrînul îşi adună din nou gîndurile.

— Dar, cu siguranţă veţi rămîne pe la noi o bucată de vreme ? rosti el, agăţîndu-se parcă din toate puterile de cine ştie ce speranţă. Sînt încredinţat c-o să-mi amintesc o mulţime de lucruri, dacă voi cugeta la treaba asta toată noaptea. E musai să-mi aduc aminte, o să vedeţi.

— Telemah are de gînd să-şi continue drumul către Sparta, grăi Mentes din Tafos. Aşa c-ar putea rămîne aici peste noapte. Cît despre mine, eu am nişte treburi pe la cauconi, şi-apoi mai este şi o mică datorie pe care mă gîndeam să încerc s-o adun. Zîmbi, ochii îi sclipiră, rîse cristalin. Dar ar fi minunat să-l ajutaţi pe Telemah s-ajungă la Sparta.

— Dar de bună seamă, rosti cu înflăcărare Pisistrate, iar Trasimede clătì din cap molcom, cu o expresie nătîngă.

— În orice caz fiul lui Odiseu va rămîne aici la noapte ! ! vorbi bătrînul cu îndărătnicie, de parcă cineva s-ar fi opus. Nimeni n-o să fie-n stare să spună cînd oi fi mort, cînd oasele-mi vor fi arse, că fiul lui Odiseu n-a putut rămîne o noapte în ăst loc ! Avem în casa asta destule perne, pături şi saltele, şi nimeni n-o să poată zice cînd s-o alege praful de mine că... Ce-ai vrut să ştii ? Unde-i Odiseu, nu-i aşa ? Încă n-a ajuns acasă ? Curios lucru ! Eu, unul, n-am ştire, firește, n-am nici o ştire.

— Vom tăia o juncă şi vom aduce prinoase aici, în curte, mîine dis-de-dimineaţă, vorbi Pisistrate, sperînd să-l determine pe Mentes, tafiotul, să rămînă.

— Îmi pare rău ; dar trebuie să-mi văd de treburi !

*

Se pogorîseră beznele la vremea cînd Mentes, bărbatul ce susţinea că sosise din Tafos, se ridică să plece. Nu le-a îngăduit să-i dea un sclav drept călăuză. Telemah l-a condus prin cele două curţi şi pe uliţă, pînă la porţile cetăţii.

— Îţi sînt foarte recunoscător pentru tot ce-ai făcut pentru mine, rosti posomorît cînd se opriră. Mă cam întristează faptul că trebuie să ne despărţim.

Telemah îl auzi rîzînd în întuneric.

— O, ne vom reîntîlni, ai să vezi !

— Aş fi preferat să te fi avut alături de mine în vizita asta la Menelau, zise Telemah.

— Haide, haide, grăi Mentes, apucîndu-l de umeri şi zgîlţîindu-l prietenește, ai să te descurci bine. Şi află de la mine, eu nu cred că tatăl tău a părăsit definitiv această lume. Simt eu — da, da, că o să se-ntoarcă acasă cu bine şi-n clipa cînd va fi mai puţin aşteptat, vei vedea !

— Mama nu mai are multe zile la dispoziţie, zise Telemah.

Bărbatul din Tafos rîse iarăşi, un rîs gingaş ca de femeie.

— Vor fi suficiente, spuse el. E timp destul.

Cînd a trecut prin poartă şi a dispărut în beznă, Telemah zăbovi în picioare acolo unde se afla, trăgînd cu urechea. Zgomotul se stinse-n depărtare, dar nu aşa cum se stinge zvonul de paşi. Fusese mai curînd o filfîire grea de aripi.

19

Bărbatul

Cînd s-a apropiat, împleticindu-se, ţipetele sclavelor au izbucnit toate deodată. I-au văzut trupul despuiat şi masiv deasupra tufişurilor. Cînd pătrunse în luminiş, fetele izbucniră iar în ţipete — prelungi şi asurzitoare, şi o luară la goană ca o turmă de oi, atît de aproape una de alta, încît se izbiră şi se călcară pe picioare. Cele de pe partea Nausicăi se năpustiră la deal, în direcţia unde se aflau căruţa şi catîrii, ca şi cum în locul acela ar fi fost protejate ; au tîrît după ele cearşafurile de pe funii şi tufişuri, îşi lăsară urmele tălpilor pline de nisip pe albituri şi pe straiele răspîndite pe iarbă ; şi atunci cînd unele s-au poticnit, prăbuşindu-se, au guiţat precum porcii duşi la cuţit, bătînd aerul cu picioarele, zvîrcolindu-şi braţele şi

picioarele, dar, cît ai zice peşte, se ridicară din nou. Enoinia le urmă anevoie, cu pîntec şi sîni săltăreţi.

Mingea cea albă se-ndepărtă plutind pe apele rîului.

— Mingea, strigă Nausicaa, aveţi grijă de minge ! Dar fetele au fost surde.

Creanga frunzoasă, pe care intrusul o ţinea înaintea bărbăţiei sale, a fost, de fapt, primul lucru pe care l-a zărit din el. Se apropie de ea clătinîndu-se, ca un om beat. Nu mai mult de o secundă, îşi imaginâ că era:o zeitate sau un demon, după care îşi dădu seama că era un bărbat muritor. Părul scurt, ţeapăn ca o tufă i se afla în dezordine. Frunze veştede i se-ncîlciseră în chică şi barbă, pe un obraz, sub ureche, se afla o frunză, pe frunte, pe piept şi pe braţele-i păroase i se lipiseră alte frunze. Ar fi trebuit să fugă şi ea, dar nu mai era timp ; ar fi fost îngrozitor de ridicol s-o ia la sănătoasa în acea clipă. „Un bărbat vine către mine", rosti în gînd. După vreo cîţiva paşi, se opri, îşi înălţă capul, cu barba sălbatică şi albită de sare şi cu ochii injectaţi şi o privi. Îşi plimbă vîrful limbii pe buzele livide. La vederea gestului, Nausicaa îşi linse şi ea buzele. Arăta nesfîrşit de straniu şi fascinant, înspăimîntător, paralizant. „Iată un bărbat ce vine spre mine", îşi zise, cu toate că el se oprise. Bărbatul încerca să-i spună ceva. Buzele i se mişcară : înghiţi atît de tare, încît auzi şi ea. Creanga tremura într-o mînă, cealaltă se zgîlţîi cînd o ridică mai întîi pînă la faţă, apoi într-un gest rugător, de implorâre, către ea :

„Trebuie să-ncerc s-o impresionez pe fata din faţa mea, gîndi el, şi ea trebuie să-nţeleagă că nu-i doresc răul, că vreau hrană. Făcu un efort să articuleze cuvîntul hrană, dar nu ieşi decît o bolboroseală din răguşeala gîtului său. Fără-ndoială că trebuie să arăt îngrozitor, gîndi, forţîndu-se să se ţină drept. Trebuie s-o impresionez ; este tînără, trebuie să fiu viclean, nu-i decît o fetişcană ; e tînără şi muritoare, o fată de pe pămînt, o fată de la ţară, şi au hrană cu ele."

Simţi că-i revine vocea. Cînd a vorbit, a simţit ceva sfîşietor în gîtlej ; limba umflată se revolta, capul îl durea. „Trebuie să fiu şiret", îşi spuse în gînd.

„Arată de parcă a fost îngropat în pămînt, seamănă cu... cu un leu apărut din mare ; nu-i de prin părţile astea, dar e o fiinţă omenească", gîndi ea, şi-i privi picioarele

șovăielnice, brațele groase și păroase, barba roșcovană și pudrată cu sare, ce a tremurat ușor în jurul gurii cînd a încercat să articuleze cuvintele. Pe neașteptate se porni să-i vorbească într-un grai necunoscut, la început șovăielnic, căutînd fiecare cuvînt, apoi grăbit, cu voce aspră, stridentă.

„Trebuie să fiu iscusit și să-mi aleg cuvintele ca nu cumva s-o sperii și s-o ia la goană", gîndi el.

— Tu... tu semeni cu Artemis ! bîlbîi el. Cuvintele îi sfîșiau gîtlejul, limba i s-a mișcat cu stîngăcie. Cînd auzi în țeastă ecoul propriei voci, își spuse : „E pentru prima dată de mult amar de vreme că vorbesc cu ființe omenești, cu femei muritoare."

Fata n-a părut a fi înțeles ; poate vorbea o altă limbă. Capul îi pulsa ; simțea cum se clatină pe picioare. „Ar fi nenorocire să cad acum din picioare," își spuse în gînd.

— Vreau să spun că arăți ca o zeiță ! rosti, și de data asta a fost mai lesne să găsească vorbele și să le rostească.

Era o fetișcană fermecătoare, sau poate chiar mai mult decît atît : era de o drăgălășenie feciorelnică și gravă — în rochia albă strălucind orbitoare în lumina soarelui — cu picioarele goale, capul descoperit, cu pielea aurită, atît de fragedă, încît nu era fardată, iar părul îi era negru-albastru și ochii negri, limpezi.

— Ca o zeiță, repetă el, apăsîndu-și pe trup creanga frunzoasă.

— Nu-s zeiță, vorbi Nausicaa.

Vocea fetei era nesigură ; ceea ce era semn bun. Și-i înțelesese graiul, iar el se afla în lumea omului. „Trebuie să găsesc ceva ; nu pot să strig pur și simplu că mi-e foame, nu-s barbar ; trebuie s-o iau altfel," cugetă el.

— Semeni cu... cu o fată, o tînără doamnă pe care am văzut-o în... în Delos, cîndva, rosti el.

— Chiar așa ? răspunse cu timidă răceală, de data aceasta cu voce netulburată... Apoi, cu mai multă severitate, stăpînă pe sine și mai hotărîtă :

— De unde-ai apărut ?

Era cît pe ce să zică, „domnule", dar se opri.

— De pe mare, răspunse el.

— De pe mare ? !

În voce i se simți neîncrederea. Mai sus, pe clinul colinei, se afla o căruță ; o pereche de catîri legați de un copac, de după căruță și dintre tufișuri trăgeau cu ochiul chipuri albe și tuciurii: „E posibil să fi ajuns pe o insulă cu femei, în poveștile de demult există astfel de insule, gîndi el. Pretutindeni se aflau întinse cearșafuri și haine albe, roșii, brune, pe tufișuri, iar pe frînghiile întinse între arbori atîrnau pături, tunici și pelerine grele. „Sînt și lucruri bărbătești", își spuse în gînd, simțind un fel de înțepătură de dezamăgire.

— Am fost aruncat pe țărm de furtună, adăugă. Cred că asta s-a-ntîmplat ieri, sau alaltăieri. M-am întins aici, și-am adormit ; apoi m-am trezit și-am auzit...

Făcu un pas înainte, cum însă fata se retrase, rămase pe loc.

— Nu trebuie să-ți fie frică de mine, spuse el. Însă n-am veșminte. Și-apoi sînt (încercă să zîmbească, tratînd subiectul cu ușurință, ironizîndu-se) cam înfometat.

— De pe mare ? întrebă ea din nou, și privi pe lîngă el. Deslușiră tunetul talazurilor ; cu toată căldura, pe el îl trecu un fior.

— Da, de pe Mare, zise, și-ncercă să zîmbească încă o dată, dar a simțit că n-a fost decît un rînjet de desperare.

Privirea fetei se-ntoarse din nou la el ; îl cercetă pe tăcute. Dacă era înspăimîntată, cu siguranță nu arăta spaima. Era zveltă ; brațele îi erau albe ca și cum nu era obligată să stea prea mult la soare, să muncească. Avea nasul subțire, bărbia, rotunjită, gura, hotărîtă. „O fată care știe ce vrea," cugetă el. Și totuși chipul ei degaja o impresie de fragilitate și neîmplinire. Îi amintea într-adevăr de o persoană cunoscută — nu de o fată din Delos, asta fusese o născocire, ci de o altă femeie cunoscută sau pe care-o cunoscuse cu mult în urmă. „Nu știe încă ce-i bărbatul", rosti în gînd, și în felul său gîndul era comic ; ceva comic se afla în ținuta sa, în felul cum își ținea creanga frunzoasă, ascunzîndu-și pîntecul ce țipa după mîncare, cu gîtlejul uscat, cu țeasta zvîcnindu-i, pe nesigure picioare, și apoi să-i treacă așa ceva prin minte. „Are șaptesprezece-optsprezece ani, gîndi. O femeie muritoare."

— Rătăcesc pe mare de aproape douăzeci de zile, grăi el. Am venit din depărtările apusului — după aceea am fost

aruncat pe țărmul de-aici, ieri sau alaltăieri. Nu știu cît de mult am dormit.

Se simți din nou tentat să-i spună că era îngrozitor de înfometat ; foamea era singurul lucru real, adevărul în carne și oase, singurul lucru vrednic de a fi rostit, pe care o limbă ar putea fi deprinsă, cu toată seriozitatea, să-l rostească. Cu toate acestea, izbuti să sară peste cuvîntul hrană, peste cuvintele carne și pîine, izbuti să-și înfrîneze dorința imperioasă ce urla în el de a străbate cei zece sau cincisprezece pași pînă la malul rîului să bea. Cînd deslușì clipocit de apă, setea spori în el, cu toate acestea fu în stare să evite și cuvintele și mișcarea.

— Vei înțelege, rosti el, făcîndu-și limba să-l asculte destul de bine, o să pricepi cît de groaznic de rușine îmi e să stau aici astfel. N-ai putea să-mi dai... adică, de bună seamă, să-mi împrumuți ceva de-nvelit, orice, astfel, încît să pot cel puțin să las impresia că-s înveșmîntat ? Pesemne arăt caraghios așa cum stau aici. Poate că-ți spui că arăt destul de necuviincios.

Se sili să rîdă. „Trebuie să-ncerc să par jenat", gîndi, și încercă să scoată un rîs plin de jenă ; și e posibil să fi izbutit chiar și așa ceva. Fata se-ntoarse — la început își răsuci trupul într-o mișcare vioaie și rapidă, se-ntoarse împrejur tinerește, strigîndu-le pe celelalte femei aflate în preajma căruței și mai sus, pe după tufe ; mai înainte însă ca strigătul să se stingă, cînd nu se mai auziră decît cîteva silabe, Nausicaa își regăsise gravitatea, seriozitatea fetei ce se preface a fi femeie, prestanța tinerei stăpîne ; iar nota de nerăbdare din vocea ei, zorul de a săvîrși ceva în acea piesă, în care deținea singurul rol principal feminin și poate — ce știa el ? — chiar și interpreta primul ei rol, devenise o notă poruncitoare.

— Hei, fetelor ! strigă, cu nerăbdare, punîndu-le astfel și pe ele în mișcare și la lucru.

— Nu vrea careva, rogu-vă, să vină aici cu o bucată de pînză ? porunci ea cu prietenoasă seriozitate.

În tufișuri se produse mișcare. Două, trei femei se aplecară, sau se-ntinseră pe vîrful picioarelor, și luară cearșafuri, straie, o pelerină ; se porniră să coboare, alcătuind o mică turmă, se apropiau iuțind pasul, și era o adevărată

priveliște, un tablou. În frunțea lor mergea o tînără subțirică ; a ajuns prima la cei doi, dar celelalte sosiră într-un șirag, într-o îmbulzeală din ce în ce mai mare : unele erau grase, altele slabe, și cărau cu ele o întreagă garderobă, o întreagă costumație de mire, un întreg talcioc de haine, suficiente pentru a inaugura o spălătorie, aducîndu-i-le lui ; și-n urma tuturor, se legăna o metisă borțoasă, strălucind de grăsime, cărînd și ea o pătură groasă din lînă cenușie.

Toate acestea se petrecură în intervalul dintre replica ei și momentul cînd i-a-ntors spatele, în vreme ce el se afla în căutarea unor noi cuvinte și gesturi, în spatele cărora să-și disimuleze jalnica înfățișare.

— Ești mult prea bună, zise, și luă pînza pe care copila subțirică și vioaie i-o înmînă cu o reverență și o chicoteală, în care se deslușea atît teamă, cît și curiozitate.

— Cîtuși de puțin, răspunse regina, cu maiestuoasă politețe.

Și ea se afla în căutare de cuvinte, cele potrivite, cele necopleșite de emoție, clare și temeinice.

Își aruncă pînza pe umeri, lepădă creanga, rămurelele îi zgîriară coapsele, frunzele foșniră ; o îndepărtă cu o lovitură de picior și se clătină : echilibrul încă nu i se restabilise.

— Mă simt foarte îndatorat, rosti, încercînd să păstreze un ton indiferent, de degajată conversație.

Nausicaa își găsise cuvintele.

— Poate vrei să mănînci ceva ? După o călătorie atît de lungă ?

A simțit că făcuse bine vorbind de mîncare și gîndi : „Este îngrozitor de murdar și de răvășit !"

Ochii îi erau injectați, clipeau. Părul și barba roșcovană îi erau țapene de sare, brațele și gîtul, acoperite de zgîrieturi și rapăn negru, pe bărbie avea o tăietură lungă, pe marginile căreia se aflau cheaguri de sînge.

— Ți-aș fi recunoscător, spuse el. Într-adevăr, sînt cam înfometat. Sper că înțelegi...

Cu un gest, arătă marea dinapoi, și un nou rictus îi strîmbă chipul. Ochii îl usturau, clipi din cauza luminii reflectată de rochia fetei.

— Avem mîncare aici, zise fata. Dar... dar poate că vrei să te speli mai întîi ?

— Tocmai voiam să-ntreb dacă mi s-ar îngădui, spuse. Trebuie să arăt zbîrlit şi răvăşit de-a binelea. Îţi dai seama...

Îi făcu o plecăciune, se răsuci cu dificultate şi coborî la malul rîului ; paşii îi erau nesiguri. „Pare sfîrşit", gîndi ea, simţind duioşie pentru el, pentru mersu-i şovăielnic, pentru picioarele-i tremurînde, ochii injectaţi, pentru părul şi barba lui incredibil de neîngrijite — pentru grumazu-i încovoiat, în timp ce cobora împleticit, şchiopătînd, către apă. Se aşeză pe jos, în spatele unei tufe. Fetele rămăseseră pe loc, ţinînd strîns în braţe rufăria, privindu-l.

— Noi o să adunăm rufele ; pesemne că s-au uscat.

În răstimpul cît el s-a îmbăiat şi s-a spălat, au adunat albiturile, pînzeturile, cearşafurile şi tunicile şi le-au dus sus, la căruţă ; pelerinele groase şi păturile încă nu se uscaseră de tot ; au fost lăsate să mai atîrne un timp. Nausicaa îl auzi bălăcindu-se, împroşcînd şi gemînd — în acea clipă a înghiţit lacom apă — totuşi nu şi-a îndreptat privirile într-acolo. Purtarea sclavelor a fost din cale-afară de uşuratică ; le-au scăpat lucruri din mîini, au fost nevoite să le scuture de nisip, de firele de iarbă şi de gîze ; au rîs în hohote, şi-au şoptit, au sporovăit şi chicotit. Nausicaa a urcat clinul colinei pînă la căruţă ; au încărcat legăturile cu rufe.

— S-au uscat tunicile ?

— În cea mai mare parte, răspunse Enoinia.

Nausicaa trase afară una dintre tunicile brodate ale fraţilor ei, rufărie de corp şi o pelerină brodată şi le aşeză pe iarbă.

— Trebuie să aibă veşminte, explică ea, deşi era absolut inutil. Duceţi-le pe astea acolo, jos, la el.

Fata cea mică şi firavă a vrut să pornească-n goană cu ele.

— Nu, stai aşa, zise Nausicaa. Mai bine se duce Enoinia.

Fata cea grasă, borţoasă şi cu pielea tuciurie, adună straiele şi se-ndepărtă, coborînd legănat panta.

— Aşteaptă !

Se duse cîţiva paşi după ea, cu flaconul ei de ulei şi pieptenele din bronz în mînă.

— Dă-i-le şi pe astea.

Cînd privi din nou în acea direcţie, Enoinia se mai afla încă alături de tufiş, cu veşmintele pe braţ. „Ar fi trebuit să ştie să le pună jos şi să se depărteze !“ rosti în gînd Nausicaa, plină de nervi.

— Enoinia !

Roaba se-ntoarse, arătîndu-şi dinţii albi într-un larg rînjet.

— Da-aa ?

— Nimic, zise ea. Ba da... poţi pune jos lucrurile ; acum trebuie să adunăm păturile şi pelerinele. Pune-le jos, acolo, atîta doar.

Enoinia n-a deslușit cuvintele prea bine. L-a privit pe bărbatul ce ieşea din apă. Îşi ţinea mîinile în faţa sculei bărbăţiei. Mîinile îi erau mutilate, îi lipsea un deget. „Pesemne o spadă i l-a retezat !“ gîndi ea.

— Eşti... eşti un războinic ? întrebă sclava.

— Da, am fost cîndva, zise el, şi preluă hainele de la sclavă.

„Are mîinile mutilate, îşi spuse în gînd Nausicaa. A fost la război. Este un erou sosit pe apele mării.“

20

Polieaste

Nestor obişnuia să se scoale cu noaptea-n cap ; răsăritul soarelui îl găsi deja în picioare, în poarta dinspre curtea exterioară, rîgîind. Mai tîrziu, în cursul dimineţii, aveau să taie o juncă pentru masa de la prînz şi pentru prinoase. Vocea spartă, oarecum piţigăiată a bătrînului răsună prin curţi, şi Telemah o ascultă un răstimp, stînd lungit şi moţăind. Pisistrate se trezise şi se sculase deja. Camera aflată alături de marele megaron era foarte simplă : nu era mai luxoasă decît cele de acasă. Îşi lăsă privirea să rătăcească peste pereţii văruiţi. În jurul ta-

vanului se întindea o friză cu un motiv din vechile legende, stîngaci desenat : o vînătoare de lei, sau asta se presupunea a fi. Pardoseala era așternută cu dale de piatră. Într-un colț se afla o amforă cu apă ; pe perete se găseau cîteva cîrlige pentru haine. „Deci așa trăiesc regii pe continent", cugetă el.

În noaptea din ajun au petrecut pînă tîrziu ; își dădu seama după ceea ce simțea în țeastă. Moșneagul îi făcuse cunoștință cu toți fiii săi de cel puțin două ori, de la cap la coadă ; Vreo cinci sau șase dintre ei fuseseră conceputi la bătrînețe. Exceptîndu-l, desigur, pe Pisistrate, toți lăsau impresia că sînt cam simpli, ba de-a dreptul rustici. Au discutat despre nobilul Mentes pe care nu-l cunoștea nimeni, și la sfîrșit, Nestor, după ce dăduse pe gît o mulțime de cupe, a avansat teoria că tafiotul era un zeu sau o zeiță în travesti. Probabil nu se aflase departe de realitate. În vremurile de demult, spusese bătrînul, zeii își făceau adeseori apariția în clipele cele mai neașteptate, într-adevăr, în astfel de momente își făceau apariția și săvîrșeau vreun miracol ; sau pur și simplu ți se înfățișau, ceea ce însemna că trebuia s-o iei ca un semn. „Și asta se potrivește perfect în cazul nostru, a spus bătrînul, dacă punem la socoteală că mîine dimineață urmează să aducem prinoase." Cînd ajunsese la acest punct, regina Euridice, Cea-preacinstită, coborîse încă o dată de la catul de sus și cu asta distracția lui s-a terminat. Îl salutase pe fiul lui Odiseu cu răceală, n-a pus nici o întrebare despre călătoria sa sau despre Itaca ; nu voise altceva decît să-l ducă pe moșneag la catul de sus, cît mai grabnic cu putință. Nestor protestase plîngăreț :

— Dar, femeie, Palàs Atena tocmai a fost aici, printre noi ; și de bună seamă trebuie să ne-ngădui să sărbătorim evenimentul !

Ea își clătinase umerii, poruncitoare, serioasă ; mai auzise ea de-alde astea.

— De fiecare dată cînd depășești măsura, n-o vezi decît pe Atena și tot felul de bazaconii ! rosti ea pe șleau, dar fără bunăvoință.

— Hai să mergem !

Pînă a izbutit să-l pornească pe moşneag la etaj, acesta insistase ca oaspeţii să adune toate cupele şi să le numere ; cupa lui cea frumoasă, aceea cu porumbei, o ţinea strîns în mînă, dar Cea-preacinstită i-o luă şi o încredinţă unuia dintre fii, Ehefron, care, firește, a dus-o pe cea mai frumoasă la etaj, în bufetul din dormitor.

Iată ce şi-a amintit Telemah din prima zi petrecută în Pilos. „Acum trebuie să mă scol, gîndi el, îşi închise ochii, se-ntinse şi căscă. Voi număra pînă la zece : unu, doi, trei, patru, cinci... Acasă nu beau niciodată atît de mult, nici vin atît de tare, dar n-ai cum să refuzi cînd ţi se umple cupa şi ţi se cere să bei cu ceilalţi". Au închinat şi în cinstea tatălui său. Treptat, Nestor îşi amintise o mulţime de lucruri, mai ales scandaloase. „Sper să-i semeni, a spus bătrînul. Odiseu nu se ascundea niciodată după degete, atunci cînd era nevoie de el." „...Opt, nouă, zece." Repetă numărătoarea, ajungînd pînă la un şapte de care tot întindea, cînd uşa se deschise. Îşi ridică pleoapele, îşi înălţă capul şi privi.

Fata avea vreo şaisprezece, şaptesprezece ani, ochi castanii, strălucitori şi iscoditori ; era fata pe care-o întrezărise seara trecută. Se oprise în uşă ; privirea-i iscoditoare rătăci în jurul camerei, se-ntoarse la el, zîmbi. Telemah îşi trecu degetele prin păr, înghiţi în sec. Era într-adevăr dulce. În mînă ţinea un prosop mare, lînos, pe care-l legăna de colo-colo.

Salutări din partea mamei ; şi n-ai vrea să te-mbăiezi acum ?

Cînd glăsuia parcă ciripea, nu exista alt cuvînt cu care să redai sunetele acelea ca nişte hohote de rîs ; ţinea prosopul sus, de un capăt, şi-l balansă.

— O, spuse el încurcat, după ce-şi limpezi vocea *(„am băut prea mult aseară")*, n-aş vrea să te deranjez.

— Cîtuşi de puţin ! zise înveselită. Am să te conduc la baie, este pregătită.

— Dar... Altceva n-a izbutit să mai rostească.

— Dar e chiar aici, alături, rosti glasul cel voios. Dacă vrei, vin să te ajut.

Telemah se îmbujoră şi pricepu.

— Însă... eu... E prea mare deranjul.

— Deloc, nicidecum, ciripi fata din nou. De obicei eu îi ajut pe eroi... adică, atunci cînd ne vizitează vreunul.

Se ridică într-un cot, simţi cum i se aprind obrajii, dar zîmbi.

— Pune prosopul pe scaunul de colo, mă descurc eu şi singur. Unde-i baia ?

— Am să te conduc eu, repetă fata. N-ar trebui să fii aşa de timid. Sînt obişnuită cu bărbaţii. Dacă vrei, am să te frec pe spate. Haide, doar dacă nu crezi că-i prea devreme ? Dar trebuie să aducem prinoasele înainte de plecarea ta. Crezi că-i prea devreme ?

Asta era, bineînţeles, ironie. Se simţi iritat din pricina ei, nu furios, ci doar uşor iritat. Apăi, dacă regele din Pilos şi ceilalţi nu erau nişte adevăraţi ţărănoi ageamii, atunci nu erau nimic. Chiar în mai rău decît cei de pe insula de baştină. Deci iată cum se trăia pe continent.

— Haide, îl îmboldi fata din nou. Avem de măcelărit animalul, să aducem prinoasele şi celelalte.

Telemah se mai străduia încă să-şi adune forţele. Un nod i se oprise-n gîtlej şi spera să scape de el în curînd. Fata era mică de stat, bine formată, cu părul castaniu ; iar lumina, pogorînd din fereastra de sus, de pe zid, cădea drept pe ea. Se afla în picioare, conturată pe un panou de lumină naturală, în uşa pe jumătate deschisă dinspre coridor. Băieşiţele erau de obicei bătrîne, şi, de preferinţă, tuciurii. Pe un scaun, în mijlocul camerei, se afla tunica sa, cea mai bună, cea bogat brodată, într-adevăr cea mai frumoasă de pe insulă, după aceea a lui Antinou ; la perete, alături de patul gol al lui Pisistrate, pelerina îi zăcea îngrămădită ; probabil nu nimerise cîrligul (*„am băut prea mult noaptea trecută“*) cînd a încercat s-o agaţe. Una din sandale era rătăcită acolo unde-o aruncase, în mijlocul încăperii, cealaltă nu se vedea nicăieri. În colţ, se înălţa ulciorul cu apă sau cu vin deja îndoit cu apă.

— Unde-i baia ? întrebă, cu o voce mai limpede acum. Am s-o găsesc şi singur, numai să-mi spui.

— Dacă mă urmezi, am să te conduc, rosti fata.

Cineva a strigat ceva afară, în curte. Amîndoi îşi ciuliră urechile.

— Tata, se agită ; de fiecare dată cînd are loc o sacrificare, se poartă la fel.

Telemah își adună forțele cu o smucitură, devenind bărbatul matur și grav — atît de matur și de grav cît putea fi un oaspete de la țară, sosit din insule, într-o atare împrejurare, în zori de zi, după o noapte de chefuială.

— Prinoasele sînt ceva sfînt și necesar, rosti el.

Sentința răsună ridicol în acel decor, iar el roși din nou, în fața ochilor castanii, scăpărători.

— În orice caz sacrificările sînt lucruri foarte bune, rosti scurt, bărbățește. Cum te cheamă ?

— Policaste, rosti fata, răsucindu-și trupul și modificîndu-și ușor poziția picioarelor ; era desculță. Crezi cu adevărat că cel de ieri era Atena ? Tipul acela înalt și bălai ?

— Deci l-ai văzut ? întrebă, și întinse mîna, dar nu ajunse pînă la scaun.

— Nouă, fetelor, nu ni se-ngăduie să stăm acolo, jos, în megaron, cînd înăuntru se află oaspeți distinși, spuse ea, cu o nouă expresie pe chip : bosumflare, cu buzele țuguiate, făcînd bot.

— Numai băieții și surorile măritate au voie. Traversă camera, ridică pelerina și i-o aruncă. Asta căutai ?

Telemah constată în gînd că vocea fetei era disprețuitoare. Își trase pelerina către el, cu o smucitură, se ridică în capul oaselor, ținînd-o în mînă. Numai să nu fi vărsat pe ea, gîndi îngrozit.

— Numele tău e foarte frumos, Policaste. Este atît de... poetic.

— Îți place poezia ?

Se apropiase cu cîțiva pași, stătea în mijlocul încăperii. Era limpede că pe continent prințesele se înfățișau desculțe pînă și-n fața oaspeților. Picioarele-i erau prăfuite ; fusese deja pe afară în dimineața aceea.

— În orice caz era teribil de elegant, grăi fata.

— Te referi la el... la Mentes ?

— Firește ! la cine altcineva ?

— Este un bărbat foarte prezentabil, spuse el, înțepat.

Fata se aplecă înainte cu aviditate ; ochii îi sclipeau :

— Și tu crezi — ca și tata — c-a fost Atena ?

Cu o noapte în urmă, fusese şi el înclinat să creadă acest lucru, chiar dacă argumentele lui Nestor nu fuseseră prea limpezi sau inatacabile. Dar asta se-ntîmplase mai ales pentru că s-a simţit flatat de a fi fost văzut sosind în compania unei persoane care putea fi o divinitate, un zeu sau o zeiţă în travesti.

— Nu ştiu, zise de data asta. Ieri însă, cînd am sosit aici, am fost în stare să văd la o distanţă extraordinară. Am avut impresia că vedeam pînă acasă, în Itaca.

— În orice caz era foarte elegant ! repetă fata. Am stat în vestibul, sus la etaj, şi-am privit printr-o deschizătură jos, la voi. Arătai atît de nostim şi speriat... eşti un timid ?

— Eu ?

„Trebuie să fiu isteţ şi elegant. Trebuie să fiu spiritual, să-i răspund pe loc." Fata îl irita şi, în acelaşi timp, îl făcea să se simtă stîngaci şi penibil. Ea era foarte conştientă de simţămintele lui.

— Speriat, eu ? Da, zise, sînt speriat de curenţii de aer.

Era o zeflemea grosolană, folosită în Itaca : vorbă de bătrîni corăbieri fanfaroni, ce-şi pierdeau timpul prin port.

N-a făcut nici o impresie asupra ei.

— Atunci, vrei să-nchid uşa ? zise, rîzînd doar cu ochii.

— Nu, zise el, încurcat. Şi-n clipa aceea dădu peste ceva vrednic de spus :

— O, da, îmi place poezia. Şi ţie ?

— O, nu prea mult, spuse. Dar e prea de tot, tot timpul aceleaşi vechituri plictisitoare... basmele acelea învechite despre Agamemnon şi... totuşi ăla-i destul de şic ! Ce părere ai de regina lui ?... pe urmă, istoriile gogonate despre Tata şi camarazii lui, cînd au fost la Troia, despre Menelau, Odiseu, şi...

— Odiseu a fost tatăl meu, rosti el, cu voce coborîtă, simţindu-se, din senin, altă persoană.

— Vai, vai, vai de mine ! exclamă fata, cu sinceră compasiune în voce. Cred c-am făcut o gafă.

Telemah repetă în gînd : „*A fost* tatăl meu ? !"

— Mă aflu într-o expediție, înțelegi ? Am pornit în căutarea lui. Am pornit o expediție, însoțit de oamenii mei.

Vorbele sale s-au auzit de parcă ar fi fost cel puțin amiral. Fata n-a comentat, a rostit doar : „o", „într-adevăr", „firește", continuînd să-și balanseze prosopul. Stînd în capul oaselor, cu cearșaful pînă la umeri, învelit în el, Telemah cugetă : „Trebuie că ofer un spectacol jalnic."

— Haide odată !

O urmă, de data asta aproape furios. Căci cine era el ? Șeful unei expediții. Și musafir pe deasupra ; de fapt, nu era el un oaspe de vază, pe care-l onoraseră cu interesul lor, discutînd cu el o jumătate de noapte ; un bărbat care poate fusese întovărășit de un zeu sau de o zeiță ? Bineînțeles c-a fost Palas Atena ! Și iată-l tîrît cu forța din pat de o fețișcană, pe care, pînă în acea clipă, o zărise doar în treacăt — tîrît ca un animal de sacrificii, ca un sclav, ca un ... ca un prostănac de la țară ! „Sînt furios", gîndi el.

— Aici, rosti ea, și deschise o ușă, pe partea stîngă a coridorului, îndreptînd un deget către interior. Cufundă-te repede căci trebuie să te grăbești.

Hîrdăul din aramă se găsea într-un colț, în acel loc se aflau conducte pentru apă și un duș. Pardoseala era umedă ; probabil că, de cînd răsărise soarele, întreaga familie și toți ginerii și nurorile se spălaseră pentru a-și alunga mahmureala și a se curăța. Picioarele-i plescăiau pe dalele de piatră ; sunetul era deosebit de neplăcut și lipsit de eroism. Privi în jur în căutarea unui cîrlig de care să-și agațe pelerina, dar nu era nici unul.

— O iau eu.

După o clipă de ezitare, o lăsă să alunece de pe el, i-o întinse pe la spate, și cînd fata a luat-o, îi atinse ușor mîna. „Sînt absolut caraghios, gîndi ; la urma-urmei am mai văzut fete pînă acum ; dac-aș vrea, aș putea spune și eu cîteva lucruri ; poate că și eu am lăsat-o grea pe vreuna, cine știe ? Nu-s chiar așa de ageamiu cum se pare că-și închipuie dînsa !" Escaladă marginea hîrdăului rotund din aramă, se așează ; apa îi ajungea exact pînă la gît. Era rece, puțin cam prea rece, și de fiecare dată cînd își mișca brațele pentru a se spăla, apa se revărsa

peste margine, clipocind pe pardoseală : se auziră cîteva pleoscăituri înfundate ! Fata şedea în picioare alături, cu privirile coborîte asupra lui.

— Eşti bine făcut, spuse, şi trase afară dopul din ţeava de deasupra hîrdăului.

Rece ca gheaţa, rece ca gerul, rece de-l apucă tremuriciul, apa se revărsă asupra lui într-un şuvoi larg, şi nu se putu stăpîni să nu scoată un „Ooo-oooh !"

— E prea rece ?

— Nnu-nu ! bîlbîi, forţîndu-se să nu-i clănţăne dinţii. Este tt-tocmai cum trebuie.

— Avem şi apă mai caldă, în rezervor, zise fata. Dar aia-i mai ales pentru bătrîni. Nu cumva eşti reumatic ? Vai ! Să nu mă gîndesc eu la asta ! Vai, ce nechibzuită pot fi ! Ştiu însă că, de obicei, eroii folosesc apă de aici ; vine drept de la pîrîu şi se spune că face foarte bine, mai ales în anumite dimineţi.

Toată virilitatea sa, însăşi scula ei, intrase la apă ; nu îndrăzni să-şi coboare privirile cînd se ridică.

— Ţine !

Se înfăşură complet în prosopul de baie lînos, delicios, păstrînd căldura trupului ei, şi se frecă puternic. Picioarele i-au plescăit pe dalele netede ale pardoselii ; le-a simţit mari şi plate. Se închinci cu spinarea către fată şi se frecă peste tot ; din păr îi picura apă.

— Haide, zise fata din spatele său. Fă-te-ncoa cu spinarea, să te masez.

Uleiul şi mîinile ei au fost într-adevăr minunate. L-a masat cu mişcări rapide peste omoplaţi şi în jos, înspre mijloc ; nicicînd nu mai trăise o astfel de experienţă. Senzaţia de contracţie dispăru ; trupul întreg i se umflă, îşi simţi picioarele puternice şi normale. O putea ţine aşa cît voia ea.

— Acum întoarce-te !

Se execută, fără a-i fi ruşine, dar îşi ţinu prosopul de baie în faţă. Mîinile delicate se deplasau pe piept, către mijloc, din nou în sus, sub bărbie ; se gîndea c-ar fi fost bine să aibă mai multă barbă ; în momentul acela nu era mai mult decît un puf. Mîinile fetei miroseau dulce, a miere, ulei şi altceva, un parfum de pe continent. Capul fetei ajunse la nivelul umărului său. Avea un nas

fin, subțire, drept, nu cărnos ca al lui Nestor și ale fraților ei, gîtul îi era bronzat, de un cafeniu-auriu. Bărbia rotundă. Iar mîinile ei... mîinile îi erau incredibil de sprintene și moi.

— Pleacă-ți capul !

Se apleca în față, peste ea, și fata îi frecă părul. Mîinile i se mișcau prin el de parcă părul ar fi fost prosopul lor. Îi masă delicat fruntea și obrajii, gîtul și umerii ; se simțea învăluit în moliciune și dulci miresme.

— Te simți mai bine acum ? grăi ea, ridicîndu-și chipul către al lui.

Înghiți în sec și răspunse :

— Da, perfect.

Răspunsul se voia bărbătesc și cultivat, ca și cînd ar fi fost foarte deprins cu femeile, și mai rosti încă o dată :

— Absolut perfect.

— Așa. Acum du-te și te-mbracă ; pesemne ceilalți te așteaptă.

I-ar fi plăcut s-o fi atins, dar nu avu curajul necesar. Fata îi întinse pelerina ; și-o puse pe umeri, lăsînd prosopul să cadă. Exact în acea clipă, își dădu seama că fusese dezordonat și se aplecă să-l ridice. Însă fata îl adunase deja ; stătea acolo, în picioare, legănînd prosopul de lînă, cel umed, apoi îl aruncă pe un scaun, într-un colț. Ar fi trebuit să-și zvînte picioarele cu el ; ar fi fost lucrul cel mai simplu pe care-l putea face în acea clipă, dar i-ar fi stricat minunata stare de spirit. Picioarele-i plescăiră umede în drum spre ușă. Ajuns acolo, se răsuci :

— După părerea mea, Policaste este un nume drăguț.

Ar fi trebuit să mai spună ceva, dar oricum era bine și așa. Era o constatare curtenitoare, plină de experiență.

În timp ce mergea pe coridor, cugeta : „Nu-i chiar atît de stupid ce-am spus.“ Se-ntoarse, ridică mîna să-i facă un semn de despărțire, însă fata se îndepărta în direcție opusă ; îi zări doar spinarea. Șuieră. Atunci fata se-ntoarse cu sprîncenele negre mult arcuite a întrebare, cu bărbia ridicată.

— Ai să... ai să fii și tu acolo ? La ceremonialul sacrificării ?

— Desigur, răspunse. Sîntem obligate, deși atît Mama cît și eu urîm sacrificările de animale.

— Firește, oamenii au păreri diferite în această privință.

Telemah șovăi, dar fata se răsuci și-și continuă drumul. „Pesemne am spus o tîmpenie", rosti Telemah în gînd.

21

Înfometații

Carnea, pîinea și fructele pe care le pregătiseră îl așteptau cînd ajunse la căruță. Acum arăta mai tînăr și mai bine. Nausicaa nu și-a imaginat sau, în orice caz, nu i-a trecut prin minte că umerii aceia fuseseră învăluiți în aura divină de o zeitate, că tunica brodată și pelerina în care se înveșmîntase erau acelea care îndepărtaseră în mare parte oboseala de pe chipul său, și nu spălăturile și uleiul folosit. Călcătura îi era mai sigură și mai elastică. Pînă și ochii injectați arătau mai proaspeți, iar părul și barba erau mai moi ; barba căpătase o strălucire aurie de la ulei. Roabele se aflau foarte aproape de el, cuprinzîndu-l în cercul lor. „Ar trebui să știe să păstreze distanța, gîndi ea. Sînt ahtiate după bărbați — deși sînt atît de avansate cu sarcina, încît se vede de la o poștă. Trebuie să le atrag atenția mai tîrziu. Este o lipsă de respect să se-nghesuie așa în jurul omului, de parcă ar fi un animal ciudat, de dincolo de mare."

Chipul îi era acoperit cu zgîrieturi proaspăt înroșite, sîngele închegat fusese însă spălat. Și picioarele — aruncă o privire scurtă în jos, la picioarele lui — erau pline de zgîrieturi. Chiar deasupra genunchiului stîng se vedea o cicatrice mare, veche. „Ar avea nevoie de sandale", își spuse în gînd. Avea umeri vînjoși, mîini late și zdravene, dar era limpede că trecuseră prin grele încercări, asemeni mîinilor unui războinic sau marinar. Un deget lipsea. Nu era așa de înalt ca frații ei sau ca tatăl ei, dar părea mult mai zdravăn clădit. „Sînt sigură că a văzut și săvîrșit multe, gîndi fata. Trebuie că știe o mulțime de lucruri despre alte țări, despre popoare foarte, foarte îndepărtate,

despre femei. Este un bărbat foarte prezentabil", își spuse Nausicaa în gînd.

— Nu-ți putem oferi mai mult, rosti ea. Dar ia loc și servește-te... Enoinia, adu apă. Le făcu un semn fetelor, care au avut bunul simț de a se retrage cîțiva pași și au rămas în acel loc căscînd gura la el. Sau... ca să fie dreaptă cu ele : nu căscau gura, ci erau foarte curioase. Nausicaa îndoi vinul, apoi se așeză pe oiștea joasă a căruței. Străinul se trînti pe iarbă, lîngă mîncare. Ea își legase basmaua în jurul capului. „Pesemne arăt îngrozitor de arsă de soare, cu pielea înroșită și ca o țărancă, gîndi ea. Firește că părul îmi este complet încîlcit, dar nu mă pot apuca acum să mă pieptăn, aici. Și apoi nici machiaj nu am. Ce prostie, să nu mă gîndesc eu la asta. Și bineînțeles că nici oglindă n-am."

Mîinile bărbatului au vrut să se-ntindă, să apuce ceva din merindele acelea. „Trebuie să mă stăpînesc", își spuse în gînd. Gura îi era plină de salivă, înghiți. În fața lui se aflau pîine și pastramă tăiată în felii : o pîine albă, minunată, îmbietoare, nobilă... și o carne împărătească, nemaipomenită.

— Cum se numește țara asta frumoasă ? întrebă, deturnîndu-și capul de la bucatele acelea.

— Scheria, răspunse fata. Unii o numesc Insula Lungă și... insula cu coadă. Sau Insula Sprintenelor-corăbii, Tatăl meu este regele ; se numește Alcinou.

Gîndi : „Acum am să iau ceva, acum am să iau o-mbucătură, și privi din nou carnea și pîinea, și-și ridică mîinile. Arată îngrozitor", gîndi el despre mîini, își întoarse din nou capul către fată.

— Și tu... tu cum te numești, Prințesă ?

O enervă faptul că simțea cum roșește.

— Mă numesc Nausicaa.

Fu în stare să-și pună în mișcare mușchii obrajilor, îi zîmbi. „Acum am să mănînc !" rosti în gînd. Mîinile îi tremurau.

— Un nume foarte frumos. Amintește de corăbii, de mare.

— Tot ce se poate, eu nu știu. E posibil. Se îmbujoră din nou. Dar acum trebuie neapărat să mănînci ; sînt sigură că ești foarte înfometat.

— Mulţumesc, mulţumesc, rosti el.

Încă o dată, voinţa puse stăpînire pe mîinile sale, pe gingiile sale, pe măruntaiele sale. Îşi întoarse cu forţa chipul către fată ; i se făcu negru în faţa ochilor, pămîntul se clătină.

— Cum sînt oamenii care trăiesc prin locurile astea ? întrebă el. Vocea tot nu i-a tremurat. Îmi dau seama că trebuie să fie nişte oameni deosebiţi, e limpede după tine — zise, flatînd-o cu stîngăcie — dar cum îi cheamă, care-i numele lor ?

— Feaci, răspunse ea. Bineînţeles, am sosit de undeva de departe, de la răsărit — sau de la miazăzi. Am părăsit locurile acelea, care-or fi fost ele, după un război, cred. Dar mănîncă, rogu-te.

— Mulţumesc, mulţumesc foarte mult, repetă el.

Se aşteptase ca şi el să-i spună cum se numeşte. Dar poate că în alte ţări nu se obişnuia aşa ceva, cugetă ea. Găsi nişte cuvinte care ar fi putut duce la răspunsul aşteptat :

— A fost o călătorie plăcută ?

Imediat a fost nevoită să-şi zîmbească ; şi-a dat seama cît de stupidă fusese întrebarea. El...

Se aplecase înspre merinde. Îşi întinsese mîinile spre ele. Nu o vedea. Apucă o felie de carne, o duse la gură — şi fata văzu că a *devorat-o*. Străinul îşi închise ochii. Mestecă o altă bucată. Maxilarele şi muşchii gîtului lucrau cu nădejde. Plescăi din buze. Cu mîna mutilată, duse la gură o bucată de pîine. În barbă i se amestecaseră fărîmiturile. Sorbituri zgomotoase se auziră din vasul de lut, cînd a băut.

Fata îşi întoarse capul. Soarele coborîse mult ; sub copaci şi la piciorul dealului, umbrele se adînciseră. Roiuri de musculiţe dansau deja în lumina soarelui acolo, jos, pe lîngă fluviu ; exact în clipa cînd le văzu, simţi primele înţepături în picioare. Nu-l mai privea cum mănîncă, în schimb îl auzea mîncînd. „Sărmanul, e mort de foame, gîndi ea. S-ar putea ca mîncarea să-i facă rău, dacă va mînca prea repede".

Vinul i se ridică drept în cap. Era amestecat cu apă, dar chiar şi aşa efectul a fost puternic. A mai adăugat apă din ulciorul de pămînt. Cîteva dintre sclave erau

foarte tinere. Se deslușea limpede că vreo două erau însărcinate. Una era grasă și tot atît de tuciurie ca...

Ca cine, n-a vrut să-și amintească. Fata de lîngă el fusese fără-ndoială atrăgătoare ca fetișcană, pe la treisprezece-patrusprezece ani. Acum se afla pesemne în luna a șasea sau a șaptea. Putea simți îmbucăturile alunecîndu-i prin esofag. „Nu-i bine să mănînci prea repede, gîndi el. Trebuie să fac conversație. Este important să fac o bună impresie, de la bun început. Îmi ajunge, își spuse în gînd, înfometat. Trebuie să mă hotărăsc că-mi ajunge. Mi-ajunge cît am mîncat!"

Nausicaa gîndi: „Li se va părea ciudat cînd mă voi întoarce acasă cu un bărbat."

— Mii de mulțumiri, îți sînt foarte recunoscător, grăi el, și se ridică. Limba i se poticni; bolborosea din nou. Sîngele-i zvîcni în cap, fu cît pe ce să cadă la pămînt. „Nu pot suporta vinul, gîndi. Mare prostie să beau vin." Brusc, se simți îngrozitor de somnoros.

— Pentru puțin, zise Nausicaa, întorcîndu-se să-l privească din nou.

Fetele adunară resturile de mîncare, punîndu-le într-un coș. „Trebuia să mănînc mai mult", cugetă el.

— Sînt sigură că părinții mei vor dori să te cunoască, spuse ea. Tocmai terminasem cu spălatul și ne pregăteam să pornim către casă.

— Va fi o mare plăcere să-i cunosc, spuse, dar ce vor gîndi despre mine cînd am să apar așa... în haine de împrumut!

— Nu trebuie să-ți faci griji din asta, îi zîmbi, și se îmbujoră din nou.

„E într-adevăr foarte dulce, gîndi el. Și neprihănită. Îmi amintește de... de cineva. E într-adevăr o dulceață de fată. Pînă și gîndurile i se poticneau, alunecau, cădeau, erau pe punctul de a se prăbuși. E într-adevăr o bomboană de fată."

— Parcă te-aș cunoaște de-o mulțime de ani, spuse, în chip nelămurit. Adică... îmi amintești de cineva.

Nausicaa se moșmondea cu hamurile încercînd s-o ajute pe o sclavă să înhame catîrii, niciodată nu mai făcuse așa ceva.

— Aşteaptă, interveni bărbatul.

Palmele l-au usturat ; atingerea de părul catîrilor a fost neplăcută. Rănile deschise din palmă s-au lipit una de alta.

— Gata !

— Eu am să merg cu căruţa, înainte. Cred că înţelegi... poate vei crede că e ridicol ; nu ştiu cum e în alte ţări, dar, înţelegi, lumea vorbeşte atît de mult. Ştii cum e la ţară. Clevetesc de... oh, despre tot ce-i cu putinţă.

— Te înţeleg foarte bine. Lămureşte-mă doar pe unde s-o iau şi-am să găsesc eu drumul şi singur.

— E cale destul de lungă. Dar fetele pot să-ţi arate pe unde s-o iei, şi ai să ajungi cu bine acolo, înainte de a se înnopta.

Se aşează în căruţă, luă hăţurile şi biciul cu cureaua lungă. Fetele au pus mîna să-mpingă căruţa pe partea cea mai povîrnită a clinului ; el merse alături, sporovăind. Sclavele veneau în urmă. Pe culmea colinei, drumul era bun ; a văzut lanuri de cereale, lăstărişuri, livezi, păduri. Ţinutul părea să fie prosper, un bogat regat insular. A aflat că cei de pe-acolo se ocupau mult cu navigaţia, făceau transporturi rapide şi comerţ pe continent, la răsărit şi pe ostroavele de la miazănoapte. Pentru cine ştie ce motive, se părea că nu aveau decît rare legături cu cei de la miazăzi. Soarele mai pîrjolea încă ; asuda. A simţit de cîteva ori nevoia să se aşeze pe pămînt, să se odihnească.

— Mai e mult ?

— Nu. Tocmai am ajuns la crîngul Atenei ; iată-l acolo. Poţi zăbovi un răstimp în locul acela ca să nu se... oh, ştii cum e... cum e gura lumii.

Se îmbujoră ; pe chip i se aşternu o umbră.

Nu era un templu, aşa cum se aşteptase, ci doar un crîng de măslini, pe un deal scund. Zări cetatea în lumina crepusculară ; palatul se înălţa strălucind, alb şi imens, peste tot ce se afla în preajmă, iar împrejurul oraşului, în afara zidurilor, se vedeau alte ogoare, livezi şi case scunde şi cocioabe. Totul degaja o atmosferă de siguranţă şi pace.

— Aşteaptă puţin, aici, zise Nausicaa. Vei putea găsi drumul mai tîrziu ?

— Am să mă descurc foarte bine, spuse el.

Nausicaa ezită. În picioare, alături de căruță, bărbatul aștepta.

— Mai era ceva ce voiam să te-ntreb, îndrăzni fata.

— Da ?

— Ai fost vreodată la război... ești războinic ?

Era atîta pace, atîta liniște pretutindeni. Auzi cîinii lătrînd în amurg, zăngănit și zdrăngănit de clopote de capre, vaci mugind, văzu fum ridicîndu-se din acoperișuri. Se simțea ca și cum fusese ridicat la o nouă formă de umanitate, una pe care n-o mai cunoscuse pînă atunci, o umanitate pe care o uitase, de va fi cunoscut-o vreodată. O rasă de oameni dincolo de restul omenirii, dincolo de cei-fără-de-moarte.

— Da, grăi el. Dar s-a-ntîmplat de mult de tot. Cu mulți, mulți ani în urmă.

— Firește, am vrut doar să știu.

În vocea ei se desluși un nou ton. Se întrebă în sine dacă era oare dezamăgire. „Întotdeauna vor eroi", își spuse în gînd. Sclavele le-o luaseră înainte ; se opriseră puțin mai departe, așteptau și-și șopteau. Unele chicoteau prostește, li s-au alăturat și altele, au chicotit pe înfundate, cineva fredona o melodie, una dintre cele mai tinere sărea coarda peste o bucată de panglică, ridicînd nori de praf în lumina amurgului.

— Și încă ceva, i se adresă ea, cînd vei intra în sala cea mare, du-te drept la Mama și închină-i-te. O cheamă Arete.

„Se poartă îngrozitor, gîndi ea, trăgînd cu o ureche la fete. Am să le trag o săpuneală, mai tîrziu". Smuci hățurile, ridică biciul, răsucindu-l în aer, înainte și înapoi.

— Mai ai nevoie de ceva ?

— Da, puțină apă, dacă ai. Sînt încă destul de însetat. Cînd a rîs, pielea de pe față l-a durut. Îți dai seama, am înghițit multă apă sărată !

A căutat în coș ; mai rămăseseră cîteva picături în ulcior, cîteva înghițituri. Îi întinse ulciorul și burduful cu vin.

— E călduță de-a binelea, zise ea.

— Nu face nimic ; nu vreau decît să-mi clătesc gura. Nu, nu vin, mulțumesc. Te adoarme prea tare.

— O, ia-l, rosti veselă. Pe neașteptate izbucni în rîs — un rîs sonor, fericit. De s-ar întîmpla ca apa să fie prea caldă.

Căruța se-ndepărtă clătinîndu-se. Rochia îi străluci albă în lumina scăpătîndă. Copitele catîrilor tropăiră înfundat ; căruța trosni și scîrțîi ; din cînd în cînd, osiile scînciră. Sclavele se porniră să cînte : un cor de voci limpezi și voci sparte.

Soarele se cufundă în marea de dincolo de lumea oamenilor. În răstimpul cît se pogorî noaptea, șezu pe una dintre pietrele albe din cercul de pietre aflat în mijlocul crîngului. Era încă foarte somnoros. Sorbi din apă : era călduță, gust de apă stătută pe limbă. Pielea de pe față îi era lipicioasă de la transpirație și praf ; inima i se zbătea accelerat. „Oare acesta să fie sfîrșitul ?“ rosti în gînd.

A simțit că dacă mai ședea acolo avea să adoarmă. Boarea dinspre munți susura adormitor în măslinii sacri ai zeiței și în chiparoși. Cu toate că, prin faptul că ședea acolo, era atît de aproape de Cei-de-sus, a avut impresia că dintr-o dată toți zeii, toate forțele divine se aflau departe, foarte departe. Realitate însemna pentru el setea ; setea care-i usca limba, cerul gurii, gîtlejul. Bău rămășițele de apă călduță înainte de a-și continua drumul.

A fost prudent. Auzind vocile unor bărbați apropiindu-se, se strecură în tufișurile de pe panta dealului ; a zăbovit acolo pînă ce au trecut de el. La poarta din zidul înalt al cetății nu se aflau nici paznici, nici cîini ; străjile erau probabil acasă, la cină, sau plecaseră să facă o plimbare. Vremurile păreau a fi pașnice la acești oameni. Bîjbîi după mînerul spadei — era un gest care, odinioară, cu mult în urmă, fusese la el aproape o a doua natură, și, uitat de mult, acum îi revenise ; imediat simți lipsa unei arme. Își simțea mîinile despuiate fără lance, spatele neprotejat fără o pavăză. „E foarte multă pace aici“, gîndi el, și se simți mai despuiat în tunica aceea și cu pelerina peste braț decît fusese atunci cînd se trezise.

A trecut prin poartă. Nu se vedea țipenie în semiîntuneric. În clipa cînd se trezi înăuntru, se opri pe loc, șovăind. Drept în față se-ntindea o uliță largă, din ușile caselor se strecura lumină ; din casele oamenilor.

A fost cuprins de frică. „Mi-e frică !", gîndi el, şi încercă să-ndepărteze gîndul fără succes ; după care se abandonă fricii : „Mi-e frică". Un răstimp se strecură pe lîngă zid, plimbîndu-şi palmele peste blocurile masive de piatră cioplită. Căldura zilei mai zăbovea încă în ele : blocurile emanau căldură. Puţin mai încolo se opri. „Nu pot merge cărînd toate astea", gîndi, privind ulciorul de lut şi burduful pe care-l ţinea în mîna dreaptă. Vinul se clătina în burduf, se mişca asemeni unui corp viu, pasărea moale a beţiei în mîna care-l ustura. Trase dopul de os, scurse tot vinul în ulcior şi bău ; era dulce, lipicios, tare. Aşeză pe pămînt ulciorul şi burduful gol şi se sprijini de zid.

Aproape imediat se simţi mai bine, mai curajos. Vinul îl învălui ; avea acum o protecţie, o pavăză. „Nu rezist la nimic astăzi, îşi spuse, cu voce tare, şi rînji. Nu rezist nici măcar la o picătură de vin. Sînt absolut, total, complet şi definitiv sfîrşit... Sînt sfîrşit şi sleit, pe punctul de a mă-mbăta. Dar cui îi pasă ? De fapt ce mă aduce aici ? De ce a trebuit să plec ? De ce n-am fost în stare să rămîn acolo unde eram ?"

Ştia că n-ar fi izbutit să rămînă acolo. Atotputernicii l-ar fi adus acasă pe o altă cale, mai nemilostivă, mai ruşinoasă. Acum iată-l aici, sprijinind zidul aspru al unei cetăţi străine ; imediat avea să se ducă într-o direcţie oarecare sau să fugă. Sau să se-ntindă pe pămînt şi să adoarmă. Nu, n-o să fie el un cerşetor deasupra căruia să-şi ridice cîinii piciorul, în cazul cînd ar fi prea blînzi şi nu l-ar sfîşia în bucăţi. „La urma-urmelor, şi eu sînt rege, gîndi el, şi se-ntinse. Şi eu sînt cîrmuitor, şi eu am o cetate şi-un palat."

S-a luptat cu vinul din el, dar nu-i mai rămăsese nici o fărîmă de vlagă. Se întoarse de-a lungul zidului, îşi puse pelerina pe umeri, se străduí să calce neclintit. „Eu sînt Odiseu, gîndi, sînt Odiseu, eu sînt Odiseu, printre oameni, rege."

Şi deodată deslușí, în poartă, silueta dreaptă a unei fete, rochia îi strălucea albă în beznă. Îşi adună forţele, îşi stăpîni mai bine echilibrul, îşi înălţă capul, se apropie. Dar nu era ea.

Fata rosti nişte cuvinte.

— Ce-ai spus ?

Repetă :

— Sînteţi... sînteţi străinul ? întrebă timid.

— Da, sînt un... sînt un străin, se bîlbîi el. Firește, într-adevăr, iată ce sînt. Atît cît e cu putinţă.

— Şi... şi trebuie să vă duceţi la palat ? articulă ea, şi se retrase vreo doi paşi.

— Da, aşa-mi era gîndul, spuse el. (Să n-o sperii că dispare ; poate că-i zeiţă, poate-i Atena. Trebuie să stau pe picioarele mele, să-mi stăpînesc vocea.) Este foarte sigur că mă îndreptam spre palat, vorbi rar, pronunţînd distinct cuvintele.

— Domniţă... Măria-sa, se corectă fata, mi-a spus să vă conduc, şi porni în susul uliţei largi, dintre case. Prin porţile curţilor, din uşile caselor, se revărsa lumină ; umbre se mişcau ; văzu că era o fată foarte tînără.

Izbuti să vadă, cu ochii împăienjeniţi de vin, că era o cetate ce semăna cu a lui. Semăna de asemeni cu o cetate blestemată, cu cea aflată acolo, departe, cu cea pe care ei au incendiat-o şi năruit-o, dar poate puţin mai mică. Palatul, care se profila luminos pe cer, era probabil ca şi al lui, aşa cum şi-l amintea, probabil mai mare, cine ştie ? Fata era o muritoare ca şi prinţesa — oare cum se numea ? — un nume care avea legătură cu marea, cu corăbiile ? — dar mai mică de stat. A vrut să-şi pună mîna pe umărul ei, însă n-a îndrăznit. „Femeie, tu eşti sprijinul meu, cugetă creierul ameţit, toiagul meu. Tu, păstoriţă, tu trimisă a unei zeiţe."

— Iată, aici e, spuse fata şi se opri la portalul ce ducea în curtea din faţă.

— Trebuie s-o salutaţi mai întîi pe regină.

Străbătu curtea împleticindu-se ; fata dispăru undeva, într-o parte, în spaţiu, în beznă, într-o uşă din zidul fără culoare. Se aflau şi străji, îşi dădu seama, dar nu i-au pus nici o întrebare. Se îndreptă spre deschiderea de lumină dincolo de care se aflau regi, regine, oameni. Primul lucru pe care-l văzu cînd a trecut de pragul înalt, în care lucea arama, a fost focul din vatra rotundă, înconjurată de stîlpi şi imaginea trupului său reflectată de cupele roşii-gălbui.

O femeie durdulie, aducînd a mamă, se afla așezată în lumină, torcînd dintr-o furcă strălucitoare. Alături de ea ședea un bărbat într-un jilț cu spătar înalt. La perete, se-nșiruiau, așezați, bărbați cu bărbi cărunte, cu mese lustruite înaintea lor, și cupe și vase strălucitoare pe mese.

Se duse drept la ea, se opri, se clătină, picioarele îi slăbiră sub el. Genunchii i s-au izbit puternic de pardoseala pietruită ; își așeză capul pe genunchii reginei. „Am să dorm printre pămînteni", fu ultimul său gînd.

22

Oiranda lui Nestor

Cînd isprăvi cu toaleta, Telemah arăta strălucitor, era înmiresmat și se simțea ca un semizeu. Se privi cu satisfacție în oglinda din aramă, pe care o aflase pe pat la întoarcerea de la baie. Nu s-a putut stăpîni să nu-și spună în gînd că probabil era și el elegant.

Aerul era răcoros și plăcut ; în răstimpul cît a străbătut megaronul și curtea interioară din față, în drum către altar, a fost încercat de sentimentul că nu mai cunoscuse niciodată o dimineață mai proaspătă și mai neîntinată.

Nestor împărțise porunci în toate părțile. Îi desemnase pe unul dintre gineri, pe fiu-său, Perseu, și pe unul dintre slujitori să pornească pe pășunile din apropiere și să aducă junca sortită jertfirii ; dar aceasta sosise înainte de a porni ei la drum, căci moșneagul uitase că văcarului i se spusese s-o aducă în seara din ajun. După care repezise un vestitor acolo, jos, la nava lui Telemah, la toți tinerii nemulțumiți, care, pentru a-și alina amărăciunea din ajun, își rostuiseră propriul lor banchet, pe țărm, băuseră și se hărțuiseră, așa că mai resimțeau încă efectele, și în acea clipă urcau răzlețiți spre oraș ; dar îi lăsaseră pe doi mai puțin norocoși să păzească nava. În clipa cînd Telemah păși în curte, zarva lor se putea desluși deja în depărtare.

Altarul era alcătuit din pietre negre, slinoase, era de fapt o vatră scundă. Gineri, fii și slugi se aflau cu toții în așteptare, și se mai găseau acolo mulți sosiți din oraș. Slugile palatului priveau afacerea ca pe o solemnă împrejurare, ca și o parte dintre locuitorii orașului, și de aceea erau înveșmîntați în cele mai bune straie, iar cîțiva dintre bărbați aveau cu ei arme învechite, care trebuiau să fi aparținut tatălor lor, și paveze lungi și grele, și ușoare scuturi rotunde, pe care — din lipsa obișnuinței — le purtau cu foarte multă stîngăcie.

Se mai aflau acolo și cîțiva dintre săracii orașului ; fuseseră scoși din casă mai ales de curiozitate, și pesemne nici evlavioși din cale-afară nu erau ; căci ceea ce era înălțător și sublim în ceremonial se afla, fără îndoială, cu mult peste puterea lor de înțelegere.

Nestor însă continua să strige și să împartă porunci cu vocea-i spartă. E posibil să se fi folosit de împrejurarea că soața sa nu-și făcuse încă apariția și dăduse pe gît cîteva cupe de vin neîndoit, ca preambul. Junca fusese mînată acolo, sus ; Trasimede și Pisistrate stăteau în picioare, pregătiți, primul cu un greu satîr de măcelar, durat din bronz, celălalt, cu un lung cuțit cu două tăișuri. Cînd Nestor îl zări pe Telemah, strigă :

— În sfîrșit, iată-l că sosește !

Telemah făcu o plecăciune, dădu binețe. Moșul se postase în preajma altarului, și în acea clipă își făcură apariția doi sclavi cu legături de vreascuri și cîteva buturugi. Nestor a dat toate lămuririle : se aflau în așteptare, în parte, din cauza celor de pe navă, și-n parte, din cauza lui Laerhes.

— Asta-i aurarul nostru, pricepi ? Înainte de a măcelări și jertfi junca, îi vom polei coarnele, încă din bătrîni așa-i datina prin părțile astea.

Și trase un răcnet :

— Nu mai vine odată Laerhes ; o să-l așteptăm aici toată ziua ? ! Și unde-s Euridice și fetele ? N-au de gînd să sosească ? Da-ți fuga și chemați-le !

Pisistrate se răsuci către casă și strigă atît de tare, încît vocea îi răsună în amîndouă curțile :

— Mamaaa ! Feteloooor ! Heeei !

Euridice apăru într-o fereastră, din catul de sus.

— Nu-i nevoie să ragi așa ; auzim foarte bine ! Într-o clipă sînt gata !

— Gata într-o clipă, o îngînă Nestor, bombănind. Așa spune de fiecare dată cînd măcelărim, dar nu vrea altceva decît să se țină departe. Păi bine, dar unde-i Laerhes ! ? N-am spus să dea fuga careva să-l aducă ? !

— Am trimis după el, rosti fiul ce purta unul dintre numele lui Zeus, Stratios, care aducea a soldățoi taciturn și ursuz. Oricum, iată-l că sosește.

Laerhes era un individ îndesat, infirm și pocit ; arăta cum nu se poate mai bine a rapsod. Pătrunse șchiopătînd în curte, transpirînd și gîfîind. Agățată de o curea, îi atîrna pe umăr o lăcriță din lemn. În spatele său, în cadrul porții, își făcură apariția soții lui Telemah. „Iată-mă", li se adresă în gînd, salutîndu-i cu o înclinare a capului ; se-ntinse și căță din nou în juru-i. Femeile încă nu sosiseră. „Sînt sclivisit și-nmiresmat ca un Agamemnon în cele mai rele clipe, ca un actor de pe continent sau de la miazăzi."

— Aha, iată-te ! exclamă Nestor, făcîndu-i semn cu capul lui Laerhes să se apropie. Acum putem începe. Dar unde-s femeile ! Da, vom începe. Formați cercul cum se cuvine, oameni buni ! Bine-ați venit ! le strigă tinerilor itacani, care, datorită vinului, erau și curajoși și timizi, și-și întindeau grumazurile, zgîindu-se la Telemah, cu un amestec de admirație și gelozie — în acea clipă el arăta într-adevăr a fi de rang înalt — și la rege și la juncă, o bestie împuținată, roșcovană, cu coarne arcuite, ce nu se deosebea mai deloc de rasa celor ce creșteau pe ostroavele cu vite ; după cum arăta, nu era mare speranța că vor obține prea multe fripturi din ea.

— Aduceți junca aici și ațițați focul, strigă Nestor.

Văcarul și unul dintre gineri au condus junca pînă la Nestor ; animalul a pășit docil și fără mofturi. Ehefron aduse cărbuni încinși din vatra bucătăriei aflătoare în curtea din față, în colțul cel mai apropiat de megaron, suflă asupră-le și-i aruncă sub vreascurile de pe altar. Fii și gineri, așezați în cerc, suflară peste cărbuni pînă ce vreascurile luară foc și începură să trosnească. La început se ridică un val de fum gros ce se răspîndi în toată curtea, apoi, cînd se-nălțară flăcări, fumul se ridică subțire și cum

se cuvenea : era semn bun, căci cu cîteva zile mai înainte suflase dinspre apus o furtună. Cînd focul se transformă într-o pălălaie adevărată, fumul a dispărut cîteodată aproape complet în lumina puternică a soarelui. Telemah se simţea în cea mai perfectă dispoziţie. Dar femeile nu-şi făcuseră încă apariţia.

— Eşti gata, Laerhes ? rosti bătrînul pe un ton plin de ifose ; totuşi ceva din acel ton îţi spunea că fusese deprins să poruncească şi să conducă bărbaţi la vreme de război.

Laerhes aşează lăcriţa pe pămînt, privind în tării, cu aerul unui proroc ce se află în căutarea unor înaripate prevestiri, şi, cu multe sclifoseli, desfăcu nodul legăturii de piele. Scoase la iveală un borcănel şi două pensule de pictat, apoi o pereche de tuburi lungi şi înguste din aur, de curînd lustruite ; nu erau mai mari decît un falus de mărime mijlocie, şi de aceeaşi formă. Sclavele tinere, aflate în planul îndepărtat, chicotiră pe înfundate, înghiontindu-se. Bărbaţii, pe de altă parte, păreau foarte serioşi, toţi pînă la unul. Atmosfera solemnă a ceremonialului pusese stăpînire pe Telemah deşi regina şi fetele tot nu sosiseră.

— Rege Nestor, eu zic să aşezăm ţevile de aur cînd ai să-i tai smocul de pe frunte, şi abia pe urmă să-i pictez coarnele, aşa ar fi mai lesne, grăi Laerhes, cătînd în sus, la Nestor, cu priviri piezişe. Altminteri vor fi-necate-n sînge, înnegrite de fum, şi poate chiar au să se şi ardă ; pe urmă are să fie anevoioasă treabă să le curăţ şi să le dărui iarăşi strălucire. Aşa socot eu.

Nestor privi ţevile de aur şi borcanul cu poleială, apoi pufnind şi suflînd, se aplecă şi ridică cele două coarne aurite. Le răsuci pe toate părţile. Străluceau şi sclipeau, erau proaspăt şlefuite. O expresie de lăcomie şi veneraţie îi apăru în ochi, în vreme ce ţinea cele două coarne ca pe doi faluşi, mîngîindu-le cu buricele degetelor tremurînde.

— Aş putea, de bună seamă, să pun aur pe ele, să poleiesc coarnele cum se cuvine, dar nu-i absolut cu trebuinţă, se adresă el lui Telemah şi celorlalţi. Aşa că acum le vom pune pe astea, oricum nu-i decît o ofrandă pentru Atena şi nu poate fi nimic rău în asta. Dar mai apoi le vom scoate şi-i vom polei coarnele.

Acelea au fost ultimele vorbe adresate de el muritorilor pentru un îndelung răstimp. Deveni preotul, cel-ce-sacrifică, unul dintre inițiați ; și din acea clipă toate gesturile și expresiile chipului său au fost studiate, își retrase pînă și buza inferioară, cea umedă și atîrnîndă. Chicoteala sclavelor încetase. Zgomot de pași războ pînă la ei din casă și din megaron. Euridice își făcu apariția laolaltă cu fiicele sale, adică cele trei fete nemăritate — celelalte patru se aflau deja alături de soții lor. Își pusese o rochie roșie cu falduri, sandale roșii, o diademă de aur și un șirag de discuri mici din argint și devenise Regina. Policaste, care sosi ultima, se înveșmîntase în albastru. Strălucea în lumina soarelui. Deși copleșit de sfîntul ritual, Telemah nu se putu stăpîni să nu-i caute privirile. Fata privi către el, căutătura-i fixă se deplasă mai departe, pe lîngă el, după care își îndoi grumazul, fixîndu-și picioarele. Euridice avansă cu pași rari, maiestuoși și se opri alături de regescul ei soț și preot, cel vremelnic Extaziat, Sacrificatorul-rege. În acea clipă, diferența de vîrstă dintre cei doi nu mai era atît de evidentă. Starea lui de exaltare, gesturile-i solemne și, în multe privințe, divin-inspirate, bine-cumpănite, sprintene și pline de încredere, ochii scăpărînd și strălucind, ce lăsau impresia că privesc undeva, dincolo de spațiu, trandafiriul obrajilor ce se armoniza atît de bine cu alb-argintul bărbii proaspăt spălate și pieptănate, sau cel puțin descîlcite ; și trăsăturile severe ale reginei, fruntea brăzdată, silueta-i ce părea deocamdată împuținată și docilă — atitudine de supușenie, dar și de extremă nemulțumire a unei soții — protestul lăuntric împotriva prezenței ei în acel loc, efectele acestui protest vizibile în făptura ei ; toate acestea făceau ca vîrstele lor să se armonizeze ; și un scurt răstimp, de aproape o secundă, au fost de aceeași etate. Diferența de douăzeci și cinci-treizeci de ani dintre cei doi dispăruse, se topise sub pojghița de evlavie cerută de ceremonial ; dar nu dispăruse bine, că și ieși din nou la iveală. Policaste era Policaste. Dar celelalte două fiice, aflate în picioare înapoia reginei, arătau mai curînd stupide și apatice. Erau foarte înalte, osoase, și ar fi trebuit să fi fost măritate de multă vreme.

Doar Policaste era drăgălașă. Cu greu ai fi putut crede că era odrasla lor și sora celorlalte. Telemah își închise ochii. El era fiu de rege, un oaspe onorat la o ceremonie solemnă. Se afla în cercul interior, aproape la același nivel cu fiii lui Nestor, la numai cinci pași de juncă. În cercul exterior se înșirau slugile și cei sosiți de la oraș, iar în rîndul cel mai îndepărtat propriul său echipaj, camarazii săi. Scîntei săreau din foc, buștenii uscați din lemn de cedru aromat ardeau zdravăn ; fumul se-nălța drept în sus ; era o dimineață minunată.

Cu ochii îndreptați evlavios către cer, totuși conștient încă, atent la toate, Nestor zăbovi pînă ce junca se ușură de balegă. Cînd și ultima bucată de bălegar căzu plescăind pe mușuroiul fumegînd, într-o baltă galbenă de urină, acum virtual sfințită, regele își înălță mîinile, cu cîte un corn în fiecare ; pe acestea le îndreptă mai întîi către glie, cu un fel de neglijent simulată supușenie, apoi, în răstimpul rostirii primei rugi le răsuci domol *în sus* — înălțarea rugii.

Mormăi cuvintele ; în nenumărate rînduri își strînse cu putere pleoapele peste ochi asemeni unui copil care a primit în dar o acadea ; adăstă un răstimp în ascultarea vorbelor ce-l pătrundeau și se-nălțau înlăuntrul său, apoi își ridică ochii în tării ; și cum cuvîntarea-i deveni mai deslușită, și cuvintele mai tari și mai clare, Telemah izbuti să urmărească textul rugii, textul nesfîrșitului șirag de minunate rugi.

„O, preaslăvită zeiță a Bufniței și a Măslinului, O, Tu Călăuză și Purtătoare a Pavezei-minunate, a Lăncii-nemaiîntîlnite, dă-ne nouă virtute să-i nimicim pe toți vrăjmașii noștri, să-i străpungem, să-i tăiem, să-i băcuim, să le spintecăm burțile și să le răpim bărbăția, dă-ne nouă prielnice gînduri la vremea luptei, să izbutim a afla și izbi la locul potrivit ! Și mai dă-ne nouă știința despre oameni și despre rătăcirile noastre, dă-ne în vorbe, a bufniței înțelepciune, și-n gînduri, blîndețea măslinului !“

Ajuns aici pierdu firul, își strînse pleoapele și căută urmarea ce se afla acolo, înlăuntrul ființei sale, dar nu-i răzbise încă pe buze. Telemah își închise și el ochii, încă o dată : avea o fire profund evlavioasă. Cînd pauza deveni prea îndelungă, își mîji pleoapele. Nestor se mai afla încă în căutări, însă Policaste îl privea pe *el*, pe acel Telemah

stînd drept, acolo, strălucitor şi-nmiresmat, îl privea cu ochi ageri. „E într-adevăr drăgălaşă", constată el, încă o dată, în gînd.

Din pieptul lui Nestor, din adîncurile înaintatei sale vîrste, ieşi la lumină o nouă, sălbatică şi stranie rugă, pe care Telemah n-o mai auzise pînă în acea clipă.

„O, Neith-Atena, zeiţă a Înţelepciunii, Tu, ce le orînduieşti pe toate, Tu, ce te afli în tot ce a fost şi este, Tu, fiică a tot ce-a fost şi este, dă-ne nouă un an prielnic, o îmbelşugată prinosire, şi de-o fi să fie război, dă-ne un război bun, O, Atenă-Saitiană ! Tu, cea din apă şi foc zămislită (ceea ce îl cam nedumeri pe Telemah, deoarece el fusese învăţat că zeiţa fusese zămislită din capul lui Zeus, fiică a Nemuritorului şi a zeiţei Metis), Tu, Melichros cu dulce grai, Tu, Euscopos încununat de frumuseţe (aici, Telemah îşi dădu seama că Nestor cam amestecase sexele într-un chip straniu şi totuşi inofensiv şi că o cam confundase pe Cea-preaslăvită, căreia trebuia să-i adreseze ruga, cu Hermes, Afrodita, şi cu altceva. După care, Nestor rosti numele de Sotira, Liberatoarea, şi Glaucopis, şi pe urmă altele, ca Scornitoare-a-flautului şi Făuritoare-de-corăbii). „Tu, cea din apă şi foc zămislită", repetă Nestor cu încăpăţînare, şi astfel porni o invocaţie solemnă, mai mistică şi mai fascinantă decît tot ce rostise în rugăciune ; şi totuşi, dacă ai fi analizat-o, reieşea că nu era altceva decît un nesfîrşit talmeş-balmeş de nume : Anubos, Zeus-Cronidul, Ptah, Fren, Homozozo, Ablanatho... nume atît de vechi şi de stranii, încît cei mai mulţi dintre ascultători îşi aruncară repezi ocheade, cutremurîndu-se.

Pe Atena, de care, după toate aparenţele, se-ndepărtau tot mai mult, cu toată prezenţa ei de fiecare secundă, se porni, acum, s-o numească Tîrfă, Seducătoare-de-bărbaţi, Consumatoare-de-bărbaţi, Negresă-imigrantă, Tuciuria, Femeia-albastră, Nobila-vrăjitoare, Actriţa-plimbă-scut (lucrul cel mai contestabil din acea preaminunată rugă, a cugetat Telemah), şi a mai rostit şi alte nume ciudate ca Ninsun şi Lilitu şi un şirag de nume bărbăteşti şi femeieşti, în care se părea că exista o ordine precisă : Aigipodes, Picior-de-capră, Aigagros, Capră-neagră, Aigis,

ceea ce ar fi putut fi ori faimoasa pavăză a zeiței, ori chiar egida lui Zeus, avînd totuși, în același timp, o anumită relație cu pieile de capră și cu hainele din piele de capră ; și Aigagma, Bocitoarea, Aige, Lumină-strălucitoare ; și de cîteva ori a strigat-o, a invocat-o, pe numele cu rezonanță feminină, Isis, și pe numele masculin de fluviu, Egiptos.

Și în tot acel răstimp a continuat să legene domol coarnele daurite, îndreptîndu-le vîrfurile cînd spre pămînt, cînd spre ceruri, și felul cum le făcea să scînteieze în soare era un spectacol în sine, o comedie cu lumini. Lui Telemah i s-a părut chiar că strălucirea lor, cînd galbenă, cînd sîngerie, răspîndea note delicate, zvonuri stinse de clopot, ca și cum din acele strune alcătuite din scînteieri solare ce se contractau sau dilatau s-ar fi putut naște sunetul, pe măsură ce moșneagul, regele oficiant, își mișca mîinile îndepărtîndu-le, apropiindu-le, ridicîndu-le sau coborîndu-le în ritmice și regulate combinații.

Apoi sunetul se întrerupse. Pe fruntea bătrînului se adunaseră broboane de sudoare. Pisistrate se apropie reverențios de tatăl său și-l zvîntă pe chip, pe frunte, pe obraji și sub nas, cu o țesătură de in, în care răstimp, Nestor, nemișcat și cu ochii închiși, își împrospătă forțele. Cînd Pisistrate isprăvi cu ștersul sudorii și se retrase la fel de reverențios la locul său, Nestor inspiră profund ca și cum, în acea clipă, ar fi avut nevoie de cît mai mult din văzduhul pe care tocmai îl sanctificase, populîndu-l cu zeități. Cînd Nestor își redeschise ochii, Telemah băgă de seamă că privirea lor era încremenită și hotărîtă.

Încă o dată, cu o grație nespusă și plină de siguranță, Nestor ridică mai întîi țeava de aur din stînga, apoi pe cea din dreapta, avansînd cu un pas către juncă. Mai întîi așeză țeava din mîna stîngă pe cornul drept al animalului cu pete albe și roșii, acum sanctificat. Țeava era puțin prea largă — o măsură practică — și se bălăbănea zăngănind domol ca un clopot. Și țeava cealaltă a cîntat cînd a fost băgată pe corn. Apoi le îndepărtă iarăși, ținîndu-le alăturate în forma unui „V", simbolizînd gura unui fluviu, un golf marin, un mare epsilon format de *doi faluși* într-o grațioasă stare de erecție ; le ridică deasupra capului, părînd, de data asta, el însuși încornorat, și astfel împo-

dobit i se înclină animalului, apoi reaşeză ţevile aurite în cutie.

Cu toată starea sa de transă şi reală veneraţie, Telemah a fost conştient de îndoiala ce i se strecurase în suflet. S-a întrebat, în sine bineînţeles, şi-n gînduri care de-abia îi trecură prin minte, dacă maniera de a sacrifica şi a-i venera pe zei practicată de Nestor era corectă, şi dacă modul de a jertfi şi sfinţi nu era cumva împănat de profanări străine, dintr-o altă epocă, ce puteau fi socotite blasfemii ; sau dacă nu cumva ofranda lui era adresată unor divinităţi denaturate şi pe cale de dispariţie, a căror natură şi forţă se deterioraseră extrem de mult ; adică zei laici care-şi jucaseră rolul şi dispăruseră deja din celebrările şi jertfirile serioase încă de pe vremea copilăriei lui Nestor. Firește că, în răstimpul unei rapide şi insesizabile clipe, i-a trecut prin minte gîndul că Nestor nu era deloc în stare să aducă o ofrandă, că uitase calea cea adevărată, şi că, în acea clipă, nu făcea altceva decît să dea o reprezentaţie în faţa lor, pe care nici unul dintre cei prezenţi, exceptîndu-l poate pe el şi pe ceilalţi itacieni, nu o cunoştea mai bine.

Cu toate acestea gîndul dispăru şi îndoiala i se risipi în fumul subţire ce se-nălţa din rugul de sacrificiu deasupra acoperişului, în clipa cînd Nestor săvîrşi cu o mînă neşovăielnică tăierile cu cuţitul pe care i-l încredinţase Pisistrate. Reteză smocul de păr de pe fruntea juncii şi, ţinîndu-l în mînă, îi făcu un semn lui Laerhes. Acesta se aţinea pregătit cu borcanul de vopsea şi pensulele. Cu repeziciunea şi măiestria unui decorator profesionist, Laerhes pictă coarnele animalului ; vopseaua era de un roşu-aprins. Puse deoparte pensulele şi aşeză borcanul în lăcriţă, alături de ţevile de aur, şi scoase la iveală o pungă din piele, ce se aflase agăţată sub tunică. Punga conţinea pulbere de bronz — sau de aur — pe care-o presără peste vopseaua lipicioasă ce se prelingea domol pe coarne. Cu uşurinţă, mîna i se mişcă în lungul lor ; se asemuia cu mîna unui brutar presărînd făină sau condimente peste nişte chifle. Pulberea fină se răspîndi în lumina soarelui : animalul clipea alene, somnoros. Dintr-o dată coarnele străluciră din cauza aurului, dar junca n-a dat semne că

observase. În acest chip sfințirea și închinarea animalului au fost desăvîrșite.

Nestor făcu din nou un semn, și, pentru a doua oară, Telemah avu impresia că ceremonialul solemn la care lua parte era un spectacol studiat, care fusese, probabil, repetat de cîteva ori în taină. Totuși această revelație nu-i distruse în nici un chip starea de spirit ; dimpotrivă, o făcu mai perfectă, mai deplină și sacră. Ținîndu-și ochii închiși, Nestor gesticulă din nou, cu mîna dreaptă, în aer, ca și cum ar fi însămînțat un ogor, bîigui o incantație pe care Telemah nu izbuti s-o deslușească, apoi își deschise brusc ochii și aruncă în foc smocul de păr aspru, retezat de pe țeasta juncii. Se auziră pocnituri de grăsime încinsă, iar la nări le ajunse miros de pîrlit. Ehefron și Stratios se plantaseră de fiecare parte a animalului încă docil și ușor de manevrat și, la un semn din partea lui Pisistrate, care în multe privințe juca rolul de asistent de preot, apucară fiecare cîte unul din coarnele lipicioase, aurite și sfințite. Nestor ridică mîna dreaptă la nivelul pieptului, o răsuci rapid ca palma să se afle în sus, cu degetul gros răsfirat, dar celelalte curbate către interior, iar degetul gros îndreptat către chipul — în acea clipă mohorît, dar hotărît — al fiului său cel firav și tuciuriu, Aretos : era chipul unui măcelar și războinic fără ocupație, lipsit de speranța reală a unei slujbe permanente, căruia i se încredințase o vremelnică îndeletnicire. Aretos se făcu nevăzut în megaron ; ecoul pasului său nemaipomenit de greu răzbi pînă afară ; cînd se întoarse, ducea cu el un coș împletit, în care se aflau grăunțele de orz pentru prinoase, și un crater din aur foarte roșu, cu un frumos desen reprezentînd o caracatiță ; era plat, adînc cît un deget zdravăn și larg cît două lățimi de palmă, iar în el clipocea niște apă. Așteptă pînă ce tatăl său bîigui o altă rugă, în care Nestor, folosind din nou expresii bombastice, dar departe de a fi ridicole sau scandaloase, îi mulțumea divinității căreia îi închinase ofranda, și care după toate probabilitățile era Atena, pentru că se deranjase — ceea ce se referea fără îndoială la zeița cu ochii albaștri — să-l viziteze și să ia parte la masa lui. Telemah n-a știut dacă să ia această afirmație ca pe o figură de stil sau dacă bătrînul credea, într-adevăr, că nobilul Mentes din Tafos, care în

acea zi își vedea de treburile sale pe la cauconi, departe, în josul coastei, era o zeitate în travesti, însăși Purtătoarea-pavezei, Purtătoarea-de-lance, Cea-înțeleaptă-ca-bufniță și blîndă-ca-măslinul. Oricum ar fi fost, Nestor rosti, încă o dată, numele zeiței Palas Atena înainte de a lua coșul cu grăunțe și de a-l ține în fața botului umed al juncii, pe cînd junca, vroind să mănînce, își întinse mult limba aspră și lungă, încercînd să ia pe limbă grăunțele. Dar nu fu lăsată să facă așa ceva. Mîna, într-o mișcare rapidă, deplasă coșul la stînga, înspre foc, și cînd junca — sau cum ar trebui să fie numită acum, Junca, Cea-juruită-zeiței — se întinse după el, Ehefron și Stratios o ținură zdravăn de coarnele lipicioase. Ehefron a trebuit să-și mute mîna, și Telemah văzu cum s-a șters scîrbit pe grumazul animalului, în același timp ivindu-i-se pe chip o expresie de dezgust ce dispăru la fel de repede. Vasul cu apă se apropie cu aceeași mișcare rapidă, trecu mai departe, iar Junca își întinse din nou capul : o fi fost ea închinată cum se cuvine și cu adevărat zeilor, asta n-o împiedica să-i fie foame și sete.

Regele-oficiant și mare-preot, odinioară comandantul gerenienilor în timp de război, cum era numit uneori în chip obscur Nestor, Cîrmaciul-de-care și Strunitorul-de-cai, a mai rostit încă o rugă înainte de a-și termina rolul. O rosti în șoaptă ; stătea cu brațele larg deschise ca și cum ar fi avut intenția să se lase sacrificat el însuși, ținînd totuși vasul cu apă și coșul cu grăunțe atît de neclintite, încît nu risipi nimic ; iar ruga sa se auzi puțin mai mult decît o șoaptă :

„O, Jertfită-juncă, Preasfințito, Neleidă-a-Preaslăvitei, a binecuvîntatei Fiice-cu-ochi-albaștri, O, surată, acum am să te trimit în dar Celei-cu-scutul-și-lancea, și dacă Ea, Preaslăvita, se află aici, prezentă, dar nevăzută, o implor pe Ea să primească închinarea noastră, jertfa noastră și grea și ușoară ! Fiică a lui Neleu, Juncă, Surată-nchinată-zeilor, purcede acum la cei-de-sus, sau în Hades !"

Rugămintea a fost atît de sublimă, încît se cutremurară cu toții din nou. Era o experiență care — Telemah n-a fost nicicînd în stare să-și explice fenomenul — îi făcu inima să zvîcnească și tîmplele să-i bată. Privi rapid împrejur ; și mult timp după aceea avea să-și amintească felul cum

stătea fiecare, culorile de pe chipuri, expresiile lor, chiar felul în care respira fiecare. Policaste își privea picioarele, mîinile îi erau puternic încleștate. Regele-preot transformase junca într-o fiică a Neleidului, în a tatălui ei soră, una dintre surorile încă în viață sau duse de pe astă lume : ceea ce ar fi putut fi manifestarea unei iubiri de-o viață sau a urii între frate și soră. Frații ei aveau pe chipuri expresii de indiferență sau de umilă sfidare, toți în afară de Pisistrate : el se comporta ca un observator atent, deși poate ușor ironic. Trasimede care stătea acolo, ținînd satîrul greu pentru sacrificii, părea că se află într-o așteptare idiotizată, ca un băiat de măcelar într-o familie de măcelari către sfîrșitul unei zile de muncă, sau încă în brațele somnului matinal. Fetele măritate exhibau supunșenie, iar soții lor erau mîndri că le fusese îngăduit să participe, de la o distanță atît de mică, la ceremonia unei jertfiri de o neobișnuită solemnitate, iar fetele nemăritate stăteau — ca la comandă, ca la o paradă — îndărătul mamei lor. Între ele, Policaste era o excepție ; trăia ceva mai profund decît simplul spectacol din partea finală a interpretării ; trăia probabil sentimentul că fusese insultată, e posibil să se fi simțit ea însăși o juncă destinată jertfirii. Telemah nu pătrunse sensul cumplitei comedii — sau oare tragedii ? — a situației, dar o accepta așa cum era. Dar mama, Euridice ? Ea arăta ca și cum ar fi ținut, ascuns în palmă, un pumnal cu care ar fi avut chef să-i reteze beregata venerabilului ei consort. Chipul îi era mai sever decît oricînd ; în el se citeau disprețul și furia, teroarea și o mie de ani de griji casnice. E posibil să fi cugetat că bărbații ar fi putut înlocui junca, pe care o aștepta acum înjunghierea, cu un alt animal mai mic, o capră, o oaie sau altă vacă : să fi fost aceea junca ei favorită ? Era oare posibil să fi considerat întreaga poveste ca pe o erezie și o profanare ; sau aparținea oare acelei secte care-i socotea pe zei neîndurători și pe oameni stupizi, și că aceste două păcate constituiau destinul omenirii ? Era oare posibil să-și fi amintit depărtata-i tinerețe, cînd ofrandele aduse femeilor războinice, celor-de-lance-purtătoare sau celor-înțelepte-ca-bufnița și blînde-ca-măslinul erau prilejuri de mîndrie și-nveselire ? Să fi fost oare vrăjmașă Atenei și mai dedicată Demetrei sau

altor îndepărtate zeițe despre care se vorbea din cînd în cînd, ca de pildă Sekete, acea zeiță din Egipt, protectoare a pisicilor ? I-ar fi plăcut poate, cu toată seriozitatea — nu aceeași soi de seriozitate ca a lui Nestor sau a familiei, nu aceea a ginerilor, a fiicelor și a unora dintre fii, ci cu un alt soi de seriozitate, un fel de combinație de Zeus și Persefonă, sau pur și simplu cu seriozitatea iscată de o înverșunată vrajbă casnică — i-ar fi plăcut oare ca junca, pe care, în chip vădit, n-a considerat-o închinată, să fie cu adevărat și de-a binelea prefăcută într-una dintre surorile lui Nestor, una dintre Neleidele fiice aflătoare încă în viață sau de mult duse pe altă lume ? Stăpîna casei se ținea dreaptă, învăluită în statutul ei de regină, în numele de Euridice, cea-mult-prea-dreaptă, deși spiritul ei de dreptate era din soiul acela renăscut cu trufie. Iată ce se întipări pe retina ochilor lui Telemah, așa avea să-i rămînă în amintire tabloul din fața ochilor : dar tîlcurile tabloului nu i-au fost clare, și nici nu a avut pretenția să-i fie lămurite. A acceptat ceea ce i s-a-nfățișat ochilor așa cum era, se poate spune că a înghițit ceea ce a văzut.

La ruga grosolană și obscură a venerabilului rege, Telemah o adăugă în tăcere pe aceea pe care, multe zile, nenumărați ani o purtase în suflet. „O, Atena, sau oricine vei fi fiind, am credință în puterea ta, îngăduie ca Tata să sosească din nou acasă, fă ca Tata să vină din nou acasă, fă ca Policaste să-mi fie dăruită, fă astfel încît să-mi fie îngăduit s-o ating și s-o am, fă ca Tata să se-ntoarcă, și mai fă ca eu să am o viață frumoasă alături de Policaste, și fă-i pe toți cei ce, din interes, o pețesc pe mama să moară, să piară și să se ducă pe la casele lor, și fă ca Tata să vină înapoi, acasă, și fă-mă puternic și iscusit, ajută-mă să nu rătăcesc prea-ndelung pe drumuri, îngăduie-mi să devin un erou, și fă ca Policaste să fie a mea, și poți să faci ce vrei cu mine !“

Și mai rosti și această rugă mută : „Dă-mi și mie prilejul ca odată să fiu în stare să oficiez la o măreață și frumoasă sacrificare sub privirile tuturor.“

Dincolo de actorii principali, în cercurile exterioare, Telemah îi putea zări pe cetățenii orașului și pe sclavi, iar în cercul cel mai îndepărtat, pe tinerii itacieni. Cu grumazurile alungite, cu capetele aplecate într-o parte,

trăgeau cu urechea, încercînd să pătrundă înţelesul vorbelor adresate de Nestor zeiţei : ascultau ca şi cum cuvintele regelui încă mai zăboveau în văzduh, iar unii dintre ei şi-au dat lămuriri pe şoptite.

Şi dincolo de ei, în jurul tuturor : curtea din faţă, oraşul, cîmpurile sub lumina soarelui, munţii întunecaţi sau înverziţi la răsărit, marea la apus şi miazăzi şi insulele împîclite către miazănoapte ; iar deasupra lor, cerul limpede şi soarele puternic al dimineţii.

Nestor se înclină din nou, făcu un pas într-o parte presărînd prinoasele de grăunţe de orz deasupra focului care acum ardea domol ; grăunţele s-au scurs din coş cu un foşnet slab ; după care împroşcă apă. Jeraticul şi cenuşa au sfîrîit şi au şuierat, coloana de abur se-nălţă către cer, cîteva picături de apă au dansat peste pietrele negre încinse. Îi încredinţă coşul şi vasul de aur lui Aretos, care puse vasul în coş şi rămase pe loc, ţinîndu-le astfel pe abdomen, pînă aproape de sfîrşitul slujbei. Expresia mohorîtă nu-l părăsise încă, bătea cu picioarele pe loc, dar chiar de nu s-ar fi aflat acolo, ar fi făcut la fel, asemeni unui alergător înainte de a lua startul. Cu uimitoare repeziciune şi siguranţă, Nestor făcu un pas înapoi, mişcarea fiind imitată de regină şi de cei ce se aflau în spatele ei. În clipa următoare, mîna dreaptă a înaltului preot regal fu ridicată, iar Trasimede, care-şi ţinuse ochii pironiţi pe tatăl său, păşi înainte, cu toporul cu două tăişuri atîrnîndu-i în mîna stîngă şi se postă în partea dreaptă, lîngă teasta juncii. Ehefron şi Stratios se deplasară puţin înainte, aproape fără a-şi ridica picioarele de pe pămînt. Cu chipurile stacojii şi transpirate din cauza efortului pe care-l făceau să ţină coarnele — nu că Cea-închinată s-ar fi mişcat prea mult, dar o ţineau strîns pentru orice eventualitate. Pe stînga se afla Pisistrate, cu cuţitul cel lung, şi îndărătul său Perseu, cu un vas din aramă bălăbănindu-i-se în mînă. Atmosfera sacră mai stăruia încă, dar se apropia tot mai mult de aceea a înjunghierilor de toamnă. Mulţimea de privitori începu să se mişte, cei din spate împingînd în faţă ; toţi erau tăcuţi, dar chipurile nu le mai erau atît de încordate.

Nestor își înalță cealaltă mînă și încă o dată își luă poziția de invocare și binecuvîntare. Gura i se mișcă, buza inferioară începuse să-i atîrne iarăși ; era limpede că-și căuta cuvintele și inspirația, dar în zadar.

„Acum, Trasimede", rosti el, cu vocea-i spartă.

Satîrul din bronz luci în aer, izbind junca în ceafă, chiar îndărătul coarnelor, cu un pocnet înfundat ce se auzi ca un suspin. „Acum Trasimede își decapitează mătușa", gîndi Telemah, cu o liniște ce-i provocă o ciudată durere. În chiar acea clipă, se auzi țipătul scos de Euridice, un ascuțit, pătrunzător *„aleluia !"* Se auzi ca și cum strigătul i-ar fi fost smuls din gîtlej ca o fîșie de carne vie ; și cîteva dintre celelalte fiice, măritate sau nemăritate, au țipat și ele. Junca și regina s-au prăbușit în același timp : junca, mai întîi în genunchi, apoi s-a răsucit pe coasta stîngă, s-a întins și a izbit cu picioarele în bălegarul sfințit, într-o ultimă tentativă de a mugi, căci mugetul rămăsese înlăuntrul ei ; Euridice s-a prăvălit pe spate, în brațele a două dintre fiicele aliniate ca soldații. Ehefron și Stratios se mai cramponau încă de coarnele lipicioase din cauza vopselei, în vreme ce Pisistrate a trecut peste trupul juncii, ale cărei picioare mai zvîcneau încă, fără vlagă, pentru a ajunge la grumazul animalului, să-i reteze beregata ; dar la o poruncă dată de Nestor, junca a fost ridicată și așezată pe lavița de măcelărit din preajma zidului. Pisistrate a împlîntat cuțitul ; mîna îi era liniștită, dar expresia de ironie dispăruse de pe chipu-i fiind înlocuită de hotărîre și de bucuria săvîrșirii actului.

Totul se preschimbă acum într-o scenă de măcelărire. Nestor, fără nici o tranziție, își lepădă aerele de înaltă sanctitate și slobozi porunci în toate părțile. Euridice își reveni în simțiri și păși înainte pentru a-i arăta lui Perseu cum să țină mai bine vasul din aramă, pentru a nu se risipi prea mult sînge pe pămînt : probabil organele interne și celelalte mărunțaie aburinde fuseseră scoase de vreo doi sclavi, care au lăsat viscerele să cadă cu zgomot înfundat într-un hîrdău din lemn, în vreme ce Pisistrate se apucă să jupoaie pielea cu măiestrie. Odată terminată această treabă, Trasimede, cu toporul și cuțitul, a spintecat carcasa în lung. Frații smuciră și răsuciră, încît oase și cartilagii se auziră trosnind ; din carnea sîngerie se nălțau

aburi. Ţeasta cu lipicioasele coarne a fost retezată şi aşezată pe o parte.

Primul care gustă din carnea jertfei a fost Nestor. Tăie o bucată subţire din partea interioară a pulpei, o înfăşură într-o fişie de grăsime şi apoi ţinu bucata înfiptă într-o ţeapă din aramă deasupra focului, din care mai rămăsese doar o grămadă de jeratic tocmai potrivit pentru frigărui. Carnea a sfîrîit, a picurat grăsime. Telemah simţi cum, din senin, i se făcuse foarte foame. Totuşi, în foamea asta se afla şi un fel de dezamăgire. Participase la multe sacrificări şi mai înainte : din cele zorite, sacrificări obişnuite, de mîntuială, sau mai solemne, la vremea tăierilor de animale, sau la strîngerea recoltei, neînsemnate banchete, întreruperi în traiul de zi cu zi, jertfiri la plecarea sau întoarcerea vreunei corăbii, prinoase aduse la naşterea vreunui fiu în Itaca, sau înainte de pornirea vreunei afaceri ori la reuşita ei împlinire. Uneori cugetase : „Poate că într-o zi mi se va îngădui să iau parte la una din acele jertfiri măreţe şi cum se cuvine împlinite de pe continent. Acum participase, şi în multe privinţe fusese solemnă şi captivantă, niciodată pînă atunci nu se simţise atît de aproape de ceea ce e divin. Şi totuşi, îl lăsase nu numai cu dorinţa de a se îmbuiba, ci şi cu o foame ce n-avea nimic de-a face cu poftele cerului gurii şi cele ale stomacului. Acum, după slujbă, cînd oamenii se îmbulzeau în jurul leşului dezmembrat, jupuit de piele, sîngerînd şi destul de lipsit de sfinţenie al juncii, exista ceva ridicol în toată povestea. A fost ca şi cum preotul sacrificator fusese de altă credinţă... sau ca şi cum Nestor s-ar fi adîncit cu adevărat în ceea ce-i ascuns, mistic, aproape divin, fără a izbuti totuşi să pătrundă tainele celei mai profunde şi minunate credinţe. Şi de-ndată îi trecu prin gînd : „Dac-ar fi fost Tata, pesemne lucrurile s-ar fi petrecut altfel, Sau... n-ar fi fost aşa ?“

Nestor ţinea frigarea deasupra grămezii de cărbuni înroşiţi, cu mîna stîngă, iar în dreapta, plin cu sînge, vasul aurit, cel ornamentat cu o caracatiţă. Zvîrli sînge peste cărbuni ; se auzi un şuierat mînios, şi în nări le pătrunse duhoarea dulceagă, însipidă, de sînge. Cînd lăsă vasul din mînă, rosti cu vocea lui obişnuită, spartă, de moşneag :

— Acum vom ospăta ; apropiați-vă ! Aretos, zvîrle cîteva picături de vin pe foc.

Și cu asta sacrificarea a luat sfîrșit.

Fiecare își tăie cîte o bucățică din juncă, o prăji pe o frigare de aramă și o mîncă : era o carne bună, de animal măcelărit cum se cuvine. După care oaspeții, invitații, iar printre aceștia echipajul corăbiei din Itaca, au pătruns în megaron să servească micul dejun : fiind masa de despărțenie pentru Telemah. Laolaltă cu mamă-sa, cu surorile, cele măritate și nemăritate, Policaste dispăruse în catul de sus. Odată, în timpul mesei, Telemah o zări zăbovind — doar o clipă — în cadrul ușii dinspre apartamentele interioare, și-și continuă gîndul neîntrerupt de serial-ce-se-continuă-în-următorul-episod : „Ți-ar plăcea să posezi o astfel de fată."

O mare parte din nestoriana colecție de cupe și pocale își făcu apariția și, în repetate rînduri, au băut unul în cinstea celuilalt. De cîteva ori, Telemah a fost obligat să bea pînă la fund. Totuși a încercat să rămînă treaz. Se cam rușina de comportarea camarazilor de corabie. Fiind deja mahmuri, se îmbătară la repezeală. Cîțiva au trebuit să fie cărați afară — au fost lungiți în dramul de umbră ce se mai afla în curtea interioară ; și-n clipa cînd Nestor, șovăind oleacă pe picioare, se ridică pentru a se duce să tragă un pui de somn de dimineață, vreo șase sau șapte dintre tinerii itacieni se aflau sub masă, iar în curtea exterioară, se aflau alții făcînd mare tărăboi, — dar avuseseră grijă să le ia armele.

Nestor era încă pe deplin stăpîn pe mintea și picioarele sale cînd porunci să fie înhămați caii. Telemah a fost foarte curios în această privință ; nu mai călătorise niciodată cu carul. Imediat ce Helios ajunsese la zenit, la vremea cea mai fierbinte a zilei, Telemah însoțit de Pisistrate se porniră la drum peste munte, cu destinația Sparta și Regele Menelau. Nu era cel mai potrivit moment pentru a porni la drum, dar nu avea timp de pierdut. Au stat în carul ușor, cu picioarele îndepărtate, cu stîngul înainte, ținîndu-se drept asemeni siluetelor pe care Telemah le văzuse pe oalele din lut ars, în răstimpul cît au mînat carul prin oraș, apoi de-a lungul țărmului, la trap viu, apoi pieptiș pe drumul către Pherai, care, trebuie spus din

capul locului, a fost destul de bun ; apoi s-au așezat pe o bancă pe care au avut-o la ei. Erau apatici din cauza arșiței. Pe Telemah îl fură somnul de cîteva ori, Pisistrate izbuti însă să se țină treaz. Pe înserat, cînd se făcu mai rece, au oprit la un pîrîu în munți ; au ospătat, s-au odihnit și au discutat. Dorința arzătoare a lui Pisistrate era să se ducă în Creta și în lumea lui Minos, sau către apus, pe căi de ape, acolo unde se bănuia că se aflau noi, necunoscute și nemaipomenite țări ; se gîndea cu toată seriozitatea să pornească în lume pentru o bucată de vreme. A fost limpede că nu era din cale-afară de fericit acasă, în Pilosul cu — după spusele sale — atmosfera aceea de urbe rurală. Amîndoi erau curioși să-i vadă pe Menelau și Elena.

— După cîte-am auzit, se spune că-i cam împlinită acum, grăi Telemah.

— Da, și eu cred că s-a îngrășat... dar, ce femeie, ce femeie ! exclamă Pisistrate.

În amurg au ajuns în Pherai și la casa lui Diocle, hangiu și rege mărunt ; tot acolo și-au petrecut și noaptea. A doua zi, dis-de-dimineață, își continuară drumul către Sparta, în Lacedemona.

23

Antifonie — II

1

Sosirea sa n-a întrerupt sfatul celor doisprezece feacieni, nobili și sfetnici, adunați în palatul lui Alcinou. Își încheiaseră treburile și tocmai erau pe cale de a propune să mai închine o cupă pentru cel ce Păzește, Cel-ce-apără-averile, pentru Vestitorul Hermes, cînd Călătorul pătrunse împleticindu-se în sală și-și așeză capul pe genunchii Reginei Arete.

A adăstat astfel un răstimp de cîteva clipe — cît de lungi nu se știe — pînă ce a izbutit să iasă la suprafață din adîncurile somnului, ale mării beției, și să-și dea

seama de uimirea celor prezenţi. Pentru privitorul neutru şi nebăut, nu făcuse, în aparenţă, altceva decît să se lase în genunchi, să-şi pogoare capul către genunchii reginei, să se ridice imediat şi să rămînă astfel, cu capul plecat, în faţa reginei şi a buimăcitului rege. Un răstimp de cîteva secunde de lungime mijlocie, a rămas în picioare în acel loc, şi imediat ce mintea i se limpezi, îşi dădu seama că sosise la un bărbat foarte bogat şi, probabil, foarte puternic. Privirile pe care le aruncă în ambele laturi, în căutarea unor uşi, prin care să se salveze — dacă avea să ajungă la aşa ceva — îi dădură o imagine a sălii. Pe mesele bărbaţilor se-nălţau potire preţioase lucind în lumina de la vatra cea rotundă, încercuită de stîlpi. Sus de tot şi-n lungul pereţilor se întindea o friză încrustată cu smalţ negru şi albastru şi cu fragmente de sticlă. Pragul peste care trecuse era durat din aramă, stîlpii de la uşă aveau armături din argint, de ambele părţi se afla un cîine sau un leu din argint sau aur, înalţi cam pînă la genunchii unui om ; era limpede că pînă şi clopoţelul de la uşă era din aur. „Trebuie să rostesc ceva fără preget, pînă nu se pornesc să pună ei întrebări sau să le treacă prin minte să mă izgonească, cugetă el. Trebuie să încerc să le lămuresc situaţia."

— Vă cer iertare c-am dat buzna astfel, peste dumneavoastră, rosti el, şi limba îi funcţiona destul de bine. Sosesc de pe mare. Am naufragiat şi am avut o inspiraţie, care fără tăgadă trebuie să fi sosit de la zei — mai mult ca sigur de la Vestitorul Hermes, scorni el cu viclenie, să vin aici şi să-mi plec capul pe genunchii Înălţimii-sale Regina. A fost o inspiraţie pe deplin zeiască ; altfel n-am cum s-o explic. Iar acum vă cer protecţie şi ajutor.

A aşteptat. Regele tocmai îşi pusese cupa pe masă, însă dreapta o mai cuprindea încă, într-o leneşă strînsoare, în vreme ce cu stînga îşi mîngîia şi alinta barba lungă şi neagră strălucind de ulei.

N-a primit nici un răspuns. Era cumpănit din creştet pînă-n tălpi. Atunci făcu un pas înapoi. Călcîiul stîng se poticni de marginea vetrei rotunde, şi era cît pe ce să cadă-n fund pe jeratic şi pe grămada de cenuşă, izbuti totuşi să-şi păstreze echilibrul. Simţi că trebuie să facă ceva, să le stîrnească interesul într-un alt chip. Se aşeză

pe marginea vetrei. „Pelerina se va murdări de funingine, de bună seamă, își spuse în gînd. Oare n-ar trebui să-mi torn cenușă pe cap ? Am auzit că pe la unele neamuri așa procedează cel ce voiește să arate că se află la mare strîmtoare."

Regina făcu un gest de parcă ar fi vrut să-l oprească, și chiar în acea clipă, un bătrîn cu barba căruntă, așezat la două-trei mese distanță de rege, își limpezi vocea, rostind :

— Alcinou, e oare cuviincios ca un străin să fie obligat să șadă astfel ?

Era o dojană evidentă, dar a fost primită fără ranchiună.

— Laodam, fiule, rosti regele, adresîndu-se unui tînăr așezat la dreapta sa, într-un jilț cu spătar înalt, ridică-te și lasă-l pe străin să se așeze.

Imediat a urmat un lung răstimp de încordată tăcere. Din stomacul unui dintre bătrînii sfetnici se auziră ghiorăituri. O bucată de cărbune se sparse cu un țiuit la marginea focului din vatră. Regina suspină din rărunchi, a satisfacție. Regele își ridică dreapta, indicînd scaunul lui Laodam, iar Călătorul, care-și simțise spinarea tot mai încinsă, se ridică scuturîndu-și cu grijă pelerina, traversă sala și se așeză. Jilțul era plăcut privirii și-n același timp tihnit la șezut, avea reazeme pentru brațe și scaunul tapițat. Rosti în cuget : „Sînt așezat într-un jilț, este o adevărată desfătare să șezi, este nemaipomenit de plăcut să te afli așezat." O sclavă sosi cu un lighenaș din argint pentru mîini, își cufundă mîinile, apoi și le zvîntă pe ștergarul pe care i-l întinse sclava. I-au pus pe masă merinde : friptură rece și pîine. Se gîndi că mîncarea arăta foarte îmbietor. Sorbi puțin din vin, doar cîteva picături între buze, pentru ca nu cumva să-l dovedească din nou, așa cum tocmai se-ntîmplase : era moale la gust și plăcut. Unul dintre nobili căscă zgomotos, cu gura larg deschisă.

În răstimpul acelei tăceri, Alcinou îl cercetă cu luare-aminte : și după ce oaspetele îmbucase, mestecase și înghițise ceva bun, după ce își lăsă mîinile vătămate pe genunchi, după încă o mică pauză, regele rosti :

— Deci, domnilor, putem socoti încheiată întrunirea noastră. Respectatul nostru oaspe pare-a fi istovit. L-am cercetat în vreme ce se-ndestula, şi cred că a trecut prin încercări îngrozitoare. În orice caz, vă propun să ne întîlnim aici, mîine. Nu pot hotărî dacă este fiinţă muritoare sau nemuritoare, dar ar fi din cale-afară de interesant să auzim ce are de spus.

Trebuia să răspundă ; şi din nou simţi cum îl învăluie somnul.

— Zeu nu sînt, a grăit — rostind nedeslușit cuvintele ci, aşa cum v-am mai spus, sînt un naufragiat. Şi vă sînt foarte recunoscător pentru bunătatea de a mă fi primit cu atîta prietenie.

— Sîntem de obicei recunoscuţi pentru ospitalitatea noastră, rosti scurt regele ; probabil se simţise ofensat.

Bărbaţii s-au ridicat, s-au închinat şi au părăsit sala, izolaţi sau în cete. Nici unul n-a călcat împleticit ; au ieşit din sală cu demnitate : o importantă întrunire fusese încheiată, şi nu arătau a fi prea interesaţi de persoana lui. Era un oaspete ca şi ei. S-au retras şi vlăstarele domneşti, şi rămase singur, în tovărăşia regelui şi a reginei.

Regina îl privea cu ochii larg deschişi de curiozitate. „Hainele-s de vină, constată el. Trebuie să găsesc o explicaţie plauzibilă, ceva care să fie cît mai aproape de adevăr, ceva ce să semene a adevăr."

— Am fost aruncat pe mal la gura unui rîu de aici, pe coasta de la apus, ieri sau alaltăieri, rosti, şi atît gîtlejul cît şi limba funcţionau cum se cuvine. M-am întins şi am adormit în frunze, sub un copac, şi am fost trezit de un întreg cîrd de fete ce se îndeletniceau cu spălatul. Una dintre ele este o fiică în această casă (nu-şi mai amintea numele ei). Mi-a îngăduit să împrumut nişte veşminte. Ea mi-a spus să vin de-a dreptul la voi şi să vă povestesc ce s-a-ntîmplat.

— Mi-am închipuit eu că recunosc broderia de pe tunica şi pelerina în care eşti înveşmîntat ! rosti Regina Arete.

— V-aş rămîne nespus de recunoscător, dacă mi-aţi permite să le împrumut, grăi el. Nu pentru multă vreme. Şi aş vrea să ştiu dacă puteţi să mă ajutaţi să mă-ntorc acasă.

— Unde dorești să mergi ? întrebă regele.

— Către miazăzi. Apoi adăugă șovăielnic : Spre Itaca. Sînt pe drum într-acolo, dar mă aflu de multă vreme în călătoriile mele.

— Se află la mare distanță, către miazăzi, rosti regele.

— Da, mi-am închipui eu c-am fost împins mult prea departe, către miazănoapte.

— De unde vii ? întrebă regina, și de data aceasta chipul pudrat avea din nou expresia aceea de mamă. „Nu-i atît de fardată cum era Calipso, gîndi el. Cam la fel... la fel ca ea, precum avea Penelopa obiceiul să se fardeze, doar o idee. Oare cîți ani să aibă ? Probabil patruzeci, nu mai mult."

— Vin de departe, de la apus, răspunse. Am luat parte la un război cu mulți ani în urmă și apoi m-am rătăcit pe drumul întoarcerii. Pînă la urmă am debarcat într-un loc, în apusul îndepărtat, pe țărmul lui Atlas, acolo unde-s fruntariile lumii. Locul este numit în nenumărate feluri, unii îi spun Ogigia ; este un promontoriu, o peninsulă. Șapte ani am stat acolo. Ca să fiu sincer, am fost captiv.

— Asta s-a-ntîmplat la fenicieni ? întrebă regele. Au ajuns și acolo fenicienii ? Așa de departe ? Sau printre cei negri ?

— Nu, am fost captivul unei persoane divine, răspunse el. Poate fi numită o zeiță.

— O Zeiță ? exclamă Arete emoționată, și se aplecă spre el. Trebuie *neapărat* să ne povestești !

— O zeiță ! rosti neîncrezător regele. Atunci dumneata ești zeu, sau cel puțin un semizeu ?

— Nu, sînt un muritor absolut obișnuit, spuse. Un pribeag al mărilor.

— Atunci, hai să mai bem o cupă, propuse regele.

2

Pisistrate, fiul lui Nestor, a lămurit cine erau ei imediat ce se ivi prilejul, dar acesta a zăbovit un timp, iar Telemah a avut o îndelungată criză de timiditate pro-

vincială și a preferat să nu se apuce să-și spună povestea sau să pună el însuși întrebări.

Înainte totuși de a ajunge la acest soroc, s-au scurs multe ore. Ajunseseră la destinație în mijlocul unei nunți, o sărbătoare familială, care era pe deasupra o treabă oficială, la care participau toate notabilitățile marelui oraș ca și musafiri de vază sosiți de departe. Menelau, faimosul rege al Lacedemoniei, le căsătorea, în acea zi, pe două dintre vlăstarele sale.

Da, dar pînă să ajungă acolo !

Numai călătoria în sine pînă în Sparta le-a pus nervii la grea încercare. E adevărat că drumul de la Pherai n-a fost atît de anevoios cum v-ați fi imaginat. Cu alte cuvinte : drumul *în sine*. În schimb, drumul interior pe care s-au rătăcit cei doi tineri, stînd în picioare sau așezați în carul lui Nestor, cel ușor, cel neclintit și frumos pictat, a fost un drum al curiozității și emoției pentru Pisistrate, nestorianul fiu, cel mistuit de dorul călătoriei ; însă pentru Telemah, odrasla cuprinsă de neliniștitoare întrebări a lui Odiseu cel aflat în viață sau prăpădit, a fost deosebit de chinuitor din cauza complexelor de inferioritate pe care i le stîrnea și i le hrănea. Bogăția și frumusețea drumului real, așa cum li s-a înfățișat cînd au răzbit prin ultima trecătoare, i-a fermecat din cale-afară. Cînd zăriră Sparta pe cîmpia de sub ei, la poalele munților Tayget și și-au dat seama de imensitatea orașului, de splendoarea și forța cuprinse între zidurile de incintă, emanînd din glia-i fertilă, discuția lor a devenit mai serioasă decît la vremea dimineții. Șederea lor în Pherai — unde Telemah avea o mătușă, pe care nu s-a dus s-o vadă — se transformase, cum era firesc, într-o neînsemnată celebrare ce s-a adăugat celei prilejuită de sacrificarea din Pilos, și cum impresiile celor două sărbătoriri mai stăruiau în ei, chicotiseră o groază în acea dimineață. Priveliștea pe care o aveau acum în fața ochilor, ca și cea de care se apropiau pe căile lăuntrice ale spiritului, sufletului, închipuirii și plăsmuirii, drumul real, pietros și prăfos, ce tăia mănoasa cîmpie înverzită, îi umplură de un respect înrudit cu teama. Chiar și Pisistrate, el, care trăia în Pilos, a fost impresionat și rosti : „Se spune că cei de pe aici stăpînesc belșug de cai." Apoi spuse : „Menelau pe drept cuvînt a

avut la ce să se-ntoarcă acasă, atunci cînd a revenit de la Război, acum trei-patru ani."

Din punctul de vedere itacian al lui Telemah pînă şi Pilosul părea să aibă mai mulţi cai decît avea nevoie. Chiar şi în Pilos existau case şi palate care arătau mult mai măreţe şi mai importante decît oricare de pe insula lui. Oraşul către care-şi mînau acum bidiviii era de cel puţin trei ori mai mare decît Pilos, şi numai cînd se gîndea la asta, se simţea mai provincial decît oricînd ; chiar şi Pisistrate părea de la ţară. Au simţit asta nu numai gîndindu-se la straiele lor-sau cînd au privit crupele şi spinările prăfuite ale celor doi murgi trifilieni [1] ai lui Nestor, cei mai buni dintre caii grajdurilor regale din Pilos, şi carul pictat ale cărui culori mai ieri păreau atît de minunate, dar astăzi nu erau decît nişte stridente culori ţărăneşti. Ba nu, nu numai în raport cu semnele exterioare au simţit-o, ci şi în gurile lor, în mişcarea limbilor cînd au vorbit, în şovăiala, nesiguranţa şi stîngăcia strîngerii de mînă atît de provincială acum. Pelerina lui Telemah era roşie ; acum îşi dorea să fi fost de altă culoare. Sandalele sale roşii ar fi putut fi mai bine croite : cizmarii de acasă — şi de ce nu şi cei din Pilos ? — ar fi trebuit să fie mai buni. Meditaţii de acest soi i-au făcut pe cei doi fii de eroi nervoşi şi solemn distraţi, făcîndu-i să pună capăt pălăvrăgelii şi clevetirilor ; în schimb s-au conversat cu gravitate, mai ales despre cai. „Se zice că-n Argolida există chiar mai mulţi cai", a spus Pisistrate.

Asta se întîmplase înainte. Şi tot înainte, în seara sosirii, li se spusese că nimeriseră exact în mijlocul unei duble nunţi. Menelau o măritase pe fiică-sa Hermiona, singurul copil pe care i-l odrăslise Elena, cu Neoptolem, fiul lui Ahile cel de faimă mondială — se zvonea că era o veche făgăduială făcută la Război, dar era pe deasupra şi un mariaj politic — şi în acelaşi timp îl însura pe fiul său nelegitim, zămislit de o sclavă, pe melancolicul Megapentes ; pentru el aleseseră o fată din pătura mijlocie, chiar din oraş ; pe tatăl fetei îl chema Alector. Telemah şi Pisistrate aflaseră toate aceste detalii chiar în momentul

[1] Din Triphylia, nordul Peloponesului (n.t.)

cînd au tras la poarta curții exterioare și au coborît din car. Era limpede că gloata ce i-a împresurat a socotit că ei erau niște întîrziați la nuntă ; la început i-au întîmpinat cu urale, pe urmă i-au informat despre ceea ce se punea la cale.

Asta se-ntîmplase înainte, și tot înainte au fost întrebați ce doreau, mai întîi de o santinelă, la poartă, apoi de unul care se prezentase ca fiind șambelanul Esoneus, sau ceva asemănător ; acesta a dat fuga în palat și s-a-ntors aproape imediat, cerîndu-le să-l urmeze.

Și pînă să-și dea ei seama cum se cuvine de ceea ce se petrecea, se treziră în mijlocul nunții, în toiul petrecerii ; au dat binețe gazdelor și cîtorva oaspeți, s-au îmbăiat în grabă și au fost conduși la locurile lor.

După care Telemah a inspirat profund și a încercat să digere tot ce i se-ntîmplase, poate că astfel avea să capete ceva din lustrul a cărui lipsă o resimțea. N-avea voie să rostească : „Eu sînt Telemah, fiul lui Odiseu, nu știți unde se află tatăl meu ?“ În schimb ar fi putut vorbi astfel : „O, vă mulțumesc foarte mult, sper să nu fi sosit într-un moment neprielnic... nu, nu, vă rog, nu vă deranjați pentru noi !“

— Domnilor, considerați-vă oaspeții noștri, li s-a adresat Menelau.

Era un bărbat înalt, palid și gras, cu păr bălai, ochi albaștri și plini de bunăvoință. Regina Elena era și ea destul de durdulie : o doamnă care mergea pe cincizeci, cu un nas drept, ușor cărnos, foarte fardată, cu păr negru și ochi căprui. În vreme ce se-ndestulară — în murmur și zumzet de voci întrepătrunse de cîntece și toasturi — Telemah privi în jur.

Mai mult decît orice, o iscodi cu insistență și pe furiș pe Elena, în vreme ce Menelau reluă firul povestirii pe care sosirea lor o întrerupsese : era limpede că avea legătură cu el și cu soața lui. Elena purta o rochie albă cu o eșarfă albastră, ceea ce era poate puțin cam prea tineresc, degetele și brațele îi erau încărcate cu inele și brățări, iar în jurul gîtului avea cîteva lănțișoare și coliere de perle. Sala în care se aflau era un cadru potrivit pentru importanța și faima de care se bucura Elena. Avea cam treizeci de pași pe douăzeci. Cînd trecuse peste pragul de

aramă și, alături de Pisistrate, fusese condus pînă la Ea. Femeia care fusese pricina și țelul Războiului, prima impresie pe care i-o lăsase fusese luxul și bogăția ! Acum putea sta comod în jilțul cu spătar înalt, îndărătul unei mese lustruite, cu bucate și băutură în față, și o putea examina pe furiș. Se afla atît de aproape de ea, încît îi putea distinge parfumul puternic printre celelalte parfumuri și mirosuri lacedemoniene. Îi putea privi chipul albit de fard și silueta durdulie în lumina aruncată de focul din vatra rotundă. Ca și ea, ca regele și Pisistrate, Telemah era și el luminat de strălucirea buturugilor de cedru ce trosneau în foc, pe cînd ceilalți oaspeți, chiar și cele două perechi de miri și mirese, erau aproape total pierduți în semiîntunericul megaronului. De acolo de unde se afla, Telemah de-abia îl putea zări pe Megapentes ; el și fata lui Alector erau un fel de ceva în planul îndepărtat. Pe Hermiona și Neoptolem cădea mai multă lumină, îndestulă pentru a observa că vlăstarul deja renumit al lui Ahile era soiul de războinic cu chip brutal și chiar foarte idiotizat. Societatea lăsa impresia că se compune nu atît din invitați la nuntă, cît din vorbitori și ascultători selectați cu luare-aminte și fără cruțare, formînd o ghirlandă împrejurul personajelor principale, Elena și Menelau.

Firește, sala era un cadru potrivit pentru Elena. Pardoseala de sub tălpile lui Telemah era pavată cu dale dreptunghiulare, netede ; în lungul pereților se întindea o friză cu mozaic din ceramică albastră sau neagră, pe care a putut desluși siluete de femei, deschise la culoare, și figuri întunecate, probabil de culoare roșie, de bărbați hăituindu-se într-o legendă fără de moarte. Mesele erau încrustate cu fildeș, tipsiile de pe ele erau din argint și aur ; în preajma ușii prin care intrase el se aflau vase din aur și argint pentru amestecat vinul ; pretutindeni a putut zări luciu și strălucire de metal și chilimbar, cupe și pocaluri scînteietoare. Iată ce a izbutit să desluşească din decorul reginei, în semiobscuritate.

Îi șopti lui Pisistrate :

— Trebuie să fie fantastic de bogat ! Oriunde-ai privi nu vezi decît aur, argint, chilimbar, și fildeș ! Cred că nici în... nici în Olimp nu poate fi mai minunat.

— Da, este mai curînd copleşitor, îi întoarse şoapta, Pisistrate, cu gura plină.

Menelau se răsucise către ei ; probabil era ofensat că nu ascultau tot ce spunea el, poate că era şi el curios.

— Într-adevăr, multe am văzut şi am săvîrşit, pînă-am izbutit să ne aşezăm din nou în ăst loc, rosti el. Cu puţinul ce-am putut agonisi.

— Da, într-adevăr ! întări Elena. Am învăţat ce-nseamnă să rămîi în viaţă !

Au stat de vorbă îndelung ; Menelau le-a povestit multe ; se auzeau căscături printre cei adunaţi în sală, şi mulţi dintre oaspeţii din imediata lor apropiere arătau adormiţi — respectuos-adormiţi. Nunta se terminase ; invitaţii s-au ridicat în picioare, s-au apropiat şi şi-au luat rămas bun. Megapentes, cel adus pe lume de o sclavă, dispăru pe tăcute laolaltă cu fiica lui Alector, şi s-ar fi putut observa că nu fusese răsfăţat cu prea multă atenţie ; atît Menelau, cît şi Elena au acordat cuplului cîte o înclinare a capului. Arhicunoscutul fecior al faimosului Ahile se ridică în picioare cu mult zgomot, strigă un puternic „noapte bună", îşi apucă mireasa de braţ, pe timida Hermiona, ce aducea mai curînd cu Elena, însă în versiune mai timidă, şi o conduse la etaj, în dormitorul lor : trebuiau să pornească la drum la revărsatul zorilor.

— Dar pe noi nu ne împiedică nimic să mai zăbovim şi să mai stăm de vorbă oleacă, li se adresă Menelau lui Pisistrate şi Telemah, după ce ceilalţi părăsiseră sala.

— Rămîneţi peste noapte, nu-i aşa ?

— Da, dacă nu vă deranjăm prea mult, răspunse politicos fiul lui Nestor.

O sclavă le umpluse paharele. Elena şedea cu ochii închişi. Într-adevăr arată ca o matroană, gîndi Telemah. Oare ce vîrstă o fi avînd ? E mai în vîrstă decît Mama. Însă e mai fardată decît este mama îndeobşte. Şi a trecut prin cele mai rele lucruri."

„Cele mai rele ?" repetă el în gînd.

— Vă aflaţi în trecere pe aici ? întrebă Menelau. Cu treburi, de bună seamă.

Pisistrate a fost cît pe ce să răspundă, Telemah a fost cît pe ce să răspundă, dar nici unul nu a avut cînd. În acea clipă Menelau a vrut să monopolizeze toată conversaţia.

— S-a-ntîmplat ca şi eu să-mi petrec destul de multă vreme în călătorii, grăi el. Mi-am irosit mai mult de şapte ani cu călătoriile, după Război, aşa că ştiu despre ce vorbesc. Ştiţi — după episodul cu Troia. Tot timpul, în fiecare zi, cuget la asta.

Elena îşi deschise ochii şi căută la el.

— Da, nu se poate uita aşa de lesne, rosti ea.

O slujnică pătrunse în sală cu un prea frumos coş din argint ; era plin cu fire gata toarse, peste care se afla un fuior uriaş de lînă albastră şi o furcă din aur. Soaţa lui Menelau voia probabil să demonstreze cît de mult se domesticise după toţi acei ani aventuroşi. Telemah nu s-a putut stăpîni să nu cugete că întreaga scenă fusese regizată astfel încît să demonstreze cît de fericiţi şi iubitori de casă erau cei doi, în acel moment ; în acea scenă se afla un element de sfiiciune conjugală, din partea soaţei, cu o uşoară notă de ostentaţie. Nu s-a putut stăpîni să nu pună la îndoială faptul că această prea bogată femeie, care tocmai îşi văzuse fata şi feciorul vitreg căsătoriţi şi fusese gazdă la banchetul ce durase întreaga zi, ar mai fi putut avea chef să se apuce de tors la o oră atît de înaintată. Abia după un scurt răstimp a priceput cîte ceva din semnificaţia gestului. Într-adevăr, a înţeles prea bine : ea a vrut să şadă acolo, să discute şi să asculte veştile sosite *din afară,* şi pesemne să păzească vorbele soţului (care nu era tocmai treaz) şi să fie pregătită să se apere, să explice — şi să şadă acolo ca şi cum nu se afla acolo cîtuşi de puţin în scopul de a trage cu urechea şi de a se apăra, ci ca o chibzuită şi prevăzătoare gospodină ce s-a îngrijit întotdeauna să aibă o îndeletnicire practică.

— Coşul acesta, rosti Menelau, arătîndu-l cu degetul, îşi are şi el povestea lui. Soţia mea l-a primit în dar de la Regina Alcandra din Teba, pe meleagurile Egiptului, cînd am fost pe acolo.

— Da, am călătorit foarte mult, rosti Elena, fîţîindu-se cu furca şi caierul de lînă. Dar voi, domnilor, sosiţi de departe ?

— Din Pilos, rosti Pisistrate. Din Nisiposul Pilos.

— A, din Pilos, grăi Menelau. Culoarea ochilor i

se făcu mai intensă ; cătă cu interes la Pisistrate, aruncînd în acelaşi timp priviri scurte către soţie.

— În urmă cu peste douăzeci de ani am fost pe-acolo, într-o călătorie, ca să... ca să-l conving pe Nestor să ia parte la Război.

Ei au aşteptat.

— Fratele meu şi cu mine am fost şi în Itaca, vorbi Menelau. L-am făcut pe Odiseu să vină cu noi. N-a avut nici o tragere de inimă şi s-a prefăcut că-i nebun pentru a scăpa de război, dar pînă la urmă ni s-a alăturat.

Ei au aşteptat.

— Adeseori mă duce gîndul la el şi mă tot întreb de-o fi-n viaţă sau de s-a prăpădit pentru totdeauna, grăi Menelau.

Ochii lui Telemah se umplură de lacrimi ; nu s-a putut stăpîni. Simţămîntul că era părăsit şi neajutorat îi stăruia în suflet ; din cauza lacrimilor n-a mai putut vedea.

— Eu sînt feciorul lui Nestor, a grăit Pisistrate.

1

Arete şi Alcinou au aşteptat.

— Nenumărate-s lucrurile de care nu voim să ne amintim, rosti Odiseu. Dar mie-mi face plăcere să-mi amintesc de ea, de zeiţa al cărei captiv am fost. Eram sătul de război, sătul de a mai rătăci pe căi de ape — şi de a ajunge aiurea, aşa cum mi s-a şi întîmplat, cel puţin nu în direcţia în care voiam să mă-ndrept. Am rămas la ea şapte ani. M-a îngrijit bine ; n-am dus lipsă de nimic. Mă obişnuisem să stau acolo, şi am încercat să uit. Şi-am izbutit chiar foarte bine : am uitat cea mai mare parte din lucruri. Apoi am fost silit să plec. Am plutit pe mare vreme de şaptesprezece sau optsprezece zile.

— Este o poveste cu adevărat romantică, grăi Regina Arete.

— Puteţi să-i spuneţi şi aşa.

— Dar de ce ai plecat ? întrebă regele ; şi în acea clipă chipul său exprima nu bunăvoinţă, ci un interes plin de neîncredere.

— Am fost silit. Am fost nevoit să plec. Am primit o poruncă. Îndurarea nu mi-a fost dăruită pentru multe zile.

— Dar cine ţi-a trimis porunca ? întrebă regele, şi se aplecă în faţă, bănuitor, iscoditor.

— Dar ea a fost foarte nefericită ? întrebă regina.

— N-aş putea răspunde la întrebarea asta. Porunca mi-a sosit de la zei ; mă aflu în puterea lor.

— Vai, ce interesant ! exclamă regina.

— Socot că spui adevărul, zise regele, şi se lăsă pe spate, stînd drept în jilţul lui. Eşti un bărbat foarte deosebit, unul dintre cei mai deosebiţi din cîţi am cunoscut. Am încredere în dumneata ; nu pot spune de ce, la urma-urmelor nu te cunosc. Însă am încredere în dumneata. Te-aş putea invita să rămîi aici mult timp, pentru totdeauna. Aş putea să-ţi ofer mîna fiicei mele.

— Dar, Alcinou ! exclamă regina.

— Da, da, despre asta mai putem discuta şi mîine dimineaţă, grăi regele, şi se ridică.

— În salonul alăturat a fost aşternut un pat pentru dumneata, vorbi regina. După toate cîte-ai pătimit, sper să dormi cu adevărat cum se cuvine.

— Vă mulţumesc foarte mult. Vă mulţumesc călduros şi din adîncul sufletului.

Focul începuse să scadă. O sclavă tînără sosi cu o torţă şi-i lumină drumul pînă în salonul alăturat megaronului.

— Domniţa vă trimite urări de bine, şopti fata.

— Cine ? întrebă el, stăvilindu-şi un căscat.

— Domniţa Nausicaa.

— Aha, rosti el pe un ton cordial. Da, de bună seamă. Transmite-i şi din partea mea salutări şi multe mulţumiri pentru bunătatea ei.

Imediat ce-şi aşeză capul pe pernă, somnul îl învălui.

2

Descoperirea că Menelau era o persoană atît de blîndă şi sentimentală i-a făcut bine lui Telemah. A simţit că, pentru fiecare în parte, anumite lăuntrice stavile fuseseră

zdrobite şi nu s-a simţit cîtuşi de puţin ruşinat cînd a rostit întrebarea :

— Aveţi cumva vreo idee de locul unde se află ?

— Nu, răspunse Menelau, dar adeseori gîndul şi vorba mă poartă la el, cînd discutăm despre cele petrecute *atunci*. N-am să intru acum în manevrele politice care l-au precedat, sau să-ncerc să analizez toate pricinile ce s-au aflat în spatele războiului împotriva Ilionului. Fratemeu, Agamemnon, a trebuit să plătească scump pentru el — şi dealtfel am plătit cu toţii. Atmosfera era deja foarte încordată — şi cînd el — fiul lui Priam, cel ce-a fost alăptat de-o ursoaică, n-am să-i rostesc numele — a sosit aici şi s-a-mprietenit cu noi, şi pe urmă a fugit cu Elena — ei bine, acţiunea a fost singurul răspuns posibil. Asta m-a costat şaptesprezece ani din viaţă. Iar Odiseu...

Pisistrate s-a smiorcăit puternic.

— Antiloh, frate-meu, nu s-a mai întors. Nu-i familie pe care s-o cunosc să n-aibă pe cineva care nu s-a mai întors, grăi fiul lui Nestor.

— Da, şi bănui că de vină-am fost numai eu, rosti Elena cu voce molcomită şi se porni şi ea pe lăcrimat.

— Ba nu, nu, zău că nu, fetiţo, o linişti Menelau, aşezîndu-şi cu blîndeţe palma pe braţul ei. Ţi-am spus de nenumărate ori că nu trebuie să te gîndeşti la război astfel. N-a fost vina nimănui. A fost greşeala zeilor... dacă cineva poate fi atît de cutezător încît să spună că cei-de-sus pot greşi. N-a fost vina nimănui. Aşa a fost să fie. Aşa sînt oamenii. Şaptesprezece ani am fost departe de casă... dar Odiseu nu s-a-ntors încă nici acum. La drept vorbind noi am scăpat foarte uşor. Gîndeşte-te numai la toţi cei ce nu s-au mai întors ! Şi mai gîndeşte-te la fratele meu ! Ba nu, să nu vorbim de el acum. Gîndeşte-te numai la ce visam că am face pentru Odiseu ! Avem o groază de pămînt şi oraşe fără număr în Lacedemonia. De multe ori mi-am închipuit cum aveam să-i dau un dar cu adevărat minunat cînd se va fi întors, cînd va fi sosit aici.

Menelau întinse mîna cuprinzînd într-o mişcare circulară, megaronul aflat în semiobscuritate.

— O casă ca asta. Un oraş ca acesta i-aş fi dăruit. Dacă vrerea lui Zeus i-ar fi-ngăduit lui Odiseu să se întoarcă, ar fi fost primit aici cum n-a mai fost primită nici

o altă ființă omenească. Aș fi evacuat un întreg oraș și i-aș fi spus : „Iată, al tău este, adu-ți nevasta și fiul, și tot neamul tău de pe insulă, din regatul tău insular, și așează-te aici.“ Ne-am fi vizitat des, am fi îmbătrînit alături pînă la sorocul cînd nălucile ne-ar fi chemat la ele...

Buzele Elenei tremurau, lacrimile îi brăzdaseră fardul de pe obraji.

— Pfui ! rușine să ne fie, să plîngem așa ! zise ea.

— Îndeobște nu plîng cu atîta ușurință, rosti Pisistrate, și se șterse în jurul ochilor, cu palma.

— În ce mă privește, eu nu plîng niciodată, zise Telemah cu voce înceată. Bănui că tata s-ar supăra...

De nestăvilit, suspinele i se-nălțau din piept asemeni unui gigantic balon de amărăciune și durere.

— Înțelegeți, după cum merg lucrurile acasă !

— Lasă, lasă, zise Menelau, te-nțeleg prea bine. Dar liniștește-te, băiete, o să facem tot ce ne-o sta-n putință, poți fi-ncredințat de asta !

Își șterse și el lacrimile și căzu pe gînduri, dar nu izbuti să găsească nimic de spus pe loc.

— O să găsim noi o soluție mîine dimineață. Elena, eu cred c-o să bem niște vin proaspăt, din cel mai bun, iar tu să torni în el cîteva picături din leacul acela egiptean al tău, ce zici ? Știți, Elena a primit o doctorie în țara zeului Egiptos, și-i de-ajuns să pui cîteva picături în vin și te face mulțumit, fericit și cu inima ușoară — cei din Egipt se pricep într-adevăr la astfel de chestii ! O să petrecem o seară plăcută, acum că am scăpat și de nuntă și de toată agitația. O să servim niște friptură rece și apoi un vin minunat.

Elena se ridică, urcă la etaj, în iatacul ei, și aduse o sticluță cu dop cu dozator ; cînd coborî din nou, era proaspăt fardată. A poruncit, și sclavele au adus vin proaspăt din cămară.

— Dacă nu iei prea mult din ea, nu-i deloc primejdioasă, rosti Elena, și turnă cîteva picături în vasul de amestecat.

— Da, asta o să fie o mică prelungire, numai pentru noi ! grăi încîntat regele, frecîndu-și mîinile ; era deja un alt om, foarte bine dispus.

Telemah se simțea încă împărțit între speranță și amărăciune. Trase o dușcă, vinul era bun. Și aproape imediat simți cum speranța începu să-i crească, cum îi revine armonia lăuntrică, cum îi sporesc forțele și încrederea în sine. După ce au îmbucat cîteva felii de carne și au băut încă puțin vin, Menelau grăi :

— Haide, Elena, povestește-ne despre calul de lemn de la Troia. Ați auzit de el ? Da, de bună seamă c-ați auzit. Să știți c-a fost cea mai măiastră lucrare pe care-a scornit-o vreodată o minte omenească !

— Este adevărată povestea cu calul de lemn ? întrebă Telemah, înălțîndu-și capul și privind-o.

Elena îi zîmbi.

— I-au fost adăugate atîtea scorneli, încît zău dacă mai știu. Cred că rapsozii trebuie să aibă cu ce să-i atragă pe ascultători. Dar în orice caz, Odiseu a fost între zidurile Troiei, înainte de asediu ; a măsurat lărgimea porților, și după aceea au clădit un fel de turn de asalt sau cum s-o fi numind ; eu una nu mă pricep la astfel de lucruri. În orice caz, a fost în palat, la mine. Se travestise în cerșetor ; era cu neputință să știi cine este.

— În orice caz, poți spune povestea, o rugă Menelau. Este o istorie foarte amuzantă. Căci, orice-ați spune, războiul are și părțile sale comice.

— Eu mă aflam într-o situație mai curînd penibilă, după cum prea bine vă puteți da seama, spuse Elena. Nu întotdeauna-i lesne să păstrezi un secret.

— La întoarcere a înjunghiat și a ucis cel puțin o duzină de troieni, grăi Menelau. Să-i lăsăm pe ăștia în plata Domnului ! Într-adevăr, zău c-a fost o poveste amuzantă. Trebuie să fii aproape aidoma zeilor să poți scorni ceva atît de viclean.

— Da, rosti Elena, cu mintea aiurea. Altceva nu-mi mai amintesc. Nu sînteți de părere că s-a făcut groaznic de tîrziu ?

A băut, și a băut zdravăn, cum nu mai văzuse Telemah pe nimeni bînd pînă în acea clipă. Știa cum să bea. Sugea vinul, cu ochii închiși.

„Minunat lucru este uitarea", a grăit ea, fără a-și deschide ochii.

1

Somnul îi fu străpuns de lumină ; se cufundă în lumină, adînc, în norii de lînă, în miresme de lînă şi albituri proaspete, se cufundă fără a opune rezistenţă. Bezna de deasupra-i nu mai era bezna ostenelii, era în schimb un spectacol. Pe care-l putea privi. A văzut o siluetă ce s-a aplecat şi l-a apucat pe Astianax de picior şi i-a zdrobit capul în zidul de piatră. *Poc !* a făcut ţeasta. A deslușit chipul ucigaşului. „Nu-s eu, gîndi el, ăsta-i Neoptolem, fiul lui Ahile." Poc ! a făcut capul. Iar lui, i-a trecut prin cap un gînd pe care nu-l mai avusese pînă atunci, în vis — s-a gîndit la nemaipomenita fragilitate a craniilor de copii şi la uşurinţa cu care pot fi zdrobite.

2

Din senin, cei patru izbucniră-n hohote. Elena mai turnase cîţiva stropi în vasul de amestecat şi le-a spus că nu e bine să repete prea des gestul, totuşi, de vreme ce în ultima vreme au luat rareori picături egiptene, îşi mai puteau permite încă vreo cîteva, de bună seamă.

Rîdea cu gura larg deschisă, cu dinţii albi, sănătoşi, înapoia buzelor roşii, iar ochii îi scăpărau şi luceau privindu-l. S-a lăsat pe spate în jilţul ei şi a rîs la o comicărie pe care o rostise Menelau. Telemah n-a înţeles gluma, şi probabil Pisistrate nici atît, dar cuvîntul însuşi le-a stîrnit hohotele :

„Proti—proti."

Regele şedea îndoit în faţă, cu braţele bălăbănindu-i-se peste braţele fotoliului, şi a rîs cu un soi de cloncănit. O sclavă a pus pe foc cîteva buturugi şi totul căpătă o nouă strălucire : sticla şi metalul de pe pereţi, frumoasa friză, pragurile şi stîlpii uşilor se reliefau strălucind, cupele şi barba aurie a lui Menelau sclipeau : Telemah nu mai simţise atîta bucurie niciodată pînă în acea clipă.

„Proti—proti !"

— Şi cînd te gîndeşti că ăsta a fost un zeu ! Cuvintele explodară pe buzele lui Menelau, după care se porni din nou să chicotească şi să cloncănească. Elena a fost apucată de o proaspătă criză de hohote paroxistice, rîdea cu capul întors către acoperiş astfel încît puteai privi în nările ei. Pieptul îi sălta în sus şi-n jos, ochii îi ţinea larg deschişi, iar coapsele cu nobile cărnuri i se cutremurară ; era minunată, totul era minunat. Apoi Menelau strigă din nou într-un soi de explozie :

— Şi-l chema *Proti—proti !*

S-au smucit înapoi, s-au aplecat înainte, au hohotit — da, au hohotit atît de tare, încît flăcările focului au pîlpîit. Telemah nu s-a simţit beat ; s-a simţit bine, însă era nespus de vesel. În viaţa lui nu mai auzise ceva atît de hazliu.

„*Proti—proti !*“

În jurul buzelor lui Pisistrate, se adună salivă cînd a încercat să rostească vorbele la fel de hazos ca Menelau, şi Telemah fu tentat să-ncerce un *proti—proti,* dar nu izbuti să rostească decît prima silabă, apoi cuvîntul se sparse-n fărîme de hohote, şi-şi zgudui atît de tare cupa, încît vinul sări peste margine, pe masa netedă. „*Pro—pro !*“ strigă Elena, şi vocea-i crescu, deveni aproape un ţipăt, şi apoi Menelau făcu un efort fantastic, îşi adună puterile şi rosti cuvintele rar şi cu cel mai deplin autocontrol :

— *Pro-ti—pro-ti,* aşa se numea zeul, şi era un zeu din Egipt !

Era irezistibil ; au fost nevoiţi să rîdă din nou, cloncănind şi-mproşcînd salivă, iar în cadrul uşii stăteau două sclave rînjind compătimitor. Cînd Elena îşi reveni pentru o clipă şi le făcu semn cu mîna, se mistuiră ca nişte umbre negre ; uşa fu închisă cu grijă, însă au zăbovit probabil de partea cealaltă, trăgînd cu urechea.

— La culcare, fetelor ! strigă Regina — acum domolită — către uşă. Haide, povesteşte-ne, Menelau.

Mai gîfîia încă, şi-şi aşeză mîna pe pieptul ce se cutremura pentru a-şi domoli bătăile inimii. Pe fruntea ei, o porţiune nefardată a strălucit ca arama. Bău din nou, şi la fel şi ceilalţi.

— La urma-urmei trebuie să te faci frate şi cu zeii, rosti Menelau. Aşa ceva nu se poate ocoli. Nu am de gînd

să mă apuc acum de descrieri amănunțite, așa cum îndeobște procedează aezii. Cît despre semizei — cei de care sîntem aproape siguri — din specia asta numărul celor pe care i-am cunoscut este de mai multe ori șapte ori șapte. Așa cum am mai spus, ăsta era un zeu din Egipt. Și pe deasupra proroc, o agenție de știri ce lucra pe scară largă, și foarte cusurgiu cînd era vorba de sacrificări. Era un zeu-focă, și sosise de la mare depărtare, de la miazănoapte, din cealaltă parte a lumii, unde nu se află nimic decît neguri și ceață, și se stabilise în marea îndepărtată de la miazăzi, devenind zeul-focă pentru toate neamurile din Egipt. Dar în același timp era și cîrmuitor, domnul zidi-torilor de piramide, n-aș putea să vă lămuresc exact rangul ce-l avea în acel loc. Dar, cum spuneam, era lacom de prinoase. În sfîrșit, și iată-mă ajuns acolo ; la întoarcerea în patrie.

Își concentră forțele asupra povestirii, se așeză serios în jurul ei, a vrut s-o învăluie, însă a fost captivat el însuși, învăluit de povestire. Deveni robul unei povestiri — sau... grav rănit de o povestire, doborît de ea, trăsnit de ea ca de o săgeată întîmplător țîșnită dintr-un arc. Înfățișarea imens hazlie a numelui zeității cuprindea, de asemeni, un element de tematoare veneratie ; și Regele Spartei încercă să escaladeze tocmai această teamă, tratînd-o ca pe o pojghiță, un înveliș, o pieliță de fanfaronadă și ridicol. Poate avea să reziste ; poate avea să cedeze curînd. Amestecul de veselie și teamă se născuse probabil din băutură, din picăturile de licoare egipteană ; poate că s-ar fi născut și fără ele. Numele era hazliu și prin înșelătoarea asemănare cu acela al unui alt zeu, și dacă te gîndeai că neamurile egiptene aveau în acea apariție, care nu era altceva decît o rău-mirositoare focă sau morsă, pe unul dintre zeii lor.

Menelau s-a concentrat asupra povestirii, a concentrat-o în jurul său în răstimpul cît a șezut în acel loc, comportîndu-se ca o excelentă gazdă pentru feciorii unor bărbați pe care i-a admirat și al căror prieten și tovarăș de arme fusese mulți ani. Povestirea sa poate fi interpretată ca fiind un tribut de recunoștință și o mare dovadă de favoare, un act de omagiu. E posibil s-o fi depănat și în scopul de a-l ușura pe prințul itacan de povara durerii, ca

un răspuns optimist, mult prea optimist, la o întrebare neliniștitoare, de-abia rostită, un răspuns ce n-a izbutit să îmbrace alt veșmînt. Și probabil tocmai pentru a se proteja pe sine îl ridiculizase pe zeu, îl inventase pur și simplu pentru ca profețiile ce aveau să urmeze să nu fie luate prea în serios.

Cu toate acestea nu trebuie pierdut complet din vedere efectul picăturilor egiptene.

— Totul s-a petrecut din cauză că adusesem mult prea puține prinoase celor nemuritori, și mai ales lui Zeus, grăi Menelau. Am fost ținut acolo în țara Egiptului atît cît poate fi ținut cineva în astfel de condiții : șapte ani. Dar, pînă la urmă, am plecat, și după o zi de plutire am ajuns la Farosul aflător în fața gurii fluviului și zonei de deltă. Am încremenit acolo, și un răstimp de douăzeci de zile, n-a suflat nici măcar o boare.

— N-ați fi putut vîsli ? întrebă Telemah.

— Bineînțeles — la început. Dar am zăcut acolo și-am așteptat zi după zi, și astfel am început să avem greutăți cu alimentele, proviziile noastre scădeau văzînd cu ochii. Pur și simplu nu-ndrăzneam să ne continuăm drumul. Oamenii au încropit un fel de plasă, și unii și-au făcut de lucru de-a lungul țărmului, încercînd să prindă pește. Apoi ni s-a terminat carnea uscată, și nu ne-a mai rămas decît niște pîine mucegăită. Eu însumi am băut foarte mult vin, încercînd să-mi mențin moralul ridicat. Mi-am dat seama că jignisem vreun zeu, dar n-am putut afla pe care. Făceam lungi plimbări, de unul singur, prin insulă, în timp ce oamenii se ocupau cu pescuitul. Și într-o zi...

A cătat de grabă către Elena. Devenise din nou apatică și nepăsătoare, privirile îi erau goale de expresie. Îi făcu semne încurajatoare cu capul ; băură amîndoi ; Telemah și Pisistrate și-au ridicat și ei cupele.

— Într-o zi băusem din cale-afară de mult, spuse Menelau, zîmbind straniu, mai mult lăuntric. Ca să scap de gîndurile negre. Deci am făcut o lungă plimbare în interiorul insulei. Și iată că întîlnesc o zeiță, în orice caz era ceva de soiul acesta.

Elena își înălță capul și zîmbi ; mai auzise de multe ori povestea aceea.

— Am discutat oleacă, zise Menelau, da, ne-am întreţinut într-o conversaţie... ne-am... ne-am conversat. Era o nimfă a mării, adică, vreau să spun că pe pămînt mergea pe picioare... era extraordinar de bine făcută. Şi pe tatăl ei îl chema... *Proti—proti !*

„Proti—proti !"

Pisistrate se aruncă pe spate, se aplecă înainte, se lovi cu palmele peste abdomen, capul i se cutremură, rîdea cu tusete şi icnete ; iar valul de hohote se răspîndi de la el la Telemah care, în mijlocul crizei sale de rîs, auzi hohotele Elenei înălţîndu-se la acoperiş, din gura-i larg deschisă. Menelau îşi încleştase mîinile pe braţele jilţului, îşi muşcă buzele pentru a-şi zăgăzui şi stăpîni dorinţa de a rîde, însă ochii săi de culoare deschisă străluceau de rîs nebunesc.

După care toţi patru inspirară adînc, aproape simultan. În acea clipă ar fi survenit o pauză, o ruptură în ritmul minunat, sănătos al serii şi în beţia dată de picăturile egiptene, dacă Elena n-ar fi rostit cu o voce un pic cam severă :

— Şi pe urmă ? După ce v-aţi... conversat ?

— Trebuie să mă gîndesc, zise Menelau.

A rămas pe gînduri.

— Păcat că picăturile astea egiptene te cam fac să uiţi, grăi Menelau, punînd cupa pe masă. Adică, să uiţi amănunte lipsite de importanţă. În orice caz o chema Idothea şi mi-a dat o mulţime de sfaturi bune. Mi-a spus că tatăl ei era un zeu-marin sau zeu-marin-adjunct prin locurile acelea, şi că era informat de minune despre tot ce se-ntîmplase şi despre tot ce-au pus la cale zeii şi urma să se întîmple. Nu trebuia să fac altceva decît să-l pîndesc la momentul potrivit. Îndeobşte îşi făcea apariţia la amiază, atunci trebuia să pui repede mîna pe el. Era cîrmuitorul focilor. Aţi văzut vreodată foci ? Nu seamănă cu nici un animal — ba da, seamănă cu nişte lipitori uriaşe, poate, sau cu un soi de ciini, sau cu nişte bătrîni efori şi politicieni, sau poate cu nişte rapsozi. Din cînd în cînd venea în inspecţie să le numere. Singurul chip de a pune mîna pe bătrînul zeu era să te deghizezi, să-l iei prin sur-

prindere şi să-l ţii zdravăn pînă îţi spunea tot ce voiai să afli.

— Sună divin ; adică seamănă cu ceva din adevăratele mituri străvechi, vorbi Telemah.

— Da, dar mirosea îngrozitor, grăi Menelau. Gîndiţi-vă doar la piei ! Idothea mi-a adus nişte piei de focă, proaspăt jupuite, şi mi-a spus exact cum trebuia să procedez. Am luat cu mine trei oameni şi apoi ne-am pus pe aşteptat. Ne-am dus acolo cu noaptea-n cap şi-am săpat nişte gropi, în nisip, printre stîncile unde se duceau de obicei focile. Apoi ne-am vîrît în pieile care puţeau îngrozitor, luasem însă cu noi nişte parfumuri. Am stat întinşi într-o tăcere absolută şi le spionam prin găurile unde fuseseră ochii. Priveliştea era extraordinară, un spectacol pe cinste, şi dacă n-ar fi fost putoarea aia atît de oribilă, ar fi fost ca la teatru. Imaginaţi-vă o gloată de babalîci, rapsozi, politicieni sau corăbieri, zăcînd întinşi pe burtă şi meditînd în soare, digerînd ceea ce mîncaseră şi cugetînd asupra vieţii... în general cam aşa s-au petrecut lucrurile.

Luă o înghiţitură de vin, îşi strînse puternic pleoapele, încercînd să-şi amintească.

— Şi cînd Helios a răzbit în slava cerului, iar noi zăceam şiroind de sudoare sub pieile încinse, iată-l venind şi pe moşulică. Cred că ieşise drept din mare, dar nu-s sigur de asta ; e posibil să fi venit de pe continent, cu barca. Arăta ca un muritor de rînd, ca un zeu ordinar, nu avea altceva decît o barbă pătrată, păr lung şi o cingătoare egipteană ; era vînjos şi noduros, bătrîn şi-ncărunţit, chiar şi părul de pe piept îi era cărunt, îmi amintesc asta. După care am tăbărît şi-am pus mîna pe el.

Uitaseră numele hazliu al zeului şi se aplecau înainte către Menelau, ascultînd cu aviditate.

— Şi ?...

Acesta fu Pisistrate.

— Şi s-a transformat, zise Menelau. Celelalte foci s-au pornit legănat către mare, pleosc !... şi asta a fost tot ce-am mai văzut din ele. Însă pe bătrînel îl ţineam bine ; individul era un adevărat artist în ale travestiului.

— În ce s-a travestit ? întrebă Telemah.

— Mai întîi într-un leu, zise Menelau. Vreau să spun c-a urlat şi-ncercat să muşte, şi să sfîşie, şi să răcnească

așa cum face un leu. Eu însă i-am strigat în ureche : „Las-o mai moale, cunoaștem șmecheria, și cu noi n-o să-ți meargă. Am văzut și noi cîte ceva în viața noastră, și n-o să scapi tu cu de-alde astea, moșulică !“ Apoi a încercat să se răsucească și să se-ncolăcească ca un șarpe uriaș, sîsîind și-ncercînd să ne trîntească și să ne-nspăimînte, și-apoi a încercat să grohăie ca un porc mistreț, să sară ca o panteră, și cîteodată am avut impresia că ne agățasem de un torent, de un fluviu, un rîu, așa de suplu era, și la sfîrșit, își răspîndi picioarele, făcîndu-se că este un copac, un stejar neclintit, adînc înrădăcinat în pămînt. Dar noi am continuat să-l ținem strîns, și-atunci s-a dat bătut.

Menelau se opri să-și tragă sufletul. Povestitul în sine fusese istovitor ; își sucise și răsucise trupul, încercase să urle pînă ce megaronul îi întoarse ecoul vocii deși aceasta era mică și aproape stridentă, se străduise să imite apa curgătoare și saltul de panteră, unduindu-și trupul, dînd din picioare, agitîndu-și brațele. Fruntea îi era asudată. Elena ședea cu ochii închiși, ascultînd.

— Ei bine, așa cum v-am spus, pînă la urmă s-a dat bătut, a repetat Menelau. Bătrînelului i se făcuse lehamite. La urma-urmelor, eram trei la unu.

— După aceea v-a prorocit și v-a spus lucruri ce s-au adeverit ? întrebă Telemah.

— Cam așa ceva. Mi-a spus despre fratele meu Agamemnon.

Tristețea i se așternu pe față și melancolia i se dovedi molipsitoare. Gîndurile lui Telemah zburară la tatăl său, Cel-absent. Pisistrate își lăsă capul în piept și-și aminti, sau încercă să-și aducă aminte de fratele mai mare, cel ce căzuse la Război. Elena își deschise ochii, privirea-i rătăci apatică de la unul la altul. Suspină ca o gospodină care se săturase de mîncare și poveștI, ca o femeie apăsată de griji ascunse, și în suspinul ei s-a deslușit limpede nefericirea. Fără un cuvînt, își scoase din sîn flaconul cu picături egiptene, turnă vreo cîteva în vasul pe care-l împinse înspre rege. Menelau îi aruncă o privire scurtă, ochii li se-ntîlniră, dădu din cap, mai turnă vin și apă în vas și umplu cupele.

— Pentru prosperitatea voastră, domnilor, și pentru zei, spuse, și trase o dușcă zdravănă. Elena înghiți mai adînc

decît s-ar fi cuvenit pentru o femeie, o regină. Pisistrate înghiţi cu zgomot, şi cînd puse cupa pe masă, din colţurile gurii vinul i se prelinse pe bărbia-i masivă ca de pehlivan. Se şterse cu dosul mîinii stîngi. „Ca un ţărănoi", gîndi Telemah, criticînd prieteneşte gestul. El însuşi îşi umplu gura încet, închise pleoapele, lăsă vinul să-i alunece pe gît.

Imediat după care, moralul le-a crescut din nou.

I

În norul ce plutea deasupră-i se afla Războiul — pregătirile îndelungate, asediul, izbînda, invazia şi zilele de ocupaţie cînd au năruit şi incendiat totul în Troia. Îl contempla printre pleoape, ascultîndu-şi propriul gînd : „N-am fost eu. Ci fiul lui Ahile. Războiul a fost de vină. Eu n-am fost decît unul dintre cei ce-au luat parte la Război. Nu eu am fost războiul."

Somnul i-a fost odihnitor, inspira adînc şi pompa din nou afară aerul. Se răsuci pe-o coastă, chircindu-se în Pîntecul somnului ; după un scurt răstimp se află din nou lungit pe spate, fiind în stare să contemple din nou visul, să-l vadă trecînd ; se răsuci pe partea cealaltă, şi orele nopţii se scurseră. „Odiseu ! strigă cineva. Eroule, rătăcitor-nemaivăzut, vicleanule, rosteşte-ţi povestea !"

„Prea bine, sosesc, bolborosi el, numai că-mi trebuie timp s-o ticluiesc în aşa fel încît ei s-o accepte, căci de le-oi spune cum a fost, n-or să mă creadă. Trebuie s-o preschimb într-o epopee ; trebuie să ticluiesc ceva ce vei fi-n stare să-nghiţi. Am fost pe tărîmul Morţii şi apoi m-am întors la ea, la ea, la Circe-Calipso-Ciripso-Calirce şi eu..."

Oamenii au urcat muntele. S-au agăţat de molizi, au privit în jos printre copaci şi-au zărit corabia plutind în golfuleţul îngust, departe sub ei. Se luminase mult, curînd avea să fie dimineaţă, acum era dimineaţa, în chiar acea clipă.

„Mai departe nu mai mergem ! i-au strigat acolo, jos. Acum nu vom merge mai departe ca fiinţe muritoare. Acum am fost preschimbaţi în porci."

„Sosesc, sosesc !“ le-a răspuns, înălțîndu-și strigătele acolo, sus, în bezne, în vreme ce lumina, Ziua, se răspîndea, din ce în ce mai albă, la picioarele sale, înălțîndu-se din mare.

El a mestecat o plantă — *moli — mola — molală — lala* — pe care o primise de la un zeu, de la Cel-iute-de-picior. „Eu unul n-am să fiu preschimbat, n-am s-ajung un porc,“ și-a rostit în gînd.

„Am să mă căsătoresc cu ea, a gîndit el. I-am fost hărăzit. Circe-Calipso. Ciripso-Calirce-Ca-Nausicca ! Hahaha !“

2

Cînd criza de rîs stîrnită de acel *Proti-proti* imens și grotesc se potolise, Menelau izbuti să-și adune îndestulătoare puteri pentru a fi în stare să le povestească, mai mult sau mai puțin coerent, ce le prorocise și lămurise zeul-focă.

Cu un zîmbet, ce deveni tot mai blînd și de o mobilitate din ce în ce mai omenească pe măsură ce flăcările se-nălțară din nou din buturugile de lemn de cedru ce fuseseră răsucite-n vatră, regele rosti :

— Frate-meu, Agamemnon, ajunsese la strîmtoare. Proti—proti ne-a spus pe șleau că ne-mpotmolisem în acea colonie de foci pentru că nu adusesem ofrande Celor-de-sus. Trebuia să facem cale-ntoarsă și să plutim din nou în susul fluviului Egiptos, ne-a zis el, indiferent cît de departe se afla locul, trebuia să ne ducem acolo și să prinosim. Și apoi am aflat de nenorocirea fratelui meu, și multe altele.

— Proti — ploti — plici — pleosc ! explodă Pisistrate, împroșcînd cu vin masa din fața lui.

— Dar despre tatăl meu a spus ceva ? întrebă Telemah, răcnindu-și hohotele de rîs.

— O, zeilor, am să crăp de rîs ! se căină Elena, convulsionată, trîntită pe spate în jilțul ei, cu pieptul săltîndu-i, bălăbănindu-și coapsele tremurînde.

— Menelau, am să crăp !...

Menelau se stăpîni din nou, rostind cuvintele cu o mai mare limpezime :

— Despre Odiseu ? Da, ajung și la asta. Dar mai întîi, bătrînul zeu ne-a descris ce s-a-ntîmplat în Argos. Ba nu, mai întîi ne-a spus că Aias cel mic, fiul lui Oileu din Locrida, îl mîniase pe Poseidon — asta a fost un avertisment pentru mine ! — și fusese ucis pe drumul întoarcerii, că alunecase de pe o platformă stîncoasă cînd trăseseră undeva la mal, că se lovise atît de tare la cap, încît nu numai țeasta sa ci și stînca se spărsese...

Au rîs, au chicotit, au băut.

— Apoi a venit rîndul fratelui meu, vorbi Menelau. Zeul-focă a spus că Agamemnon fusese atît de nechibzuit, încît îi mîniase pe zei, așa că Poseidon i-a gonit corabia spre provincia cîrmuită de Egist, și că acolo, mi-a zis el, iscoadele lui Egist se ațineau la pîndă, și că cea care mi-a fost de două ori cumnată, Clitemnestra, s-a aflat și ea acolo, așa se socotea — dar, de bună seamă toată lumea știe că Agamemnon a ajuns în Micene, și că Egist se instalase acolo însușindu-și patul și palatul fratelui meu. În orice caz, i-au luat viața fratelui meu în chipul cel mai rușinos și porcesc cu putință, grăi Menelau, cu o voce indiferentă. Iată ce-am aflat de la Proti-pro...

Au izbucnit din nou în hohote.

După un timp, potolindu-se rîsul, Telemah își zvîntă lacrimile și întrebă :

— Dar ce-a fost cu tatăl meu ? Ce-a spus zeul-focă despre...

— Firește, l-am bocit pe frate-meu, rosti Menelau, nu trebuie să vă-nchipuiți că nu l-am bocit. Însă... de-mi sînt îngăduite aste vorbe : în mijlocul durerii mele, adevărul în sine a fost o ușurare, o plăcere, o bucurie. Și apoi bătrînelul era într-adevăr caraghios. Iată ce mi-am spus în cuget în răstimpul cît am stat pe nisip, plîngînd.

— Hai să bem, zise Elena.

După ce-și goliră cupele, Telemah repetă întrebarea ; și vreme de o clipă a avut senzația fulgerătoare, presentimentul nedeslușit, că regele dorea să evite subiectul.

— Odiseu... da, bineînțeles, spuse Menelau. Se va-ntoarce. Într-adevăr, în chiar această clipă se află pe căile întoarcerii. A supraviețuit.

— Sînt sigură că a supraviețuit și că se află pe căile întoarcerii, întări Elena.

— Pare foarte convingător, rosti și Pisistrate, și-și înalță capul, zîmbindu-i lui Telemah, un zîmbet cu gura larg deschisă.

Elena își făcu de lucru cu furca din aur, scormonind cu mîna-i moale, durdulie, prin caierul de lînă, zîmbi, căscă, își clătină capul, zîmbi încă o dată.

Vocea îi era ușor năclăită, nu prea mult, cînd rosti :

— Eu am încredere în Proti—proti.

Le-a venit să rîdă din nou, dar s-au stăpînit.

— Da, am încredere în simpaticul unchiaș, zise ea. Mult adevăr se află în spusele sale. Acela despre Agamemnon s-a adeverit, la urma-urmelor. Deși, trebuie să recunosc, toată povestea pare un mit. De pildă, faptul că bătrînul era cîrmuitorul focilor. Și toate-nfățișările alea ale sale, purtarea lui nemaipomenită. Așa ceva n-a fost omenesc.

Menelau își alintă barba, aceasta sclipi ca aurul.

— Un mit, un vis, dacă doriți, grăi el. Dar oricum ați lua-o, într-un fel a fost realitate. Și faptul că moșul s-a tăvălit peste tot și a-ncercat să se deghizeze în tot felul de lucruri, urmărind să scape de adevăr, la urma-urmei asta nu-i ceva chiar atît de neobișnuit. Cînd am pornit războiul împotriva Troiei, întreaga noastră politică a fost cam la fel.

Telemah fu cuprins din nou de un sentiment de neclintită siguranță, de speranță puternică, chiar de convingere și certitudine. Acea oră a fost pentru el o oră de fericire, plină de bucuria speranței. Totul avea să se termine cu bine.

Bușteni din vatră ardeau domolit. Dogoreau sîngerii, și întunecimea se furișă spre ei din toate colțurile megaronului. În acea companie intimă s-au bucurat de o fericire amorțită, fericirea dăruită de picăturile egiptene. „Sînt tînăr, își spuse Telemah în gînd, tata se-ntoarce, mă așteaptă răzbunarea și regatul ; sînt puternic, deși în tocmai clipa asta mi-e somn." — „N-are importanță că fratele

meu, Antiloh, a fost ucis, cugetă Pisistrate ; a fost erou, şi numele său va fi nemuritor în cîntece. Eu îi sînt frate, iar Telemah îmi este prieten ; aproape ca un frate." „Slavă zeilor că s-a terminat totul, îşi spuse-n gînd Elena, că s-a isprăvit cu toate rătăcirile, că ai un leac ce te opreşte să cugeţi prea îndelung la tot felul de lucruri. Mulţumesc celor-de-sus pentru picături. Slavă zeilor că se face întuneric, că există machiajul, slavă zeilor că ei n-o să mă vadă cînd mă voi trezi, mîine dimineaţă, slavă zeilor că Menelau este atît de bun. Slavă zeilor pentru el şi pentru că există uitare." Menelau gîndi : „Buni băieţi. Povestirea i-a potolit. Cu sănătatea stau bine. Cînd va trebui să călătoresc din nou, am să pornesc spre tărîmul zeilor, spre împărăţia fericirii a lui Radamantes, dacă visul n-a minţit, am să călătoresc spre blîndul şi tihnitul Elizeu. Adio război, adio politică, adio necazuri conjugale. Va fi tocmai ca-n clipa de faţă : în fiecare zi, o licoare dătătoare de fericire."

Cînd se ridică în picioare, o privi pe Elena ; avea ochii închişi, adormise ; şi rosti în şoaptă :

„Într-o zi am să purced într-o călătorie, o lungă călătorie, aşa mi-a dat de înţeles zeul-focă. Spre o ţară cu ierni blînde şi veri răcoroase. Dar asta se va-ntîmpla după mult timp, după foarte mult timp, probabil am să trăiesc pînă la adînci bătrîneţi."

24

Antifonic — III

A

— Zău că nu mi-au plăcut niciodată pisicile, zise Penelopa, exprimîndu-şi astfel furia cînd o văzu pe fiica încă frumoasă a lui Dolios, acea amantă foarte consumată a pretendenţilor, traversînd curtea din faţa casei. „Asta nu-i fiinţă omenească, cugetă Cea-ce-aşteaptă, nu-i o femeie, este un animal, doar un trup. E o sclavă cu care

pot face ce vreau ; da, pot să-i las viața, dacă vreau. Mulți au avut-o ; Antinou a fost ultimul. Pisică destrăbălată cu burta mare. Eu... Pe mine nu m-au avut mulți bărbați. Nu-s saltea. Un singur copil am adus pe lume. Cea de colo se va-nmulți ca o pisică, ca o șerpoaică, ca o..."

Se-ntoarse brusc spre Euriclea, care se mai afla încă în picioare, în spatele ei, și-i strigă :

— Ei bine, nu puteai să-mi fi spus mai înainte ?

— I-am făgăduit, Măria-ta.

— Făgăduit !

Dar cuvîntul i-a reamintit propria-i făgăduială, și-a amintit — pe moment, fulgerător — de Țesătură. Pentru a doua oară, în acel minut, se forță să-și stăpînească glasul :

— Sînt mama lui, rosti ea. Era de datoria ta să-mi fi spus c-a plecat cu o barcă. Pentru ce altceva te afli aici ? Răspunde-mi ! Să-mi răspunzi pe loc !

O cuprinse din nou furia :

— Altfel am să te ucid.

*

Noemon, fiul lui Fronius, era supărat și și-a spus că probabil băuse prea mult vin în propriul său han, cel aflător acolo, jos, lîngă port, acolo unde locuiau mereu însetații pretendenți sosiți din Samosul cel stîncos. Avusese o vedenie. Îl văzuse pe Mentor pe stradă ziua, nămiaza mare, deși, după cîte știa el, bătrînul înțelept plecase cu Telemah în acea călătorie către Pilos. Se apropiase de Mentor, îi atinsese brațul și-și ridicase ochii către chipul cu barbă căruntă :

— Credeam că ești plecat ! Sau te-ai întors ? Unde-ai tras barca ?

— Plecat ? Într-o călătorie ? spuse Mentor, căruia-i plăcea să facă pe filosoful. Omul călătorește mereu. Eu mă aflu în călătoria vieții mele, grăi el, cu solemnitate și profunzime. Călătorim și atunci cînd sîntem treji și atunci cînd dormim. Tu călătorești, eu călătoresc, zeii fac o lungă călătorie, întovărășindu-ne, și-ar fi interesant

să trăiești atît de mult, încît să poți vedea cum se va sfîrși această imensă călătorie a omenirii.

— Oh, las-o moartă ! zise Noemon. Cînd te-ai întors ? Cred că ești în stare să pricepi că vreau să știu ce-ai făcut cu barca mea cea bună !

— Eu mă întorc întotdeauna, zise Mentor, trăgîndu-se de barbă, scoțînd la lumină, cu fiecare smucitură, cîte o idee trăsnită.

— M-am întors din Creta cînd am fost tînăr. M-am întors din Troia, unde nu mai fusesem niciodată, din Itaca, unde, pentru a spune adevărul, am fost destul de des. M-am întors din Troia după cel mai mare, mai sîngeros și mai crud război din istoria omenirii. M-am întors de la țară ieri ; am fost la Laerte să facem filosofie și să discutăm despre grădinărit, se potrivește una cu alta, e aproape aceeași chestie, am găsit împreună o rezolvare a problemei. Acum mă întorceam din port, și, după puțin timp, am să mă-ntorc de-acasă, căci trebuie să mă duc acolo și să le arunc o privire acelor juni pretendenți. După care, fără-ndoială, o să mă-ntorc de-acolo, așa cum vei vedea. Mereu sînt pe drumul întoarcerii, mereu pe drumuri, iată cum merg lucrurile !

— Pfui, ce prostii poți să spui ! spuse Noemon, de-a dreptul înfuriat pe cel cu barbă căruntă. Unde-ai tras barca ? Am nevoie de ea. Și unde-i puștiul meu ? Și el a plecat cu barca.

— Barca ?

— Da, barca. Cea mai bună barcă a mea ! Este o adevărată corabie, asta-i ! Unde-ai lăsat-o ?

— Barcă, corabie ? se miră Mentor. Viața-i o barcă, de fapt viața este o corabie, dacă stai să te gîndești.

Era atît de plin de propria-i înțelepciune, încît porni la drum mai departe : probabil își închipuia că Noemon îl însoțea, că pășea alături de el, ascultîndu-l. Noemon însă rămase pe loc o bucată de vreme, ascultînd cum se-ndepărta bolboroseala. După aceea îl apucă furia și panica. Alergă pînă-l prinse din urmă pe bătrîn, și, gîfîind, îl apucă strîns de braț.

— Te-ai întors sau nu de pe continent ?

Mentor se opri din mers, îl privi, meditã, cumpănindu-şi cuvintele de parcă avea o balanţă în mînă, cel puţin aşa reieşea din gesturile sale.

— Întotdeauna soseşti de pe continent, băiete. Atît zeii, cît şi oamenii au sosit de pe continent. Şi eu am sosit de pe continent. Dar de unde vine continentul ? Răspunde-mi la-ntrebare, de eşti în stare !

— Eu mă referéam la momentul ăsta ! strigă Noemon.

— Ca să spun adevărul, e cam multişor de cînd am fost pe continent, grăi bătrînul. Adică, adeseori mă aflu acolo cînd visez. Dar picioarele mele, ostenitele mele picioare, de mulţi ani, n-au mai călcat pe-acolo.

— Dar n-ai fost cu ei, cu băiatul meu şi ceilalţi din suita lui Telemah, cînd au pornit pe mare, către Pilos, acum zece zile ?

— Totdeauna îl însoţesc pe fiul lui Odiseu, spuse bătrînul Mentor, ridicîndu-şi mîinile ca un preot gata să binecuvînteze. — Îl urmăresc cu cea mai mare atenţie. Asta-i sarcina mea. Ar trebui ca isteţii mei concetăţeni să ştie prea bine că tată-su mi-a fost cel mai bun prieten. Telemah este unul dintre cei pe urmele căruia mă ţin cel mai mult. Ce-i cu povestea că-i pe continent ? zise bătrînul, cuprins de o neaşteptată curiozitate.

— O, părinte din ceruri ! exclamă Noemon, şi o luă la goană, mai întîi în port, apoi la hanul lui, unde dădu pe gît o cupă mare de vin aproape neîndoit, căci transpira, apoi urcă în camera sa pentru a cugeta asupra celor aflate. Acolo îi trecu prin minte că văzuse o fantomă. Şi-a dat seama că Mentor trebuia să se afle în Pilos ; la urma-urmei îl văzuse el însuşi cînd se îmbarcase. Dar era extraordinar cît de reală fusese fantoma, gîndi el. Deşi este ceva caracteristic fantomelor să semene cu realitatea.

Şi, brusc, a simţit cît de mult îi lipsea frumoasa lui barcă. O clipă se gîndi şi la fiul său, dar gîndul a fost mai mult lăturalnic, căci de la barcă gîndurile-i săriră de-a dreptul la animalele de tracţiune pe care le stăpînea pe continent : doisprezece cai tineri, în care-şi plasase — se lăuda cu asta — o parte din capital, şi cîţiva catîri. Îşi ţinea animalele la un văr din Elida, şi în acea clipă a simţit o mare nevoie să le vadă.

— Noemon a fost pe-aici, a rostit Euriclea. Şi s-a purtat foarte ciudat. Am crezut că va fi în stare să-şi ţină gura, dar a vorbit peste tot. A zis c-a văzut o fantomă ; era deja beat înainte de micul dejun, şi cînd persoanele din megaron l-au întrebat ce-a văzut, dorind doar să se distreze pe socoteala lui, el a spus că l-a văzut pe Mentor.

— Ei şi ? ce mare scofală că l-a văzut pe Mentor ? s-a mirat Penelopa.

*

Antinou îl înşfăcă şi strigă :

— Spune adevărul, omule ! Ce-i cu Mentor ?

— Socoteam că se află pe continent, rosti Noemon, şi buzele îi erau deja uscate. Şi încă mai socot că se află pe continent, şi că ce-am văzut a fost o fantomă. Dar, pe zei, ce tare semăna cu el ! Era... da, era exact ca şi cum ar fi fost el însuşi.

— Beţiv împuţit, îi spuse Antinou, şi slăbi strînsoarea luîndu-şi o poziţie ameninţătoare, cu picioarele depărtate şi braţele încrucişate, arătînd mare şi puternic.

— Dă-i drumul, să-mi spui de-ndată tot ce ştii, altminteri...

Eurimah şi Amfinom se ridicaseră şi ei.

*

Medon, om la toate, rapsod de rezervă, vestitor şi dublu-spion, îşi ridică doar un picior peste pragul foarte înalt (atît din punct de vedere moral, cît şi fizic) şi le zări pe cele două femei. Stăpîna se afla în picioare în faţa ferestrei ; privea în jos în curtea din faţă, trăgînd cu urechea. Se putea auzi zarva din sala de jos, voci sporovăind, zgomot de vase, paşi grăbiţi, ecouri, şi, din cînd în cînd, vocea lui Antinou, dură, răsunînd ca loviturile unei bîte, şi aceea limpede şi amabilă a lui Eurimah, şi vocea persuasivă, cu stridenţe amabile a lui Amfinom : puteai deslusi cuvinte izolate. Înapoia Penelopei, în picioare, se afla Euriclea, cu palmele strîns împreunate ;

încerca ba să privească peste umărul Stăpînei, ba privea fix, pesemne în culmea disperării, spinarea ei.

Se-ntoarseră amîndouă. Pe chipul Soției, Medon desluși furia, iar pe acela al bătrînei, groaza.

— Medon, *tu* ce dorești ?

Își trecu și celălalt picior peste prag, și cît pe ce să se poticnească, deși se mai căţărase peste el, cu nemăsurată circumspecție, de multe ori pînă în acea clipă. Sentimentele-i erau împărțite : era ca și cum i-ar fi trădat pe cei de jos și ca și cum ar fi avut de rostit un important mesaj. La drept vorbind situația era palpitantă.

— Mentor a stat la moșul Laerte, Înălțimea-voastră.

— Știu, rosti Penelopa. N-a fost cîtuși de puțin pe continent.

— Dar Telemah nu se află la Larete ; este în Pilos, Înălțimea-voastră.

— Știu, zise. Și ce dorești ?

Sentimentul că era un spion-dublu îi năpădi pieptul descărnat ; ezită. Euriclea își desfăcu palmele într-un gest de penitență, își duse mîna dreaptă la gură ca și cum, deși îngrozită, ar fi urmat să caște sau să dea un avertisment.

— Înălțimea-voastră, au de gînd să-i ia viața, grăi Medon. Se vor așeza la pîndă, așteptîndu-i întoarcerea. Acolo jos, în Strîmtoarea Samosului, înainte de-a ajunge aici.

— Știu, rosti Penelopa.

Euricleei îi căzură mîinile pe lîngă trup. Medon își aminti mai apoi, în viața care i-a fost dăruită s-o trăiască printre oameni, cum a avut impresia că acelea erau realele, autenticele, adevăratele mîini de mamă, mîini desperate și îngrozite, și imaginea pe care și-o făcuse despre bătrînă s-a modificat pentru totdeauna : amintirea acelor mîini a fost atît de puternică, încît avea s-o poarte cu el în Hades sau oriunde altundeva o fi ajuns pînă la urmă.

— Știi în mod sigur *locul unde* au intenția să-l prindă ? întrebă Penelopa, cu voceă înceată. Însă își drese glasul : Să-mi spui pe loc tot ce știi !

— Așa cum am spus, în Strîmtoare, departe, în josul coastei, zise el. Au așezat iscoade pe Asteris și pe limba de pămînt de la miazănoapte, din Samos, și au și patrule în Strîmtoare și pe colinele de-aici, de sus.

L-a ușurat faptul că se ocupa de lucruri reale, de idei concrete.

— Cei ce trebuie să-l prindă sînt în număr de douăzeci, adăugă el.

— Oh !

Mîinile Penelopei s-au încleștat și s-au descleștat. Bătrîna privi pardoseala, adunîndu-și puterile.

Medon rămase în picioare acolo unde se afla ; n-avea cum să se retragă. Încercă, făcînd o plecăciune, însă Stăpîna nu observă ; privea într-un punct, înapoia lui, deasupra ușii.

— E băgat și Eurimah în treaba asta ? întrebă ea.

— Da.

— Și... și Antinou ?

— Da, și Amfinom și toți ceilalți, răspunse Medon, fiind gata să se refugieze în fapte, să se cramponeze, în teama lui, de nume.

— Oh !

Medon cugetă : „Așa exclamă un om cînd își înfige în piept un pumnal. Nu mai poate stăvili mîna ce-l ține deși protestează împotriva pumnalului."

Euriclea deschise gura, își trecu bătrîna limbă peste buzele ofilite ; își mișcă picioarele ca și cum ar fi vrut să facă un pas, dar nu se hotărîse asupra direcției. Acum își ridică amîndouă mîinile din nou, își împreună palmele și-și recîștigă echilibrul.

— Medon se pricepe și să cîrmească o barcă și să alerge, zise ea.

Penelopa se întoarse din nou înspre fereastră ; bîigui ceva, apoi rosti mai tare :

— Mai întîi mi l-au luat pe El... zeii mi l-au luat. După care Ei ne-au trimis acest roi de rozătoare, șobolani, lăcuste... invazia lui Zeus ! Și acum vor să-l distrugă pe el, Băiatul, pe cel mic. Vor să-i desființeze pînă și numele ! Și cine le sînt uneltele ? Antinou și Eurimah !

Se întoarse către ei atît de brusc, încît Medon se trase înapoi, izbindu-și călcîiul de prag și a fost pe punctul de a

se răsturna. Bătrîna Euriclea făcu doi paşi îndărăt, dar îşi păstră echilibrul.

— Nu vreau să se-ntîmple asta ! strigă Penelopa. N-am să accept ! N-am să îngădui ! Am să... am să...

— Doamnă, interveni Euriclea, Medon ştie şi să cîrmească o barcă şi să alerge. Are plămîni buni şi picioare zdravene.

— Trebuie să-i trimitem veste lui Laerte ! zise Soţia.

Bătrîna înaintă cu siguranţă către stăpîna-sa ; îşi revenise complet, îşi recîştigase voinţa şi capacitatea de a acţiona.

— N-ar trebui să-l tulburăm, Doamnă. E bătrîn ; trebuie lăsat în pace. Nu poate face nimic.

— Ai de gînd să-mi dai *sfaturi* şi de data asta, alte sfaturi ! ? rosti Penelopa, aproape ţipînd, mînia acoperindu-i în mare măsură disperarea.

— Nu-i de ajuns că-n zece zile nu mi-ai spus nimic de locul unde se află, că n-ai suflat nici un cuvînt !

— Măria-ta, grăi bătrîna, te implor, ia-mi viaţa. Sau izgoneşte-mă. Dar nu-mi pot scoate din minte faptul că Telemah încearcă să ne salveze pe toţi. Cine ştie ce vor face Nestor şi Menelau cînd vor auzi adevărul despre ce se petrece rostit de buzele lui ! Şi după cîte ştiu eu, Medon e-n stare şi să cîrmească o barcă şi să alerge.

Medon simţi cum i se taie picioarele, dar se aplecă adînc din şale. Şi la urma-urmelor, era încă un tînăr plin de speranţe.

— Doamna să-şi spele lacrimile cu apă rece, zise Euriclea. Şi-ar mai trebui ca Doamna să-şi pună altă rochie ; mult bine-ţi face cînd eşti amărît să-ţi schimbi straiele. Şi după aceea ar trebui ca Doamna să se retragă în iatacul ei şi să rostească o rugă pentru Zeus, şi încă una foarte lungă şi din inimă pentru Atena. De rest, am să mă-ngrijesc eu.

— Dar... rosti Medon, plecîndu-se pînă la pămînt.

— Am să fac rost de barcă şi vîslaşi ; tot ce-ai de făcut e să fii pregătit, i se adresă Euriclea.

— Dar, zise Medon, încă îndoit din şale, unde am să-l găsesc ? Dacă nu se mai află nici în Pilos, nici în Sparta ?

Bătrîna îl privi de sus în jos.

— Medon, e limpede că nu eşti destul de evlavios, zise ea. Unde-ai să-l găseşti ? Întreab-o pe Atena, aşa procedez eu de obicei în situaţii dificile. Dar trebuie s-o ajuţi să-ţi răspundă. Zeiţa ţine la asta.

Penelopa părăsi camera cu paşi rari, rochia i se tîra, se împuţinase la trup.

— Medon, grăi Euriclea, trebui să-ţi ţii gura şi să nu faci altceva decît ce-ţi spun eu. Cu ajutorul zeilor şi puţină chibzuială, am făcut în aşa fel încît în partea de miazăzi a insulei, în Limanul Adînc, se află o barcă de Dulichion. Am eu o mică înţelegere cu cei de pe-acolo. Este o barcă pentru douăzeci de vîsle, şi-mi închipui că nu prea se vede unde-i trasă. Vei pleca în seara asta, cînd se va lăsa întunericul. N-ai de spus decît că te-am trimis eu.

Trase cu urechea : Ce făceau cei de la parter ? Mare zarvă.

— Mi-e milă de ei, cînd s-o-ntoarce el acasă, rosti ea. Îi cunosc eu şi pe Nestor şi pe Menelau.

Lui Medon situaţia îi apăru într-o lumină mai favorabilă ; în acea clipă fidelitatea sa era aproape, dacă nu complet, nedivizată.

— Poate că Telemah se va-ntoarce cu o flotă şi cu o-ntreagă armată, spuse el, simţindu-se pe deplin satisfăcut de rolul important pe care-l juca, satisfăcut de sine, de mintea-i bogată în scorneli, de capacitatea de a acţiona exact atunci cînd trebuia şi de felul cum se comportase în faţa Soţiei.

— Cei de pe continent ştiu ei prea bine cum să procedeze, a grăit el.

— Eu mă referam la Odiseu, rosti bătrîna.

Într-o oarecare măsură, Medon redeveni ceea ce era : spion-dublu.

— Eşti sigură că se va-ntoarce vreodată ? Ştii ceva sigur ?

— Nu, rosti Euriclea. Dar mă port ca şi cum aş şti. Este singura cale. Singura posibilitate. Acum, haide.

— De fapt, eu nu-s un marinar prea grozav, zise Medon.

Cînd se trezi, tot trupul îi era înțepenit și dureros.

Se gîndise deja, în seara precedentă, c-ar fi trebuit să le spună cum îl cheamă, dar nici regina, nici Alcinou nu-l întrebaseră, iar el nu dorise să pară necuviincios. Mai erau și alte motive pentru care șovăia. Stînd treaz în patul din vestibulul alăturat megaronului, făcu o tentativă de a recapitula situația. Nu descoperise simpatiile politice ale lui Alcinou și nu știa în ce sferă de influență se afla în acele momente. Ce se-ntîmplase prin acele locuri după Marele Război ? Cei din Scherie erau simpatizanți ai Ilionului ? Care erau relațiile lor cu Argos, Sparta și Regatul Insular ? Pe cît izbutise să deducă, acea Scherie, o țară mai curînd necunoscută, unde naufragiase el, trebuia să se afle foarte sus, aproape de coasta Tesprotidei, însă nu știa nimic despre obiceiurile poporului — într-adevăr, era oare în mod sigur un popor pașnic ? — n-avea idee despre concepțiile lor, ale insularilor, privind situația mondială, poziția cîrmuitorilor lor. De l-ar întreba, ar trebui cu siguranță să le spună numele lui. Oare regele vorbise serios cînd i-a promis că-l va transporta acasă ? Era sigur că, într-o oarecare măsură, reușise la examenul la care fusese supus. „A vrut chiar să mi-o dea pe fiică-sa ! I-ar fi plăcut și ei acest lucru ! Dar regele fusese probabil băut."

N-a văzut-o deloc pe Nausicaa în timpul dimineții ; a fost pus față-n față cu cetățeni ai orașului. Imediat după ce se sculă și făcu baie, Alcinou îl luă și-l duse în piața publică. Acolo avu loc un fel de întrunire de prezentare. Regina Arete mai scosese la lumină și alte veșminte de-ale fiilor ei ; era absolut prezentabil și-și spunea că probabil arăta destul de impresionant.

Bineînțeles că noutatea se răspîndise. Orașul nu mai era chiar așa de copleșitor cum i se păruse lui cînd pătrunsese în el, în amurgul serii precedente, dar chiar și așa, numărul celor ce așteptau în picioare, în mica piață din partea de jos a orașului, în preajma limanului celui mic, se ridica probabil la cel puțin două, trei sute de oameni, fără a-i socoti pe sclavi și slugi. Limanul reprezenta o dovadă că nu duceau lipsă de corăbii : pe malul nisipos erau trase

corabie lîngă corabie ; erau nave rapide, iar la intrarea în golf se aflau la ancoră trei nave de comerț arcuite, cu chile pictate în roșu. Casele orașului erau scunde și înghesuite, zidurile de incintă alcătuite din piatră prost cioplită, dar destul de solide ; și totul degaja o atmosferă de pace. Aproape nimeni nu purta arme. Copiii alergau nestingheriți de jur împrejur, se auzeau lătrături de cîini, dar nu din cale-afară de fioroase ; soarele începu să pirjolească.

„Aș putea trăi în locul ăsta", rosti în gînd, pe neașteptate.

*

„Ar putea rămîne aici", își spuse în gînd Nausicaa, în vreme ce, stînd în picioare la fereastră, îi urmărea pe tatăl ei, pe frați și pe străin traversînd cele două curți din fața casei, ieșind prin poarta exterioară, coborînd către oraș. Străinul purta una dintre pelerinele subțiri ce-i aparținea lui Laodam, cea de culoare roșie, avea umeri lați, nu era prea înalt, în schimb era vînjos — ba nu, într-adevăr, astăzi părea mai înalt, după ce reușise să-și doarmă somnul într-un pat. „Cînd te gîndești prin cîte-a trecut !" rosti ea în gînd.

— Nausicaa ! strigă mama.

— Da-aa !

— Am ceva de vorbit cu tine, a spus Arete, cînd fata pătrunse în cameră.

*

Regele a ținut un mic discurs. A subliniat faptul că pe-acolo rareori se abăteau străini și că obiceiul lor era să-i trateze foarte bine — „în concordanță cu tradiția noastră de pînă acum", cum s-a exprimat el, pe un ton oarecum protocolar.

— Bărbatul acesta, acest onorat străin, a sosit ieri. A străbătut marea, se află în drum către casă, locuiește pe o insulă de la miazăzi, Itaca, despre care, de bună seamă, veți fi auzit. I-am făgăduit să-l ajut s-ajungă acasă. Acum aș vrea o navă bună și cincizeci de vîslași.

Călătorul își îndreptă ținuta ca să pară impunător : „Ar fi trebuit să le spun cum mă cheamă — poate că nu-

mele meu este cunoscut prin aceste locuri. Oare ar fi momentul cel mai potrivit să vorbesc ?"

Dar se stăpîni ; şi apoi treaba era deja încheiată.

— Tu, şi tu, şi tu ? întrebă regele, indicîndu-i pe vîslaşii aflaţi printre cei adunaţi. Vrei să mergi ?

— Da.

— Da.

— Sînt ocupat.

— Da.

— Să fiţi gata spre dimineaţă, grăi Alcinou, cînd oaspetele îşi va fi adunat cele de trebuinţă. Dacă asta-i pe placul oaspetelui nostru ?

Acum ar fi trebuit să le spună numele. Îi stătea pe vîrful limbii, apoi însă îşi dădu seama c-ar fi părut mai curînd ceva stupid, neaşteptat. Nu-l întrebaseră. Şi apoi, toţi cei adunaţi acolo presupuneau, fără îndoială, că Regele îi cunoştea deja numele ; ar fi putut fi o lipsă de tact să-l divulge acum. În timp ce se-napoiau, încercă să prindă o ocazie de a-l spune. De cîteva ori numele îi fu pe vîrful limbii.

— Astăzi e zi de sărbătoare pentru noi, rosti Alcinou, curtenitor, şi ochii negri îi străluciră afabil. Noi cei de pe aici nu aducem prea multe prinoase deoarece sîntem de părere că zeii nu trebuie răsfăţaţi, de obicei, însă, atunci cînd ne aşezăm la masă, ne-ndreptăm gîndurile către Ceiatotputernici.

S-ar fi putut să fie o glumă — regele rîsese ; după cum ar fi putut fi şi o sănătoasă doctrină religioasă.

„Aş putea foarte bine rămîne aici", gîndi străinul.

— Pe cine sărbătoriţi ? întrebă el.

— Pe... Oaspetele nostru. Fiindcă ne-a învrednicit cu vizita sa. Este o datină de-a noastră.

— Ah ! exclamă el.

— Am trimis după Demodoc, cel mai bun rapsod de pe la noi, zise regele. Poate povesti marile legende despre zei şi despre război cu adevărat cum se cuvine.

Traversară curtea interioară, urmaţi de un şir de oaspeţi.

Acum ar trebui să-i spun numele.

— Pe mine...

— Hei ! strigă regele fluturîndu-şi mîna.

Fata și regina stăteau în picioare la o fereastră de la etaj. Le făcură semne cu mîinile ; el le răspunse la fel ; într-adevăr, era foarte gingașă, o copilă, a cugetat el.

„Firește, ai putea rămîne și trăi aici, dacă n-ar fi... De multă vreme nu te-ai mai culcat cu o femeie adevărată, o femeie muritoare," rosti el în gînd.

*

— Desigur, nu-i decît o idee de-a tatălui tău, vorbi Arete. Poate că nu era tocmai... vreau să spun că au băut vreo cîteva cupe ieri seară.

Fata se plecă în afară.

— Cît crezi că va sta aici, Mamă ?

— E posibil să stea pînă mîine. Nu știu ; poate mai mult. Dar e limpede că-i grăbit. Ți-ar face plăcere să rămînă mai mult, Nausicaa ?

— Ar fi nostim de știut cum îl cheamă, spuse ea.

— Nu putem întreba, zise Arete. Vezi tu, cei de la apus și de la miazăzi au obiceiuri atît de ciudate.

— Dar, Mamă, noi n-am sosit tot de la miazăzi și de la apus ?

— Asta s-a petrecut de mult de tot.

— Oricum, ar fi frumos să știu cum îl cheamă

— O să afle Tata, astăzi, o liniști regina.

*

Demodoc de-abia trecuse de cincizeci de ani, dar barba îi era aproape încărunțită. Fusese orbit încă din tinerețe, la război, și în ultimele trei decenii învățase cu sîrg cîntecele pe care le cînta acum cu o voce mică, subțire, dar cu multă răbdare. În timp ce mesenii se ospătau, Demodoc ședea deoparte, mormăind și repetînd. În fața lui, se afla un coș cu pîine și o cupă cu vin. Sala mare din curtea interioară era plină de oaspeți ; era o sărbătoare importantă și, după cît se părea, avea să se dovedească a fi și de lungă durată. Sfetnicii, cei doisprezece nobili, se aflau acolo, ca și toți fruntașii orașului.

Din nou observă că doar puțini purtau arme.

Ideea îi veni cînd Demodoc a ajuns la al doilea cîntec.

Primul a fost despre zei ; o interpretare aproape fără cusur a episodului cu Ares, Afrodita și Hefaistos. Era un

frumos și vechi cîntec, nu tocmai exact un imn de laudă sau omagiu, în schimb era o clară imagine despre zei și părțile lor slabe, apropiind astfel ceea ce era divin de ceea ce este omenesc. Îl auzise deseori în tinerețe, în taberele de război, pentru că soldații se amuzau grozav la auzul lui. Zeul cel șchiop, gelos și iscusit ticluise o capcană, iar cînd necredincioasa-i soață și Ares se băgaseră în pat, cei doi au fost prinși.

Demodoc făcuse ca povestea să sune cît mai decent și mai plăcut cu putință, deoarece Arete și alte femei ascultau stînd în picioare în galeria de la etaj.

— Și acum celălalt... știi care, da ? rosti Alcinou.

În acea clipă îi veni Călătorului ideea ; în acea clipă întrezări posibilitatea de a-și pune planul în aplicare.

*

Bardul cînta despre un bărbat numit Odiseu și despre un preacunoscut erou, Ahile — cei doi se certaseră la o sacrificare de mulțumire și banchet ce se ținuse undeva, în timpul marelui război al aheilor împotriva troienilor. Cum Demodoc tocmai reproducea amănunțit — sau scornea — toate cuvintele grosolane, pe care și le aruncaseră cei doi bărbați, se auziră de la mesele mai îndepărtate niște chicoteli, într-adevăr, unii dintre cei mai tineri invitați au rîs tare, iar sfetnicii și regele au zîmbit. Aceasta îl înflăcără pe bard care repetă cele mai urîte insulte : șobolan-de-cală, mistreț-castrat, țopîrlan, preacurvit, șobolan-de-latrină, Împărat-itacan, erou-de-alcov, fiu-de-două-tîrfe, mîncător-de-pește, și multe altele încă și mai triviale, sporind efectul și veselia generală. Apoi descrise în cuvinte oarecum mai plauzibile cum îl distrase pe Agamemnon cearta celor doi, căci principiul lui era, așa cum știau toți, să cîrmuiască semănînd discordie acolo unde era folositor și să unească acolo unde era profitabil : numai să conducă, cu orice preț.

Călătorul observă că regele îl tot privea cu coada ochiului și atunci își puse ideea în aplicare. Apucă un colț din pelerina purpurie, ce-i aparținea lui Laodam, și, preț de o clipă, o ținu în fața ochilor. Nu juca doar teatru : de fapt era ușor emoționat deși, într-o oarecare măsură, era fără îndoială o probă de prefăcătorie, și cea mai mare parte

dintre gesturi erau gîndite — ca și mimica sa, dealtfel. Din senin, își aminti de altceva : amintirea îl copleși ; uși închise în mintea sa au fost deschise. Îi reveni în minte Războiul și toate mizeriile sale. Pe durata cîtorva secunde, simți în nări fumul orașului incendiat al lui Priam, miasmele născute din incendii, duhoarea de haine arse, de păr pîrlit, de carne omenească friptă, miros de sînge, putoarea excrementelor de la morți și muribunzi, duhoarea a ceea ce Agamemnon numise, într-unul din momentele sale de elocvență, măreția învingătorilor, slava celor victorioși. Dar nu numai amintirea mirosurilor reînviate în răstimpul acelor secunde îi smulsese lacrimile. Aflat în mijlocul acelui val de nedorite amintiri, a fost conștient că i se ivise-n cale un minunat prilej de a spune cine era într-o manieră demnă și chiar solemnă, după cum și-a dat seama și de faptul că Alcinou ghicise probabil deja cine era el, sau în orice caz, în ultimele cîteva ore, avansase pe drumul presupunerii că el făcuse parte din grupul faimoșilor bărbați, Cei-renumiți, cei ce fuseseră căpetenii la război ; și că de aceea îi sugerase bardului să aleagă chiar acel cîntec. Astfel, în nefericirea lui, exista de asemenea o anumită cantitate de satisfacție, născută din faptul că era apreciat. Dar, așa cum spuneam, avea lacrimi în ochi. Și dincolo de toate, își aminti lunga călătorie începută acasă, care sfîrșise în pace alături de ea, cea cu adevărat Inegalabilă, Calipso.

Poate că ceilalți au observat, poate că nu. E posibil să fi crezut că-și sufla nasul sau că-și ștergea o picătură de vin de pe obraz sau își scotea o geană din colțul ochiului.

*

Nausicaa îl zări pentru o clipă cînd trecu pe lîngă ușă. Ședea la masă pe jumătate ascuns de silueta înaltă a tatălui ei, exact în clipa cînd și-a ridicat colțul pelerinei ; îi văzu chipul în întregime, era gînditor, firește, trist.

— Hai, Nausicaa.

— Numai o clipă, Mamă.

Oaspeții rîdeau în sală ; auzi cîteva din cuvintele triviale.

— Haide, Nausicaa, o zori, nerăbdătoare, Arete.

Luînd-o înainte, în direcția unde se afla cămara, maică-sa a purtat ea însăși torța fumegîndă prin coridorul

întunecat. Nu era o pivniță, totuși Nausicaa avea mereu senzația că acel loc semăna cu o peșteră vrăjită. Pe stînga se găseau cele două camere cu făină, cu amfore pentru vinul casei și ulcioare înalte cu ulei ; în punctul cel mai îndepărtat, pe dreapta, se afla camera cu vasele și obiectele de preț. Rafturile erau înțesate de vase și potire.

— Asta e ?

Arete luă de pe raft un vas mare din argint : era încrustat cu smalț și placat cu aur. Nausicaa ținea torța ca să poată vedea.

— Nu... nu știu, zise ea.

Arete n-o luă în seamă, în schimb lăsă vasul pe pardoseală.

— Și astea ?

Acelea erau un pocal mare din aur și două cupe mai mici, poleite cu aur.

— Nu-s astea vasele pe care le tot înstrăinează ?

— Zău că nu știu, rosti fata, încă o dată.

— Și ăsta, zise Arete, scoțînd un vas mai mic făcut din aur.

Au ridicat vasele și, traversînd coridorul, au intrat în cămara cu ulei. Chiar în preajma ușii, se afla un ulcior gol cu gura largă.

— Aici, spuse regina.

Cupele și pocalul le vîrî în ulcior. Vasele le așeză într-un coș din colț, peste care aruncă niște țoale vechi.

— Simt pînă-n măduva oaselor că are să-nstrăineze o mulțime de lucrări în seara asta, a grăit mama.

Fiică-sa nu scoase nici un cuvînt.

— După aceea regretă de fiecare dată, și-mi spune c-am făcut bine că le-am ascuns, încheie regina.

Din megaron nu răzbea nici un sunet. Cînd au pătruns din nou în hol, au zăbovit lîngă ușă. Înăuntru, oaspeții ședeau la masă ca și înainte, numai că ședeau încremeniți ca și cum fuseseră transformați în stane de piatră, acolo unde se aflau. Alcinou se ținea foarte drept, se afla răsucit către oaspete și-l privea drept în ochi. Orbul Demodoc rămăsese cu gura larg deschisă. Mîna stîngă și-o ținea peste corzile chitarei ca și cum ar fi amuțit-o pe neașteptate. Cu

capetele ridicate, nobilii sfetnici căutau cu priviri încremenite la rege și la străin. Ochii lui Laodam scăpărau, se afla ghemuit ca și cum s-ar fi pregătit să sară-n sus și să strige. Frații păreau că așteaptă un semn de la el.

— Da, eu sînt, a rostit Oaspetele. Eu sînt Odiseu.

— Ah !

*

— Așteaptă o clipă, grăi Arete și, preluînd torța, se întoarse repede la cămări. Nausicaa rămase pe loc, privindu-l cu atenție pe bărbat. S-ar fi putut să fie un zeu. Numele îi răsuna în urechi. Îl mai auzise ; în vreun cîntec. Străinul își răsuci capul, își îndreptă ochii spre ea. Trebuie s-o fi deslușit în acel loc în semiobscuritatea ușii deschise. Se retrase cu cîțiva pași. Înăuntru, bărbații începură să se foiască, descătușați din uluială. Bardul își ridică mîna și chitara slobozi un piuit.

Arete a revenit.

— Trebuie să urcăm, șopti ea. Trebuie să salvăm și hainele cele mai bune. Acum o să dăruiască totul. Așa face în zile ca asta.

— Da, șopti Nausicaa. El...

Merse cîțiva pași după maică-sa, dar se opri la picioarele scării. Desluși cum creștea murmurul vocilor în megaron. În capul scărilor, se ținea dreaptă Arete, cu torța-n mînă.

— Haide, vino.

Nausicaa urcă scările și luă torța de la maică-sa.

— Mă-ntorc imediat, zise, mă duc numai pînă la...

Din nou coborî scara, cu pas rar, se strecură pe lîngă ușă și intră în coridor. Desfăcu lesne legăturile de la camera cu argintărie. Practic, mamă-sa golise rafturile pînă la ultimul obiect ; rămăseseră doar niște cupe din aur. simple și învechite, cu toartele roase, și un vas simplu din argint înnegrit.

Găsi restul de obiecte în cămara cu ulei ; se aflau înghesuite în cîteva ulcioare goale, cu gurile largi, și vîrîte înapoia unor amfore înalte, aliniate de-a lungul pereților. Trase afară cele mai frumoase vase, pocaluri și cupe, acelea pe care le ascunseseră la început, și apoi pe

celelelate, şi le duse înapoi în cămara argintăriei şi le repuse pe rafturi.

Cînd trecu din nou pe lîngă uşă, în drum spre scară, străinul le vorbea bărbaţilor din sală. Nu mai văzuse niciodată o făptură mai zeiască, de o frumuseţe atît de virilă şi viguroasă.

*

După ce rostise cuvintele, simţi mai întîi o fantastică senzaţie de uşurare şi apoi, imediat după aceea, regret. Acum era învesmîntat în numele său, nu mai era nici Călătorul, nici Outis, nici Străinul, şi trebuia să vorbească, să vorbească şi iar să vorbească, pînă cînd, prin vorbire, avea să-şi facă din nou loc în lumea oamenilor.

„Am să vă vorbesc despre călătoriile mele", a rostit el.

C

Darurile primite de la Menelau, cei trei bidivii şi carul, l-au făcut să trăiască din nou sentimentul de inferioritate al insularului. Capul îi era greu de la picăturile egiptene sau de la vinul înghiţit în seara precedentă, şi i-au trebuit cîteva clipe pînă să-şi formuleze răspunsurile. Se îmbujoră, ceea ce-l făcu să se simtă şi mai necăjit.

— Acasă nu avem drumuri, zise. Itaca este o... o insulă a caprelor.

Se aflau în curtea exterioară din faţa casei ; înaintea lor se întindea oraşul, iar în jurul acestuia se desfăşurau cîmpurile, viile, plantaţiile de măslini şi într-un cerc larg, înconjurînd cîmpia, se-nşirau munţii în toate direcţiile. Soarele era sus ; deja se consumase o părticică din zi.

— În orice caz ai mai putea rămîne încă vreo cîteva zile, vorbi Menelau, cu o cordialitate de unchi, ca un prieten mai vîrstnic. Înţeleg că nu eşti din cale-afară de grăbit. Şi, aşa cum ţi-am mai spus, dacă te pot ajuta cu ceva, aş fi bucuros s-o fac.

— În ce mă priveşte, nu-i nici o grabă, zise Pisistrate, sperînd să-l convingă să accepte invitaţia.

„Ajutor ? gîndi dezamăgit Telemah. Să-mi dea o flotă, o armată ? De-aș face vreo aluzie la așa ceva, și-ar rîde de mine."

— Mi-e gîndul la cei de-acasă, spuse.

Menelau îi îndepărtă gîndul cu un gest destul de larg pentru a rade jumătate din omenire de pe fața pămîntului.

— Ei, o să se rezolve totul, ai să vezi !

Elena ieși din casă, traversă curtea interioară, apoi sosi la ei. Chipul îi era acoperit cu un strat gros de fard alb ; buzele-i roșii străluceau în lumina puternică asemeni unei tăieturi sîngerînde.

Telemah și Pisistrate se-nclinară.

— Despre ce discutați ?

— Vor să plece deja, spuse Menelau. Și tocmai mă gîndeam c-ar trebui să-i mai reținem la noi pe băieții ăștia încă cel puțin zece zile. Acum, c-am scăpat și de nuntă și de restul, și-am putea fi numai noi !

În acea clipă lui Telemah îi trecu prin minte că, de fapt, orașul nu era mare deloc. Nu era altceva decît o urbe rurală. Adevărata măreție se afla în Micene și Creta !

— Trebuie să mă gîndesc la mama, spuse el. Zilele se scurg și apoi ea este singură cu... acele persoane. N-am avut intenția să stau departe atît de multă vreme. În realitate, am vrut doar să mă reped pînă aici, să aflu dacă aveți vreo știre despre Tata.

— Ai să vezi că n-are nimic, grăi Menelau. Pînă la urmă toate se vor sfîrși cu bine.

Cuvintele sale au răsunat foarte vagi.

— Am crezut că poate o să capăt... da, un ajutor oarecare. Vreau să spun, de la vechii prieteni ai tatei.

Menelau îl privi rapid, apoi își îndreptă privirile către soața lui.

— Desigur c-ai să primești ajutor, firește, firește, zise. Asta fără îndoială. M-am gîndit să-ți dau acești trei cai. Dar voi nu folosiți cai în Itaca ! Dar nu-s eu omul care să-l lase pe fiul lui Odiseu să plece cu mîinile goale !

„N-are rost", gîndi Telemah.

— Ați fost foarte buni cu mine, vorbi el.

— Și voi la fel, zise Menelau. Ne-ați făcut mare plăcere că ne-ați vizitat !

— De asemeni trebuie să primești un cadou frumos pentru mama ta, spuse Elena.

Telemah se înclină.

Elena se plecă înainte, cu rapiditate și degajare, îl apucă de ureche și-l ciupi, unghiile îi erau uimitor de ascuțite. Chipu-i alb și parfumat rîse lîngă al său, iar el putu să vadă în ochii ei ; erau strălucitori și totuși oarecum morți :

— Și am speranța că n-o să fie nici un război, băiatul meu ! Rușine ! Așa, nici un război. Promite-mi asta ! Nimic nu-i mai rău decît războiul ! În orice caz, mai rămîi *încă* o zi.

Telemah sesiză nota de severitate din vocea ei. Cu toate că vorbise cu o voce scăzută și cu prietenească veselie, parcă ar fi strigat cu furie și spaimă.

— Da, zise Telemah și se-mbujoră din nou. Cred că mai pot rămîne încă o zi, însă...

. Tîrziu, într-o seară, Medon a ajuns la ei cu vestea.

25

În mîna povestitorului

Lungă a fost povestea pe care le-a spus-o ; a durat multe ore, cît a fost seara de lungă, toată noaptea.

Din cei cincizeci și patru de ascultători inițiali, cîțiva au socotit că povestea se tot lungea și s-au pornit pe căscat, au ațipit un răstimp și n-au mai putut fi puși la socoteală ; alții au plecat acasă. Noi sositi s-au adunat în curtea exterioară, în amurg, în răcoarea înserării, au înaintat pas cu pas pînă în curtea interioară, au adăstat sub porticul larg și înalt ce ducea în megaron și au fost atrași pe nesimțite în cercul povestirii, către miezul și izvorul ei. Parcă întreaga umanitate fusese atrasă într-acel loc de forța Povestitorului, ca și cum omenirea civilizată se întorsese la o sursă primordială, unde și-a ascultat propria-i poveste, o incredibilă epopee a propriei ființe. Mulți au fost cei ce-au așteptat să le vină rîndul să intre și să asculte, iar pazitorul

ușii a fost cu ochii pe Alcinou, care i-a făcut semn cînd s-a ivit loc pentru alți ascultători ; iar cei ce-au părăsit pe furiș sala, cei istoviți, cei zdrobiți de povestire, cei chemați de alte treburi mai păstrau ceva în privirile încremenite și-n șoapta vocilor, ceva ce dovedea că merita să zăbovești și să auzi mai mult decît doar cîteva vorbe, mai mult decît puținele ecouri ale glasului Călătorului.

În acel loc, pe insula Scherie a feacilor, povestitorul a adunat realitatea în mîna sa, realitatea aspră, neîndurătoare a lumii din afară, a munților și mării, mărunțind-o și redînd-o fragmentată în povestiri. Pribegiile sale fuseseră prea îndelungi și prea pline de dureri, bucurii și pasiuni pe care n-a vrut să le dea în vileag și care ar fi fost cu putință să le placă în mai mică măsură decît necazurile propriilor lor vieți. Și de aceea a fost necesar să le alcătuiască din nou, nu în deplinătatea lor ca imagine, ci în amănunte. A fost neapărat nevoie să le atribuie zeilor mult din ceea ce se petrecuse, și să confere realității o aură de supranatural pentru ca ascultătorii să-i dea crezare. Se afla cu mult deasupră-le în virtutea faptului că aventura vieții sale reprezenta o forță, că figura deja în legende și că știa mai multe decît alții despre ceea ce era necunoscut. Și a exploatat această putere deoarece avea nevoie de ajutorul feacilor din Scherie pentru a se porni de acolo către ceva încă și mai necunoscut. Avea nevoie de ajutorul lor, dacă era necesar să ajungă acolo unde-l îndreptau divinitățile și să devină ceea ce, atunci cînd îl expulzaseră din insula sa, îi porunciseră să fie, punîndu-i pe umeri tragicul destin de a fi un zeiesc instrument al Justiției, adică un Călău. Oare știa asta ? Firește, că știa.

Și, în același timp, se afla cu mult sub ei. Era pe aceeași treaptă cu orice rapsod orb care are nevoie de atenția și bunăvoința ascultătorilor, de carne și pîine pe masă pentru a fi în stare să-și prelungească zilele. Țărmurile pe care le văzuse, ale căror denumiri începură acum să-și croiască drum încet, pe bîjbîite, în conștiința lumii reale — Ligiria, Tirinos, Cyrnos, Sardus, Ausonia — se aflau atît de departe de credibil, încît a fost nevoit să le travestească, să le învăluie în legendă și în neobișnuit pentru ca oaspeții să priceapă că au existat cu adevărat.

Se apleacă în față peste suprafața neted lustruită a mesei din lemn, și cu mîinile-i pocite atinse cupa în care se clătina vinul îndulcit cu miere și-nmiresmat cu rășină ; iar ochii celor de față au urmărit gesturile mîinilor sale cînd le-a ridicat pentru a arăta ceea ce exista la mari depărtări.

Încordarea și credința lor l-au purtat departe de realitatea pe care-o trăise timp de zece sau douăzeci de ani, către acea realitate pe care o voiau cunoscută de războinicul din el. Le-ar fi putut spune că debarcase pe insule vulcanice sau pe țărmuri sfîșiate de erupții vulcanice, pe care cratere moarte sau adormite căscau către tării ca niște ochi de Ciclopi, acolo unde vulcanii vii și activi aruncaseră cu pietre în el și oamenii săi. Ascultătorii nu l-ar fi crezut. Dar cînd le-a povestit că munții în flăcări erau zei cu torțe în mîini, și că pietrele nu erau aruncate din cratere, ci rostogolite de mîini uriașești, au fost dispuși să creadă și să transmită povestea mai departe. Cînd le-a spus că prăpăstioasa colină împădurită de pe Țărmul-cel-lung era locuită de o zeiță care-i adormise pe ortacii săi cu o băutură drogată, că-i transformase pe corăbieri în niște porci grohăitori, ascultătorii și-au închipuit că văd aievea cele petrecute. Așa că nu le-ar fi putut spune imediat după aceea că vinul ei fusese prea tare, efectul său făcîndu-se simțit prin aceea că băutorii se comportau mai porcește decît dacă ar fi băut alte vinuri, și că misterioasa plantă despre care a susținut că-i fusese dăruită de Hermes pentru a-l proteja să nu fie transformat ca ceilalți, nu era altceva decît otrățel-de-apă sărată, o plantă utriculară, pe care ei înșiși ar fi fost capabili, probabil, s-o culeagă pe orice țărm de mare. N-a fost în stare să le spună că planta conținea substanțe ce te protejau împotriva paraliziei alcoolice. Iar cînd le-a povestit despre trecerea plină de primejdii prin strîmtoarea dintre Insula Tridentului, care probabil era Insula Triunghiulară, și țărmul unde prădaseră și se dedaseră la fapte rușinoase, a fost mai lesne să le spună că animalele pe care le măcelăriseră erau ale lui Helios, căci ascultătorii feaci cunoșteau puterea soarelui și-și puteau închipui mînia lui Helios. Și cînd le-a transformat în sirene pe tinerele care cîntau, l-au ascultat cu mai mare plăcere, cu o atenție mai plină de răbdare și cu o și mai mare uimire decît dacă le-ar fi spus că fetele acelea

erau fiice de țărani sau păstori, și rude sărace și bogate ale preaslăvitei doamne, pe care el a numit-o Circe și pe care, pentru a-și distra ascultătorii, o transformase în Vrăjitoarea.

Le-a dat ce-și doreau ei. S-a luptat cu vorbele, cu vocea și cu gesturile întru împlinirea propriului său destin, pentru realizarea călătoriei către casă, către necunoscut. A fost împins de lăuntrica-i grabă către țeluri pe care, în realitate, nu le urmărise. A dorit să le placă, a fost încîntat că se afla așezat la acea masă, a vrut să-i subjuge, și de aceea a transformat furtunile pe care le întîlnise în acea împrejurare într-o personală rezolvare de conturi între el și stăpînul vînturilor, Eol, între el și Poseidon, marele zeu al feacilor, cu care Alcinou se socotea înrudit.

Le-a povestit cum, la întoarcerea din Troia, el și oamenii săi au prădat orașul Ismaros, din țara ciconilor. Le-a înfățișat cum au năruit ei orașul, cum i-au ucis pe bărbații ce puteau mînui arme, cum au dus cu ei femeile împreună cu o uriașă pradă, cum oamenii săi și-au acordat o vacanță, s-au îmbătat și s-au îndeletnicit din plin cu măcelărirea caprelor și taurilor pentru a aduce prinoase, răstimp în care ciconii au chemat întăriri din interiorul țării. Carele de luptă ale vrăjmașului apăruseră la revărsatul zorilor ; bătălia a durat întreaga zi și s-a sfîrșit cu fuga aheilor la corăbii, după grele pierderi. Le-a povestit despre acea bătălie ezitînd, bîjbîind, ca și cum el unul nu luase partea la ea, ci doar auzise despre ea, fiind, pesemne, martor de la distanță, și le-a spus că fiecare navă pierduse cîte șase oameni, că de douăsprezece ori cîte șase fuseseră uciși sau dați dispăruți, și că pentru fiecare om au trebuit să strige de trei ori, adică făcuseră două sute șaisprezece strigări pentru șaptezeci și doi de luptători, dar că era cu putință ca din cei cincizeci și doi de oameni, care formau echipajul corăbiei de sub comanda lui, să nu se fi prăpădit mai mult de șase luptători. E posibil să se fi folosit de această exagerare în scopul de a capta atenția ascultătorilor și pentru a le dovedi cît de bogată în primejdii fusese călătoria, ca nu care cumva altminteri să nu-și dea seama.

Le-a povestit despre Lotofagi, la care ajunseseră după ce, vreme de nouă zile și nouă nopți, plutiseră biciuiți de

furtună, fiind mînaţi departe, la miazăzi de Malea [1] — la acei cuminţi mîncători de curmale ce dispreţuiau pîinea şi carnea, despre oamenii adormiţi şi blînzi de la miazăzi, pe coasta Celor-cu-chipuri-arse, unde creşteau palmieri, dincolo de mlaştini. Mulţi dintre oamenii săi au vrut să rămînă acolo. Se săturaseră de război, era posibil să li se fi făcut lehamite de traiul la care trebuiau să se-ntoarcă, şi pentru a-i face să-l însoţească, fusese nevoit să-i lege şi să-i ducă tîrîş pînă la corăbii.

Apoi încăpuseră pe mîna mării. A spus : „puternica mînă a lui Poseidon", şi nu simplu : „vîntul sufla năprasnic", sau : „valurile spulberau apa." A spus că au fost aruncaţi de colo-colo, tîrîţi şi purtaţi de forţe divine ce le doreau răul pentru motive nelămurite. Au fost împinşi în jurul celui mai sudic punct al pămîntului natal (mai tîrziu a reieşit că aceasta se-ntîmplase după incursiunea lor în ţara ciconilor), la miazăzi de insula Cythera, probabil în partea de miazăzi a Cretei, după care au fost mînaţi spre apus, peste mare, a zis el, în josul Insulei Tridentului, care era probabil Insula Triunghiulară. Din cînd în cînd a revenit pe firul naraţiunii pentru a adăuga cîte un neînsemnat amănunt. După o sorbitură sau două de vin, şi-a amintit cum făcuseră tentativa de a pătrunde în limanul insulei Cythera, însă Poseidon împreună cu Eol îi împiedicaseră, şi astfel au fost goniţi către împărăţia mîncătorilor de curmale, acolo unde mulţi au vrut să rămînă. Apoi au urcat în Marea Sardului, în Marea Cyrnos, unde unsprezece dintre corăbii au fost zdrobite într-un golf de uriaşii ce trăiau pe Stînca Porumbelului, aflată pe Insula Sardus ; i-a numit Lestrigoni. Uriaşii au răsturnat stînci gigantice în golf, încît corăbiile au fost zdrobite, iar giganţii i-au pescuit pe oameni cu furci şi harpoane imense, şi mai tîrziu i-au mîncat ; corabia şi oamenii săi scăpaseră. Asta s-a întîmplat la fruntariile lumii cunoscute, departe către Seara în care se cufundă carul lui Helios, dincolo de marginea apelor mării.

Multe au fost neclare în povestirea sa. Ascultătorii şi-au dat seama că el răzbise dincolo de lumea cunoscută, acolo

[1] Promontoriu în sud-estul Peloponesului, bîntuit de furtuni puternice. (n.t.)

unde numai zeii ajung. Dar le-a povestit despre tărîmul Celor-cu-ochi-rotund, meleagul Ciclopilor, în așa fel încît ascultătorii să și-l imagineze pe Ciclop, pe acel uriaș cu un singur ochi rotund în mijlocul frunții, cu zîmbet strîmb și rău, să-l vadă chiar acolo în fața lor. I-au crezut spusele deoarece aceasta făcea parte din regulile povestirii, așa cum au fost ele întipărite în mintea oamenilor de chiar mîna lui Zeus și aceea a Palas Atenei. I-au dat crezare, dar nu într-atîta încît s-o ia la goană și să se ascundă, sau să se retragă din fața acestui muritor, care stîrnise în asemenea măsură mînia zeilor, semizeilor și uriașilor ; totuși s-au cutremurat și s-au ciupit reciproc, iar cei ce s-au aflat departe, în beznele curții, au privit în jurul lor.

Nu întotdeauna au putut urmări cursul peregrinărilor sale ; drumurile duceau în prea multe direcții. Au auzit nume de insule care nu erau nume, ci însemnau doar că insula nu era mare, că era un mic ostrov, o insulă stîncoasă pe care creșteau caprele, Niseida [1], sau o insulă mare, Trinakia sau Trinacria — și le-a spus că insula semăna cu un trident sau un triunghi, puteau alege ei cu ce semăna. Au aflat despre uriașul cu un singur ochi, Polifem, cel ce-l ura pe om, și i-au interpretat numele prin Cel-ce-cîntă, Cel-ce-vorbește, un nume murmurat, pentru ca la urmă să-și dea seama că povestitorul pomenise despre o făptură ce urla apucată de furie, Uriașul Munților dintr-o peșteră îndepărtată, unde se aflau capre cu părul lung și oi cu lînă deasă. Au văzut stejarii și pinii zdraveni pe care i-a descris el, au auzit clipocitul apei lovindu-se de stîncile de pe mal, uruitul și scrîșnetul prundișului, cînd pribegii mărilor și-au tras corăbiile pe țărmul limanului ; au auzit ploaia ce turna în afara peșterii în care se aflau captivii Gigantului, urletele furtunii, pașii grei ai Pericolului apropiindu-se, țipetele bărbaților zdrobiți în puternica strînsoare a sorții, rugăciunile și suspinele lor, și, plini de satisfacție, au auzit strigătele de triumf cînd l-au păcălit pe Polifem.

Le-ar fi putut spune că era vorba de un pămînt al vulcanilor. Dar în acel caz mulți ar fi pornit-o către casele lor și s-ar fi culcat ; spunîndu-și unul altuia în bezna ulițelor din acel oraș al feacilor : „A fost un pămînt al vulcanilor ?

[1] Sicilia (n.t.)

Păi bine, și ce dacă ? Au sosit în acel loc și au văzut o erupție. Am mai auzit despre așa ceva și cu altă ocazie. Pesemne Hefaistos și Poseidon s-au răsucit în somn, scuipînd pietre și foc din munți și din mare. Nouă să ne povestească de fapte de vitejie adevărate, altminteri n-are rost să stăm așa și să așteptăm, am fi putut tot atît de bine să ne ducem acasă, să jucăm pietricele cu cei mici, sau să scărpinăm porcii pe spinare."

Le-a spus :

„Parcă eram vrăjiți ; mereu debarcam acolo unde nu trebuia. Am fost mînați la insula Celor-cu-ochi-rotund ; se afla într-un golf uriaș, pe Țărmul-cel-lung. Plutea ceața. Am ajuns la malul unui mic ostrov ; îmi aduc aminte că fusese o zi secătuitoare, eram istoviți și necăjiți. A doua zi, dimineața, am cercetat ostrovul mai îndeaproape. Se aflau acolo o mulțime de capre sălbatice : le-am vînat cu săgeți și sulițe ; pe atunci ceata noastră era formată din douăsprezece corăbii, și am vînat cîte nouă capre pentru fiecare corabie ; nouă însă ne-au revenit zece, astfel încît, în această privință, fusese o zi rodnică. Dincolo de golf se deslușea ostrovul Celor-cu-ochi-rotund ; răzbăteau dinspre acolo tunete și bubuituri zdravene, iar din văgăunile lor se-nălțau valuri îndesate de fum cînd își pregăteau mîncarea sau cînd se încălzeau, iar seara focurile străluceau atît de tare, încît cerul era luminat ca ziua. A doua zi am pornit-o într-acolo, numai cu nava mea, pe cînd celelalte corăbii au adăstat la Ostrovul-cel-mic. Aveam chef să văd mai îndeaproape ostrovul Celor-cu-ochi-rotund, să aflu cum erau cei ce-și duceau traiul pe acolo. Pe corabie aveam belșug de merinde și un vin din cel mai tare din cîte pusesem pe limbă vreodată ; ca să poată fi băut, trebuia mai întîi îndoit cu douăzeci de părți de apă. Îmi amintesc că deși vîntul ne-a fost potrivnic cînd am vîslit pînă acolo, am izbutit, totuși, să ajungem. Primul lucru pe care l-am zărit a fost gura unei peșteri în mijlocul unei pădurici de stejari și pini gigantici. Am luat cu mine doisprezece oameni și ne-am cățărat pînă acolo, sus. Mai întîi am străbătut un fel de curte cu ziduri înalte. În peșteră nu se afla țipenie de om, în schimb era înțesată cu bucate, iar în interior, chiar în preajma gurii, se găsea un bolovan gigantic."

Luă o înghiţitură şi se lăsă pradă gîndurilor, avînd însă grijă ca pauza să nu dureze prea mult, ca nu cumva ascultătorii să se apuce să rostească întrebări :

„În peşteră se aflau merinde din belşug, în cantităţi uriaşe, continuă el. Brînză şi pîine în coşuri enorme, iezi şi miei în ţarcuri. Oamenii mei au vrut să luăm tot ce se afla acolo şi s-o ştergem. Pe mine însă m-a-ncercat dorinţa să-l cunosc pe cel ce locuia acolo, indiferent cine-ar fi fost el ; am socotit că avea să ne facă daruri în mod sigur, căci, la urma urmelor, aşa procedează oamenii, îndeobşte cînd au oaspeţi. Am stîrnit focul, ne-am ospătat şi am băut şi ne-am pus pe aşteptat. Iar cel ce locuia în peşteră s-a întors pe-nserate. În viaţa mea n-am văzut un om mai mare decît el. Ne-am închincit unul într-altul, într-un colţ — am pomenit oare că peştera era cît cîteva case ? — şi uriaşul nu ne-a descoperit imediat. A fost foarte ocupat cu oile şi caprele ; a trebuit să le bage în peşteră pentru înnoptat, să le mulgă şi s-adune laptele în hîrdaie şi covate uriaşe, din lemn. Mai apoi a rostogolit bolovanul uriaş şi a astupat intrarea, şi iată-ne zăvorîţi înlăuntru, captivi."

Făcu o pauză scrutîndu-i pe cei ce-l ascultau. Mai avea încă timp să schimbe povestea. Sau nu ? Chipurile pe care le-a deslușit în lumina focului din vatră erau îmbujorate de încordare. Ascultătorii adăstau laolaltă cu el acolo, în peşteră, se aflau în picioare lîngă el, îl înconjurau, nu numai în megaronul lui Alcinou, ci, în acelaşi timp, şi în peştera uriaşului Polifem. Era conştient că dacă le-ar fi grăit adevărul, n-ar fi fost în stare să le suporte dezamăgirea. Ar fi putut să le spună : „Mi-am bătut joc de voi, în realitate s-a-ntîmplat să ajungem în acel loc tocmai în timpul unei erupţii ; în jurul nostru se prăbuşeau stînci, am fost destul de nătîngi încît să ne vîrîm într-o peşteră, şi o stîncă uriaşă s-a prăbuşit, astupîndu-i intrarea. Ne-au trebuit multe ore pînă am izbutit s-o urnim din loc, cu o pîrghie, atît cît să putem ieşi şi să alergăm pînă la corabie, şi să vislim departe de acel loc. Am pierdut cîţiva oameni, ucişi de pietre." Dar nu mai putea fi vorba să se-ntoarcă în realitate. Luă o gură de vin şi continuă :

„Am rămas pe loc în aşteptare, şi iată că, întîmplător, ne-a văzut. Era cam de şapte ori mai mare decît un om obişnuit, ei bine, poate că de zece ori, era cît un munte.

Cînd a stîrnit focul, am văzut cu toții că nu avea decît un singur ochi. Și că ochiul ace.a era cît un talger, și era pus drept în mijlocul frunții. A adulmecat ca un cîine, apoi a răcnit : «Este cineva aici ?» Răcnetul era de ajuns să te asurzească. A trebuit să ne strecurăm afară din cotlonul nostru. «Ce specie de gîngănii sînteți ? a zis. De unde veniți ? Ce căutați aici ?» — «Sîntem ahei, am spus eu. Sîntem eroi, și ne-ntoarcem din Troia, unde am cîștigat o mare victorie și-am năruit întreaga cetate. Dar ne-am rătăcit pe drum, și acum te rugăm în genunchii goi să ne ajuți, în numele lui Zeus.» — «Zeus ! urlă păcătosul. Nu dau nici o smochină pe Zeus. Boșorogu-ăsta nu-nseamnă nimic pentru mine. Unde v-ați lăsat corabia ?» — «Apăi, să crezi tu c-am să-ți spun», mi-am zis eu, și i-am spus că nu mai avem corabie, că fusese sfărîmată cînd ne-am apropiat de țărm. Apoi a sărit în picioare și i-a-nșfăcat pe doi dintre tovarășii mei, i-a apucat de picior și le-a crăpat țestele, izbindu-i de-o piatră, așa cum se face cu puii de căței ; trosc ! a făcut capul lor, și duși au fost. A fost atît de bestial încît n-am să uit niciodată. Apoi i-a tăiat în bucăți și a-nceput să-i mănînce cruzi, frîngîndu-le oasele și sugînd măduva. Am fost nevoiți să fim martori ; ce aveam în fața ochilor nu ne-a lăsat nici o speranță. N-ar fi avut nici un sens să ne repezim la el cu spadele ; tot ce ne-a rămas, a fost să așteptăm. Și iată-ne ghemuiți într-un colț, în așteptare. A adormit și-a sforăit, dar nu ne-am încumetat să-l atacăm ; era prea primejdios. Cîțiva dintre noi au început să bocească la gîndul că nicicînd n-aveau să mai ajungă acasă. Și nici n-au ajuns. Dimineața, după ce s-a sculat și și-a ațîțat focul, uriașul a privit în jur, a plescăit din buze, amintindu-și de noi și i-a apucat pe alți doi dintre ortacii mei, le-a zdrobit craniile și a mîncat bucățile cele mai bune. Apoi a scuipat așchiile de oase, și-a curățat dinții cu o creangă, a băut vreo două hîrdaie de lapte de capră și cîțiva pumni de smîntînă. După ce-a isprăvit, a rîgîit pînă ce din tavanul peșterii au picat pietre, iar fumul s-a tras înapoi prin gaura de fum ce se afla foarte sus. Iar noi am rămas încremeniți și n-am putut face nimic altceva decît să tușim și să tremurăm. Apoi a îndepărtat bolovanul din gura peșterii și a lăsat oile și caprele

să iasă ; după aceea a rostogolit o stîncă imensă în fața intrării cînd a plecat ; și noi am rămas acolo."

A căutat în minte, a iscodit și iată c-a găsit :

„Dar nu-s eu omul care să se dea bătut cu ușurință. Am bîjbîit prin peșteră și-am găsit un stîlp în țarcul oilor, era aproape cît un buștean. În timp ce-mbucam — le spusesem celor opt însoțitori rămași în viață să se ospăteze bine ca să prindă puteri — eu mă gîndeam la ce era de făcut. Și cînd Polifem a sosit acasă, în seara aceea, totul era pregătit. Ascuțisem stîlpul la un capăt, arzîndu-l și cioplindu-l cu cuțitele și săbiile, și l-am ascuns într-un colț. Apoi am tras la sorți pentru a hotărî cine să mă ajute. Polifem a dat la o parte stînca de la intrare, lăsînd oile și caprele să intre, s-a strecurat și el în urma lor, blocînd gura peșterii pe dinăuntru. Noi stăteam buluciți în colțul nostru. iar el n-a scos o vorbă, pînă ce n-a muls și s-a-ngrijit de animale. Apoi a bolborosit ceva, iar eu mi-am dat seama că voia ca doi dintre noi să se ducă la el. Știam cu toții ce-nsemna aceasta, și nimeni n-a vrut să se ducă. Unul s-a pornit pe văicăreli și bocete, și mi-a aruncat în circă întreaga vină. Puteți înțelege ce-am simțit eu. În clipa aceea îi înșfăcă pe alți doi. Nu, n-am să uit niciodată cît de-nfiorător a fost. După ce-a mîncat, a băut și a rîgîit, fiind mai mult sau mai puțin ghiftuit, mi-am adunat tot curajul și..."

A făcut o pauză : tăcerea era absolută. Cîțiva dintre ascultători stăteau cu gurile căscate, alții gîfîiau ; în rîndul îndepărtat, în bezna zidurilor și-n chenarul ușilor, zări perechi de ochi strălucind, catarame sclipind ; toți așteptau. „Acum i-am cucerit cu adevărat," cugetă el.

„Vă amintiți că v-am vorbit ceva despre un vin tare, rosti el. Luasem cu noi un burduf plin, dar am uitat să pomenesc că adusesem cu noi și un ol mare pentru amestecat. După ce Polifem se ghiftuise, eu am umplut vasul cu vinul acela aproape negru, m-am apropiat de el, m-am înclinat, și i-am zis : «Poate dorești să iei după masă o-nghițitură de vin, spusei eu. Am salvat un burduf de la naufragiu, și vinul este foarte bun.» Mai întîi sorbi din el, apoi și-l azvîrli pe tot în gîtlej, plescăi din buze și zise : «Într-adevăr, n-a fost rău deloc. Mai dă-mi încă o găleată, și spune-mi cum te cheamă, și-ți voi dărui ceva.» Am turnat vin, iar el bău încă trei vase. Cînd vinul începu să-și

facă efectul, m-am apropiat din nou și i-am zis : «Pe mine mă cheamă Outis. Adică *Nimeni*, dacă vreți să știți ce-nseamnă. Ce dar voi primi ?» — «A, da, spuse, și clipi ciudat din ochiul său, îți dărui sorocul de pe urmă, zise, la urmă am să-l mănînc pe Nimeni. Dar acum să fie liniște, eu am să mă culc.» .

„Bestia !" se auzi exclamînd o voce de bărbat, departe, în mulțimea de ascultători.

Povestitorul își roti privirile în jur, sorbi din cupă, își alintă barba, apoi adăstă în tăcere un scurt răstimp, privindu-și mîinile.

„Da,. se poate spune cu tărie că era o bestie fără pereche, zise el. Un porc nemaipomenit, după părerea mea. Îi curgeau balele în somn, și parcă era o lavă izbucnind din gîtlejul unui munte. Și-a mai făcut și altceva. Vă puteți imagina cum putea să pută ! A fost aproape cel mai rău lucru pe care l-am cunoscut vreodată. Și cînd s-a pornit să sforăie, a tunat și a bubuit așa de grozav, încît din tavan s-au desprins și au căzut pietre mai mici, iar pămîntul s-a cutremurat, a spulberat cenușa din vatră, și-n jurul nostru s-a iscat vîrtej de scîntei și aschii încinse, iar eu am socotit c-o să fim făcuți bucățele de cutremur, și că fumul o să ne sufoce. Și mai era și murdăria lui amestecată cu sîngele și oscioarele camarazilor morți. Cred că vă-nchipuiți cum era ! Și după aceea..."

Și-a așezat palma în fața ochilor. Trebuia să chibzuiască, să ticluiască un epilog potrivit acelui episod, să-l facă verosimil la granița neverosimilului. Acum că le cîștigase atenția, aveau să-l ajute s-ajungă la el acasă, dacă n-avea să strice totul cu un final idiot. Fură din coada ochiului către Alcinou. Și regele era fermecat. Regina Arete se strecură în megaron și se așeză în tăcere ; pe chipul ei se citea multă meschinărie și neîncredere ; a repezit grabnic priviri împrejur, după care a rămas cu ochii pironiți în poală. Careva a suspinat în bezna de afară. „Acum trebuie să fac povestea mai elegantă, gîndi el. Solemnă, să bag și zei în ea. Nu, n-ai putea niciodată să le povestești cum s-a-ntîmplat în realitate. De le-ai spune adevărul, nu ți-ar mai dărui nimic ; s-ar putea chiar să nu-ți dea nici atît cît îți trebuie pentru călătoria acasă."

„Noi am apucat stîlpul și-am vîrît capătul cel ascuțit în foc, zise el. Imediat ce s-a-ncins țeapa, patru dintre noi l-au ridicat — eu îi dirijam. L-am înfipt în ochiul uriașului și l-am răsucit de cîteva ori. A sfîrîit, lichidul ochiului a făcut bășici, s-a simțit miros de carne friptă, au țîșnit aburi de sînge. Îmi amintesc limpede că sprînceana i s-a aprins. Și pe urmă am sărit la o parte și ne-am tupilat prin colțuri."

A făcut o nouă pauză, și-a redobîndit suflul.

„Vă puteți închipui urletele pe care le-a scos cînd a strigat după ajutor. A sărit în picioare complet buimăcit. A smucit stîlpul din ochi, făcînd ca sîngele să țîșnească și s-a pornit să lovească sălbatic în jur. Muntele s-a scuturat ca atunci cînd Poseidon se răsucește pe o coastă, într-un coșmar, scufundînd insule în adîncuri și zvîrlind altele la suprafață, așa cum se spune că a făcut în marea de la răsărit. Toți uriașii de pe insula Celor-cu-ochi-rotund s-au trezit, de bună seamă, și-au sosit în goană, și s-au adunat la intrarea în grotă, și s-au minunat de cele petrecute. «Ce s-a-ntîmplat, Polifem ? au strigat ei, și vocile lor au bubuit ca alunecările de teren. Te-a vătămat vreun muritor ; ți-a furat cineva caprele și oile ?» Și atunci idiotul de uriaș a răspuns : «*Nimeni* se-ncearcă să mă ucidă ! Nimeni îmi face mult rău aici ; cel ce m-a înșelat este *Nimeni*.» «Așa, au spus ei, atunci înseamnă c-ai visat doar ; dar rău ai mai făcut.» «Ba nu, *Nimeni* e de vină-! a urlat el. *Nimeni* se află aci, înăuntru, la mine.» «Aș, au zis ei, du-te și culcă-te din nou, nu mai urla în halul ăsta.» așa au vorbit uriașii, și-au plecat pe la casele lor să se culce din nou."

A ridicat tonul. Și-a agitat brațele, interpretînd întreaga scenă pentru cei ce-l ascultau. S-au auzit hohote de rîs ; cineva din bezna de-afară s-a plesnit cu palma peste genunchi cu mare zgomot ; cei ce se aflau așezați în megaron s-au lăsat pe spate, sprijinindu-se de perete sau de spătarele scaunelor, hohotind mai potolit, au ridicat cupele și au băut ; regele a zîmbit, și un zîmbet fugar s-a ivit și pe chipul reginei Arete. Și din bezna de afară, din curtea din față, s-a auzit o voce :

„În viața mea n-am ascultat ceva mai bine ticluit !"

Se auziră chicoteli și șoapte, iar cînd vorbele acelea au răzbit în rîndurile mărginașe de ascultători, s-au înmulțit și hohotele și strigătele și palmele lovite de genunchi ; zgomotele au revenit în megaron asemeni unui val.

„I-a spus că-i Nimeni ! Outis ! i-a spus el. Închipuiți-vă, Nimeni, Nimeni !"

A zăbovit pînă ce s-a făcut liniște. Regele și-a reluat atitudinea de ascultător. Ochii li se întîlniră. Oare a crezut ? A vrut să audă mai multe. Cei din jurul lui, ca și cei de afară, au adăstat cuprinși de încordare.

Alcinou a băut, și-a așezat cupa pe masă.

— Și, desigur, pînă la urmă totul s-a terminat cu bine ?

Întrebarea ar fi putut fi o ironie, fusese rostită cu foarte multă degajare — de către om, nu de rege — dar a umplut o pauză. Trebuia să pună capăt așteptării, altminteri le-ar fi putut trece prin cap că povestitorul însuși încerca să ticluiască un sfîrșit povestirii sale, că era nesigur, un rapsod ce-și uitase textul compus de el însuși, și că avea să fie obligat să apeleze la un mit străvechi sau să ticluiască unul nou.

Răspunse pe același ton degajat ; dacă poftea, regele putea s-o ia ca o autoironie :

— O, firește, de data aceea totul s-a sfîrșit destul de bine.

A vorbit rar și fără să ridice prea mult tonul — pentru a-i încremeni în neclintirea și tăcerea ascultării — înfățișînd cît de lungă fusese acea noapte, cum alergase Polifem în jurul uriașei peșteri, căutîndu-i prin toate colțurile, și cum îl evitaseră de nenumărate ori, cum au făcut salturi îndrăznețe, cum s-au poticnit, au lunecat în băltoacele de sînge și murdărie, și cum își pregătiseră evadarea.

„Oile lui aveau lînă deasă, oare am pomenit de asta ? rosti el. În cea de a doua seară băgase în peșteră și berbecii. Dimineața a rostogolit stînca din gura peșterii pentru a lăsa animalele să iasă și se postă acolo să ne prindă în cazul în care am fi încercat să ne strecurăm printre ele. Dar eu am fost mai viclean decît el. Găsisem niște fîșii de răchită și cu ajutorul lor am legat oile în grupuri de cîte trei, și sub cea din mijloc s-a legat cîte un om cu o fîșie de răchită în jurul brîului, înfășurîndu-se în lînă. În peșteră era multă forfotă, caprele behăiau

fiindcă nu erau mulse, dar n-avea el timp de-așa ceva. Era sigur că ticluise totul cum nu se putea mai bine. Îmi închipui că intenționase să lase toate animalele afară pentru a avea mai mult spațiu, după care să ne gonească pe toți într-un colț și să ne facă de petrecanie acolo. Așa că s-a chircit la gura peșterii și a pipăit spinările oilor și caprelor — firește însă că nu se afla nimeni pe ele. Ne aflam agățați de lînă sub burțile oilor ; iată unde eram !"

„Sub burțile oilor !" răzbi un ecou din beznă.

A așteptat pîn-au încetat să mai hohotească.

„Eu am fost ultimul, și eram agățat sub burta celui mai mare berbec. L-a pipăit pe spate și a grăit... îmi amintesc de parcă s-a-ntîmplat ieri : «Păi cum, ești ultimul azi, bătrîne, cum se face ? Îndeobște ești primul întotdeauna. Dar e cu putință oare să fii amărît că *Nimeni* a fost atît de rău cu stăpînul tău ?» Era mișcător de-a binelea să-l auzi vorbind astfel, deși ne-a amenințat cu tot felul de lucruri. Apoi a lăsat berbecul să iasă, așa că am izbutit să scăpăm cu toții din peșteră."

Un suspin de ușurare trecu prin bezna din curte, iar cei ce ascultau acolo se porniră imediat să vorbească între ei. Vocile cîtorva le-a cerut să tacă, voind să mai audă și alte lucruri, fără întîrziere. Regele a-nălțat o mînă și tăcerea a fost restabilită.

„După care, cît pe ce ca lucrurile să ia din nou o turnură proastă, grăi el. N-am ajuns bine afară, că oamenii mei s-au pornit să se văicărească și să bocească moartea soților noștri iar eu am fost nevoit să-i aduc la tăcere, punîndu-i să-ncarce corabia cu oi și capre. Astfel, aveam cel puțin ce să arătăm din acea expediție. Apoi ne-am îndepărtat vîslind și-am socotit că eram în siguranță. Cînd am privit înapoi, l-am văzut pe Polifem stînd în fața peșterii, fără îndoială își închipuia că ne are la-ndemînă, în peșteră ; ori socotea astfel, ori începuse să aibă bănuieli. Oricum ar fi fost, eu n-am fost în stare să mă stăpînesc și i-am strigat din răsputeri : «Ei bine, țap orb ce ești, bine te-am mai păcălit» ! Dar n-ar fi trebuit să rostesc cuvintele-astea nici în gînd. Era, așa cum v-am spus, de șapte sau poate de zece ori mai mare decît un bărbat obișnuit. Și în acea clipă, pur și simplu a rupt vîrful unei stînci

pe care a aruncat-o după noi. A căzut foarte aproape, în fața noastră, stîrnind un val atît de grozav, încît ne trezirăm măturați din nou către insulă. Însă n-am fost aruncați pe mal ; ar fi fost sfîrșitul nostru. Cînd ne-am aflat chiar în coasta stîncii, eu am izbutit s-abat nava cu o vîslă, și s-o împing iar către larg, și-apoi ne-am pus pe vîslit. Și cînd ne-ndepărtaserăm o bucată și-începuserăm să ne simțim din nou în siguranță, eu am zis că-i voi striga încă o dată, căci voiam să afle cine eram noi. Ortacii m-au implorat s-o las baltă, dar n-am fost în stare să mă stăpînesc și-am strigat : «Dacă nu știi cine-a fost acel *Nimeni* ce te-a dus de nas, prostănac și țîmpit de orb, atunci află c-a fost eroul Odiseu din Itaca, fiul lui Laerte ! Așa, acuma ai ce blestema.» De bună seamă, n-ar fi trebuit să fac așa ceva. Căci el mi-o-ntoarse, mugind : «Că bine-ai făcut de mi-ai spus. Mi s-a prorocit sosirea ta și c-ai să-mi scoți ochiul, dar mi-am închipuit c-ai să fii un bărbat întreg, și nu o gînganie, așa cum ești. Însă-ți mulțumesc că mi-ai spus. Și acum, hai să ne-mprietenim și ce-a fost, a fost ; nu-s chiar așa de nemilos cum crezi, și-am să-i cer tatălui meu să te ajute. Oricum el îmi poate vindeca ochiul, nu trebuie decît să i-o cer, așa că-n această privință nu mi-ai făcut rău. Apropie-te dar, să stăm de vorbă.» Dar nu m-a dus cu astfel de vorbe ; nu-s eu ăla ce poate fi prostit atît de lesne. Așa că i-am strigat : «De-aș putea să te trimit la Hades, în iadul cel mai cumplit din cîte există, fii încredințat c-aș face-o ! Am sosit frumos și cuviincios să-ți facem o vizită, și poate să primim ceva în dar, și cînd colo tu te-ai purtat așa cum te-ai purtat. Să-ți fie rușine ! Și ochiul n-ai să-l mai capeți nicicînd înapoi, asta ți-o spun eu !» În acea clipă, uriașul a fost cuprins de o sălbatică furie, și s-a pornit să țopăie și să sară-n sus și-n jos, în fața peșterii, în așa fel încît au țîșnit în văzduh bolovani, și trîmbe de fum au izbucnit din toate găurile de pe insulă, după care a strigat : «De ești Odiseu, atunci află de la mine că tatăl meu este Poseidon, de-ai mai auzit de numele ăsta, gînganie ce ești ! O să aibă el grijă de tine și de gloata ta de pirați, fii sigur de asta ! Și pînă-o să ajungi acasă, o să mai treacă multă vreme, și cînd ai să izbutești, ai să te afli singur și-ntr-o corabie străină, și mocirla în care-ai să ajungi o să fie mai cumplită decît tot ce-a cu-

noscut omul vreodată !» Apoi apucă o altă stîncă şi o zvîrli după noi, şi stînca a stîrnit un alt val, care ne-a mînat către cealaltă insulă, cea mai mică, aşa că, de fapt, ne-a ajutat, deşi asta ne-a costat vîsla de cîrmit. Am ajuns cu bine pe malul prundos, şi e greu de descris chipul cum ne-au întîmpinat tovarăşii ce ne aşteptaseră acolo cu navele lor. Am împărţit prada, iar eu am primit berbecul cel mare, şi apoi ne-am apucat să sărbătorim, să ne ospătăm şi să bem toată ziua şi i-am adus ofrande lui Zeus. şi i-am bocit pe cei ce pieriseră. Iar a doua zi ne-am continuat drumul pe mare."

Au ascultat, au ascultat. Cei ce nu găsiseră un loc pe scaune sau bănci s-au sprijinit de ziduri, ori s-au aşezat pe praguri şi pe pardoseală ; şi mulţi dintre cei ce aşteptau afară, în beznă, nu s-au putut hotărî să se ducă acasă, aşa că atunci cînd picioarele le-au ostenit prea tare, s-au aşezat pe pămînt. Cîţiva dintre cei ce plecaseră de-a binelea acasă s-au căit, au venit înapoi, au ascultat mai departe, unii au chicotit, alţii au suspinat şi au vărsat lacrimi. A continuat să vorbească pînă tîrziu în noapte, dar după episodul despre Ciclop, în următoarea pauză, regele a poruncit să se mai aducă merinde şi vin, aşa că, în răstimpul cît ceilalţi au mîncat, el a izbutit să se odihnească un pic. Însă de îndată ce-au fost îndestulaţi, şi-a reluat povestirea. A vrut să treacă dincolo de ea, s-o lase în urma lui mai înainte de a începe o nouă zi, ziua în care avea să fie ajutat să ajungă în patrie.

De Război a vorbit foarte puţin, acordîndu-i doar un cuvînt sau două, pe ici-colo, în schimb a povestit iute şi cu nuanţe iscusite sau rar, cu gravitate şi cu amănunte, despre tot felul de lucruri de care nu mai auziseră pînă atunci, sau pe care nu le cunoşteau aproape deloc. A făcut glume pe socoteala capriciilor celor-de-sus, dar numai atît cît poate cuteza un muritor, şi i-a cinstit astfel încît zeii să nu-l socotească un nesăbuit hulitor, ci o persoană cu minte iscusită şi cu experienţă.

Le-a vorbit despre Eol, Regele Vînturilor, şi despre insula lui cea înaltă, cu cingătoare de aramă, din marea de la miază-noapte de Trinacria. El şi oamenii săi zăboviseră cu el şi cu cei şase fii şi şase fiice ale sale timp de o lună întreagă, iar cînd au pornit pe mare, el a primit

cel mai frumos dar pe care-l poate spera un corăbier : toate vînturile captive într-un sac din piele de bou.

Tonul povestirii a devenit mai senin, s-a vădit o notă de ușurare și optimism cînd le-a povestit cum au navigat nouă zile și nouă nopți cu ajutorul Vîntului-de-la-apus, și cum ajunseseră atît de departe, încît au fost în stare să vadă culmile munților de pe insula de baștină. Apoi povestirea a devenit din nou sumbră, încărcată de furtuni și amărăciune cînd le-a povestit cum misteriosul său sac stîrnise bănuiala și pizma în sufletele tovarășilor săi. Au socotit că sacul conținea o comoară de aur și argint, și l-au deschis în răstimpul cît el a dormit, și toate furtunile pămîntului s-au năpustit asupra lor, gonind corabia încă o dată în largul mării. S-au întors la Eol, care s-a mîniat și le-a spus să nu-i mai apară în fața ochilor cît or trăi ei.

Le-a povestit despre țara Lestrigonilor, din insula Sardus, cea aflată departe la miazănoapte, unde au fost împinși de o furtună care-i bătuse șase zile și șase nopți. E posibil să fi confundat acea istorie cu altele auzite : despre nopțile scurte și luminate de vară și despre țărmurile plutind în cețuri ale fiordurilor adînci. Au fost înșelați de fata regelui uriaș, Antifates, și bombardați cu pietre ; asta i-au costat unsprezece corăbii. Ar fi trebuit să le spună că s-au aflat între două ziduri de stîncă și că avusese loc o năruire, dar moartea aceea ar fi fost mult prea banală pentru niște bărbați care cunoscuseră atîtea încercări pînă atunci. Le-a povestit cum a izbutit să-și salveze corabia și echipajul și să iasă din port ; dar celelalte corăbii au rămas acolo ; uriașii i-au ucis pe cei ce nu s-au înecat sau i-au tras în țeapa unor furci lungi, semănînd cu harpoanele folosite de oameni la pescuitul tonului. Și le-a spus cum a fost împinsă corabia solitară către răsărit, în josul Coastei-lungi și cum au ajuns la o insulă ce se numea Aia, sau Nesosul zeiței Circe, sau Insula-cu-vulturică, și că, despre acea întîmplare, avea multe de povestit.

A avut noi prilejuri de a reveni în realitate, în mijlocul lor ; și în mare, s-a menținut acolo, cu toate că amănuntele erau diferite ; acestea se refereau la zeități, vise, doruri și groază, și a fost obligat să le plămădească în așa fel, încît ei să fie capabili să vadă și să accepte. Ar fi putut

să le spună că acei corăbieri, biciuiţi de furtună, fără nici o ştiinţă despre locul unde se aflau, se-ndrăgostiseră de văduva unui mare fermier, sau de fiica nemăritată a unui fermier, care-şi ducea traiul de una singură, o castelană puternică ce colecţiona bărbaţi şi-i destrăbăla, făcîndu-i de nerecunoscut ; vorbele lui ar fi fost potrivite atît pentru Circe, cît şi pentru Calipso. Sau poate că nu pentru Calipso ? Dar feacii care-l ascultau, cei ce aveau să-l ducă din Scherie la el acasă, grămada aceea de taţi, mame, soţii curioase, surori, fiice şi sclavi, ar fi socotit probabil că povestea sa era o istorie comună, stupidă, despre Ceinecumpătaţi, care pot fi găsiţi în orice ţară şi care se-ntind şi-şi aduc serviciile în multe paturi. Insula a fost reală, ferma a fost reală, megaronul din Nesosul zeiţei Circe, de pe Insula-cu-vulturică, s-a aflat într-adevăr dincolo de prăpăstioasa-i colină împădurită. Dar el a spus :

„Era o zeiţă."

Le-a dat de-nţeles că era fiica Soarelui, însăşi moştenitoarea şi pupila lui Helios. Ar fi putut să le explice că zeiţa avea un vin foarte tare, care te-mbăta aproape pe loc, că mulţi dintre musafirii ei au devenit alcoolici şi că erau în permanenţă abrutizaţi, incapabili să vorbească sau să răspundă, sughiţau doar. Ascultătorii din megaronul lui Alcinou sau cei din curte ar fi bombănit şi-ar fi grăit : „Păi bine, dar nu-i nevoie să te călătoreşti prea departe ca să dai peste femei şi beţivani de felul acestora, în ferme de felul aceleia. Acum o să ne ducem acasă, să ne culcăm, nu vrem să ascultăm basme despre beţivani."

„Era o zeiţă", a spus el. Au sosit în acel loc, au aflat un liman potrivit într-un golf. El s-a căţărat pe colina prăpăstioasă, împădurită, pentru a stabili unde se aflau şi pentru a-şi forma o idee despre ţărmul de la miazăzi, şi din acel loc a zărit fum înspre interior. Era de la ferma ei, o casă albă în mijlocul unui crîng înverzit, aflat în partea mai îndepărtată a unui ţinut mlăştinos. E posibil să fi fost continentul, iar insula să nu fi fost chiar o insulă, ci doar un promontoriu prăpăstios, cu mlaştini în spatele lui. A doborît un cerb uriaş, cu lancea, şi l-a cărat jos, la corabie, şi le-a spus oamenilor că se aflau într-adevăr în grea cumpănă, la mare distanţă de casă, dar că totuşi mai existau speranţe. Au tăiat cerbul şi-au benchetuit din

nou ; erau în număr de patruzeci şi şase, aşa că cerbul s-a iprăvit la repezeală. Apoi au dormit pe plajă şi de-abia a doua zi dimineaţa, le-a vorbit despre fumul pe care-l văzuse. Oamenii s-au neliniştit, amintindu-şi de Polifem şi Lestrigoni, şi au vrut să pornească imediat pe mare, el însă le-a propus să descopere unde se aflau. S-au împărţit în două cete, trăgînd la sorţi dintr-un coif, şi sorţii au căzut pe sfiosul Euriloh, care a pornit la drum, codindu-se oarecum, însoţit de douăzeci şi doi de oameni. Au urcat colina împădurită şi au coborît în valea de pe partea cealălaltă. Acum, din nou relatarea sa s-a îndepărtat, puţin de realitate, dar a rămas în limitele acceptabilului. În vreme ce grupul se furişa înainte cu precauţie — a spus el — le-au ieşit în cale lupi şi lei blînzi ce s-au gudurat pe lîngă ei ca nişte cîini bine biciuiţi şi i-au privit cu ochi scăldaţi în lacrimi. Cînd au ajuns la conacul cel alb, oamenii s-au oprit în faţa uşii din zid şi au ascultat. Înăuntru, cînta o femeie. Polites, unul dintre ofiţeri, care era un înrăit preacurvar, le-a propus să intre în casă, dar grijuliul Euriloh a vrut să rămînă afară, aşa că l-au părăsit în acel loc.

„Atunci a folosit ea şiretlicul cu vinul pramnian, grăi Călătorul. Au fost transformaţi cu toţii în porci grohăitori."

După care povestirea a devenit din nou oarecum confuză : ori că zeiţa frămîntase un aluat din brînză, făină, miere şi vin, ori că pur şi simplu turnase în vin nişte picături dintr-un narcotic. Euriloh, care prin cine ştie ce mijloc extraordinar ce n-a fost lămurit nicicînd cum trebuie a zărit în treacăt întreaga operaţie, s-a-ntors în goană şi a relatat bîlbîit tot ce se petrecuse. Era aproape paralizat de frică, ceea ce nu era deloc de mirare.

„Aşa că mi-am încins spada şi-am pornit-o de unul singur într-acolo, rosti Naratorul."

A făcut o pauză şi a băut. Mulţi erau ochii ce clipeau de somn, însă povestirea lui mai reţinea încă atenţia ascultătorilor. Lăuntric, firul povestirii s-a-ndepărtat de la sine, şi cînd a ajuns destul de departe de ceea ce se-ntîmplase în realitate, i-a fost mai lesne să povestească. A-ntins mîna după un zeu, după orice nume de zeu : Hermes era bun pentru ce-i trebuia lui.

„M-am întîlnit cu Hermes, zise. Iar el mi-a descris situația. Zeița era o consumatoare-de-bărbați, care le dădea musafirilor să bea vin vrăjit, ca pe urmă să-i prefacă în lei, și lupi, și porci, și numai Zeus mai știe în ce altceva. Unii îi procurau plăceri fizice, dar majoritatea nu făceau altceva decît să rătăcească de colo-colo, răcnind, urlînd sau grohăind."

În acest loc brodă din nou. Le-a spus că Hermes i-a dăruit acea iarbă fermecată, moly, moleh sau molah, care l-a ajutat. A descris-o cît mai bine cu putință, dar nu le-a spus că era o plantă din genul utricular, un otrățel-de-apă-sărată, ci a folosit acea denumire celestă, stranie. Cu acea fărîmă de adevăr, a ținut-o pînă-n pînzele albe, în fața ascultătorilor :

„Hermes a spus : «Moly, să mesteci rădăcini de moly», și m-a lămurit cum trebuia să procedez."

După care a continuat :

„Am ajuns acolo. Am adăstat afară un scurt popas de vreme, cît am mestecat rădăcina cea amară. Apoi am strigat. A apărut chiar ea în persoană, și pot să vă spun că era una din cele mai frumoase femei — adică zeițe — din cîte-am cunoscut ; și-am cunoscut o mulțime. Totul la ea era minunat : părul, ochii, pielea, veșmintele. M-a salutat cu o plecăciune din cap și m-a invitat să intru. Ca să șed, mi-a dat un jilț cu incrustații din aur și argint, apoi mi-a oferit să beau din vinul ei pramnian ; în cupă, culoarea lui făcea ape, de la galben, trandafiriu și prin roșu-închis pînă la negru. Era destul de acru și incredibil de tare, dar eu am golit potirul dintr-o suflare. Zeița a luat loc și a zăbovit un răstimp ca vinul să-și facă efectul, pălăvrăgind, între timp, despre vînt și starea vremii. Apoi s-a plecat subit înainte și m-a lovit cu un fel de sceptru, un bstonaș din fildeș, pe care-l avea în mînă, și mi-a zis : «Acum poți să te duci să te-ntinzi pe jos, porc de bețivan ce ești !» — «Să-mi fie cu iertare ! am grăit eu, și-am tras spada, și i-am pus vîrful în piept. Sînt cum nu se poate mai treaz ; despre ce-i vorba ?» — Pot să vă spun că purtarea mea a lăsat-o cu gura căscată ! — «Cum ? nu te-ai îmbătat ?» a zis ea. — «Nu, iubito, sînt complet treaz», i-am răspuns. — «Atunci cine naiba ești ? a întrebat, scoasă din minți de uluială. Cine bea din vinul acesta, porc

se face.» — «S-ar putea, am zis, dar eu nu mă fac porc.» — «Atunci trebuie să fii Odiseu. Mi-a fost prorocit c-ai să sosești la mine. Asta schimbă complet lucrurile acum, fără zăbavă, o să mergem să ne băgăm în pat. Haide !» Atunci i-am spus : «Prea bine, numai să-mi făgăduiești că n-ai să-mi răpești bărbăția. Numai cu această condiție am să merg. Căci n-am nici cea mai mică poftă s-ajung acasă, în patria mea, cu scula bărbăției scoasă complet din funcțiune.» — «Foarte bine», a zis, și mi-a făgăduit să respecte condiția. — Ei bine, după ce-am pus la punct și chestiunea asta, eu am făcut o baie și m-am simțit cu forțele proaspete și-n stare de orice ; după care mi-a așezat în față o masă minunată, din cele mai bune pe care le-am avut vreodată, și asta-nseamnă mult. Cu toate acestea, trebuie să fi arătat destul de mohorît la masă, iar ea m-a-ntrebat ce nu era în regulă. Atunci i-am pomenit de-nsoțitorii mei. Mi-a spus că le va da un întăritor, apoi eu îi voi elibera de vrajă."

A făcut o nouă pauză ; și cu toate că se simțea cam toropit și cu capul greu, iar limba i se părea împleticită a mai luat o gură-două de vin. „Fără-ndoială că și ceilalți se simt la fel", și-a spus în gînd :

— Ee-ei ? întrebă Alcinou, cu limba încleiată.

— Da, unde-am rămas ? A, da ! I-a prefăcut din nou în oameni. Păreau chiar mai tineri și mai plini de viață, deși unii dintre ei nu mai aveau nici păr, nici barbă.

A trebuit să se oprească și să chibzuiască.

— Pe urmă ce s-a mai întîmplat ? se auzi o voce de afară, din beznă.

— Pe urmă ? zise el. A, da, pe urmă i-am adus și pe ceilalți de la corabie, însă Euriloh mai era încă atît de îngrozit și-ndărătnic în ideea lui, încît a fost cît pe ce să-l ucid cu spada.

Din nou o pauză. „Trebuie să continui, rosti el în gînd. Și nici în Idilă nu trebuie s-o prefac acum, altminteri vor adormi sau vor pleca acasă. Trebuie să-i înspăimînt cu ceva, să-i fac să le fie teamă că se afla în beznă. Totuși n-a izbutit să născocească nimic."

„O vreme am rămas acolo, grăi el. La drept vorbind am stat acolo foarte mult timp. Am... ne-am... petrecut

acolo iarna... cîteva luni. Oamenii mei s-au distrat de minune. Ne-am odihnit pe săturate."

— Ce s-a-ntîmplat cu ceilalţi ? întrebă unul dintre sfetnici.

— Ceilalţi ?

— Da, cei dintîi, cei preschimbaţi în lupi şi lei îmblînziţi ? Cei pe care i-aţi găsit acolo la sosire.

— A, da, spuse. Bineînţeles, firește. Da, totul a fost în regulă cu ei. Au fost prefăcuţi... au fost puşi în libertate.

— Cum ? Ca oameni ? Sau ca lei şi lupi ?

A fost nevoit să ticluiască ceva, şi fără preget :

— Au dispărut, grăi el. După cît se pare, s-au mutat pe alte meleaguri.

Pauză.

— Grozav am mai petrecut acolo, grăi el, simţind cum îl dovedeşte osteneala.

Neastîmpărul celor din bezna de afară începu să crească.

— Şi ce s-a mai întîmplat după aceea ? întrebă Alcinou.

Din nou a fost nevoit să scornească ceva, în grabă :

— După aceea, rosti. Da... după aceea ne-am pornit către Tărîmul-morţilor.

O tăcere de mormînt s-a pogorît peste întreaga Scherie.

Primul care o vorbit a fost regele :

„Trebuie să mai bem, zise. Vin proaspăt !"

*

„S-a făcut tîrziu, rosti el în gînd, nu mă pot apuca acum să le vorbesc despre boala de care am suferit acolo, despre halucinaţiile mele. Nu le pot spune că m-am îmbolnăvit în ţinutul mlăştinos de dincolo de colină, că am făcut friguri, am zăcut, am tremurat, am transpirat şi am delirat. Nu-i cu putinţă să zaci în pat, transpirînd şi delirînd din cauza frigurilor de baltă, în lăcaşul unei zeiţe. M-ar întreba de ce nu m-a vindecat ea, pe loc, avînd în vedere că era în stare să facă farmece."

„Cînd s-au împlinit mai multe luni de cînd ne aflam acolo, cînd a sosit primăvara şi era din nou anotimpul prielnic navigaţiei, am întrebat-o într-o zi despre viitor, vorbi el după ce vinul proaspăt fusese pus pe mese, iar durerea surdă din ţeastă îl mai lăsase. Şi atunci ea mi-a

spus că primul lucru ce trebuia să-l fac era să pornesc în Hades şi să-l întreb pe ghicitor, pe năluca lui Tiresias, şi pe alţii care erau de găsit acolo. Oamenii mei, firește, erau îngroziţi de-a binelea, şi au fost de părere că acela avea să fie cu adevărat sfîrşitul nostru. Dar nu se afla cale de scăpare."

Cînd s-a întrerupt pentru a medita, nimeni n-a rostit nici o întrebare, şi a ştiut că-i ţinea în încleştarea groazei.

„Nu, nu trebuie să le vorbesc despre boala mea," repetă el în gînd, simţindu-se ispitit să le vorbească. Cu toate acestea, a ajuns, pe căile aducerii-aminte, pînă la frigurile de care suferise pe Insula-cu-vulturică, pînă la visele care îl bîntuiseră în răstimpul nesfîrşitei călătorii cu pluta, a apelat la miturile străvechi care-i fuseseră povestite acasă, în Itaca, de mama sa, de tatăl său şi de Euriclea. Şi cei ce-l ascultau auziseră destule despre tărîmul lui Hades pentru a şti cum trebuia să fie acolo. Era obligat să se ferească de erezia de a le zdruncina credinţele.

„Nu trebuie să nimicesc mitul, gîndi el, cuprins de încurcătură, dar acum cu siguranţă că toţi vor dori să meargă în iad !"

O anumită agitaţie s-a simţit în curtea din faţă. O femeie, care avea copiii mici cu ea, a plecat hotărîtă acasă. Se poate presupune că mulţi cugetau asupra propriilor păcate săvîrşite împotriva oamenilor şi zeilor ; îşi mişcară picioarele, îşi limpeziră vocile, îşi suflară nasurile şi... au fost cuprinşi de căinţă. Alţii au fost cuprinşi doar de curiozitate şi curînd aveau să pună întrebări în legătură cu rudele şi cunoştinţele pe care le aveau pe Tărîmul Morţilor.

„Nu le pot spune că din cauza frigurilor am stat la pat şi că am visat cea mai mare parte din ce le povestesc, gîndi. Ar fi o blasfemie."

Şi i-a condus în Hades, pînă acolo unde a fost în stare să ajungă cu închipuirea. Fragmentele preluate din mituri străbune au adeverit realitatea spuselor sale, aşa cum şi-o doreau ei. Cele preluate din visele sale au vădit că fusese acolo şi că văzuse lucruri noi ce nu se-nfăţişau în străvechile mituri. Indiferent că l-au crezut sau nu, l-au ascultat.

Se apucă de lucru ca un tîmplar de mobilă fină, sau ca un iscusit şi grijuliu zidar : mai întîi îşi verifică materialul şi cercetă terenul. În răstimpul clipelor de zăbavă, planul îi deveni limpede ; a procedat ca un arhitect ce proiectează o clădire.

O anumită agitaţie s-a simţit în sala cea mare. Cîţiva, care-şi uitaseră de mîncarea de pe tipsii, îşi continuară ospăţul ; alţii se ridicară în picioare, rugînd pe cîte un vecin să aibă grijă să nu le ocupe nimeni locurile, şi-au cerut scuze pe şoptite şi ieşiră în vîrful picioarelor pentru a-şi face datoria faţă de natură. Noaptea era minunată, adierea îşi croia drum grijulie, pe bîjbîite. Puteai desluşi, în curte, zgomotul şuvoaielor ţîşnind din băşicile supraîncărcate. Putcai desluşi şoapte şi mugetul îndepărtat al mării. „Aici ne aflăm la fruntariile lumii civilizate, meditä el, toate sînt strîns unite în acelaşi simbol, omphalos-ul [1], totul este încă legat de buricul de pe continent. Sîntem cu toţii muritori, dar cine-i numai zeu, şi cine-i numai muritor ?“

Afară, careva îşi elimină gazele cu zgomot, şi vreme de o clipă, pe chipul lui Alcinou apăru o expresie de dezgust. Cîţiva reveniră în vîrful picioarelor, se aşezară satisfăcuţi, îşi căutară tipsiile, îşi aleseră cîte-o costiţă, se porniră pe ros. Se auzi zgomot de cupe trîntite pe masă, clipoceală răzbind de la vasele de amestecat din preajma uşii, cînd sclavii au umplut cupele. Cineva răsturnă cu cotul, pe pardoseală, un vas de pîine gol : timp de o secundă răsună sunetul argintiu. Mugete şi behăituri, de la animalele din ţarcuri şi de pe cîmpurile de dincolo de zidurile de incintă. De la mare depărtare, răzbi vocea răguşită a unui bărbat care cînta, probabil un beţiv în drum spre casă. Un buştean trosni în vatră ; un jet de scîntei ţîşni dintr-un cărbune încins aflat în cădere. Regina Arete îşi ridică pocalul, braţul şi mîna îi erau albe ca alabastrul, ca făina cea mai fină ; sorbi din vin cu ochii închişi ; în acea clipă, pe chipul ei nu se mai afla nici urmă de severitate sau bănuială ; apoi îşi deschise ochii şi puse pocalul

[1] Omphalos — piatră conică aflată la Delfi, despre care se credea că este centrul pămîntului. (n.t.)

pe masă. „E foarte frumoasă, gîndi el. Oare unde-o fi fiică-sa ? Pe afară, hîrjonindu-se cu băieții ? Cum se numea oare ? Numele ei avea o legătură cu marea, călătoria, cu navigația ?"

Își rînduia scenele. Mai avea nevoie de încă una sau două povestiri, pentru a o susținea pe aceea, căci nu putea isprăvi în infern și să-i lase acolo. „După care, am să mă țin de ceea ce s-a-ntîmplat în realitate, își spuse în gînd. Dar oare știu cu adevărat de-am visat c-am fost în Hades, sau s-a-ntîmplat în realitate ? Uneori am certitudinea c-am fost pe marginea Hadesului".

În acel moment își rînduia scenele. „Sînt nevoit să mă-ntorc din nou la Circe. Nu pot spune c-am căzut la pat acolo și că am visat totul ; trebuie să mă duc acolo, să fac acea călătorie pînă-n infern, și apoi să mă-ntorc la ea, să mă prevină în legătură cu vitele lui Helios și s-o iau de la capăt, căci altfel nu voi fi-n stare să le explic cum s-au prăpădit oamenii mei. Ar fi trebuit să le fac de petrecanie în Hades. Dar va trebui să rezolv problema asta în alt chip."

Povestea ce se afla acum înaintea Naratorului îl atrăgea către ea. Jumătate din el a vrut să recurgă la cealălaltă, fundamentală, la ceea ce era cumplit, sortit pieirii, fără speranță și irevocabil. A știut : „De fapt n-am coborît niciodată cu adevărat în iadul meu. Nici măcar în vis n-am fost acolo. Am fost la porțile lui, și am rînduit afară o baltă neagră de sînge, făină și miere și-am așteptat. N-am coborît în împărăția Umbrelor. Ele au venit la mine. Le-am întrebat despre ursita mea, dar nu mi-au dat un răspuns cum se cuvine. Speranțele, dorințele mi-au răspuns că am s-ajung acasă, într-o zi. Că poate acolo mă așteaptă fericirea. Vrajba însă mă așteaptă cu certitudine. M-am întîlnit în vise cu mama ; mi-a spus că-i moartă și că a murit de dorul meu. Probabil așa o fi fost. De ce să mintă un vis ? Dar am să m-apuc să le povestesc despre maică-mea ? Nu-i va interesa. Dacă le povestesc, nu mă vor mai crede, pentru o astfel de poveste nu-mi vor dărui nimic. Sau poate îi va înduioșa ?"

Își rînduia scenele. A dat peste un nume.

„Ei bine, acolo, la Circe, se afla laolaltă cu noi un ins — apropo, îl chema Elpenor — și individul ăsta era un

mare aiurit. Cînd am sărbătorit plecarea, s-a îmbătat şi a urcat pe acoperiş să ia aer curat, sau probabil fugărea vreo tînără sclavă, sau, pur şi simplu, urcase acolo să se culce. În orice caz, a fost în stare să cadă de pe acoperişul-terasă şi să-şi frîngă gîtul. Noi însă ne zoream să pornim la drum şi n-am avut timp să-l îngropăm."

Îşi construia povestirea fragment cu fragment. Şi-a alcătuit-o după modelul miturilor străvechi de la miazăzi şi de la miazănoapte, după cele ale fenicienilor şi egiptenilor, şi a cunoscut bucuria de a povesti, pe măsură ce era sup[illegible] adîncul propriei sale naraţiuni.

„Vreme de o zi-ntreagă, am plutit şi vîslit către miazăzi, a spus el. Oamenii mei erau îngroziţi, dar au fost siliţi să mă însoţească. Am ajuns pe-nserate pe meleagurile Cimerienilor, acolo unde nu-i nici lumină, nici beznă deplină. Am tras barca pe ţărm şi am pornit în susul fluviului celor morţi. O bună bucată de drum am umblat într-o lumină mohorîtă, printr-un ţinut mohorît. Înainte de a ajunge mi-am oprit oamenii şi am luat cu mine pe unul, cu numele de Perimede, şi pe laşul acela amărît de Euriloh, care trebuiau să mîne animalele ce urmau a fi sacrificate şi să care prinoasele ce aveam să le aduc. Am ajuns, în sfîrşit, la Calea-către-Adîncuri. Acolo am procedat aşa cum îmi spusese Circe : am scobit cu spada o groapă pătrată, cu latura de două picioare, şi am vărsat în ea prinoasele lichide, laptele, mierea şi vinul îndulcit, şi făina pentru jertfă ; după care Euriloh l-a ajutat pe Perimede, cel mai bun măcelar pentru sacrificări pe care-l aveam cu noi, să reteze beregăţile animalelor — un berbec negru şi-un miel negru — şi sîngele a fost îndreptat să curgă în groapă. După ce-am săvîrşit acestea, le-am expediat pe cele două ajutoare puţin mai înapoi, şi atunci am invocat Nălucile."

Făcu o pauză, îşi ridică pocalul, dar îl puse la loc fără să bea.

„Din borta întunecată s-au îmbulzit afară ca o negură, ca valurile de ceaţă ce plutesc peste cîmpurile inundate, în tomnatice înserări. Nu aveau nici chipuri, nici membre ; sau, mai curînd, chipurile şi siluetele lor se aflau într-o neîntreruptă prefacere. Din acele valuri de ceaţă răzbeau bolboroseli, suspine, tusete şi gemete ; am auzit

voci sparte şi mugete scoase parcă de oameni posedaţi de demoni ; plînsete domoale şi urlete furioase, mîrîituri şi bombăniturі, şi voci ce ameninţau, cerşeau, urlau ca din gură de şarpe ; în acel loc..."

A făcut o nouă pauză în căutare de cuvinte.

„Mi-am dat limpede seama că toate nălucile alea erau sclavi, ce trăiseră pe pămînt."

Brusc, fu conştient că săvîrşise o greşeală : după expresia de pe chipul lui Alcinou. De afară, din curte, s-au auzit nenumărate tropăituri, oameni ce şi-au limpezit glasurile, au şoptit, vraja fusese distrusă, deocamdată se aflau din nou pe pămînt.

Cu sprîncenele ridicate, Alcinou întrebă :

— Se află sclavi în Hades ? Şi sclavii ajung în Hades ? Pîn-acum n-am mai auzit aşa ceva ! Eu — în ce mă priveşte pe mine — eu am crezut întotdeauna că sclavii ajung în pămînt, şi-acolo rămîn. Am crezut că numai cei de frunte ajung în Hades, după moarte. Doar e limpede că sclavii sînt nişte morţi nevrednici, nu-s morţi veritabili, e limpede că nu-s decît nişte sclavi morţi, nu-i aşa ? Ce să caute ei în Hades ?

Era o critică atît de evidentă la adresa povestirii sale, încît a fost nevoit s-o-ntoarcă fără preget ; adăugă la plăsmuirea sa :

„Cîţiva din tagma lor ajung în Hades, rosti el, dar de bună seamă, nu toţi. Numai sclavii necredincioşi, cei leneşi şi neiscusiţi de pe tot pămîntul ajung acolo, şi sînt supuşi la chinuri mai cumplite decît ceilalţi. Ei au fost primii care m-au împresurat, vroind să-mi bea ofranda de sînge, dar, bineînţeles, i-am cuminţit şi i-am izgonit cu spada. Adevăr e că sclavii nu se află niciodată, sau aproape niciodată, în cîntece sau cronici, şi nici chiar în vise, în orice caz nu în număr prea mare, totuşi s-au aflat şi acolo. Dar, aşa cum spuneam, rolul jucat de ei în Hades este cu totul neînsemnat."

A observat că Alcinou a aruncat o privire către uşa întunecată, în direcţia celor ce ascultau în beznă, lumea pestriţă ce se afla afară, în curtea din faţa casei.

„Erau sclavi nechibzuiţi ce se revoltaseră împotriva stăpînilor de drept, grăi Povestitorul. Erau din ţări ce se află departe, la miazăzi şi la răsărit, nu erau sclavi de pe

meleaguri aheene, şi fuseseră osîndiţi la veşnică nimicire, în fiecare zi erau înfrînţi, biciuiţi şi-nfometaţi în Hades. Căci la urma-urmelor, păcătuiseră împotriva zeilor. Şi de fapt nu erau decît pulbere şi negură. Erau nişte nori de fum împuţit ce se ridicau suflaţi din adîncuri."

Cu aceasta îşi descotorosi povestea de sclavi — dar vechiul gînd se mai afla încă înlăuntrul său, foarte desluşit. Gîndul acela i se năzărise cîndva, după năruirea Troiei. Iată-l : Sclavii din pedestrime şi cei ce mînau carele de luptă erau ucişi în aceeaşi măsură ca şi eroii, chiar mai dihai. Erau ucişi cu multă uşurinţă.

„La drept vorbind, se poate afirma că nu-s sclavi în Hades, zise. Adică, Nălucile, negura ce ţîşnea în sus, către mine, era o ceaţă-de-robi ; şi pe urmă se poate concepe că unii dintre slăviţii morţi aveau slujitori. Asupra acestei chestiuni, nu mă pot pronunţa în chip definitiv."

S-a străduit să le ofere un infern pe care să-l recunoască şi să nu se-ndepărteze de străvechile mituri.

„La urma-urmei, n-am văzut nimic din ce se *petrecea* acolo, jos, spuse, dar cel puţin mi-am făcut o idee cînd am auzit acele mugete şi suspine. Am fost în stare să mi-l închipui pe Sisif rostogolindu-şi bolovanul cu trupul scăldat în sudoare şi picioare sîngerînde — pieptiş către culmea dealului, după care se prăvălea din nou la vale. Şi mi s-a părut chiar că-l văd pe Tantal, cu buze uscate şi mai însetat decît orice altă fiinţă, stînd în picioare, într-un rîu limpede ce-i ajungea pînă la bărbie. Închipuiţi-vă doar : o apă rece şi proaspătă într-o zi fierbinte de vară ! (grăi, ridicîndu-şi cupa, imitat de mulţi alţii). Şi apoi îşi pleacă buzele crăpate către apă, şi apa scade, se apleacă şi mai mult, iar apa seacă mai repede decît se pleacă el, apoi cade-n genunchi, după care se lungeşte pe burtă într-o scobitură, iar apa s-a scurs în adîncul pămîntului, şi în sfîrşit, buzele-i ating numai lutul uscat, la fel de crăpat ca şi buzele sale. Şi cînd încearcă să apuce fructele ce-atîrnă deasupră-i, ori bucatele de pe tipsiile dimprejur, acestea se-nalţă sau se depărtează — exact atît cît să poată să le atingă doar cu vîrfurile degetelor."

S-au auzit înghiţituri în sec chiar şi afară, în curtea din faţă, şi un răstimp de cîteva clipe s-a auzit clinchetul

cupelor înlocuite pe mese. Alcinou își puse pocalul pe masă ; acum ochii îi erau mai strălucitori și grăi ·

„Așa da, ăsta-i adevăratul Hades !"

L-a înfățișat cum se cuvine ; se aflau din nou alături de el.

„N-am cuvinte să repovestesc tot ce-am bănuit și aproape am trăit acolo, alături de Calea-către-Adîncuri, rosti el, tot ce s-a aflat atît de aproape de mine și-am fost în stare să deslușesc cu ochii minții."

Orbecăind, și-a croit drumul către mit, așa cum și l-a amintit în acea clipă de istov. Cîte unul sau în pîlcuri, a cules eroi din Război și pe unii dintre semizei și i-a lăsat să treacă unul cîte unul, i-a făcut să se apropie de balta de sînge, le-a îngăduit sau nu să bea. Și-a regăsit ritmul avîntat. A șovăit în fața lui Hercule, dar i-a scos la lumină pe Agamemnon — acesta fiind oricînd o valoare și încă popular în cîntece — pe Aias și Ahile, și le-a istorisit că Ahile îi spusese că mai curînd ar păzi vacile sau oile pe scoarța pămîntului decît să se afle ca măreț personaj sau semizeu pe tărîmul celor morți. I-a scos la lumină și pe alții, talmeș-balmeș, în ordinea în care și i-a amintit, ceea ce a dat o mai mare varietate povestirii. Ascultătorii au fost înfricoșați, dar și captivați, i-a ținut în mînă — exact așa cum a stăpînit infernul, din care-a făcut tot ce i-a plăcut — în cuvinte. Și pe astfel de întortocheate căi, a revenit la personajul de care-și uitase de multă vreme : Tiresias.

Era conștient că trebuia să scoată ceva folositor și practic din năluca venerabilului teban. Și-a amintit visul avut pe plută și l-a transformat pentru a fi pe potriva țelului urmărit.

„Făcusem făgăduiala ca, atunci cînd voi fi fost sosit pe glia strămoșească, să jertfesc Nălucilor cea mai bună vacă stearpă, iar lui Tiresias îi făgăduisem o oaie-ntreagă numai pentru sine, de-mi va prooroci ursita. Și așa a făcut. Mi-a prevestit tot ce mi s-a-ntîmplat de-atunci încoace, și mi-a spus că numai cu mare cazną voi izbuti să domolesc mînia lui Poseidon contra mea. M-a prevenit să nu ne atingem de vacile lui Helios pe Insula Tridentului — care, de fapt, ar trebui numită Insula Triunghiulară — apoi mi-a spus că voi ajunge în multe alte locuri, dar că

oamenii mei se vor prăpădi pe drum, iar eu unul voi ajunge pe insula nimfei Calipso. Și-a mai prezis că, după toate cele, voi sosi în ăst loc, unde mă voi opri pentru ultima dată, înainte de a sosi din nou în patrie."

S-a oprit și s-a cufundat în gînduri. În visele sale nu se aflase nimic despre feaci și insula lor ; dar era o idee practică, așa că o duse mai departe :

„Mi-a spus că mă veți primi foarte bine, că voi sta la masă cu regele vostru preț de o noapte, și că o să mă ajutați s-ajung acasă, pe o navă bună — și-a mai zis c-ați fi foarte generoși și că obișnuiți să le faceți oaspeților însemnate daruri."

A băut și s-a cufundat din nou în gînduri. Alcinou și-a mîngîiat barba, pogorîndu-și privirile pe masă. Nobilii și-au ațintit privirile în potirele lor. Cu luare-aminte, Arete se ridică și ieși discret din sală. Îi auzi sandalele tropăind în coridor, o auzi strigînd după fiică-sa — deci Nausicaa-i era numele — și după o torță. Cineva a urcat — sau coborît — în goană niște trepte. O sclavă a intrat și a aprins o torță, de la foc, și-a ieșit din nou protejîndu-i flacăra cu mîna.

— M-am gîndit într-adevăr să-ți fac și daruri, a rostit Alcinou, ridicîndu-și privirile. Îmi pusesem în gînd să-ți dau în dar vreo două din cupele mele cele mai frumoase și un cratèr. Pe lîngă alte lucruri. Tiresias a pomenit ceva de cupe ?

— Nu, n-a intrat în amănunte.

— Tot ce ne-ai spus pare foarte adevărat și corect, grăi regele. În afară de povestea cu sclavii din Hades, bine-înțeles.

— Au fost mai cu seamă neguri, a spus el.

Își dădu seama că era nevoie să le mai vorbească despre moarte. Erau înspăimîntați, pesemne intimidați, dar nu se săturaseră încă de moarte : doar nu era vorba de moartea lor.

„Mi-a prorocit despre moartea mea, continuă. Moartea n-o să mi se tragă de la mare. Iar într-o bună zi, am să iau pe umăr o vîslă, și-am să pătrund adînc pe uscat pînă voi sosi la un neam de oameni ce n-au nici o știință despre război sau mare, și care vor socoti că ceea ce duc pe umăr este o cazma. După aceea îi voi aduce prinoase lui

Poseidon, ne vom împăca, și am credința că voi fi..."

Era cît pe ce să spună „fericit".

„Evident, voi muri cu o oarecare seninătate și la vîrstă foarte înaintată, așa se pare."

În acea clipă s-au cutremurat.

„E posibil să devin un om nou, rosti el."

— În ce fel ? întrebă Alcinou.

— Nu știu, n-a fost prea limpede, răspunse el.

A auzit vocea oarecum aspră a reginei și aceea șoptită, domoală, a fetei. Arete intră în sală, se așeză în tăcere privindu-și iscoditor soțul. Acum chipul ei părea a fi mai întunecat sub fard. În porticul dinspre apartamentele interioare se afla în picioare odrasla lor.

— Și ce altceva a mai spus profetul ? întrebă Alcinou.

— Nimic. S-a făcut din nou nevăzut în adîncul pămîntului. Și atunci am plecat, căci nu mai rămăsese nimic de întrebat.

— Nu, firește că nu.

— Apoi am luat-o în lungul fluviului, am găsit oamenii și barca și ne-am întors la Circe.

— La Circe ?

În acea clipă își amintise de planul său.

„Da, pesemne am uitat să pomenesc că cel ce-a ieșit primul pe porțile infernului a fost Elpenor, ăl de se urcase pe acoperiș, și căzuse, și-și frînsese gîtul. Îl părăsiserăm neîngropat, iar acum năluca lui ne-a cerut să ne-ntoarcem cu barca la Circe și să-l îngropăm. Am făcut-o și pe asta, după care..."

*

A mai vorbit încă vreo cîteva ore și, pe măsură ce a grăit, amintirile au crescut în el, au devenit limpezi și reale. Puteți spune, și pe drept cuvînt, că se retrăsese din fața amintirilor, evadînd și născocind. Le-a-nfățișat alte povești : Povestea despre Sirene, dar nu chiar în același chip cum i-o povestise nimfei Calipso. Le-a transformat în păstorițe, în lațuri ale căsătoriei, hîrjonindu-se în costume de vară, cum le mai numise — lațuri de pus în jurul gîtului Călătorului, cel lesne de ademenit — le-a prefăcut în Cele-ce-ademenesc. Le-a arătat cum i-a-ndemnat pe soții săi să-și pună dopuri de ceară în urechi, în vreme ce el,

legat de catarg, a ascultat cîntecul ademenitor, cînd nava a plutit pe lîngă ele. Le-a spus cum a șovăit în alegerea rutei pe care trebuiau să plutească și se hotărîse asupra trecătoarei periculoase dintre continent și Insula Tridentului — care ar fi putut fi Insula Triunghiulară — pentru a evita ocolul, căci în partea de la miazăzi a Continentului-Lung trebuiau să se abată către răsărit, în Marea Ionică. I-a-nfricoșat și fascinat din nou, un răstimp, cu o relatare despre trecerea printre Scila și Caribda, despre cum nu fusese-n stare să-și înfrîneze porunca de a o-nfrunta pe Scila cu douăsprezece-picioare și șase-capete, ce urla ca un cîine, deși fusese înștiințat dinainte să nu facă așa ceva. Gestul săvîrșit de el cu lancea a fost pesemne mai mult acela al unui pescuitor subacvatic, al unui mînuitor de harpon decît al unui războinic, totuși l-a costat viața a șase oameni. Scila și-a-ntins gîtul înhățîndu-i, pe cînd Caribda, de pe partea cealălaltă a vîltorii, a scuipat foc. Nu s-a-ncumetat — la acea tîrzie oră din noapte, și-n fața unui public de ascultători experți — să spună că, de partea Caribdei, curentul era atît de năprasnic, încît n-au îndrăznit să țină malul pe acolo. Da, nu s-a retras din fața acelei amintiri despre cum se stîrnise sfada între oamenii săi, și cum au rîs în hohote grotele de la marginea apei cînd doi au fost împinși și alți patru au căzut peste bord, chiar lîngă stîncă. Adînc, în sufletul său ceva a șoptit : „În acel loc se aflau rechini !"

Și, în sfîrșit, tîrziu în noapte, le-a povestit de cirezile sacre ale zeului Soare, despre vacile roșcate și taurii roșcovani, despre oile albe și negre, despre răzvrătirea echipajului său de eroi și despre nimicirea lor. N-a folosit cuvîntul răzvrătire : a numit-o „foame".

Cam la acea vreme se scursese atît de mult din noapte, încît mulțimea ascultătorilor se subțiase, în pofida a tot ce le povestea. Mulți erau cei ce plecaseră pe la casele lor, tîrîndu-și pașii, cu urechile vuind. Cîteva dintre persoanele de vază adormiseră acolo unde se aflau așezate, la mesele lor ; unii dintre cei mai umili se cufundaseră în somn pe prag sau pe pardoseală, sprijiniți de ziduri. Alții dormeau afară, în curte, și le puteai auzi sforăiturile ; și, din cînd în cînd, capul cîte unui nobil se-nclina din cauza somnului, dar în clipa următoare, își ridica din nou

privirile cu o tresărire. Din cînd în cînd Alcinou își închidea pleoapele, dar chipul său n-a fost nici o clipă adormit ; și-a scăldat ochii în bezne, în vreme ce asculta. Arete dormise un scurt popas de vreme, dar către isprăvitul povestirii a fost pe deplin trează ; și atunci cînd el însuși, în scopul de a disimula un căscat, ce se-ncerca să-i curme povestirea, și-a întors capul către ușa dinspre interiorul casei, a zărit-o pe Nausicaa : se mai afla încă așezată pe prag, privindu-l țintă, cu ochii cei mai treji din toată sala. Străluceau către el, plini de speranță.

Le-a povestit cum plutiseră, cum trudiseră și suferiseră bărbații aceia, eroii aceia, multe luni de-a rîndul, poate timp de trei ani, în scopul de a ajunge acasă, la soațe, la vlăstarele lor, la părinți, la animale, la ogoarele lor, cum împovărați, de fapt copleșiți, de glorie și de numele lor deja nemurite în cîntece, totuși cu mîinile goale, bătătorite și plesnite din cauza apei sărate, de cele mai multe ori cu burțile goale și ochii pustii, se străduiseră din toate puterile să dobîndească pacea și fericirea inaccesibile. N-au mai ajuns nicicînd în Dulichionul cu belșug-de-grîne, în stîncosul Samos sau pădurosul Zachintos, sau în acea Itacă ce era pentru ei buricul pămîntului.

În răstimpul acestei părți finale a povestirii sale, nu s-a mai străduit să respecte un plan, să-i înveselească sau să-i înfricoșeze. Povestirea se revărsa din el precum apa dintr-un butoi cînd îi scoți cepul de la fund, sau precum vinul cel negru, gros și neîndoit, dintr-o amforă. N-a glumit pe socoteala zeilor, după cum nu i-a ofensat cu nici o vorbă ; totuși, nici nu s-a umilit înainte-le. I-a dat mai la o parte, către ceea ce-i neesențial ultimul dintre ei fiind Helios. I-a îngăduit turbatului Zeu-Soare să-i pedepsească pe cei care i-au măcuit și devorat vitele, și asta numai pentru a-i sublinia lui Alcinou partea de morală. După care, nici un cuvînt în plus. S-a ocupat de oameni, de ursita lor. N-a comentat prea mult asupra acestui punct, nu i-a criticat prea aspru pe ortacii săi ; le-a spus numai că așa a fost să le fie soarta. Așa a fost să fie după vrerea lui Poseidon, a lui Zeus, a lui Helios ; după care oamenii au fost nimiciți. A rostit :

„S-a stîrnit furtuna. Încă o dată am fost goniți în sus, către vîltoare. Între Insula Triunghiulară — care este, pro-

babil, Insula Tridentului — şi continent, nava s-a răsturnat. Eu am fost singurul supravieţuitor. Ceilalţi s-au înecat. Vreme de nouă zile, am fost purtat de curenţi către apus, către fruntariile cele mai depărtate ale lumii, către ţara Hesperidelor, adică dincolo şi mai departe de Hesperia, către tărîmurile lui Atlas, domeniul Ispanilor. În cea de-a zecea noapte am fost zvîrlit pe ţărmul insulei Ogigia, unde trăia nimfa Calipso. Şapte ani am rămas acolo. Despre ea, nu vreau să vorbesc."

A închis cercul în jurul său : o suită de întîmplări, un ciclu în care, o parte din fiinţa sa, Corăbierul, alcătuia marginea exterioară, circumferinţa, iar cealaltă parte era centrul, Cel-ce-observă.

„Am primit o poruncă, a rostit el. A fost un lăuntric imbold, ba nu, Hermes m-a îmboldit. M-am aflat şaptesprezece sau optsprezece zile pe drum de ape, din Ogigia pîn-aici. După care-ntr-adevăr nu s-a mai petrecut nimic."

S-a pogorît în tăcere. O cupă goală a căzut pe pardoseală, s-a rostogolit puţin peste dalajul de piatră, zăngănind şi cîntînd. S-au înălţat bărbii, s-au trezit din neclintirea ascultării sau somn. Cei aflaţi afară, în curte, au început să se agite, s-a auzit zgomot de tălpi desculţe şi tropăit de sandale. Un copil s-a pornit pe plîns, o voce de femeie l-a domolit. Prin deschizătura întunecată a portalului s-au iţit înăuntru capete, cineva a întrebat în şoaptă : *„S-a isprăvit ?"* Alcinou privi întrebător către Călătorul care-şi închisese pleoapele. Apoi aprobă dînd din cap către chipurile aflate acolo, în bezna de afară.

În sală, oaspeţii au început să se ridice, dar abia după un răstimp au fost în stare să-şi adune forţele şi să se urnească. Mai vîrstnicii cu-nţepenite încheieturi, cei mai tineri cu călcătura plină de gravitate ; cu toate acestea s-au îmbulzit laolaltă sub portal. Afară, în curte, voci au devenit nerăbdătoare. Bătrînii nobili s-au înclinat înaintea regelui, apoi, după o anumită şovăială, cel mai vîrstnic, Eheneu cu barba ca neaua se înclină şi în faţa povestitorului ; apoi gestul a fost repetat şi de ceilalţi sfetnici. Ultimul care-a părăsit sala a fost rapsodul Demodoc, cu

palma așezată pe strunele chitarei sale. Instrumentul era într-atît de plin de proaspete melodii, încît a vibrat.

Feciorii cei nalți și taciturni ai lui Alcinou s-au retras și ei. Dar după ce s-a ridicat pentru a le face loc să iasă, Nausicaa pătrunse cu pas domol în sală și se așeză alături de mamă-sa. Au rămas acolo doar cei patru, în vreme ce focul ardea mocnit.

— Încă puțin vin ? rosti regele.

Oaspetele său își ridică privirile și refuză scuturîndu-și capul.

— Atît cît am băut ne este prea îndeajuns. Și teamă mi-e că m-am avîntat prea mult, și că m-am lungit cu vorba.

— O, nu, grăi Arete. Să nu gîndești astfel.

— Singurul lucru pe care nu-l prea înghit este bucățica aia cu sclavii, a vorbit Alcinou.

A încercat să-și amintească.

— Sclavii ?

— Da... în Hades.

— A, în Hades ! exclamă el. Dar sigur. Păi nu, la drept vorbind, în Hades nu se află nici un sclav. Sclavii nu-s decît niște morți. Vreau să spun că, după ce mor, zac doar în pămînt, și-acolo le putrezesc oasele. Nimic altceva nu se mai petrece cu ei.

— Da, rosti regele, cumpănind cele auzite un răstimp de o clipă sau două ; după care se întinse, își bombă pieptul, își ridică brațele ; un căscat s-a aflat pe drum, dar n-a sosit. Brațele au fost eliberate, au căzut încă îndoite pe lîngă trup ; se ridică pe picioare.

— Rege al Itacăi, n-ai să ne părăsești fără daruri, rosti Alcinou cu o notă de solemnitate, dar se cam clătina pe picioare. Însoțește-mă.

S-au îndreptat prin coridor în direcția cămărilor, regele în frunte, apoi Arete ; fata se afla la urmă ; luase cu ea o torță.

— Vrei să-mi dai lumina, rosti Alcinou, și preluă torța fumegîndă în timp ce regina deschise ușa la cămara-tezaur.

Alcinou roti torța împrejur. Cupe și potire, cratère din aur și argint se aflau înghesuite alandala pe două

rafturi. Lumina dansă ca niște licurici pe toate acele bogății.

— Am discutat cu nobilii, spuse Alcinou. Ei își vor aduce darurile mîine. Nu vei ajunge-n patrie ca un cerșetor. Sînt cu toții destul de-nstăriți, și oricum își vor recupera o parte din ce dau făcînd o chetă publică, printre cei ce te-au ascultat. Eu însă am chibzuit, totuși, să-ți mai dăruiesc ceva, chiar acum.

Privirea îi alergă în sus și-n jos, în lungul rafturilor.

— Unde-s cele două minunate potire și cratèrul cel mare, Arete ? Știi la care mă gîndesc.

Arete păru foarte tulburată. După care, recîștigîndu-și stăpînirea de sine, spuse :

— Dar pe alea le-ai dăruit de mult. Nu-ți mai amintești ? La sărbătoarea sfîntă de după culesul de anul trecut, cînd ne-au sosit oaspeți de pe continent ?

Alcinou păru buimac, poate chiar încurcat.

— Ba nu, interveni Nausicaa, iată-le colo, chiar acolo, în spate.

Le-a arătat cu degetul ; brațul firav al fetei a tremurat.

— Oh, rosti Arete. Ba, nu... nu la asta m-am gîndit. M-am înșelat.

— Iată-le, spuse regele și le luă de pe poliță. Erau din argint, smălțuite la exterior și aurite pe dinăuntru.

— Mă voi îngriji eu să le pun laolaltă cu celelalte — în sipetul cu veșminte pe care trebuie să-l ia la drum, a spus Arete. Nausicaa, tu ai... ai fost pe-aici să faci ordine ?

— Da, zise fiica.

— Mîine vom avea un ospăț de bun-rămas, a spus regele. Unul cum se cuvine. Păcat că nu-i cu putință să rămîi aici, la noi, în familia noastră. Dar înțeleg prea bine că dorești să ajungi acasă.

Fata își pogorîse privirile către pardoseală.

— Sînt nevoit să pornesc spre casă, grăi Călătorul. Sînt nevoit să mă zoresc cît mai grabnic.

— Dar nu ne vei părăsi pînă pe-nserate, zise Alcinou. Îl păcălim noi pe Poseidon, n-ai grijă. Ba nu, am glumit doar. Însă noi pornim întotdeauna pe-nserate în îndepărtatele călătorii către miazăzi, așa-i obiceiul nostru;

Procedînd astfel, sîntem ajutaţi de curenţii către miazăzi şi de briza dinspre uscat.

— Bine, spuse el. Vă sînt nespus de recunoscător.

Se simţea sfîrşit de osteneală. De-abia mai asculta, totuşi privirile-i erau pironite pe colecţia de vase. „N-am să sosesc acasă precum un sărăntoc, a rostit în gînd. Dar cum, oare, voi fi-n stare să mai îndur încă o zi ?"

Nausicaa se afla în spatele lui ; îi simţi răsuflarea, căldura trupului, parfumul trupului de femeie.

Cînd s-au înapoiat în sală, a păşit alături de ea. „De-ai fi fost mai tînăr, un alt om, ar fi fost cu putinţă să fi rămas aici," îşi spuse în gînd.

26

Şovăielnicul

Zeii, marea şi somnul s-au unit pentru a-l ajuta. Cît despre Poseidon, ar trebui pomenit că a fost înşelat de bezne, apoi de pîcla zorilor, cu toate acestea a avut totuşi ocazia să lovească şi a folosit-o. Ponosul a căzut pe corăbierii feaci la întoarcere, curmînd pentru multă vreme pornirea celor din Scherie de a sări în ajutorul altora, ca şi tendinţele caritabile ale oamenilor de pretutindeni. Cînd corăbierii feaci au pornit pe mare spre miazăzi, pe înnoptate, zeul Mării nu i-a văzut ; noi însă mai vedem încă, după mii de ani, valurile născute din furia-i stîrnită către zorii zilei, cînd a aflat de cele petrecute : că deja Călătorul îi scăpase din gheare. Dacă doriţi, puteţi afla din cîntul al treisprezecelea al Odiseei cum, la înapoiere, corabia feacilor a fost transformată într-o insuliţă stîncoasă. Zeus însuşi a săvîrşit această faptă, cu un zîmbet care, pînă la urmă, s-a dovedit a fi plin de amărăciune. Căci îi era dat omului să se angajeze într-o nouă aventură.

*

Într-adevăr, totul conlucrase întru ajutorarea vislaşilor lui Alcinou : marea noptatică, uitucenia lui Poseidon,

briza prielnică de la miazănoapte, curgerea curenţilor spre miazăzi şi somnul Călătorului. Un somn de moarte, consecinţă a banchetului de despărţire. În cinstea lui, Alcinou organizase un festin. L-au cărat pe punte, pe-nserate, iar la destinaţie au ajuns cînd mai era încă noapte. Fuseseră bine instruiţi şi l-au purtat pe mal cu culcuş cu tot, l-au aşezat exact unde trebuia, în Golful Adînc, la mică distanţă de ţărm, în coasta muntelui, sub un măslin uriaş ; iar alături, i-au pus cele două cufere de călătorie şi hrană pentru o zi : pîine şi vin. Locul, bine adăpostit, se găsea imediat deasupra cărării ce ducea la ţărm, în faţa unei grote. Marinarii s-au îndepărtat pe furiş, au pornit din nou pe mare, şi ceea ce au păţit după aceea, am aflat deja.

*

Se trezi şi rămase lungit un răstimp cu ochii închişi, ascultînd zvonul mării. Talazurile se rostogoleau pe mal, foşneau pe prundiş, susurau pe nisip. Vîntul alerga prin coroana înfrunzită de deasupră-i ; deschise ochii şi privi într-acolo. Frunzele luceau ca argintul vechi. Măslin. Arborele Atenei. Pipăind pe bîjbîite, mîna a dat de moale, de saltea. Era învelit cu o pelerină cenuşie, grea. „M-au adus pe mal."

Se ridică în capul oaselor. Ultimul lucru de care şi-a amintit era faptul că se ridicase de la masă. Capul îi fusese greu, picioarele au vrut să cedeze, dar le împiedicase ; trebuia să se ducă să se-ntindă puţin. Apucase mîna fetei, apoi pe a mamei, apoi încă o dată pe cea a fetei şi rostise un discurs oarecare. Fata plînsese. Îl rugaseră să rămînă acolo. Nu-şi mai amintea ce le spusese. Nu voise altceva decît să se-ntindă şi să doarmă. Urmau să-l trezească, dar procedaseră altfel ; oricum nu-şi mai aducea aminte de altceva acum, cînd era încă pe jumătate adormit ; auzise şopotit de bărbaţi în timp ce-l purtau prin lumina amurgită. Corabia se clătinase ; porniseră pe mare. Ceea ce zărea acum printre ramuri şi frunze era un pămînt necunoscut, unde nu mai fusese pînă în acea clipă.

Văzu muchia apei, spuma pe plajă, apoi ceaţa. Plaja era pustie, nici urmă de barcă. Cînd se răsuci către peretele muntelui dinapoia sa, văzu gura unei grote. Deasupra ei se ridica muntele, înalt, împădurit. Zvîrli înapoi pelerina şi se ridică pe picioare ; tot trupul îi era ţeapăn. Umărul stîng îl durea, şi-n genunchiul drept simţea o durere.

Aerul era umed ; băgă de seamă că burniţa. Cuferele se aflau în spatele trunchiului de măslin. Oricum nu-i furaseră totul. Erau îmbîcsite de apă. Se aplecă în faţă şi privi prin gura grotei, şovăi, apoi se tîrî înăuntru. Pereţii, îmbroboniţi de apă, sclipeau de la lumina palidă ce se infiltra printr-o deschidere din tavan tocmai în fundul grotei. Acolo avusese loc o prăbuşire, pietrele năruite erau vizibile. „Probabil vor ca peştera să se năruie peste mine." Îl încerca senzaţia că mai fusese acolo, probabil într-unul din visele lui.

„Curios lucru, într-adevăr", rosti cu voce tare şi se trase înapoi pe brînci.

Se opri din nou în faţa cuferelor, pradă gîndurilor, mai înainte de a le apuca de chingile din piele şi de a le trage în grotă. Intrarea era atît de strîmtă, încît a fost nevoie să se tîrască înainte şi să le tragă după el ; în interior grota se lărgea. Îl durea tot trupul ; mîinile îl usturau. După ce le-a tîrît pe amîndouă înăuntru, deznodă legăturile de piele. Într-unul se aflau un vas mare din argint şi aur, douăsprezece pocale şi nişte cupe mici. Băgat sub ele, se afla un drug de aur, cît un antebraţ şi gros cît încheietura mîinii unui comandant de corabie în floarea vîrstei. Deci nu furaseră nimic din darurile primite. Al doilea cufăr conţinea haine, dar a fost dezamăgit cînd l-a deschis ; veşmintele de deasupra nu erau decît nişte bulendre murdare, o pelerină roasă, foarte subţire, găurită şi o tunică de corp incredibil de murdară şi sfîşiată. Apoi urma o cămaşă din in, curată. Sub aceasta, se găseau, împăturite cu grijă, veşminte minunate, proaspăt spălate sau mai curînd nefolosite. Treisprezece tunici brodate, în diferite culori, treisprezece pelerine din lînă, şi ele brodate, şi o mantie femeiască, cu roşu şi alb, cu perle cusute pe ea. În afară de acestea, se mai aflau patru

perechi de sandale proaspăt croite, două bucăţi de stofă tivite cu fir de aur, un coif din bronz, cu un panaş alb, un vîrf de suliţă şi o sabie scurtă cu plăsele din aur şi argint.

Însă cele două cupe şi cratèrul de amestecat vin, de care se-ngrijise Arete, dispăruseră fără urmă.

Pesemne că le furaseră marinarii, ceea ce explica faptul că plecaseră pe furiş. Cu toate acestea fu cuprins de un sentiment de recunoştinţă. „Ar fi putut prea bine să mă ucidă şi să ia totul." Găsi merindele. „Deci, nici să mor de foame n-au vrut. N-au făcut decît să mă lepede undeva."

Trase înăuntru şi salteaua. Grota lăsa impresia că nu mai fusese vizitată de o groază de vreme. Lîngă un perete se afla un strat de frunze şi iarbă, foarte presate ; puse peste el salteaua. Se cufundă din nou în gînduri, chibzuind, îşi cercetă veşmintele ; erau prea bune, îşi scoase tunica, îşi deznodă sandalele şi-şi puse pe el bulendrele acelea. „Dincolo de această întîmplare se ascunde un gînd divin, gîndi el într-o doară. Oamenii nu-i ucid imediat pe cerşetori ; îi lasă să vorbească, să răspundă." Straiele ce fuseseră pe el le împături şi le aşeză în cufăr. Se lăsă pe saltea, mestecînd o bucată de pîine. Singurătatea îl copleşea, atît cea dinăuntru, cît şi cea dimprejur. Ascultă şoapta picăturilor de ploaie în coroana copacului de afară. Durerea de cap îl părăsise, însă gîndurile îi erau încă tulburi.

Neliniştea îi spori. După un răstimp se streeură afară. Ceaţa începuse să se ridice plutind în gheme uriaşe către largul mării. Se afla la mică distanţă de ţărm şi deasupra lui, în apropierea unui golf întins ce arăta ca un lac cu valuri molcomite : un golf adăpostit, bun de port. Munţi înalţi se ridicau dimprejur, cu creştete invizibile. Povîrnişurile erau năpădite de păduri. Talazuri leneşe susurau pe ţărm, dar departe, în larg, suprafaţa apei părea încremenită.

Privelişteа iscă în el o spaimă cumplită. Fusese în acel loc într-un vis. Un scurt răstimp, încercă să se convingă că probabil se-napoiase pe insula nimfei Calipso, dar era conştient că nu se afla acolo. Se răsuci către povîrniş. O cărare se pierdea în hăţiş. Apucînd o creangă uscată drept toiag, porni să urce mai sus, printre tufe ;

se scuturau de pe ramuri picuri de apă. Cărarea era complet năpădită de ierburi ; de multă vreme n-o mai folosise nimeni. Inima i-a bătut cu putere cînd s-a cățărat peste rădăcini vechi, moarte, roase de tălpile celor ce le călcaseră odinioară. Gîndul rosti : „*Nu !*" însă certitudinea îi răspunse : „Ba, da !" Cugetul îi repetă : „*Nu !*"

Răzbi din hățiș pe un fel de platou. Acum aerul era și mai limpede ; zări o fîșie mare, iar dealurile din jurul golfului se desluşeau mai limpede. Puțin mai sus, pătrunse într-o pădure de stejari. Pe potecă se vedeau urme de copite.

Cîțiva pași mai departe, aproape de un nou povîrniș abrupt și la baza lui, a aflat un izvor sau, mai curînd, o iezitură cu apă proaspătă, o adăpătoare zăgăzuită. Se opri privind-o îndelung, apoi îngenunchie și-și domoli setea. Odată cu apa, înghiței o nouă neliniște, un spor de teamă. Și, în același timp, fu cuprins de certitudine. Își continuă urcușul, urmînd cărarea cu mare încetineală și ajunse pe alt platou. De acolo a izbutit să vadă.

Cea mai mare parte din golf se-ntindea în față și adînc sub el. Suprafața apei părea din cositor, din argint mătuit. Recunoscu imediat locurile. Acolo, la răsărit, era continentul, Acarnania. La apus, dincolo de păduri și munți, se-ntindea Strîmtoarea Samosului. La miazănoapte, de cealălaltă parte a istmului îngust ce ducea la Insula-de-miazănoapte, la jumătate de zi de mers pe jos de locul unde adăsta acum, se afla orașul său de baștină.

Ce a simțit el în acea dimineață cînd a rămas pironit locului în luminișul din pădurea de stejari, în pădurea porcilor de la poalele Stîncii Corbului, din partea de sud a Itacăi, repovestitorul, slujitorul evenimentelor își poate imagina doar ipotetic. În cîntece, sentimentele Călătorului sînt puse în cuvinte solemne ; descrise ca o trăire divină, cum, de bună seamă a și fost : o experiență trăită alături de zeița înțelepciunii și cunoașterii, fiica lui Metis, Atena purtătoarea-de-lance. Dar în realitatea, la care noi am ajuns prin ipoteză, a trăit din plin sentimentul însingurării.

O recunoscuse de cîtva timp, iar acum o admitea, o accepta în sufletul lui. Zeii nu-l lăsaseră să se azvîrle

orbește în ceea ce trebuia să se-ntîmple. Îi acordaseră timp să se pregătească. Orbecăia după ceva de care să se agațe. Încercă să ajungă la amintiri. „Pădurile au crescut", gîndi el. Desișurile păreau și mai încîlcite. În lipsa sa, stejari muriseră și se prăbușiseră. Iarba celor douăzeci de ani se pribegise pe sub copaci, încolțise, crescuse, se uscase, își cîștigase miroazna. Pe stînci, mușchiul se adunase cu spor. Măslinii erau mai groși. În clipa cînd se lăsase-n genunchi și băuse din adăpătoare, cînd apa-i umpluse gura și-i scăldase fața, a recunoscut-o așa cum pruncul recunoaște sînul mamei. Dar acum, imediat după acea clipă, cînd se regăsise, o recunoștea cu mintea bărbatului la patruzeci și cinci de ani.

Pe durata Războiului și anilor de pribegie, la începutul șederii sale în Ogigia, Soția și Fiul fuseseră adeseori aproape de el : o femeie încă tînără, un băiețaș ce făcea primii pași. Erau ai lui, numele lor aveau un sens pentru el. Cîteodată, deși nu mereu, jinduise să se afle laolaltă cu ei, în acel loc. Și iată-i acum, într-un spațiu limitat de coastă, în al oricărui punct ar fi putut ajunge în jumătate de zi de mers pe jos, peste dealuri și prin păduri ; și totuși erau mai departe de el decît oricînd. Îl despărțeau de ei cei douăzeci de ani. Dar cel mai chinuitor era sentimentul singurătății, adică : teama de a da ochii cu ei.

*

Prinse în nări duhoarea de porc încă de la mare distanță. Cîinii s-au pornit pe lătrat înainte de-a ajunge în spațiul deschis de sub peretele proeminent și gîrbovit al stîncii. Se auzi o voce stridentă strigînd la ei, și un bătrîn, cu o barbă stufoasă și-ncîlcită, sosi alergînd printre tufe, cu părul alb fluturînd. Într-o mînă ținea o bîtă cu vîrf ascuțit, iar în cealaltă avea ceva ce semăna cu o bucată de piele.

„Svofontes ! Scairo ! Schenotes ! Chilichios !"

Patru dulăi ciobănești, cu fălci puternice, flocoși, ageri, țopăiau în jurul său, mîrîind, lătrînd.

— Jos ! strigă bătrînul. Jos, pe loc ! Și tu, lasă jos bățu-ăla !

N-a avut încotro. Îl lăsă să cadă, se închinci și aşteptă. Cîinii îl împresurau, lătrîndu-l. Bătrînul îi strigă din nou pe nume, iar cei mai îndrăzneți primiră cîte o lovitură de bîtă, se retraseră mîrîind schelălăit, cu cozile între picioare.

— Gata. Acum poți să te ridici.

Bordeiul scund se afla printre tufișuri, lîngă țarcul purceilor de sub stînca ciuruită ; era durat din mai multe bîrne de pin, puse una peste alta, acoperit cu ramuri uscate și brazde de iarbă. Avea un fel de prispă deschisă sub care s-au așezat cîinii, pîndindu-l cu neîncredere, în așteptare. În spatele colibei se afla un ocol ce ajungea chiar pînă la muchia stîncii, împrejmuit cu piatră susținută de pari, iar deasupra, îngrădit cu mărăcini. Purceii guițau strident, iar grohăiturile scroafelor se auzeau ca niște puternice bătăi de timpane într-o orchestră. Alte cocini se aflau în vizuinile de la piciorul stîncii.

— Era cît pe ce să te sfîșie ! rosti bătrînul cu un rînjet posac-prietenos. Nu-i de glumit cu ăștia. Vorbesc cu dinții și afli de-ndată ce vor.

— Ei, am mai văzut eu cîini, spuse. Tu ești Eumeu ?

Bătrînul încuviință dînd din cap cu gravitate și-și întinse oasele.

— Da, eu sînt. Înseamnă c-ai auzit de mine ?

— Da, mi-a spus cineva că poți fi găsit aici, sus... la drept vorbind, am auzit lătrăturile.

Bătrînul îl cercetă cu privirea, mai întîi chipul — ochii deschiși la culoare, părul rărit, barba roșie cu șuvițe cărunte — apoi straiele sale.

— Cred că te-am mai văzut, rosti domol. Cu mult în urmă. Rămase dus pe gînduri un scurt răstimp.

— Dar nu te afli de p-aci, de pe-ostrovul ăsta.

— Nu, și nu cred că m-ai mai văzut pînă acum.

A vorbit cu oarecare asprime. Bătrînul îi aruncă încă o căutătură rapidă, în ochi i se citea nesiguranța, își îndreptă privirile către pămînt.

— Nu, cred că nu te-am mai văzut, mormăi el, și porni spre bordei. Celălalt îl urmă, pășind alături.

— Vin din Creta, Eumeu, rosti, a împăcare. Trebuia... vreau să spun că-s în drum spre casă. Către miazănoapte. Își flutură mîna. Am ajuns aici din întîmplare. Un nau-

fragiu. Am fost plecat la... la război. Da, dar povestea-i foarte lungă.

— Așa-i cînd e vorba de război, rosti bătrînul. Chiar așa chiteam și eu, și nu-i mult de-atunci. Ședeam aici și-mi croiam o nouă pereche de sandale, cînd s-au stîrnit dulăii. Destul de curios, dar în clipa aceea chibzuiam: Întotdeauna războiul e o poveste lungă. Ca undele apei după o piatră, zvonul războiului umblă mai departe mult după ce s-a terminat. Sau se spune că s-a terminat.

Pe o laviță, pe prispă, se aflau un cuțit curbat, din bronz, o bucată de piele și niște curele proaspăt tăiate. Bătrînul își făcu vînt cu talpa de piele pe care-o avea în mînă ca și cum ar fi izgonit niște tăuni încăpățînați. Cîinii se retraseră mîrîind. Ușa era deschisă; înăuntru, în bordei, se vedeau niște scaune, o masă lungă cu lavițe, și, de-a lungul pereților, priciuri așternute cu rămurele, frunze și piei. Din vatra din mijlocul bordeiului, răzbea licăritul domol al jeraticului năbușit de cenușă.

— Ia loc, spuse bătrînul. Cred că ți-o fi foame. Toți ăi de vin p-aici sînt de obicei înfometați. Ce zici?

— O-mbucătură, de orice fel, ar fi binevenită.

— Așteaptă o clipă.

Bătrînul deschise poarta zdravănă a îngrăditurii și dispăru dincolo de gardul de piatră și mărăcini. Se porniră grohăituri de scroafe și guițat de purcei. Cînd reapăru în poartă, bătrînul ținea cîte un purcel de lapte la fiecare subsuoară; purceluși ce se zvîrcoleau guițînd asurzitor; era urmat de o scroafă cu gîtul fleșcăit. A lovit-o cu piciorul în rît ca să scape de ea, să poată închide poarta. Cînd ajunse la prispă gîfîia ca un astmatic.

— Ține-l pe-ăsta, rogu-te.

Călătorul luă un purcel; nu putea să aibă mai mult de cîteva săptămîni; se zvîrcolea și guița în brațele sale.

— Haide, potolește-te, puiule!

— Trebuie să ne mulțumim cu d-ăștia mici, i se adresă Eumeu. Dînșii — ăi de la oraș — e musai să aibă porci mari, cu multă carne. Apăi, la urma-urmelor, îs buni și ăștia.

I-a măcelărit repede și cu măiestrie, așa cum curăță pe:tele pescarii, a retezat gîtul animalului, l-a spintecat

și i-a scos măruntaiele, dar a pus la o parte ficatul, rinichii și inima — doar atît. Apoi îl înșfăcă pe celălalt.

— Sînt foarte plăpînzi, zise. Aproape ca niște prunci.

— Eu... începu celălalt.

— Aud ?

— Nimic. De fapt, nimic. Dar am văzut... umblă vorba, vreau să spun, c-au ucis copii, acolo... Adică, acolo, departe la război.

— Multă vreme-ai rătăcit pe la război ?

— Da. Cîțiva ani. Vreo nouă-zece ani.

— Păi, atunci e vorba de Troia ?

N-a dat nici un răspuns.

Putea întrezări marea dincolo de luminiș. Acum ceața se vălătucise în depărtare, dar se mai afla încă deasupra mării ca un mal luminos. Către nord, putea zări golful întins, care — la est — mușca adînc din uscat, atît de adînc încît nu mai rămînea decît un gît subțiratic ce unea Insula-de-miazăzi cu Insula-de-miazănoapte. Se mai afla un golfuleț cu o insulă în față, dar golful adevărat, cel adînc, limanul străvechiului Zeu-al-mării, Forcis, se afla la dreapta. În jurul limbilor de pămînt de la intrarea în golf, a zărit linia albă a mării, talazurile-nspumate. Însă în cuprinsul limanului lui Forcis apa era liniștită, ca într-o cupă. Verdeața de pe povîrnișurile ce coborau la maluri se ofilise, era toamnă de-a binelea ; măslinii deveneau tot mai cenușii, stejarii străluceau de galben-aprins, în schimb coniferele erau verzi. Aerul era cald, dar se simțea bine că-i toamnă.

— Da, e vorba de Troia, rosti. Eram cu unul pe care-l chema... i se spunea Idomeneu, cretanul. Ne-au trebuit cîțiva ani pînă să ne-ntoarcem de-acolo.

— Mulți nu s-au mai întors, spuse bătrînul, așezînd bucățile de carne pe lavița de lîngă vatră. Frînse cîteva rămurele uscate luate dintr-un colț, le aruncă peste jeratic, se chirci, se aplecă și începu să sufle. Cînd se înălțară flăcările, stivui buturugi și crengi mai groase dimprejurul inimii focului. Fumul se adună gros, căutîndu-și drumul afară prin orificiul din acoperiș. Tăie carnea în bucățele, pe care le înșirui pe frigărui, pîrli țepii fini și așeză frigăruile pe țăruși înfurcați. Mirosul de păr pîrlit și grăsime

de pere le năpădi nările. Cînd apăru din nou pe prispă, bătrînul avea chipul congestionat ca un bucătar.

— Stăpînul meu nu s-a mai întors, grăi el.

Își coborî ochii asupra bărbatului așezat acolo.

— I se spunea Odiseu, de-ai auzit vorbindu-se de el ? Era regele ostroavelor de prin aste locuri.

Acolo, departe, golful imens încremenise complet, dar, de l-ai fi contemplat printre genele mijite, ți-ai fi putut închipui sporirea domoală a mareei nebănuite.

— Am auzit de el, recunoscu bărbatul. Și încă multe.

Și Eumeu avea privirile ațintite în largul mării, către răsărit.

— Arareori se-ntoarce cineva-ntreg, rosti bătrînul. Carnea a picurat, sfîrîind.

— Pe tat-su, pare-mi-se, îl cheama Laerte, spuse bărbatul de pe laviță. Cum o mai duce, mai trăiește ?

— Trăiește la țară, la capătul de miazănoapte, zise bătrînul. Îmi închipui, că-i sănătos. Dar suferă. Căci un om cînd merge la război, nicicînd nu se mai întoarce zdravăn. Chiar dacă se-ntoarce într-o bună zi. Nici eu nu-s de prin locurile acestea.

*

În timp ce mîncau, Eumeu luă vasul de amestecat, turnă vin dintr-o ulcică, îl îndoi cu apă și i-l întinse peste masă. Privirile li se-ntîlniră, și, timp de o secundă sau două, căutară unul în ochii celuilalt. Bătrînul deschise gura, dar nu se auzi decît o șoaptă ; probabil o rugă. Soarele se ivise, umbrele se prelungeau peste vale și în lungul povîrnișurilor. Călătorul a avut din nou impresia că aude zgomotul talazurilor pe țărmul îndepărtat de jos. Vîntul gonea prin pădure, șopotind. Un nou zid de nori răsări dinspre apus, deasupra coamei dealului, ascunzînd soarele.

Au mîncat tihnit și zdravăn, pe săturate.

Se așezară alături pe laviță de afară. Zeii îl purtaseră pînă în acel loc ; se-ndestulase și băuse, iar carnea și vinul erau bunurile lui ; de-acum încolo nu mai avea alte instrucțiuni.

Eumeu s-a pornit brusc în mijlocul discuției banale : se apucă să vorbească despre starea de lucruri de pe insulă

— „De cîţiva ani ăĭa nu fac altceva decît să bea şi să-nfulece totul, acolo, în oraş, grăi el. Telemah s-a dus în Pilos, la Nestor ; a trebuit să plece-n taină, altfel l-ar fi-mpiedicat. E limpede că n-a izbîndit nimic în Pilos, dacă umblă zvonul că acum se află-n Sparta să-i ceară sprijin rigăi Menelau. Azi dimineaţă mi-au zis oamenii mei că s-aţin în aşteptarea lui pe culme, deasupra strîmtorii dinspre Samos, de unde se poate pîndi tot ce mişcă, şi mai au şi bărci ce cutreieră-n sus şi-n jos. Acu nu-i de şagă, vor să-i ia viaţa. Dar se zice că Euriclea a trimis pe careva pe continent să-i ducă veste. Numa' să reuşească s-ajungă nevătămat în oraş, şi-o să fie bine, căci nu s-or încumeta ei să se-atingă de el acolo.

Îşi spuse-n gînd : „Acum ar trebui ca zeiţele setei de răzbunare să-mi pătrundă-n suflet, să dea virtute braţelor mele."

În clipa imediat următoare, gîndul îşi urmă drumul obişnuit : „Ciudat. Nu simt nici urmă de mînie."

*

Călca prin hăţiş şi prin pădurea de stejari de deasupra. „Am să urc puţin, s-arunc o privire," îi spusese lui Eumeu care închidea cîinii. Porcii de sub stîncă dispăruseră din vedere, dar fumul ce ieşea din colibă îşi croise drum în sus, lunecînd pe lîngă stîncă. De acolo, de sub stejarii de pe platou, a auzit grohăiturile puternice ale vierilor, huzurind la ghindă, şi strigătele porcarilor. De acolo privirea nu-i răzbea chiar pînă la coborîş sau la Portul Adînc, totuşi a văzut cum se arcuia uriaşul golf către istm. Iar cînd a răzbit în desişul de pe muchia colinei, a zărit stîncile înalte de pe insulele Samos şi Zachintos, ostroavele şi coasta Acarnaniei la răsărit, Pintenul insulei Leucas spre nord-est. Iar spre nord, dincolo de curbura istmului, a cuprins cu privirea munţii sumbri de pe Insula-de-miazănoapte. Dincolo de ei, la jumătate de zi de mers pe jos, se afla oraşul său.

Privea cu nesaţ către nord. Era o întîmpinare mută, privelişte din faţa ochilor era zăvorîtă în muţenie. Nu era indiferent, ci ardea pe dinăuntru fără să dea semne. O recunoştea aşa cum un pribeag recunoaşte ce vede : iat-o ! Avea în faţă o parte din regatul său. „E a mea",

a fost în stare să rostească, referindu-se la fîşia de coastă de-acolo, de jos, la munţii de la nord, la pădurile din spatele său, la porcii şi porcarii din hăţişurile codrilor, la vierii mătăhăloşi, din care aveau să se-nfrupte curînd bărbaţii din oraş. Era conştient că acele cuvinte sub-înţelegeau şi stăpînirea sa asupra oamenilor şi insulelor, asupra navelor şi ulcioarelor cu vin, asupra uleiului şi cărnii, blănurilor şi lînii, nu numai în cuprinsul insulei de sub privirile sale, ci şi în Samos, Zachintos şi Dulichion, cu ai săi nobili şi stăpîni de pămînturi, cu sclavi şi fericire, cu sudoare şi trudă, cu dorul de ducă pe mare. Stătea acolo şi se înstăpînea asupra lor în acea clipă. Ştia ce-ar afla în faţa lui, dacă şi-ar continua drumul dimineaţa următoare sau peste două zile, urmînd cărarea ce ducea spre nord, prin păduri, peste istm şi peste munte, şi cobora apoi în oraşul său. Căuta un mijloc de a pune stăpînire pe ceva ce-i aparţinea. Zeii îi îndreptaseră paşii în acel loc. Sau poate că în gînd a chibzuit altfel, mai puţin supus şi smerit : „Trebuie să mă ridic şi să fiu din nou un războinic cînd va sosi porunca. Nu-i aşa ?"

Ştia ce avea să urmeze după aceea. Ştia că pace nu va mai fi cît va trăi. Şi poate că nici după aceea.

Îşi coborî privirile şi din nou ochii săi izbutiră să vadă. Desluşi o fîşie de ţărm, valurile aruncate de mare.

*

Tîrziu, în după-amiaza aceea, chiar în faptul înserării, se află din nou aşezat pe laviţa de pe prispa lui Eumeu, învăluit de umbrele crescînde. Bătrînul îşi croise o nouă pereche de sandale, iar acum se îndeletnicea cu fixarea curelelor, chicotind satisfăcut :

— Îmi sporesc şi eu avutul. Socotesc că astfel şi Penelopa e în cîştig.

Călătorul se plecă, apucă sandaua, pipăi pielea moale de bou, bine argăsită.

— De unde-ai făcut rost de aşa ceva ?

— Schimb în natură, zise bătrînul. Vreau să zic că nu-i de furat, să nu-ţi treacă prin minte aşa ceva. Dar bărcile cu mărfuri trag la ţărm, de obicei în golful de Jos şi luntraşii vin pe la mine. Mai mereu umblă după carne. Îs băieţi buni, nu-s piraţi, şi mă bucur cînd iau de la

mine vreun godănac, și s-a întîmplat să-mi ia și cîte-un vier mai neîmplinit, iar eu primesc în schimb piele de vită, alteori cîte o bucată de stofă, pe care o pot vinde altcîndva...

Tăcu brusc ; privirile li se-ntîlniră, zăbovind una într-alta.

— Și-apoi e un sprijin și pentru casă. Pot zice fără greșeală că mă-ntrețin singur. Astfel, stăpîna nu irosește nimic pe mine.

— Sînt absolut sigur că nu, încuviință celălalt. Și nici Odiseu, cînd s-o-ntoarce.

Bătrînul apucă sandaua și o puse lîngă el, pe bancă. Privi pieziș în sus, prefirîndu-și mîna de cîteva ori prin barba încîlcită. Avea negru sub unghii, și cîteva erau rupte ; mîinile începeau să arate zbîrciturile bătrîneții.

— Vrei să spui c-o să se-ntoarcă ?

Oaspetele își încrucișă picioarele ; pelerina murdară și roasă îi atîrna peste genunchi.

— Nu știu, spuse. Dar bănui că da. Din ce am auzit pe ici, pe colo ; se zice că-i în drum spre casă.

— Hm-hm, mîrîi moșul. Păi, da. Asta ar fi o poveste tocmai bună pentru Penelopa. Să-mi fie cu iertăciune bănuiala, dar aș zice c-ai aflat că-i cu folos pentru cel ce vine cu astfel de basme.

Bătrînul făcu un gest către miazănoapte.

— Mulți s-au ghiftuit acolo. Povestind cum că ei știu de Odiseu că-i în drum spre casă. Stăruind c-au auzit vorbe de-așa ceva pe continent, în Creta, da, da, și numa' zeii mai știu unde — în țara lui Egiptos. Și dînsa îi ascultă. Și ei primesc merinde, în timp ce dînsa ascultă. Le dă de-ale gurii și vin să prindă puteri, să-și rostească basmele. Și-apoi, cînd pornesc pe drumul lor, le dă haine și-ncălțări și-o legăturică pentru drum.

— Cine-s cei ce primesc așa ceva ?

— Cine ? se miră moșul. Ai de s-abat pe-aici și umblă în zdrențe. Pribegiți, cerșetori. Eu zic că și ăsta-i un fel de schimb în natură.

— A, da, de bună seamă, zise celălalt. Dar dînsa, ce zice ?

Bătrînul își culese din nou sandalele și le examină îndeaproape. Ajustă puțintel curelușele.

— Ce părere are dînsa, eu n-am ştire. Dar trăieşte cu speranţa, bănui.

— Dînsa e... foarte bătrînă ?

Moşneagul chibzui din nou.

— Ştiu eu ce să-ţi spun ? rosti el, punînd sandalele pe laviţă ca şi cum tocmai isprăvise de discutat asupra lor. E-n jur de patruzeci. Dar, după mine, nu arată. Trebuie să ştii că tot aşteaptă de vreo nouăsprezece-douăzeci de ani. Şi-s sigur că el n-o să se-ntoarcă niciodată... vreau să zic, nu acelaşi om.

— Crezi că s-a schimbat într-atîta încît n-o să...'

Bătrînul aşteptă. Cum celălalt păstra tăcerea, rosti :

— De bună seamă, în parte. Ce fel de bărbat era Odiseu cînd a pornit, atunci, la războiul lor blestemat ? Un bărbat tînăr, de douăzeci şi cinci de ani, sau cam aşa ceva. Chiar de-ar fi-n viaţă, chiar de-ar călca astăzi pe pămîntul Itacăi, bărbatul acela, în orice caz, nu se mai întoarce.

— Înţeleg, rosti celălalt cu voce coborîtă.

— Şi-apoi dînsa ! exclamă bătrînul. Pe care să-l aleagă mai întîi ? Dintre toţi aceşti feciori fercheşi, sosiţi de pretutindeni, din ţara ostroavelor ?

— Vrei să spui că Odiseu n-are nici o şansă ?

— Aş, de unde, rosti bătrînul. Ce ştiu eu ! ? Dînsa-i o femeie isteaţă şi destul de-nstărită. Chiar de-i mănîncă ăia toţi porcii, şi oile, şi caprele, şi pîinea, şi-i beau tot vinul, şi-i tocesc scaunele şi cupele, aşa cum o fac de cîţiva ani buni încoace, şi totuşi, am eu o slabă bănuială că averile ei sporesc pe continent.

— Aşa ?

— Şi de-o veni El, pricepi, n-o fi el un porcar bătrîn ca mine, de pildă. Nu, bineînţeles că nu, o să trebuiască să-şi arate virtutea.

— Vrei să zici că va trebui s-o ia de la capăt ? S-o ia de la temelie ?

— N-am răspuns la asta. Nu voi să zăbovesc cu gîndul la așa ceva. Eu, unul, de cînd sînt, n-am ucis pe nimeni. Dar nu știu ce-aș fi-n stare să fac la gîndul că am un fecior pe care-l paște primejdia.

— Da, firește, așa e, rosti celălalt, privind în pămînt.

— Va avea de făcut o alegere. Ori — ori, spuse bătrînul. E silit să aleagă. Dacă se va întoarce pe ostrovul acesta și nu știe atîta lucru... atunci, n-are prea mulți sorți de izbîndă.

— Nu, probabil că n-are, grăi celălalt.

Bătrînul îl privi dintr-o parte.

— Ar putea rămîne *aici*, zise. Cu mine și cu porcii. Dar dacă vine acasă, n-are cum face așa ceva. Nu i-ar rămîne decît două căi.

Celălalt n-a scos nici un cuvînt.

— Ar trebui, fie să facă drumul înapoi cu prima barcă ce sosește, fără să spună cine-i. Fie să pună mîna pe arme să se ducă... să se ducă acolo. În oraș. Să le ia viața. Dar, după aceea, oricît de strașnic ar fi spălată, insula asta va mirosi a sînge pentru tot restul vieții sale... și a fiului său.

— N-ar fi posibil să se gîndească la un compromis, sau altceva de soiul ăsta ? grăi celălalt după un răstimp de chibzuială.

— Nu cu o astfel de soață, zise bătrînul. Orice-ar spune ea, după aceea, de faptul că înțelegerea ar fi fost o bună dezlegare ! Și nu cu fiul ăla al lui. Acum e bărbat matur, or aproape matur. Atît soața, cît și fiul or trăi mereu cu simțămîntul că l-au așteptat mult prea mult timp. E-nrobit lor. E robul zeităților. Nimeni nu dorește asta. Dar trebuie să se-ntîmple — ori — ori. Dînsa-i bogată. E puternică. O să se mărite cu unul care o va elibera din așteptarea celor douăzeci de ani de frămîntare și jind. Cînd se va însura fiul, ea va fi Regina-mamă — de nu se mărită ea mai întîi, sau dacă El, cel ce poate nu mai e în viață, nu va alege calea întoarcerii acasă. Pre-

tendenții nu vor lăsa, nicicînd, altuia locul, dacă acela nu face parte din tagma lor. S-au făcut mult prea mult de rușine ca să mai poată ajunge la pace cu Cel-plecat.

— Eumeu, interveni celălalt după un răgaz, ce-ai face tu, de-ai fi în locul lui ?

— Doamne, zise Eumeu. Apoi se corectă : Călătorule, Străinule, pentru el nu există alegere. Am auzit că dincolo de marea cea mare și peste țări, sînt oameni ce au putința alegerii. Acolo se socoate o mare rușine, o pîngărire și nelegiuire împotriva zeilor să ucizi ființe omenești. Dar acum ne aflăm în lumea realității — Călătorule — ne aflăm în prezent ! Ne găsim în lumea civilizată ! Nu există alegere. Dacă știe aceste lucruri, și de i-a slăbit virtutea de luptător într-atît încît nu mai vrea să ucidă, atunci n-ar mai trebui să se-ntoarcă acasă.

— Nu ?

— Nu ! Căci altfel s-ar repeta ce s-a-ntîmplat cu neamul lui Agamemnon. Va fi forțat să-i ucidă și pe părinții pretendenților și pe fiii lor, iar fiu-său va trebui să ducă mai departe fapta. Și moartea, răzbunarea, apărarea, sau oricum îți place s-o numești, va trece din neam în neam, din ostrov în ostrov. Odiseu nu se-ntoarce pentru a-și găsi odihna de după război ; ci ca s-o ia de la-nceput. Dar e nevoit s-o facă. Dimprejurul ostrovului marea-ntreagă va sîngera. Oamenii n-or mai putea arăta către apus, grăind : „Acum soarele se afundă în marea Hesperidelor sau dincolo de cele mai îndepărtate stăpîniri ale fenicienilor" ; nicidecum, oamenii or spune : „Marea s-a-mpurpurat de la sîngele scurs din Itaca, și Samos, și Dulichion, din fiecare recif, și din cel mai neînsemnat ostrov din regatul lui Odiseu. E de-nțeles, doar, s-a-ntors acasă."

— Eumeu, rosti celălalt, cum ai proceda tu însuți, de-ai fi... Odiseu ?

Bătrînul culese din nou sandalele, ținîndu-le ca și cum s-ar fi agățat de o speranță.

— Aș chibzui poate că am un fecior pe care și-au pus în minte să-l piardă. Poate mi-aș îndrepta pașii acolo,

în oraș, și-aș porni un război ce-ar dura mai mult decît cel purtat la Troia, de generalii ahei împotriva Regelui Priam. Ar fi un război mult mai drept ; pesemne așa aș cugeta. Mulți însă s-or prăpădi în el. Aș încerca poate să aflu temeiuri pe care nimeni nu le-a mai aflat : cum că după război va-ncepe o nouă stăpînire. Acum, în Itaca, totul se-ndreaptă din ce în ce mai mult către sclavagism. Nu s-a mai ținut cum se cuvine o Adunare a Poporului de mult amar de vreme. Însă poate m-ar însufleți crezul c-a fost nevoie să-i înfrunt pe zei. Aș cugeta poate astfel : „Zeii nu fac altceva decît să se joace. Zeii petrec, chefuiesc, dansează și fac nici scamatorii și vrăji ca să-și petreacă. *Nu-și dau seama de gravitatea situației*", poate că astfel aș chibzui.

Un răstimp a rămas tăcut.

— N-am avut de gînd să cîrtesc, spuse. Mă-nchin înaintea zeilor. Dar nu știu dacă n-ar trebui să fac astfel, de-aș fi în pielea lui Odiseu.

Celălalt își ațintea privirile pe picioarele desculțe. Apoi își desfăcu palmele îndurerarte și iscodi în căușul lor, căutînd parcă niște prevestiri.

— Dar atunci e sigur că-n spatele oamenilor nu se află decît zeii, spuse. Ei pun la cale totul.

— Uneori mi-a trecut prin minte că dincolo de zei se află ceva, grăi Eumeu. *Noi.* Stăpîni și sclavi, bătrîni și tineri. *Muritori.* Că zeii au fost zămisliți cu mii de ani în urmă, într-o vechime păgînă, într-o vreme de buimăceală și spaimă, care nu seamănă în nici o privință cu vremea noastră luminată, de aici, din Itaca, și de pe continent ; că zeii au fost plăsmuiți atunci, scoși la lumină din sufletele oamenilor. E un gînd care n-ar trebui gîndit. Nu-l pătrundem cum se cuvine deoarece ne aflăm în mîinile zeilor, la bunul lor plac. Dar gîndește-te : ce-ar fi ca zeilor să li se usuce mîinile ? Dac-am avea o voință proprie ? Atunci am scăpa din acele mîini. Atunci n-ar mai rămîne decît omul. Și atunci ar trebui să salveze situația el însuși — și-ar face-o, căci și-ar da seama cît de gravă a fost. Atunci el ar...

Vorba i se frînse.

— Continuă, Eumeu.

— Sînt un sclav, doamne. Un sclav înstărit ; eu însumi am sclavi, știi, cărora le dau porunci, și nu mă ocup de politică. Dar sînt totuși un sclav. Negustători fenicieni m-au răpit în Siria, în copilărie, cînd n-aveam decît vreo doi ani. Pot zice că părintele meu a fost un rege, dar asta și-a pierdut orice tîlc pentru mine, căci acum sînt doar un sclav. Fenicienii au ademenit-o pe doica mea să fugă cu ei — era de neamul lor, din Sidon ; fusese răpită și dusă departe de casă cînd era o copilă, și vîndută nouă. Poți spune că eliberarea ei a fost o nelegiuire față de mine. În orice caz, n-a mai ajuns acasă, ci a murit pe corabie în a șaptea zi ; a pălit-o soarele pe cînd se drăgălea cu un marinar, arsura soarelui a doborît-o, și și-a luat viața. I-au lepădat leșul în mare. Apoi au fost bătuți de o furtună în jurul coastei — și furtuna ceea a fost dezlănțuită tot de zei ! — așa am ajuns în pîlcul ăsta de ostroave. Au coborît pe mal în Itaca și m-au vîndut lui Laerte.

Privi oblic spre celălalt.

— Poate-ai auzit povestea, domnia ta ?

— Nu zic nu.

— Mă-ngrijesc de porci, continuă Eumeu. Sînt porcar-șef, și slujba nu-i deloc rea. Sînt însă un sclav. De-aș fi eliberat, poate ar ajunge alții sclavi. Ca atunci cînd fata din Sidon și-a cîștigat libertatea ; oare și-o fi cîștigat-o ? Mult amar de vreme am chibzuit asupra acestui lucru.

Suspinul său nu suna a deznădejde.

— Da, iată care-s metodele zeilor.

— Și-ți închipui că mai există și alta ?

— Lumea poate va descoperi una diferită, spuse Eumeu. După o mie de ani.

Intră în bordei și aținți focul. Cînd se înălțară flăcările, se postă în chenarul ușii.

— Numai puterea are importanță, continuă el. Dacă puterea e-n mîna pretendenților, iar Odiseu le-o smulge, atunci nimic nu se va schimba. Puterea va trece doar

dîntr-o mînă, într-alta, şi asta va fi totul. Poţi spune că ocîrmuirea lui Odiseu va fi mai dreaptă decît aceea a partidului pretendenţilor. Dar nu putem desluşi în viitor. Asta stă numai în puterea celor-de-sus, dar nu se sinchisesc ei să facă din puterea asta a lor o unealtă pentru fericirea omului ; ei se joacă şi se distrează. Puterea lor este ca o căruţă ce se rostogoleşte de la sine, zdrobind tot ce-i iese-n cale — în joacă. Ei se îngrijesc doar ca această căruţă să nu se abată din cale şi să nu se răstoarne. Din cînd în cînd, îi mai dau un brînci să se rostogolească mai departe. De n-ar părea o blasfemie, aş zice : Zeii sînt orbi. Sînt de-o orbire veselă şi plină de toane ; ei se distrează jucîndu-se de-a baba oarba. Sub călcătura lor, oamenii îs doar nişte vîrtejuri de praf. Zeii stăpînesc marea şi cerul, animalele şi insectele, totul. Omul nu-i interesează prea mult. O, fireşte — dacă cineva se ridică împotrivă-le, îl doboară — în joacă, adeseori fără mînie, pur şi simplu îl înlătură. Iată cum fac ei.

— Eumeu, grăi celălalt, cum vezi tu, în visurile tale, c-ar trebui să procedeze omul ? După o mie de ani ? Dacă s-ar stinge zeii — socotind c-ar fi muritori ?

— Totul depinde de cît va fi învăţat omul, de la zei. Sau de va fi învăţat din propria-i experienţă, de la viaţa dusă pe pămînt, pe scoarţa pămîntului ; din durere, din războaie. Dac-a învăţat de la propria-i rasă, atunci probabil o să fie bine. Atunci, poate, va-mpărţi puterea sa cu alţii. Atunci poate, n-or mai fi sclavi. E posibil ca atunci, în loc de război, omul să recurgă la înţelegere prin vorbă, la schimbul de bunuri în loc de jaf. Numai atunci, poate, pîinea va fi-mpărţită cu dreptate. Dar clipa asta-i aşa de departe ! Nu-s în stare s-o văd cu limpezime. Nu zăresc nici o ţintă ; doar desluşesc o cale : Într-o mie de ani, sau două mii, sau trei mii, poate va-ncepe domnia omului.

— Poate şi iar poate, spuse celălalt. Numai presupuneri ! În prezent însă, sufletele oamenilor n-ar putea zămisli alţi zei ? Iar puterea să şi-o însuşească... mai tîrziu, după ce se vor fi înţelepţit ?

— Că bine zici, există și riscul ăsta, rosti căpetenia porcilor, porcarul-șef Eumeu. Există și acest risc, dacă omenirea-și va uita de-nvățătura pămîntului.

Celălalt își înălță ochii la el. Privirile li s-au întîlnit, zăbovind. Îi zîmbi unchiașului.

— Dacă Odiseu ar veni aici și ți-ar cere să-l ajuți la-nfăptuirea dreptei rînduieli, ce i-ai răspunde, Eumeu ?

Bătrînul se scărpină în barbă cu unghiile negre. Zîmbetul pe care i l-a-ntors a fost la fel de blînd.

— Doamne, zise, l-aș ajuta. Aș face-o pentru că lupta lui este dreaptă — sau mai puțin nedreaptă decît a lor dimpotrivă-i. Odiseu la va slăbi puterea ce sporește mereu acolo, în oraș. Ar repune ordinea la locul ei, ar dura o ordine nouă, ce-ar putea fi temeiul unor vremi mai bune. L-aș ajuta să ajungă la începutul-începutului.

— L-ai ajuta întru nefericirea lui ?

— Da, rosti Eumeu, întru nefericirea lui. Va trebui să ucidă. Și să se jertfească prin omor. Dar așa poate va salva o șansă ; pentru sine și feciorul lui. Chemarea răzbunării e pe cale de a răsuna în juru-i, iar casa lui urmează să fie scăldată-n sînge cînd va pune mîna pe putere. Dar numai el va fi-n stare s-o împartă cu alții după aceea ; numai el poate fi un om *nou,* o poate-ncredința concetățenilor săi ! Lumea se va porni să șoptească și să ceară-n gura mare răzbunare, din toate părțile. Se află acolo o ceată de pretendenți, din Samos, ce nutresc visuri de stăpînire asupra lumii întregi, numai de-ar ajunge să cîrmuiască pe ostrovul ăsta. Ei zic că-s născuți pentru-a cîrmui, că-s aleșii zeilor. Și mai e o clică de pretendenți — de pe acest ostrov — ăștia o țin că poftesc puterea pentru a cîrmui spre folosul poporului. Ei susțin că vor cîrmui insula — sau lumea — spre binele poporului — dar vor să conducă numai ei. Urmăresc, de asemeni, să-și întindă stăpînirea, de-or pune mîna pe ea. Și de-or ajunge la cîrmă, oricare din ei, s-or asigura s-o țină vîrtos și nu vor mai lăsa nici o posibilitate pentru viitor. Căruța lor se va porni la vale. Vor începe să nu le mai pese de viața omului. S-ar putea să nu fie oameni răi,

dar în asta stă natura puterii. Iată pricina pentru care l-aș ajuta pe Odiseu, dac-ar ajunge aici și mi-ar cere-o. I-aș grăi așa : „Slăbește-le puterea, zăgăzuiește-le stăpînirea, salvează șansa ! I-aș mai spune : *Lovește, stăpîne, dacă trebuie !* Dar să nu-ți spui mai tîrziu că fapta ta a fost una sfîntă, că războiul purtat de tine este o binecuvîntare pentru cei loviți de el ! Nu-i decît o cale către ceea ce-i posibil, nimic mai mult ! Nu uita c-ai pornit un măcel. Nu zăbovi la locul măcelului, nu-l preschimba în lăcașul tău !"

— Eumeu, vrei să spui că, mai apoi, trebuie să uite ?

— Să uite ? rosti Eumeu, căpetenia porcilor, șeful-turmelor-de-porci. Ba din contra, vreu să spun că va trebui să-și amintească. *Dacă* va izbîndi.

— Să-și amintească ce ? Totul ?

— Mai întîi și-ntîi fapta. Cum a curs sîngele, strigătele de moarte, să-și amintească să-mpartă puterea cu cît mai mulți, ca să treacă mult timp pîn-o ajunge să se adune din nou în mîinile celor puțini, într-o singură mînă.

— Atunci ar trebui să se ridice și-mpotriva zeilor, rosti celălalt domol, și privi în sus la el. Și cum să-și împartă puterea ? Să-și înstrăineze corăbiile, să-i elibereze pe sclavi, să ajungă toți porcari, căprari, meseriași și mici producători de vinuri și de măsline ?

— Nu știu, spuse Eumeu. Poate visez. Numai zeii pot pătrunde viitorul. Dar să-mi închipui pot, că omul o să fie silit să încerce să-și rezolve problema prin mijloace omenești. În o mie de ani. Poate mai curînd, poate mai tîrziu. Dacă Odiseu revine și făptuiește ce are de făptuit, nu va trebui să nesocotească experiența lumii. Și e musai să nu-și închipuie că războiul pe care-l stîrnește e o chestiune de familie care nu-i privește pe alții. Ne privește pe toți cei de aici și de aiurea. Piatra pe care-o aruncă-n mare va stîrni undele nu numai pe coasta asta. Totul se întrepătrunde în chip firesc. Valurile însîngerate vor ajunge în Samos, și Zachintos, și Dulichion, și Leucas, și Pilos, în răstimp de-o zi și-o noapte. Apoi s-or întinde de-a lungul coastei continentului, către mia-

zănoapte și miazăzi, pornind din ăst loc, și din celelalte ostroave, s-or rostogoli către apus. Mai departe, și mai departe, pentru o groază de vreme, ani și ani de-a rîndul s-or alerga pînă acolo unde s-afundă Helios. Vor duce un mesaj altor popoare, care nu vor afla poate din ce loc sosește valul de sînge, dar care vor preface și modifica tîlcul undei într-o mărturie despre ceva mai eroic decît a fost, judecînd faptele lui Odiseu și altele asemănătoare, demne de imitație, vrednice de năzuință. Valul stîrnit în Itaca va ajunge la fiece om, clipă de clipă, în vecii-vecilor, după ce nu vom mai fi.

— Și nu se va curma niciodată ? întrebă celălalt cu voce răgușită.

Eumeu se răsuci către foc, intră în bordei și mai aruncă pe vatră cîteva uscături. Cînd se-ntoarse avea în mînă un topor din bronz.

— Ba da, s-o curma cînd vor înceta oamenii să se mai războiască pentru putere, cînd zeii nu i-or mai îmboldi la așa ceva, cînd vor fi învățat să-și înțeleagă situația. Valul de sînge se va ostoi, dimprejurul tuturor țărmurilor, atunci cînd un bărbat netemător de pedeapsa divină va izbuti să spună altuia : „În vremurile de aur, oamenii proști obișnuiau să-și ia viața unul altuia. Socoteau că fapta lor era grozavă. Valurile astea purpurii sînt sîngele pe care Odiseu din Itaca l-a făcut să curgă-n mare cu mult, mult în urmă. Sau sîngele vărsat de alții ce i-au urmat pilda. Nu s-a petrecut nimic altceva, a răzbit doar pînă la malurile noastre. Dar o să dispară. Albastrul mării e pe cale de-a se limpezi din nou. Curînd, doar purpura apusurilor ne va aminti faptele de odinioară, din veacul de aur."

Celălalt n-a replicat nimic, n-a pus nici o întrebare. Porcarul-șef, Eumeu, cîrmuitorul și căpetenia porcilor, trecu pe lîngă el cu toporul în mînă.

— Mă duc doar să mai tai niscaiva lemne, pînă nu se stîrnește din nou ploaia, l-a lămurit el.

Porcii bătrîni din cocini au grohăit, purceii au guițat, cîinii au lătrat și schelălăit în hățișurile pădurii în răstimpul cît porcarii au mînat scroafele și porcii nejugăniți în vizuini și țarcuri, pentru înnoptat ; l-a ajutat pe Eumeu să care lemnele tăiate și să le stivuiască îndărătul vetrei. Păzitorii turmelor au intrat în bordei, muiați și istoviți, însoțiți de duhoarea de porci. Erau doi bărbați mai vîrstnici și doi feciori necopți. Dădură binețe cu o nepăsătoare înclinare de cap și-și atîrnară sumanele de lînă aspră sub acoperiș să se usuce, fără a rosti însă vreo întrebare ; s-au trîntit doar pe culcușul cel mai depărtat, așteptînd de-ale gurii. Era limpede că se obișnuiseră să vadă pribegi pe-acolo.

Ploaia se stîrni pe înnoptate, odată cu vîntul de la apus. Așezat pe lavița din fața vetrei, Eumeu cugeta la ceva. Buzele i se mișcau de parcă ar fi făcut o numărătoare.

— N-ar fi o idee rea să sacrificăm ceva, rosti pe neașteptate, înălțîndu-și privirile, cu un zîmbet.

Sărind, ca reflexele unui foc de la un chip la altul, zîmbetul se răspîndi pe chipurile oamenilor săi.

— Avînd în vedere c-avem un oaspe, seara asta este foarte potrivită, zise Eumeu. Iar acum cînd încep ploile de iarnă, poate că-i bine să rămînem în bună înțelegere cu zeii.

— Sînteți foarte evlavioși prin locurile astea ? întrebă străinul. Adică, de-obicei aduceți multe prinoase ?

— De fapt, nu, recunoscu Eumeu. Porcii ăi zdraveni sînt mîncați... acolo. Dar acum am socotit că am putea lua unul și pentru noi ! adăugă el și, ridicîndu-se în picioare, îi făcu semn din cap sclavului său personal, unul dintre feciori :

— Haide, Mesaulios !

Sacrificarea a fost împlinită ca un act ritual, frumos și cu măiestrie ; judecînd după cum s-a desfășurat, a fost ireproșabilă, dar Călătorului nu i s-a părut a fi pătrunsă de cine știe ce profund sentiment religios. Venerația față de zei a fost exprimată printr-o plecăciune de-abia schi-

ţată şi prin seriozitatea de pe chipurile lui Eumeu şi ale celorlalţi în timpul înjunghierii şi îmbucătăţirii animalului, dar fără exagerare sau slugărnicie.

Ajutoarele au aprins torţe şi au adus din ţarc o namilă de vier de vreo trei-patru ani. Doi trăgeau de urechi, unul smucea de o curea răsucită în jurul rîtului, iar Mesaulios venea în urmă, împungînd şi lovind cu piciorul în fundul animalului ce guiţa şi sforăia. Eumeu adăsta, cu un cuţit lung şi o bîtă grea din lemn de stejar, în mijlocul luminii ce răzbea prin uşa bordeiului. A tăiat moţul vierului, a pătruns înăuntru şi l-a azvîrlit pe foc, adresînd rugăciuni bolborosite tuturor zeilor, cu aceeaşi grabă cu care-au săvîrşit totul. A revenit sub şopron, a aşezat cuţitul pe laviţă, a apucat bîta şi, ridicînd-o, grăi :

„Dorim cu toţii — vreau să spun : îi implorăm pe zeii eterni, pe cei fără de moarte, cei ce întotdeauna ne vor numai binele, să-i îngăduie stăpînului şi regelui nostru, Odiseu, să se-napoieze cît mai grabnic, da, astăzi chiar, în seara asta, la noapte, de-i cu putinţă !"

Şi, rostind aceste cuvinte, izbi vierul în ţeastă. Animalul se prăvăli în mijlocul unui grohăit. Eumeu puse mîna pe cuţit şi izbi. Vierul zvîcni violent, de cîteva ori, cu picioarele, în vreme ce sîngele se scurse şuvoi, formînd o baltă pe pămînt.

„Lăsaţi-l să se zvîrcolească cum se cuvine, cu atît mai repede se scurge sîngele", vorbi Eumeu.

Mesaulios aduse două beţe lungi de lemn uscat, le aprinse şi cu ele au pîrlit la repezeală ţepii de pe leşul porcului. Eumeu deschise pîntecul animalului, iar oamenii săi îi scoaseră măruntaiele. Inima, ficatul şi rinichii au fost puse într-un ol separat. O parte dintre viscere au fost aruncate pe foc, şi, de îndată, atît coliba, cît şi spaţiul deschis din faţă s-au umplut de mirozna cărnii arse. Cele două ajutoare mai vîrstnice ale lui Eumeu au mărunţit vierul cu satîrul şi cuţitul. Eumeu a tăiat cîteva bucăţele de carne, le-a învelit în slănină, presărînd deasupra făină de prinoase, şi le-a pus pe foc, unde-au fost lăsate să ardă pînă la capăt. Aceasta a fost ofranda adusă tuturor zeilor.

Au tăiat hălci zdravene, le-au înfipt în frigărui și s-au pus pe așteptat în răstimpul cît carnea se frigea. Grăsimea picura pe foc, sfîrîind. Se puteau auzi înghițiturile în sec ale celor patru sclavi. Eumeu se îngrijea de foc în vreme ce frigăruile erau rotite fără răgaz de cei doi feciori.

Cînd s-au gătat, așezară bucățile fripte pe tipsii mari din lemn. Eumeu tăie o porție pentru nimfe, ca să le dea apă bună de băut, și una pentru Hermes, ca să le sporească turmele și bogățiile, după care reteză o halcă grasă pentru oaspetele lor și porții potrivite pentru ceilalți. Mesaulios așeză pîinea pe masă și îndoi vinul, și s-au pus cu toții pe treabă.

Ospățul a durat toată seara. Afară ploaia pleoscăia și suspina, insinuîndu-se în picuri prin colțuri și prin gaura de fum din acoperiș. Făcile lucrau fără încetare, au golit vreo două oluri de vin, dar de vorbit, n-au prea vorbit. Fum și aburi de la carne pluteau sub acoperiș într-un nor des, și pînă la urmă vinul începu să li se urce la cap. Oamenii lui Eumeu se porniră pe căscat, se duseră afară să-și descarce beșicile, apoi se strecurară în culcușurile lor, se înfășurară în sumanele zvîntate și, nu peste mult timp, se porniră să sforăie.

Călătorul se așeză, alături de Eumeu, pe lavița din fața focului dogoritor.

— Mă-ntreb dacă să plec mai departe mîine dimineață ? începu el.

— La oraș ?

— Da, la asta mă gîndeam.

Eumeu își întoarnă capul către el ; ochii li se-ntîlniră privindu-se stăruitor.

— Stăpînei poți să-i spui oricînd o poveste ; de obicei merită, spuse, nu fără ironie. Dacă domnia-ta ai vești proaspete... de pildă, de-i spui c-ai auzit vorbindu-se că Soțul e-n drum către casă. Dar, în orice caz, ar trebui să mai zăbovești pînă se-ntoarnă Telemah. *Dacă* se-ntoarnă. Acum ăia-s bănuitori și-ar fi-n stare să creadă că se pune ceva la cale, și că ești o iscoadă, și n-ar fi deloc plăcut

pentru un... un străin ca domnia-ta să se iveaască în acel loc de unul singur. Cînd Telemah se va-ntoarce, poți să-l însoțești.

— Vrei să spui că Telemah poposește în acest loc ?

— Nu eu, ci zeii, grăi Eumeu, dar fără prea multă evlavie. Și-n plus, mă bizui pe asta. Cugetul îmi spune că așa va fi, și-l aștept. A fost prevenit și știe că-i pîndit la Strîmtoare. În oraș nu s-or încumeta încă să s-atingă de el.

— Dar dacă vine cu ajutoare, Eumeu ?

— Bine-ar fi să creadă asta și ăi din Partidul Pretendenților, grăi sacrificatorul de porci și strașnica lor căpetenie.

— Dar în ce mă privește, nu cred să-l însoțească o flotă de război. Cred că va sosi singur, împreună cu soții săi. Nu-s atît de ageamiu încît să-mi închipui că, de dragul lui, Nestor și Menelau vor porni la război.

— Într-adevăr, spuse celălalt. Dar la urma-urmelor el... Odiseu adică, și-a părăsit căminul spre folosul lui Menelau. Sau cel puțin așa-mi închipui.

— Acum, eu nu știu nimic de-așa ceva, zise Eumeu. N-am nici o părere. Dar de aș fi în pielea ta, aș mai adăsta vreo două zile aici. Doar n-ai nici un zor, nu ? ! Care ți-o fi treaba ?

— Eu ? Nu, nu-i nici un zor, Eumeu. Pot să te-ntreb ceva ? Telemah este un flăcău de treabă ? Adică, judecînd în toate cele ? Tinerii pot fi atît de... altfel. S-a schimbat în bine ? Așa, ca om.

— Da, se poate zice că-i de ispravă, rosti Eumeu. Deși încă nu-i copt. Față de mine, față de cei de-aici și de la palat, s-a dovedit tot timpul cuviincios și cumpătat. Dar e un visător. Eu aș zice cam așa : este încă strîns legat de tată-su. A auzit prea multe despre el și i-a dus prea multă vreme dorul. Se poate spune că ursita lui se află în mîinile părintelui, iar soarta tătîne-su, în mîinile zeilor. Ale lui Zeus și Poseidon. Sau poate că de Poseidon s-a izbăvit ; nu știu. În locul tău aș zăbovi pînă ce lucrurile se coc acolo, la palat.

— Cum adică : se coc ?

Eumeu se ridică, luă un băţ şi răscoli jeraticul înainte de a mai adăuga cîteva buturugi mari.

— Ce trebuie să se coacă. Rodul toamnei. Poate că-n joaca zeilor nu-i nici o socoteală, dar, din cînd în cînd, din joaca lor iese ceva. O ieşire poate, o dezlegare pentru un scurt răstimp.

— Poate că-i un temei în spusele tale, rosti celălalt.

— Uneori mă culc într-o grotă alături de despărţitura unde punem scroafele gata să fete, continuă Eumeu. Cînd fată vreuna, e bine să fii pregătit. Scroafele-şi mănîncă la repezeală puii. Iar eu vreau să-i mai rămînă şi lui Odiseu niscaiva godănaci, pentru cînd s-o-ntoarce, spuse zîmbind. Poţi să te culci în culcuşul meu, aici, adăugă, arătînd priciul de lîngă uşă, aşternut cu blănuri de oaie şi de capră. Dacă ţi s-o face frig mai tîrziu, la noapte, să ştii că celălalt suman al meu e agăţat acolo.

Îşi încinse o sabie ce atîrna pe perete, deasupra culcuşului, se-nfăşură într-o zeghe de lînă, grea şi murdară, apucă lancea sprijinită de perete, chiar după uşă, şi ieşi în vînt şi-n bătaia ploii. Celălalt rosti în gînd : „Parc-ar fi un războinic sculat din morţi."

Şi rămase însingurat, cu gîndurile sale.

27

Scrîşnet de prundiş sub chilă

1

Prundişul se auzi scrîşnind sub chila bărcii ; călătoria tinerilor se isprăvise. Ploaia se stîrnise cînd, spre înnoptate, au părăsit Pilosul, urmînd coasta Elidei, către

miazănoapte. Pisistrate nu voise să părăsească Sparta atît de curînd, iar Menelau și Elena protestaseră din nou, dar se înclinară de bună-credință în fața necesității pe care au recunoscut-o destul de limpede. Un al doilea car, pornit de Menelau să-i-nsoțească, urma să poarte darurile și pe spionul-dublu, Medon. Au mînat telegarii, cît au putut s-alerge, pe suișul drumului către Pherai, unde au dormit cîteva ore. Au ajuns în Nisiposul Pilos a doua zi, după-amiază.

La bifurcarea unde drumul ducînd la Orașul-de-sus se abătea, îndepărtîndu-se de cel de pe coastă, a trebuit să rabde încă o dată ispita de-a alege.

— Tata n-o să ți-o ierte niciodată, dacă nu mai rămîi la noi, măcar o zi, rosti Pisistrate.

— Trebuie să mă grăbesc, răspunse Telemah, și va-nțelege asta prea bine. Și-apoi, o să mă-napoiez imediat ce se va isprăvi totul. De voi izbuti, dacă voi mai fi în viață. Poate că înainte de venirea primăverii, poate la iarnă. Salut-o pe sora ta Policaste, și comunică-i ce ți-am spus.

Ortacii îl așteptau pe lîngă barcă ; erau gata de plecare. Se porniră pe mare imediat ce sosiră Medon și cele două lăzi cu daruri. Au fost nevoiți să vîslească urcînd pe lîngă coasta Pilosului, de-a lungul lagunelor, dar după aceea vîntul le-a fost prielnic. Au plutit cu spor de iuțeală printre insula Zachintos și continent.

La căderea nopții, au închinat împreună cîte o cupă în semn de mulțumire. Vinul a fost trimis în spate, din bancă în bancă, și fiecare s-a folosit de cupa asta. Cei mai mulți socoteau că voiajul lor fusese o reușită, deși Fiul era singurul care ajunsese mai departe de țara lui Nestor. Mai tîrziu, în seara aceea, mulți au fost încercați de sentimentul că se-ntorceau în patrie de la Troia. Au ținut capul spre nord, de-a curmezișul golfului lung și întins care despărțea regatul Pilosului de coasta Acarnaniei ; înspre Insulele Stîncoase, Thoai, și cînd au ajuns sub coastele lor, cerul era atît de înstelat, încît au reușit să se abată drept

către apus, plutind către partea de miazăzi a insulei de baştină.

Ştiau cu toţii foarte bine ce se întîmplase, iar Medon îi prevenea mereu, puţin cam strident, să se ferească de iscoadele ce adăstau prin munţi şi prin strîmtoarea dintre Samos şi Itaca.

Au coborît vela, au scos catargul şi au pătruns alunecînd în golful îngust, liman arareori folosit, aflat la poalele promontoriului de la miazăzi. Telemah sări pe mal fără prea multe formalităţi. „Mă abat puţin pe la porcari, le spuse, dar, de-mi stă în putinţă, voi veni în oraş chiar în seara asta. Mîine, oricum. Puteţi duce sipetele acasă, la Clytios. Medon să-i ducă ştire mamei că mă aflu aici. Dacă lucrurile ies aşa cum poftesc eu, nici unul n-o să rămînă fără răsplată."

Au împins din nou barca pe apă, vîslind restul drumului în sus, prin strîmtoare, ţinîndu-se la adăpostul malului înalt. Cîţiva îşi schimbaseră deja straiele, pentru a face o cît mai bună impresie.

*

„Cîştig sau pagubă ?"

Încerca să găsească un răspuns în timp ce urca pe cărarea abruptă. La plecare totul fusese atît de simplu. Acum trebuia să fie cu ochii în patru, la fiece pas : pietrele erau alunecoase din cauza ploii, şi străjile puteau adăsta la pîndă oriunde în desiş.

„Cîştig sau pagubă ? Acum, sînt un alt om şi singur, absolut singur. Şi tot singur voi fi chiar de s-o-ntoarce Tata ; fiindcă acum eu nu l-am aflat, nu i-am dat de urmă !"

Se înapoia din lumea bună. Lumea bună însemna politică, conversaţii plăcute şi captivante. Politica se ţinea ascunsă sub o pojghiţă la fel de alunecoasă ca şi cărarea pe care umbla. „Va fi mai bine ca Mama să se mărite din nou, cît mai grabnic, gîndi el. Mai cred cumva că Tata se va-ntoarce ? Nu, nu cred."

În locul acela mirosea a toamnă. Cînd răzbi sus, pe munte, vizibilitatea era atît de proastă, încît nu izbuti să deslușească decît trunchiurile celor mai apropiați stejari. Se sprijini în coada suliței și, privind prin luminiș, se străduí să prindă vreo licărire a mării.

Mai era mult pînă în primăvară. Cît timp fusese plecat ? Douăsprezece zile. Cînd se pornise la drum, mai era încă vară. „Dacă am să fiu în viață cînd mama se va mărita, am să mă duc în Pilos, rosti în gînd. Dacă se va stabili aici cu vreunul din ei, atunci am să stau acolo un scurt răstimp. După care am să mă-ntorc, mai la lumina zilei. Și nu singur. Doar nu i-or face ei de petrecanie ginerelui lui Nestor, înainte de-a chibzui de două ori."

Mai la deal, în pădure, deslușí lătrat de cîini.

II

Poate că de vină era prezența toamnei în atmosferă, pîcla, burnița mărunță : din senin, îi trecu prin gînd că era prea înaintată în vîrstă. Puteți presupune că recunoscuse faptul de mult amar de vreme, în taină, nedezvăluindu-l niciodată, dar, cînd odrasla cea umflată a lui Dolios a străbătut curtea din fața casei și-și îndeplini rolul în traiul încărcat de așteptare al Penelopei, stăpîna își dădu seama de asta.

— Își ia din ce în ce mai mult nasul la purtare, i se adresă Euricleei, aflată în picioare, îndărătul ei, în umbră. Discuția avea loc după ce fusese coafată.

Bătrîna doică a Celui-absent, acea încă nevolnică și omniprezentă bătrînă, pe care, la drept vorbind, o părăsiseră și văzul și auzul, își aruncă și ea privirile jos, în curte.

— Pisica-i pe cale să facă pui, spuse ea. E de-o rasă bună, pisica asta. Laerte a adus-o acasă de pe pămîntul Egiptului. Bănui că-i la a treizeci și șaptea generație, sau cam așa ceva.

— Presupun că-ţi dai seama că vorbeam de fată, şi nu de pisică ? grăi Penelopa.

— Fata ? se miră Euriclea. Eu nu mă gîndeam la ea. Desigur, înţeleg : ştiu şi eu că-şi dă aere. Cred că merge pe luna a noua, acum.

— Eu socot că-i Eurimah, tu ce zici ?

— E tînără, a fost răspunsul bătrînei.

Din curtea din faţă răzbi pînă la ele zvon de agitaţie. Penelopa se aplecă prin fereastră, împingînd în lături cît mai mult obloanele de lemn ca să vadă peste acoperişul plat al megaronului. Cineva sosea în goană. Desluşi vocea lui Amfinom, apoi pe cea a lui Antinou. Cînd îşi făcură apariţia în poartă, îl descoperi şi pe Eurimah. Se afla acolo, în păr, tot comitetul, dar n-au urcat la ea.

Era limpede că se sfădeau.

— Atunci, aduceţi-mi străjile-năuntru ! strigă Antinou.

— Am dat poruncă, se auzi vocea lui Eurimah.

— Şi barca de caraulă din strîmtoare !

— E deja pe drum, încoace, răspunse domol Amfinom, grăind — aşa cum i se părea Penelopei — aproape în dialectul din Dulichion.

— Am trimis un curier imediat ce-am aflat că băieţii s-au întors. Telemah nu se află printre ei.

„O, Zeus !" rosti în gînd Penelopa, ridicîndu-şi palma la gură. Euriclea îşi apăsă mîinile pe pieptul veştejit.

— Cine i-a prevenit ? strigă Antinou.

— Eu zic că Medon, spuse Eurimah. De vreo cîteva zile nu l-a văzut nimeni. Şi, de bună seamă, cotoroanţa aia bătrînă.

Euriclea făcu un pas scurt înainte, rămase în picioare chiar lîngă Stăpînă şi privi în jos, la ei.

— O să plătească el pentru asta ! urlă Antinou, care, în mod evident, era turbat de furie.

— Haide, haide, linişteşte-te, grăi Amfinom. De-acum nu mai putem face nimic.

— Nu-i cea de-acolo ?

Au privit în depărtare, peste ziduri, către Orașul de Jos și către port. Pîcla ceții se înălțase, dar continua să burnițeze. Barca ajunsese în port și fusese deja trasă pe mal. Cîțiva dintre tineri purtau vîslele și vela, alții, amfore cu merinde și saci, și tocmai la urmă, veneau vreo șase luptîndu-se cu ceea ce păreau a fi niște cufere. Barca-de-pază tocmai se abătea în golf dinspre Strîmtoare, cu catargul scos, alunecînd cu vîslele înălțate ; oamenii săriră pe mal, în clipa aceea tocmai trăgeau pe plajă barca lungă, smolită. Zgomotul sfadei lor se putea auzi pînă și de la fereastra Penelopei.

— Ai auzit ? Nu se afla cu ei ! izbucni Penelopa.

Bătrîna se porni să umble încoace și încolo, făcînd doar cîțiva pași de fiecare dată ; își împreunase palmele nehotărîtă, legănîndu-și trunchiul ; ochii îi deveniseră negri ca bezna.

— Măria-ta, îmi îngăduie... ? îndrăzni ea.

— Da, dă fuga !

Bătrîna n-a dat fuga, dar se poate spune, fără a greși, că s-a zorit. Nu s-a sinchisit de sandalele aflate dincolo de ușă. A trecut în grabă, ca un șobolan cenușiu, prin cele două curți și prin poartă, aflîndu-se deja pe povîrnișul coborîtor spre Orașul de Jos, mai înainte ca Melanto să-și termine runda matinală.

Și exact în acea clipă, în inima acelei ore de neliniște, Cea-care-mai-așteaptă-încă a avut gîndul acela ciudat și nepotrivit : „Prea bătrînă ! Sînt prea bătrînă !"

*

Acum măicuța se afla pe drumul întoarcerii. Se găsea în fruntea celorlalți însoțită de un tînăr ; acesta era fiul lui Clytios. Penelopa și-a spus în gînd că umblaseră încet tocmai cînd nu era nevoie. Cînd cortegiul ajunse în curtea interioară, le strigă celor de jos :

— Ei, ce se aude ?

Clytios junior își înălță privirile, dar Euriclea a fost surdă. Străbătură antreul și megaronul, iar în clipa aceea urcau scările. Îi întîmpină la ușă.

— Vai, spuse Euriclea, forțîndu-se să gîfîie — o afectare absolut inutilă în acel moment, gîndi Penelopa — vai, în viața mea n-am alergat în halul ăsta !

Vocea însă îi era netulburată ; se simțea în ea un triumf cumpătat.

— Ei ? Ce s-aude ?

— Măria-ta, rosti fiul lui Clytios, n-are importanță cum îl chema, Telemah ne-a poruncit să vă aducem urările lui de bine și să vă spunem că el a coborît pe mal în alt loc de pe insulă.

— În care loc ?

— Noi trebuia să vă spunem doar că are să sosească aici astăseară sau poate mîine dimineață.

— Unde se află, pe ce mal a coborît ? Dă-i drumul, omule !

— Să-mi fie cu iertăciune, se băgă Euriclea, asta-i dovadă că Telemah este un om chibzuit și încercat.

Tînărul Clytios deschise gura să mai adauge ceva ; era la prima lui misiune diplomatică, dar Penelopa îl opri cu un gest fluturat din mînă.

— Prea bine, prea bine, am înțeles. Soseşte singur ?

Mesagerul n-a priceput aluzia.

— Poate că sosește și o flotă de război, mîine sau cam așa ceva, interveni Euriclea plină de speranță.

— De-așa ceva nu știu nimic, replică tînărul.

Bătrîna își împreună din nou palmele.

— În orice caz trăiește ! exclamă ea.

— Prea bine, vorbi Penelopa. Mulțumesc. Poți pleca. Da, și tu, Euriclea.

— Tocmai voiam să cer îngăduința măriei-tale, rosti bătrîna.

*

Bărbații cei mai aleși dintre pretendenți țineau un fel de întrunire la poarta exterioară. Împreună cu echipajul

bărcii-de-pază, se afla acolo cam o duzină de pretendenți din oraș. Antinou, Eurimah și Amfinom au străbătut din nou, cu pasul avintat, curtea interioară din fața casei. O clipă mai tîrziu, Penelopa l-a zărit pe fiul lui Clytios — „oare cum îl chema ? Crescuse ; cum mai cresc copiii ăștia !" — eschivîndu-se pe lîngă cei trei membri ai comitetului ; în urma lui mergea Euriclea, încă desculță. Bătrîna se opri, totuși, în curtea interioară, chiar înaintea porții, și cînd scîrboasa pisică a trecut țanțoșă pe lîngă ea, Euriclea se îndoi cu nebănuită supleță, mîngîind-o blînd pe spate. Într-o clipă o luă în brațe și se așeză pe banca de piatră din preajma porții, ținînd pe genunchi pisica dezgustătoare. Penelopa putea vedea cum gîdila pe burtă revoltătoarea creatură.

De la poarta exterioară zvonul vocilor răzbea pînă la ea, dar nu putea deslușî vorbele lor. Dar, dintr-o dată, se auzi :

— Nu, nu și iarăși nu ! N-am să fiu părtaș la așa ceva, în ruptul capului ! Trebuie să existe un sfîrșit la povestea asta. Trebuie să așteptăm pînă se hotărăște dînsa ! El n-are cum să ne pricinuiască vreun necaz !

Cel ce vorbise era Amfinom, s-a întors încă o dată în poartă și le-a mai strigat ceva — cu o violență neobișnuită pentru un ins atît de apatic — și a traversat curtea interioară în sens invers. Imediat după aceea se iviră Antinou și Eurimah, pășind alături și schimbînd vorbe.

Euriclea așeză pisica pe sol, și călcă pe urmele lor. Cei doi i-au strigat niște vorbe, vreo batjocură de genul celor pe care tinerii le slobozesc la adresa babornițelor.

— Au ținut o întrunire, vorbi Euriclea, căreia nici măcar nu-i ceruse să urce și să-i relateze despre cele întîmplate. Bătrîna rămăsese în picioare, în interiorul iatacului, chiar lîngă prag, privindu-și picioarele.

— Chiar așa, nu mai spune ! zise Penelopa.

— Nu i-au rezistat lui Amfinom, continuă bătrîna. Le-a spus că el n-o să facă aşa ceva. Că de data asta vor trebui să se-nfrîneze.

— Să nu facă, ce ? întrebă Penelopa, făcîndu-se că nu pricepe.

— Să-i facă de petrecanie. N-or să-i ia viaţa atunci cînd s-o înapoia. Şi pe urmă nici nu se-ncumetă ei la aşa ceva.

Cea-de-vîrstă-mijlocie se-nturnă spre fereastră. Oacheşa, cîrlionţata şi preaborţoasa odraslă a lui Dolios ieşise din nou la aer, să facă mişcare.

„Să-i ia viaţa !" gîndi Penelopa.

— Nu, nu cred că se-ncumetă ei, rosti domol.

— Amfinom a fost cel ce i-a abătut de la hotărîrea asta, grăi bătrîna. Este cel mai de treabă dintre toţi.

„Tînărul, frumosul, bunul Amfinom", rosti în gînd stăpîna.

— Şi-astă-seară sau mîine are să vină şi Telemah, aşa cum a spus, adăugă măicuţa, deşi nu-i ceruse nimeni să fie atît de flecară şi băgăreaţă.

— Eu... cu-ngăduinţa Măriei-tale... sînt, zău aşa, foarte curioasă să-l văd. Cînd te gîndeşti că-i plecat de-atît amar de vreme.

— Mai puţin de două săptămîni, rosti stăpîna.

— Ah, ce straşnic, să fii tînăr, să poţi călători departe pe mare ! exclamă bătrîna. Închipuieşte-ţi, să fii tînăr şi să călătoreşti !

„Să călătoreşti pe mare împreună cu tînărul, frumosul, cumintele, bunul Amfinom. Spre Dulichion. Să nu mai fii nevoită să-i vezi mutra lui Antinou ; să nu-l mai vezi pe Eurimah ; să n-o mai ai în faţa ochilor pe creatura lui Dolios."

În acea clipă, Melanto se afla aşezată pe laviţa de piatră, cu pisica în poală.

„Să-i ia viaţa !" gîndi Cea-de-vîrstă-mijlocie.

Tatăl l-a zărit pe tînăr stînd drept, pe prispă, cu patru dulăi țopăind dimprejurul picioarelor sale. Un tînăr de statură mijlocie, încă neîmplinit la trup, și cu o fizionomie absolut comună, un chip care deși nu era nătîng nu părea nici din cale-afară de inteligent, o figură sinceră, nemarcată de experiență.

Fiul l-a zărit mai întîi pe Eumeu, care se agita în juru-i, încîntat sincer de revedere ; i-a cuprins mîna de cîteva ori, ochii umplîndu-i-se de lacrimi. De pe lavița de lîngă foc, un bărbat bărbos se înălță în picioare. Arăta ca și cum s-ar fi pregătit anume pentru a fi prost primit ; chipul îi era rău însemnat, veșmintele murdare și trențăroase. Lui Telemah nu-i făcu nici o impresie.

Ceea ce observă tatăl cu pătrunderea, cu ascuțimea viziunii lăuntrice stîrnită de sentimentul tragic de a fi fost abandonat și dat la o parte, de gelozia pe care-o resimțea în prezența ființei care fusese vlăstarul său, băiețașul său, era un tînăr ce revenea acasă dintr-o misiune neîncununată de succes, străduindu-se să disimuleze eșecul. În vreme ce flecărea și rîdea cu Eumeu, cu dulăii, în vocea-i senină și veselă se făcea simțită nervozitatea, optimismul forțat ; totuși, în pofida acestor semne, era de o profundă indiferență ; nu făcea altceva decît să interpreteze un rol. A intrat în bordei să se odihnească și să tragă foloase de pe urma decorului, așa cum cineva folosește orice expediment : doar pentru un scurt răstimp. Sentimentul încercat de părinte a fost probabil cel pe care-l trăim cu toții în preajma morții : sentimentul irevocabilului.

Își afla fiul așa cum probabil și-l închipuise în visurile sale : un tînăr cam de același gen cu cel dinainte-i. Și totuși diferit ; n-ar fi fost însă în stare să explice în ce chip. Cel zămislit de închipuirea sa trebuia să dispară, și nicicînd n-avea să mai fie conceput ; obișnuința era o chestiune de perspectivă, cele cîteva minute fiindu-i deja

îndestulătoare pentru a se familiariza cu el. Tînărul avea nasul drept și întrucîtva cărnos al Penelopei, în schimb ochii deschiși la culoare erau ai Călătorului. Bărbia era a tatălui, însă neîmplinită, lipsită încă de forță. Expresia gurii era pe cale de a deveni amară. Gesturile mai erau încă foarte copilărești, în tranziție spre matura virilitate. S-ar fi putut face următoarea prorocire : bărbatul acesta avea să fie poate un foarte chibzuit cîrmuitor, deși probabil, nu deosebit de înțelept și pătrunzător, un rege blajin, probabil, însă, mai curînd șovăielnic.

Imaginea pe care fiul și-o formase despre părintele său era diferită, mult mai diferită. Nici măcar o clipă nu i-a trecut prin minte că bătrînul pribeag așezat pe laviță s-ar fi putut numi Odiseu.

— Jos ! le porunci dulăilor. Liniște, gata, liniște !

— O să pregătesc de îndată ceva de-ale gurii, Măria-ta, grăi Eumeu, și era pentru prima dată cînd i se adresa cu acele cuvinte.

— Bine !... Nu, șezi, șezi, i se adresă străinului.

— E loc berechet, aici, spuse Eumeu.

Au îmbucat carne rece de-o zi și au mestecat pîine învechită. Telemah încercă să mențină tonul de seninătate și voioșie, era însă limpede că făcea un efort.

— E nostim, într-adevăr, să mă aflu din nou la tine, i se adresă mai-marelui peste porci. Ești vesel și bine dispus ca-ntotdeauna.

— Păi, Măria-ta nu mă vizitează prea des în ultima vreme, zise Eumeu, acum fiind aproape obișnuit cu acea ceremonioasă formă de adresare.

— Oricum, însă, mai am și alți oaspeți.

— Păcat de vremea asta cîinoasă, vorbi Telemah.

— Oaspetele meu a fost încercat de naufragiu aici, în larg, cînd a bătut vîntul ăla zdravăn, acum vreo două zile, spuse Eumeu. Are de gînd să se ducă la oraș. Poate că Măria-ta o să-i poarte de grijă ? Zice că-i din Creta, și fără-ndoială, are multe de povestit.

— Aha ! exclamă Fiul, cătînd la repezeală către Călător. Foarte interesant. Foarte interesant, adăugă imediat, pe un ton lipsit de orice interes.

— Ascultă, Eumeu, aș vrea să faci ceva pentru mine.

Căutătura-i neîncrezătoare se-ndreptă din nou către oaspete.

— Poți să te-ncrezi în el, zise porcarul-șef. Am credința hotărîtă că te poți încrede în el.

— Da, firește, rosti Fiul, cu indiferență. E vorba de o solie.

— Măria-ta n-are nici o nevoie să-mi spună despre ce-i vorba. Să-i duc veste și lui Laerte ?

— Nu, ar fi prea departe, zise Fiul. Spune-i numai mamei să pornească știre către bunicul, c-am sosit acasă și că-n cîteva zile trec pe la el, de s-o ivi prilejul. Apoi află cum stau lucrurile și întoarce-te fără ocol. Ai priceput ?

*

Schimbarea ce s-a petrecut a fost atribuită — ca multe altele — zeiței Palas Atena. Și totuși, n-a fost o demonstrație de vrăjitorie, ci probabil doar o scenă de travesti ieșită din comun, deși pe deplin acceptabilă. La temelia ei aflîndu-se, de bună seamă, cumplita suferință din cugetul său.

Și neîncrederea. Telemah, tînărul, care mai simțea încă spectrul morții plutind deasupra capului, se afla singur cu un străin care, desigur, părea a fi neînarmat, dar care arăta totuși a fi zdravăn și deloc neîndemînatic în mișcările sale. Se afla acolo, în picioare, înaintea lui, împreună cu sulița sa, cu spada și neîncrederea sa, în vreme ce nevolnica lance și nepriceputa spadă ale lui Eumeu erau purtate departe.

*

— Așadar, ai fost într-o călătorie ? rosti Telemah.

— Da, într-o călătorie pe mare.

— Și apoi ai sosit pe țărmul ăsta, doar din întîmplare ?

Se aflau așezați pe laviţa de pe prispă. Telemah își sprijinise sulița de bîrnele peretelui ; ca să ajungă la ea, nu trebuia decît să-ntindă mîna dreaptă. Se mai luminase, dar aerul era rece.

— Întîmplare ? repetă celălalt. Da, s-ar putea spune și așa. Curenţii te poartă pe aripile lor, și se prea poate ca direcţia lor să fie hotărîtă de întîmplare.

Apoi, în tentativa de a orienta discuţia către subiectul său :

— Am fost la război, spuse. Dar de fapt bat mările de douăzeci de ani.

Partea din urmă a trecut neobservată.

— Chiar așa ? rosti Fiul, politicos și neîncrezător. Foarte interesant. Și-apoi ai nimerit tocmai aici și exact în situaţia asta... tocmai în Itaca ?

— Da.

— Cu ce te-ai ocupat ? întrebă Fiul. Te-ai ocupat de politică ? Nu prea lași impresia... cum să spun... c-ai fi un naufragiat !

„N-are să priceapă, gîndi celălalt cuprins de o spaimă cumplită. E-n stare să mă ucidă cu sulița aia a lui în orice clipă numai din teamă. E mult prea necopt la minte."

Dar în cugetul lui era loc și pentru duioșie : „Cum te poţi aștepta să priceapă ? Nu, nu poţi pretinde asta de la el. La drept vorbind pare destul de isteţ. În orice caz, de o isteţime normală."

— Sînt de multă vreme pe drumuri, spuse. Am un fiu care mă așteaptă... mă așteaptă de o mulţime de ani ! Și o soţie. Au tot sperat să mă-ntorc, cel puţin în acești zece ani din urmă. Se află într-o situaţie încurcată, sînt zoriţi din multe părţi ; tatăl ei vrea s-o remărite, iar fiul își așteaptă părintele. Așa cred. Sînt într-o situaţie foarte dificilă.

— Foarte interesant, rosti tînărul, total lipsit de interes, deși încă bănuitor. Presupun că nu eşti dintre aceia ce pribegesc neîncetat pe-aici, spunîndu-i mamei că tatăl

meu se află pe drumul întoarcerii ? De ăştia ne vin o mulţime. Umblă după hrană şi ţoale. Spun cum c-au auzit una sau alta de la cineva, pe care, sînt siguri, te poţi bizui şi care-au auzit un zvon în cutare sau cutare loc — de pildă în Creta — că tatăl meu s-ar afla în drum spre casă.

Celălalt înghiţi observaţia.

— S-ar putea să fiu în stare să-i spun *cîte ceva,* zise el. Dar, ca să schimbăm subiectul : Îţi aminteşti înfăţişarea tatălui tău ?

— Să-mi amintesc ! rosti Telemah, cu o undă de iritare în glas. Cum să nu mi-l amintesc ! Eu, care-l văd în minte în fiece zi ! L-aş recunoaşte pe loc, chiar şi printre o mie de oameni, printre o mie de eroi. Aş fi în stare să mă duc drept la el şi să spun : „Tu eşti tatăl meu !"

— Cum arăta ? întrebă celălalt.

— Cum arăta ? repetă Telemah. Cum arăta ? A, da... o clipă. Eu...

Rămase pe gînduri.

— Da... era destul de înalt. Îmi amintesc limpede de asta. În realitate, era uriaş şi foarte lat în umeri — cu toate că cei de pe ostrovul ăsta au preferat, de bună seamă, să-l facă mai mărunt decît este în realitate.

„*Era ?*" gîndi celălalt.

— Avea barba ca aurul, şi dealtfel şi părul la fel, spuse Fiul. Şi avea ochii de un albastru-limpede ; erau atît de albaştri, încît nu se putea să nu-i bagi în seamă. Şi mai sus de genunchiul stîng, în partea dinlăuntru, avea o cicatrice dublă, prelungă ; s-a tăiat singur în copilărie, cînd s-a luat la harţă cu un porc sălbatic, aşa mi-a povestit mama, cîndva.

— Ai văzut cicatricea ?

Căutătura Fiului era încărcată de bănuială ; arăta ca un băiat jignit.

— De ce mă întrebi ? Ce-i asta, un interogatoriu ? De bună seamă c-am văzut-o !

— Şi pe vremea aceea aveai doar cu puţin peste doi ani.

— Imaginea cicatricii îmi e absolut clară, spuse Telemah, arţăgos. Şi-n orice caz, este ceva ce nu te priveşte ! Neîndoios că am voie să ştiu cum arăta tatăl meu !

— Fireşte, zise celălalt. De bună seamă !

*

Exprimarea durerii poate căpăta forma veşmintelor cernite sau purpurii, a picurilor de apă din ochi, a cenuşii turnate pe cap sau a unor dizgraţioase sunete scoase din gîtlej. Dar mai poate lua şi forma limpezimii, a hotărîrii, a căutăturilor îndreptate asupra mîinilor şi picioarelor.

— Ce crezi, dacă tatăl tău s-ar întoarce acum, mama ta l-ar recunoaşte ?

Fiul îl privi cu ochii cît cepele, plin de reproş.

— Dar, fireşte ! L-am recunoaşte pe loc. De-ndată !

Călătorul rosti în gînd : „Palas Atena, vino-mi într-ajutor cu un gînd, cu o idee !" Cuvintele gîndite nu erau decît o lăuntrică reverenţă politicoasă adresată zeiţei ; ideea îi venise deja. „Este riscant, dar trebuie să rişti", îşi spuse în gînd.

Se ridică în picioare.

— Am a-ţi arăta ceva. Aşteaptă aici, mă-ntorc imediat. Dar potoleşte, rogu-te, dulăii.

Telemah se ridică şi el ; apucase lancea, se pornise să sfredelească solul cu coada ei.

— Ştiu eu... eu... bîigui el.

— Poţi vedea că nu port arme, vorbi celălalt, cu asprime în voce. De bună seamă nu-ţi trece prin gînd că am s-aduc o bandă de ucigaşi ? Şi dacă da, atunci ar fi mai bine să mai chibzuieşti o dată. Sau să-mi slobozeşti sulița în spate, acum, cînd am să plec.

— Dar, nu pricep deloc... se codi Fiul.

— Nu, confirmă celălalt. Ai să pricepi, însă, foarte curînd. Acum potoleşte cîinii.

În vreme ce cobora printre ierburile pitice, își tot repeta în gînd, fără istov, că ideea lui era copilărească, că era cumplit de ridicolă, dar altă cale nu exista. Se tîrî în vizuină și-și regăsi cuferele neatinse. „În mod sigur, își va da seama că mă bizui pe propriile mele mijloace, că nu vreau nimic de la el. Niciodată n-are să mă *recunoască*, dar poate va ajunge să mă accepte. Nimeni, niciodată, nu mă va recunoaște, dar vor fi obligați să mă accepte. Se prea poate să-mi identifice trupul, să-mi spună pe nume. Dar niciodată n-au să *mă* recunoască !"

Iar cu voce tare, rosti :

„Și nici eu nu voi fi-n stare să le cer vreodată așa ceva."

Cercetă veșmintele, coiful, spada prețioasă, și vîrful de lance, cel nou, cele dăruite de Alcinou. Tunica era făcută din țesătură fină, și în jurul bentiței de la gît era lucrată cu fireturi de argint ; pelerina albă, tivită cu albastru, era brodată, atît pe piept, cît și pe spate, cu fir de aur ; alese lucrurile cu înfățișare cît mai luxoasă și mai regească. În timp ce lega cuferele, pe chip i se-nfiripă zîmbetul acela strîmb ; își puse straiele la subsuoară, părăsind grota de-a bușilea.

Își spălă chipul și pieptul la repezeală, la pîrîu, și încercă să-și pună în ordine barba și părul, netezindu-le înainte de a se înveșmînta. Își încălță sandalele ; erau neîncercate și alunecoase și scîrțîiau oleacă. Frînse un ram, îl descoji, alcătuindu-și, de mîntuială, o coadă de lance. În cele din urmă, își puse coiful și-și încinse spada. În timp ce urca pieptiș cărarea alunecoasă, printre tufele umezite, purtîndu-și vechile țoale într-o legătură sub braț, își spunea în gînd — cu toată amărăciunea îngrămădită-n suflet — că întreaga tărășenie era de-a dreptul hilară. Cu puțin înainte de a răzbi în luminiș, pitulă legătura sub o tufă. Cîinii au lătrat, apoi au mîrîit, dar nu s-au mișcat din loc. În picioare, Telemah aștepta pe prispă, cu pumnul stîng pe mînerul spadei și cel drept strîns încleștat pe coada lăncii.

Totuşi, într-o oarecare măsură, a intervenit şi Palas Atena ; la drept vorbind, zeiţa nu rămîne niciodată fără ocupaţie. Nu numai că a turnat multă uluire în cugetul lui Telemah, ci şi multe gînduri. Fiul era o fire foarte evlavioasă, iar în clipa cînd amestecul de temătoare veneraţie şi sfruntare ce-i străbătea fiinţa lăuntrică în valuri de intensitate diferită îşi găsi expresie în sunete şi cuvinte, acestea au fost :

— Ce naiba-nseamnă asta ?...

Apoi, articulînd gîndul inspirat de zeiţă :

— Eşti o zeitate ?

Celălalt se apropia din ce în ce mai mult, coiful îi lucea în lumina palidă a zorilor, mantia strălucea albă şi aurie, sandalele, de un roşu-maroniu, de-abia se auzeau scîrţiind pe solul acela despresurat, pe care călcătura omului şi a porcilor îl bătuciseră. Pietrele preţioase şi chihlimbarul de pe plăselele şi teaca spadei scînteiau, iar vîrful suliţei slobozea mai multe fulgere distinct colorate : albe, albăstrii, aurii. Timp de cîteva clipe latura comică dispăruse, scena se transformase într-o magnifică întoarcere-în-patrie ; într-adevăr era ceva supraomenesc.

— Am sosit acasă, rosti el. Iată-mă.

Fiul făcu un pas înapoi şi-şi sprijini umerii de uşorul uşii. Dimprejurul picioarelor sale se auzeau mîrîiturile dulăilor.

— Dacă eşti zeu, să-mi spui fără zăbavă, grăi Telemah.

Dar ştia deja. Şi de ce n-ar fi ştiut-o ? Întîmpinat de acea splendoare deveni neînsemnat, bărbatul în care se transformase în urma călătoriei pe continent şi care, cu toate temerile sale, se simţea încă în siguranţă în proaspăt cîştigata-i bărbăţie, redeveni un băieţel. Trupul i se-nălţa neclintit acolo, pe prispă, dar restul din el nu era decît un băieţaş ce alerga întru întîmpinarea neînfricatului bărbat ce se apropia de el.

— M-am întors acasă, sînt aici, Telemah, grăi celălalt, şi, ridicîndu-şi piciorul, păşi pe prispă. Am sosit. Sînt părintele tău.

Mai tîrziu nici unul dintr ei n-avea să mai trăiască acel moment : să plîngă unul în fața celuilalt. Nu știau, cel puțin nu cel tînăr, pentru ce plîngeau de fapt. Fiul își sprijini lancea de peretele dindărătul său ; aceasta căzu lovindu-se cu zgomot de laviță, el însă nu se sinchisi. Ochii îi erau plini pînă la refuz, asaltați de un val crescînd de lacrimi, purtînd în ele și dezamăgire ; așa ceva nu se poate evita. Își imaginase întoarcerea-acasă atît de altfel, dar o acceptă ca pe un fapt împlinit. „E tatăl meu, rosti în gînd. Îl recunosc din ce în ce mai bine. De fapt e destul de înalt, în orice caz e lat în spate și puternic. Și se vede c-a trecut prin multe încercări." Părintele și-a plîns soarta ; și nu-i imposibil ca în acea clipă — de bună seamă pe moment — să fi considerat latura idilică a stării de lucruri de pe insula de baștină ca fiind predominantă. Idilă pe care avea să fie obligat s-o spulbere.

Și chiar în acea clipă, Fiul grăi :

— Închipuiește-ți, Tată, vor să-mi ia viața !

Bărbatul mai vîrstnic își puse lancea deoparte, cu luare-aminte, să nu cadă, ducîndu-și mîna către cel nevîrstnic, alintîndu-i barba pufoasă, rostind :

— Sărmanul meu băiat.

*

În acea seară, în clipa cînd amurgul se preface-n noapte, cînd reveni Eumeu, cerșetorul — sau, așa cum îl numea, în adîncul sufletului, preaminunata căpetenie a porcilor, Șovăielnicul, Cel-încă-șovăielnic — învești mîntat în zdrențele sale, se afla așezat pe laviță alături de Fiu, în fața focului. Se puteau desluși zgomotele făcute de porcarii ce-și croiau drum către casă. Vremea devenise din nou cețoasă și neguroasă ; bătrînul porcar-șef era istovit.

— Măria-sa a aflat deja, rosti el. Soții Măriei-tale se află pe la căsile lor, nevătămați. Lucrurile Măriei-tale se află la Clytios ; toate iscoadele, cele din strîmtoare, cît și cele din munți, au fost chemate înapoi. Măria-sa nu

crede că se află vreun pericol grabnic pentru Măria-ta — le este frică și de dînsa, vorbi el, cu un zîmbet abia înfiripat. Ele așteaptă întoarcerea Măriei-tale în seara asta.

— Nu-i nici un zor, rosti Telemah cu neașteptată stăpînire și încredere în sine. Mai are la dispoziție încă vreo cîteva zile. Mai rămîn aici pînă mîine dimineață-n zori.

— Într-adevăr, nu-i nici o grabă cu ceea ce are să se săvîrșească, grăi moșneagul.

— Ai să-l însoțești pe domnul — Oaspetele tău — pînă în oraș după ce eu voi fi plecat, spuse Telemah. Acum hai, să ne îngăduim o seară plăcută. Eumeu, ce-ai zice să tai cel mai bun porc și să dai la iveală vinul cel mai de soi pe care-l ai ?

— Tocmai mă gîndeam și eu la asta, rosti bătrînul.

Căță către Călător, privirile li se-ntîlniră, și vreme de o clipă se cercetară scrutător.

— Avînd în vedere că Stăpînul a sosit acasă, a grăit porcarul-șef al turmelor de porci.

28

Preparative

O muscă de casă, în aparență o muscă ordinară, se așează pe partea înferioară a unei grinzi din lemn de cedru strălucind de funingine, își încîrligă picioarele și cu ochii deschiși visă sînge.

*

Au simțit cu toții că se apropiau de un soroc, de un sfîrșit. Unii au socotit în zile, alții în răstimpuri de vieți omenești. „Opt zile", a șoptit Penelopa. „Șapte zile", își spunea dimineața în șoaptă, nefiind în stare să hotărască dacă erau lungi sau scurte. „Nouă zile, opt zile, șapte

zile", au mormăit sau au rostit în gînd pretendenții, proprietarii de pămînturi, paraziții cei lacomi și cei plini de speranță, cei îndrăgostiți, cei ce cumpăneau și calculau la rece, și n-au fost în stare să hotărască dacă era un lucru bun sau rău. Cu toate acestea, perioada de petit se apropia de soroc. Urmau să se întoarcă la celălalt fel de trai ; unul dintre ei cu văduva regelui itacan drept soție ; și cam bănuiau ei cine ar fi putut fi alesul, aveau deja în fața ochilor adresa de pe cuferele de voiaj : Dulichion. Unii urmau să-și desfășoare afacerile în continuare acolo, pe insulă, alții urmau să se dedice propriilor lor brazde de varză, unii aveau să ia drumul mării, pornind în expediții către țărmuri încă neprădate. Dintre acei bărbați, cîțiva aveau să piară curînd în chip rușinos, alții urmau să se ducă în Hades ca niște domni puternici și înaintați în vîrstă, alții să se stingă din viață ca sclavi.

Iar alții, cei mai închiși în ei, despre care încă nu era pe de-a-ntregul lămurit ce rol jucau, au socotit în vieți omenești, în morți. Liste de nume au fost rostite în șoaptă. Douăsprezece vieți, o înșiruire de nume. Cincizeci sau cincizeci și două de vieți ce trebuiau curmate, la repezeală. „O sută și opt vieți, probabil", și-a spus în gînd cineva, cuprins de ura anilor tineri, socotind în chip exagerat importanța cîrdului de pretendenți.

Porcii au presimțit situația și în grohăiturile lor nu se mai afla tristețe ; în afară de aceasta, sosise toamna, iar în păduri, ghindă se găsea din belșug, iar oile, care fuseseră tunse cu puțină vreme în urmă, și a căror lînă se pornise să crească din nou, se bucurau și ele, iar încrederea lor în om sporise. Ce simțeau caprele, nu se poate spune de la distanța timpului scurs, dar au fost, fără îndoială, încîntate și ele. Chilipirgiii cei mai înrăiți urmau să se retragă curînd — să pornească pe jos, pe mare sau duși de alții. Vitele de pe insulele cu pășuni au respirat mai ușurate, rumegîndu-și gogoloașele mai în tihnă. Iar pe acoperișul megafonului, așa cum v-am mai spus, s-a așezat o muscă de casă, în aparență o muscă ordinară,

care și-a încîrligat picioarele și, cu ochii deschiși, a visat sînge.

Soarele, acel Helios cînd milostiv, cînd neîndurător, unul dintre cei mai de frunte spioni ai celor-de-sus, a străbătut zi de zi, în pîcla sau limpezimea tomnatică a văzduhului, întreaga lume cunoscută, împurpurînd marea înserării atunci cînd a fost în stare s-o facă.

*

Firește, și-a închipuit că Fiul se schimbase în răstimpul zilelor cît fusese dus de-acasă, dar nu într-atît cît se temuse. Nu s-a întors însoțit de o flotă de război și o armată ; a sosit aducîndu-i o rochie cu o broderie mult prea încărcată și tinerească, scopul ei fiind în chip neîndoielnic de a fi folosită ca rochie de mireasă. Era o discretă urare din partea Elenei din Lacedemona. Și Telemah primise daruri ; Penelopei i-a fost îngăduit să le arunce o privire în treacăt, după ce Telemah coborîse în oraș și pusese pe cineva să-i aducă, sus, cuferele aflate în casa lui Clytios.

— Ți-au transmis cele mai bune urări, spuse. S-au bucurat foarte mult că ești sănătoasă, Mamă.

Dar a fost rezervat într-un fel nou. Înainte, rezerva lui era limpede ca lumina zilei. Părea că spune : „Sînt rezervat, sînt atît de rezervat, cît e cu putință ; îmi trec prin minte gînduri la care nu puteți ajunge !“ De data aceasta, nu i se putea citi decît în ochi. Care afirmau : „Știu eu ce știu.“ În afară de aceasta, adoptase o nouă modă ; Penelopa nu s-a putut stăpîni să nu-și spună : „un stil cam snob.“ Purta haine elegante și moderne ; Elena însăși îi brodase tunica — pomenise despre aceasta în treacăt — era tivită cu roșu și albastru. În locul fostei pelerine de culoare purpurie, căpătată nu de multă vreme, purta acum una albă, cu fireturi de aur, o pelerină demnă de un prinț, dăruită de Menelau, iar sandalele, de un falnic și orbitor auriu, aveau catarame din argint. Din cauza uleiului, strălucea și mirosea a parfum.

Încă din ajun, pretendenții din megaronul de la parter fuseseră de o veselie zgomotoasă și, după cum a putut

desluşi el, băuseră o groază. Mulţi au procedat astfel pesemne dintr-un sentiment de uşurare : nu fuseseră nevoiţi să-l ucidă pe Fiu. Cîţiva, cei sosiţi de pe celelalte ostroave, se pregăteau de plecare ; urmau să plece către casă pentru a se-ngriji de recoltă sau pentru a întîmpina corăbiile pe care le porniseră pe mare pentru negoţ sau prădăciuni, în răstimpul sezonului prielnic navigaţiei. Unii renunţaseră definitiv. Considerau afacerea hotărîtă şi nu mai aveau chef să-şi irosească timpul. Chiar în acea zi, urma să se desfăşoare un banchet de adio pentru două grupuri : afară, în curtea din faţă, oamenii frigeau oi şi aduceau prinoase.

— Te-ai distrat bine cît ai fost plecat ? îl întrebă Penelopa.

— O, desigur, răspunse el. Este interesant să călătoreşti în străinătate.

— Şi n-ai aflat nimic... adică, despre Tata ?

Îşi îndreptă privirile către sandalele aurii.

— Nimic deosebit, spuse el.

Îl încerca o milă plină de afecţiune faţă de ea, o milă tulbure, şovăielnică. Făcu doi paşi şi se opri, alături de maică-sa, la deschizătura ferestrei, locul unde ea adăstase aproape fără răgaz în ultimele douăzeci şi trei de zile. Dedesubt, Melanto, încovoiată de povara sarcinii, traversa curtea din faţă, ceea ce-l irită într-o oarecare măsură.

— Totul o să se schimbe-n bine, ai să vezi, spuse el.

— Trebuie să sperăm că aşa va fi, grăi Penelopa cu amărăciune.

— Cei din Pilos au fost grozav de drăguţi. Mamă, rosti el, cu toată veselia de care era în stare. Merită, într-adevăr, să-l cunoşti pe Nestor. Este un adevărat rege !

— Dar Menelau şi Elena ?

— A, da, zise el. Au fost foarte amabili. Deşi, în anumite privinţe, mi-a plăcut mai mult în Pilos. Cred că mă voi mai duce pe acolo. La iarnă, sau la primăvară. M-am împrietenit la toartă cu Pisistrate.

— Este unul dintre fii ? întrebă, străduindu-se să pară curioasă, plină de interes. Nestor are şi fete, chiar vreo cîteva, nu-i aşa ?

— Da, răspunse el cu un entuziasm sporit, neprefăcut. Pe cea mai mică o cheamă Policaste, dînsa...

Îşi deturnă privirile de la priveliştea din curte.

— Mi-ar face mare plăcere s-o izgonesc pe Melanto asta, rosti ea. Nu prea văd cum am putea-o vinde în starea de acum. Dar aş putea s-o trimit departe de-aici.

— Nu-s de aceeaşi părere, rosti el, cu fermitate.

Penelopa caută să mai adauge şi alte lucruri.

— A... a jucat un rol foarte urît în încercarea lor de a-ţi pune capăt zilelor, adăugă Penelopa.

Şi altceva n-a mai fost în stare să născocească.

— Nu cred că-i nevoie s-o izgoneşti, spuse Telemah.

Înainte de a-i răspunde, se răsuci către el : privirea-i scrutătoare i se rătăci pe chipul, pieptul, umerii lui.

— E multă vreme de cînd... de cînd ai plăcut-o, de cînd ai avut o slăbiciune pentru ea ?

El n-a răspuns.

— Nouă, zece luni ? insistă Penelopa.

— Nu cred că-i nevoie s-o izgoneşti, repetă el. Totul are să fie bine, Mamă. Curînd totul se va schimba foarte mult.

„Cînd voi fi plecat sau cînd n-o mai fi el în viaţă", rosti Penelopa în gînd, punîndu-şi palma pe braţul fiului.

Telemah a coborît scările, şi-a ocupat locul în jilţul cu spătarul înalt şi şi-a jucat rolul ca şi cum nu se petrecuse nimic. Ceilalţi s-au dovedit foarte prietenoşi, chiar slugarnici.

•

Zeii au vrut să-i stîrnească mînia, şi au fost nevoiţi să încerce de mai multe ori pînă au reuşit. Dar reuşiseră oare ?

După ce Eumeu şi Călătorul îşi plimbaseră paşii pe cărarea ce tăia istmul îngust, iar în zare s-a ivit stîncosul Samos, la apus, şi Marea Insulei, la răsărit, chiar în clipa cînd traversaseră, aproape în întregime, Insula-de-la-miazănoapte, s-a petrecut întîlnirea cu Căpetenia caprelor, Melantius, trădător cu vechi state de serviciu. Umblaseră cîteva ore bune înainte de a ajunge în acel loc, acel foarte hotărîtor loc de lîngă pîrîul din Crîngul Plopilor, ce domina oraşul.

Melantius, ambiţiosul slujbaş, îi convocase în acel loc pe cîţiva dintre păstori în vederea unei tainice consfătuiri ; firește, nu fusese vorba decît de nişte livrări, iar el nu avusese nici un chef să se ducă pînă la păşuni ; era zorit peste măsură.

Se poate spune şi aşa : Zeii aşternuseră în calea omului cutare sau cutare cantitate de mînie ; în glumă şi, în acelaşi timp, urmărind şi un scop. Melantius se afla în situaţia că investise mult prea mult în eventualitatea asasinării Fiului de către cei din Partidul Pretendenţilor, aşa că măcelărise toate caprele şi pesemne le vînduse pe ascuns sau se dovedise din cale-afară de larg la mînă cu livrările pentru bucătărie. Acum i se năzărise că oaspeţii consumaseră prea puţină carne de porc. Cînd oamenii l-au părăsit, îşi căpătaseră porţia de bruftuluială, dar aceasta nu istovise cantitatea de mînie omenească sortită acelei zile, în sufletul Căprarului-şef. Se afla aşezat acolo, lîngă pîrîu, punînd la cale şi alte lucruri. Situaţia în care se găsea era periculoasă. Soră-sa se făcuse de ruşine în aşa hal, încît el nu mai putea s-o ofere la măritiş pe un preţ convenabil, chiar dacă Penelopa ar fi consimţit, iar propria sa situaţie ar fi putut să devină lesne foarte disperată, dacă Cea-ce-aşteaptă s-ar fi hotărît să-şi aleagă un soţ. Pretendenţii şi chilipirgiii veniţi de pe ostroavele învecinate şi de pe continent erau pe cale să pornească în curînd spre casele lor, pentru totdeauna, după acel nesfîrşit şir de ani, iar Partidul Pretendenţilor de-acolo, de pe insulă, avea să devină definitiv Partidul Progresist sau Naţional,

și, la urma-urmei, Telemah ar fi putut ajunge Stăpînul. Oricum ar fi fost, dacă s-ar fi făcut inventarul, atunci, viitorul lui Melantius ar fi fost dintre cele mai nesigure. Se mai întîmplase ca vătafi necinstiți să fie hăcuiți înainte de a fi ridicați în șireang.

I-a zărit pe cei doi bătrîni coborînd povîrnișul către pîrîu, și adăstă pe loc pînă ajunseră acolo, unde se afla el. Eumeu nu era o frumusețe, și mai și duhănea răzbit a porc ; celălalt părea la fel de împuțit și chiar cu mult mai trențăros : o siluetă tremurîndă, istovită, cu un toiag lung în mînă și o tolbă de cerșetor pe spinare. Melantius n-a scos un cuvînt pînă cînd cei doi nu s-au aplecat din șale, potolindu-și setea.

În acea clipă rosti :

— Ia te uită, marele porc în persoană ! A pornit-o din nou haihui ! Eumeu, nu mai ai nimic de făcut ? Ți s-au prăpădit toți porcii de foame ?

Eumeu bodogăni ceva.

— Ce ziceai, Rege-al-porcilor ?

— Spuneam că porcii-au fost măcelăriți peste măsură, dar că starea asta n-o să mai țină multă vreme.

Mînia se desfășură în așa hal, încît Melantius sări în picioare.

— Ce vrei să zici cu asta ?

— Exact ce-am zis, rosti Eumeu. Că timpul se scurge. Că zeii îl lasă să curgă. Că toate-s supuse schimbării.

Uriașul și vînjosul Vătaf-al-caprelor, cel cu părul și ochi negri, se apropie un pas sau doi. Nu prea era el tare în dispute ; își căută cuvintele și se opri la primul ce-i răsări în minte :

— Gloata de pomanagii pe care-o cari după tine la oraș mănîncă tot timpul și nu face nimic în schimb !

— Cum ? !

— Gloata de pomanagii ! răcni Melantius. Haimanale ca ăsta ! Ia nu te mai holba, bă !

Își repezi piciorul. Bătrînul cel străin n-a fost destul de iute să evite lovitura ; a primit-o drept în coapsă.

Eumeu strigă :

— O să te coste cam multișor lovitura-asta, Melantius ! Iată cît de simplă era joaca celor-de-sus.

Că ătorul simți cum se ițește mînia în el ; își cunoștea forța mușchilor și destoinicia la lovit a mîinilor, cu toate acestea încercă să-l domolească pe Eumeu.

— Nu-i nimic, spuse. Liniștește-te.

— De s-o-ntoarce Odiseu... se porni Eumeu.

— Odiseu ! mîrîi Melantius, cu un rînjet batjocoritor. Cînd mi-oi vedea eu ceafa ! Dar de-ți face plăcere, pomanagiu hodorog ce ești, am să te-ngrămădesc în fundul puturos al unei bărci, și-am să te expediez undeva, unde, cel puțin, o să capăt plată pentru tine. Și asta, bineînțeles, numai dacă nu-ți tai fudulиile !

— Telemah... rosti Eumeu, suprema căpetenie a porcilor.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse Călătorul. Potolește-te !

— Telemah ! țipă celălalt, stăpînit de Mînie, cel pe care zeii îl pedepsiseră dăruindu-i pe nedrept mînia. Ha, ha, Telemah. Curînd o să dea și el socoteală. Și-acum, ține-ți gura, altfel o să vă jugănesc pe-amîndoi !

Le întoarse spatele și se depărtă în mare grabă, coborînd către oraș.

Pe călător nu-l cuprinsese încă adevărata mînie. I-ar fi plăcut să-ntoarcă lovitura, dar ar fi făcut-o numai de dragul principiilor. „Principii ?“ se miră el, cugetînd.

— Socotesc că ăsta e pe cale de a fi văduvit de fudulii într-una din zilele astea, a grăit Eumeu cu o voce neașteptat de răgușită.

El era cel cuprins de mînie.

•

A zărit casa. A recunoscut-o. Zidurile ei, ca și acelea ale incintelor exterioare, deveniseră cenușii. Au urmat cărarea de-a lungul zidului exterior, pe care o bătuciseră multe

picioare și copite, pînă ajunseră în spațiul deschis din fața porților. Casele învecinate se mai aflau încă pe locurile lor ; căută nume în memorie. Tovarăși duși de pe acea lume, prieteni și cunoștințe, care probabil mai erau în viață. Acolo, de vale, în încîlceala caselor, înainte de a ajunge în Orașul-de-jos și în port, se preumblau oameni ; și el se regăsea în amintirile lor. Își rătăci privirile în căutarea caselor lor, el, omul care nu era altceva decît o rămășiță, o consecință a Războiului : un bărbat care, la urma-urmelor, se întorsese acasă.

— Ah, da, aia e casa lui Odiseu, rosti el.

Muzica răzbea dinspre casă pînă la ei. În vreme ce traversau curtea exterioară, un cîine, care zăcea pe o grămadă de gunoaie, își ridică botul, adulmecînd. Călătorul își roti privirile dimprejur, în toate părțile. „Și odinioară se auzea muzică aici, rosti în gînd. Parcă mai ieri mă aflam în acest loc." Peste toate însă se așternuse vechimea într-o singură noapte. Au poposit la altarul lui Zeus, în curtea interioară. Dincolo de acoperișul plat al sălii celei mari se ridica zidul sur al clădirii principale, unde se găseau catul femeilor și podurile. Obloanele erau desfăcute.

Cîinele încercă să se tîrască pe picioare, dar nu reuși decît să-și ridice capul.

Primul care păși înăuntru fu Eumeu. Călătorul adăstă un scurt răstimp, apoi îi luă urma prin vestibul și se lăsă să cadă pe pragul de piatră.

— Ia priviți ! rosti slugarnicul și îngrijoratul Vătaf-al-caprelor, gîfîind : tocmai se așezase în fața lui Eurimah În jurul buzelor era soios ; se porniseră pe ospătat.

— Să privim, ce ? întrebă Antinou de la masa alăturată.

— Despre ce-i vorba ? se interesă potolitul Amfinom din Dulichion.

Eumeu, care ajunsese la masa lui Telemah, se aplecă din șale către Fiu :

— Oaspetele nostru se află așezat pe prag.

Se afla în casa sa, ședea pe pragul de piatră al sălii care îi aparținea, iar pe pardoseală, la picioarele sale, se afla o tolbă de cerșetor din piele, dăruită de Eumeu. Mîinile îi erau schilodite. Degetul cel mic și inelarul de la mîna stîngă se închirceau către cel mijlociu, iar din cealaltă direcție, arătătorul se îndrepta ca o gheară către mijlociu, ca și cum mîna aceea fusese încleștată de ceva, într-un efort atît de fantastic, încît nu mai fusese în stare să se deschidă ca lumea. Mîna dreaptă îi era văduvită de inelar, era retezat de la rădăcină. Pe dosul mîinii se vedeau vechi cicatrici provocate de junghere, și săbii, și săgeți, și lănci, precum și răni proaspete, căpătate de curînd acoperite de coji, făcute de cochilii, pietre și spini. Pielea de pe gambe era plină de julituri și zgîrieturi ; picioarele goale erau foarte murdare. Duhnea a porc.

Izbuti să cuprindă totul cu privirea. Alături de vatră, așezat la masă, se afla fiul său. Eumeu, îndoit din șale către el, îi vorbea pe șoptite.

Iar dimprejurul sălii ședeau bărbații pe care trebuia să-i ucidă.

Oare era neapărat nevoie ?

Telemah își zări tatăl. În anii copilăriei și ai adolescenței, dar mai ales în răstimpul acelor ani de pețitorie, adeseori îl visase cu ochii deschiși. În clipa aceea își spuse : „Acela e tatăl meu, sînt sămînță din sămînța lui, e un erou preschimbat în cerșetor, un erou despre care toți au auzit o groază de lucruri, e stăpîn peste toate cele de aici, e stăpînul mamei, iar eu sînt fiul lui.“ Dacă și-ar fi închis pleoapele, ar fi izbutit să-l vadă aievea pe bărbatul cel înalt — sau măcar spătos — cel ce fusese un puternic rege, arhitect, general de armată și amiral la cetatea Ilionului, cel ce avea să-și nalțe lancea, să-și scoată spada, să-și înstruneze arcul și să scoată strigătul de luptă. Îndărătul lui s-ar fi aflat un pîlc de războinici aleși pe sprînceană de pe corabia lui, care pătrunsese plutind, într-o dimineață, în

Portul Golfului, adînc afundată, împovărată de prăzi şi onoare.

Acolo, pe prag, şedea un bărbat murdar, cu o barbă sălbăticită, părînd cu mult mai bătrîn decît era în realitate. Erau pe cale de a interpreta, laolaltă, un rol, în răstimp de o zi şi o noapte.

Şi între timp, în vreme ce musca îşi mai încîrliga încă netulburată picioarele, pe acoperişul strălucind de funingine, repovestitorul, cu adevărat fidel tradiţiei, reprezentantul naraţiunii, comentatorul aflat captiv în miezul povestirii, cel ce fură cu urechea plin de interes ştiinţific, a izbutit să-şi rătăcească privirea iscoditoare dimprejurul megaronului. Bărbaţi, în număr de o duzină, nu mai mult de o duzină şi jumătate, se aflau acolo, aşezaţi pe locurile lor. În punctul cel mai depărtat, în preajma uşii, în apropierea pragului stăpînit de cerşetor, se aflau Femiu, aedul, şi Medon, spionul dublu care se străduia să ghicească numărul cîştigător în acel joc al hazardului, dar nu izbutise încă să-l desluşească. Şi oare cine-ar fi fost în stare să vadă cu limpezime într-un atare joc al norocului ? În nici un caz Antinou, liderul cu inima de piatră, care, în chiar acea clipă, era conştient că Penelopa nu l-ar alege pe el, dacă i s-ar îngădui să aleagă după pofta inimii. La masa din coasta lui, şedea Eurimah, fermecătorul, care de multă vreme avea toate motivele să spere, dar care în acel moment ştia că Penelopa nu-l va alege pe el, dacă i-ar fi fost îngăduit să aleagă fără nici o constrîngere. Al treilea bărbat din categoria fruntaşă era Amfinom din Dulichion. El nu ştia, ci presimţea doar cine ar fi fost alesul, dacă ei i s-ar fi îngăduit să aleagă în libertate. Plin de rîvnă, a meditat asupra eventualităţii. Avea să se-ntoarcă în patrie în pielea Celui-ales, Mult-prea-onoratul, iar doamna lui urma să dea strălucire ostrovului său, precum Elena, Spartei. „*Eu*“, rosti în gînd. Şi perspectiva îi umplu sufletul de tulburare. „Oricum, s-ar putea să se iţte harţă pentru bogăţiile ei“, cugetă el.

Melantius a privit, a arătat, s-a răsucit către Eurimah. Îşi înalţă cupa, golind-o pînă la fund. Pe fundul cupei se

afla o idee. Se holbă la ea și-și rosti în gînd : „Pe Dumnezeul meu, să nu-mi treacă mie prin minte, pînă-acum, ceva atît de simplu ! Firește, asta-i soluția ! *Eu !* gîndi. Eu sînt destoinic ! Pot face muncile cîmpului, pot griji de animale, și mă pricep la negoț. Și-apoi sînt destul de arătos. E adevărat că-s de seminție etiopiană, dar de os domnesc. Și-n plus sînt grozav de viril."

Afară, în curte, se afla Melanto, sora Vătafului-Caprelor, tuciuria odraslă a lui Dolios, făcîndu-și plimbarea matinală ; iar fata nu era nici rea, nici bună, nu era altceva decît o tînără roabă însărcinată, plină de visuri. Zări spinarea încovoiată a cerșetorului, părul rărit spre ceafă, și rosti în minte : „un cerșetor." I se interzisese să mai pună piciorul în megaron ; prea stîrnea rîsul apariția ei în schimb putea să-i dea tîrcoale prin vestibul și să tragă cu ochiul prin ușile deschise. Zări chipul tuciuriu al fratelui ei ; în care a deslușit mînie și teamă. Zări chipul frumos și calm al lui Amfinom, trăsăturile regulate și prezentabile ale lui Eurimah, pe care-l plăcuse atît de mult și mai zări și chipul împietrit al lui Antinou — și îl iscodi îndelung.

Simțea cît de apropiată era clipa cea importantă. „Oare va fi băiat, sau fată ? cugetă ea. Și oare cui îi va semăna mai mult ?"

Penelopa, aflată la etaj, în iatacul ei, își îndreptă, din întîmplare, privirile prin deschizătura ferestrei. Fata se oprise alături de altarul lui Zeus, cu privirile ațintite în direcția intrării în sală. Atmosfera era mohorîtă. Portul se înfățișa învăluit în moartea tomnatică : în depărtare, trase sus pe nisip sau pe prundiș, dormitau bărcile.

În dimineața aceea parcursese socotelile ; rezultatele erau cum nu se putea mai bune, dar aceasta nu prezenta nici un interes pentru ea. „Curînd, n-o să mă mai intereseze deloc treaba asta," își spusese în minte.

Euriclea, al cărei auz era, exact în clipa aceea, sănătos și zdravăn, a rostit :

„Astăzi avem un nou cerșetor. A sosit împreună cu Eumeu."

După care, răgazul de așteptare se isprăvi, eliberîndu-i pe toți. Zeii se treziră reamintindu-și de planul lor. Musca renunță la bîrna din acoperiș, se răsuci în cădere și se porni să dea tîrcoale tipsiei din fața lui Antinou.

Telemah grăi :

— Eumeu, dă-i oaspetelui nostru o bucată de carne. Urează-i bun venit din partea mea și spune-i că i se-ngăduie să cerșească aici. Ba nu, nu folosi cuvîntul ăsta ; spune-i, că poate să adune merinde de la oaspeți.

Porcarul-șef luă de pe masa Fiului o tipsie din lemn cu friptură de oaie, un gest extrem de ciudat, și se porni de lîngă vatră să străbată megaronul. Trecu pe lîngă Căprarul-șef, care ședea la masa lui Eurimah, cu spatele înspre intrare, pe lîngă Eurimah, și Antinou, și Amfinom, și mai departe pînă la cerșetorul aflat pe prag, și rosti :

— Stăpînul mi-a poruncit să-ți aduc asta, domnia-ta, și stăpînul mai spune că tu, domnia-ta, poți să culegi din hrana stăpînului meu, de la toți cei aflați în megaronul ăsta.

Vorbele grăite de Eumeu au fost atît de neobișnuite, încît se răsuciră din nou, cu toții, către ușă. Musca se instală pe fruntea lui Antinou. Oare în această situație să nu facem presupunerea că Palas Atena se travestise în muscă și că zeii acționau pe toate fronturile ?

— De cînd sînt eu n-am auzit o glumă mai strașnică ! grăi Antinou, izgonind musca.

Călătorul se ridică și se porni să înconjoare sala, luînd-o pe partea stîngă. Ținea tipsia de lemn în față, mîinile i se zgîlțîiau. Chipul i se strîmbă ; se schimonosise și urîțise într-un fel straniu. Ochii îi erau apoși ; cei prezenți au socotit, bineînțeles, că bunătatea lui Telemah îl înduioșase și-l înlăcrimase ; ce altceva ar fi putut să-și închipuie ? Firește, și-ar fi putut imagina că-i curgeau ochii. Tăiară mărunțit bucăți de carne ; i-a fost îngăduit să le culeagă,

nu era decît un gest. Oricui i s-ar fi putut năzări că prin săvîrşirea acelui gest, îl recunoşteau pe Telemah drept rege al Itacăi.

Pe chipurile lor apăruseră expresii de indiferenţă sau curiozitate juvenilă ; în ochii multora se afla teamă.

— Este un vagabond pe care l-a adus Eumeu, i se adresă Melantius lui Antinou, peste masă.

Musca se aşează iarăşi pe fruntea lui Antinou, iar el o goni.

— Ca şi cum n-am fi avut deja destui cerşetori pe aici ! izbucni căpetenia pretendenţilor, cu voce foarte ridicată ; într-adevăr, a fost un strigăt în toată legea. Parcă nu ne-ar fi fost linse destul farfuriile şi fără ăsta !

— Eumeu îi trage după el aici, s-o îmbuibe pe Dînsa cu basme, a vorbit Căpetenia-caprelor. Astfel încît dînsa să poată spera în continuare că Cel-dus-pe-vecie, Cel-înecat, Cel-devorat-de-peşti, se va întoarce acasă şi va pricinui o răzmeriţă. Ăsta a încercat să se ia la harţă cu mine, azi-dimineaţă, dar i-am luat eu piuitul.

Cerşetorul se afla acum în spatele lui Melantius.

„Îi aleg, rosti în gînd. Încerc să-i selectez. Încerc să-i elimin prin selecţie. Încerc să mă elimin şi pe mine prin selecţie."

— Cară-te de aici ! grăi Antinou, cu grosolănie.

„Am să discut cu el, poate voi reuşi să-i cruţ viaţa", chibzui Călătorul ; Cel-întors-acasă.

— Odinioară am fost un bărbat puternic, rosti, acelea fiind primele cuvinte articulate de el în Sala aceea — deocamdată.

Musca făcu viraje, plană în coborîre şi se aşeză pe fruntea caldă, delicioasă a lui Antinou. A aterizat în sudoare ; era o sudoare bună, acidă, zămislită de mînia dintîi, mirosind a piele gustoasă, de om. Era probabil îmbătată de aburii vinului ce urcau din gură. Brusc, musca a ştiut care-i era datoria faţă de oameni şi Ursită. „Iar

acum voi mușca", și-a spus în gînd musca aceea, care nu era decît Palas Atena în travesti.

Cînd a mușcat, iar mușcătura a fost una amarnică, Antinou a luat-o la țintă și s-a plesnit peste frunte, o dată, de două ori, și n-a putut ști că musca se afla deja sus, sub acoperiș, pe o bîrnă din lemn de cedru strălucind de funingine, încîrligîndu-și picioarele.

— Cară-te ! răcni el. Dispari, haimana blestemată și împuțită !

Călătorul de curînd sosit acasă făcu doi pași îndărăt, întorcîndu-se către ușă mai înainte ca Antinou să fi avut răgazul necesar să se plece, să apuce scaunul pentru picioare, să-l ridice deasupra mesei și să-l slobozească. Îl izbi în spinare, exact în omoplatul drept. Cerșetorul mai făcu doi pași, și încă unul, apoi încă unul ; durerea era cumplită, totuși rămase în picioare. Scaunul de picioare lovise în stofa subțiată de uzură, în piele și os, și căzu peste prichiciul dimprejurul vetrei, după care se rostogoli pe pardoseală.

— Na, „bărbat puternic", stîrv împuțit ce ești ! a răcnit Antinou.

„M-a izbit în umăr, nu-i nici un pericol, rosti în minte Bărbatul care revenise Acasă. Ar fi putut să mă nimerească în grumaz. Aș fi putut să mă prăbușesc și le-aș fi oferit o imagine jalnică."

— Antinou ! strigă Telemah din toate puterile, sărind în picioare.

„Nu-i nevoie să le iau viața", cugetă Bărbatul, cel proaspăt sosit Acasă.

— Antinou ! strigă Eumeu.

„Nu-i deloc nevoie să le iau viața", cugetă Călătorul, cel ce sosise în acel loc.

— Antinou, se poate ? rosti domol Amfinom.

„Nu-i de nici un folos să le iau viața, vreo cîțiva sînt oameni cumsecade, se poate discuta chibzuit cu ei, sînt

încredințat de asta," își spuse Bărbatul ce se îndrepta agale către ușă.

— Să-i fie învățătură de minte, grăi Melantius, și încercă să hohotească, dar panica i se preschimbă brusc într-o spaimă imensă. Se străduí s-o disimuleze, scuipînd după cerșetor.

„Cîțiva dintre ei sînt într-adevăr oameni cuminți și n-au rostit nici o vorbă," cugetă cel proaspăt intrat în urzeala zeilor.

Musca îi pîndi pe toți cu nenumăratii ei ochi. Zbură în jos și-i dădu tîrcoale lui Eurimah.

Melanto, care se afla în picioare, în curte, avu impresia că Eurimah îi făcea semn cu capul și păși în vestibulul de intrare, îndreptîndu-se în direcția pragului. „De el îmi place cel mai mult", meditä ea, trăgîndu-și abdomenul cît putu, ca nu cumva să-i atragă prea mult atenția. „S-a purtat cu mine mai frumos decît toți ceilalți", gîndi. Însă nu i-a întîlnit privirile ; nu-i făcea semn ei, alunga o muscă. Cerșetorul se afla în picioare, exact în fața ei ; nu-i despărțea decît pragul de piatră. Cineva aruncase cu ceva după el ; chipul lui o înspăimîntă.

— Ce stai acolo și-mpiedici lumea să intre, linge-blide nenorocit ce ești, se răsti ea.

Dar i-a fost frică de ochii lui, iar gura cerșetorului rînjea schimonosit și cu răutate.

— Dă-te la o parte, lasă-mă să trec, lingăule... și mai și puți a porc, zise, dar n-a mai cutezat să-l privească în ochi.

Musca l-a ciupit de frunte pe Eurimah. Ar fi aruncat și el cu scaunul de picioare, dacă fata nu s-ar fi aflat în acel loc. „Ce naiba face acolo, gîndi el. De ce și-o fi găsit să stea acolo și să se dea-n spectacol !"

Îi făcu semn să dispară.

Cerșetorul se așeză iarăși pe pragul de piatră, nemaisinchisindu-se de ceilalți.

Eumeu zări chipul lui Telemah. Gîndi : „Acum o să izbucnească-n lacrimi." Însă Fiul îşi aţinti privirile asupra mesei. Maxilarele sale frămîntau ceva ; mestecau carnea tare ce se cheamă Mînie. În faţă, mîinile încleştate îi zăceau pe masă. Ţineau strîns acel obiect, dur, Durerea. „S-a maturizat, a dobîndit stăpînire de sine," meditä Eumeu. În chenarul uşii dinspre iatacurile femeilor, îndărătul Fiului, stătea în picioare Euriclea, cu palmele puternic împreunate, iar privirea ochilor miopi îi era din cale-afară de ageră şi scrutătoare. Îşi desfăcu palmele, punîndu-şi-le peste umerii subţiaţi. Trecu pe lîngă Telemah, îndreptîndu-se către fata ce se afla afară.

— Doamna poftește să-ți vorbească, Eumeu.

*

Penelopa a auzit ceva dur căzînd pe pardoseală şi rostogolindu-se ; şi aproape în acelaşi timp, două-trei strigăte înfierbîntate. Se aplecă mult în afara ferestrei. Odrasla cea borţoasă a lui Dolios traversa pieziş curtea ; s-a oprit, zîmbind şi făcînd semn cu ochiul cuiva aflat în vestibulul de la intrare sau dincolo, şi se făcu nevăzută sub acoperişul plat al megaronului.

— Ceva l-a mîniat pe Antinou şi a aruncat cu un scaun de picior după cerşetorul nou-venit, rosti Eumeu. A zis că nu-i plac lingăii.

— Dar ce legătură au toate acestea cu Melanto ?

— Pare-se că nici dumneaei nu-i prea plac lingăii, rosti el, zîmbind cu blîndeţe.

— Eumeu, cine-i cerşetorul acesta ?

— Asta n-o pot spune eu, Doamnă.

— Arată ca şi cum ar avea ceva de povestit, Măria-ta, interveni Euriclea.

— De unde se trage ?

— Spune că-i din Creta, grăi Eumeu. Şi de ce n-ar fi din Creta ? Zice că l-a cunoscut pe Cel-dus-de-acasă, care,

sperăm cu toţii, se va-ntoarce curînd, cel pe care, în curînd poate, îl vom numi Cel-întors-acasă, Cel ce a sosit Acasă. ce ştiu eu ?

Penelopa se răsuci cu spatele la ei. Tînăra sclavă, cea cu burta umflată, păşea de-a-ndăratelea în direcţia altarului lui Zeus.

— L-a întîlnit pe Cinstitul-dus-de-acasă, sau pe cel ce în scurtă vreme vom fi în stare, poate, să-l numim Cinstitul întors în Mijlocul-nostru, cu multă vreme în urmă, spuse Eumeu. Sau poate că nici măcar nu-i chiar aşa de mult de-atunci. N-a fost prea lămurit în această privinţă, n-a vorbit deschis.

— Atît de mulţi sosesc, grăi Penelopa. Vorbesc vrute şi nevrute şi totul e lipsit de noimă. Numai vorbe-n vînt.

— Pare un om grozav de interesant, rosti Euriclea, apăsîndu-şi palmele una de alta pentru a le stăvili tremurul nevolnic. Arată ca şi cum ar fi călătorit prin locuri neumblate şi a cunoscut o mulţime de oameni de tot felul. Chibzuiesc că Măria-ta ar fi încîntată de vocea lui. E plină de linişte.

Fiica lui Dolios arăta ca şi cum tocmai fusese bătută.

— Atunci, aduceţi-l aici, să-l văd şi eu, vorbi Penelopa.

În acea clipă observă, pentru prima dată, că Eumeu îşi dichisise picioarele împuţite cu nişte sandale noi, de o culoare maroniu-gălbuie. Le auzi tropăind pe scările de la apartamentele femeilor ; bătrînul părea foarte zorit. Acolo, jos, Femiu se pornise pe cîntat. Pisica cea sură, şoricăreasa, încă mai rătăcea pe afară, deşi ea spusese că nu vrea s-o mai vadă în faţa ochilor. Fiica lui Dolios şedea pe banca de lîngă poartă, în curtea exterioară, iar pisica se freca de picioarele ei.

Penelopa îşi duse mîna albă pînă la fruntea încă nepudrată.

— În mod hotărît se simte furtuna în aer, i se adresă Euricleei pe un ton foarte prietenos. Simt cum mă apasă pe cap.

Din sala de jos s-a auzit un fel de pocnet ; cineva strănută cu furie de vreo două, trei ori.

— Și eu mă simt la fel, grăi bătrîna. Mă-nțeapă în tot trupul ; pesemne mi s-a pornit din nou guta de toamnă.

Se auzi tropăitul sandalelor lui Eumeu pe scări ; nu mai era așa de zorit ; acum se găsea în picioare, în chenarul ușii, însoțit de mirosul de porc. Penelopa se-ntoarse cu fața la el.

— Ei, unde l-ai dus ?

— Vă trimite urări de bine și mulțumirile sale, dar o roagă pe Înălțimea-voastră să aștepte pînă spre seară. Mi-a spus că a purtat aceeași povară ca și Cel-dus-de-acasă, cel ce are să se numească, poate în curînd, Cel-întors-acasă. De i se-ngăduie să rămînă, zice, va avea multe de povestit în seara asta, cînd vor pleca ceilalți oaspeți.

— Își permite cam multe, zise Penelopa, deși nu simțea nici urmă de supărare. Ah, da, spuneți-i c-am să-l ascult în seara asta. Și nu pentru că mi-ar folosi la ceva sau că aș avea chef să ascult ; cu toate acestea îl voi asculta ; asta-i datoria mea.

Doi sclavi cărau leșul unui animal prin curtea exterioară, îndreptîndu-se către poartă. Pisica ce se freca de fata lui Dolios părăsi piciorul cu iuțeala unui fulger, luîndu-se după ei. Fiica lui Dolios, cea din cale-afară de borțoasă și consumată de bărbați, se aplecă în față, de pe bancă, privind plină de curiozitate prin poarta deschisă din zidul exterior ; în clipa următoare, se află în picioare.

— S-au pornit acum să măcelărească și cîini ; nu le mai ajung merindele ? întrebă Stăpîna.

Euriclea avansă, își întinse gîtul, izbutind să vadă și ea. Sclavii ajunseseră la poarta din exterior și dispărură în spatele zidului.

— Este cîinele cel bătrîn, spuse. Bătrînul Argus, cel ce-i aparținea Celui-dus-de-acasă. În ultima vreme a fost foarte bolnav, nu făcea altceva decît să zacă și să gîfîie.

— Asta-i semn, de bună seamă, că nu mai avea de ce să trăiască, se auzi vocea lui Eumeu, care înaintase cu vreo cîțiva pași în încăpere.

Penelopei nu i-au plăcut vorbele lui, și mirosul de porc venind de la el era foarte puternic.

— Foarte bine, spuse ea, poți pleca.

Acolo jos, cineva strănută din nou, cu violență, ca o trîmbiță.

— Care-o fi fost ? întrebă Penelopa, încercînd să rîdă. Într-adevăr, acum rîdea cu hohote, un rîs sonor, tineresc. Strănuturile sînt într-adevăr amuzante ! Cine a fost ?

— Bănui că Telemah, zise Eumeu, de-acolo de pe prag. A mai strănutat de cîteva ori și mai deunăzi.

— Sper să nu fi răcit în barca aceea, spuse Penelopa.

*

Și în acea zi, atît de încărcată de frămîntare, mînie, încercări, orbecăieli și strădanii de a-și aduna gîndurile pentru a vedea limpede, cea care poate încă mai aștepta, cea aparent Părăsită, bogata proprietăreasă de porci, oi, capre și vite, a primit o nouă cerere în căsătorie, o cerere care venea dintr-o direcție neobișnuită.

În ziua aceea bărbații aflați în megaron dăduseră pe gît mai multe cupe și au fost mult mai zgomotoși decît de obicei. Un grup de pretendenți din Samos și un altul de pe Insulele de la Răsărit s-au îndreptat, defilînd, spre corăbiile lor, după ce cîțiva dintre ei fuseseră trimiși în delegație la picioarele scărilor să se ploconească și să-și exprime mulțumirile. Nu au spus-o, dar n-aveau să se mai întoarcă nicicînd ca petitori. Rîndurile pretendenților se subțiau. „Își închipuie că am ales deja și presimt că alesul nu-i printre ei, cugetă Penelopa. Sau sînt oare nervoși, ridicol de nervoși, din alte motive ?"

Telemah n-a părăsit jilțul din megaron cît a fost ziua de lungă. Puseseră la cale o partidă de lupte sau pugilat în curtea interioară. Euriclea i-a adus la cunoștință — fără ca cineva să i-o ceară — că mai sosise încă un cerșetor, pe nume Iros, din oraș ; după cît se părea se luase la harță cu noul-venit, considerînd că proaspătul cerșetor se amesteca în treburile lui. Cînd s-a întîmplat ca Penelopa — cu totul accidental, din pură întîmplare — să-și arunce privirile prin deschizătura ferestrei, harța se isprăvise deja, iar Antinou, în picioare în centrul incintei, rîdea în hohote.

— Se pare că-i foarte vînjos, zise Euriclea. Au rămas uluiți cînd au văzut ce zdravăn e.

— Cine ?

— Cel nou-sosit, răspunse bătrîna. Cel care are să-ți spună, deseară, povestea lui.

— Atunci, e tipul de scandalagiu ?

— Nu, cîtuși de puțin, spuse acea pricepută, deși, în acea zi, deosebit de indiscretă reporteriță. Dar cei de jos au încercat să bage zîzanie între ei ; Antinou, bineînțeles ; și-a ieșit complet din fire, parc-ar fi înnebunit de-a binelea, așa că i-a ațițat unul contra altuia. Dar, pur și simplu, l-a trîntit cît colo.

— Cine l-a trîntit pe cine ?

— Cel nou-sosit l-a trîntit pe Iros. Vînjoșenia lui este neobișnuită la un cerșetor, zise Euriclea, ațintindu-și privirile asupra picioarelor. Pesemne că nu-i cerșetor de mult timp. Sau poate că sosește de-a dreptul de pe la case bogate și generoase.

*

Într-adevăr, iată că a sosit un nou, întîrziat și înspăimîntat pretendent.

Nu era pe deplin nebăut, dar vizita a avut loc destul de tîrziu, după-amiază. Trimise o roabă la etaj, cerînd îngăduința de a vorbi cu Stăpîna între patru ochi. Cînd ea își făcu apariția în vestibulul de la etaj, el se afla la picioarele

scărilor, ploconindu-se. „A-nceput să deprindă bunele maniere," își spuse în gînd.

— Despre ce-i vorba ?

— O chestiune importantă pe care, cu îngăduința voastră, aș vrea s-o discutăm împreună.

— Despre ce anume ?

— Nu pot vorbi de-aici, de la picioarele scărilor.

La aceste cuvinte, Penelopa îl lăsă să urce cele de trei ori cîte șapte trepte, pînă la etaj. Individul se cramponă de balustrada scării și se sprijini de perete. Pe chip i se citea o spaimă imensă, dar și slugărnicie.

Penelopa rămase în cadrul ușii.

— Are vreo legătură cu administrarea moșiei ?

— S-ar putea spune și așa, replică el, schițînd un zîmbet răvășit. Da, se poate spune și așa. Firește, într-adevăr, se poate.

Penelopa rămase în așteptare.

— E ceva foarte important, zise el. E ceva de o importanță extraordinară. E un plan.

— Nu prea pricep, rosti Penelopa, umplînd cadrul ușii cu personalitatea ei, cu brațele-i albe, dezvelite și cu pieptu-i provocător.

— Este un plan nemaipomenit de bun, spuse el, sprijinindu-se iarăși de perete.

Pupilele îi erau absolut negre, globii ochilor străbătuți de vinișoare sîngerii. Nu mirosea atît a țap, cît a capră, firește, un pic și a țap. Avea brațe lungi și zdravene, umeri largi, chiar și în acea atitudine de umilință. Picioarele îi erau solid construite deși în acea clipă păreau niște coloane nesigure. Părul-i negru arăta ca o perie hirsută, pielea, cafenie.

— Am cugetat adînc și mi-am frămîntat creierii, spuse. Sînt un bărbat.

Penelopa aștepta.

— Sînt un bărbat foarte destoinic, continuă, adresîndu-i un zîmbet strîmb, desperat, implorînd-o.

— Sînt un bărbat tot atît de destoinic ca oricare altul.

Penelopa așteptă. Nu peste mult timp va pune capăt așteptării. Într-o clipă își va ridica mîna și va indica — nu persoana lui, nici vreo altă parte anume din ființa lui ; ca de pildă fruntea-i îmbrobonită de sudoare, gîtul noduros sau pieptul păros sub tunica-i de corp, ci va arăta în direcția lui, în direcția mirosului de capră, poruncindu-i să plece.

— Sînt sclavul tău, zise. Știu o groază de lucruri din culisele jocului. Cunosc o mulțime despre politică.

Încă nu.

— Aș putea fi instrumentul cu care să-ți cîștigi deplina libertate, rosti el. Am pus la cale ceva. Îmi placi la nebunie. Îmi place Itaca la nebunie. Am fost mereu bun cu caprele, femeile și copiii. Sînt în stare să cîrmuiesc la fel de bine ca mulți alții.

Acum da !

Penelopa își ridică mîna. Puteți spune că l-a aruncat pe scări pe Căpetenia-caprelor, pe sclavul Melantius, cu un picior în turul pantalonilor. Puteți spune fără a greși că individul a fost apucat de gît și, cu un picior în partea moale, a fost trimis să se rostogolească pe cele de trei ori cîte șapte trepte și cu asta gata ; și că restul vieții sale n-a mai fost nimic altceva decît o desăvîrșire a ceea ce i se-ntîmplase. Deși Penelopa de-abia de schiță un gest. Își ridică mîna albă, arătînd în direcția lui, către înălțimea-sa căprarul.

„Dispari !"

Se împletici pe trepte, traversă împiedicat vestibulul interior al megaronului, se furișă pe lîngă zidul dindărătul lui Telemah și află ușa lăturalnică, ieși în pasajul îngust dintre zidul casei și acela al incintei. Se îndreptă către poarta dosnică, pe lîngă magazia-arsenal, și se sprijini de perete cugetînd că acolo, înăuntru, se aflau arme : ridică-te,

ființă călcată în picioare ! Adună-ți forțele, tu, cel adînc năpăstuit ! Încropește un partid, rade-i pe toți, arată-le cine ești ! N-ai izbutit să ajungi între coapsele ei, nu, de bună seamă, coapsele ei sînt prea sfinte și prea delicate pentru șalele tale ! Pesemne că mirosul tău de usturoi este prea tare pentru dînsa, nu-i îngăduit ca lancea poftelor tale trupești să se-nfigă în fuiorul din poala ei pentru a-și afla acolo virtutea și fericirea — ci poți apuca o lance și s-o-mplînți, ca un semn, ca o urare din partea ta, între cei doi sîni ai ei, asta poți săvîrși, dacă vei voi, dacă vei voi !"

Pur și simplu, era beat mort. Își află drumul în lungul zidului orbecăind, dădu cu degetele de poarta grea, din lemn de stejar, a magaziei cu arme, poarta nedeschisă de mult amar de vreme, continuînd să avanseze pe pipăite. Izbuti să străbată curtea dosnică, apoi să-mbrățișeze zidul casei, urmîndu-l de cealaltă parte, să dea colțul dinspre ușa ce ducea în vestibulul din față, apoi străbătu curtea interioară deosebit de stăpîn pe pasul său, îndreptîndu-se către curtea exterioară.

„Cară-te, nu te mai holba așa !" bîigui către soră-sa.

Cînd a trecut pe lîngă altarul dedicat lui Zeus, a grăit cu voce tare :

„Nu-i ajută decît pe nobili ! Dar într-o bună zi... ei bine... !"

29

Noaptea din ajun

Tîrziu în acea noapte, cînd toți pretendenții-oaspeți plecaseră, Călătorul a stat de vorbă cu Penelopa.

I se îngăduise să rămînă ; megaronul fusese curățat și pus în ordine ; vreo două buturugi ardeau în vatră. S-a așezat pe pragul din piatră și a așteptat. O roabă îi adusese apă într-un hîrdău din aramă, așa că a putut să se spele puțin ; mirosea a porc.

Zeii, care țin în mîinile lor timpul, făcuseră ca ziua aceea să fie lungă pentru el. Oaspeții — pe care deocamdată nu-i putea numi dușmani de moarte, ci doar niște mucoși încrezuți, adolescenți cu pofte nesatisfăcute și bărbați în floarea vîrstei — încercaseră să atîțe un alt cerșetor împotriva lui. Îl îmbrîncise cît colo și-l tîrîse afară, în curte. O făcuse cu un soi de bucurie, pe care n-o mai trăise de foarte multă vreme. Fusese pe deplin conștient de vînjoșenia spinării, brațelor și picioarelor sale. Nu se dăduse prea mult în spectacol, a folosit doar o ridicare și cîteva prize. A fost o bucurie caustică : bucuria de a-i face pe alții să se simtă de prisos, de a-i domina prin forța sa. După aceea fusese lăsat în pace. O bucată de vreme a stat pe banca din incinta interioară ; se deplasase de asemeni pînă la poarta din exterior. Cîinele fusese îndepărtat ; era mort. Cîinele nu-i frămîntase în mod deosebit cugetul. Numele lui fusese Argus. Și-a amintit că fusese cîndva un cățeluș ; dar dacă a fost acela îmbătrînit cu douăzeci de ani sau altul, n-a avut cum să știe.

Tocmai avusese o discuție cu Fiul ; vorbiseră pe șoptite înainte ca Telemah să se ducă la culcare.

— Sînt plin de nerăbdare, a spus Telemah. Și un pic cam nervos. Am îndepărtat toate fostele tale arme din holul de intrare ; acum se află în arsenal. Dar am lăsat trei scuturi și cîteva lăncii în spatele unui cufăr. Cîțiva dintre ei își aduc spadele în megaron. Pot să repet indicațiile pe care mi le-ai dat și de-a-ndăratelea. Cînd va izbucni lupta, cînd ai să faci semn, atunci...

— Numai dacă va izbucni, numai cînd am să fac semn, a spus el. Încă nu m-am hotărît.

— Trebuie să scăpăm de cei mai răi, cei doisprezece, a zis Telemah. Nu cred că mîine vor fi în număr mai mare. Douăzeci și patru au plecat astăzi. Dacă vremea se va înrăutăți, atunci e posibil ca mulți dintre cei de pe insulă să rămînă pe la casele lor.

— Odihnește-te cum se cuvine, băiete, i-a spus Fiului. Peste puțină vreme voi avea de vorbit cu mama ta.

Fiul s-a îndepărtat prin sala mohorîtă. Călătorul a auzit zvonul paşilor parcurgînd sala interioară, apoi o uşă ce se deschidea şi se închidea ; Telemah intrase în dormitor.

Cel ce se-ntorsese Acasă se afla în beznă, în ceea ce era aproape beznă. Din cînd în cînd buştenii trosneau. Se afla aşezat cu mult în afara inelului de lumină aruncat de focul din vatră, iar anii se scurseseră.

*

O uşă a fost deschisă în catul de deasupra sălii interioare. Penelopa a coborît cu paşi rari treptele, a trecut prin sală, iar după ea s-au auzit alţi paşi înfundaţi. Se afla în cadrul uşii ce ducea în casă ; îi putea deslusi silueta. În timp ce se îndrepta către foc, cerşetorul s-a ridicat, dar a rămas în picioare lîngă prag. Acum Penelopa luase loc în jilţul lui Telemah.

— Vai, dar nu mai sta acolo, spuse ea. Vino mai aproape : e foarte răcoare în seara asta.

— Doamnă, se auzi vocea din beznă, îmi pare rău că-am fost nevoit să pătrund aici în acest fel şi să te deranjez la o oră aşa de tîrzie. Îţi sînt recunoscător că te-ai ostenit să cobori.

— Ia loc, te rog, spuse Penelopa.

Acum a izbutit să-l vadă : un bărbat în zdrenţe, trecut de mult de vîrsta de mijloc. În lumina slabă, barba lui avea reflexe argintii şi arămii. A luat un scaun pentru picioare şi se aşeză mai aproape, umbra unui stîlp îi ascundea chipul.

— Am auzit că ai a-mi spune cîte ceva despre soţul meu, rosti Penelopa.

Era fardată din abundenţă, mai mult decît odinioară, observă el. Chipul îi era mai împlinit, trăsăturile, mai maturizate, pieptul mai ridicat şi mai amplu, coapsele, mai pline. Părul îi strălucea şi mirosea a parfumuri ; îşi păstrase încă desimea. Călca mai greoi, judecînd după puţinii paşi pe care-o văzuse făcîndu-i. Era învesmîntată cu tinerească eleganţă şi asta nu-i fu pe plac. Purta o rochie albastră cu bordură roşie ; la gît avea un colan de Tesprot

sau Creta din argint, cu perle roşii sau fragmente de smalţ în el. Încheieturile mîinilor îi erau încercuite de nişte brăţări masive, cam zgomotoase, patru din argint şi două din aur ; i se păru că le recunoaşte. În picioare avea sandale albe, cusute cu perle ; fără îndoială, erau noi.

Penelopa era conştientă de prezenţa mirosului de excremente porceşti şi văzu că sclavele îi aduseseră apă într-un hîrdău din aramă, însă pesemne că nu izbutise să se spele încă. Picioarele străinului se găseau în bătaia neastîmpărată a luminii ce-o răspîndea focul ; erau îngrozitor de murdare. Parcă îl mai văzuse cîndva, sau pe vreunul de teapa lui, un cerşetor ce semăna cu el ; această recunoaştere îi dădu o senzaţie neplăcută.

— Doamnă, rosti el, sper că nu peste mult timp, soţul se va afla aşezat în acest loc, simţindu-se ca acasă în propriul său cămin.

— Ce vrei să spui ?

— Sper că va sosi grabnic acasă, rosti el.

Spusele sale sunau ca vechea şi obişnuita poveste. Întotdeauna începeau cu speranţele, pentru a o face să rămînă şi să asculte continuarea. În acea clipă era pregătită să asculte. Considera că era de datoria ei, era una dintre obligaţiile pe care le avea de împlinit Cea-ce-aşteaptă. Şi încă mai simţea un soi de curiozitate — după toţi anii scurşi ! — şi de dor după acea lume necunoscută, la care nu ajunsese niciodată altcumva decît prin intermediul urechilor, datorită relatărilor unor pribegi sau musafiri întîmplători.

— De unde te afli ? întrebă scurt, astfel încît să-l oblige să se concentreze încă de la începutul-începutului.

— Sînt de pe o insulă, doamnă. Sau mai bine spus : dintr-o ţară insulară.

— Mi s-a spus c-ai fi din Creta, grăi Penelopa, pentru a-i îngrădi încă şi mai mult vorba. Orele erau înaintate : avea toate scuzele să-i fie somn ; obligaţia de a asculta trebuia să înceteze cît mai grabnic.

— L-am cunoscut pe soţul dumitale acolo, doamnă. Pe vremea cînd se aflau în drum către Ilion, acum douăzeci de ani.

— Ah, exclamă Penelopa, şi se întoarse înspre foc, încercînd să înăbuşe un căscat. Sînt cam mulţi ani de-atunci, nu ?

— Da, foarte mulţi.

— Să ştii că şi eu l-am cunoscut acum douăzeci de ani, grăi ea, sarcastică. Amintirea acelui moment îmi este limpede. Într-adevăr, îmi amintesc chiar şi cum era înveşmîntat.

— Doamna mea, nu vreau să mă laud că memoria mea este desăvîrşită, în toate privinţele, dar şi eu îmi aduc aminte, din întîmplare, căci eram mai tînăr şi mai atent la amănunte pe vremea aceea... Îmi aduc aminte chiar cum era înveşmîntat.

— Nu mai spune ! zise ea, înălţîndu-şi sprîncenele şi-nturnîndu-şi chipul înspre el. În acest caz, ai o memorie nemaipomenită.

— Din nefericire, am în anumite împrejurări, rosti el. Asta mă deranjează în mare măsură. Îmi aduc aminte de o groază de lucruri ; de pildă, de anumite războaie la care am luat parte ; ceea ce mă împiedică în unele din îndeletnicirile mele.

— Îndeletnicirile dumitale ? Ce înţelegi prin îndeletnicirile dumitale ?

— Doamnă, grăi el, preocuparea mea de cîţiva ani, de şapte ani de zile, a fost mai cu seamă încercarea de a-mi duce traiul în chip paşnic, de a trăi alături de fiinţe pe care le-am îndrăgit. După care memoria mi s-a trezit, tulburîndu-mi liniştea. Zeii mi-au stîrnit-o. Am pornit într-o călătorie pe mare.

— Nu mai spune, repetă dînsa, neluînd în seamă vorbele străinului. În sfîrşit, cum ziceai că era înveşmîntat soţul meu ?

— Îmi aduc aminte că purta o lungă pelerină de lînă, groasă, de culoare purpurie.

— Mulţi erau cei ce purtau astfel de pelerine ; în acel an erau la modă, constată Penelopa. Toată lumea trebuia să aibă o pelerină lungă, purpurie ; erau ultimul strigăt, după moda din Micene. Şi-apoi au vrut să-i impresioneze pe vrăjmaşi.

— I-a impresionat îndeajuns, spuse el. Culoarea roşie a durat o groază de vreme.

— Cum adică ?

— Cîţiva care-au avut pelerine deschise la culoare şi le-au înroşit şi ei, grăi el.

Penelopa încercă să deslușească în vocea străinului subînţelesuri, o notă de ironie.

— Nu pricep prea bine ce vrei să spui, zise ea, şi privi în foc, fiind conştientă de prezenţa mirosului de porc. Îţi mai aminteşti şi alte amănunte ?

— Avea o pafta din aur. Era alcătuită din două părţi şi gravată cu nişte siluete. O clipă, mi-am amintit. Un cîine de vînătoare care tocmai îşi înfipsese colţii într-un pui de cerb.

Penelopa privea cu îndărătnicie focul.

— Şi mai ce ? rosti scurt.

— Purta o tunică foarte fină. Ţesătura era tot atît de diafană ca... da, da, ca ultima foiţă de ceapă. Era de culoare galbenă, şi-mi amintesc că strălucea ca aurul.

În acea clipă, Penelopa se porni pe plîns. Împotriva voinţei sale. O răzbiseră lacrimile. Rosti în gînd : „Ce prostie să plîng aşa, poate că minte ; pesemne c-a auzit de la altcineva, viclean e cerşetorul ăsta ; vrea să mă facă să plîng ; mare prostie să m-apuc să plîng, acum."

— E cam mult fum aici, atmosfera-i încărcată, şi fumul lîncezeşte în aer.

— Atmosfera-i cam încărcată, recunoscu el.

— E sigur că va ploua din nou, rosti Penelopa.

Cerşetorul a mai aşteptat o vreme. Cînd a furat-o din coada ochiului, a băgat de seamă că pe fardul obrajilor apăruseră dîre.

— De bună seamă, n-am de unde ști dacă așa era înveșmîntat cînd a plecat de-acasă, spuse. Se prea poate să-și fi rostuit veșmintele și paftaua pe undeva, pe drum.

— Te cred, te cred că l-ai văzut în Creta. Dar de unde știi că acum se află în viață și pe drumul întoarcerii ?

— Doamna mea, rosti el, am călătorit foarte mult. Nu pot spune decît atîta : Cu puțină vreme în urmă, Odiseu se afla pe țărmul Tesprotidei. Avea de gînd să se ducă la templul Dodonei, să-l întrebe pe Zeus cum trebuie să-nfăptuiască... dacă trebuie s-o facă la întoarcerea acasă.

— Să facă, ce ? întrebă Penelopa, ridicîndu-și chipul în direcția Beznei personificată de cerșetor.

— Dacă să-i ucidă sau dacă să-i lase să plece nevătămați, spuse străinul. Dacă să sosească pe lumina zilei sau în taină. Dacă să-i spună soției sale : „Doamnă, iubita mea soață, iată-mă ! Am fost departe, mult amar de vreme, într-o călătorie. Mi-a fost cu neputință să mă-ntorc mai curînd. N-am sosit chiar cu mîinile goale."

Tăcere, în vreme ce ecoul vorbelor se stinse.

— Sau ? rosti Penelopa.

— Sau dacă să sosească pe ascuns, în taina nopții, să stea în umbră, să pîndească tot ce mișcă la lumină, și mai întîi să cumpănească lucrurile.

Tăcere, în vreme ce Penelopa se strădui să priceapă și să-și imagineze situația.

— El... se porni ea ; după care gura i se pecetlui.

— Știe ce se petrece aici, vorbi cerșetorul.

Penelopa își adună puterile, meditînd : „Trebuie să aleg, acum, fără zăbavă." Și alese :

— Om bun, spuse, nu-ți dau crezare.

— Firește, doamnă, firește că nu-mi dai. Ceva însă înlăuntrul dumitale îmi dă.

— Om bun, soțul meu este mort. Trebuie să mă mărit iarăși. Am făcut o groază de promisiuni ; doresc să respect măcar una.

— Da, doamnă, rosti el, desigur că vrei.

— Oare de ce-ţi vorbesc atît de deschis, om bun ? Nu ştiu. Dar, bagă de seamă, nu fac altceva decît să vorbesc cu mine însămi.

— Bag de seamă că vorbeşti de una singură, doamnă, iar eu nu prea trag cu urechea, spuse el.

— Trebuie să aleg, om bun. Sper că pricepi, nu-i aşa ?

— Înţeleg, doamnă, rosti celălalt din beznă. A fost dus de-acasă mult prea multă vreme. Alegerea ţi-ai făcut-o de mult.

— Nu-i adevărat ! minţi Penelopa.

— Nu ascult aproape deloc. Nu fac altceva decît să şed în locul ăsta. Nu ai impresia că miros îngrozitor ?

— Rămîi unde te afli, spuse ea. E deosebit de plăcută conversaţia cu tine. Poate că-mi vor veni nişte idei. Poate că voi dori să te-ntreb despre o mulţime de chestiuni, lucruri şi fapte, om bun, cinstit oaspete. Poate că-ţi voi cere sfatul.

— Doamna mea, sînt numai urechi.

— Poate-ţi voi cere sfatul, om bun, repetă Penelopa, cu privirea aţintită în direcţia stîlpului. Chipul străinului era complet ascuns în acea clipă.

— Am de ales între doisprezece bărbaţi, grăi ea. De ce n-aş alege acum ; de ce să aştept încă şase zile ; de ce n-aş alege mîine ?

— Dacă nu ţi-ai făcut încă alegerea, atunci, de bună seamă, ai putea foarte bine s-o faci mîine, doamnă, zise el. Ai spus că-s în număr de trei ?

— Doisprezece, zise Penelopa. Lumea spune că sînt o sută şi opt şi că de două ori pe-atîta au fost în casa asta şi-au ospătat. Dar presupun că ştii asta, că vei fi auzit de asta, om bun ?

— Am crezut c-ai spus trei, zise el, dar probabil n-am ascultat prea atent. Deci, sînt doisprezece.

— În realitate sînt cincizeci şi doi, spuse ea. Dar gura lumii a ridicat numărul la o sută opt. I-a pus la socoteală pe toţi cei ce-au fost pe-aici doar ca musafiri.

— E foarte lesne să alegi din doisprezece, rosti el. Să alegi din trei este extrem de anevoios. Sau poate nu-i nevoie. Este în schimb mai uşor să jigneşti, să insulţi doi care-au fost trecuţi cu vederea, decît unsprezece. Mi-e îngăduit să pun o întrebare, doamna mea ?

Penelopa cumpăni cele auzite, cu ochii pironiţi în foc.

— De fapt eu nu îngădui să mi se pună întrebări, rosti ea, fiind conştientă de mirosul de porc.

— De bună seamă, nu eşti obligată să răspunzi.

— Adevărat grăieşti, zise ea. Pesemne nu-ţi voi da răspuns. Ce vrei să-ntrebi ?

— Dacă Odiseu s-ar întoarce, vei...

— N-o să se-ntoarcă, spuse Penelopa cu voce severă. E dus de pe astă lume. Întrebarea este de-a dreptul de prisos.

— Doamnă, eşti preţuită, adorată, peste poate. Eşti ţinta poftelor multor bărbaţi.

— Dacă mă recăsătoresc, o fac numai pentru a-i salva viaţa lui Telemah, vorbi ea, cu înflăcărare, adresîndu-i-se focului. Cred că pot avea încredere în dumneata, şi de aceea îţi spun următoarele : Dacă nu mă mărit grabnic, îi vor pune capăt zilelor. Nu peste multă vreme, vor ucide pe cineva, este nefiresc să nu ucidă pe nimeni. Sînt nevoiţi să-l ucidă, altminteri Telemah o să ucidă pe... vreunul. Pe unul dintre ei. Poate că pe toţi trei. Acum este aproape bărbat. Dacă mă recăsătoresc şi plec de aici, în acest caz, dispar de pe scenă. În clipa aceea el va fi un nobil printre nobilii de pe insulă, atunci nu va mai exista un Partid al Pretendenţilor, nu i-ar mai sta nimeni în cale. Apoi n-ar mai fi decît un singur partid, partidul nobililor, din care va face şi el parte. Numai atunci are să fie rege. Va fi regele *lor*. În momentul acela Laerta va putea să-şi întindă mîna să-l binecuvînteze şi să declare că el este cîrmuitorul lor de drept, că nu s-a produs nici o întrerupere în continuitatea dinastiei. Abia atunci vor accepta că soţul meu a dispărut într-o îndelungată călătorie, că a dispărut după

un război nesfîrşit şi că fiul îi urmează, iar viaţa va merge mai departe.

Străinul nu răspunse.

— Vezi că am o mare încredere în dumneata, om bun, se adresă Penelopa întunericului.

— Sînt numai urechi, replică el. Ai mare încredere în mine, doamnă.

— Şi dacă eu plec, atunci nu mai e nevoie ca cineva să fie ucis, zise ea. Nici cincizeci şi două de persoane, nici douăsprezece. Nici măcar trei. Dacă Cel-dus-de-acasă o să fie nevoit...

— Să fie nevoit ? spuse el.

— Nu ţi-am îngăduit să pui astfel de întrebări, grăi Penelopa.

— N-ar fi nevoie să-i ucidă nici pe cei trei ? întrebă el.

— Nu, nici pe cei trei n-ar fi... cel dus de pe astă lume n-ar avea nevoie să-i ucidă. Zeul le rînduieşte pe toate. Zeus ştie cel mai bine.

— Firește, Zeus ştie cel mai bine, repetă străinul. Să presupunem, dar, că Cel-preamărit a dat, la Dodona, un răspuns diferit de cel pe care o gură de femeie, o inimă de femeie îl dă aici, în Itaca ?

Brusc, Penelopa îşi dădu seama cît de puternică era duhoarea de porc.

— Sprijinit de o minte chibzuită, Zeus poate da un răspuns în Itaca, spuse ea. Zeus are mijloace să-nfăptuiască asta. El poate răspunde cu chibzuinţă, folosind gura femeilor, da, da, prin inima unei femei.

— E multă vreme de cînd ai scornit chestia asta cu Telemah, doamnă ? se auzi vocea străinului în întuneric. Nu, nu-i nevoie s-o iei ca întrebare. Dacă pofteşti, poţi s-o consideri o şoaptă venind de departe, un zvon ce nu-i pus în cuvinte. Iată ce vreau să spun : Că-i salvezi viaţa recăsătorindu-te. Ai fi putut face astfel mult mai din timp, nu-i aşa ? Şi oare n-ar fi fost mult mai puţin păgubitor,

mai puțin obositor ? Căci dumneata socotești că soțul îți este mort, nu-i așa ?

— Mi-ai spus că se află pe drum, că acum el e Cel-ce-se-ndreaptă-spre-casă, rosti dînsa, însă din vorbele pe care tocmai le-ai rostit, eu n-am deslușit decît un prea îndepărtat murmur.

— Da, rosti el. Dar nu ți-am vorbit astfel : Să zicem că Telemah pune la cale o întrecere, în loc ca domnia-ta să facă alegerea. O întrecere între trei persoane ?

— Aș zice, între douăsprezece persoane, răspunse Penelopa. Cincizeci și două sînt prea multe pentru împrejurările în care ne aflăm.

— Da, poate între douăsprezece. Ce-ai zice de topoare ? Să presupunem că fiul dumitale îi lasă să se-ntreacă în proba cu topoarele ?

— Cu topoarele ?

— Doamnă, mi s-a spus că soțul dumitale avea douăsprezece topoare din bronz, foarte frumoase, ce nu erau niciodată folosite la altceva decît la întreceri.

— O ! exclamă Penelopa în întuneric.

— Da, așa mi s-a spus. Soțul dumitale obișnuia să le așeze în curte, rînduite în linie dreaptă, la o distanță de un pas între ele, cu cozile îndreptate în sus, după care slobozea săgeți prin inelele de care sînt agățate de obicei. Întorcea în sus inelele și trăgea prin ele.

— Cunoști o groază de lucruri, om bun, zise ea.

— Doamnă, multe mi-au ajuns mie la ureche. Să zicem acum că Telemah scoate la lumină cel mai zdravăn arc pe care-l are soțul dumitale, că le dă voie să-l înstruneze și să tragă la țintă prin inele ? Cel ce-ar izbuti să-nstrunească arcul și să nimerească prin toate inelele ar putea fi cel pe care să-l alegi.

— Om bun, rosti Penelopa, a-nceput să se facă tîrziu. Bănui că vei fi istovit. Te-ai îmbăiat ?

— Doamnă, știu că-s foarte murdar. Trei zile am zăbovit la Eumeu, și de cînd am sosit la oraș, n-am prea avut prilejul să mă-mbăicz. Am crezut că voi izbuti s-o fac

înainte ca domnia-ta să coboare. Mai presus de orice, picioarele. Duhnesc a porc. Iată de ce m-am așezat atît de departe de domnia-ta.

— Ești plin de bunăcuviință, om bun. Dar nu-ți face griji, poți să te speli pe picioare de-ndată.

— Nu vreau s-o izgonesc pe domnia-ta din sala lui Odiseu și a domniei-tale, grăi el.

— Dar, om bun, nu mă izgonești deloc, spuse Penelopa. Spală-te, și-n acest răstimp, eu am să stau aici. Ești un bărbat înaintat în vîrstă, nu ? Iar eu sînt o femeie matură. Ne putem continua discuția încă un scurt răstimp... Euriclea ?

Bătrîna se ivi din bezna ușii dinspre apartamentele interioare.

— Da, Măria-ta, rosti ea. Tocmai treceam din întîmplare.

— Oaspetele nostru, preacinstitul nostru oaspete, ar dori să facă o baie de picioare, grăi Penelopa. Socotește că picioarele sale au un miros.

— Domnia-ta e prea bună cînd folosește cuvinte atît de blînde, zise cerșetorul. După părerea mea picioarele îmi put. Nu pot pricepe cum a izbutit domnia-ta să reziste putorii nevolnicelor mele picioare.

— Soțul meu, soțul meu cel dus de pe astă lume, avea obiceiul să vorbească la fel, grăi ea. Uneori folosea expresii foarte amuzante, era în stare să fie atît de plin de duh și iute de limbă, umilindu-se în derîdere în chip exagerat, la fel de tăios.

Euriclea, care în acea clipă era mai mult decît oricînd o doică de eroi, se îndoi din șale, încercă apa cu degetul, apucă hîrdăul de aramă, ducîndu-l cîțiva pași în adîncimea beznei. Cerșetorul se ridică pe picioare, își luă scăunelul, urmînd-o.

Penelopa își coborî pleoapele, ascultînd pleoscăiturile. Brusc se așternu o tăcere de nepătruns. „Nu vreau să văd, rosti în gînd. Nu vreau să văd.“ Și totuși, deschise ochii. Îi zări spinarea în semiobscuritatea dindărătul stîlpului, îi

zări părul de pe ceafă, partea ascunsă a gambei stîngi pînă sus, către coapsă. Mîna vînoasă a bătrînei doici stătea pe genunchiul lui. Cu o mişcare violentă, omul îşi trase poalele tunicii peste picior. Chipul doicii se afla ridicat în direcţia bărbii ca arama. Îi zări bărbia, văzu cum îi lucra esofagul. Mîna lui se porni în faţă, apăsînd pe gura doicii.

Penelopa îşi închise din nou ochii. Se auzeau vorbe şoptite, nu voia să tragă cu urechea. Apa pleoscăia în hîrdău. Auzi paşii bătrînei străbătînd megaronul, ieşind, mergînd spre cămări, venind îndărăt ; desluşi cum îi zvînta şi masa picioarele cu grijă, cu milostenie, ca o mamă cînd îşi masează cu ulei copilul cel mai îndrăgit. Aroma uleiului se porni să plutească în încăpere. „Încă se mai simte mirosul de porc," îşi spuse în gînd, deschizînd ochii. Străinul stătea aplecat înainte, cătînd la picioare ; Penelopa îi cercetă profilul, linia părului, fruntea, nasul, barba, grumazul. Euriclea se aplecă deasupra hîrdăului şi-l ridică.

Penelopa se înălţă în picioare.

— Mi s-a cam făcut somn, spuse. Cred c-am să mă duc la culcare. Putem să mai vorbim şi altă dată. Avem destul timp la dispoziţie. Căci bănui că vei întîrzia încă multă vreme prin locurile astea, om bun, vorbi ea cu răceală.

— Mulţumesc, doamnă, replică el.

După ce a făcut cîţiva paşi în direcţia uşii dinspre apartamentele interioare, se opri şi se întoarse. Acum îl putea desluşi mult mai limpede. Euriclea se îndreptă către uşa de afară, ducînd hîrdăul ; se auzea pleoscăitul şi clipocitul apei.

— De fapt, ideea cu întrecerea a fost bună, spuse. Straşnică idee am avut ; e bine că mi-a trecut aşa ceva prin minte.

— Într-adevăr, grozavă inspiraţie ai avut, doamnă, spuse cerşetorul.

Euriclea se opri atît de brusc, încît apa dădu peste margini. Cătă de la unul la altul cu ochii împîcliţi, cu privirea-i mioapă, mijită.

— Noapte bună, spuse Penelopa.

— Îţi doresc o noapte foarte bună, doamnă, spuse el, cu voce scăzută.

30

Cei sortiţi pieirii

Ce rol o fi jucat oare mutul, înaltul, foarte părosul Dacriostatos, cel de patruzeci de ani, semisclavul cu umeri largi, căruia repovestitorul i-a dăruit libertatea ?

Limba îi fusese retezată pe ţărmul Celor-cu-chipuri-arse, cu mult înainte de a fi fost cumpărat de Laerte. În el zăcea ura, o ură ce căuta scăpare în acţiune. A fost arma secretă a Bătrînei Euriclea, iar rolul jucat de el a devenit, pînă la urmă, hotărîtor în împlinirea faptei.

Putea asculta. În răstimpul multelor călătorii şi (s-o spunem) expediţii politice întreprinse laolaltă cu acea bătrînă a destinului, n-a vorbit niciodată, de bună seamă, dar a ascultat şi a priceput — sau a vorbit într-o limbă pe care numai Euriclea a înţeles-o.

În dimineaţa acelei zile, bătrîna s-a aflat înaintea lui, sub picăturile de ploaie ce cădeau din streaşină, în curtea din spate, şi i-a dat instrucţiuni. Cîtă vreme i-a bolborosit în ureche, bătrîna s-a ridicat pe vîrful picioarelor, iar el şi-a încovoiat genunchii. A răspuns cu pleoscăituri, cu „ă"-uri şi cu priviri.

Ochii îi curgeau, mîinile i se cutremurau de furie.

Dinspre lăcaşurile roabelor s-au auzit gemetele puternice ale unei femei.

*

Penelopa a întîrziat multă vreme lungită în pat, nu se ştie însă dacă dormise îndelung sau stătuse de veghe toată noaptea. Cînd bătrîna pătrunse în iatac şi trase perdelele

cele grele, anume făcute să sporească bezna, și deschise obloanele, Cea-care-poate-mai-aștepta-încă deschise ochii, întîmpinînd ziua cu un chip foarte palid. Norii atîrnau jos deasupra orașului, își dădu seama că ziua aceea, mai mult decît cea de dinainte, se afla în pragul iernii.

— Plouă, Măria-ta.

Auzea apa scurgîndu-se la parter, zgomot de picioare grăbite sau tîrșite în lenea dimineții, lătrături de cîini și dangăt înfundat de clopote de capră : animalele erau mînate la butucul măcelarului.

— Anotimpul s-a schimbat foarte mult, Măria-Ta, rosti bătrîna. În multe privințe a sosit vremea culesului.

Stăpîna zăbovi pînă ce izbuti să-și adune îndeajuns gîndurile pentru a încropi un răspuns :

— Ce vrei să spui Euriclea ?

Bătrîna părăsi fereastra și, cu pași înfundați, se apropie de pat. Tocmai se pregătea să-și împreuneze palmele, dar își aduse aminte că, în ultima vreme, Stăpîna considera gestul dezgustător ; le ridică, mîinile căzură rămînînd blege pe lîngă trup.

— Anul cel lung al peținorilor a dat în pîrg, Măria-ta, rosti ea, cu îndrăzneală. S-a pîrguit de-a binelea. Firește, sînt într-atît de mărginită la minte și atît de sfruntată încît îmi vine să jignesc urechile Măriei-tale cu necuviincioase nume de sclavă.

Înainte de a rosti întrebarea, Penelopa zăbovi din nou. Își întinse trupul, căută o poziție mai comodă în pat ; nu află nici una.

— Este numele a ceea ce țipă și geme acolo, jos, Euriclea ?

— Măria-ta îmi descătușează limba din anumite lanțuri ale ei și-mi slobozește nevolnica flecărcală și prostie, vorbi Euriclea. Așa e, s-au pornit durerile. Dar copilul pare temător să sosească în minunata lume a domnului nostru, Zeus. Fata urlă și țipă de azi-dimineață.

— Nu mai vreau s-aud cuvînt despre asta, rosti Cea-încă-adormită. Nu-i de demnitatea mea să aud astfel de lucruri.

O privi pe bătrînă.

— Euriclea, astăzi ochii tăi seamănă neobișnuit de mult cu ai unui șobolan. Ai stat de veghe *toată noaptea ?*

De data aceasta, bătrîna săvîrși de-a binelea gestul detestabil, scuipînd, cu palmele strîns împreunate :

— Nu se poate zice c-am stat chiar de veghe. Dar am început să umblu-n somn, Măria-ta. Curînd n-am să mai fiu printre cei vii. Mă cuprinde somnul, firește, dorm buștean, ca o piatră, ca o scroafă, și, neîndoios, cu sforăituri atît de strașnice încît, pesemne, scol în picioare toată casa, îmi închipui că, pur și simplu, mugesc în somn, sau cel puțin behăi, și-atunci mă scol, atunci mă pornesc pe umblat, bat pasul de colo-colo precum un măreț erou.

— Noaptea trecută ai păzit casa ? rosti Penelopa cu răceală.

— Nu se poate spune c-am păzit-o, grăi bătrîna. Dar cum tot umblam în somn, m-am gîndit că n-ar strica să ies din cameră și să dau o raită în jurul megaronului și prin curți.

— Și-n somnul tău, ai mai încercat și toate încuietorile, vorbi Cea-comple.-trează-acum. Ai ridicat drugi și ai scos drugi, ai legat noduri și le-ai deznodat. Cît despre mine, eu am dormit bine. Somnul meu este liniștit, nimic nu-l tulbură. Dar, întîmplător, chiar mi s-a-ntîmplat să fiu trezită de un zgomot inutil, cred c-a fost un tunet, sau poate gîndul la gospodărie, așa că, împotriva voinței mele, am deslușit cu urechea cum cineva... umbla prin somn.

— Da, straniu lucru, zise bătrîna cu exagerată veselie în voce. Unii somnambuli bat pasul de colo-colo ca orbeții, pur și simplu înaintează anevoie, însă eu am fost conștientă tot timpul, n-am răsturnat nici mese, nici scaune. Îmi închipuiam chiar că-s în stare să cuget. La drept vorbind, firește, nu pot cugeta, eu aparțin unei specii de umanitate mult prea inferioară pentru a fi-n stare de așa ceva. Gîndul meu n-a primit nici o educație, tot ce-am deprins este să le supraveghez pe doicile de lapte, să fiu cu luare-aminte să nu-și fure laptele ; și, în afară de aceasta, mă străduiesc în felul

meu stîngaci şi sîcîitor s-o slujesc pe Doamna. Dar în timpul cînd rosteam vorbe în somn — cugetul meu neavînd nici un amestec — îmi închipuiam că-s în stare să gîndesc. Ciudat lucru mai e şi mersul ăsta în timpul somnului.

— Deci te-ai furişat pe acolo, pe jos... şi ai cugetat ! îi spuse Stăpîna cu ironie. Ai vrut să vezi dacă el dormea ? Ţi s-a năzărit c-ar putea să-i fie frig ?

— Într-adevăr mi-a trecut prin cap că s-ar fi putut să-i fie frig, trebuie să recunosc, zise Euriclea. N-a voit să se culce într-un pat ca lumea, ci a insistat să se-ntindă pe jos, în vestibul, doar cu o zdrenţuită piele de capră drept învelitoare, sau cel mult trei. Cum tot se-ntîmpla să trec pe-acolo, am mai pus una, sau cel mult trei, peste el. Mi-am închipuit că-mi spuneam în gînd : „S-ar putea să-l prindă frigul şi să s-aleagă cu fierbinţeală, sau, oricum, să-i trezească pe alţii strănutînd."

— Dormea ? întrebă scurt stăpîna, ridicîndu-se într-un cot.

Bătrîna tocmai îşi stăvilise gestul acela dezgustător.

— Am convingerea că era adormit. Dar lumina care răzbea din megaron a fost atît de slabă, deşi mai pusesem pe foc vreo două buturugi, şi-n plus mai aveam şi o torţă fumegîndă — şi-apoi eu umblam prin somn — aşa că nu pot jura că dormea. Totuşi am avut impresia — cînd am trecut pe lîngă el în cea mai mare grabă — că era adormit : avea ochii închişi.

— Ai vorbit ceva ? întrebă Penelopa, cu voce aspră.

— Nu s-ar putea spune c-am vorbit, zise bătrîna. Îmi amintesc doar că — în somn, bineînţeles — am rostit un cuvînt sau două, şi n-ar fi de mirare să se fi răsucit pe o coastă şi să fi mormăit ceva, dar probabil vorbea şi el în somn.

Încă o dată, Penelopa iscodi amănunţit chipul bunicuţei.

— A pomenit de încercare ?

— Încercare ? rosti Euriclea, profund uimită. A, da, am apucat s-aud despre asta în ajun. Încercarea cu topoa-

rele ? Nu, nu-mi amintesc să fi vorbit de-așa ceva. Dar acum cîteva clipe m-am întîlnit cu Telemah și mi s-a-ntîmplat, într-adevăr, să-i pomenesc de ea.

— Bun, zise, și-n glasul ei se simți asprime. Am bănuit eu că vei avea grijă de pregătiri. Minunat. Unde se află acum Oaspetele ? Adică, nu : cu ce se-ndeletnicește Telemah în clipa de față ?

— Se pare că a ieșit să facă o plimbare, răspunse bătrîna.

Penelopa se ridică în capul oaselor.

— Euriclea, de ce ai verificat legăturile ?

Bătrîna își cercetă picioarele care erau murdare ; făcuse multe alergături, încă din zorii zilei.

— Mi-am spus că dacă tot mă aflam sculată și umblam în somn, aș fi putut verifica legăturile, dealtfel arareori am prilejul să fac asta în timpul nopții. Bineînțeles, n-am fost în stare să văd. Mi-am croit drum orbecăind, pe pipăite. Am chibzuit că puterea mea de judecată era atît de mare, încît aș putea să gîndesc că au nevoie de o verificare din cînd în cînd. Porțile exterioare au nevoie de drugi și funii zdravene, în caz că ar sosi careva, sau anumiți indivizi din Orașul de Jos — bineînțeles că nu din Orașul de Sus, ci din Orașul de Jos ! — sau ticăloșii ce-și duc traiul acolo, sau piratii ce sosesc noaptea pe țărm, care s-ar putea strecura aici, sus, și încerca să intre cu forța. Și-n plus, dintotdeauna nodurile mă interesează foarte mult. Sînt de părere că alcătuirea nodurilor este o artă din cele mai frumoase.

— Așadar ai verificat toate porțile din curți și toate ușile din casă, și chiar și ușa mare de la intrarea în megaron ?

— Da, de vreme ce tot le verificam, am crezut că e de datoria mea să le verific pe toate.

Penelopa își repezi picioarele albe peste marginea patului, iar Euriclea, incredibil de suplă și agilă, se îndoi din șale, încălțînd-o cu papucii cei roșii.

— Unde-i dus Telemah, Euriclea ?

— O, nu știu exact unde, răspunse bătrîna somnambulă, firește că eu nu pot iscodi pretutindeni, și pe urmă trebuie să-mi văd și de-ale mele. Dar, după cît se pare, a dat tîrcoale prin jurul casei și pe lîngă zid. Cînd am ieșit întîmplător în curte, azi-dimineață, se afla acolo.

— În preajma arsenalului ? o iscodi Penelopa.

— Da. Cred că a deschis ușa, doar un pic, și a aruncat o privire-năuntru. Apoi a pus drugul la loc și l-a ferecat cu un nod nemaipomenit de măiestrit și de încîlcit.

— E-n stare să facă noduri încîlcite ? se miră Mama. A deprins asta ? Le-nnoadă repede ?

— A fost o pură întîmplare, însă Oaspetele, sau indiferent cum va trebui să-l numim, se afla cu el, rosti Euriclea.

Penelopa se ridică și rămase în picioare.

— Unde sînt acum ?

— Asta nu știu, adică nu-s chiar așa de sigură, grăi bătrîna împreunîndu-și mîinile bătrîne, vînoase, cu gestul acela respingător. Se pare c-au trecut prin cele două curți și au ieșit afară. Bănui că se află afară, dincolo de poarta exterioară.

— În ploaie ?

— Au pelerine pe ei. Pelerina cinstitului oaspe era foarte subțire și roasă.

*

O bună bucată de vreme și-a petrecut-o cu pieptănatul, Euriclea fiind singurul ei ajutor. Privirea ochilor nedormiți ai bătrînei se ascuțise, iar a Penelopei — din diverse motive — era încețoșată, și în acea zi ochii îi erau înroșiți : adeseori se așternea pe ei o pînză fină de apă, ce se transforma în picături de diferite dimensiuni. Bătrîna, din spatele scaunului ei, s-a aplecat și a smuls multe fire de păr încărunțit.

— Nu-s cărunte, sînt de-a dreptul tinere, numai că-s puțin mai deschise la culoare decît celelalte, iată de ce le smulg, Măria-ta. Altminteri sînt niște fire de păr minunate.

— Să le văd !

— Le-am aruncat, spuse bătrîna, n-a fost decît unul, sau cel mult trei ; dar iată altul pe care-l voi smulge.

Bătrîna smulse unul castaniu, unul aproape castaniu, şi-l încredinţă stăpînei.

— Iată-l.

Dar la următorul, Stăpîna a fost mai iute decît ea, apucă mîna bătrînei şi o ţinu strîns. Firul de păr era cu adevărat cărunt.

— Măria-ta, este unul dintre cele foarte puţine care-s cărunte, i-a spus bătrîna.

Penelopa şi-a spălat trupul, picioarele, mîinile, braţele, gîtul, iar bătrîna a cărat apă fierbinte, a frecat-o şi a masat-o. Cea-de-vîrstă-mijlocie preluă flaconul cu ulei din mîna Euricleei şi se frecă peste tot, îşi fardă din abundenţă şi cu luare-aminte fruntea, obrajii, gîtul, braţele. Se înveşmîntă în rochia pe care Fiul o adusese cînd revenise din Sparta : darul foarte prietenesc din partea Elenei, cea plină de curtenie.

A mîncat puţin, cîteva îmbucături de pîine, măsline şi carne de oaie, dar, odată cu mîncarea, a băut şi cîteva guri de vin.

N-a coborît printre cei de la parter pînă după-amiază, cînd totul era pregătit.

* *

Totul era hotărît. Totul avea să fie hotărît. Nimic nu va fi hotărît, niciodată.

Tatăl şi Fiul stăteau în picioare, în ploaie, la poarta exterioară. În faţa lor se-ntindeau povîrnişurile colinelor şi Oraşul de Jos. Pieziş, de-a curmezişul golfului portuar, pe celălalt mal, zăceau cîteva bărci lungi, negre, ridicate pe mal pentru iernat. Aceea era calea pe care el ar fi trebuit să se-ntoarcă, să pătrundă din mare şi strîmtoare, plutind în văzul tuturor, ziua, cu o flotă numeroasă şi mulţi bărbaţi, cu pradă şi arme.

— Cred c-am să mă furişez să-i lovesc pe la spate, vorbi el. Să fiu din nou cel-viclean, cel-şiret.

— Şi ce-i rău în asta ? rosti Telemah, mîndru şi în acelaşi timp surprins. Viclenia este la mare cinste. Şi calul de lemn pe care l-ai folosit la Troia ţi-a adus faimă, Tată. Mulţi îl cîntă, calul se află în cîteva din cîntecele pe care le-am auzit.

— O, las-o baltă ! rosti tatăl.

Totul era hotărît, nimic nu va fi hotărît vreodată.

Zeii se aflau de partea lor ; şi oare cum arătau zeii ? Nimeni nu ştie. Totuşi se aflau de partea lor. În timpul nopţii trecuse tunetul, ploua, cădea o ploaie ce avea să ţină lumea la distanţă. Eumeu se afla pe drum, cu un văcar şi mijlocitor de prin partea Samosului, pe care zeii îl trimiseseră ; îl recrutase ; iar Euriclea îl mobilizase pe Dacriostatos. Pe mulţi avea să-i ţină departe ploaia. În zorii acelei zile, tatăl şi fiul fuseseră la arsenalul din curtea dosnică şi încercaseră arcul. Euriclea făcuse de pază. Arcul era durat din os de corn şi lemn. Telemah aproape izbutise să-l înstrunеze, dacă ar mai fi încercat de cîteva ori, probabil ar fi izbutit. Tatăl său a trebuit să exerseze o bună bucată de vreme pînă a izbutit ; a resimţit efectele efortului în braţe, umeri şi degete. Totuşi îşi amintise cum trebuia mînuit : o mică smucitură, arcul s-a curbat, a cedat, struna a tăiat adînc în degete, dar s-a aşezat la locul potrivit.

— Nu cunosc decît doi care l-ar putea înstruna, zise Telemah.

— Antinou, poate, grăi Tatăl. Dar cine-i celălalt ?

— Melantius, zise Telemah. Dar nicicînd nu-i va fi-ngăduit să-ncerce.

Cînd s-au întors prin cele două curţi, ploua mai amarnic decît oricînd. Tînăra sclavă, aflată în chinurile facerii, cea care, peste puţină vreme, avea s-aducă pe lume un copil, răcnea dinspre casele sclavilor, de dincolo de bucătăriile de iarnă. „O, Zeus ! Oh, Demetra ! O-oh ! Poseidon !“ (La ce bun ?) A mai invocat şi alţi zei dintre cei de pe ţărmul îndepărtat de la miazăzi, şi a strigat nume de la hotarul de răsărit al lumii cunoscute, nume pe care tuciuria familie

a lui Dolios le adusese cu ea de acolo, şi care probabil fuseseră uitate pînă atunci :

„Belos ! Bubastis ! Sekhet ! Mylitta !"

S-a oprit sub torentul ploii şi a ascultat.

— Are o naştere grea. E-n chinurile facerii ? Cine-i fata ? Este negresa pe care-am zărit-o ieri ? Fata aia mică borţoasă ?

— După cît se pare, răspunse-n grabă Fiul şi vroi să-şi continue drumul ; se grăbea să intre-n casă, să scape de ploaie.

Tatăl îl urmă.

— Este sclava aceea, sora lui Melantius ? întrebă el. Cînd am plecat, nici nu venise pe lume, şi-acum naşte un copil. Ea e fata cu care-a trăit Eurimah ?

— Cred că da, răspunse Fiul, mărindu-şi pasul. Dar vorbeşte mai încet. Trebuie să ne jucăm rolurile mai departe.

— Telemah, sînt multe sclavele ce s-au culcat cu peţitorii ?

— Nu ştiu, răspunse Fiul, şi intră în antreu, îşi scoase pelerina udă şi-o scutură. Haide ! Trebuie să ne interpretăm rolurile aşa cum spuneai, Tată.

— Aş vrea să aflu care-au fost, grăi el. Am sosit aici să fac ordine deplină. Astăzi am să fac ordine. Mai tîrziu nu ştiu de voi fi în stare să mai rînduiesc ceva pentru tine.

— Cred că trebuie să fi fost vreo duzină sau cam aşa ceva, răspunse Fiul. Euriclea le cunoaşte. Ea ştie totul.

Vocea-i crescu, devenind stridentă :

— Tată, e timpul să ne jucăm rolurile !

Şi-au jucat rolurile, zeii hotărîseră, dar nimic nu era hotărît.

Eumeu fusese într-un turneu de inspecţie şi vorbise cu porcarii săi, era bine informat, putea gîndi şi pricepe. Chibzuise probabil că avea să fie nevoie de întăriri într-o zi-două sau dimineaţa. Îl însoţea Filetios, într-un fel un străin, poate că era un om setos cu-adevărat de aventură,

un mijlocitor în negoțul cu vite și văcar-șef al cirezilor pe care Stăpîna le plasase în Samos. Cînd sosiră, înainte de amiază, coborînd de pe colnic, erau pătrunși de ploaie pînă la piele. Euriclea lipsea de cîteva ore, poate că era acolo, jos, în oraș, unde discuta cu persoane demne de încredere, prevenindu-i probabil ; nu se poate ști cu certitudine ; poate că nu făcea altceva decît să tragă cu urechea ; cu ea se afla și asistentul ei întru ale iscoditului cu urechea, aparatul ei de ascultat, Dacriostatos — deși, firește, s-ar fi putut afla și în iatacul ei, dormind pentru a-și spori forțele, cine poate ști ?

Zeii ticluiseră lucrurile atît de bine încît, uneori, cerurile revărsau pur și simplu potop de ape. Ploaia ce s-a abătut peste arhipelag, peste insulele de la apus, a sosit de-a dreptul dinspre Hesperide și Ispania, a sosit din Atlantic, dinspre împărăția fiicei lui Atlas, de la Calipso și dinspre insulele Lestrigonilor, din zona Insulei Porumbelului, din acea parte cunoscută sub numele de Marea Cyrnos. A sosit odată cu tomnaticele vînturi ale apusului dinspre Țara-cea-Lungă, care mai tîrziu avea să fie Italia, de pe țărmul insulei lui Circe, dinspre Scila și Caribda, dinspre buricele scuipătoare de foc ale lui Polifem, dinspre tetoanele aflate pe pieptul zeiței Gaia. A sosit și s-a prăvălit mai tare, din ce în ce mai nemiloasă, înecînd cugetul, împăienjenind tot mai mult privirea ; s-a prăvălit în șuvoaie asupra insulelor numite Zachintos și Samos, peste meleaguri de basm ca mănosul Dulichion. Și a căzut în torente peste acel nevrednic pămînt al ursitei, rătăcit în nesfîrșirea mării : Itaca.

Acolo, în Orașul de jos, oameni, așezați pe la casele lor, și-au spus că de data aceea sosea iarna, că sosise, că era prima zi de iarnă. „Slavă zeilor că bărbații noștri nu se află pe mare, că noi laolaltă cu sclavii noștri ne aflăm sănătoși, că avem un acoperiș sub care să ne adăpostim. Lăudat fie Zeus c-avem straie, merinde și tihnă-n casă, că nu sîntem nevoiți să ieșim pe o zi ca

asta !" Iar în Orașul de Sus, în casele marunților nobili, împrejurul Casei celei Mari — numită uneori, cu prețiozitate, „Palatul" — nobili tineri și mai vîrstnici au stat și au meditat : „Am putea război pînă acolo, dar de ce să te lași plouat cînd nu-i nevoie, vom putea să ne ducem acolo, tot așa de bine, și mîine, e lucru potrivit ca ziua lui Apolo să fie sărbătorită-n casă, dacă tot trebuie sărbătorită pe o astfel de vreme. Mai avem încă șase zile. Curînd vom cunoaște cine-i alesul ; de fapt, se știe deja cine-i ; Zvonul cunoaște răspunsul, așa că ea se va muta în Dulichion, lăudat fie, și din nefericire." Iar în afara orașului, pe la ferme, prin cocioabele și bordeiele din partea de la miazănoapte și în cea de la miazăzi ale insulei, au adăstat păstori, căprari, porcari, umili arendași și pescari necăjiți, care cugetau cît de bogați erau ei că nu făceau parte din lumea cea nobilă, că nu-i împovărau grijile puterii și că ce lucru minunat era că scăpaseră într-o asemenea zi de nobilii ale căror minți nemilostive erau preocupate de problema dobîndirii puterii — și peste toată acea omenire ploaia se revărsa, se prăbușea, picura. Și ploaia lovea către continent în rafale biciuitoare, înspumînd marea, doborînd îngălbenitele frunze de stejar, plesnind pe frunzele verzi de măslin, sfîșiind pămîntul în pîrîiașe, în gîrle, în torente de munte, în șuvoaie și rîuri ce se umflau. Ploaia curgea din copaci pe pămînt și, de pe pămînt, în mare : cobora pe coline, unde umplea izvoarele, vădind că mai existau încă nimfe, și în șuvoaie mocirloase, clisoase, maronii și galbene, a coborît de-a dreptul în gîtlejul lui Poseidon.

Și totuși unii au sosit trecînd prin însăși Bariera zeilor : obstacolul ploii. Repovestitorul, slujitorul cititorului, se-ncovoaie sub povara nenumăratelor fapte, sub greutatea împestrițatelor realități de tot soiul, reușind să opereze numai cu numere mici și să pomenească acele nume ce au intrat deja în cronică : numele bărbaților pătrunși de ploaie, tineri și între două vîrste, cei ce s-au pornit întru întîmpinarea ursitei.

Antinou a sosit de dragul de a arăta că doar nu era el omul să se sperie de cîteva picături de ploaie, de o ploaie măruntă, şi-apoi el era liderul Partidului. Eurimah a parcurs drumul acela ca nu care cumva să creadă cineva că-şi pierduse zîmbetul, farmecul, doar din cauza cîtorva averse de ploaie, şi s-a dus acolo pentru ca celorlalţi să nu le treacă prin minte că se simţea ruşinat să se afle în acea casă numai pentru că una dintre sclave, o sclavă care din întîmplare s-a culcat cu el o noapte sau două, sau cel mult vreo douăsprezece, sau o jumătate de an, sau aproximativ un an, urma să nască — fiindcă o slujnică tuciurie, cu părul cîrlionţat şi din cale-afară de grasă, ar fi putut aduce pe lume un copil în orice clipă, probabil chiar în acea zi. Iar Amfinom din Dulichion şi-a părăsit camera din hanul lui Noemon şi a parcurs pe jos toată distanţa fără nimic pe cap : „Poate că *eu* am să fiu alesul. N-ar fi potrivit să lipsesc nici măcar o zi. Şi-apoi nu cred că vor fi mulţi acolo, pe o astfel de vreme ; poate voi avea ocazia să-i spun vreo cîteva vorbe şi să izbutesc să fac o bună impresie, s-o fac să-nţeleagă că nu-s un timid, deşi aşa par cîteodată."

Mai avem şi alte nume : Demoptolem, Euriade, Elatos soseau din casele luxoase aflate în Oraşul de Sus. sau din hanurile din Oraşul de Jos, au trecut prin cele două curţi, au înaintat pe sub streşinile din care curgea apa, au pătruns în megaronul Celui-absent. Şi iată-i şi pe Pisandru şi Euridamas, Amfimedon şi Polib, şi Ctesip din Samos, şi Agelaos, Leocrit şi Leodes, şi încă vreo doi sau trei, şi e posibil ca vreunul dintre ei să fi supravieţuit, poate că nici unul.

Au intrat şi-au scos pelerinele în vestibul, le-au dus în megaron, au cerut învoirea de a le atîrna în jurul focului cîtva timp pentru a se evapora cît mai mult din umezeală. S-au scuturat exclamînd : „Zeilor, cum mai plouă, un adevărat potop, dar care nu ne trebuia deloc, şi numai pentru un pic de mîncare şi-o-nghiţitură sau două

de vin neîndoit cu apă". Alcătuiau laolaltă o reuniune, un sfat, o bandă de indivizi selectați într-un chip extrem de neîndurător, iar la periferia lor, în cercul cel mai îndepărtat format de ei, ședeau Femiu, cel ce trebuia să cînte, și Medon, dublu-spion și curier, cel ce nu îmbrățișase încă nici o cauză.

Și legenda spune că au mai fost mulți alții. Totuși aceasta este mai curînd o exagerare. Atît o sută opt, cît și cincizeci și două de destine sînt mult prea multe ca un rapsod muritor sau chiar zeii să le vină de petrecanie și să le pună capăt într-o sală atît de neîncăpătoare și cu o tolbă conținînd doar patruzeci de săgeți.

Sau ?

Noi nu știm.

Telemah ședea în jilțul înalt, cu merinde și vin în față, iar lancea îi era proptită, cu snobism și ostentație, de stîlpul dindărătul său. Îi îngăduise cerșetorului din ziua precedentă să se așeze la o măsuță din preajma ușii, ce conducea afară, în holul de intrare. În spatele Fiului, pe lîngă pragul dinspre vestibulul interior, se afla in picioare (pură întîmplare) doica-șefă, acea bătrînă fragilă, dar plină de zel, Euriclea, și al ei mut, dar nu surd, serv și tovarăș de călătorie, Dacriostatos, iar mai încolo de ei, mai spre interior, se mai aflau Filetios, aventurierul și mijlocitorul, ca și prietenul și îndrumătorul său, Eumeu.

În fața Fiului, la mesele aranjate între stîlpii înșirați de-a lungul pereților, ședeau cam douăzeci, poate treizeci de persoane. Ochii noștri sînt acum prea împîcliți pentru a-i număra : se aflau, totuși, în număr mare acolo. Leodes era preotul lor și-ndeplinea ceremoniile religioase cînd acestea erau considerate necesare ; el era grătaragiul-șef al ofrandelor, cel ce dădea glas rugilor lor. Căprarul-șef, Melantius, era cel mai bun amestecător de vinuri al lor, paharnic-șef, cel care-și petrecuse atîta timp prin saloanele cu jocuri de noroc, încît era considerat drept jucător,

cu toate că nu-i era îngăduit să se atingă de zaruri. Femiu, mereu mîhnitul, era aedul lor, iar Medon — așa cum s-a mai spus — al lor suspect spion-dublu care încă nu se hotărîse prea bine de partea cui să treacă, dar curînd, în chiar acea zi, avea să aleagă una dintre dreptele cauze, cea mai puțin periculoasă, întotdeauna cît mai puțin periculoasă.

*

La etaj, în zgomotul ploii ce bătea atît pe acoperișul iatacului ei cît și pe acel al megaronului, Penelopa ridică un picior, se îndepărtă de fereastră cu un pas, încă unul, apoi încă unul, străbătu camera, deschise ușa și se porni să coboare treptele.

Cineva o anunțase, una dintre sclavele ei venise cu un mesaj : „Acum, nu mai e mult. S-au adunat. Telemah se pregătește să le vorbească."

Telemah a grăit :

„Domnilor, stimați oaspeți ! E frumos din partea voastră că ați venit astăzi în pofida vremii proaste. Pentru unii din sala asta, probabil, ziua de azi le va fi cu noroc. Mama a hotărît să scurteze perioada de așteptare, să sară peste ultimele zile și să facă din această zi, cea mai rodnică zi din cele dăruite de Zeus și Helios în ultimii ani."

El însuși era de părere că începutul a fost măiestrit, îl știa pe dinafară, își învățase lecția.

Penelopa îi auzi vocea, zăbovi pe scară, prinzînd cîteva cuvinte. S-ar putea să dureze mai mult ? Urcă șovăind din nou scările, întorcîndu-se în camera ei, luă oglinda de aramă aflătoare pe pat și se privi în ea.

„Domnilor, continuă Fiul, în scopul de a scurta durata așteptării, mama a hotărît să vă lase să dați o probă. Sîntem obligați să-i considerăm pe cei ce-au sosit astăzi drept cei mai buni, cei mai serioși dintre cei ce-i vor mîna : nu s-au lăsat întorși din drum de vreme. Nici unul

dintre cei absenți, sînt convins de aceasta, nu va crede că a fost înlăturat sau trecut cu vederea."

— Ce tot bați cîmpii ! grăi Antinou cu voce puternică. Spune odată ce-ai de spus ! Despre ce probă-i vorba ? Un concurs de mîncat ? Sau să vedem cine-ți poate număra cel mai repede firele de puf din barbă ? Eu am ghicit : șapte și jumătate !

Telemah se stăpîni din nou, pe cînd ceilalți hohotiră. Mîinile îi tremurau, roșața urcîndu-i în obraz din piept și gîtlej. În pauza ce se născu, în tăcerea ce urmă după ce oaspeții isprăviseră batjocura, s-au putut desluși gemete răzbind dinspre locuințele sclavelor. Unii își făceau cu ochiul. Eurimah privea fix, drept în față, către focul unde pelerinele scoteau aburi, cu maxilarele încleștate, era iritat. Amfinom privea în jur scrutător. Cerșetorul din ziua precedentă își examina mîinile, probabil își număra degetele încercînd să obțină un total mai mare de nouă.

„Domnilor, rosti Telemah, cu obrazul încă vizibil înflăcărat, cinstiți oaspeți, tatăl meu, cel care pe moment nu se află cu totul aici, cel temporar absent și cu siguranță în curînd întors acasă (învățase toată tirada pe dinafară) are douăsprezece topoare din bronz. Odinioară, obișnuia să le înșiruie în curtea din față și să tragă o săgeată prin inelele cozilor. Nimeni altcineva n-a izbutit isprava asta. Își lua arcul cel mai zdravăn și..."

— Nu obișnuia să scoată cozile de la o sută de topoare și să tragă prin toate găurile de la cinci sute de pași — preaputernicul erou ?

Iată unul osîndit la moarte : cel ce rostise vorbele era Ctesip din Samos.

Melantius, care era cam mahmur în acea zi, a voit și el să joace un rol.

— Nu, el avea obiceiul să așeze topoarele pe creștetul Neritonului, pe urmă vîslea pînă-n Samos și slobozea săgeata de-acolo ! îl zeflemisi el, împroșcînd salivă de pe

buze. Şi nu prin găuri, ci drept prin bronz ! Şi săgeţile răzbăteau tocmai pînă-n Nisiposul Pilos, şi erau atît de-ncinse, încît Nestor făcea băşici la degete de se-ncerca să le adune înainte ca ele să se fi răcit !

Telemah le dărui hohotele de rîs. „Melantius este ca şi mort, aproape hăcuit", rosti el în gînd.

Imediat urmă o nouă osîndă la moarte ; aceea a lui Leocrit.

— Obişnuia să lege de săgeată toate inelele, înainte de-a slobozi săgeata, sau cel puţin aşa am auzit ! Asta era toată şmecheria. Şmecheria cea mai şmecherească a celui şmecher !

Şi-au luat o nouă porţie de rîs.

„Tatăl meu îşi lua arcul cel mai zdravăn..." a spus Telemah.

*

Şedea aşa cum şezuse cu douăzeci de ani mai înainte, dar mai departe de mijlocul sălii, ca atunci cînd Agamemnon şi Menelau sosiseră, îl luaseră şi-l duseseră departe, la războiul împotriva cetăţii Troia. Îşi plecase capul, barba i se sprijinea de gît, putea vedea pe suprafaţa lustruită a mesei reflexele luminii cenuşii de afară şi ale focului. Ploaia cădea de pe acoperiş în hîrdaiele pentru apă, de afară, revărsîndu-se peste margini. Îşi închise ochii şi ascultă cuvîntarea fiului, lecţia pe care-o însuşise atît de bine, pe dinafară, un exerciţiu de oratorie şi purtare eroică. Grandilocvenţa pe care o afişase, în acea zi, era — în parte — propria-i găselniţă. Masca semnificaţia întregului, deghiza scopul, încît să nu pară înfiorător. În repetate rînduri a auzit gemetele fetei venind din adîncurile casei. O tînără ce aducea pe lume un copil printr-o gaură destul de mare pentru satisfacerea poftelor, dar mult prea mică pentru fructul lor. Sora unui bărbat condamnat la moarte. Odrasla lui Dolios care visase să devină o prinţesă, cum îi şoptise Eumeu în dimineaţa aceea. Un copil avea să iasă din trupul unei femei. Un

copil de soiul celor pe care eroii, pe zidurile Troiei, îi apucau de-un picior, luîndu-le viața ca unor pui de cățea. Copilul ei avea să devină, probabil, un Astianax, cugetă el. Sau un purceluș de lapte ce trebuie sacrificat fără zăbavă. Pe unde trece granița între o femelă sclavă și o scroafă ? Oamenii cei liberi îi iau puiul, noul născut, îl îngrașă puțin, probabil timp de jumătate de lună, cîteva zile de la Helios, și apoi îl sacrifică, îl mănîncă, își ghiftuiesc stomacurile cu carnea lui. Sau îi hrăneau numai pe jumătate, pe sclavi, atît cît să nu moară, lăsau iarna și frigurile să-i împuțineze, îi mai împuținau și ei, iar cei ce rămîneau în viață, sclavele care supraviețuiau pînă la douăzeci de ani, deveneau roabe, slujnice și saltele pentru eroi, iar robii, vizitii la carele de luptă ; unități în zidul de lăncii, în zidul celor fără identitate ; zidul despre care ați auzit în cîntece. „Copilul acela ar trebui tratat deosebit de bine, poate va fi liberat", rosti el în gînd, deschizîndu-și ochii, privindu-i pe cei sortiți pieirii, așezați la mese. „Oare am puterea necesară ? Am fost ales de zei și pentru a reinstaura ordinea. Asta-i sarcina mea. Sînt un călău cu care zeii s-au cîrdășit, am fost trimis aici pentru a duce la bun sfîrșit politica de ei ticluită. Eu sînt alesul, eu, cel ce șade aici. Îmi doresc acum să nu fi existat plute, să nu fi existat nici un mijloc de a străbate marea. Îmi doresc să fi dormit pînă se va fi isprăvit totul. Îmi doresc un somn atît de adînc, încît să nu-mi amintesc ce voi săvîrși în timpul somnului meu."

Și-i mai trecu prin minte un alt gînd straniu, nebunesc : „Îmi doresc să fi fost Antinou, Eurimah și Amfinom." Le scrută pe rînd chipurile : Chipul dur al lui Antinou, chip de conducător de bărbați, de viitor pirat, de măreț războinic-erou, care încă nu trăise experiența vreunui război deosebit. Eurimah, un tînăr cu blîndețe-n surîs și în rîs, cu ochi prietenoși, ce se scurgeau după trupurile femeilor. Amfinom, fiul unui bogat proprietar de pămînturi, din Dulichionul unde creșteau cerealele — chipul îi era placid și cumsecade, prietenești mișcările

mîinilor, un bărbat ai cărui sclavi devin grași. Și alte expresii : răutate, lăcomie de cîștig, sete de aventură, bunăvoință, șiretenie, o intensă sete de viață pe toate chipurile lor. În gînd își spuse : „Zeus, Atotputernice, Înțelepciune Nemărginită, renunță la Cumplita-ți Înțelepciune, îmblînzește-o, și fă-mă o rîndunică, un pescăruș ; lasă-mă să plec de-aici în zbor, să mă duc pe Insula-cu-Vulturică, sau la Ea ! Crudule, necruțătorule Poseidon, poartă-mă în ghearele tale, du-mă departe !"

*

— ...cel mai zdravăn arc, a spus Telemah. Tatăl meu lua un arc pe care nu-l mai folosea la nimic altceva și pe care numai el îl putea înstruni, și-apoi slobozea săgeata prin toate inelele topoarelor dintr-o dată.

— Și, de bună seamă, noi n-om fi în stare de-așa ceva ! Nu era taică-tu mai înalt cu două capete decît orice ființă omenească sau zeitate ? Și oare nu-i trebuia unui purice cu iuțeală normală o zi-ntreagă s-ajungă de pe o parte a fundului lui pe cealaltă ? Nu avea el obiceiul să dea-n lături casele cînd se plimba pe-aici prin Itaca ?

Cel ce și-a confirmat acum osînda la moarte a fost Amfimedon.

— Mama... începu Telemah.

Pisandru izbuti să facă un mare pas către Hades :

— Ne-am cam săturat, cu-adevărat, de toată vorbăria asta despre Tăticul-cel-fără-pereche. Treci la subiect !

Demoptolem i-a ținut isonul lui Pisandru :

— Nu-i de-ajuns că auzim toate laudele astea nătînge, de la Femiu, ai și tu de gînd să te apuci să cînți cîntece despre Ilion ! Unde ți-e chitara ? În burtă ?

— Chitara ? Se află-n pîntecul fetei ce răcnește acolo, afară ! Ascultați, și veți auzi cum cîntă !

Melantius, cel de două ori osîndit, își întoarse chipul tuciuriu către Elatos și către Euriade, care hohoteau și i-a condamnat pe-amîndoi, încă o dată, la cea mai infa-

mantă moarte : „Dac-oi ajunge la putere vreodată, am să le tai eu ciucureii ăstora doi, și încă altora !“ rosti el în cuget.

„Mama...“ reîncepu Telemah.

*

În mintea celui ce sosise Acasă, cel ce lipsise atît amar de vreme, se afla imaginea unui bărbat înotînd. Legănat de valuri, era aruncat spre stînci ascuțite, dar el știa că dincolo se afla salvarea, dulceața feminină, zîmbetele Nausicăi, poale de femeie pe care să-și odihnească capul. De izbutea să treacă de stînci, în limanul domolit, pe poala-ntinsă a gliei, avea să-și găsească tihna. Dar talazurile erau prea puternice ; Poseidon, acel zeu rău, plana deasupra lui, își mîna valurile peste el, în nenumărate rînduri sugîndu-l către adîncuri. Nu va ajunge la țărm niciodată. Va fi zdrobit de stînci, iar resturile făpturii sale, zdrențele din bărbatul în care gîndul zăbovise atîta vreme vor rătăci pe marea de sînge pentru totdeauna. „Dac-aș putea salva pe vreunul dintre ei, medită el, n-ar fi atît de cumplit, și privirile-i rătăciră de la chip la chip. Dac-aș putea cruța pe vreunul din ei, asta ar fi iertarea mea de mai tîrziu.“ Scruta chip după chip.“ Cu mîna lor s-au osîndit la moarte, unul după altul, s-au osîndit de două ori, unul și-a rostit sentința la o moarte rușinoasă de nenumărate ori. alții s-au condamnat la dispariție, la rătăcirea pe drumul Hadesului, la uitare. Dacă l-aș putea salva pe vreunul, poate m-aș salva și pe mine, gîndi el. Atunci aș putea grăi : «Astianax, sau cum te vei fi chemînd, te-am salvat ! Mulțumită mie, te afli-n viață ! Erai pe drum spre Hades, te-ai străduit să te osîndești la moarte, dar te-am salvat, m-am făcut că nu-ți aud sentința. Eu am fost cel-șiret, cel-viclean. Nu i-am înșelat pe zei în mod conștient, însă n-am ascultat cu prea multă atenție toate poruncile zeilor.»“

După care își aduse aminte : „Am venit aici să ucid. Am venit să fac ordine în harababura asta. M-am întors

acasă să salvez viitorul fiului meu şi cinstea soţiei mele. Am venit ca mesager al zeilor, ca jandarm al lor."

Mai erau încă nume : „Euridamas, nu vrei să fii salvat ? Polib, n-ai vrea să scapi ? Agelaos, o cale există ; să nu scoţi un cuvînt, priveşte masa sau fugi cît mai sînt deschise uşile !"

*

— Mama... reîncepu Telemah.

— Precis că mumă-ta poate-înstruna arcul şi-n plus să nimerească drept în ţintă — tocmai pînă-n Dulichion ! strigă Euridamas.

Amfinom îl privi şi rosti în gînd : „De data asta sînt provocat de-a binelea. Simt cum îmi sare ţandăra. Ar trebui să-i arunc o privire cu-adevărat severă. De-aş fi forţat să ucid pe cineva, pe el l-aş alege."

Chipul lui Telemah se făcuse din nou stacojiu.

Eurimah gîndi : „Euridamas, măgar tîmpit ce eşti ! Dacă erai sclavul meu ţi-aş fi tăiat nasul şi urechile şi poate că şi alte părţi din tine, apoi te-aş fi biciuit pînă ţi-ai fi dat sufletul !"

— Mama a hotărît... grăi Telemah.

— Aha, deci ea este cea ce hotărăşte ? zise Agelaos. Nu ştiam asta. Deci, de fapt, ea hotărăşte ? Şi noi care credeam că Maiestatea-voastră, Augustul Fiu, a fost cel ce-a hotărît în ultima vreme !

Rîdeau, era grozav să poată rîde, erau bărbaţi tineri şi bărbaţi între două vîrste. Au băut şi au rîs.

Antinou îşi aşeză cupa pe masă.

— Şi ce-a hotărît Cea-etern-dorită ? Dă-i drumul degrabă, n-avem timp de ascultat pălăvrăgeli prosteşti, n-am venit aici să ascultăm cuvîntări neghioabe, ci să mîncăm, să bem şi să-i facem curte Celei-inaccesibile.

— Mama a hotărît ca cel ce va fi-n stare să-ncovoaie arcul şi să slobozească săgeata prin toate inelele topoarelor, aşa cum făcea tatăl meu, o va obţine numaidecît.

În ciuda tuturor lucrurilor, era o ideea atît de nouă, şi o scurtare a duratei de aşteptare atît de însemnată, încît tăcerea se pogorî în megaron. Ca s-o spunem de la început, nu-şi dădeau seama dacă vestea era bună sau rea. Priviră cînd spre Prinţul din Dulichion, cînd la Fiu. În tăcerea uimirii lor se auziră gemetele chinurilor facerii prin ziduri ; dar deslușiră, chiar mai bine, paşii demni, deşi deloc rari, ai Penelopei, în vestibulul interior. Coborîse scările de la Apartamentele Femeilor şi acum stătea în picioare în chenarul uşii, puţin înapoia fiului ei. Îi cercetă pe toţi, îşi făcu apariţia, era foarte frumoasă. Albeaţa pielii îi strălucea în lumina palidă a zilei ce începuse să s-abată către crepuscul. Era încărcată de bijuterii şi purta o nouă rochie, iar parfumul ei răzbi pînă la uşa de ieşire şi în vestibulul de la intrare.

Se mişcă, mai făcu încă vreo cîţiva paşi, îi examină din nou, şi-şi îndreptă privirile prin megaron pînă la uşa unde se aflau rapsodul, spionul şi cerşetorul.

— Adeveresc vorbele fiului meu, vorbi ea. Astăzi îl voi alege pe unul dintre cei ce se află-n sală. Telemah, aranjează topoarele.

Patru sclavi le purtară în încăpere înşirate pe cozi de suliţă trecute prin verigile lor ; topoarele se legănau greoi şi cîntau cînd se loveau unul de celălalt. Sclavii se opriră în holul de la intrare, rămînînd în aşteptare. Telemah îşi aruncă pelerina pe umeri, urmîndu-i. Sclavii săpară un şanţ îngust ce tăia oblic curtea interioară. Telemah însuşi potrivi topoarele în şir aliniindu-le cu o lungă curea, bine întinsă. Le aranjă la un pas distanţă unul de altul, şi răsuci în sus inelele. Un inel căzu din nou ; alergă înapoi, zorit, întorcîndu-l în sus, ochi în lungul chingii pe care sclavii o ţineau întinsă, căzu un alt inel, îl îndreptă şi pe acela, se închinci, privi cu coada ochiului de-a lungul curelei, prin orificiile inelelor. Euriclea stătea în picioare în holul de intrare, cu palmele strîns împreunate. Ploaia pleoscăia pe

spinările goale ale sclavilor, lumina palidă se revărsa în jurul lor. Penelopa şedea în jilţul ei, jilţul cu spătar înalt, cel acoperit cu piei de capră şi pînză de in, cu chipul împietrit. Cineva mai puse lemne pe foc ; Călătorul, Cel-ce-sosise-acasă, cerşetorul taciturn, se aplecă înainte, peste masa lui. În poziţia aceea, putea vedea inelele topoarelor prin uşa megaronului şi prin uşa deschisă a antreului, în curtea din faţă : erau aliniate înspre el. Euriclea măsurase corect.

Cei mai curioşi dintre pretendenţi se ridicară de la mesele lor şi se buluciră în vestibulul de la intrare, astupîndu-i vederea : un zid viu, încă viu, format de braţe, spinări, picioare. Antinou rămase la locul său, în schimb Eurimah se ridică, apoi Amfinom ; ieşiră, priviră într-o doară, se înapoiară şi-şi reluară locurile la masă. Atmosfera era mai gravă acum. Oamenii şopteau, aşteptau, cumpănindu-şi probabil şansele. Unii, care renunţaseră cu o zi-nainte, sau cu două zile, îşi simţeau speranţele renăscînd. Telemah se-ntoarse la jilţul lui. Înainte de a se aşeza, înălţă un braţ. Liniştea şi încrederea se pogorîseră asupra sa. Cînd tăcerea fu deplină, se răsuci către uşa dinspre interiorul casei.

„Eumeu, arcul !"

În penumbra din vestibulul interior, se afla şi mutul şi foarte părosul Dacriostatos. Ochii îi curgeau cu toate că nu sufla nici o adiere, iar mîinile îi tremurau de furie.

31

Cînd a cîntat struna arcului

Îşi închipuiseră probabil că arcul era unul obişnuit. Cîţiva dintre cei mai vîrstnici îşi amintiră, poate, în chip nelămurit, cum era arcul, dar în visurile lor, în indiferenţa

memoriei îl micşoraseră şi-l făcuseră flexibil. Acum îl aveau în faţa ochilor.

Porcarul-şef, acel puternic căpitan al făpturilor înfricoare, a încercat să-l ducă folosind o singură mînă. Arcul era făcut din os de corn şi lemn, şi lung cît ar fi de la umărul unui bărbat pînă la tălpile sale. La mijlocul lui, mînerul era gros cît încheietura unei mîini, chiar şi la capete era de o neobişnuită grosime. Era doar puţin îndoit, aşa cum e un baston uşor curbat, distanţa dintre mînerul de corn şi struna strîns împletită din trei rînduri de maţe nefiind mai mare de jumătate de palmă. Era lustruit de curînd ; l-au văzut străfulgerînd şi lucind, probabil unii şi l-au închipuit slobozind fulgere. Cele patruzeci de săgeţi, din cucura pe care Eumeu o purta agăţată peste umăr cu o cureluşă, erau de lungimea unui braţ. Se poate spune cam aşa : apariţia Arcului i-a adus pe toţi la tăcere.

Telemah îl preluă.

— Mult onoraţi oaspeţi, începu el, să nu care cumva să credeţi că mă consider un arcaş iscusit şi cu mîna neclintită. Dar deocamdată eu sînt stăpînul arcului, păstrătorul şi proprietarul arcului.

Antinou îşi întoarse chipul dur către el.

— Ce-ar fi să pui mîna pe arc şi să slobozeşti o săgeată sau două, să ne dai şi nouă, sărmani nevolnici, o pildă de felul cum se trage cu arcul.

Fiul ridică arcul, îl aşeză pe masă, lăsîndu-şi privirile să coboare asupra lui. Cînd vorbi, vocea-i fu mai răguşită decît cu o clipă înainte.

— Nu sînt de talia voastră, rosti, stăpînindu-se, cu toate acestea cred c-aş putea încerca.

— Pare destul de zdravăn, grăi Antinou. Aduce oarecum cu tine. Dar vezi să nu iroseşti toate săgeţile.

Telemah apucă arcul şi străbătu megaronul cu el. Îl ţinea în faţă, cu amîndouă mîinile, buzele i se mişcară, ţi-ai fi putut închipui că rostea farmece. Eumeu îl urmă purtînd

cucura cea uriașă. Fiul se postă în poziția de tragere, în vestibulul de la intrare, cu spatele la masa unde se afla așezat tătîne-su. Se îndoi din șale, își încleștă mîna stîngă pe mînerul din os de corn, își așeză cele trei degete exterioare ale mîinii drepte pe struna cea groasă, ținînd, în același timp săgeata cea lungă cu vîrf de bronz între degetul cel gros și arătător. Trase de strună cam două, poate trei lățimi de palmă către el, după care încheieturile mîinilor, degetele, mușchii antebrațelor refuzară să-l mai asculte. După trei tentative, rămase aproape frînt din șale. La a treia încercare, simți c-ar fi fost *posibil*. „Posibil ? Am să plesnesc, rosti în gînd. Respiră din greu, cuprins de panică. Dar dacă nici Tata nu va izbuti ?"

— Renunț, spuse, și se îndreptă, rămînînd sprijinit în arc. Acum puteți încerca — în ordinea în care vă aflați la mese.

— De la stînga la dreapta ! strigă Antinou, cu fulgere în priviri.

După cum se aflau așezați, lui avea să-i vie rîndul la urmă, dacă acel preot al jertifirilor, îndrumătorul lor spiritual, grasul acela cu mîini nevolnice, albe, avea să fie cel dintîi.

Leodes a fost primul, dar încercarea lui a fost doar de formă.

Telemah îi încredință lui Eumeu arcul și săgeata și-și îndreptă privirile în jur, înainte de a se îndrepta către masă.

Lancea lui, singura în toată sala, se afla îndărătul său, sprijinită de stîlp.

Încercarea lui Leodes a fost o adevărată comedie. Cu gesturi grotești, sărută arcul, săgeata, își rostogoli ochii către cer și-ncercă struna.

— Nu mă dau în vînt după așa ceva, rosti și-ncredință arcul lui Eumeu. Azi nu-s în formă. Poate mîine. Și-apoi n-am avut nici o intenție de petitor. Eu unul m-am consacrat celor-de-sus.

Au fost în stare să hohotească din nou, ceea ce le-a făcut bine. Leocrit se ridică, pregătindu-se să preia arcul.

— O clipă, interveni Antinou. Arcurile învechite, de obicei, se ung şi se-nmoaie puţin. Altminteri se pot frînge asemeni unui băţ uscat, şi te mai trezeşti cu vreo ţandără-n ochi şi rămîi fără vedere. Melantius, pune ceva buturugi pe foc, să-l încălzim şi să-l ungem.

Intervenţia lui a mai înseninat atmosfera, au băut şi s-au pornit să vorbească toţi deodată, răstimp în care Căpitanul Caprelor a ţinut arcul îndreptat către rugul din sală, frecîndu-l pe ambele braţe cu o bucată de cîrpă îmbibată cu seu încins, de la mijloc către capete.

— Puneţi-l afară, în ploaie, se va-nmuia complet pînă mîine-n zori, strigă Agelaos.

— Ba nu, mai bine fierbeţi-l, şi vă garantez eu că nici o femeie din casa asta nu va rămîne nenuntită ! strigă Demoptolem.

În clipa aceea ţipetele sclavei răsunară în toată casa.

— Nu-i nevoie să-l fierbeţi ? strigă Euridamas. Nu toţi au nevoie de aşa ceva. Eurimah, de pildă, este destul de zdravăn şi pentru arc şi pentru femei.

Eurimah îl fulgeră cu privirile-i întunecate. Telemah îşi aţintise privirile pe masa din faţa sa ; şedea sprijinindu-se în lance.

— Lăsaţi, acum să bem, interveni Antinou. Să-ncepem fără zăbavă, să trecem şi peste asta ; ard de nerăbdare să trag la ţintă !

Penelopa n-a rostit nici un cuvînt tot timpul, a stat în jilţ, cu chipul împietrit.

Au luat-o de la capăt. Toate cele trei tentative ale lui Leocrit rămaseră fără izbîndă ; arcul nu se înmuiase deloc. Amfimedon izbuti să-ntindă puţin struna, dar seăpă săgeata pe pardoseală şi renunţă. Eumeu luă arcul şi i-l înmînă lui Polib care, după numai o singură încercare, i-l dădu înapoi.

— Arcul acesta nu-i pentru muritori, grăi el. Arcul de care se spune că Cel-prealăudat l-a înstrunit şi-a slobozit săgeţi cu el în mod sigur nu se asemuia cu acesta.

Ctesip din Samos ieşi în front, preluă arcul, îl cercetă cu luare-aminte, cumpăni săgeata în palmă, privi dimprejur, se hotărî. Izbuti să-ntindă struna cîteva palme, dar se forţă atît de mult, încît îi scăpă un pîrţ. Izbucniră nestăvilite hohote de rîs. Încercă să se scuze cu ceea el considera un compliment :

— Numai bucătaru-i de vină !

La care cei-sortiţi pieirii izbucniră din nou în hohote de rîs.

— Acum e rîndul meu, rosti Demoptolem.

Luă poziţia de tragere, cu piciorul stîng mult înainte, îşi îndoi genunchii, trase de strună. Au trebuit să admită cu toţii că a întins-o foarte mult. Apoi alunecă şi rămase în fund pe pardoseală ; era cam ameţit de băutură. A vrut să-ncerce şi a patra oară, dar ceilalţi s-au împotrivit.

— Vă e frică de mine, asta e ! le spuse, iritat.

Euriade, după ce încercă tăria arcului, renunţă. Elatus, mai plin de virtute, izbuti să-ntindă struna cîteva palme. Cel ce izbuti să-l înstruneze cel mai mult a fost, însă, Pisandru. De emoţie, le pierise tuturor glasurile.

„Încă o smucitură !“ îi strigă careva într-ajutor.

Dar nu izbuti ; săgeata îi scăpă din mînă. Veni la rînd, apoi, Agelaos care, după o slabă tentativă, părăsi arcul.

*

Penelopa îi urmărea cu ochii pe jumătate închişi. Cînd Eurimah preluă arcul de la Eumeu, inspiră profund, aplecîndu-se peste masă. Nu era deosebit de puternic şi nici cel mai rău, dar mai păstrase încă ceva din zîmbetu-i încîntător şi din supleţea sa. N-a izbutit. Îi înapoie arcul lui Eumeu, fără o vorbă, revenind la masa lui, fără a privi pe careva. După el încercă Euridamas, dar, în afară de gîfîieli şi icneli, nu izbuti nimic ; după care îi veni rîndul lui Amfinom.

Penelopa rosti în gînd : „Poate că acum tu vei salva situaţia, acum mă vei salva, acum vei salva pe mulţi alţii." Amfinom era foarte robust, un puternic fermier strunitor de cai, aşa se spunea, şi un iscusit vîslaş. Îşi spuse în gînd : „Poate că *eu* voi fi cel ales !" Genunchii îi erau mult îndoiţi, struna tăia adînc în palmele-i aspre de fermier, i se putea auzi scrîşnetul dinţilor. „N-o să-mi scape", gîndi el, în timp ce i se făcu negru în faţa ochilor şi cînd în bezna aceea desluşi scîntei albe. „N-am să-i dau drumul, nu !" Struna împletită din maţe îi tăia degetele. „Nu-i nimic, nu-i dau drumul, nu-i dau... drumul ! Poate că *eu* voi fi cel ales." Apoi braţul îi cedă, i-a fost tras îndărăt ; aşa cum hotărîseră Cei-de-sus. Arcul i l-a dat lui Eumeu. Nu era în stare să grăiască, îşi înălţă dreapta ca plumbul, dureroasă, pe jumătate paralizată, ca să-şi şteargă sudoarea de pe frunte. Rămase astfel, în picioare, cîteva secunde, înainte de a se împletici către locul lui de la masă.

Antinou se ridicase în picioare. Străbătu cei cîţiva paşi pînă-n prag, trecu peste el şi se opri în vestibul. Un zîmbet urît i se ivi pe chip cînd luă arcul de la Eumeu, cumpănindu-l în mînă.

Penelopa îl văzu stînd acolo. Amfinom, cel venit din Dulichion, se afla aşezat din nou la masă ; îşi sprijinise bărbia pe una din palme, bînd neglijent, cu sorbituri zgomotoase. Mîna îi mai tremura încă.

Antinou ridică arcul deasupra capului. Penelopa a crezut că avea să-l arunce. „Aruncă-l ! aruncă-l ! rosti în gînd. Izbeşte-l de perete, să se facă ţăndări, în foc, să ardă, aruncă-l dincolo de curte, peste zid, aruncă-l aruncă-l !" El însă îl ţinea doar ridicat, deasupra capului ; îi zăreau braţul musculos ; ţinea arcul aşa cum se ţine lancea la aruncat.

— Este rîndul meu, vorbi el. Dar n-am intenţia să-ncerc. Nu vreau să trag cu arcul astăzi. Căci ce zi e astăzi, domnilor ! E ziua lui Apolo. N-am de gînd să-i cinstesc ziua slobozind săgeţi în ploaie. Nu, nu renunţ, nu mă retrag, nu

dau îndărăt, totuşi n-am intenţia să-nstrunesc arcul astăzi. Ştiu că-s în stare. Dar astăzi vreau să mă distrez, astăzi nu vreau să slobod săgeţi prin inele de topoare. Ne vom încerca mîine, din nou, şi vom începe cu începutul — şi vor trebui să-ncerce toţi ! Toţi cei ce se află aici, în oraş, cei ce-au rămas pe la casele lor din pricina ploii, toţi cei ce-or izbuti să sosească la timp din Samos şi Zachintos. Nu-i drept astfel ?

Cîţiva strigară : „Bravo — bravo !"

Cu toate acestea, se făcuse o pauză jenantă. Sfîrşitul era atît de lipsit de glorie. Unii beau cu violenţă din cupele lor, alţii priveau întrebător către Antinou, către Penelopa, către abătutul Amfinom, către cel pe care-l numeau Fiul.

Ea îi cercetă cu privirile, încerca să aleagă între ei. N-a privit către cerşetorul de lîngă uşă, care i-a făcut un semn cu capul lui Eumeu.

„Slavă zeilor ! rosti ea în gînd. Slavă celor-de-sus că încercarea a fost amînată !"

În pauza aceea, o auziră din nou pe sclavă : un strigăt scurt, apoi un ţipăt îndelung.

„Simt că nu mai pot îndura", gîndi Eurimah. „Simt că nu mai suport", rosti Telemah în gînd, şi-şi încleştă pumnul şi mai tare pe coada lăncii. Ridică pocalul pentru a bea, dar îl aşeză la loc.

— *O clipă !*

Cu toţii se răsuciră, cu ochii îndreptaţi către cerşetorul din preajma uşii.

— Aş vrea să fac şi eu o încercare, rosti el.

Îl priviră, cu gurile căscate.

— Dar... rosti Penelopa, el...

— Nemaipomenit ! exclamă Antinou, care tocmai luase loc.

— N-am de gînd să mă-ntrec cu voi, rosti cerşetorul, cu vocea încă şi mai spartă. Îşi limpezi gîtul. Aş vrea numai

să încerc şi eu, dacă nu aveţi nimic împotrivă. Pot împrumuta arcul, Eumeu ?

— Hei, tu de colo, stai pe loc !

Intervenţia îi aparţinea tot lui Antinou. Eumeu, care începuse să înainteze către masa de lîngă uşă, unde se afla cerşetorul, se opri.

— Dacă va izbuti să-ntindă arcul, ne va face de rîs, rosti Antinou, străduindu-se să vorbească pe un ton indiferent, de glumă. Oricum, n-are dreptul să-şi încerce puterile laolaltă cu noi.

„Acum trebuie să spun ceva", gîndi Penelopa.

A avut senzaţia că deslueşte mirosul sîngelui în sala cea mare.

— Eu... începu ea.

— Eu... rosti Telemah.

— N-am nimic împotrivă, spuse ea, dar sînt de părere că am putea aştepta pînă mîine dimineaţă.

— N-am intenţia s-o pieptăn pe Preaslăvita Doamnă, pe Cea-ce-aşteaptă-de-mult, i se adresă Călătorul.

Penelopa se ridicase în picioare, îşi muşca buza, mîinile-i bîjbîind pe masa din faţă.

— Vom aştepta pînă mîine, hotărî ea. Eumeu, adu arcul aici ! Lumina-i în scădere. Peste puţin timp se va întuneca. N-ar trebui tras pe întuneric. Este periculos.

Telemah se afla şi el în picioare.

— În privinţa arcului, eu sînt cel ce hotărăşte, grăi el, cu o voce extrem de nesigură, bolborosită şi stridentă. Suflarea îi era atît de violentă încît auziră cu toţii.

— Eumeu ! Cinstitul Oaspe are îngăduinţa de a face încercarea. Are la dispoziţie timp berechet pînă ce lumina va scădea cu adevărat, pînă ce se va pogorî întunericul !

Scos din încurcătură, Eumeu traversă vestibulul de la intrare, pînă-n prag. În acelaşi timp Penelopa le întoarse spatele, mergînd cu paşi rari către apartamentele inte-

rioare. În chenarul uşii dinspre vestibulul interior, se afla Euriclea. Închise uşa după stăpînă-sa. Şi alte uşi au fost închise. Tovarăşul de călătorii al Euricleei, cel mut, dar în stare să asculte, se afla în picioare în uşa strîmtă, cea lăuntrică, puţin la dreapta lui Telemah. Ieşi, o trase după el, făcu înconjorul casei de-a lungul zidului, ajunse în curtea interioară, din faţă, şi rămase acolo, lîngă topoare.

Eumeu încălcă toate regulile : se-ndreptă pînă la cerşetorul ce mai şedea încă la masa lui, încredinţîndu-i mai întîi arcul, apoi tolba cea grea, ticsită cu săgeţi.

— Stăpînul mi-a poruncit să-ţi înmînez aceste obiecte, domnia-ta, a grăit el.

*

Ţinea arcul ridicat în lumina focului şi în aceea palidă răzbind din afară şi-l cercetă cu luare-aminte. Verifică legăturile de la capete, se încovoie pentru a examina ca un miop lemnul, privi pieziş mînerul din os, întoarse şi răsuci arcul ca şi cum l-ar fi bucurat reflexele de lumină sau ar fi vrut să vadă cum se mişcau pe el. Chipul i se schimonosi foarte tare, rînji cu răutate către arc, ca şi cum l-ar fi durut dinţii sau l-ar fi apucat, din senin, o crampă la stomac. Îşi înălţă dreapta ca şi cum ar fi invocat nişte spirite, eroi dispăruţi sau demoni. Apoi, degetul cel gros şi arătătorul apucară, între buricele lor, struna arcului, şi cu unghiile cele groase, dar încă nobile, unghiile de o regească noblețe, trase de strună, asemeni unui muzicant lipsit de plectrum, o ţinu în acea poziţie, o slobozi.

Struna zbîrnîi ; arcul cîntă, şi atunci ascultară. Chipurile tuturor se-ntunecară. Se auzi un scaun hîrşîind pe pardoseală. Medon s-a mutat mai aproape de cerşetor. Antinou întinse mîna s-apuce potirul, clătină din umeri — dar negru la faţă — bău.

Bărbatul care sosise acasă nu se ridică în picioare. Apucă săgeata aflată lîngă cucura ticsită cu moarte, o privi, iscodi cu ochi mijiţi de-a lungul ei, o puse la o parte, trase afară alta. Îşi aşeză mîna stîngă pe blatul mesei, arcul

se afla orizontal ; puse săgeata la locul ei, peste degetul gros al stîngii, şi se porni să tragă struna arcului către el. Încetişor, aceasta se deplasă. Pretendenţii se-ncovoiară peste mese, îşi alungiră grumazurile, se aplecară pe de lături să vadă unii pe lîngă alţii cu ochii căscaţi, gîfîind. Unii urmăriră mişcarea cu capul, cu degetul arătător, cu limba : cu ochii pironiţi, priveau mîinile străinului ce se îndepărtau uşurel una de alta, nodurile degetelor devenind din ce în ce mai albe, masivele încheieturi ale pumnilor ce se asemuiau cu acelea ale unui comandant de corabie, unul ce se aflase multă vreme pe mare ; se holbau la mîna-i stîngă încleştată pe arc şi la dreapta închircită ca un cîrlig în jurul strunei arcului, şi la săgeată, acea nesfîrşit de lungă săgeată, ce se tîra înapoi, tot mai mult, tot mai mult, peste degetul cel gros, ascultînd, în acelaşi timp, miile de trosnete şi plesnete minuscule produse de arc — *acum !*

Atunci, odrasla lui Dolios, tuciuria Melanto, a slobozit un ţipăt sfîşietor undeva, afară, acolo în casă — un îndelung strigăt de durere.

Şi apoi săgeata îşi luă zborul. Se auzi un zumzet, săgeata izbi zidul de piatră, sări în aer, căzu la pămînt.

Cineva, aflător în preajma uşii, ţîşni înainte, strigă :

— A trecut prin toate ! Prin toate inelele !

Inspirară, expirară, gîfîind din greu. Nu erau toţi sculaţi în picioare. Mîna lui Antinou pornise să apuce cupa cu vin, dar ochii săi nu o vedeau, priveau pieziş, de-a curmezişul sălii, mîinile acelea schilodite, vătămate. Mîna dreaptă luă o proaspătă săgeată din tolba de pe masă, mîna stîngă strîngea arcul, încă o dată cîrligul dreptei trase de struna arcului, săgeata se tîrî, acum se afla la locul ei ; vîrful din bronz se afla la doar două degete depărtare de degetul cel gros. Bărbaţii au priceput şi n-au priceput. Arcul fu ridicat ; întreaga energie aflătoare între el şi struna lui, forţa încă nedescătuşată a săgeţii, vibra ca un armăsar de pe continent, strunit în

frîie, pe măsură ce arcul era rotit, de la stînga la dreapta, fără grabă, încet, încetişor pe lîngă canatul larg al uşii — pe lîngă, pe lîngă — oprindu-se ? neoprindu-se ? Mai exista încă speranţă — oprindu-se ? neoprindu-se ? nu, neoprindu-se ! — depăşind întreaga deschidere a uşii, cu vîrful de săgeată ca o cătare, ca un vizor, depăşind masă după masă, piept după piept. Singurii care s-au mişcat mai mult decît Arcaşul au fost Telemah, care se ridică, stînd în picioare, sprijinit în lance, Eumeu, care se-ndreptă de-a-ndăratelea către ieşire şi către pragul înalt, şi Antinou, care-şi întinse mîna în direcţia pocalului său, doar dacă, de bună seamă, puteţi numi mişcare strîngerea de inimă pe care o-ncercau cu toţii, paloarea de Hades ce se răspîndise pe toate chipurile.

Apoi, totul încremeni. Dar încremenirea cea mai deplină de pe pămînt, imobilitatea absolută de sub căile lui Helios, era întruchipată de degetul cel gros şi arătătorul Celui-sosit-acasă. Boldul săgeţii se afla aţintit pe pieptul lui Antinou, fu ridicat, se opri.

„Antinou, eu sînt, rosti el cu voce răguşită. Eu sînt cel sosit...

Sosit, sosit, sosit, cuvîntul îi străpune pe toţi.

...Acasă !"

Struna arcului cîntă, un sunet ce se porni ca o notă muzicală şi amuţi brusc. Săgeata cea lungă — nici unul nu izbuti să-i urmărească traiectoria piezişă, străbătînd sala — se înţepeni într-un punct de cea mai proaspătă şi absolută tăcere de pe pămînt. Se afla tăcere acolo unde se aşezase ; vibră, dar fără zvon. Chiar acum, în chiar acea clipă, pătrunsese în gîtlejul unui bărbat, ieşind prin ceafa grumazului unui bărbat. Mîna lui Antinou îşi continuă deplasarea în direcţia pocalului, îl izbi, îl împinse la o parte, acesta răsturnîndu-se, rostogolindu-se dincolo de muchea mesei. Coşul cu pîine şi talgerul cu carne fură măturate de braţul repezit înainte, în clipa cînd Antinou

căzu peste masă, cu bărbia şi gîtul întinse peste măsură, ca dintr-un guler prea strîmt, cu pieptul repezit înainte, o răsturnă, se prăbuşi cu o bufnitură, lăbărţîndu-se pe pardoseală.

Atunci au fost zăvorîte toate uşile.

Odiseu se ridică, nu cu iuţeala fulgerului, totuşi mai înainte ca strigătele lor să se fi amestecat cu ţipetele sclavei aflată în chinurile facerii undeva, în coclaurile casei, în lumea de afară. Dincolo de prag, în vestibul, se afla Eumeu în picioare, şi-alături de el, Filetios, văcarul, iar dincolo de uşa vestibulului, se afla Dacriostatos, care o drugui de-a curmezişul, ferecînd-o în noduri. Porţile celor două curţi fură închise, cineva alerga în zor, cu tălpi desculţe : mărunta bătrînică, semănînd cu un şobolan în paloarea crepusculară, străbătu în goană cele două curţi, controlă porţile dinspre exterior, încercă poarta interioară şi uşile de la locuinţele sclavelor — acolo unde gemetele zămislite de chinurile facerii amuţiseră după un ultim răcnet de durere şi uşurare — ocolind casa, pînă în vestibulul de la intrare ; în acest răstimp, Telemah străbătu cu paşi grei şi-ndesaţi sala, postîndu-se alături de tatăl său.

— Eu sînt cel sosit acasă, repetă Odiseu, înstrunind arcul pentru a treia oară, aţintindu-l pe Eurimah, care se repezise la el şi se afla în picioare, la cîţiva paşi, cu mîna pe mînerul spadei.

— Un bărbat a murit, Odiseu, strigă el, dar totul poate fi îndreptat, din nou.

*

Penelopa i-a auzit acolo, jos.

„Dorm, rosti ea în gînd, nu-s trează, sînt aproape adormită. Dacă va muri, dacă îl vor ucide, îşi continuă gîndul. Atunci..."

„Sînt adormită, sînt o persoană zăvorîtă în iatac şi-s adormită, gîndi ea. Cîndva mă voi trezi. Vedeţi, îmi scot veşmintele, sînt adormită."

Se afla așezată pe marginea patului din iatacul ei ; nu avea lacrimi în ochi, nu izbutiseră încă să-i ajungă în ochi, dar le simțea sosind. Repetă toate mișcările pe care le făcea cînd se dezbrăca. Își aruncă piciorul înainte ca și cum s-ar fi lepădat de sandalele noi, brodate cu perle, își mișcă brațele ca și cum și-ar fi tras peste cap rochia dăruită de Elena, își înălță brațele ca atunci cînd își despletea părul lăsîndu-l să-i cadă pe umeri. Se dezbrăcase fără a-și scoate veșmintele, se afla despuiată.

Iar acum, în această clipă, hai s-o analizăm pe această femeie de vîrstă mijlocie, despuiată. Pieptul încă îi era semeț, chipul încă frumos în împlinirea lui. Abdomenul îi era reținut de ajutoarele sale, mușchii, care însă începuseră să obosească. Coapsele și gambele erau albe și încă rotunde, iar picioarele, bine îngrijite, umblaseră pe moale, nu prea au avut cînd să se bătătorească în plimbările lor. Posteriorul rotunjit continua să-i atragă pe bărbații de vîrstă mijlocie și mai ales pe cei tineri. Spinarea și grumazul mai păstrau încă o anumită gingășie. Linia gîtului mai era încă pură și părul îndesat, totuși presărat cu cîteva fire-ncărunțite, atît de puține, încît ar fi fost inutil să fie puse la socoteală. Pe frunte nu existau riduri, cel puțin nici unul nu era vizibil în acea semiobscuritate și sub machiaj. Nasul era drept, deși oarecum cărnos, iar gura delicată, hotărîtă ; gura unei stăpîne plină de bunătate, a unei mame încă tinere, a unei ființe încercate de o îndelungată așteptare, a unei persoane care, pînă în acea clipă, nu așteptase niciodată zadarnic. În linia bărbiei i se putea citi dîrzenia, nu era bărbia unei femei slabe, fără voință.

„A fost o vreme cînd eram liberă. Cîndva am fost liberă în fața tuturor bărbaților. Odinioară eram în stare să aleg."

„Dorm, rosti în cuget, nu se petrece nimic. Mă aflu aici, pe marginea patului, dormind. Palas Atena m-a aruncat în brațele somnului. Pesemne visez, asta-i, visez.

Sînt tînără, sînt admirată, şi-n curînd tînărul meu soţ va sosi acasă, nu peste mult timp se va afla lungit alături, protejîndu-mă cu braţul său. Amîndoi sîntem tineri, ne iubim şi stăm de vorbă, ascultăm zvonul prietenos al ploii în nopţile de toamnă, de iarnă ; ne aflăm acasă, în cuibul nostru ; şi avem un băieţel, pe care-l cheamă Telemah. Război nu va fi nicicînd, soţul meu, mult iubitul meu soţ, nu-şi va părăsi nicicînd căminul, va rămîne cu mine, vom fi alături, vom îmbătrîni laolaltă. Dar mai visez şi că bărbaţi străini vin şi-l duc cu ei departe, visez că un bărbat bătrîn soseşte la mine, iar eu mai sînt încă tînără, admirată şi liberă să aleg pe cine-mi place, fiindcă iubitul meu soţ, cel ce-i duc dorul, s-a prăpădit la război sau pe mare. Numai în vis se poate întîmpla ca bătrînul, bărbatul cel rău mirositor, cel brăzdat de cicatrici, să pretindă că-s în stăpînirea Amintirilor, că sînt sclava Promisiunii-din-tinereţe, că nu mai sînt liberă. Şi mai visez că un bărbat tînăr şi puternic vine să mă smulgă din mîinile bărbatului bătrîn, nu, nu-l ucide, dar mă ia de la el, îl îngroapă odată cu amintirea despre el şi-i spune : «Du-te, moşule, epavă zdrobită de război, tu cel prea îndelung dus de-acasă, cel aşteptat, du-te, fă-te nevăzut, căci de-ţi va deschide ea porţile să te conducă afară, atunci Fericirea se poate strecura înlăuntru şi poate rămîne cu ea. Înapoiază-i libertatea de a alege, ei îi aparţine, nu ţie.» Iată ce visez eu în timp ce dorm sănătos, în timp ce mă aflu în somnul dăruit de Palas Atena."

Iar lacrimile nu i-au izvorît încă din ochi, din ochii adormiţi.

*

I-a ucis pe toţi în afară de doi : unul care spionase toată viaţa, altul care cîntase războiul, fericiţii de acum, Medon şi Femiu cel mereu nefericit, dar preadăruit întru ale vocii.

Cînd Eurimah a vrut să trateze, n-a acordat iertare, ci l-a săgetat în piept. Au încercat să se ascundă înapoia meselor ; au încercat să facă rost de arme, altele decît

săbii ; dar n-au avut nimic la îndemînă, au fost nimiciți. Nu era muritor, dar nici zeu : nu era decît un trup de bărbat în puterea zeilor care se jucau. Acolo, între cei patru pereți, el era războiul, un om otrăvit de război, înflăcărat de Ares, acționînd precum instrumentul pe care fusese ales să-l reprezinte : un bărbat ce ucidea pacea pentru mulți ani, probabil pentru nenumărați ani ce aveau să vină.

Cînd Amfinom, fermierul placid din Dulichion, se repezi la el, cu spada-n mînă, lancea lui Telemah îl străpunse din spate : se prăbuși cît era de lung cu fața în jos, izbutind să rostească doar un „*O-o-oh !*" iar lancea fu părăsită acolo, înțepenită între umerii săi. Coada i se rupsese, dar mai erau destule lăncii ascunse după tronurile din vestibulul de la intrare. Totul fusese bine pus la cale, cu ajutorul dat de Euriclea și, bineînțeles, cu acela al zeilor. Cînd Melantius izbuti să rupă bîrna și să scape prin ușa lăturalnică, cea strîmtă, care, din întîmplare, nu era păzită, și apoi prin pasajul îngust dintre zidul casei și cel exterior, să ajungă la depozitul de arme și să se-ntoarcă aducînd cîteva lăncii, paveze și coifuri, atunci zeii l-au făcut pe Dacriostatos să intervină ; cînd Melantius făcu a doua tentativă, fu prins, legat fedeleș, și abandonat în magazia de arme : mai tîrziu aveau ei să facă ceva cu el.

Nu, n-a iertat pe nimeni. I-a ucis trăgînd săgeată după săgeată, cîțiva fiind uciși de fiul său. Nici spadele lor cele scurte, nici curajul lor nu ajungeau pînă la el. Odiseu și Fiul inaugurau un abator în Itaca, dar ce a fost drept și ce a fost nedrept, și care a fost intenția tainică a zeilor cînd au pornit furtuna și ploaia nimeni nu știe, în orice caz, traducerea intenției în faptă — așa cum omul a fost în stare s-o conceapă — a fost fioroasă.

Au strigat la el, l-au blestemat, l-au implorat, s-au ascuns înapoia meselor, iar Amfimedon și Ctesip din Samos și-au folosit săbiile ca sulițe, astfel încît Telemah

a fost rănit la încheietura pumnului, iar Eumeu în umăr ; dar cei sortiți pieirii au fost izbăviți de viață. Credința în puterile lor îi părăsise și, la acea oră, s-au îndoit de zei : în juru-le se întindea pustiul, erau convinși de puterea lui Odiseu și se prăbușeau cu fața la el. Oricum am analiza noi faptele petrecute, fragmentar sau ca întreg, ca episoade separate sau ca ursită, bărbații aceia au murit, au fost uciși.

Cîți s-au aflat în acel loc ? Patrusprezece, ați putea spune, treisprezece sau cincisprezece. Cei însetați de sînge după săvîrșirea faptei sau îngroziți de-a binelea de ea ar fi putut spune, în dorința lor de a exagera și justifica instinctul de răzbunare și pentru a îngroșa totul astfel încît întîmplarea să-și piardă din grozăvie : au fost cincizeci și doi, nu, o sută opt au fost.

Doar celor doi le-a fost dăruită viața. Cei din urmă dintre pretendenți și-au luat viața cu lancea și spada lui, în clipa cînd și-au încleștat brațele împrejurul genunchilor săi, implorînd îndurare, cînd încercară să cerșească, în numele lor, un astfel de dar. Lovi spada, fu repezită sulița, le deschise trupurile pentru ca sîngele să poată curge afară, să facă loc morții. Totuși, celor doi le-a fost îngăduit să trăiască în scopul de a-i cînta osanele, a spiona și a scrie istoria în numele său : aceștia au fost rapsodul Femiu și curierul și fostul dublu-spion, Medon.

Cît au avut nevoie, lumina răspîndită de foc a fost îndestulătoare. În jurul vetrei zăceau pelerine pe jumătate uscate sau foarte umede. De la unele răzbea un miros de lînă pîrlită. Aflat în picioare, pe prag, scrută sala. Brațele sale, picioarele sale, trențele sale de cerșetor, chipul schimonosit, rînjind cu răutate, părul și barba îi erau pline de crusta sîngelui omenesc. Vocea lui răsună răgușită și stridentă cînd o strigă pe Euriclea și-i porunci să deschidă ușile.

— Adu sclavele !

Femeile, cele douăsprezece sclave alese, au tîrît afară cadavrele celor uciși, întinzîndu-le lîngă altarul lui Zeus, cel aflat în curtea interioară. După care, cele douăsprezece fete pe care le alesese bătrîna Euriclea, cea care le îndura pălăvrăgeala cît era anul de lung, care ce le asculta cu disperare și ură, fură puse să curețe sala. Pelerinele fură aruncate peste cadavre. La acea vreme se lăsase înserarea, de fapt, noaptea, peste Itaca.

Euriclea grăi :

— Viața lor este o boală, miasma lor trebuie înlăturată, sînt întinate pentru toată viața, nu mai pot fi folosite.

Le-a ucis pe cele douăsprezece sclave ajutat de fiul său, de Eumeu, Filetios și mutul Dacriostatos. Le-a spînzurat pe tinerele femei, care au spălat pardoseala însîngerată, fiindcă se culcaseră cu bărbați care o curtaseră pe soția sa.

„Nu eu săvîrșesc fapta, rosti el în cuget. Hermes a sosit cu o poruncă pentru mine, iar eu m-ám rătăcit pe drumul întoarcerii. Cei-de-sus săvîrșesc fapta cu mîna mea. Nicicînd n-am să-i mai iubesc pe zei, dar nemăsurată va rămîne veneraţia mea temătoare de ei."

Mergea împleticit, încerca să calce cu siguranţă. Se sprijinea de zidurile casei și de zidul exterior, lăsînd amprentele întunecate ale mîinii sale, pe care ploaia le îndepărta, pe măsură ce se revărsa peste el. „Ares se află în mine, medită el. Am deschis aici o filială pe care o conduc în numele lui. Eu însumi, însă, nu mă aflu aici. Eu însumi sînt departe. Eu însumi mă aflu pe un ostrov îndepărtat, la soare-apune, unde mă plimb sub ploaie, jinduind să mă aflu undeva, dar nu în acest loc."

Eumeu stătea în picioare înaintea lui.

— Mai este Melantius în arsenal, Stăpîne.

Își linse buzele, limba trasă ovalul gurii, în căutarea unui gust. Cînd își mișcă buzele, nici un sunet nu-i scăpă din gură. A trebuit să repete.

— Faceţi cu el ce trebuie-nfăptuit.

— Ne aflăm aproape la sfîrşit, vorbi Căpitanul Porcilor, dar trebuie împlinită şi treaba asta. După care se porneşte ce-i nou, Stăpîne. Noua stăpînire.

— Da.

Filetios şi Eumeu l-au tîrît pe Melantius, legat fedeleş, de-a lungul zidului, pînă în curtea interioară. Căprarul-şef avea un căluş în gură şi nu-i auzeau decît gemetele. Treaba a durat mult ; trupul era greu şi se nămolea tot timpul în glia clisoasă. I-au făcut ceea ce trebuia făcut, înainte de a-l spînzura de cel mai îndepărtat stîlp. În cîntec se spune că i-au tăiat nasul şi urechile, şi că i-au retezat, din toate, cel mai important lucru : instrumentul rasei, scara rasei ce duce în viitorime, şi c-au zvîrlit-o cîinilor ce-au devorat-o. Vă puteţi înclina în faţa unor astfel de fapte. Făcînd un efort, veţi putea înţelege că cei-de-sus se jucau, că erau sportivi, că aveau un anume simţ al umorului, că doreau să obţină maximum de distracţie la sărbătorile lor.

*

Fata lui Dolios slobozi iar un ţipăt pătrunzător : un ţipăt îndelung ce sfîşie casa întreagă asemeni unui cuţit bine ascuţit. Alături de ea, se afla copilul lor. Al cărui bărbat, al căror bărbaţi, nu-i mai păsa de-acum. Totuşi era copilul ei, primul. Îi trecu prin gînd că băiatul avea părul negru. Îşi zise-n gînd că zîmbetul lui va fi blînd : un bărbat care va plăcea femeilor. Se întrebă dacă avea oare ochii albaştri ai lui Laerte şi Telemah. Slobozi ţipătul cînd mutul Dacriostatos intră în cameră cu o torţă în mînă şi se îndreptă către ea.

Îi făcu semn cu capul, îi făcu semn să se ridice. O apucă de braţ. Îşi îndreptă degetul către copil, şi ea pricepu că trebuia să-l ia şi pe el.

*

Telemah intrase în camera sa. Pe pardoseală, în preajma uşii, se afla un hîrdău din aramă, cu apă caldă.

Două tunici noi, curate, două pelerine noi, brodate se aflau pe pat. Două perechi de sandale noi, galbene se găseau laolaltă, în centrul încăperii. Erau toate pregătite pentru el și părintele său.

Se îndoi și-și cufundă mîinile în apă.

*

Euriclea, bătrîna doică-șefă, acea bătrînică adorabilă, care nu se ofilise cîtuși de puțin, ci înflorise din cauza urii, se afla în picioare în vestibulul de la intrare, urmărindu-l din priviri pe Cel-bărbos, Sîngerosul, Cel-iubit-din-cale-afară, cel ce pînă la urmă sosise Acasă, cum se plimba prin bezna din curtea din față.

— Mai e ceva de făptuit ? întrebă el cu voce cleioasă. Nu-s aici, acum călătoresc, sînt pe cale de a mă porni pe mare. S-a isprăvit ?

— Fiica lui Dolios, începu ea. Tocmai a născut fiica lui Dolios.

O privi cu o expresie tîmpă. Lumina din interiorul megaronului se așternuse pe chipurile lor. Își ridică mîna, cea mai vătămată, cea mai hîdă dintre cele două, și-și zvîntă fruntea.

— Mă aflu într-o călătorie, repetă el. Trebuie doar să-mi iau rămas bun de la cîteva persoane, înainte de a mă porni la drum. Vreau să dorm, vreau să pribegesc în somn. Vreau să fiu curat. Pe fiica lui Dolios n-o cunosc.

— Mult rău a pricinuit, zise Euriclea. Ea și prunc̦ul ei vor pricinui mult rău.

— Eu mă aflu într-o călătorie ; spuse el, încă o dată. Nu cunosc pe nimeni care să-mi fi făcut rău. Nici o ființă aflată-n viață. Nu cunosc nici un copil care să-mi fi pricinuit rău.

— Mă voi ocupa eu de treaba asta, rosti Consumatoarea, Doica-șefă. Îi voi porunci lui Dacriostatos să rezolve situația. Doamna dorește ca fata și copilul să fie izgoniți din casă, din lumea celor neprihăniți.

— Interzic... începu el.

— E prea tîrziu, Stăpîne.

Se îndoi din mijloc, scrutînd chipul bătrînei.

— Da, prea tîrziu, zise. Şi pe urmă n-am timp să mă ocup şi de asta. Sînt pe cale de a porni într-o lungă călătorie, către soare-apune.

Bătrîna clătină din cap ; îi zîmbi cu un zîmbet devotat.

— Călătoria ta s-a isprăvit, copilul meu ; corabia a fost trasă pe ţărm, pentru toată iarna. Am pregătit o baie, iubite Stăpîne.

Cuprins

1. La sorocul anilor 5
2. Slujnica 22
3. Conversație nocturnă 36
4. Afaceri 53
5. Cealaltă 71
6. Se toarce firul 75
7. Captivii 90
8. Fiul 101
9. Despărțirea de nimfă 113
10. Țesătura 135
11. Purtat de vînt și valuri 155
12. Palas Atena 166
13. Furtuna 177
14. Adunarea poporului 189
15. Poseidon 198
16. În Pilos 210
17. Antifonie — I 227
18. Amintiri 240
19. Bărbatul 248
20. Policaste 255
21. Înfometații 264
22. Ofranda lui Nestor 273
23. Antifonie — II 290
24. Antifonie — III 317

25. În mîna povestitorului 336
26. Şovăielnicul 372
27. Scrîşnet de prundiş sub chilă 398
28. Preparative 416
29. Noaptea din ajun 439
30. Cei sortiţi pieirii 452
31. Cînd a cîntat struna arcului 473

©Eyvind Johnson 1952
EYVIND JOHNSON
STRÄNDERNAS SVALL
Albert Bonniers Förlag AB, ALBA, Stockholm, 1978
Första utgåva 1946

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii UNIVERS

Lector: MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 04.04.1983
Coli tipar: 31

Comanda nr. 20 640
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România

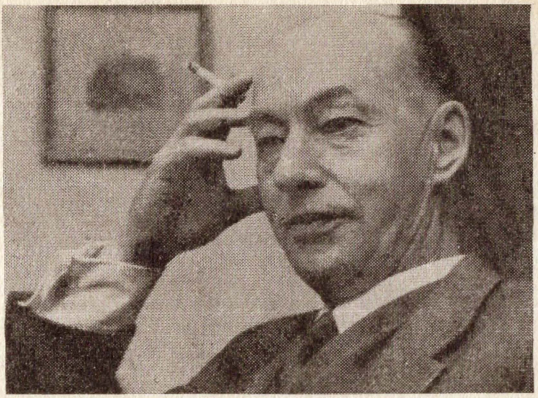

Romancierul suedez Eyvind Johnson (1900–1977) își dă proba deplinei maturități artistice cu **Răcoarea țărmurilor** (1946), punct de răscruce pe traseul bogatei și valoroasei sale opere, încununată cu premiul Nobel în 1974.

Cel mai înșelător lucru care se poate spune despre Răcoarea țărmurilor **ar fi acela că, de azi înainte, romanul face inutilă lectura** Odiseei. **Dimpotrivă, o face și mai necesară, atît pentru ea însăși cît și pentru faptul că este nemuritorul poem din care a luat ființă, în chip atît de strălucit, romanul lui Eyvind Johnson. Romanul este pentru prezent, poemul pentru eternitate.**

MARK VAN DOREN

Lei 25